6.15 H 3

Quę hoc libro contineātur

Sillij italici Vita ex Petro Crinito & Petro Marſo. Secundi belli punici compendium ex Marſo. Sillij italici vatis hiſtoriciq́ clariſſimi Libri decem & ſeptē cum huberrimis petri Marſi cōmentarijs ad amuſſim emūcti nuſq̄ citra alpes Impreſſi.



Biblioteca Naz. Roma Vittorio Emanuele

Veneunt Ab honeſtiſſimo bibliopola Poncio Probo Via diui Iacobi e Regione mathurinorū ad lupi quadrupedis interſignium

Syllii italici

Petrus crinitus.li.quarto de poetis latinis

Syllius Italicus poeta Heroicus ex Hiſpania oriundus traditur deducto genere ab italica vrbe nobili:vnde cognomen reportauit: Sed Romę nat⁹ eſt (vt creditur) atq; etiam edu catus.Neq; obſcura fama eſt principio adoleſcētię prę ſe tuliſſe optimam indolem ca piendis litteris:cumq; ſtudio & diligentia vehementer præſtaret breui conſequutus eſt: vt Romę haberetur inter pręcipuos oratores:Nam magna ſolertia:& incredibili cura cōatus eſt ex primere Marci Tullij eloquentiā:quē prę ceteris omnibus ſibi propoſuerat ad imitandum.Sub im peratore Nerone dicitur famam ſuam læſiſſe accuſatis atq; inſimulatis non nullis apud ſęuiſſimū principem.Cum Vitellio geſſit ſe prudenter & egregia vitę honeſtate.Mox factus eſt Aſię pro con ſul:in quo manifeſto apparuit:quanta modeſtia pręſtaret:vt qui eam dignitatem geſſerit ſingulari continentia & integritate maxima.Domitiano Auguſto gratiſſimus fuit:eo auctore perductus eſt ad tertium conſulatum honeſtiſſimis ſuffragijs:De quo leguntur ad huc verſiculi poetæ Martialis: quibus venerationem ſuam profitetur.

Auguſto pia Thura:victimaſq;
Pro noſtro date Silio Camœnæ
Biſſenos iubet en redire faſces
Noto conſule:nobiliq; virga
Vatis Caſtiliam domum ſonare
Rerum prima ſalus & vna Cæſar
Gaudenti ſupereſt adhuc quod optet.
Felix purpura : tertiuſq; conſul.

Caius plinius permulta refert de poeta Silio in epiſtolis:qua in re minime alienum fuerit particulā ſubiſcērę:quo facilius atq; cumulatius percipiatur q̄ eleganti ingenio fuerit atq; ſtudioſo in proſe quendis optimis exemplis. Plures villas (inquit) poſſidebat:adamatiſq; nouis priores negligebat: multumq; vbiq; librorum:multumq; ſtatuarum:multumq; imaginum.quas non habebat modo ve rumetiam venerabatur. Vergilij ante omnes cuius natalem religioſius q̄ ſuum celebrat:maximeq; Neopolim: vbi monumentū eius adire vt templum ſolebat. Opus compoſuit libris. xvij. de bello nico Secūdo nō vulgari neq; abſurdo carmie:& ſi illud maiore cura (vt traditur) q̄ ingenio perfecit Pręcipue Maronem imitatus eſt:cuius ingenium atq; feliciſſimā maieſtatem admirabatur indeſcri bendis carminibus. De hoc poemate Sillij Valerius Marcialis ſic refert.

Sili caſtalidum decus ſororum
Qui periuria barbaris furoris
Ingenti premis ore:perfidoſq;
Faſtus Hannibalis:leueſq; pœnos
Magnis cedere cogis aphricanis
Noſtris ocia cōmoda Camœnis.

Complura ſeguntur apud eundē Martialem de laude ingenij atq; optimæ eruditionis Sillij: quæ hoc loco prætermittimus.In agro Neapolitano prædium habuit.inquo cum frequenter ſecederet: maxima animi voluptate conſueuit ſuum otium tranſigere. Neq; dubium eſt eundem ad extremā pene ſenectutem deueniſſe:vt qui maior ſeptuagenario vitam finierit:nā morbo detentus inſanabi lis claui ſingulari cōſtantia obitum præpoſuit. Felix prope modum ac beatus vſq; ad extremum diem:vt copioſe relatum eſt a Plinio in epiſtolis.

Sillij vita

¶PETRI Marſi interpraetatio in Syllium italicum ad illu. principem Virginum Vrſinum.

QVum id omne quod in terris gignitur advſum hominum ſit:vt priſcis philoſophã
tibus totius naturæ peritis præclare viſum eſt : homo autem vt homini proſit:ſi e
natura viuere vult :& vero humanitatis nomine cenſeri ampliſſimo præconio ce
lebrandi ſunt illi qui communis parentis naturæ præſcripta integerrime ſeruan-
tes communi vtilitati proſpiciunt:& de omni humano genere natura coniunctio
illiſq; potiſſimum qui diuinam in homine particulam ſummo ſtudio colunt:be-
ne meriti ſtudent& pro virili parte nituntur.His officijs priſci heroes immortalẽ
ſibi gloriam pepere :quos beneficiorum memores poſteri cælo ſacrarunt. In quorum numero ſunt
rerum geſtarum ſcriptores :qui incorruptis littterarum monumentis humanam vitam excoluerunt
&veri poetæ:qui vtilitatem vitę communis adiuncta delectatione imprimis curant.Nulla enim eſt
virtus quam non celebrent:& ad illam bene a natura inſtitutos non hortentur. Nullum autẽ vitium
a quo propoſita ipſius fœditate non deterrent.Habẽt p̃terea locos graues:& ſublimes ex medijs na
turalis:ſupernaturaliſq; philoſophiæ arcanis repetitos.In perſonis quas introducunt deorum.Loco
rum deſcriptiones.Hiſtorias & antiquitatem:Conciones ex arte compoſitas.furorem inſuper poeti
cum quem plato poetis concedit quo interdum futura ſuſpicantur:præſagiunt:præcedunt.Illam de
niq; heroici carminis maieſtatem.qua teneras mentes erigũt: & ad veram:perfectamq; hominis di
uini animalis imaginem effingunt.Cum igitur ita ſint vberes & ſalubres poetarum fontes adire de-
bemus.Qui ora muſarum ſacra colentium ſecundo hauſtu irrigarunt: vt quodam quaſi diuino ſpi-
ritu inflati maius homine reſonarent.Nec nomen interpretis tanq̃ indecorum refugiendum eſt.Au
ſim quippe dicere fidos:veroſq; interpretes nõ minorem laudem ipſis ſcriptoribus mereri. Quæ.n.
eſſet in poetis vtilitas niſi a ſtudioſis intelligerentur:nulla profecto:& ſic adoleſcentes magnavtilita
te fraudarentur:& finem non attingerent:cuius gratia laborarunt.Vnde cum in me non tantum ro-
boris ingenij ſit vt aliquod poema cudere poſſim : quod ad nepotum eruditiõem : & commodum:
depromerem:vt aliquid feciſſe viderer:quod rudibusvſui ſit:Syllij italici diuinum poema:vt potui:
interpraetatus ſum. Quod ita vndiq; temporum incuria deprauatum erat vt nullam fere vtilitatem
legentibus afferret.primus patrum noſtroum memoria huius poetę ſacros fontes reſerare arcanaq;
ingredi:ac publice in hac florentiſſima vrbis Romæ academia profiteri auſus eſt Petrus montopoli
ta vir certe id ætatis eruditiſſimus:cuius cæleſte ingenium non parum vtilitatis poſt Laurentiũ Val
lam romanæ linguæ allaturum auara fata ſtudioſis inuiderunt:& in flore adhuc atq; viride rapuere
Secuti ſunt viri ſæculorum memoria digni ac Romani eloquij ſydera & clarum decus:Pomponius:
& Domitius præceptores mei:Qui multum ſupra homines ingenio præditi : diuino quodam men-
tis acumine:ac ſplendore auia pieridum loca peragrarunt:& per Romanæ linguę:cuius ab ineunte
ætate ſtudioſiſſimi fuerunt:calles:getarumvandalorumq; ſentibus obſitos:& curricula quondam ni
tida: ſed barbarorum culpa vepribus obducta equos ita inflexere ſuos:vt horum induſtria:& labori
bus priſcum illud latinarum litterarum decus iam fere non deſideremus : & in hoc opere potiſſimũ
laborarunt vt facilior eſſet interpretibus labor quod ipe ſum expertus:& fateor ingenue.Non ita ſũ
arrogans Illu.princeps Virgini:nouum florentiſſimæ vrſinorum familiæ decus:cuius honori ſacraſ
hoc opus:vt arbitrer me omnia conſequutum:quæ fidum interpretes habere oportet:ſed me pro vi
rili parte laboraſſe profiteor:vt eatenus:quatenus imbecillitas ingenioli mei pateretur:rudibus con
ſulerem:Et alios ad operam latinæ linguæ:quæ adhuc aliqua ex parte gothicum ſapit : enixiſſime
iuuandam exhortarer.Igitur tanq̃ ex alta ſpecula q̃ maxima poſſum voce contẽdo.& romani nomi
nis:ac latini ſplendoris ſtudioſos ad id romanis litteris præſtandum prouoco :vt Romanam eloquẽ
tiam quaſi virginem tam adultam impudentiſſimis procis : quorum magna copia eſt: eripiamus:&
domi :vt verbis Ciceronis latinæ linguæ parentis vtar ſeptam teneamus liberali cuſtodia.ſed hęc ac
tenus .Miſeram Illu.princeps Virgini ſuperioribus annis.Illu.Principi Roberto patruo tuo quædã
in ſyllium commentariola.Quæ quoniam iuuenili quodam ardore:ac primo ingenij calore influxe-
rant caſtigationem deſiderabant: & limam .illa igitur caſtigata:&vna cum poemate impreſſa ad te
mitto.Qui quoniam maiorum tuorum præconia:vt par eſt& te romanum principem:& vrſinorum
familiæ caput decet:libenter audis: vt domeſticis veſtigijs inſiſtas:hoc opus:in quo principes tui ro
mani celebrantur grato animo ſuſcipias:& manibus tuis ac lectione dignare:cum per publica nego
cia quibus diſtringeris:vt ſubditorum ſaluti conſulas:licuerit.

Vale.

EMANUELI

Syllii italici

Syllius italicus ab italica vrbe hiſpaniæ cognominatus aq̃ originem habuit:p ſuos maiores romanus fuit.Quipppe ſi in italica nat⁹ fuiſſet Martia.hiſpanus & in patriæ ſuæ:ſuorũq; laudem,ꝓpẽſus tantiviri natale ſolũ eo epigrãmate primi libri: quo ñ mõ poetaꝝ:verũ & hiſtoricorũ patriã celebret auidiſſimeomaſſet :cũ ſæpius ad eum ſcribat:eũ tãti faciat quanti Catullus veronẽſis Virg:poetarũ principem feciſſet .prima ętatę ciceronem ſibi ꝓpoſuit imitandum:veterum ꝓcepta ſequutus:qui optimum quemq; cõſueuerunt eligendũ quem imitemur Facũdo declamauit ore:clientũ cauſas ſecundo euẽtu ĩ foro egit.centũ vir fuit: ꝓcõſulatum aſię prudẽtiſſime integerrimeq; adminiſtauit.Sub Nerone infamia notatus.nam quoſdam principi : ſeu verius ſęuiſſimo tyranno ſponte inſimulaſſe vulgo creditum eſt.Sub vitellio comiter& ſapienter ſe geſſit a Neroue conſul creatus eſt:cuius fœliciſſimi conſulatus auſpicijs Nero e vita ſublatus eſt : & orbis libertatem adeptus poſt conſulatum Maronem latinorum poetarum ſydus imitatus eſt:quãuis carmina maiore cura q̃ ingenio ſcriberet:quæ ſæpius recitauit & auditorum iudicia recitationibus expertus eſt.Bellum punicum ſecundus hoc opere ꝓſequutus eſt:qđ in manib⁹ habetur:variũq; eſt elegans multiplex:vt quod diuinum eſſe videatur.Suadentibus annis vrbe:foroq; cedens in campania ſe cõtinuit ocio non abuſus.Multũ villarũ poſſedit &.M.Tulli formianũ imprimis.multũ ſtatuarũ:multũ imaginũ:q̃s ſtudioſe venerabaẽ.Marõis potiſſimus cui⁹ natalẽ religioſe celebrabat:ſepulcrũq; via puteolana ad.ij.lapidẽvt cellã iouis capitolini frequentabat. Duos hũit filios:Minorẽ ſæuoꝝ nomine incredibili dolore ſepeliuit.maiorem ętate florentẽ &conſularẽ reliqt. Auerſa valitudine inſanabilis claui laborauit:cuius tedio &dolore:vt plinius in epiſtolis ſcri.quinq; &.lxx.annos natus in neapolitano ſuo inedia vitã finiuit magis delicato corpore q̃ infirmo vſq;ad extremum diem beatus fœlix.

¶Belli punici ſecundi compendium.

Poſt primum bellum punicum quo Carthaginenſes victi fuerunt ad egates inſulas:quæ ſuut inter Siciliã & aphricam:&Sicilia Sardiniaq; celeri deſperatione ſtipendio etiam ſuperimpoſito amiſſis:Amilcar pater annibalis:qui eo bello ĩperator fuerat vir ingentis ſpiritus angebatur:& de ĩperio ꝓferendo cogitãs p quinq; annos:in aphrica bellum geſſit.Inde cum exercitum in hiſpaniam eſſet traiecturus Annibalem nouem ferme annos natum in templo Iunonis:quę apud illos ſãguine humano placabaẽ:tactis ſacris iurare coegit ſe cum primum ætas cõpeteret hoſtẽ romãi nominis fore acerrimũ.in hiſpaniã ꝓfectus nouẽ annos eo ſtudio bellum geſſit:vt maius animo moliri:q̃ tunc gereret:videretur.Nã ſi diutius vixiſſet:eo duce milites arma italię intuliſſent:qui annibalis auſpicio tulerunt:ſed opportũa mors diſtulit bellum.In acie qppe occiſus eſt:cui Aſdrubal gener ſucceſſit.hic magis cõciliandis populis q̃ auſpicio bellico per octo annos rempunicam auxit.Cum hoc fœdus renouarũt Romani:vt terminus imperij eſſet amnis iberus:& Saguntiuis medijs inter ĩperia duorum populorum libertas ſeruaretur. Hic cum Regulum quendam Tagum nomine necari :& caput haſtæ affixum circunferri iuſſiſſet ab illius ſeruo crucem & ignominiam domini ægre ferente tentorio cõfoſſus eſt.Qui captus cum ſupplicio afficeretur: eo habitu oris fuit:vt ſpectator ſuplicij videretur:feſſoſq; miniſtros conuicijs inceſſens domini ſui crucem magna voce repoſcebat:poſt necẽ Aſdrubalis Annibal in prætoꝝ delatus fauore militũ:& aura populari imperator impellat⁹ eſt.Qui cum natura perturbationis auidus eſſet:& magna in eo indoles vitiorum ac virtutum appareret: & præcepta patris:& ſacra per quæ iurauerat eum ſponte in romanos currentes impellerent ac ſi decreta ſibi fuiſſet italia:&romanus bellum nihil differendum ratus:ne ſe quoq; cunctantem aliquis caſus opprimeret:vt Amilcarem & Aſdrubalem:olchadum fines qui ſunt vltra iberum,inuaſit:& medium indignatus:iberum Saguthinis amicis populi romani bellum intulit:caſtra vrbi admouit & eam octauo menſe expugnaram diruit & incendit.Nec non fabium Pamphilum &Valerium Publicolam legatos romanorum portantes iuſſa magnanimi ſenatus :eum quippe ad pœnam rupti fœderis repoſcebant:audire noluit:ſed ſtrepitu armorum; clãgoreq;:tubarum littore prohibuit:Qui ad carthaginenſẽ nauigarunt:qbus cũ ſenatus dat⁹ eſſet:& carthaginenſes Annibali ſuo fauore dicendis ſententijs perſpexiſſent:bellum quod ſe fabius geſtare ſinu dicebat :iudixerunt.Annibali ſuo æquato Sagũtho furori & amentiæ ſuæ modum nõ impoſuit: verum ſuperatis pyreneis montibus cum Rhodanum & Druentiã Gallię fluuios traieciſſet ad Tricaſtinos profectus alpes ipſas ad eum diem militibus ſucceſſas:niſi fabulas hęrculis in mediũ efferre velimus:ac liberi patris:arcem & munimẽta populi Romani:totius italiæ tranſcẽdit:quod ſimile portento viſum fuiſſe ſcribit Plinius:nono die maximis laboribus in iugum alpium ventum eſt:vbi

rupem inacceſſam & ſuum iter remorantem aceto: igniq; diduxit.xv.die alpibus ſuperatis in italiā deſcendit & ad Ticinum vrbem & fluuium eiuſdem nominis :nūc Papia appellatur cum.P.Scipione conſule manus conſeruit : in quo prœlio Romani ſuccubuerūt: cum propter inopiam equitatus impetum elephantorum in æquo campo ferre non poſſent :& ipſe conſul vulneratus humeris filij: qui obvictoriam de annibale ac pœnis aphricanus poſtea cognominari meruit:liberatus eſt:conſul cum Padum ratibus magno ſilentio traieciſſet:ne hoſtes inſequerentur Placentiam venit. Inde ad Trebiam fluuium ſe recepit:impar equitatui in ędito loco:qui nūc collis ſancti germani appellatur caſtra muniuit:Annibal ſubſecutus non procul ab eo conſedit .Iterim ſempronius Graccus alter cōſul qui in Sicilia erat: vt eam ab impetu barbarorū tueretur a ſenatu per litteras edoctus: cum apd̄ Euripum Siculum Hieronē regem allocutus eſſet : cōpoſitiſq; pro tēporis conditione rebus ſiculis claſſe per oram ſuperi maris Ariminum. inde in caſtra ad collegam venit : auiduſq; pugnæ manus temere conſeruit.iterum victor Annibal inde mouit.& ſuperato apennino& paludibus magna difficultate:Nam ibi altero oculo captus eſt : cum propter maximum frigus fomenta adhibere nequiſſet:ad Traſimenū lacum peruſinum contendit.Ibiq; locatis militibus ad inſidias romanum exercitum profligauit temeritate.C.Flaminij conſulis:qui vetantibus auſpicijs:& religiōe pugnam iniuit. Signa quippe rerum futurarum magna cum clade populi romani neglexit:nam cum paucis ante diebus luſtratole exercitu aretium verſus caſtra mouiſſet:equus ante ſignum iouis ſtatoris repente concidit:& cum gallus gallinaceus edere recuſaret:pugnam :prohibente pullario.cumq; vexilla terrę affixa reuelli non poſſent:ne collegam ſuum Seruilium:qui adhuc Romę erat:participem victoriæ ac gloriæ:ſiqua contra annibalem fuiſſet expectaret tribus horis adeo pertinaciter dimicātes:ne terrę motus: quamuis maximus minime deprehenderetur ipſe cum magna ſui parte exercitus corruit.Nam quindecim milia Romanorum in eo prælio deſiderata ſunt.decem milia per hetruriā fugiendo Romam euaſere.Quam ſtragem cum Romani intellexiſſent magno terrore concuſſi ſunt populus: quod nunq̄ ante eum diem fatum fuerat:fabiū maximum dictatorem creauit:qui ſibi Minutium:magiſtrum equitum aſciuit.Dictator obuiam Annibali progrediens otriculos.deinde militibus die conſtituta tibur contendit.Annibal poſt cladem ad Traſimenum Spoletum oppugnare adortus:cum expugnare non poſſet:qua ſpolia inuitabant ſigna tranſtulit:& vmbros picenos :omnemq; oram ſuperi maris depopulatus Marſos pelignos marucinos: Veſtinoſq; inuaſit donec peſtem illam rabificā mitis campania ſuo ſinu excœpit:vbi itineris duce nominis errore decepto. Nā pro caſinno ſaltu caſilinum accœpit :cum in campum ſtellatē deſcendiſſet in quodam tractatu a dictatore clauſus eſt.Sed vir ad omnia impiger ſarmentis ignitis cornibus boū :qui ad duo milia fuerunt alligatis noctu euaſit.cum tauri per ſaltus fugiētes a ſtatiuis cuſtodijs milites& deturbaſſēt inde cladem illam memorabilem ad cannas vicum apuliæ in ripis aufidi populo romano intulit temeritate.M.Terentij varonis:qui non ſolum infimo: verum etiam ſordido loco natus erat.conſtat enim inter annales patrem eius lanium fuiſſe:ipſumq; merſis paternæ inſtitorem: in cuius ore canore lingua procax vibrabat pro ſordidis hominibus in foro :cum diu elaboraſſet:& cauſis orandis ingentes opes conſequutus eſſet aura populari q̄ venali lingua aucupatus fuerat ad conſulantum deuenit:vt ſua amentia & furore omnis fere italia ſepulchrum ad Cannas haberet : cum ita bellum gerit arbitraretur vt in roſtris declamauerat quinquaginta milia romanorum in eo pręlio deſiderata ſunt:quam ſtragem paulus Varonis collega pro patria prodigus animæ ſua mortæ nobilitauit:funeſtionemq; romanis redidit : cui Annibal iuſta perſoluit inquiens. Quantus paule iaces q tot mihi milibus vnus Maior leticiæ cauſa es. Varro cum.l.equitibus venuſiam ſe recepit. Annibal quamuis nonnulli ſuaderent & Maharbal præfectus equitum imprimis:qui die quinto epulus in capitolio pollicebatur:ſi victricia caſtra pauidæ vrbi:cōſternate ac tot præſtanſtiſſimis ciuibus exauſtę admoueret :fortuna romanorum:quę ſemper in aduerſis enituit : ita volente ſuper tanta re cogitabundus aduentum ſuum ad vrbem diſtulit:præſenti lętitia ſic correptus vt ſibi conſtare minime videretur.tunc Maharbal proclamaſſe fertur.vicere ſcis Annibal victoria vti neſcis: Poſtero die :.vbi illuxit milites ſpolia legerūt:ſtragēq; romanam cōtemplati ſūt.Tria milia & ſexcēti milites romani euaſerunt & canuſium ſe receperunt:quos paula frugi mulier magna ſedulitate exceptos fouit .Varro copias omnis canuſium traduxit.Litteras ad ſenatum dedit.tantum terroris & tumultus intra mœnia romana fuit:vt nil aliud q̄ luctus exaudiretur.Verum Decreto Fabij:& ſenatus omnia vt tanta ſtrages patiebatur ſedata ſunt quippe ſpatio. xxx.dierū luct⁹ eſt finit⁹ .Omnes fere ſamnites lucāi locrenſces:hirpini:Metapontini:Bruttij:Apuli & alii populi complures:& ciſalpini galli ad annibalem defecerunt: Varroni romā redeunti q̄uis taatę calamitatis vir ſtolidiſſimus

cauſa fuiſſet ab omnibus ordinibus obuiam itum eſt:& gratiæ actæ ꝙ de republica in tam aduer-
ſa fortuna nõ deſperaſſet. Interim magno ad vrbes deficientes ab Annibale miſſus eſt:& vt inuitas
ẽt cogeret ipſe per agrum cãpanum mare inferum petijt neapolim oppugnaturus. Vrbem quippe
maritimã exoptabat:tamen mœnia illius vrbis conſpecta ſuperatu difficillima eum ab oppugnatio
ne deterruerunt. inde capuam longa temporis fœlicitate ac indulgentia fortunæ luxuriantem per
deditionem accepit. Illa nãq; ciuitas in luxuriã ſẽper prona fuit non ingeniorum mõ vitio ſed afflu
enti copia voluptatũ. & illecebris omnis amœnitatis maritimæ:terreſtriſq;:vt nec libidini nec ſump
tibus modus vllus eſſet·vbi cum Annibal hyemaſſet & campanis cõditionibus pacis vt optauerant
conceſſis:habita oratione in ſenatu:ipſe cũ exercitu effœminatus eſt: & cum voluptatibus imodicis
dies nocteſq; idulgeret:& epulis vinoq;:ac ſcortis operã daret:laudatiſſimus iuuenis perolla ni pa-
ter ſuus pacuuius obſtetiſſet:eum inter epulas confodere deſtinauerat. poſtea Nolam ſe contulit:&
cum per ꝓditionẽ vt ſperauerat ciuitate potiri non poſſet:eam effœminatorum militum corona cir
cundedit. Marcellꝰ vt eum muris ſuccedere vidit: acie itra portam inſtructam cum magno impetu
erupit vbi atrox pugna aliquandiu fuit:ſed denſiſſimus imber præliũ diremit. xxx. pœnoꝝ ceciderũt
romanorũ nullus. Tertio die vterq; in aciem copias eduxit:vt vtrinq; militibꝰ adhortatis pugnatu
eſt. pœni terga verterunt & in caſtra compulſi ſunt· tunc primum Annibal vinci ſe poſſe romanis di
dicit. poſtero die inducijs datis qſq; ſuos ſepeliuit. Annibal hyberna repetens apuliæ circa arpos con
ſedit. C. Fabius poſt annibalis ꝓfectionem agrum campanum ferro igniq; depopulatus ẽ. Annibal
tarento potitus eſt pręter arcem:i quam Salinator pręſidij cauſa ſe receperat. & aſtu punico naues ta
rentinorum plauſtris impoſitas miraculoſe Annibal per montem egit:Marcellꝰ in Sicilia expugna
uit ſyracuſas:vbi archimedes geometra inſignis occubuit. Cum e ſuperiore loco Marcellus incendi
um tantæ vrbis ꝓſpexiſſet lacrymas emiſit. Capua demum obſeſſa Annibal magna parte impedi-
mẽtorũ relicta & grauibus armis:cum delectis equitibus peditibuſq; ad feſtinandũ aptiſſimis capuã
contendit:& Tifata occupauit: Ibiq; cum pugnaretur:atq; vrbem obſidione liberare non poſſet ro-
mam iter conuertit:& infeſto agmine agrum fregellanum depopulatus:nã illi pontes iciderant quo
iter ad vrbem ipediretur:per fruſinatem:ferentinatem anagninũq; agrũ in labicanum venit:iñ Tuſ
culum contendit:& intra mœnia non receptus gabios deſcendit. octo milibus paſſuum ab vrbe ca-
ſtra poſuit. At appius ꝓconſul eum via appia ſequutus porta capena romam ingreſſus:conſterna-
ti ciues:& matronæ animum reſumerent media vrbe p carinas & ſuburam in exquilias contẽdit. iñ
digreſſus inter exquilinam & collinã portam caſtra poſuit:ædiles plebis comeatum eo comporta-
runt:cõſules ſenatuſq; in caſtra venerunt. ibi de ſumma reipublicæ cõſultatum : placuit vt conſules
circa collinam:exquilinamq; portam caſtra ponerẽt&. C. Calphurnius prætor vrbanus arci & capi
tolio præ eſſet:& vt ſenatus frequens in foro cõtineretur ſiquid in tam ſubitis caſibus conſulto opus
eſſet. Interea annibal caſtrametatus eſt ad anienem. ibiq; ſtatiuis poſitis ipſe cum duobus milibꝰ eq
tum a porta collina vſq; ad templum herculis progreſſus eſt:atq; vnde maxime poterat mœnia ſitũ-
q; vrbis obequitans contemplatur. tali licentia vagari annibalem impugnæ romanus miles indigne
ferens:immiſſis equitibus eum repreſſit poſtero die anienem trangreſſus in aciem copias eduxit
pugnaturus:nec romani pugnam detrectauere ni denſiſſimus imber prælium diremiſſet. Quod cũ
ſequẽti die itidẽ accidiſſet. Annibal ꝓclamauit potiundæ vrbis interdũ ſibi mẽtẽ:interdũ fortunã nõ
dari:& oĩ ſpe depoſita in brutios ſe recepit. Dũ hæc in italia agerentur duo fulmina belli ſcipiones
publius:& Gneus fratres in hiſpania occubuerunt. ex quorum morte illic & romę luctus fuit. Sed
L. Martius Septimi filius eques romanus iuuenis ſollers & impiger diſciplina Gnei ſcipionis e do-
ctus cũ. T. fõteio. p ſcipiõis legato militibus ex fuga collectis:& quibuſdã de preſidijs deductis rem
romanã tutatus eſt:& eum imꝑator romę q̃ref:nec aliqs illud vbi duo clariſſimi iperatores cecide-
rãt ꝓficiſci auderet:Scipio:q poſtea appellatus ẽ aphricanꝰ filiꝰ. p. ſcipiõis q in hiſpania occubuerat
q̃ttuor fermæ:ac. xx· ãnos natꝰ vt eo mitteref comitioꝝ die afflagitauit:& cũ ſenatores ætatis rõnes
hẽrent :grauiſſima oſone de ſua ętate ac iperio qđ petebat diſſerens vt in hiſpaniã mitteref ſĩ cũ-
ctatiõe patres commouit. Igr̃ cũ. xxx. qnq; remibus ꝓfectus p omnia thuſci maris alpes atq; gallicũ
ſinum. deĩde pyreni circũuectꝰ ꝓmontoriũ emporijs copias expoſuit. iñ Tarraconẽ pedibꝰ contẽ-
dit:vbi cõuẽtũ ſociorum habuit:eodem legiones ex hybernis cõuenire cũ iuſſiſſet ipſe cũ quiq; mi-
libus ſociorum a tarracõe ad exercitum ꝓfectus ẽ:& veteribus militibus pro contione laudatis eos
nouam carthaginem oppugnatum duxit:quam ingenti labore:ac induſtria expugnauit. Nam
qua mari alluitur vrbem ingreſſus eſt & ingrediens per aquam:Neptunũ ſibi ducem eſſe arbitatus

eſt. Inde pacata Hiſpania:fœdere icto cum Syphace:ac ludis funebrib⁹ apud Carthaginē celebrā
tis in honorē patris patruiq; terraconē venit:inter hęc Aſdrubal ex hiſpania Scipionē fugiēs:vt An-
nibali ſe coniungeret: alpes tranſcendit & Placentiam expugnare conatus eſt:cui Linius Salinator
conſul obuiam proceſſit & cum litteræ aſdrubalis ad fratrem iterceptæ eſſent:romam ad Senatum
miſſæ ſunt. cum per interpretem eas legiſſet Claudius Nero: Qui poſtq̄ patribus ſententiam
aperuit ſuam:ſex millibus peditū & mille equitibus electis noctu profect⁹ maximis itineribus anni
bale ignorāte ad collegam venit:qui ad ſenogalliā caſtra habebat:& cum manus conſeruiſſent aſ-
drubal via eluſus pugnando cecidit. Nero ea nocte:quæ ſequuta ē pugnā citatiore q̄ iñ venerat ag
mine: ſexta die in ſua caſtra reuerſus eſt:& caput aſdrubalis añ hoſtiū ſtatiōes proieci iuſſit. Anni-
bal dolore & publico & priuato ict⁹ Carthaginis fortunā ſe cognoſcere ꝓfeſſus ē.Scipio Romā re-
dijt:cui extra vrbē in æde bellonæ ſenatus datus ē:& cum de rebus a ſe geſtis diſſeruiſſet:nec triū-
phare poſſet:qm̄ ſine magiſtratu rē geſſerat:vrbem ingreſſ⁹ ē:& pręda erario illata:oēs cēturię īgē-
tiq; conſenſu fauoreq; cōſulē Scipionē cū.P.Licinio craſſo pōtifice maximo creauerunt:& cū aphricā
ꝓuinciā decerni ſibi optaret:Fabio in ſenatu aduerſante: quod optabat minime aſſequutus ē.pro
uinciæ conſulibus datę Scipioni Sicilia craſſo Brutij cōtra Annibalem. Itaq; Scipio adiutus abhe
truſcis & nōnullis alijs populis ita opus vrſit:vt die.xl. qua ex ſyluis materies cæſa eſt:naues inſtruc
tę armatæq; in aquā deductę ſūt.& nō nulli voluntarij ex marſis pelignis & marucinis noīa i claſſē
Scipionis dederunt. Qui trigita nauibus longis voluntarioꝝ.vij.ferme millibus ī naues īpoſitis ī Si
ciliā traiecit:vbi volūtarios milites ī cēturias ordineq; diſtribuit.ex hiſq;.ccc.iuuenes florentes ętat
te ac virium robore inermes circa ſe habebat ignaros:ad quē vſum neq; armati neq; centuriati ſer-
uarētur. Inde cū locrēſes de defectiōe cogitarent: & Annibal i arce potius ad eos proficiſcerent: e
meſſana Scipio locros tranſmiſit:& fugato Annibale:cum proditores ſuplicio affeciſſet meſſanam
reuerſus eſt. cum iam finis anni eſſet:Cecilius Metellus dictator a craſſo:qui erat in brutijs comiti
orum cā dictus ē.&.L.Veturius phillo Magiſter equitū comitia per dictatorē habita M.Cor.Cethe
gus:&.T.Sempro.Tuditanus conſules creati:& dictator magiſtratu ſe ab dicauit Scipioni ꝓconſu
li cum eo exercitu & claſſe quā habebat prorogatū i annū imperiū eſt:ꝓuincię conſulibus decretæ:
Cornelio Hetruria cum veteri exercitu. Sempronio Brutij contra ānibalem nouas legiones nō ſcri
beret hoc anno ſtatua matris ideæ ex peſſimunte vrbe Phrygiæ Romam aduecta eſt: & Magale-
ſia inſtituta. Scipioq; naſica vir optimus iudicatus. Scipio ꝓcōſul q̄ diſciplinā militarē fregiſſet: &
q̄ ſolute: nō vt decebat īperatorē romanum in Senatu accuſatus eſt:quē Metellus oratiōe defēdit
Legati cum pretore inſiciliam miſſi ſunt:vt ea quæ vulgata erant rumoribus de cultu ac deſidia im
patoris:de q̄ ſoluta militię diſciplina oculis compata Romā referrēt: Quibus venietibus Syracuſas
Scipio non verba:ſed res ad pugnādū ſe ꝑparauit: & rem aliter eſſe ac dictū fuerat oſtēdit. quippe
oēs exercitū eo cōuenif claſſēq; expediri iuſſit:tāq̄ terreſtri:naualiq; prœlio eo die dimicādū fuiſſet
poſtero die terreſtres:naualeſq; exercitus nō iſtructos modo: ſed hos de currentes:claſſem vero in
portū ſimulacrū:& ipſā edentē naualis pugnę oſtendit:& cū armamētaria horrea:cęteroſq; belli ap
paratus vidiſſēt:quod fœlix:fauſtūq; populo romano:ſibiq; eēt ex decreto ſenatus vt in aphricā tra
iiceret: Scipioni per miſerunt qui ſuos milites adhortatus nauigauit:ſuoq; aduentu maxio terrori
hoſtibus fuit. Inde Siphacem: Aſdrubalēq; vicit.nam noctu hybernacula pœnorū lignea: temereq;
ex materei agroꝝ extructa incendio abſūpſit. ſic binis caſtris deletis ingenti præda potitus ē.&Sy-
phax captus ad Scipionem perducitur:quē ille Romam miſit. Carthaginenſes Scipionem timen-
tes muros ac propugnacula reficiebant. legatoſq; ad Annibalem miſerunt: qui illum in patriā iā
laborantem reuocarent: quos Annibal flendo audiuit: accuſans pœnos: qui ſupplementum ac
pecuniam denegauerant:& cum excedens italiaꝫ reſpexiſſet deos ac ſe de teſtatus eſt: q̄ cruentos
milites romanorum ſanguine ad cannas: non ſtatim ad vrbem duxiſſet:ſexcentum millibus arma
torum ad tranſimenum & cannas: cæſis circa Caſilinum cumas: nolamq; conſenuiſſe: & Scipio-
nē ire ad carthaginē auſū:qui conſul in italia pœnum hoſtē non vidiſſet:hęc incuſans in aphricam
tranſmittens:ad leptim claſſem appulit:copijſq; expoſitis zamā cōtendit:vbi vtriq; magna ſolertia
inſtructo exercitu:cū annibal pacem a Scipione peteret:& ille recuſaret inquiēs: poſtq̄ pacē ferre
nō potuiſti: bellum quod diu optaſti accipe igr̄ pugnatum ē.Annibal victus ad rumentum ſe rece-
pit. Inde Carthaginēſiū accitus in ſenatu faſſus ē nec ſpem ſalutis alibi q̄ i pace ponendā eſſe:vnde
legati carthagīēſium ad Scipionem venere pacem efflagitantes.Scipio pacis cōditionibus datis
carthaginem tributariā fecit. inde exercitu i naues īpoſito Siciliam traiecit: & per italiam non mi
nus lætā pacis q̄ victorię:effuſis etiā hōib⁹ cā officij ad honores ꝓbēdos: turba etiam agreſtum vias
obſidente Romam venit:clariſſimoq; omnium triumpho vrbem & capitolium inuectus ē.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ORdior arma. Propoſitio eſt qua Syllius captans attentionem ac docilitatem oſtendit: aperitq; ſe deſcripturum bellum punicum ſecundum. Attentum facit auditorem rerum magnitudine propoſita. Docilem ſumma paucis comprehenſa. Cauſa princip[i]j Fabius inquit: nulla alia eſt q̄ vt auditorem quo ſit nobis in cæteris partibus accõmodatior cõparemus. id fieri tribus vel maxime poteſt: ſi beniuolum: attentum: docilẽ fecerimus auditorem. Sunt & illa excitandis ad audiendũ nõ inutilia: ſi nos neq; diu moraturos: neq; extra cauſam dicturos exiſtiment. Docilem ſine dubio & hæc ipſa pſtat attentio. ſed & illud ſi breuiter: & dilucide ſumma rei: de qua cognoſcere debeãt indicauerim⁹: quod Homerus atq; Vergilius operum ſuorum principijs faciũt nam iſtius rei modus eſt vt propoſitioni ſimilior ſit: q̄ expoſitioni: nec quomodo quidq̄ ſit actus: ſed de quibus dicturus ſit orator oſtendat. Sum inquit Syllius deſcripturus arma & præſtãtiam bellicã populi romani: qua illius gloria non modo per totum orbem propagata eſt: verũvſq; ad aſtra penetrauit & quã carthago belli ſtudioſiſſima: & rõani ęmula imperij leges & iugum romanorum ſubire: patiq; coacta eſt: & hoc primo ſecundoq; bello punico. nam tertio ab emiliano Scipione funditus eſt euerſa: & cineres in capitolium relati. Reſtituta fuit poſtea ab Auguſto eodem anno: quo Corynth⁹. Aeneadum: romanorũ qui: ab Aenea ducunt originem: quorum ars militia erat: q̄ & gloriam ſimul & imperiũ compararũt: Agere quippe ac pati fortia romanorum erat. Ferox: bellicoſa. Ferocia eñi in bello dicitur: & ferox eſt perpetuum epitheton Martis. Oenotria iura: romanas leges & italas. nã italia dicta eſt oenotria ab

ORDIOR arma quibus
cœlo ſe gloria tollit
Aeneadũ: patiturq; ferox
œnotria iura
Carthago. da muſa decus
memorare laborum
Antiquæ heſperiæ: quan=
toſq; ad bella crearit:
Et quot roma viros: ſacri
cum perfida pacti
Gens cadmea ſuper regno certamina mouit.
Quæſitumq; diu qua tandem poneret arce
Terrarum fortuna caput: ter marte ſiniſtro
Iuratũq; Ioui fœdus conuentaq; patrum
Sidonii fregere duces: atq; impius enſis
Ter placidam ſuaſit temerando rũpere pacem:
Sed medio finem bello: excidiumq; viciſſim

œnotro fratre peucetij filio Lycaonis regis Arcadiæ: q̃ui auſones in ſinu campano œnotros appellauit. Strabo ait: illa pars italiæ: quæ eſt a freto ſiculovſq; ad ſinum tarentinum & poſſidomatem protẽdiᷣ apud antiquos œnotria dicebatur: Et regia regũ œnotriorũ pandoſia erat. vbi Alexander moloſſiorũ rex oraculo deceptus cæſus eſt. Poſtmodũ tota italia œnotria dicta eſt. Da muſa decus: beniuolũ reddit auditorẽ inuocatiõe muſarũ: quas pſidere vatibus antiq̃tas credidit. Poetæ ſtati poſt maximã ꝓpſitionẽ emerendi fauoris gr̃a muſas inuocant: vt arrogantiã deuitent: & cũ ad aliquẽ locũ puenerint grauiorẽ: vota repetunt: qđ Horatius in arte poetica pcepit. Nec deus iterſit: niſi nod⁹ iudice dign⁹ inciderit. Precaᷣ ergo ſibi dari a numie poſſe memorare labores nobilis ac generoſæ italiæ. & quot & q̄ pſtãtiſſimos viros illa habuerit: cũ populus carthaginenſis iacta fœdera violando: vt imperaret bellum contra ius faſq; populo romano intulit. Et cum diu dubitatum eſt & quæſitum in vtra iſtarum vrbium: poſt varios vtrinq; labores vellet fortuna ponere caput orbis: & imperij ſedem. Antiquæ: nobilis italiæ: quæ & heſperia dicitur. Quot: ad nũerum refertur. Quantos: ad præſtantiam bellicam. Gens cadmea. carthaginenſis oriũda a phœnicibus: quibus imperauit Cadmus. Perfida: violatrix nulla fide ſeruata. Pacti ſacri: fœderis ſacroſancti: quoniã in percutiendis fœderibus Iupiter inuocabatur. Sex fuerunt fœdera inter romanos & carthaginenſes ante ſecundum bellum punicum: quæ in æneis tabulis ſcripta in templo Iouis capitolini ſeruata fuerunt: autore Polybio. Primum fuit eiectis regibus. M. Bruto: & Valerio cõſulibus. Item alia duo ante primũ bellũ punicum. Quartum peracto primo bello cum Luctatio conſule. Quintum poſt illud Luctatij. Sextum cũ Haſdrubale. Super regno: de regno: vt. ſ. imperaret: quoniam de imperio dimicabatur. vter. ſ. iperaret. Sed Hannibal ea trãſgreſſus eſt q̄ ſeruanda ſunt: cũ nõ de vita: ſed iperio: certatur. Quæſitum: dubitatũ qui enim dubitat inquirit: & ad dubitatio generat dolorem: vnde dolere aliquando idem eſt quod inquirere. Ariſtoles in metaphyſicis. Multi non indoluerunt inquit. & Virgilius in ethna: ſi tamen Virgilij eſt: q̄ ſub illius nomine circunfertur. Non eſt hic cauſa dolendi. Tandem. poſt multa prælia: & diutinos labores. Qua arce: romana. ſ. an punica: ideſt capitolio an byrſa. Ter marte ſiniſtro. Tria iquit bella punica fue

runt : ſed medium:quod narraturus ſum maioris negocij fuit atq; diſcriminis. & ſic tangit capita rerum. quas narraturus eſt. Marte ſiniſtro:infœlici euētu pugnæ:quoniam ſemper victi fuerunt. Ioui:qui inuocabatur in ſanciendis fœderibus. lege formulam apud Liuium. Conuenta:pacta ſenatorum. Impius enſis:arma magno ſtudio ac temporis interuallo comparata. Temerando violando iacta fœdera. Finem:vt ſcilicet altera pars deleretur. Excidiumq; viciſſim:in parte operis mei liuius inquit licet præfari mihi:quod in principio ſumme totius profeſſi ſunt pleriq; rerum ſcriptores. bellum maxime memorabile omnium: quæ vnq̃ geſta ſunt me ſcripturum:quod Hannibale duce carthaginenſes cum populo romano geſſerũt. Nam neq; validiores opibus vllæ inter ſe ciuitates:genteſq; cõtulerũt arma: neq; his tãtum vnq̃ virium aut roboris fuit. & haud ignoras belli artes inter ſe:ſed expertas primo punico conferebant bello:& adeo varia belli fortuna:ancepſq; mars fuit:vt propius fuerint periculo:qui vicerunt. Odijs etiam maioribus certarũt q̃ viribus:romanis indignantibus: q victoribus victi vltro inferent arma:pœnis q ſuperbe auareq; crederent imperatum victis eſſe. Viciſſim. mutuo gẽtes. ipſi romani. ſ. & carthaginenſes: quorũ vterq; alteri excidium moliebatur:& neuter alterum imperare volebat. Molitæ:parauerunt ſũma ope. Quis:quibus belli fortuna conceſſit:vt vincerent:adeo cruẽta victoria fuit: vt loco patebit ſuo. Reſerauit dardanus arces:Scipio Aphricanus carthaginẽ ad tributum redegit: & vrbem illã totiẽs rebellem & cõtumacem:primaſq; ſibi partes vendicantem populo romano peruiam fecit.

Mollitę gentes:propiuſq; fuere periclo
Quis ſuperare datũ : reſeruauit dardanus arces
Ductor agenoreas. obſeſſa palatia vallo
Pœnorum:ac muris defendit roma ſalutem.
Tantarum cauſas irarum:odiumq; perẽni
Seruatum ſtudio:& mãdata nepotibus arma
Fas aperire mihi:ſuperaſq; recludere mentes.
Iãq; adeo magni repetam primordia motus.
Pigmalioneis quondam per cærula terris
Pollutum fugiens fraterno crimine regnum
Fatali dido libies appellitur oræ:
Tum precio mercata locos noua mœnia ponit
Cingere qua ſecto permiſſum littora tauro.
Hic iuno ante argos:ſic credidit alta vetuſtas:
Antẽ agamẽnoniam gratiſſima tecta micenem

Agenoreas: Carthaginenſes pœnos appellat:ſydonios:tyrios:phœnicas:agenoreos : cadmeos: ſarranos quia originem habuerunt a phœnicia:vbi eſt ſydon:tyrus:ſarra:& vbi regnauit Agenor pater Cadmi ductor dardanus:ſcipio romanus dux belli. Romanos appellat dardanios:rhieteos:pergameos:æneadas:laurentes :auſonios:œnotros:ideos:hectoreos:teucros. Aeneas enĩ ex Troia venit:in agrum laurentẽ ducentibus fatis ad maiora rerum initia:cuius filius aſcanius albam condidit. a quo reges albani:vſq; ad Amulium & Numitorẽ:cuius filia Rhea ſyluia cõpreſſa a Marte in luco martis:qui erat ſub albano monte Remum peperit:ac Romulum:a quo Roma. Obſeſſa palatia vallo pœnarum:quoniam Annibal ad anienẽ caſtra poſuit:& ad portã collinã adequitans haſtã intra vrbis mœnia primus contorſit. vnde Pli. loquẽs de ſtatuis ait. Et adeo diſcrimen omne ſublatum eſt:vt Annibalis etiam ſtatuæ tribus locis ea vrbe vīant:intra cuius muros ſolus hoſtium emiſit haſtã. Palatium eſt mons e regione ad auentinum. & palatia ponit pro tota vrbe. Tantarum cauſas irarum:precatur nunc vt liceat ſibi aperire cauſas perpetui odij:quod inter vtrumq; populum vſq; fuit. Studio:voluntate perſeueranti. Mandata nepotibus arma. bellum punicum in genere intelligit:quod Dido eluſa ab Aenea:vt Vir. finxit a:quo romani ducũt originem:ſucceſſoribus ſuis gerendum cõtra æneadas mandauit:& imitatur Virgilium:apud quẽ Dido moritura dicit. Exoriare aliquis noſtris ex oſſibus vltor:Qui face dardanios:ferroq; ſequare colonos. Nunc olim quocũq; dabunt ſe tẽpore vires:Littora littoribus cõtraria fluctibus vndas imprecor. arma armis pugnẽt:ipſiq; nepotes. & in ſecundo volumine Syllius canit. Ipſa pyram ſup ingentẽ ſtans ſaucia dido Mandabat tyriis vltricia bella futuris. Superaſq; recludere mentes:nam paulopoſt narrabit vaticinium iunonis & præſagia cladum populi romani:& in trãſitu alpiũ venus apud iouẽ queſta eſt:timẽs romanis ſuis. Ille oĩa fata recluſit: & iuno monuit Annibalem:cum caſtra ad anienẽ metatus eſſet:ne vrbe potiri ſperaret:inuito ioue:quem ſuper capitoliũ fulmina molientẽ oſtẽdit:& Martem in cãpo martio:& ægida palladis:& ipſã pallada gorgoneos accinctã furores:aliaq; numina in vrbem declinaſſe:vt eam a barbaris tuerentur. Recludere:aperire:pandere. Adeo:certe. Pygmalioneis:Narratio eſt:qua cauſa odij:& per cõſequẽs tanti belli aperit:& repetit paucis aduentum Didonis in aphricã:q̃ tantæ fœlicitatis fuit:vt inter barbaras & efferas natiões nouam coloniam deducere potuerit:Carthaginem ſcilicet quam puto Didonem denominaſſe a nomie carthaginis tanq̃ anguſtiore:quæ illius Herculis filia fuit:qui tyri colebat : vt Cicero ſcribit in libris de natura deorũ: Arx quæ in ædito loco vrbis ſita erat Byrſa appellabat. Appianus dicit phœnices cõdidiſſe car

thaginem in lybia annis quinquaginta ante Illij captiuitatem:cōditoremq́ꝫ fuiſſe Xorum & Carchedonē Hanc vrbem iuno caput terrarum fore deſtinauerat :quippe illa magis q̄ argis & Mycenis delectabatur. Pœni quippe iunonem hæreditaria ſuperſtitiōe humano ſanguine placabāt. Verum cū vidiſſet romanos vagari iam claſſe per mare tyrrhenum:timens carthagini belli furorem pœnis immiſit:qui nauali prælio victi fuerūt ad egates:quæ ſunt in mari ſiculo :vt dictum eſt. Pygmaleoneis:phœniſſis:vbi regnauit Pygmalion. Fraterno crimine:quoniā Pygmalion frater Sycheum maritum ſuum fraude necauerat:vt illius theſauro potiretur:Dido monita ſomnio:vt ſcribit apianus:collectis his quibus pygmaliōis ſæuitia inuiſa

Optauit profugis æternam cōdere gētem.
Verū vbi magnanis romā caputvrbibus alte
Exerere:ac miſſas ēt trans æquora claſſes
Totum ſigna videt victricia ferre per orbem
Iā propius metuens bellandi corda furore
Phœnicum extimulat: ſed enī conamie priæ
Contuſo pugnæ:factiſq́ꝫ in gurgite ceptis
Sicanio libicis:iterum inſtatura capeſſens
Arma remolitur:dux agmina ſufficit vnus
Turbanti terras : pontumq́ꝫ mouere parāti.
Iāq́ꝫ deæ cunctas ſibi belliger induit iras
Annibal.hunc audet ſolū componere fatis
Sanguineo cū læta viro:atq́ꝫ in regna latini
Turbine mox ſæuo venientum neſcia cladū.
Intulerit latio ſpreta me troius inquit
Exul dardaniā:& bis numina capta penates:
Sceptraq́ꝫ fundarit victor lauinia teucris:
Dum romana tuæ ticine cadauera ripæ
Non capiant:ſimiliſq́ꝫ mihi per celtica rura
Sāguie pergameo trebia:& ſtipātibus armis

fuerant:pecunijſq́ꝫ in vnum cōgeſtis in lybiam nauigauit:& illic vbi nunc carthago ē conſedit. Oræ fatali :regiōi lybies ad quā fata eam ducebantvt carthago conderetur. Secto tauro Dido ſoluens ex phœnicia in cyprum vela dedit: vbi bytas veneris ſacerdos cū magna puellaꝝ manu:q̄ ad ſacravenerant didoni ſe iunxit.inde ad aphricam ventum eſt:vbi emit tantū terræ quātum circundaret corium bubulū:quod diſſectū in multas ligulas cōprehendit fere ſpatium viginti ſtadiorum expellentibus deinde eos incolis:inquit Apianus tantum ſoli deprecati ſunt: in quod ſe cōferrēt:quantum taurino corio circundare poſſent:illi ſe iureiurando cōceſſuros firmauerunt. Hi corium per minuta ſecātes circumpoſuere loco vbi nunc eſt arx carthaginis: quæ ob id byrſa appellata eſt:& ideo canit Virgilius. Mercatiq́ꝫ ſolum facti de nomine byrſā: Taurino quantum poſſent circundare tergo. Littora:quoniam locusvbi carthago erat eſt pęninſula habens ambitū ſtadioꝝ.cc.lx.muro cinctum ſupercilium etiā erectū& circū circa habitatum:illic fuit byrſa arx. Ante argos:argi vrbs peloponneſi caput argiuæ regionis vbi dicitur nata iuno. Mycene vrbs etiā peloponneſi vbi regnauit agamēnon.hævrbes iunoni ſacrę habebantur:& erant. Alta.priſca. Profugis:didoni ac comitibus profugis ex phœnicia. Optauit: elegit propter loci opportunitatem cum eſſet ad mare. Sic Virgilius Optauitq́ꝫ locum regno. Aeternam gentem: nunq̄ ceſſaturꝫ imperium:& gentem nunq̄ habiturani finem: Exerere:attollere caput ſuper alias vrbes quæ alti nominis erant ciuium ardentiſſima virtute ſubnixa:& inumeris clara triumphis: & q̄ iā ad totius orbis imperiū : & tantā illaꝝ magnitudinē aſpirabat. Totum orbem:ſeruit affectui ipſius Iunonis poeta.nam res inimicorum quāuis exiguæ ſint:tamen inuidis magnevidenꝭ. Vnde dicit ouidius. Vicinūq́ꝫ pecus grandius vber habet.non enim tunc romani nauigabant per omnia maria : ſedvix in Siciliam traiecerant duce oppio claudio caudice:ſic ob id cognominato:qm̄ primus ſuaſit romanis nauim conſcendere Romani quippe :vt ſcribit Seneca ad paulinum de breuitate vitæ:plurium tabulaꝝ contextum caudicē. Appellabant. Vnde tabulæ codices dicuntur. Tranquillus in tyberio:Claudius caudex primus freto claſſę traiecto pœnos ſicilia expulit. Propius:vicinius.timens inquit carthagini:& ne romani propius accederēt: primi belli punici ſuſcitauit incendia. Phœnicum:carthaginenſium. Contuſo:fracto atq́ꝫ victo.nam ſucubuerunt pœni in primo bello punico:conſule Luctatio. Primæ pugnæ:primi belli punicis. Fractis ceptis contuſis cognatibus & pricipijs punicis in mari ſiculo ad egates. Sicanio:ſiculo mari. Sicani antiquiſſima gens hiſpania a ſicori amne denominata habitauerunt prius latiū:inde in ſiciliā trāſgreſſi ſiccaniā denominarūt.durauit aūt primū bellum punicū ad.xxiiii.annos. Arma remolitꝭ.retractat & inſtaurat:& ſic conflatum eſt ſecūdum bellū punicū duce annibale . Dux : annibal ipſe ſolertiſſimus ad oīa. Sufficit:ſubminiſtrat affectui iunonis. Agmina:exercitū contra romanos.ipſe dux inquit ſtrenuus & crudelis in romanos erat iunoni pro magno exercitu.vnde talē nacta ducem bellum mouit. Turbanti:iunoni parāti turbare & prouocare in perniciem romanoꝝ mare ac terras. Induit iras deæ.i.ipſe Annibal cōcepit animo ſuo i romanos tales iras quales iuno habebat acerbiſſima romani nominis inimica. Audet. propter illius amplitudinem & ſollertiam bellandi. Solum:hūc vnū annibalem. Cōponere fatis.i.opponere romanis: vt ipſa

fato quodā deſtinauerat. vnde cū viro tam ſanguineo ſuꝫ biret: & taleꝫ ducē: qualē diu optauerat: tandē nacta eſſet: prouidens opera & auſpicio annibalis calamitates romanoꝝ quadā ſtomacatione romanis inſultat. dicens. Eſto æneas me inuita in italiaꝫ nauigauit: & regno atqꝫ vxore potitus eſt: quod mihi dolori fuit: ſed maior profecto erit voluptas in calamitatibus veſtris o romani qui illum & martem genti noſtræ inſcribitis: q̄ fuerit dolor in aduētu æneæ. rependā inqt dolorē voluptate propediē ventura. Haud inſcia non ignara: cum eēt numē. Cladū. quibus annibal romanos in italia affecit. In regna latini: in italiam & latium cuius caput eſt roma. in latio regnauit latinus rex ab originū & ſocer æneæ. Mox: paulopoſt. Sæuo turbine crudeliſſimo martis impetu. Intu. la. verba iunonis inſultantis ro. nomini & cladibꝰ futuris: & vtitur cōceſſione per quādam ſtomachationem. Exul darda. æneas troianus oriūdus a dardano iouis filio. Intulerit: eſto īquit qꝙ æneas potuit īnferre in latiū troianos & numina & ad dedecus æneam profugū exulē appellat Dardaniā: ipſos troianos. ſic Virgi. Ilium in italiam portans victoſqꝫ penates. quos appellat numina bis capta ad contēptū: qa bis troia capta fuit: prius ab hercule tēpore Laomedōtis: poſtea regnāte priamo. Varro ait in ſecūdo rerum humanaꝝ. dardanum ex Samothracia in phrygiam & æneam e phhrygia in italiam penates atuliſſe. Caſius hemina ſamothracum deos tradit apud nos penates dici. ſamothraches autem dij ſunt: vt autor eſt varro: duæ viriles ſpecies æneæ: quæ illic ante portas locabantur. Nigidius ait penates dij apollo & neptunus. Dionyſius ait. Romæ ſacellū eſt haud procul a foro uia qua itur ad carinas: ī quo ſūt dij penates iuuenes duo pila tenētes. in alijs tēplis iuuenes duo militari habitu penates dicti quia ꝑ eos penitus ſpiramus: ꝑ quos corpus & animā habemus. Sceptra lauinia: regnuꝫ apd̄ lauinū: qd̄ æneas in latio condidit: & a noīe vxoris Lauinū appellauit. eſto inqt qꝙ poſuerit ſibi & ſuis latio ſedem: & regnū parauerit: qd̄ per ſcriptū ſignificat: & regnauerit in vrbe lauino: Dū mō inqt cernā has calamitates nō curo ad votum me inuita oīa ſucceſſiſſe æneę. Ticine: ad Ticinū vrbē & fluuiū eiuſdē nois annibal exercitū romanū prio ꝓfligauit. P. Scipiōe cōſule. Ticinꝰ nūc dicit̄ papia. Similis mihi: eo animi affectu in romanos quo ego ſū: qm̄ pugnāte Scipiōe in ipſo fluuio aqua trebiæ cōtra rōanos aſſurrexit: minatuſqꝫ ē ſcipio ſe cū primū poſſet alueū illi adēptuꝝ: & trebiā pœnū nō italū appellauit: & ānibal appellat illū ſuū trebiā. Per celtica rura: galliā ciſalpinā: nā galli eā horā italiæ incoluerūt: quos græci vno vocabulo celtas appellāt. Pergameno: romano. Stipantibus: replentibus & condenſantibus alueū & vadū. nam ſtipare eſt condenſare. Vir. Dulcia mella ſtipant. Traſimenus. lacus puſinus denomiatus vt fingit poeta a Traſimeno iuuene formoſiſſimo amato ab Agylla nympha. apud hunc lacum flaminius cecidit: & exercitus romanus profligatus eſt. Tabo. ſanguine putrefacto in maxima copia. Dum cannas tumulū heſperiæ: cannæ vicus apuliæ prope aufidū vbi romani memorabilem illam & luctuoſā cladē acceperunt vt ibi totius fere italiæ videret̄ eſſe ſepulchrū. nā quīquaginta milia romanoꝝ in eo prælio deſiderata ſūt: & conſul Paulus. ideo dicit Plinius. Non cannæ buſto inſignes romani nominis. Campū Iapyga: apulū. apulia dicta ē iapygia ab iapyge filio dedali & puellæ cretenſis: qui illic regnauit: & peucetius in iapygijs montibus habitauit & accolas a nomine ſuo peucetios denomioauit. Sublimis: alacri animo geſtiens in in aere. Vadi dubiū: habentē alueū repletū cadaueribus vſqꝫ ad ſuperficiē: vt ſuperatis iā ripis dubiū eſſet vbi fuerit vadū: ideſt alueus & cōcauitas fluuij. Coeuntibus: coniunctis propter cadauera quibus erat repletus alueus. Rumpentem: cum difficultate emittētē in mare adracū propter cadauera quę curſum impediebant. Hæc ait: iuno ſcilicet: & Hannibalē ferociſſimum ad bella gerenda accendit. Facta ad mauortia: ad laudem bellicam & gloriam. Ingenio motus auidus deſcribt mores annibalis: & callidū ingenium. de quo Liuiꝰ. Nullo labore aut corpus fatigari aut animus: vinci poterat: caloris ac frigoris patientia par cibi potuſqꝫ deſiderio naturali nō voluntate modus finitus: vigiliarum ſomniqꝫ nec die nec nocte diſcri-

Corporibuſqꝫ verū retro fluat. ac ſua largo
Stagna reformidet traſimenus turbida tabo
Dū cānas tumulum heſperię: cāpūqꝫ cruore
Auſonio merſum: ſublimis iapiga cernam
Teqꝫ vadi dubium coeuntibus aufide ripis
Per clipeos: galeaſqꝫ virū: cæſoſqꝫ per artus
Vix iter adriaci rumpētem ad littora ponti
Hæc ait: ac iuuenē facta ad mauortia flāmat
Ingenio motus auidus fideiqꝫ ſiniſter
Is fuit: exuberans aſtu: ſed deuius æqui.
Armato nullus diuū pudor: improba virtus
Et pacis d̄ſpectus honos: penituſqꝫ medullis
Sanguinis humani flagrat. ſitis his ſuper æui
Flore virens auet egates abolere parentum
Dedecus: ac ſiculo demergere fœdera pōto.
Dat mētē iuno: ac laudū ſpe corda fatigat.
Iāque aut nocturno penetrat capitolia viſu

minata tēpora. Id qđ gerendis rebus ſupfuiſſet qeti datū: ea neq̧ molli ſtrato neq̧ ſilētio accerſita. multi ſe
pe milita ri ſagulo opertum humi iacentē inter cuſtodias ſtatiōeſq̧ militū conſpexerūt: veſtitus nihil inter
ęquales excellēs. arma atq̧ equi cōſpiciebanť: equitum peditumq̧ idem longe primus erat. princeps præ-
lium inibat: vltimus prælio excedebat. has tantas viri virtutes ingenua vitia æquabant: inhumana crude
litas: perfidia pluſq̄ punica: nihil veri: nihil ſancti: nulluſq̧ dei metus: nullū iuſiurandum: nulla: religio.
Auidus motus: ideſt perturbationis & tumultus: cū eſſet eius animus inquies. Ingenio. ſuapte natura. erat
enim natura talis. Ingenium proprie eſt quædam interior animi vis: qua intelligimus ea quæ ab alijs non

Aut rapidis fertur per ſūmas paſſibus alpes
Sæpe etiā famuli turbato ad lumina ſomno
Expauere trucem per vaſta ſilentia vocem
Ac largo ſudore virū inuenere futuras
Miſcentē pugnas: & inania bella gerentem:
Hanc rabiem in fines italū: ſaturniaq̧ arua
Addiderat tandē puero patrius furor ortus
Sarrana priſci barcæ de gente vetuſtos
A belo numerabat auos: nāq̧ orba marito
Cum fugeret dido famulū tiron: impia diri
Belides iuuenis vitauerat arma tiranni.
Et ſe participem caſus ſociarat in omnis (car
Nobilis hoc ortu: & dextra ſpectatus amil-
Vt fari: primāq̧ datū diſtinguere lingua
Annibali vocem: ſolers nutrire furores
Romanum ſeuit puerili in pectore bellum.

didicimus. ponitur etiā & pro natura a poetis
vt in hoc loco: & apud Virgi. In georgicis. Fidei
q̧ ſiniſter: nullā habens fidē: quoniā in ipſo fuit
perfidia pluſq̄ punica. Exuberās: redundans vn
diq̧ aſtutia. Deuius æqui: alienus ab oī iuſtitia
Armato. i. ipſi annibali in armis nulla erat reue
rentia numinis. nullus pudor: nulla pietas. oīa
enim ſacra profana habebat: ac ſi nullū fuiſſet
numen. Improba virtus: inſatiabilis & quæ nul
lo fine continebatur. & deſpiciebat pacē anim9
ad bella natus. His ſuper: pręter hæc quę dicta
ſunt ætas viridis eum ad pugnā incitabat: nat9
quippe erat. xxvi. annos cum aſdrubal occiſus
eſt in hiſpania: cui ipſe ſucceſſit. Auet egates
abolere: ideſt cupit delere infamiā quā ſui ma
iores pugna nauali ad egates inſulas victi a lu-
ctatio conſule acceperunt: cū quo fœdera iacta
ſunt: quæ annibal in ipſo mari ſiculo mergere
& irrita facere decreuerat: vt dedecus ſuorū pa
rentum in perniciem romanoꝝ verteret. Dat
mentem Iuno: imitatio eſt Virgiliana. Ille enī
introducit iunonem impellentem turnū ad pu
gnam contra troianos. Ac laudum ſpe corda fa
tigat. i. immittit in animū ipſius annibalis ingentem ardorem laudis quam ex rebus geſtis cōtra romanos
conſequuturus eſſet. Trahimur inquit Cicero oēs laudes ſtudio: & optimus quiſq̧ maxie gloria duciť. ad
gloriam quippe nati ſumus: & honorem qui eſt præmium virtutis: quo animus generoſus cenſeri gaudet.
Fatigat: ſtimulat: & accendit vt id conſequereť ad quod animus a natura bene inſtitutus properare debet
vt finem aſequatur ſuum. Iāq̧ aut nocturno: tantus erat ardor belli & rabies animalis qua ferebať in roma
nos: vt per quietem ſe in capitolium irrumpere & alpes ſuperare videret: & pugnæ ſimulacra obire. Cice.
li. ii. de diuinatione loquens de animo ꝑvi natura atq̧ motu dicit. Itaq̧ in eo & formæ verſanť & actiones:
& multa audiri. multa dici videntur. hæc. ſ. imbecillo remiſſoq̧ aio multa omnibus modis confuſa & varia
ta verſantur in animis: & agitantur. de quibus vigilātes aut cogitauimus aut egimus. Hoc & lucretius ait.
In ſomnis eadem plerunq̧ videmur obire cauſidici cās agere: & componere leges: Induperatores pugna
re ac prælia obire. Capitolia: captolium dictum eſt: quoniā cum fundamenta offendereną inuentum illic
fuit caput humanū quod portendebat caput orbis eo loci futurum. Turbato ad lumina ſomno: adeo vo-
cem horrēdam noctu in ſomnis annibal emittebat vt famuli expgefacti & territi luminibus eum adire co
gerentur: ignari quid ſibi vellet cum per quietē tam horrende clamaret. Trucem. horrendā. Vaſta ſilētia:
noctem intempeſtam. Inania bella: ſimulacra pugnæ. Hanc rabiem: hunc furorem inquit & rabiem i ro
manos addiderat annibali furor patris amilcaris. In fines: contra italiā. Saturnia arua: italiam & latium in
quo latuit ſaturnus apud ianum. Oui. in faſtis. Dicta quoq̧ eſt latium latente deo. ſiue dicta eſt italia ſa-
turnia ab vbertate rerum: vt ait Dionyſius Alicarnaſſeus. ipſe vero inquit nullam terram vbertate rerū om
nium italiæ comparabo in qua vidi trium fructuum culturas: æſtiuam: hybernā & autumnalem & hoc in
cāpano agro. non mirum ergo ſi tam vberrimam terram ſaturniam appellarunt. nam ſaturnum putauerūt
deum omnium fœlicitatem: & copioſa atq̧ fertilia ſaturno dicabant. Puero. annibali nato nouem ferme
annos. Prius furor: nam amilcar coegit eum iurare ſe cum ætas competeret capitalem fore hoſtem popu
li ro. Addiderat: innatæ. ſ. ferociæ: & cupiditati bellicæ Tandem cum eſſet ille exercitum in hiſpaniā tra
iecturus & filium relicturus. Ortus ſarrana priſci barcæ de gente: repetit poeta originem amilcaris altius
quam referebat ad barcam: qui cum Didone ex tyro in lybiam nauigauit & a belo qui fuit rex aſyriorum

originem habebat.ideo ait bellides iuuenis.ab hoc barca cognominata eſt factio bachina apud carthaginem:cuius caput erat amilycar.belus primus rex aſyriorū ſyderalis ſciētię repertor ſepulius eſt in media babilone a quo reges aſyri beli cognominati ſunt. Famulam tyron:ſeruientē pygmalioni tyrāno tyrus adiuncta fuit continenti quodā aggere ab alexandro magno cum eam obſideret. inſula enim erat & tyrij propter purpuræ tincturam non ſolum a regibus verum etiam a romanis libertate donati ſunt Bellides iuuenis:barcas qui originem ducebat a belo. Tyranni:pygmalionis. Hoc ortu tali origine ac rebus geſtis nobile: vt inquit Ariſtoteles:dicitur id quod ex bono prodijt ſemine:generoſum autem quod a ſua natura non degenerat.

Vrbe fuit media ſacrum genitricis eliſæ
Manibus:& patria tiriis formidine cultum
Qđ taxi circū:& piceæ ſqualētibus vmbris
Abdiderant:cæliq; arcebant lumīe templū
Hoc ſeſe:vt perhibent curis mortalibus olī
Exuerat regina loco:ſtant marmore mœſtæ
Effigies:beluſq; parens:omniq; nepotum
A belo ſeries:ſtat gloria gentis agenor
Et qui lōga dedit terris cognomina phœnix
Ipſa ſedet tādem æternum cōiuncta ſicheo
Ante pedes enſis phrigius iacet:ordīe centū
Stant aræ cæliq; deis hereboq; potenti:
Hic crine effuſo:atq; enneæ numina diuæ
Atq; acherōta vocat ſtigia cū veſte ſacerdos

Spectatus dextra:clarus bello & viribus.Solers nutrire furores:ſciens mouere animos ad indignationē & impellere ad quoſcūq; affectus.Seuit:inſeruit pectori ipſius annibalis. Vrbe fuit media:deſcribit templum in quo annibali iurauit bellum cōtra romanos:& dicit illum iuraſſe per manes didonis:q̄uis aliqui ſcripſerint iuraſſe ad pedes herculis vnde Martialis loquens de ſtatua herculis quā vindex ī priuatis edib⁹ habebat ſic ſcribit. Hac puer ad libycas iurauerat annibal aras.Prima formidie.horrore ac veneratione maiorū:quoniam iuno ſāguine humano illic placabatur. Taxus eſt arbor triſtis & dira. in arcadia tam preſentis eſt veneni vt ſi qs ſub ea ſumpto cibo dormiat ſtatim moriatur:infixo clauo æneo arbor fit innoxia:a taxo toxica dicta ſunt quaſi taxica. Picea montes amat atq; frigora feralis arbor.Squalentibus:incultis & feralibus:picea:teda ilex cupreſſus erant dicatæ buſto ac ferales.ſqualidū dicitur incultum & ſordidum.inquiuit Sex. Pompeius ſic appellatum ꝙ proxime ſimilitudinem habet ſquamæ piſcium. Stant.erectæ ſunt ſtatuæ marmoreæ maiorum. Mœſtæ.hoc eſt ad laudem artificis qui in marmore affectus expreſſit. Belus parens:primus rex aſſyriorum & auctor generis. nomine parentis venit non modo pater ſed auus:abbauus & attauus.Series eſt rerum quædam continuata congreſſio. Nepotū:ſucceſſorum & qui fuerunt poſt belum. Gloria gentis:quoniam agenor ſignificat virum vehementer fortem: Phœnix:qui dedit nomen phœniciæ. Ipſa ſedet eternum coniuncta ſycheo:hiſtoriā ſequitur poeta:quod de ænea Didoneq; canit Vir. fabuloſum eſt:& id ennius primum finxit ad ignominiam carthaginēſium quos aphricanus domuit:cuius res geſtas celebrauit annalibus.Dido cum in aphricam nouam coloniam deduxiſſet fugiens pygmalionem ꝙ sycheum auunculum & virum ſuum ſiue aceruam:vt ait trogus herculis ſacerdotem qui honos apud phœnicas a rege ſecundus erat ad aras herculeas mactauerat:& hyarbas getulus eam vxorē cuperet ne fides marito prius data violaretur ſibi mortē conſciuit.de qua trogus: cum hyarbas mauritanorum rex decem pœnorum principibus ad ſe accerſitis eliſæ nuptias ſub beli denunciatione petit.reſpondit dido ſe ituram quo ſua & vrbis fata vocarent in hoc trium menſium ſumpto ſpatio pyra in vltima parte vrbis inſtructa velut placatura viri manes inferiaſq; ante nuptias miſſura multas hoſtias.cedit:& ſumpto gladio pyrā aſcendit atq; ita ad populum reſpiciens ituram ſe ad virum ſicut præciperent dixit vitāq; gladio finiuit.Enſis phrygius:relictus ab ænea quo ſe interemit. Oui. Præbuit æneas & cauſam mortis & enſem:ipſa ſua dido cōcidit vſa manu. Erebo.plutoni. Enneæ diuæ:proſerpinæ.enna oppidum eſt ſiciliæ inter ſyracuſas & erycem montem habens cāpum fertilem & floridum adeo vt canes ſagire non poſſint.vbi quondam auctore ſtrabone erat ædes cereri ac proſerpinæ ſacra prope ennam rapta fuit proſerpina.vnde ennea diua dicitur nunc dicitur caſtrū ennæ a qua ennenſes populi apud Liuium.& coſmographos.Acherō flu.inferorum ſtyx eſt palus & ſignificat triſticiam ex qua ideo dicitur naſci cocytus:quoniam ex triſtitia oritur luctus. Veſte ſtygia:nigra.niger enim color plutoni dicatus eſt. Rumpit:ſeſe rumpendo emittit. Exciti:euocati ab inferis.manum inquit Nonius dicitur clarum.vnde & mane.inde volunt deos appellari manes:ideſt bonos:ac proſperos quia melior mors ſapientioribus q̄ vita probetur.Manes vt ait Aurelius autore ſex.Pompeio dicuntur boni vnde dij manes.manum antiqui bonum dicebant. Manes dij ab Auguribus vocabantur eos per omnia manare credebant: eoſq; deos ſuperos atq; inferos dicebant.manes etiam ponuntur pro anima:vt ſupra manibus eliſæ ſacrū ideſt dicatum vmbræ ipſius didonis. Per inania:aerem qui eſt corpus rarum. Ad hęc penetralia lo-

ca ſacra & dicata manibus eliſæ:penetrale ſacrificium dicitur quod in interiore parte ſacrarij conficit̃:vnde & penetralia cuiuſq; dicunt̃ & penes nos quod in poteſtate noſtra eſt. Habitus:qualitatem vultus vt indolem contemplaretur in puero. Ora.faciem & vultum:an.ſ.palleret audito ſtridore & viſo tabo.vnde cũ interrito vultu ingrederetur optimam ſpem futuræ virtutis cuius iam tunc indoles cernebatur daret. Maſſylæ euantis:idelt furentis & correptæ ſpiritu phanatico ſacerdotis.nam euare furere dicimus:& bacchari. Imitatur Virgilium fingentem in quarto æneidos Didonem euocaſſe ſacerdotem gentis maſſylæ quæ magicis carminibus multum valebat:ſed Pli.libro.xxx.ꝙ æthyopes heſperij magicæ valuerint non meminit:ſed eius artis inuentorem fuiſſe zoroaſtem in perſide.poſtea apud Telmeſſum viguiſſe.ide trãſiuiſſe ad Theſſalas vrbes. Vnde Menander fabulam complexam ambages mulierum detrahentium lunam e cælo theſſalam cognominauit:& ideo Papinius in thebaide. Qualis ꝑ nubila phoebes Attracia rubet arte labor:& rhõbum theſſalũ apud poetas legimus. Diros ritus:crudeles ac deteſtabiles:quoniam numina apud illos humano ſanguine placabantur. Vnde ſcri. Dionyſius aliscarnaſeus. veteres ſaturno ſacrificabant cæde hominum vt apud carthaginem quouſq; ſtetit. Tabo:ſanguine putrefacto cæſorum .ſ. in ſacris illis nefarijs. Audito cardine. Vir. foribus cardo ſtridebat ahenis:& annibal cum hoc templum ingrederetur audiretq; ſtridorem cardinum: ac flammas videret non timuit quod magnam indolem oſtendit patri:qui exoſculatus eſt filium:& talibus verbis hortatus eſt ad bellum romanis inferendum. Gens rediuiua phrygum:verba amilcaris hortãtis filium contra nomen romanum:quibus romanos in contemptum atq; inuidiam trahit augetq; rei indignitatem vt magis animum puerilem accendat oſtendens carthaginenſes alti nominis & ſtematis premi fœderibus iniquis ab iniuſtis romanis qui a phrygibus ſemiuiris originẽ habuerunt. Inde mouet illum a perſona ſua dicens conatum ſe eſſe & conaturum totis viribus vt tali dedecore patriam liberet ſuam:ſed ſi fata non permittẽt hortatur mouetq; filium vt hoc onus aſſumat ne pater incaſſum videatur laboraſſe & deinceps quod vixerit laboraturum. Rediuiua:renouatã a phrygibus ſemiuiris.rediuiuum eſt ex vetuſto renouatum. Cicero prima actione in verrem. Vtrum exiſtimatis minus operis eſſe vnam columnam efficere ab integra nouam nullo lapide rediuiuo. Alũnos.id eſt carthaginenſes oriundos a cadmo multi nominis rege phœniciæ. Fœderibus:que fuerunt percuſſa cum luctatio poſt primum bellum punicũ ab ipſo amilcare patre annibalis:cui autore polybio poteſtas data eſt a carthaginenſibus faciendi quicquid repu.eſſet cedens igitur tempori ad luctatium miſit legatosqui de fœdere agerent. Conditiones pacis hæ fuerunt: vt carthaginenſes omni ſicilia cederent neq; deinceps hyeroni bellum inferrent:& vt omnes captiuos ſine præcio redderent:atq; talenta argenti euboica duo milia & ducenta romanis penderent annos viginti.patres id præterea conditionibus addiderunt vt non ſolum ſicilia ſed etiam omnibus inſulis quæ inter ſiciliam:atq; italiam mediæ ſunt carthaginenſes cederent:amilcar igitur qui hæc fœdera percuſſerat vir ingẽtis ſpiritus & prudentia ac fortitudine nemini ſecundus angebatur:& ideo filium ad patriæ libertatẽ tuẽdam pellendumq; dedecus accendebat. Premit:vrget & reprimit ab inceptis. Cõcipe bella:animo iam incipias cogitare de bello futuro cum romanis. Laurentibus:romanis a laurento oppido latij. Pubes tyrrhena:iuuẽtus romana & itala. Tyrrhenos inquit Strabo romani hetruſcos appellant a tyrrheno atys filio qui ex lydia colonos in hac regionem traduxit:& ingreſſus tandem hanc oram a ſuo nomine tyrrheniam vocauit. Subijcit: ſubiungit ipſe annibal verbis patris. Haud mollia dictu. verba præſeferentia claram indolem quoniam nihil puerile:nihil molle:aut fœmineum ſapiebant ſed virile. Romanos terra atq; vn-

Immugit tellus:rũpitq; horrẽda ꝑ vmbras
Sibila:inaccenſi flagrant altaribus ignes.
Tum magico volitant cantu ꝑ ĩnania manes
Exciti:vultuſq; in marmore ſudat eliſæ.
Annibal hęc patrio iuſſu ad penetralia fert
Ingreſſiq; habit⁹:atq; ora explorat amilcar
Non ille euantis maſſilæ palluit iras:
Non diros templi ritus aſperſaq; tabo
Limina:& audito ſurgentes cardine flãmas.
Olli permulcent genitor caput oſculo'libat
Attollitq; aĩos hortãdo:& talibus implet
Gẽs r̃diuiua phrigũ cadmeæ ſtirpis alũnos
Fœderibus nõ æqua pręmit:ſi fata negarit
Dedecus id patrię noſtra depellere dextra.
Hęc tua ſit laus nate velis age concipe bella
Latura exitium laurentibus horreat ortus
Iam pubes tirrhena tuos:partuſq; recuſent
Te ſurgẽte puer latię ꝓducere matres (ctui.
His acuit ſtimulis:ſubijcitq; haud mollia di
Romanos terra:atq; vndis vbi cõpetet ę⁹as
Ferro igniq; ſequar:rheteaq; fata reuoluã

a iiij

Non ſuperi mihi:nō martē cohibētia pacta:
Non celſę obſtiterint alpes: tarpeiaq; ſaxa.
Hanc mentē iuro noſtri per numina martis
Per manes regina tuos. tum nigra triformi
Hoſtia mactatur diuæ:raptimq; recludit
Spirantes artus poſcens reſponſa ſacerdos:
Ac fugientem animā ꝓperatis cōſulit extis.
Aſt vbi quæſitas artis de more vetuſto
Intrauit mētes ſuperum ſic deide profatur.
Aetolos late conſterni milite campos
Ideoq; lacus flagrantes ſanguine cerno:
Quāta ꝓcul moles ſcopulis ad ſidera tēdit
Cuius in aerio pendent tua vertice caſtra.
Iāq; iugis agmen rapitur:trepidātia fumāt
Mœnia:& heſperio tellus porrecta ſub axe
Sidoniis lucet flammis: fluit ecce cruentus
Eridanus.iacet ore truci ſuper arma viroſq;
Tertia qui tulerit ſublimis opima tonanti.
Heu quæ nā ſubitis horreſcit turbida nībis
Tēpeſtas:ruptoq; polo micat igneus ęther
Magna parant ſuperi. tonat alti regia cæli:
Bellantēq; iouem cerno.venientia fata
Scire vltra vetuit iuno.fibræq; repente
Conticuere:latent caſus:longiq; labores.
Sic clauſum linquens arcano pectore bellū
Atque hominū finē gades:calpēq; ſecutus

dis verba ānibalis iurātis bellū cōtra romanos.Rhetea fata:id eſt romana ꝑdixerant oracula populum romanum futurum dominum totius orbis quod & Virgilius repetit.Rheteum eſt promontorium troadis.& quia romani originem habebat a troianis ideo fata romana appellat rhetea.Non ſuperi: ſeruat decorum perfidi & impij pueri annibalis:cui nullus erat dei metus.nullus pudor:id eſt non obſtabunt mihi dij inuocati cum fœdera iacta fuerunt.Martem cohibentia pacta:fœdera quæ vetabant bellum. Tarpeiaq; ſaxa: id eſt capitolium:cui nomen dedit tarpeia virgo filia tarpei qui arci capitolinæ præerat cum pugnatum eſt inter romanos & ſabinos:id eſt rupes capitolina non erit mihi imperuia quemadmodum fuit gallis ſenonibus.Noſtri martis:qui nobis fauet nō illi⁹ quē romani parentem ſuum dicunt:& illum gēti ſuæ inſcribunt.Tuos manes:tuam animam o dido:q̄ bellum gerendum cum Romanis mandaſti. Triformi diuæ:proſerpinæ.Varro ait.Iuno dicta ꝙ vna cum ioue iuuat.luna ꝙ ſola luceat noctu inde dicta noctiluca hanc vt ſolem apollinem quidam dianam vocant:quæ & deuiana dicitur.epicarmus & ennius appellant proſerpinā quia ſub terra modo in dextram modo in ſiniſtram moueatur.Recludit:aperit hoſtias viuas & ſic ex tiſpicinam ſignificat in qua & aruſpicina hetruſci claruerūt:vt autor eſt Cicero in libris de diuinatione.Spirantes: adhuc viuos vt ex inſpectione extorum poſſet vaticinari futura. Animam: hoſtiæ ſectæ.Properatis:celeriter apertis.Conſulit: petit inde ſortes arte quam callebat & profitebatur.Vbi intrauit mētes ſuperum:poſtq̄ correpta fuit ſpiritu:ac repleta numine:& potuit intelligere numinum mentes inſpectis extis cœpit vaticinari.Aetolos late:vaticinium ſacerdotis cuius furentis decorum ſeruat poeta; quoniam non ſeruato rerum ordine:ſed acta furore ſeriem hiſtoriæ confundit:& ab eo incipit quod poſtremum fuit & quibuſdam vtitur inuolucris vt vaticinantem decet.per campos ætolos intelligit apuliam in qua regnauit Diomedes ætolus cum dauni regis filiam vxorem duxiſſet.in apulia fuit pugna cannenſis de qua intelligit.Conſterni: operiri & tegi cadaueribus cæſorum militum. Lacus: pugnam ad tranſimenum intelligit lacum peruſinū vbi. xv. mil. ro. ceciderunt & flaminius conſul. Ideo: romano ab ida ſylua troiana. Flagrantis: repletos ſanguine purpureo vt videantur flagrare.Quanta procul moles:alpes intelligit in quarum ſummitate ac præruptis ſaxis nono die annibal caſtra poſuit. ideo ait pendent tua caſtra Rapitur:raptim ducitur verſus italiam quo alpibus ſuperatis.xv.die peruenit.Trepidantia fumāt mœnia: ſaguthū itelligit incēſam ab ānibale octauo menſe poſtq̄ oppugnari cepta eſt .Axe heſperio: hiſpano cęlo heſperia hiſpania ab heſpero ſtella quoniam eſt ad occaſum ſolis:& vltra iberum eſt ſagunthus prope mare.Sydonijs:punicis.Eridanus:in quem emittunt Ticinus & trebia:& ſic intelligit pugnam ad ticinum & trebiam.Iacet ore truci:Marcellum innuit qui quinquies conſul fuit & inſidijs circunuentus ab annibale ī apulia non procul a venuſia cæſus eſt.Marcellus cæſo viridomaro duce inſubrum apud claſtidium vicum tertia opima ſpolia ioui feretrio rettulit.pria rettulerat Romul⁹ cęſo Acrone duce cecinnenſium. ſecūda Corneli⁹ caſſus cęſo larte Tolūnio hetruſcoꝝ duce.ſpolia opima dicebanť q̄ dux duci detrahebat ab opibus dicta vt ſetit Plutarch⁹ q̄m erāt ꝑcioſiora cæteris ſpolijs.Horteſcit tēpeſtas nībis:Liui⁹ ait:cū ānibal copias in aciē eduxiſſet pugnaturus ꝓpe vrbē imber ingens grandine mixtus ita vtrāq; aciē turbauit vt vix armis retētis in caſtra ſeſe receperint.Nibus eſt vis venti cū pluuia.Rupto polo:ſciſſis nubibus & diductis

coruſcat emittendo flammam. Bellantem iouem:quoniam viſus fuit iuppiter ſuper capitolium tractans fulmina contra annibalem. Venientia fata:ea quæ futura erant de annibale.voluit iuno annibalem ſcire finem ſuum:& calamitatem.nam poſtq̃ ſuperatus a ſcipione fuit:in aſiam ad Antiochum ſe contulit:inde ad pruſiam regem bythinniæ.Vbi cum a Romanis repoſceretur hauſto veneno vitam finiuit execratus regnum pruſiæ:& hoſpitales deos violatæ ab eo fidei teſtes inuocans poculum exhauſit.ideo dicit poeta letent caſus lõgiq; labores.poſitus fuit in arca apud libyſſam cum titulo.hic ſitus eſt annibal.Fibræ cõticuere:ideſt ſtatim ſacerdos obticuit.nec potuit in extis cognoſcere futuros caſus vetante iunone. Atq; hominum finem gades:Liuius ait:Ita deinde nouẽ annis in hiſpania augendo punico imperio rẽ geſſit vt appareret maius eũ q̃ quod gereret agitare in animo bellũ.gades ſunt duæ inſulæ ad fretum gaditanum ſiue herculeũ vbi hercules poſuit columnas quaſi terminos expeditionis ſuæ cũ illic acceſſiſſet ad interficiendum gerionẽ. Quidã dixerunt autore Strabone columnas herculis illas dici quæ viſebantur in templo herculis apud gades:& erãt ex ære cubitorum octo in quibus ſũptus templi cõſtructi erat iſcriptus.de quibus ſic ſcribit Plynius.proxima autẽ faucibus vtrinq; impoſiti montes coercent clauſtra.abyla aphricę & europę calpe laborũ herculis metæ.quã ob cauſam indigenæ colũnas eius dei vocant creduntq; perfoſſas excluſa antea admiſiſſe maria & rerum naturã mutaſſe faciẽ. Hominum fines: quoniam vltra gades nõſũt habitatores:calpe mõs eſt ad fretum verſus europã vt dictũ eſt. Garamãtica ſigna lybica.garamante ſunt populi aphricæ vltra geſtulos.amilcar nono anno ex quo exercitum ĩ hiſpaniã traiecerat ĩ acie cecidit:cui ſucceſſit aſdrubal gener:& per octo annos imperium tenuit. Ductor tyrius:amilcar pœn⁹. Opes ſolis occidui: opes hiſpanorum qui ſunt ad ſolis occaſũ. Iberus & betis ſunt flumina hiſpaniæ. inde beticolæ & iberi ;betica eſt pars vlterioris hiſpaniæ:eadẽ ab incolis appellatur turdetania. & quondã reliquã hiſpaniam opibus ſupabat.interſecatur beti fluuio. Spatijs iniquis:ideſt anguſtis quoniã eos vexabat:nec permittebat vagari ſed coercebat bello. Triſtia corda ducis:deſcribit nunc aſdrubalis naturam. Triſtia:ſæuera & ſine aliqua hilaritate Immedicabilis:quæ nõ poterat ſedari:eſt aũt ira ebullitio ſãguinis circa præcordia. Feritas ẽ pluſ quã vitium:& cadit in hominem ea ratione qua omnem humanitatem depoſuit:& moribus iam eſt fera: nomine tantum homo.feritati opponitur heroica virtus quæ naturam tranſcendit humanam & aliquid in ſe diuinitatis habere videtur. Ariſtoteles in ſeptimo moralium loquens de feritate ſic ſcribit: vt dicitur de quibuſdam efferatis gentibus circa pontum alios crudis delectari alios humanis carnibus:alios inuicem tradere natos:vt in conuiuijs comedantur.præterea inquit coitus maſculorum feritas eſt & mala conſuetudo. Illos ergo qui malignitate cæteros ſuperaſſent hac infami appellatione notabant antiqui:& contra cum aliquem admirabantur heroem diuumq; appellabant: vt lacones dicere conſueuerunt. Docilis:dicitur qui poteſt diſcere & aptus eſt ad aliquam rem. Nota pœna:ſupplicio vulgato:ſed propter iſitam feritatem ſemper nouum aliquod ſupplicium excogitabat:cum aliquis nocens pœna erat afficiendus. Furores: iram animi ſui. Tagus fluuius ex celtiberia originem habet piſcium feraciſſimus oſtreorumq;:per vetones carpentanos ac luſitanos in equinoctialem labitur occaſum habẽs ramenta auri a quo flumine hic Tagus regulus cognominabatur. Ore excellentem:forma & viribus p̃ſtantem Immemor hominum:& diuum:ideſt nullã habẽs rationẽ humanitatis:& oblitus hominẽ ab homine qui

Dũ fert herculeis garamãtica ſigna colũnis:
Occumbit ſæuo tirius certamine ductor.
Interea rerũ aſdrubali traduntur habenæ:
Occidui qui ſolis opes:& vulgus iberum
Beticolaſq; viros ſpatijs agitabat iniquis.
Triſtia corda ducis: ſimul ĩmedicabilis ira:
Et fructus regni feritas: erat aſper amore
Sãguinis:& metui demẽs credebat honorẽ.
Nec nota docilis pœna ſatiare furores.
Ore excellentẽ:& ſpectatum fortibus auſis
Antiqua de ſtirpe tagũ:ſuperũq;: hõiumq;
Immemor:erecto ſufflixũ robore mœſtis
Oſtentabat ouans populis:ſine funere regẽ
Auriferi tagus aſcito cognomine fontis
Perq; antra:& ripas nimphis vlulatus iberis
Meonium non ille vadum:non lidia mallet
Stagna ſibi:nec qui riguo perfunditur auro
Campũ: atq; illatis hermi flaueſcit harenis
Prius inire manu:poſtremus põere martẽ:
Cũ rapidũ effuſis ageret ſublimis habenis
Quadrupedẽ: nõ enſe virũ: nõ emius haſta
Siſtere erat.volitabat ouãs:acieſq; p ambas
Iam tagus auratis agnoſcebatur in armis.
Quem poſtq̃ diro ſuſpenſum robore vidit
Deformẽ:lateri famulus clã corripit enſem

cunq; ſit ille non eſſe alienum nefas eſſe violari regē a rege potiſſimū & numē velle ſanctā eſſe inter homines ſocietatem crudelitas minime humanū malū eſt inquit Seneca. Indignūq; tam miti animo. ferina iſta rabies eſt ſanguine gaudere ac vulneribus & abiecto homine in ſilueſtre animal tranſire. Sine funere: ſine honore exequiarum. Aſcito: aſſumpto nomine a tago qui habet harenas aureas. Meonium nō ille vadum ſenſus eſt gratior fuit aſdrubali cædes tagi & ſuppliciū omni auro quod ferunt pactolus & hermus. Meonia prouincia aſiæ alio nomine lydia dicta a lydo fratre Tyrrheni. duos habet fluuios voluētes aurū: pactolum qui oritur ex Tinolo monte: & hermū qui labitur ex mōte iro. Meoniū vadum: pactolū. Ille. aſdrubal. Riguo: fluenti. Flaueſcit: auri flauo colore tigitur propter harenas auratas: & p campū ſparſas excreſcente fluuio campoſq; vndāte. Inire: inibat pugnā primus: & poſtrem⁹ diſcedebat Ponere: ponebat. Ageret: admotis calcaribus: impelleret. Sublimis: dicitur in altū elatus. Nō erat ſiſtere: nam dabaſ alicui eum reprimere aut vulnerare. Auratis armis: alludit ad aurū tagi: a quo hic denoīabaſ. Diro robore crudeli ligno & cruce. Deformē: lacerū. Pernix: velox. Aulā: tentorium aſdrubalis: quē confodit ī vltionē domini ſui quem ille tanta ignominia affecerat. Luctu. qui eſt ægritudo ex eius qui carus fuerit interitu acerbo. Sæuis crudelitate: ſunt enim efferati. Tormēta quibus illum torquerent. Candens chalybs: ignitum ferrum chalybes ſūt populi in pōto apđ quos generoſius ferrum repertum eſt: & chalybs appellatū. Verbera: ſunt inſtrumenta oblonga q bus aliquem verberamus vt vimina flagella lora. Inde verberare eſt verberibus cedere. Paſſiv biq; ſiue vndiq;. Innumeris ictibus. crebris verberibus Carnificæ: illorū qui ſeruū laniabant: & torq̄bant Peſtis: magnum malum ſignificat. Oi ſanguine rupto: effuſo ex omnibus membris liquefactis. i. conſumptis. Mens intacta manet: deſcribit poeta fortitudinē huius ſerui. fortitudo. n. eſt virt⁹ al in mediocritate conſiſtēs: q̄ verſaſ circa terribile genus mortis: vt ē ī bello quia morte nihil eſt terribilius. nā aufert oē bonū qđ eſt in vita de hoc ſeruo. Li. ait. cōprehēſuſq; ac circūſtātib⁹ haud alio q̄ ſi euaſiſſet vultu tormētis quoq; cū laceraref eo fuit habitu horis vt ſupante lęticia ridētis etiam ſpeciē p̄buerit. huius fortitudinis ſerui illis meminit etiā Valeri⁹. Repoſcit crucē domini: cupiebat affigi palo: vt fuerat domin⁹: cui⁹ ſuppliciū erecto aīo & forti repoſcebat. Piacula: piare ī hac ſignificatione ē expurgare: inde piacula: & dicunſ ea quibus vtebanſ antiq ad aliqđ ſcelus expiandum vnde dicit Sinō Virgilian⁹. culpā hāc miſeroꝝ morte piabūt. hoc ſuppliciū ſerui erat tāquā piaculū cædis quā ille cōmiſerat credidit quippe rudis ātiquitas cęſoꝝ manes talibus inferijs delectari. & ideo Achilles homeric⁹ patrocli fun⁹ talib⁹ ornauit victimis. & ęneas turnū occidit p pallante. Piacula expurgationes. Pœnę ſprerę: ſupplicij qđ ille forti aīo ſpernebat ac deridebat. Erepto ductore: cæſo aſdrubale. Alacri certamine: lęto ſtudio & cōtētione poſcit annibalē ductorē ipſe exercit⁹. Liui. ait in aſdrubalis locū haud dubia res fuit quin p̄rogatiuā militarē qua ex tēplo annibal intra p̄toriū delat⁹ inpatorq; ingēti omnium clamore atq; aſſēſu appellat⁹ erat. fauor etiā plebis ſequæbaſ. Imago primæ virtutis: qm̄ amilcar vt ſcri. polybius: & prudētia & robore animi nulli fuit ſecundus. Studia: conatus & animi cupiditatē qua in romanos ducebaſ & ad imitationē paterne virtutis: a qua degenerare turpiſſimum eſt inſiſtendum quippe eſt maiorum veſtigijs ſi clari illi fuerunt & domeſtica exempla ſperni non debent. Fama iurati belli quoniam

Dilectum domino: pernixq; irrūpit in aulā
Atq; imite ferit geminato vulnere pectus.
Ad pœni: ſuccenſa ira: turbataq; luctu:
Et ſæuis gens læta ruūt: tormētaq; portāt
Nō ignes: cādēſq; chalibs: nō verbera paſſi
Ictibus innumeris lacerū ſcindētia corpus
Carnificæ ve mãus: pēit' ve infuſa medullis
Peſtis: & in medio lucētes vulnere flammæ
Ceſſauere: ferum viſu dictuq;: p artē
Seuitiæ extenti quantum tormēta videbāt
Creuerunt artus: atq; omni ſanguine rupto
Oſſa liq̄factis fumarunt feruida membris
Mens intacta manet: ſupat: ridetq; dolores
Spectanti ſimilis: feſſoſq; labore miniſtros
Increpitat: dominiq; crucē clamor repoſcit.
Hæc inter ſpretæ miſeranda piacula pœnę
Erepto: tepidus ductore exercitus vna
Annibalē voce: atq; alacri certamine poſcit:
Huic ſtudia accēdit patriæ virtutis imago.
Huic fama in populos iurati dedita belli.
Huic virides auſis animi: feruorq; decorus
Atq; armata dolis mens: & vis inſita fandi.
primi ductorem libici clamore ſalutant.
Mox & pirenes populi: & bellator iberus.
Continuoq; ferox oritur fiducia menti
Ceſſiſſe imperio tantum terræq; mariſq;
Folijs candens auſtris: & lampade phœbi
Aeſtifero libie torquetur ſubdita cancro

iurauerat ad aras ſe fore hoſtē populi romani & hæc famavulgata erat in populos.vt nō poſſet annibal ci tra dedecus ceſſareigiturh: æc omnia mentem illius honoris & gloriæ cupidam accendebant ne degenera re videret.Animiviridès:apti in illa ætate ad audēdum.natus enim erat vt dictum eſt .xxvi.annos.Feruor decorus:ardor pugnandi qui decus afferebat annibali. Primi ductorem :deſcribit populos qui cęſo aſ drubale appellauerunt annibalem ductorem exercitus ſalutaruntq; imperatorem.Pyrenes populi qui ha bitant ad pyreneos montes qui gallias ab hiſpanijs diuidunt. Bellator iberus:bellicoſus populus hiſpa-

Aut īgēs aſiæ latus: aut pars tertia terris.
Termius huic roſeos ānis lageus ad ortus
Septēo īpellens turme factū gurgite pōtū
At qua diuerſas clęmētior aſpicit arctos.
Herculeo dirimēte freto:diducta ꝓpiquis
europes videt arua iugis vltra obſidet ęquor
Nec patitur nomē ꝓferri longius athlas.
Athlas ſubducto tracturus vertice cœlum
Sidera nubiferū fulcit caput:etheriaſq;
Frigit æternum compages ardua ceruix
Cāet barba gelu : frōtēq; īmanibus vmbris
Pinea ſilua premit:vaſtāt caua tpa venti

niæ.Ceſſiſſe imperio:fiduciam animo cōcepit an nibal rei conficiendæ quā molliebatur cum veniſ ſent ſub ditione tot populi & mare:quoniam erat iam imperator & terra mariq; rem gerere pote- rat.habebat iam hiſpanias & libyam. Ferox: ma gna & bello apta.Folijs candens auſtris: deſcribit libyam quæ eſt expoſita adauſtrum.& ſubdita cā cro ſigno cæleſti. diuiditur ab aſia verſus orientē nilo fluuio qui ſeptem oſtijs in mare euoluitur. ſeptentrione diuiditur ab europa freto gaditano Strabo ſic ait Qui itaq; terrarū orbē diuiſerunt inæqualiter id fecere. ꝙ autem in tria diuiſerunt tripartita diuiſio indicat:ſed tantum abeſt libyas tertiam eſſe orbis partem vt etiam poſita cum eu- ropa aſiæ non æquetur.& fortaſſe minor eſt quā europa.Viribus profecto multo impar.nā maxi- ma mediterraneæ pars & regio circa oceanū de- ſerta eſt:& ad ſolitudinem accedit ꝙ multa loca quę habitari poſſent non habitantur propter feras.multum quoq; torrida zona occupat: ideo ait ſyllius. Et lampade phœbi torquetur maxime.ſ.ſole aſcendente ad cancrum.tunc enim radij quaſi perpendicula riter ſuper illos deſcēdunt. Syene profecto ciuitas prouinciæ thebaidos ſub æſtiuo tropico conſtituta eſt & eo die vt inquit Macrobius quo ſol certam partem ingreditur cancri hora diei ſexta quoniam ſol tunc ſuper ipſam vertitur verticem ciuitatis nulla illic poteſt in terris de quolibet corpore vmbra iaci. Vnde lu canus atq; vmbras nuſq̄ flectente ſyene.& ſic erit ſyene principium torridæ Zone in qua qui habitant:vt æthiopes & qui ſunt in vna parte tabrobanæ inſulæ ſole exiſtente in cancro vmbram faciunt in auſtrū.ſit enim .tunc ſol ſeptentrionalis.ſpacium Zonæ torridæ eſt a cancro ad capricornum:a qua ſol nunq̄ recedit diuidens eam per parallelos:a capricorno ad cancrum qui ſunt illius termini.ſol enim nec poteſt aſcende re ſupra cancrum.nec deſcendere infra capricornum:& ideo hunc infimum ſolis terminum nomine capri corni appellauerunt:quoniam inde ſol incipit aſcendere vt facit capra cum paſcitur appetens frondes. ter minum autem æſtiuū nomine cancri quoniam inde ſol incipit regredi ad capricornum vt facit cancer.cœ- lum & ſic terra quæ ſubeſt tanq̄ punctū in quinq; partes diuiditur. græci appellāt Zonas.nos cingula quæ terrā ambiūt.appellam⁹:& vt cæli regiōes ſeſe habēt i calore ac rigore ita vt terra quicquid ē circa duas ex tremitates.i.ſeptentrionem:& auſtrum quoniam a ſole nimium diſtat:perpetuo gelu riget:& ſic habitari non poteſt :quoniam glacialis ille aer nec animalibus nec frugibus vitam miniſtrat . afflatu quippe aeris temperati omnia viuunt.In medio cælo eſt Zona per quam ſol fertur obliquus & nunq̄ ab ipſa recedit: quam ſua præſentia ſemper adurit.Inter hanc:& vtranq; extremam duæ relinquuntur temperatæ calore mediæ zonæ:& rigore duarum extremarum:quarum temperatarum alteram nos habitamus quæ eſt ad ſeptentrionem cuius vertex a nobis ſemper videtur propter obliquitatem orizontis qui nobis adeo depri mitur vt ſtellæ ambientes polum arcticū nunq̄ poſſint occidere coſmice.altera eſt ad auſtrum īperuia no- bis propter torridam Zonam quæ eſt in medio an aliqui habitēt eam non eſt meū iudicare:ſed doctiori bus relinquere.ſi aūt ſunt habitatores ſupra ſe aliū verticē habent qui dicit auſtrinus. & ſeptentriones no ſtri occultant ꝓpter rotunditatē terræ & obliquitatem orizontis qui illis deprimitur in auſtrum & eleuat ſupra polū noſtrum vt ratio Mathematica cogit. Zodiacus qui a noſtris ſignifer dicit eſt obliquus. & hoc primū intellexit Anaximander Mileſius:& ſigna quæ in ipſo ſūt cleoſtratus.habet duas portas: vt dixi q̄s tranſgredi non poteſt.In capricorno fit brumale ſolſtitiū a quo incipit aſcēdere p lineā eclipticā: & inter- ſecat eqnoctialē in ariete:& facit equinoctiū vernū:qm̄ circul⁹ ęqnoxialis eſt i medio torridę zonę. Inde aſcendit ad cancrum & ibi facit ſolſtitium æſtiuum :tractuſq; ſol motu primi mobilis facit circulum ę- ſtiualē.flectit poſtea obliquus ad capricornū & interſecans iterum equinoctialē in libra facit equinoxium autumnale & ſic ſol circuit torridam zonam ac diuidit inequales diſtantias tractus motu primi mobilis ideſt cæli vltimi i quo ſunt ſtellæ fixe :quod ab oriente in occidentem mouetur.ſol autē reliquiq; planete

Nimboſoq; ruunt ſpumantia flumīa rictu.
Tū geminę laterū fauces maria alta fatigāt:
Atq; vbi feſſus equos titan imerſit anhelos
Flammiferū condūt fumanti gurgite currū
Sed qua ſe campis ſqualētibus aphrica tēdit
Serpētum largo coquitur fœcunda veneno
Fœlix qua pigues mitis plaga tēpat agros
Nec cerere ennea: phario nec victa colono.
Hic paſſim exultāt numidæ gēs inſcia freni
Quis inter gēmas per ludū mobilis aures.
Quadrupedē flectit ñ cedēs virga lupatis
Altrix bellorū: bellatorumq; virorum
Tellus nec fident nudo ſine fraudibus enſi.
Altera complebant hiſpanę caſtra cohortes
Auxilia europæ genitoris parta tropheis
Martius huic ſonipes cāpos hinitibus iplet
Huic iuga cornipedes erecti bellica raptāt:

contrario motu ab occidente in oriētem.vnde dicit apud Ouidiū.cōtrarius euehor orbi.& manlius Aſtronomus ait.cōtraq; nitētia ſigna.Sed vt ſydera inquit ſeneca cōtrariū mūdo iter intēdunt.Nā niſi eſſet motus primi mobilis cū ſex ſigna ſint ſup orizontē quoꝝ ſingula ſingulis menſibus luſtrat ſol per ſex menſes continuos eſſet ſol ſuper orizontem & cōtra a ſigno libræ vſq; ad arietē eſſe: ſub terra.& ſic eſſet nox p ſex menſes.Diuina igitur prouidentia ſol ſingulis diebus motu ſibi contrario circunuoluitur & facit dies ac noctes.diuidens reuolutionibus ſuis zonam aduſtam per æquales lineas:& ſic tota aduritur plus minusve vt eſt illius acceſſus.& receſſus.Libya igitur quia eſt prope torridam zonam aliqua ex parte: aliqua vero ſub torrida:& ſub tropico cancri ideo torquetur & aduritur.illa inq̄ pars maxime quæ aut eſt prope lineam æſtiuā & cancrum:aut ſub ipſis:& hęc eſt inhabitabilis propter nimios ardores:& ideo corpora illorum qui & circa tropicum.& ſub tropico habitant ſunt nigra vt æthyopum.indorum & ſimilium. Candēs:ignita & aduſta. Auſtris eolijs:ventis calidis vt eſt auſter qui flata meridie: cui expoſita eſt libya eolios appellat auſtros ab eolo qui rex vētorum fingitur a poetis & hoc nō ſine ratione. Nam Plynio autore eolus hellenis filius rationem ventorum inuenit. Lāpade phœbi:ardore ſolis aſcendentis ad cancrum:quia tūc ſit aphricę propior:& ſua vicinitate illam adurit. magna ex parte libye inquit aut eſt vnū latꝰ aſiæ & ſic orbis diuidetur in duas partes:aut eſt tertia pars ipſis terris vt Mathematici diuiſerūt. Huic libyæ terminus eſt. Ad ortus roſeos:ideſt verſus orientem. Amnis lageus:ideſt Nilus fluuius ęgypti a lago qui fuit pater ptolemæi.vnde Iuuenalis. Ad pharon & nilum famoſaq; mœnia lagi. Septeno gurgite:ramis ſeptem in quos ſcinditur nilus. Pontum:mare mediterraneū in quo ſe exonerat. Tumefactum:aſſurgentem ꝓpter aquarum copiā quam nilus ex Mauro vertice deuoluit. Ad qua diuerſas:ponit alium terminum verſus ſeptentrionem.Clementior: temperatior: quoniā nō ita aduritur ſolis ardoribus:ſed habet clementiorem aeris temperiem.Diuerſas arctos:vrſam maiorem & minorem:ideſt ipſum ſeptentrionem.arctos græce latine dicitur vrſa quæ fuit affixa polo boreali vt poete fabulantur.Herculeo freto:anguſto mari gaditano:quo aphrica ab europa dirimitur. Diducta :diuiſa paruis montibus ab europa.Aequor:oceanus athlanticus athlas eſt in finibus mauritaniæ mons exilis.& vndiq; teres adeo excelſus vt eius cacumen cerni nequeat quoniam a nubibus nunq̄ relinquitur:aut hyeme aut æſtate.columnam cœli dicunt illum eſſe indigenæ: qui mons eſt vltra fretum gaditanum ad ſiniſtram .qui ſi verticem ſubſtraheret quo cœlum fulcit ætheree compages ruerent:ideo dicit athlas ſubducto tracturus vertice cœlum.Caput: ipſius athlantis.Nubiferum:obductum nubibus.Fulcit:ſuſtinet inde fulcra dicuntur ea quæ ſuſtinent. Erigit attollit machinam cœleſtem ne ruat: quoniam vt dixi putatur colūna cœli & cacumen propter nubes non cernitur. Plynius de athlante ſic ſcri.per autololes iter eſt ad montem vel fabuloſiſſimum athlantem e mediis hunc harenis in cœlum attolli prodiderunt aſperum ſqualentem qua vergit ad littora oceani· cui cognomen impoſuit eundem opacum nemoroſumq;:& ſcatebris fontium riguum qua ſpectat aphricam Canet:albeſcit.Vaſtant:pulſant inceſſunt.imitatio eſt Virgiliana. Ruunt:fluunt cum impetu.Virgilius tum flumine mento Præcipitant ſenis & glacie riget horrida barba. Rictu: ore vehementi nimbos & aquam Tum geminę laterum fauces duo brachia ipſius athlantis mare reppellunt & faciunt tanq̄ clauſtrum.In quo ſol occidens: vt poetice loquar : equos ſuos abſcōdit:fauſces dicuntur iter anguſtum.Equos anhelos:defatigatos diurno curſu per cœlū. Titā :ſol. Fumanti:propter ignem ſolarē qui immergiť:& currū. Sed qua deſcribit eam partē aphricæ quæ eſt verſus torridā zonā & meridiē.deſcripſit prius terminos.nūc aūt mala & dotes ipſius aphricæ canit.Squalentibus:incultis:& ihabitatis.Tēdit :dilatat & extendiť.Coquiť:aduritur:quia eſt ſub torrida zona:& habet maximam copiam ſerpentum.Fœcūda habundans venenis.Fœlix qua pingues ,ideſt illa pars quę vergit

ad ſeptētrionē: & ad thlantē mōte fertilis ē.& ſic ītelligit numidiā & mauritaniā.Strabo ſic ait Mauritaniā feracem eſſe.parte tamē excepta quæ deſerta eſt:& fluminibus:& lacubus abundare ab omnibus conceſſū eſt.Mitis plaga.regio temperata:& qualitas aeris.Nec cerere ēnea. ſicula vbi eſt enna fertilis. Phario colono ægyptio.pharus eſt inſula & turris ante Alexandriam ægypti.Inde phario.i.ęgyptio. ſicilia & ægyptus erant horrea romanorū.Paſſim. vbiq; nullis certis domicilijs.Numidæ dicunť quaſi inſtabiles & permutantes ſua mapalia:de quibus ſic loquiť.iii.Nulla domus plauſtris habitant migrare per arua Mos atq; errantes circunuectare penates.dicitur Numidia a nemo verbo græco quo ſignificat poſco errant enim Numidæ inſtar paſtorum.Gens inſcia freni:quoniam non vtunť frenis:ſed equos autore ſtrabone adeo ob-

Non eleus eat campo feruentior axis.
Prodiga gēs aīę: & ꝓperare facillia mortē
Namq; vbi tranſcēdit florentes viribus ānos
Impatiens æui ſpernit nouiſſe ſenectam.
Et fati modus ī dextra eſt.hic oē metallū:
Electri gemino pallent de ſemine venæ.
Atq; artos calibis fœtus humus horrida nu(trit
Sed ſcelerum cauſas opit deus. aſtur auarus
Viſceribus laceræ telluris mergitur imis.
Et redit infœlix effoſo concolor auro.
Hinc certant pactole tibi duriuſq; taguſq;
Quiq; ſuper grauios lucētes voluit harenas:
Inferne populis referens obliuia læthes.

temperantes inſeſſoribus habent vt ſola virgula gubernentur.equi inquit collaria ex lino habent aut pilo confecta.ex quibus habena depēdet:ſūt qui etiā non tracti dominū ſequunť.Virgi.& Numidæ infreni cingunt. Lupatis. frenis.lupatū eſt gen⁹ freni.Sine fraudibus:quoniam enſibus per ſe duris addebāt venenū:nec pugnabāt ſine fraude. Altera complebant.deſcribit hiſpanos q ſub annibale militarunt quos amilcar pater victorijs comparauerat ſuis. Trophis.victorijs. Trophea dicuntur ſigna erecta in loco in quo hoſtes vertebantur in fugam.græci Tropeō media correpta noſtri autem tropheon addita aſpiratione. & accipitur tam pro ſigno quā pro ipſa victoria. Huic hiſpano militi.Martius.bellicoſus equus.Erecti. alacres ad trahendum currū bellicum ex quo pugnabant antiqui. Eleus axis.i. equi currentes in certaminibus olympicis prope elidem non ſunt ita veloces vt equi hiſpani.elis eſt vrbs peleponneſſi prope quam & piſam fiebant ludi olympici inſtituti ab argonautis autore Hercule in honorem pelopis Virgilius. Hic vel ad elei metas:& maxima campi Sudabit ſpatia.Prodiga gens aīæ.de his populis ſic ſcri.Strabo:Multa reuera ꝑſpecta ſermonē diuulgāt de oībus hiſpaniæ gētib⁹ potiſſimū de iacentibus ad boreā nec ſolū de illaꝝ fortitudīe:ſed etiā crudelitate ac amētia ritu beluarū.Propare.admouere atq; aſcicere ante tempus. Fati modus eſt in dextra.i.termin⁹ vite mortiſq; ē ī dextra eoruꝫ:qm̄ peroſi vitam ſe interficiunt.Hic omne metallū.Strabo ait.nā aurū argentū æs ferrū nullibi terrarū neq; tantum neq; tā probatum generari hactenus compertum eſt.aurum enim non ſolum ex metallis effoditur verum etiam fluit Vene electri.Pli.loquēs de electro ſic ait.Vbicunq; quinta argenti portio ē electrū vocať.fit & cura electrū argento addito quod ſi quintā portionem exceſſit incudibus nō reſiſtit.ideo dicit de gemino ſemine quoniam eſt electrum ex auro & argento.Atros fœtus chalybis.i.ipſum ferrum quo multe crudelitates fiunt. Humus horrida bellicoſa hiſpania.Sed ſcelerum cauſas operit deus aſtur auaris Viſceribus laſceræ telluris mergitur deus inquit abſcondit metalla quæ ſunt cauſa ſcelerum in viſceribus terræ:ſed humana cupiditas eruit.Vir.Auri ſacra fames.Aſtur auarus:aſtures ſunt populi hiſpaniæ.aſturia inquit pli.plurimū auri gignit neq; in alia parte terrarum tot ſæculis hæc fertilitas.Laceræ effoſſæ.Concolor auro.quoniam foſſores auri cum ſunt in aurifodinis aureū colorem contrahunt.& ſic de cæteris metallis.Hinc:ex hac copia auri quæ non ſolum apud hiſpanos effoditur verum etiam fluit. Pactolus eſt fluuius lydiæ de quo ſupra

Durius .eſt fluuius hiſpaniæ habens ramenta auri.labitur prope numantiam vltra quem eſt luſitania. ſuper grauios.hiſpanos oriundos a græcis.ætoli diomedem ſequuti tydei filium poſt euerſum iliū in hiſpania vrbem condiderunt quam tydem appellarunt a nomine tydei patris diomedis:illius ciuitatis coloni grauij dicti ſunt nomine paululum violato cuꝫ grai appellari debuiſſent.In tertio ſic ait. Et quos nūc grauios violato noīe graiū æneæ miſere domus.ætolaq; tyde:& alibi.vago diomedi cōdita tyde.Lucētes. habentes ramenta auri.Referens.reꝑſentans ipſis accolis Obliuia īfernæ lethes.i.letheū fluuiū q fingitur apđ īferos:& ſignificat obliuionē.Strabo ſic ait.Lethe a pleriſq; lemea vocať.ex celtiberis & vacceis labi circūhabitāt galli q colētes anā fluuiū cū vna cū turduľ ſocijs eo cōueniſſēt ſeditionē egerūt poſtq̄ limeā fluuiū traiecere:ſed poſt ſeditionē amiſſo duce palātes ac diſſipati ea ī regiōe deſederūt cōſilioꝝ obliti. hāc ob cām flumē læthes.i.obliuiōis appellatū:& papauera dicunť læthea:qm̄ īducūt ſōnū & ꝑ cōſequēs obliuionē.Arbore palladia:oliua quam inuenit pallas.Vnde Vir.oleæq; minerua īuētrix.Tyranno. Annibali

Freni rerum.i.īgperium. Conciliare.conciliabat ſibi homires aſtu paterno. Armisvi vertebat decreta
ſenatorum. Inſinis ſagulo. huius ait multi ſæpe militari ſagulo opertum humi iacentem inter cuſtodias
ſtationeſq; hoſtium cōſpexerūt. Sagū veſtimētū erat militare. Ci.in epiſtoſſs. Pridie nonas februarias cū
ad te litteras mane dediſſē deſcendi ad forū togatus cū reliqui conſulares ſagati vellent deſcēdere. Turbæ
libyſſæ gregalium militum ex libya. Duris maniplis gregalibus militibus induratis ad laborē. Celſus.ere
cto capite & eminens ſupra alios vt cōſpiceref:et prouocaret ſuos ad labores ac decus.honor inqrit xeno
phon impēdia cyri efficit labores leuiores Imperatori præſærti q͛ intelligit in omniū eſſe oculis quicquid
faciat.laus eſt ānibalis ab induſtria & fortitudie
q̄ circa labores tolerīdos verſaf. Imperiū ſuuз
impabat inquit ſibi ipſi labores:quo scōſtāti aio
perferebat vt clarā indolē futuræimpatorię ma
ieſtatis oſtēderet. Excipere excipiebatvehemen
tes pluuias:&cæteras incōmoditates cęli. Aſtur
hiſpanus. Excuſſos ex flatibus vētorū.qm̄ ex col
liſioneventorū & nubiū in aere cauſatur ignis.&
gignif corruſcatio & fulmen calore ſupo infero
q; pellente a ſe frigus.& ſuū cōtrarium quodvni
tū fitvalidius.hinc ē q; in æſtate habemus gran
dies:hyeme aūt raro:quia radij ſolares nō refrā
gunf i terrā:ſed pgunt ad ſeptētrionē ſole dep̄ſ
ſo ad auſtrū.æſtate aūt cum quaſi ppendiculari
ter ad terrā deſcēdant refractiōe cōcalefaciūt in
fimā aeris regionē. Turbato.conſternato & timi
do. Nec puluere.nec pluuias inquit nec calores
curabat:magna laus ducis.ſyrius eſt ſtella in lin
gua canis cæleſtis:canicula ſydus parte mēſis iu
lij & auguſti terrā caloribus torquet:& ſiccat:&
illi dies caniculares dicūf:caniculæ exortu accē
di ſolis vapores qs ignorat inqr Pli.cuius ſideris
effectus āpliſſimi i terra ſentiunf. Labefecit.i.nō
debilitauit eūvapor ſolis. Dehiſcit.aperit ſeſe ac
facit hiatus. Feruor medi⁹.calor diffuſ⁹ i medio
aeris. Candenti globo.accēſis radiis ſolarib⁹ et
globo caloris adurēte aerē & terrā q̄ deſiccata ſo
lis ardoribus hiat. Exercet ſitim:defatigat tole
rādo ipſā.laus a cōtinētia. Sternacē terribilē &
oia in p̄lio cōculcantē frāgebat cogebatq; pare
re iſelıori q̄uis cōtumacē & p̄cipitē ad p̄lia audi
to tubaꝝ clāgore. Lethalis lacerti.i.opꝰabat dici
eius lacertū afferre læthū.i.mortē vt nō min⁹ vi
ribus corpis q̄ prudētia q̄ maxie decet principē
valerevideref. Ignoti cuiusvadū ignorabat. Tra
nare.tranabat. Limes.via & ſulcus :aiq; riuulus
ſanguinis fuſi ex corporibus vulneratis ab anni
bale. Inſtat fatis:vrget fata & pperat ad bellū fa
tale latio. Fœdera:q̄ fuerāt renouata cū aſdruba
le vt terminus impij eſſet amnis iberus.& vt fa
gunthinis libertas ſeruaref. Extremis terris.hiſ
pania vltima terrarū ad occaſū ſolis. Pria ſagun
tinas.prim⁹ipetus annibalis fuit in ſagūthū:claſ
ſicū ē ſignū qd tubadaf militib⁹ volētibus cū ho
ſte manus cōſerere.pria igif claſſica.ſ.pri ipetus
bellici. Maioris belli.rōani.i.ad quod ſumendū
cās q̄rebat:&iō cepit oppugnaf ſagūthios vt illo
rū amicos rōanos irritaretvt fecit. Haud pcul.de

Nec cæteri terra indocilis:nec ihoſpita bacco
Nullaq; palladia ſeſe magis arbore tollit.
He poſtquam tirio gentes ceſſere tiranno:
Vtq; dati rerum freni:nunc arte paterna
Conciliare viros:armis conſulta ſenatus
Vertere:nunc donis primus ſūpſiſſe laborē.
Primus iter carpſiſſe pedes. partēq; ſubire:
Si valli feſtinet opus:nec cætera ſegnis
Quęcunq; ad laudē ſtimulant.ſōnūq; nega=
Naturæ noctēq; vigil ducebat in armis. (bat
Interdū proiectus humi turbęq; libiſſę.
Inſignis ſagulo duris certare maniplis:
Celius ac in magno p̄cedēs agmie ductor.
Imperium perferre ſuum.tū mvertice nudo
Excipere inſanos imbres :cęliq; ruinas.
Spectarunt pœni:tremuitq; exercitusaſtur.
Torquentē cū tela iouē permixtaq; nimbis
Fulmia:&excuſſosventoꝝ ex flatibus ignes
Turbato tranſiret equo:nec puluere feſſum
Agminis ardenti labefecit ſirius aſtro.
Flammiferis tellus radijs cū exuſta dehiſcit.
Cādētiq; globo medi⁹ coquit ęthera feruor
Fœmineūq; putat inuenta iacuiſſe ſubūbra:
Exercetq; ſitim:& ſpectato fonte recedit:
Idem correptis ſternacem ad prælia frenis.
Frangere equū:& famā lætalis amare lacerti
Ignotiq; amnis tranare ſonantia ſaxa:
Atq; e diuerſa populos accerſere ripa.
Idem expugnati primus ſtetit aggere muri:
Et quotiens cāpo rapidus fera prælia miſcet
Qua ſparſit ferrū latus rubet æquore limes
Ergo inſtat fatis erumpere:fœdera certus
Quo datur interea romā cōprendere bello
Gaudet:& extremis pulſat capitolia terris
Prima ſagunthinas turbarūt claſſica portas

Bellaq; ſumpta viro belli maioris amore.
Haud ꝓcul herculei tollũt ſe littoꝛ muri.
Clemẽter creſcẽte iugo quis nobile nomẽ
Conditus excelſo ſacrauit colle zacinthus.
Hic cões alcidę remeabat ĩ agmie thebas:
Gerione extincto:cœloq; ea fata ferebat
tris aias nãq; id mõſtrũ:tris corpe dextras
Armarat:ternaq; caput ceruice gerebat.
Haud alium vidit tellus cui ponere finem
Non poſſet mors vna viro:duęq; ſorores
Tertia bis rupto torquerent ſtamina filo
Hic ſpolia oſtẽtabat ouãs :captiuaq; victor
Armẽta ad fontes medio feruore vocabat.
Cum tumidas fauces accenſis ſole venenis
Calcatus rupit lætali vulnere ſerpens:
Inachiumq; virũ terris proſtrauit iberis.
Mox ꝓfugi ducẽte notho aduertere colõi
Inſula quos genuit graio circunflua ponto
Atq; auxit quõdã laertia regna zacinthus
Firmauit tenues ortus mox daunia pubes
Sedis inops miſit largo quã diues alumno
Magnanimis regnata viris nũc ardea nomẽ
Libertas populi pacto ſeruata:decuſq;
Maiorũ: & pœnis poſtquã ĩpitare negatũ
Admouet abrupto flagrãtia fœdeꝛ ductor
Sidonius caſtra:& lętas quatit agmine cãs
Ipſe caput caſſans circũluſtrauit anhelo
Muros ſæuus equo:mẽſuſq; pauẽtia tecta
Pandere iam dudũ portas:& cedere vallo
Imperat:& longe clauſis ſua fœdera lõge
Auſoniã fore:nec venię ſpẽ marte ſubactis
Scita patrũ & leges : & iura ſedẽq;:deoſq;
In dextra nunc eſſe ſua:verba ocius acer
Intorto ſancit iaculo:figitq; per arma
Stantã pro muro:& mutantẽ mẽbra vaicũ
Concidit exacti medius per viſcera teli
Effuſiſq; ſimul ꝑrupto ex aggere mẽbris
Victori moriens tepefactã rettulit haſtã.
Ad multo ducis exẽplũ clamore ſequuti
Inuoluunt atra telorũ mœnia nube
Clara nec ĩ nũero virtus latet obuia quiſq;

ſcribit ſitũ ſagũthi quę quõdã vltra iberũ opulẽtiſſima vrbs fuit : diſtans a mari ferme mille paſſus:quã canit ſyllius herculẽ condidiſſe denominaſſeq; eã a nomie zacynthi comitis ſui illic ſepulti:alludens ad hiſtoriã: quoniã zacynthij ſagunthũ cõdiderunt:vt inquit Strabo quã annibal cõtra populi ro. fœdera diruens belli punici ſecũdi ſuſcitauit incendiũ. Clementer: paulatim ſurgente colle in quo ſita eſt vrbs. Quis :quibus: Gerione extincto. geriõ vt vult heſiodus in theogonia chryſaoris filius fuit monſtrũ horrendũ habẽs tria capita quo occiſo hercules armẽta abegit in italiam. Ea fata: cædẽ gerionis triplicẽ:quoniã tres aĩas habebat. Duræq; ſorores. parcæ ĩ exorabiles:qm̃ nemini parcũt lacheſis cloto: & atropos. Bis rupto filo. qui haberet tris animas & duabus extinctis tertia adhuc viueret. parcæ dicuntur filo diſpenſare vitam humanã:& cum incidunt filũ vita deficit:ergo in gerione bis rupto filo tertia ſtamĩa voluebanẽ adhuc a parcis. Rupit aperuit os. Inachium græcum zacynthum ab inaco rege argorum. Inſula zacynthus. quæ vna cum Cephalenia dulichio:& itacha ſunt inſulæ ante achaiã in mari ionio quod a Tarento incipit:& vſq; ad peloponneſum extenditur. Graio. alluẽti græciã. Laertia regna quoniam illic regnauit Laertes pater Vlyxis .& ideo dicit zacynthum fuiſſe regna laertia. Daunia pubes. coloni ex ardea: vbi regnauit Daunus pater turni: & ardea miſit colunnos ſaguntħũ. Diues largo alũno. abũdans colonis Magnanimis. hoc dicit ꝓpter Turnũ. Populis. ſaguntħinis . Pacto. fœdere renouato cũ haſdrubale. Lætas cauſas. ideſt in ferendo bellũ ſaguntħinis:q̃rebat cauſas belli cum romanis:quæ facerent ipſũ lætum & cõpotem voti:qm̃ nil aliud optabat q̃ alpes alĩquãdo trãſcendere. Quatit .mouet exercitu admoto mœnibus ſaguntħinis. Sidonius. pœnus Annibal. Tecta. Saguntħina. Sancit in torto iaculo:quia ipſe primus iaculatus eſt haſtã:& tali iactu ſua dicta cõfirmauit:tranſfixitq; vaicum ſtantem in muro. Pro muro. in muro. Exacti. immiſſi:vt ipſe Vaicus eſſet medius. In numero. multitudine:qm̃ quiſq; operam nanabat præſente ductore:cuius præſentia vigebat. Præfecti ĩquit cyrus apud Xenophontẽ:debent inſequentibus audenciam inijcere & verbis & re. Glandẽ. plumbũ inſtar glãdis : quod e funda emittiẽ ĩ hoſtes. Virgilius Pars maxima glãdes liuentis plũbi. Baleari verbere. funda:qua vel maxie vtebanẽ balearici baleares duæ ſunt inſule in mari hiſpano e regiõe ad tarraconẽ:quarũ incole autore Strabõe optimi erãt .fũditores. Phœnices q fundas inuenerunt autore plinio illis iſulis potiti fundas ex equo exercuerunt. vñ vſus & imitatio remanſit apud balearicos. Verbera ſũt vt dixi inſtrumẽta oblonga vt lorũ. Zona flagellũ. Telum .glandem Telũ autem:vt Gaius in interpretatione legis duodecim tabularũ ſcriptũ reliquit:autore Iuſtiniano:id vulgo quidem appellatur: quod ab arcu mittitur: ſed & omne ſignificaẽ:quod manu cuiuſdam mittitur:vt eſt

lapis:lignum ferrum & cætera.id genus. Huic ab aliquo. Leui nodo:amento.iaculu3 cum amento inuenit ætolus Martis filius. Lampada. facem. Picea. obſcura & fumoſa ſudes ſunt pali obuſti.aphri cōtra ægyptios primi bellum fecere fuſtibus:quos vocant autore plynio phalāgas. Hydro veneno tinctas. Bis noxia tela.ferro ſc3 & veneno.Cōtendit emittit arcu itēto.Dacus vt armiferis. Annibalē inſultantē Sagūthinos fraude ſagittarū:quas infecerat veneno:cōparat dacis getiſq; qui ſagittis acri veneno imbutis hoſti iſidiant.daci ſunt populi vltra hyſtrū:cuiusvtrāq; ripā getæ habitarūt:vñ apd Virgiliū itelligūt getæ:q erāt cis hiſtrum mixti thracibus.Prio veneno.Scythæ inquit Pli.libro duodecimo.Sagittarum aciem tingūt viperina ſanie:& humano ſanguine irremediabile id ſcelus:mortem illico affert leui tactu. Inopina:improuiſa & clam per inſidias.ſ.Hiſtri binominis. Danubius oritur in iugis montis.arnobæ ex aduerſo rauraci galliæ oppidi młtis vltra alpes milibus: ac per innumeras lapſus gentes Danubij nomine immenſo aquarum auctu: & cū primum attingit illyricum hyſter appellatur ſexaginta fluminibus alueo ſuo receptus:medio ferme eorum numero nauigabili:permenſus totam Europam vaſtus ſex fluminibus:in mare ponticū euoluit. Armiferis.quoniam thraces & getæ ſūt bellicoſiſſimi.& ideo fingitur Mars apud illos regnare·Cura ſubit.Cogitauit Annibal turribus & machinis vallare vrbem.Heu priſcis numen populi:exclamat poeta dolens vicē ſagunthinorꝫ:qui vt fidē ſeruarent numen eorū talia patiebantur.Nomine ſolo.quia iam non erat fides in orbe:ſed ſolum nomen fidei. Dura.conſtans: & non cedens malis:vt fortes decet.vnde dicit Seneca.Fortitudo contemptrix timēdorum eſt terribilia: & ſub iugū libertatem noſtram mittētia deſpicit prouocat: frāgit Aggere. vallo & turribꝰ.Sed dignā auſonia.ſenſus eſt putat ipſa iuuentus ſagūthina iā clauſa vallo pœnorū dignū eē ſagunthū cadere ꝓ fide ſeruāda rōanis.nam hoc oppidū clarū fuit fide erga romanū nomē :& vt illā ſeruaret incendiū expectauit.Auſonia.italia:&ipſa Roma.tanti romanos faciebant ſagunthini. Phocais baliſta.baliſtam & fundam inuenere phœnices:autore pli.quę neruis/funibuſq; intenta haſtas magno impetu emittit:& etiam ſaxa. Syllius appellat baliſtam phocaida a maſſilienſibus:qui ea plurimum vtebant oriundi a phocenſibus·qui ſunt in gręcia:contermini boetijs.Maſſylia quippevrbis gallię in petroſo loco ſita :phocentium ædificiū fuit.Liuius ait.Ipſe annibal: qua turris mobilis omnia monumentavrbis ſuperans altitudine agebatur: hortator aderat:quæ cum admota catapultis baliſtiſq; per omnia tabulata diſpoſitis muros cuſtodibus nudauerat.Tum Annibal.et cętera Vaſtos molares ſaxa magna.Ferratam ornum: haſtā ex orno.Alternus clangor ſonitus tubarū & apd pœnos:& apud ſagunthinos pœni ſeſe ad expugnationē expediebant. Sagunthini autem ad defenſionem:&

Ora duci portans ceu ſolus bella capeſſit.
Hic crebram fūdit baleari verbere glandē.
Terq; leui ducta circū caput altus habena.
Permiſſum ventis abſcondit in aere telum:
Hic valido librat ſtridentia ſaxa lacerto.
Huic impulſa leui torquetur lancea nodo.
Ante ois ductor patrijs inſignis in armis
Nūc picea iactat fumantem lāpada flāma:
Nūc ſude: nūc iaculo:nūc ſaxis īpiger iſtat.
Aut hidro imbutas bis noxia tela ſagittas
Cōtēdit neruo:atq; iſultat fraude pharetrę
Dacus vt armiferis geticæ telluris in oris
Spicula quæ patrio gaudēs acuiſſe veneno
Fundit apud ripas inopia binominis iſtri
Cura ſubit collem turrita cingere fronte
Caſtelloq; vrbem circūuallare frequenti.
Heu priſcis numē populis:ac nomine ſolo
In terris iam nota fides. ſtat dura iuuētus.
Ereptāq; fugā:& claudi videt aggerē muros
Sed dignā auſonia mortē putat eē ſagūthū
Seruata cecidiſſe fide. iāq; acrius omnes
Intendūt vires. adductis ſtridula neruis
Phocais effundit vaſtos baliſta molares
Atq; eadem ingentis mutato pōdere teli
Ferratā excutiēs ornū.media agmia rūpit:
Alternus reſonat clangor: certamine tanto
Conſeruere acies.veluti circundata vallo
Rōa foret:clamatq; ſuper tot milia. gentes
Inter tela ſatæ iam capto ſtamus in hoſte:
Nōne pudet cœpti: pudet oīs.en bōa virtꝰ
Primitiæq; ducis. talis ne īplere paramus
Italiam fama : tales præmittere pugnas:
Accenſe exultāt mētes:hauſtuſq; medullis
Annibal exagitat : ſtimlatq; ſequētia bella
Inuadūt manibus vallū:cæſaſq; relinquūt
Deiecti muris dextras:ſubit arduus agger
Imponitq; globos pugnantū deſup vrbi:
Armauit clauſos:ac portis acuit hoſtem
Librari multa conſueta falarica dextra
Horrendum viſu robur: celſiſq; niuoſæ
Pirenes trabs lecta iugis:cui pluria cuſpis

Vix muris toleranda lues: cætera pingui
Vncta pice: atq; atro circũlita ſulphure fu=
fulminis hęc ritu ſũmis e mœnib⁹ arcis (mãt
Incita ſulcatum tremula ſecat aera flamma.
Qualis ſanguineo pręſtringit lumina crine
Ad terram cœlo decurrens ignea lampas
Hæc ictu rapido pugnantũ ſæpe per auras
Attonito ductore tulit fumantia membra
Hæc vaſte lateri turris cum turbine fixa:
Dũ penitus pluteis vulcanũ exercet adeſis.
Arma viroſq; ſimul preſſit flagrante ruina.
Tandem condenſis actæ teſtudinis armis
Subducto pœni vallo: cæcaq; latebra
Pandũt prolapſam ſuffoſis mœnibus vrbẽ
Terribilem i ſonitũ procũbens aggere victo
Herculeus labor: atq; immãia ſaxa reuoluẽs
Mugitũ ingentẽ cœlo dedit. alpibus altis
Aeriæ rupes ſcopulorum mole reuulſa
Haud aliter ſcindũt reſonãti fragmie mõtẽ.
Surgebat cumulo certantũ prorutus agger
Obſtabatq; iacẽs vallum ne protinus inſtẽt.
Hinc atq; hinc acies media pugnare ruina.
Emicat ante omnis primæuo flore iuuentæ
Inſignis rutulo murrus de ſanguine: ac idẽ
Matre ſagunthia graius gemioque parẽte
Dulichios italis miſcebat prole nepotes.
Hic magnos ſocios naidum clamore vocãtẽ
Qua corpus loricam ĩter galeamq; pateſcit
Conantis motus ſpeculatus cuſpide ſiſtit:
Proſtratũq; premẽs tælo. voce inſup vrget
Fallax pœne iaces: certe capitolia primus
Scandebas victor: quæ tanta licentia voti?
Nunc ſtigio fer bella ioui: tũ feruidus haſtã
Aduerſi torquens defigit in inguine iberi:
Oraque dum calcat iam ſingultantia lætho
Hac iter eſtinquit vobis ad mœnia romæ.
O metuenda manus: ſic quo ꝑperatis eũdũ
Mox inſtaurantis pugnam circũſilit arma
Et rapto nudum clipeo latus haurit iberi.
Diues agri: diues pecoris: famęque negatus
Bella feris arcu iaculoq; agitabat iberus.

eruptionem in hoſtes: q̃ fecere. ñ tm liuio autore in caſtra hoſtes compulerãt. Tot milia. c. l. hominum milia habebat in armis Annibal cum oppugnaret Saguntum. Gẽtes inter tela fatæ. verba Annibalis increpãtis ſuos: qui ſegnes ad expugnandam vrbem prope iam captam videbantur Stamus. hæremus: & ſic hortatur ipſos ad decorum ſeruandum: ne degenerare viderentur. En bona virtus. ironice loquitur. Hauſtuſq; medullis annibal. id eſt cum ipſi milites hauſiſſent verba Annibalis commoti ſunt ad acriorẽ vrbis oppugnationem. Arduus. altus & eminens: & aggerem ponit ꝓ machina bellica: ſuper quã milites ĩpoſiti imminebant vrbi: nũc appellantur baſtiones. Subit. adhæret mœnibus. ideo apud Virgi. Inſpectura domos venturaq; deſuper vrbi: Armauit clauſos. deſcribit arma ſagunthinorum q̃bus hoſtiles machinas labefactabant. Phalarica in primis quæ eſt telum miſſile: quo vtuntur inquit Pompeius ex phalis. i. locis altis dimicãtes. nam phalæ dicũtur turres ligneæ inde phalãgas dicimus perticas. Phalarica inquit Liui. erat ſagunthinis miſſile telum haſtili ligno oblongo & tereti: præterq̃ ad extremum: vnde ferrum extabat. id ſicut i pilo quadratum ſtuppa circunligabant: linebãtq; pice. Ferrũ aũt tris in longum habebat pedes: vt cum armis trãſfigere corpus poſſet. Librari. emitti i hoſtes multis manibus. Pyrenes: montis medij inter gallos & hiſpanos. Plurima: longa ad tres pedes. Atro. pallido. Circũlita: vncta vt illic ipſo motu ignẽ prius cõceptũ maiorem ferret ad terrorẽ: vt videreť fulmen. Tremula. vibrãti: vt moris eſt flãmæ. Qualis ſanguineo. phalaricã cõparat fulmini ictũ & ignẽ inferenti. Crine ſãguineo: radijs ignis. ide cometẽ appellamus ſtellã crinitã. Crines. n. ſtellarum ſunt radij: quos iaciũt. Pręſtringit lumina. i. obtenebrat oculos hominũ: qui tanto fulgori ſunt impares. Præſtringere eſt tenebras effundere nimio fulgore. vnde Plautinus miles ait. Curate vt ſplẽdor meo ſit clypeo clarior q̃ ſolis radij eẽ olim cũ ſuduſt ſolẽt vt vbi vſus veniet contra cõferta manu pręſtrĩgat oculoꝝ aciẽ i acie hoſtibus. Inde dicimus p̃ſtigiatores. Vulcanum. ignem. nam tertius Vulcanus ex tertio ioue & Iunone natus lẽm fabricę p̃fuit: habituſq; eſt deus ignis: & pro ipſo igni ponitur a poetis. Pluteis adhæſis: cõbuſtis tabulis ĩtus. Plutei dicunť crates corio nudo ĩtectę: q̃ ſolebãt opponi militib⁹ op⁹ faciẽtib⁹: & appellabanť militares: nũc etiã tabulę: quib⁹ aliqd p̃ſæpiť: eodẽ nomine ſignificanť: autor ẽ ſext⁹ Põpei⁹. Flagrãte: ardẽte machina: & ruẽte. Actæ teſtudinis: Teſtudo erat iſtrumẽtũ bellicũ: quo ad expugnãdas vrbes effodiẽdaq; mœnia vtebanť. Fiebat ex ligno & corio tegebať: dicta ẽ teſtudo a ſimilitu-

Fœlix heu nemoꝝ:& vitæ laudād' opacæ:
Si ſua per patrios tenuiſſet ſpicula ſaltus.
Hūc miſeratus adeſt īfeſto vulnere ladmus
Cui ſæuū arridēs narrabis amilcaris vmbris
Hāc īquit dextrā:quæ iā poſt vulnera vulgi
Annibalē vobis comitem dabit:& ferit alte
Inſurgens gladio criſtatæ caſſidis æra:
Perque ipſū tegmen crepitātia diſſipat oſſa
Tū frōtem chremes intōſā viberāte capillo
Septus.& horrentes effingens crine galeros
Tum maſulis:crudaq; virēs ad bella ſenecta
Harcalo nō pauidus:fœtas mulcere læenas
Flumineaq; vrna celatus bragada parmam
Et vaſtæ naſamō ſirtis populator hiempſal
Audax in fluctu laceras raptare carinas
Vna omnes dextraq; cadūt:iraq; perempti.
Necnon ſerpentes diro exarmare veneno
Doctus atir:tactuq; graues ſopire chelidros
Ac dubiā admoto ſobolē explorare ceraſte.
Tu quoq; fatidicis garamāticus accola lucis
Inſignis flexo galeam per tempora cornu
Heu fruſtra reditū ſortes tibi ſępe loquutas
Mentitumq; iouē īcrepitās occūbis hiarba:
Et iam corporibus cumulat' creuerat agger:
Perfuſæq; atra fumabat cæde ruinę.
Tum ductorē auido clamore ī pręlia poſcit
Fulmineus ceu ſpartanis latratibus actus
Cum ſiluam occurſu venantū ꝑdidit:hirto

dinꝰ teſtudinis animalia:quā excogitauit Arthemon clazomaniꝰ:& equū qui nūc aries appellaꝶ:in muralibus machinis epeus ad Troiā:autore Plynio.Actæ:admotæ muro:Liuius ait. Itaq; acrius de īſegro obortum eſt bellū:pluribuſq; partibꝰ vix accipiētibꝰ quibuſdā opera locis.Vineæ cœpte agi:admoueriq; aries Subducto vallo:ſuffoſſo ab illis:qui erāt ſub teſtudine.Liuius dicit Annibalē miſiſſe quingētos aphros:cū dolabris ad ſubruendū murū ab imo.Cæca latebra:cuniculis quos nūc appellāt cauas:de quibꝰ Martia. in diſtichis.Gaudet in effoſis habitare cuniculus antris.Mōſtrauit tacitas hoſtibus ille vias. Aries inquit Ioſephus libro tertio iudaici belli eſt immēſa materies malo nauis adſimilis:cuiꝰ ſummū graui ferro ſolidatū eſt in arietis effigiem.vnde nomē accepit.Depēdet autē funibus mediꝰ ex trabe alia velut ex trutina palis vtrinq; fulctꝰ bn̄ fūdatis. Retrorſus autem magna virorū multitudie repulſus:iiſdēq; ſimul rurſus impellētibus miſſus in frōte prominēte ferro mœnia ꝑcutit:nec ē vlla tā valida turris:aut murorū ābitus adeo latus:vt & ſi priores ictꝰ fortiter ſuſtinuerit aſſiduos vincat.Aggere victo:ſuperato muro ac deiecto.Tres turres inquit Liuius quantūq; inter eas muri erat:cū fragore igēti ꝓciderāt:captūq; oppidū ea ruina crediderāt pœni.Herculeus labor:murꝰ ædificatus ab Hercule.Reuulſa mole:diducta parte mōtis & ingēti rupe.Fragmine:fractura& diductiōe molis ac rupis.Agger ſurgebat.i.murꝰ ꝓſtratus ſurgebat iterū cumulatis ſup eum militibꝰ certātibus.Neꝓtinus inſtēt:Li.ait.Sed iunctæ acies velut patēti cāpo iter ruinas muri:tectaq; vrbis modico diſtincta interuallo cōſtiterant.Ne inſtent:ne ꝓperēt:qm̄ in medio erat ruina ipſius muri:q̄ obſtabat.Rutulo ſāguine:italo a rutulis:qui tenuerūt ſagūthū vt dictū eſt murrꝰ erat ſagūthinus:cuius mater erat græca:& pater rutulꝰ.i.ex ardea.Dulichios:græcos a dulichio iſula:q̄ eſt ꝓpe zacynthum:cuiꝰ coloni cōdiderūt ſagūthū.Naidū:nomen ē militis punici interēpti a Murro. Speculatus:cū contēplatus eſſet:ac obſeruaſſet motꝰ illiꝰ Naidi:qui nitebaꝶ cōtra murrū.Siſtit:vulneratū ſternit.galeā gladiū & haſtā Lacedæmonij inuenerunt.Fallax pœne iaces:verba Murri inſulatis Naido pœno iā a ſe ſtrato. Stygio ioui:Plutoni.poſtquā inquit nō es cōpos voti:vt Ioui capitolino bellū inferas:vt optabas feras Plutoni.Aduerſi:cōtrarij ſibi.Singultātia:emittētia ſingultus in morte.Circūſilit.ſaltu emicās eripuit clypeū ibero:qui pugnā cōtra Murrū inſtaurabat. Haurit:vulnerat.clypeos inuenerūt ꝑ̄tus & acritꝰ inter ſe pugnātes:ſiue calchꝰ athamātis filius.Lorycā mydasmeſſeniꝰ.ocreas & criſtas chares.Vitę opacę:vmbratilis ac remotæ a ſtrepitu bellico.Spicula tela.ſaltus ꝓprie dicitꝶ ſylua macreſſa.Per patrios ſaltꝰ:ſi venatiōibus tātū ī patrijs ſyluis operā dediſſet.Funera vulgi:gregaliū militū.Effingēs:faciēs galeros ſuis crinibus demiſſis.Mulcere:cicures reddere.i.manſuetas.Fœtas:q̄ peperūt:& tūc ſunt ſæuiores timētes raptū fœtus.Bragada:fluuius libyæ prope vticam & carthaginem:hic iuuenis ſculptū habebat inclypeo bragadā fluuiū:a quo ipſe nomē accepat. Vrna fluminea:alueo & vado fluminis:imitatio virgiliana.Naſamones ſūt in libya ꝓpe ſyrtes.apd quas fiebāt naufragia:q̄ hic depopulabaꝶ:de ſyrtibꝰ alibi diceꝶ.Laceras:fractas tēpeſtate ac illiſas vadis ſyrtiū. Exarmare veneno doctꝰ:Plyni ait:quorūdā hoium tota corpora ꝓſunt:vt ex his familijs:q̄ ſunt terrori ſerpētibus tactu ipſo leuāt ꝑculſos.ſuctu ve modico:quoꝝ ex gn̄e ſunt Pſyli marſique:& qui oblōgenes vocanꝶ in inſula cy

pro:ex qua familia legatus hexagõ nomine a conſulibus Romæ in doliũ ſerpentũ coniectus experimenti cauſa:circũmulcentibus linguis miraculũ præbuit ſignũ eius familia ẽ:ſi modo adhuc durat vernis tẽporibus odoris virus. Exarmare:priuare carminibus. Grauis:venenoſos. Sobolẽ explorare:experiri an ſit adulterina pſyli obijciebant:vt an legitimi eſſent cognoſceretur:qm̃ ſi non erant adulterini minime lædebanẽ a ſerpentibus. Ceraſte:ſerpente:ſed ꝓprie ceraſtes eſt ſerpens habens cornicula:de quo Plynius: Ceraſtes corpore eminet:cornicula habet ſæpe quadrigemina:quorũ motu reliquo corpore occultato ſollicitãt ad ſe aues. Fatidicis lucis:propter oraculũ iouis Hãmonis: cuius filius fuit Hyarbas ex Garamantide nympha:a quo hic Hyarbas originẽ ſe habere iactauerat. Inſignis galeam cornu:ideſt habens iſignitam galeam cornu:vt originẽ repræſentaret ſuã: illamq; ad iouem cornigerum referret qui apud garamantes ac naſamones ſub eff.gie arietis colebatur. Vnde Martialis. Diſſimuletq; deum cornibus ara frequẽs. ita enim apparuit baccho ducenti exercitũ per harenas aphricæ pedeq; effoſſa tellure aquã oſtendit:qua ſitiens exercitus recreatus eſt. Sortes:ſunt reſponſa numinum: ſiue oracula. Fulmineus ceu:Murrum appetentẽ ſingulare certamẽ annibalis cõparat apro:qui a canibus exagitatus facit vltimũ cõtra venatores conatũ:quos dentib⁹ exertis inuadit. Spartanis latratibus:canib⁹ laconicis:canes ſpartani & moloſſi celebranẽ a poetis:atq; Melitei ad mulierũ delitias:illi autẽ ad cuſtodiam & venatũ. Candentẽ id eſt nõ modo rubicundũ ſanguinem:verũ etiã propegnitũ. & perſtat i trãſlatiõe. appellauit enĩ apru fulmineũ:& fulmen eſt cãdens.i.ignitũ. Geminum dentẽ:duo qppe ſunt dẽtes apro ſimiles: q exerti appellãtur:quos habet etiã hippopotamus & elephãtus. Torquet:voluit dẽtẽ exertum contra venatores. Gemens:iratus & gemitũ emittens cum fremitu:gemũt ꝓprie aĩalia preſſa pondere. Littore ab heſperidũ:qui venerat ab oceano athlantico & finibus mauritaniæ: vbi fuerũt horti heſperidũ. Carmine: incãtationibus magicis. Quãtus biſtonijs:annibalẽ in agmine furentẽ cõparat marti: qui domat effera bella equorũ. afflatu gradiu⁹ dicĩ mars a gradiẽdo i bello vltro citroq;:vel quia ex gramine ſit ortus:vt ingt Sextus Pompeius. biſtonium eſt ſtagnum in thracia vbi mars dicitur regnare: quoniam thraces ſunt bellicoſi propter regiõis ſitum & rigorem. Ideo ſcribit Stra. libro tertio. Id quod eſt in fœlici regione:pacificum eſſe:quodvero in triſti:pugnax & virile. Vnde nõ valet illic ingenium: ſed furor. Biſtonijs:threicijs. Cohors titanum:bellũ giganteum intelligit. titanes enim voluerunt detrudere iouem e cœlo:quos Iuppiter fauentibus alijs dijs deiecit:vt eſt in fabulis. Verum vt inquit Cicero nil aliud eſt more gigantũ pugnare cũ dijs: niſi repugnare naturę. Grata voce:eloquentia & lepore dicendi. Mouere fora:orare cauſas forenſes:& regnare i iudiciis. Fingere mẽtes: mouere auditores ad quoſcũq; affect⁹:qđ ẽ vehemẽtis oratoris. Quonã:hęc erãt verba dauni conuicijs annibalẽ incesſẽtis. Pœne:o annibal.i.ad qđ furię huc te ĩpellũt patris tui amilcaris. Sidonia:carthaginẽſia ędificata a

Horreſcit ſęuus dorſo:& poſtrema capeſſit
Prœlia:candentem mãdens aper ore cruorẽ
Iãq; gemens geminũ cõtra venabula torq̃t:
At parte ex alia:qua ſe inſperata iuuentus
Expulerat portis:ceu ſpicula nulla manuſq;
Vim ferre exitiũ ve queat:ꝑmixtus vtriſq;
Annibal agminibus paſſim furit:& q̃tit ẽſẽ
Cantato ſuper ſenior quem fecerat igni
Littore ab heſꝑidũ remiſſ⁹:q carmĩe pollẽs
Fidebat magica ferrum crudeſcere lingua:
Quantus biſtonijs latæ gradiuus in oris
Belligero rapitur curru:telumq; coruſcans
Titanum quo pulſa cohors flagrantia bella
Cornipedũ afflatu dõat: & ſtridoribus axis
Iãq; hoſcũ:rutilũq; pholũ:ĩgẽtẽq; metiſcũ
Iãligdũ:diriũq; ſimul:flauumq; galeſum
Et gemĩos chronũ atq; giã demiſerat ũbris
Daunũ etiã grata:quo nõ ſpectatior alter
Voce mouere fora:atq; orãdo figere mẽtes
Nec legum cuſtos ſolertior. aſpera telis
Dicta admiſcentẽ. quonã te pœnę paternæ
Huc adigunt furiæ? non hæc ſidonia tecta
Fœminea fabricata manu: precioue parata.
Exulibuſue datum dimenſis littus harenis.
Fũdamẽta deum:romanaq; fœdera cernis.
Aſt illum toto iactantem talia campo
Ingenti raptum niſu:medioq; viroum
Auulſũ iter tela globo:& poſt terga reuĩctũ
Annibal ad pœnam lentæ mandauerat iræ:
Increpitãſq; ſuos inferri ſigna iubebat:
Perque ipſos cædis cumulos. ſtragẽq; iacẽtũ
Mõſtrabat. furibũdus iter cũctoſque ciebat
Nomĩe. & pręda ſtãtẽ dabat iꝓbobus vrbẽ.

didone.Exulibus:didoni & comitibus . Dimen=
ſis harenis:i illa peninſula:vt dictū eſt. Fundamē
ta deū:ſagunthū conditū ab hercule relato in nu
merū deorū. Romanaqꝫ fœdera : ſagunthinos q
romanis fœdere iuncti ſunt. Lentæ iræ: remiſſæ:
qm̄ volebat eū punire lēto ſupplicio:vt diutiꝰcru
ciaretur:& ipſe annibal remiſſiore aīo maiorē ca
peret voluptatē:quod ꝓfecto in humanū eſt.vn=
de dicit Sene. Alienis bouis inuidere æterna mi
ſeria eſt. Alienis malis delectari voluptas inhu=
mana.& alibi. Nō eſt ꝙ credas queq̄ fieri aliena i
fœlicitate fœlicē. Ciebat:vocabat. imperator di=
cebat cyprus:vt ē apud xenophō:fatuus eſt ſi ne
ſcit nomia ſubditorum ducū quibꝰ ei opus ſit ꝓ
inſtrumēto vti. Sed poſtquā:inquit audiuit Anni
bal i alia parte vrbis Murrū oia vaſtare omiſſis
ceptis illuc ꝑcipiti curſu cōtēdit. Lymphato cur=
ſu:ꝑcipiti& furēti. Varro ſic ſcribit:gręci aliquos
cōmota mente lympholentos dixerunt quaſi ple
nos furore:ab eo lymphatos noſtri dixere. Sextꝰ
pōpeius ait. Lymphæ dictæ ſunt a nymphis: vul
go aūt memorię ꝓditū eſt qcūqꝫ ſpeciē quādā e
fonte.i.effegiē nymphęviderint furēdi nō feciſſe
finē:quos græci lympholētos vocāt: nr̄i lympha=
tos appellāt. Crine vt flāmifero : fulgorē criſtarū
Annibalis portēdētē fatū muro cōparat cometæ
ſuis radijs portēdenti euerſionē regnis : cometes
portēdit euerſionē regnoꝝ. Vn̄ Iuuenalis: Inſtā=
tē regi armenio pthoqꝫ cometē: pria videt. Pliniꝰ
dicit eē ſydus magna ex pte terrificū. Ariſtoteles
vero ībres graues ab his aliqn̄ vētoſqꝫ ſignificari
Fera regna:crudeles reges. Iuſto qppe regi timē
dū nō ē:cū oibꝰ cōſulat:vt bonū decet paſtorem.
Atra:ſubnigra. Rubētes radios:ignitos. Sęua lu=
ce:qa miaꝛ regibꝰ īfœlicitatē.alibi canit. Regno=
rū euerſor rubuit lęthale cometes.ideo ſubiūgit.
Terriſqꝫ extrema miaꝛ. Vomit:emittit. Scitillat:
vibrat & coruſcat . Extrema : magnas calamita=
tes. Pręcipiti.feſtio:furētiqꝫ ānibali. Igneꝰ apex:
cuſpis & ipſū ferrū. qđ erat i haſta. Dirum lumē:
portēdēs īfœlicitatē murro. Vmbo:clypeꝰ. Talis
vbi ęgeo.ānibalē ꝑcipitē & oia magno īpetu trā
ſgrediētē cōpat fluctibꝰ ęgei maris q trāſgrediū=
tur cyclades:nec aliqua mole oppoſita fracti reſi
liūt. ęgeū mare ingt Varro dictū ē ab īſulis : ꝙ in
eo mari ſcopuli vocanꝛ æges ad ſimilitudinē ca=
prarū. Vn̄ Pacuuiꝰ. ęges ferme aderāt ęquore in
alto ratibꝰ repētibꝰ. Chorꝰ ſpirat ab occidēte ver
ſus ſeptētrionē ad ſolſtitiū ęſtiuum : hūc ponit ꝓ
quocūqꝫ vēto. Mare ſuſpēſū: fluctꝰ erectos & ele
uatos flatu vētoꝝ. Frigida:ab effectu:qm̄ q timēt
frigēt:cū calor naturalis ad ima retrahitur. Vn̄ ti
mētibꝰ plerūqꝫ ſoluiꝛ venter:& moueꝛ vrina. Cy=
clades a circulari forma dictę ſunt inſulę in mari
ęgeo ābiētes delō īſulā:quaꝝ nomia recēſet Stra

Sed poſtq̄ a trepidis allarum feruere partē
Diuerſam marte īfauſto:murroque ſecūdos
Hunc ſuperos tribuiſſe diē. ruit ocius amēs
Limphato curſu:atque īgētes deſerit actus.
Lætiferūque micant fulgētes vertice criſtæ.
Crine vt flāmifero terret fera regna cometes
Sanguineū ſpargēs ignē. vomit atra rubētes
Fax cælo radios:& ſæua luce corruſcum
Scintillat ſidus:terriſque extrema minatur
Præcipiti dant tela viā:dant ſigna:virique
Atque ābę trepidāt acies:iacit igneus haſtæ
Dirum lumen apex:ac late fulgurat vmbo:
Talis vbi ægęo ſurgente ad ſidera ponto
Per lōgum vaſto chori cū murmure fluctus
Suſpēſū ī terras portat mare : frigida nautis
Corda tremūt:ſōat ille ꝓcul:flatuqꝫ tūeſcēs
Curuatis pauidas trāſmitti cicladas vndis.
Non cuncta e muris vnū inceſſentia tela
Fumāteſque ante ora faces. nō ſaxa per artē
Tormentis excuſſa tenēt: vt tegmia primū
Fulgentis galeæ conſpexit: & arma cruento
Inter ſolem auro rutilātia turbidus infit.
En qui res libicas:inceptaqꝫ tanta retardet
Romani murrus belli mora fœdera faxo
Iā noſcas quid vana queāt:& veſter iberus
Fert æquū caſtāque fidem:ſeruataque iura
Deceptos mihi lique deos:cui talia murrus.
Expotatus ades. mens olim prælia poſcit:
Speqꝫ tui flagrat capitis:fer debita fraudum
Præmia:& italiam tellure inquire ſub ima
Longum in dardanios fines iter atqꝫ niualē
Pirenen:alpeſqꝫ tibi mea dextera donat.
Hæc inter cernens ſubeuntē cominus hoſtē
Præruptumqꝫ loci:fidum ſibi corripit ingēs
Aggere conuulſo ſaxum:& nitentis in ora
Deuoluit:pronoqꝫ ſilex ruit incitus ictu
Subſedit duro concuſſus fragmine muri
Tum pudor accendit mentē:nec cōſcia fallit
Virtus preſſa loco:frendēs luctatur:& ęgro
Scandit in aduerſum per ſaxa nutātia nixu.
Sed poſtquam propius vicino lumie fulſit:

Et tota ſe mole tulit:velut incita clauſum
Agmina pœnorũ cingant:& cuncta pauẽtẽ
Caſtra premãt:lato murrus caligat ĩ hoſte.
Mille ſimul dextræ:denſus micare videtur
Enſis:& innumeræ nutare in caſſide criſtæ
Conclamãt vtrinq; acies: ceu tota ſagũthos
Igne micet:trahit inſtanti languentia letho
Mẽbra pauẽs murrꝰ:ſup̄maq; vota capeſſit
Conditor alcide:cuius veſtigia ſacra
Incolimus:terra minitantem auerte ꝓcellã
Si tua non ſegni defenſo mœnia dextra
Dumq; orat:cæloq; attollit lumĩa ſupplex.
Cerne ait an noſtris longe tirinthius auſis.
Iuſtius affuerit:ni diſplicet æmula virtus.
Haud me diſſimilẽ alcide primoribus ãnis
Agnoſces inuicte tuis.fer numen amicum
Et troiæ quõdam primis memorate ruinis.
Dexter ades phrigiæ delẽti ſtirpis alũnos
Sic pœnus.preſſumq; ira ſimul exigit ẽſem
Qua capuli ſtatuere moræ:cæloq; relato
Horrida labenti perfunditur arma cruore.
Scilicet ingenti caſu turbata iuuentus
Procurrit:nota arma viri: corpuſq; ſuperbo
Victori ſpoliare negant: coit aucta viciſſim
Hortãdo manꝰ:& glomerata mole ferũtur.
Hic caſſis galea:hic clipeꝰ ſonat æreus haſtis
Inceſſunt ludibus:librataq; pondera plũbi
Certatim iaciũt:deciſæ in vertice criſtæ.
Direptumq; decus nutãtum in cęde iubaꝝ.
Iãq; agitur largus per mẽbra fluentia ſudor
Et ſtant loricæ ſquamis horrentia tela
Nec reqes tegmenue datur nutare ſub ictu
Genua labãt:feſſiq; humeri geſtamĩa laxãt
Tũ creber: penituſq; trahens ſuſpiria ſicco
Fumat ab ore vapor:niſuq; eliſus anhelo
Auditur gemitꝰ:fractũq; ĩ caſſide murmur
Mẽte aduerſa dõat:ſuadetq; niteſcere duris
Virtutem:& decoris precio diſcrimia pẽſãt:
Hic ſubitus ſciſſo denſa inter nubila cęlo
Erupit quatiens terrã fragor: & ſuper ipſas
Bis pater ĩtonuit geminato fulmine pugnas

bo.Curuatis:ſuſpenſis.tranſgreditur inſulas obiectas. Inceſſentia:impetentia ſolum annibalem. tamen ſiſti nõ poterat quemadmodum cyclades vim tempeſtatis & fluctuum cum ſe opponũt reprimere non poſſunt:ſed fluctus illas magno ĩpetu tranſgreditur:ſic Annibal inter ſuos atque hoſtes ad murrum ruebat ſimilis fluctui. Tormẽtis: baliſta & onagris. Inter ſolem: repercuſſione radiorũ ſolarium. En q res lybicas: verba Annibalis contẽnentis Murrum. Faxo:faciam. Fœdera quę erãt renouata cum aſdrubale:vt ſagunthinis libertas ſeruaretur. Et veſter iberꝰ:qui ex illo fœdere renouato erat terminus imperij: quæ omĩa ãnibal irrita fecit. Deos deceptos: quoniam in ꝑcutiendis fœderibus dij inuocabantur. Impij ducis decorum ſeruat poeta. Exoptatus ades:verba Murri ad annibalem. Olim:iampridem cupiebã congredi tecum. Hoſtem:annibalem aſcendentẽ propius. Præruptũ loci: id eſt iam ſubeuntem altiorem partem aggeris proſtrati. Prono ictu:ruenti in aſcendentem annibalem. Subſedit: flexit ſe annibal pondere ſaxi preſſus. Fragmine muri: ſaxo euulſo ab aggere ſtrato. Nutantia: mouẽtia ſeſe:laus annibalis a fortitudine quæ in aduerſis ſe oſtentat. Caligat:caligine obducebatur murrꝰ ꝓpter timorem videns tantum hoſtẽ. Cõclamãt hortantur ad pugnam in tanto certamine. Conditor alcide:oratio Murri ad herculem ſagunthi cõditorem. Sacra:numini tuo dicata. Procellam annibalem procellæ inſtar. Cerne ait:verba annibalis inuocantis etiam herculem inimicum quõdã troianorum. tempore quippe Laomedontis troiam expugnauit: ob negatam ſibi mercedem a Laomedõte propter liberatam heſionen: q̃ marino mõſtro expoſita erat quod hercules occidit cum illac trãſiret nauigãs ad oram phaſidis pro aureo vellere aſportãdo:vt canit Flaccus. An tyrinthius:hercules a Tyrinthe: quæ erat munimẽtum argiuorũ vbi fuit educatus hercules. Delenti:mihi paranti delere romanos oriundos a phrygibus inimicis quõdam tuis. Dexter: propitius. Exigit:immittit in viſcera murri vſq; ad capulũ. Moræ: impedimenta ne ſcilicet enſis altius deſcenderet. Statuere:permiſcere. Relato:educto e corpore murri. Iuuẽtus: ſagũthina ſcilicet. Coit: cõgregatur. Viciſſim:mutua exhortatione vocati. Inceſſunt:infeſtant impetunt. Librata: emiſſa ex fundis. Tegmen:clypeum & arma. Eliſus. excluſus. Mente aduerſa domat: id eſt fortiter patiebatur omnia aduerſa:vt ſuum decorum ſeruaret. turpe quippe fuiſſet ſi tantus vir ceſſiſſet aduerſis:ſed magnitudine honeſtatis & laudis vitę pericula rependebat. Virtus enim circa pericula verſatur:& qui illa ſubit & gaudet:aut ſaltem nõ dolet fortis eſt: & nonnulli ob dolorem & peri-

cula inuicti animi laudẽ amittunt. Ideo annibal mẽte: id eſt magnitudine animi & robore ſubnixus domabat aduerſa: vt virtutis præſcriptũ ſeruaret: animiq; laudem aſſequeretur. In aduerſus eſto firmus inqt Seneca: In proſperis cautus & humilis. Suadet: hortatur virtutẽ ſuam: & ſeipſum niteſcere in aduerſis: vt decet virum fortẽ: qui circa terribilia verſatur interrit⁹. Duris: difficultatibus circa q̃ verſatꝛ virtus. Vnde dicit Seneca: Altũ quiddã eſt virtus: excelſum & regale: inuictũ: infatigabile. Pẽſat. repẽdit pericula q̃ ſubibat cum laude quã aſſequebatur tolerãdo fortiter aduerſa: q̃ ſunt virtutis occaſio. nitet eni i his virtus. Fragor: rumor cœli. Librata: quodã libramento miſſa. Vibrauit: vibrando venit. Belli iniuſti: qđ erat cõtra fœdus. Fœmore aduerſo: Liuius ait annibalẽ fuiſſe vulneratũ non cũ iteremit murrũ: ſed cũ incaute murum ſubiret. Vt vero iquit: annibal ipſe dũ murũ icautus ſubit: aduerſum fœmur tragula grauiter ictus cecidit. tãta circa fuga: & trepidatio fuit: vt non multũ abeſſet: quin opa & vineæ desererentur obſidio. deinde p paucos dies magiſq; oppugnatio fuit: dũ vulnus ducis curaretur. Tarpeiæ rupes: exclamat poeta ad capitoliũ ac numina romana. Saxũ: capitoliũ: vbi erat numinũ ſedes. Flãmæ laomedonteæ: virgines veſtales inſtitutæ fuerunt a Numa põpilio: & primũ duæ fuerunt: ide duæ additæ ab ipſo Numa: poſtea Seruius tulli⁹ duas addidit: & ſic fuerunt ſex. Inde auctus ẽ numerus: q̃ templũ veſtæ cuſtodiebant: & ignẽ inextinctum: quẽ ritũ ſacrorũ æneas ex phrygia i italiã aduexit. Iuuenalis: Vbi quãquã diruta ſeruat Ignẽ troianũ & veſtã colit alba minorẽ. Fallacis teli. qm̃ ſi altius inſediſſet annibal nũquã trãſcendiſſet alpes. Clauſæ: alpes: quia añ ãnibalẽ vt hic canit: alpes fuerãt impuiæ. ideo exclamat ſarranus apud eundẽ. Amiſum⁹ alpes: arcẽ ſcilicet italię. tñ prius galli alpes trãſcenderãt: ſed alia via. quã alienis veſtigijs tutã annibal ſeq noluit i ſed auias alpes penetrauit. Allia: fluui⁹ prope romã apud quẽ Tribuni militũ cum gallis ſenonibus q duce brẽno romã infeſto agmine petebãt infœlici marte pugnauerũt: Vnde ille dies ater habit⁹ eſt a romanis. Ouidius in ibim: hæc eſt in faſtis cui dat grauis allia nomẽ. Allia non cederet tuis vndis: ideſt nõ fuiſſet maior ſtrages romanorum apud tranſimenũ q̃ fuerit prius apud alliam. Vana rudimentã: irrita principia propter vulnus ducis. At duræ inuigilant mẽtes: ſagunthini inquit non dormiebant in tãta opportunitate rerũ q̃uis veniſſet nox: ſed murũ collapſũ reſtituebant. Duræ: pſeuerantes in laboribus pro decoro ſeruando. Molẽ: diſiectã. ſ. a teſtudie: & alijs tormentis reſtituunt noctu. Fractis rebus: vrgẽte neceſſitate: & iam debelitatis rebus ſagũthinoꝝ. Vltima virtus: vltimus conatus qui ſit deſperatis prope ratis prope iã rebus. Vnde dicit ſene. Acerrima virtus eſt quã vltima neceſſitas extundit. Vana: inutilis tali labori: qui virorũ eſt: nõ mulierũ: quas penſa decẽt: & calati: vulgus inquit hoc agebat. at ſenatores de ſumma rerũ conſultabãt. Munia officia. i. erat illis curæ conſulere labanti patriæ. Subeãt: ſuccurrãt rebus iam attritis. Flammas ſi

Inde inter nubes ventorum turbine cæco
Vltrix iniuſti vibrauit lancea belli
Ac fœmore aduerſo librata cuſpide ſedit.
Tarpeiæ rupes: ſuperiſq; habitabile ſaxum
Et vos virginea lucentes ſemper in ara
Laomedontæ troiana altaria flammæ
Heu quantum vobis fallacis imagine tęli
Premiſere dei: propius ſi preſſa furenti
Haſta foret: clauſę ſtarẽt mortalibus alpes.
Nec traſimene tuis nunc alia cederet vndis
Sed iuno aſpectans pyrenes vertice celſę
Vana rudimenta: & primos i marte calores
Et validam duris euellit ab oſſibus haſtam
Ille tegit clypeo fuſum per mẽbra cruorem:
Tardaq; paulatim: & dubio veſtigia niſu
Alterna tą trahens auerſus ab aggere cedit.
Nox tãdem optatis terras: põtuq; tenebris
Condidit. & pugnas erepta luce diremit:
At durę iuigilant mentes. molẽq; reponũt
Noctis opus: clauſos acuũt extrema pericli:
Et fractis rebus violentior vltima virtus:
Hic pueri: iualidiq; ſenes: hic fœmia ferre
Certat opem i dubijs miſerãdo vana labori:
Saxaque mananti ſubuectat vulnere miles
Iam patribus: clariſq; rerũ ſua munia curę
Concurrũt. lectoſq; viros hortãtur: & orãt.
Defeſſis ſubeant rebus: reuocentq; ſagũtho
Sidonias flammas: nũc ite: impellite puppi:
Saucia dũ caſtris clauſa ẽ fera tẽpore martis
Vt ẽdũ ẽ rupto: & graſſandũ ad clara piclis.
Ite citi: deflete fidem: muroſq; ruentes
Antiquaq; domo meliora accerſite fata.
Mãdati ſũma eſt: dũ ſtat remeate ſagũthos.
Aſt illi celerant qua proxima littora greſſũ:

doniaſ:incendiũ punicũ.Clauſa ẽ fera:ipſe Annibal imit's vt fera.Tẽpore rupto.i.opportunitate temporis oblata:& occaſione:dũ.ſ.ceſſat oppugnatio vulnere ãnibalis.Graſſandũ ad clara : eundũ cũ impetu more latronũ ad decus & gloriã per ois aduerſitates:& pericula:vt patria liberef:pro qua vir bonus : ſi opus ẽ cc cumbere debet nõ ſolũ pati labores & diſcrimina.Antiqua domo:Roma:qm̃ ex latio miſſi fuerãt illuc co·loni.Dũ ſtat remeare.i.cũ adhuc nõ eſt expugnata vrbs:ite ac redite Tumido:inflato vẽtis.Pellebat ſom·nos:deſcribit aurorã:cuius marit⁹ fuit Tithonus frater Priami.Diodo.dicit Tithonũ verſus orientẽ militaſ ſe vſq; in ęthiopiã:& ex Ida filiũ genuiſſe Memnonẽ:quẽ ad Troiã Achilles interemit. Roſcida ; humida:

Effugiunt tumido per ſpumea cærula velo.
Pellebat ſomnos tithoni roſcida coniunx:
Ac rutilus primis ſemper hinnitibus altos,
Afflarat mõtis : roſeaſq; mouebat harenas.
Iam celſa e muris extructa mole iuuentus
Clauſam nocturnis oſtentat turribus vrbẽ.
Rerum oẽs pendent actus: & milite mœſto
Laxata obſidio:ac pugnãdi ſubſtitit ardor.
Inq; ducem verſæ tanto diſcrimine curæ.
Interea rutulis longinqua ꝑ æquora vectis
Herculei ponto cœpere exiſtere colles.
Et nebuloſa iugis attollere ſaxa meneci
Thracius hos boreas ſcopulos imitia regna
Solus habet:ſẽpq; rigẽs nũc littora pulsat:
Nunc ipſas alis tangit ſtridentibus alpes:
Atq; vbi ſe terris glaciali fundit ab arcto:
Haud vlli contra fiducia ſurgere vento: (lãt
Vorticibus torq̃t rapidis mar: fractaq; ãhe=
Aequora:& iiecto cõdũtur gurgite mõtes.
Ianq; volãs rhenũ:rhodanũ i nubila tollit.
Hũc poſtq̃ã boreæ dirum euaſere furorẽ:
Alternos mœſti caſus belliq;:mariſq;:
Et dubium rerum euentũ ſermone volutãt.
O patria fidei dom⁹ iclyta:quo tua nũc ſũt
Fata loco:ſacræ ne manẽt in collibus arces?
An cinis heu ſuperi tanto de nomine reſtat?
Ferte leues auras:flatuſq; ciete ſecundos:
Si nondum iſultat templorũ protinus ignis
Culminib⁹:latiæq; valẽt ſuccurrere claſſes:
Talibus illachrymãt noctẽq;:diẽq; q̃relis:
Donec laurentes puppis defertur ad oras:
Qua pater acceptis anienis ditior vndis
In pontum flauo deſcendit gurgite tybris?
Hinc cõſanguineæ ſubeũt mœnia romæ.
Conciliũ vocat auguſtũ:caſtaq; beatos

qm̃ in aurora cadũt rores.Rutilus.ſonipes equus ſolaris rubicũdus . Afflarat:perſtat in trãſlatione equorũ.Nocturnis:noctu erectis.Pendẽt act⁹:ceſ ſant.Interea rutulis:redit ad legatos:q nauigan·tes ꝑ mare hiſpanũ:& maſſilienſe puenerunt ad portũ meneci.& mare liguſticũ.portus Herculis qui & meneci dicif:eſt iter Maſſiliã & Genuã cũ tẽplo herculis ita dict⁹ : qm̃ Hercules ibi habitet ſolus.Rutulis:ſagunthinis oriũdis ab Ardea ca·pite rutulorum. Boreas:vẽtus ſeptẽtrionalis flat a Thracia dictus a boatu:qa cũ ipetu flat:& ſtri·det.Alis:qm̃ venti fingũtur alati.Sol⁹ habet: hoc dicit ꝓpter vicinitatẽ ſeptẽtrionis:& frigid⁹ eſt: quia ex locis frigidiſſimis ſpirat.nec inter eundũ tẽpaf alicui⁹ plagę calore.Arcto:ſeptẽtriõe. Vor ticib⁹:vortex:vt ſcribit Fabi⁹:dicif cõtorta i ſe aq̃ vel qcqd aliud ſilr vertif:inde ꝓpter flexũ capil·lorũ pars ſũma capitis dicif vertex : & etiã ſũmi·tas mõtiũ.ꝓprie tñ vñ initiũ eſt.Aequora fracta: vñ ſciſſę flatu vẽtorũ.Anhelãt:ęſtuãt.Rhen⁹ ẽ flu uius diuidẽs germanos a gallis. Rhodan⁹ galliæ comatę fluui⁹ dictus a Rhoda oppido : colonia rhodiorũ. O patria:verba legatorũ ad patriã ſa·gũthũ:quorũ laus ẽ a pietate:quã patrię debem⁹ q̃ oium caritates cõplectif.Quo loco:i quo ſtatu & cõditiõe res tuę ſũt.Sacrę arces: ꝓpter Hercu lẽ:q eas poſuit:ſupra dixit:cui⁹ veſtigia ſacra in·colim⁹ terra.De tãto nomie:qm̃ ſagũth⁹erat opu lẽtiſſima & clara ciuitas fide : quã vſq; ad iteritũ ſeruauit.Ad oras laurentes:ad oſtia tyberia.Lau rẽtũ fuit oppidũ latij nõ ꝓcul a tyberi.Anio labi tur ex mõtib⁹ trebulãis: ide ꝑ deſcẽſ⁹ tyburtinos deuoluif in planũ: & tyberi miſcef:quẽ auget: & ſua vnda ditiorẽ facit.Flauo gurgite: aqua turbi da:vnda albula quõdã dicebaf hic fluui⁹ a colo·re aq̃.Põtũ:mare tyrrhenũ.Cõſanguineę : ꝓpter ardeã:cui⁹ fuerat colonia.Cõciliũ.dicif cõgrega tio hoium a cõcalãdo.i.vocãdo:vñ calẽdę dictę: qa i pricipio mẽſis pplus calabaf.Auguſtũ:vene ratiõis:maieſtatiſq; plenũ:Auguſt⁹ dicif loc⁹ ſan ct⁹:& venerabilis . Vñ dicit Liui⁹ romulũ feciſſe ſe auguſtiorẽ purpureo habitu. Caſta pauptate: qm̃ a paupib⁹:& ſtudioſis caſte viuif. diuites aũt luxu diffluũt.Beatos:fœlices:beat⁹ ꝓprie dicitur is:cui nihil deeſt:& q e natura viuit:iſtãtib⁹ deſi·derijs ſatiſfacere cõtẽt⁹ ẽ.Vñ dicit Seneca.Is ma xime diuitijs fruif:q minime diuitijs indiget. Et Epicur⁹ dicebat lętã pauptatẽ eẽ rẽ honeſtã.ani·

mus enim debet eſſe diues:non arca:breuiſſima quippe ad diuitias via eſt præter contemptum diuitiarū Nomina parta:comparata victoriis:accipiebant enim cognomina a deuictis hoſtibus:vt Torquatus:Coruinus:Capitolinus fecere.parimodo de prouincijs.Sed poeta reſpexit ad ſua tempora.Aphricanus ei primus a deuicta aphrica cognomē accepit.Conſul:conſules erant Semp.longus:&.P.Scipio. Aequātē ſuperos:ideſt diuinos omnique virtute præſtātiſſimos ſenatores romanos. Recti:iuſtitiæ. Hirtæque comæ:impexæ. L. Ticinius Menas:auctore Plynio primus ex Sicilia in italiam tonſores duxit.Aphricanus aūt radi quotidie inſtituit.ante erant intonſi:vnde Ouidius:Hoc apud intonſos nomē habebat auos.Neglecta mēſa.i.ipſa tēperantia:quę luxum aſpernatur:& modum cupiditatibus ponit.& ſic laudat romanos a pſimonia ī victu.Dextra nō ſegnis capulo.i. prōpta ad bellū &pugnam:quāuis araſſet.Nam apd antiquos ille ſummis laudibus celebrabatur:qui bonus agricola:bonuſq; miles dici poterat.Vñ dicit Plyni⁹: Fortiſſimi:& ſtrenuiſſimi milites ex agricolis gignuntur.Senatores colebāt agros.erāt inquit poeta ita prōpti ad bellū : quēadmodū ad agriculturā.Cincinatus ab aratro ad dictaturā vocatus fuit.eadem diligentia inquit Plynius:arua diſponebant qua caſtra: Nullū laborem recuſant manus:iquit Seneca:quæ ad arma ab aratro trāſferuntur.Opum nō indiga corda:qm̄ erāt prædita virtutibus:quæ ſunt ai dotes:has qui habet bona fortunæ ſpnit.ea vero apperit q̄ natura pro ſui cōſeruatione deſiderat:qd̄ q facit:e natura viuit:& ditiſſimus eſt:panē & aquā:inquit Seneca natura deſiderat:nemo ad hæc pauper eſt:intra q̄ quiſquis deſiderium ſuū claudit:cū ioue de fœlicitate cōtendat.Faciles exiguo:cōtēti re parua. Curru: triumpho. In foribus ſacris:Tangit Syllius geſta romanorū vſq; ad ſcd̄m bellū punicū. in tēplo vt plurimum ſenatus habebatur: Huius tēpli Liui⁹ nō meminit:cū de Sagunthinis itroductis i ſenatū loquitur. Ait eni:Cōſules tūc erāt Romæ Scipio : et Sēpronius:q cū legatis i ſenatū itroductis de republica rettuliſſēt:et. c. Captiui:adēpti hoſtibus.Secures:ſecuri i bello Pentheſilea Amazonū regina iuenit.Clauſtra:vectes:et ferā .clauſtra dicūtur a claudēdo.Punica bella egathes. ideſt ſignavictoriæ:quā rōani habuerīt de pœnis ad Egathes iſulas.Roſtra teſtāña:q̄ oñdebāt pœnos ſupatos bello nauali a rōanis ceſſiſſe mare:amiſſis Sicilia:& Sardinia:in cuius victoriæ monumētū roſtra nauium carthaginēſiū in foribus tēpli affixa erāt:vt quondā roſtra antiatū.Rōani eni deuictis antiatibus nauali prælio in monumētū victoriæ roſtra nauiū affixerunt:ſuggeſto erecto in foro:qd̄ roſtra appellarūt. Vñ Plynius ait. Roſtra nauiū tribunali præfixa foro decus erāt veluti populo rōano corona impoſita. Exactā:pulſā e mari.Hic galeæ ſenonū.Galli ſenones omiſſis cluſinis:quos vexabāt infeſto agmie Romā cōtenderunt:qua capta Capitoliū quo ſe robur receperat rōanū:obſederūt rōani auro ſalutē redimere decreuerūt:& mille pondo auri pepigere:ſed cum deberet aurū appēdi:allata fuerunt a gallis iniqua pondera:&.P.Sulpitio trib.militū reclamante additus eſt iniquo ponderi enſis ab inſolēti gallo:quē rōani poſtea ſeruauerunt in monumētum illius indignitatis.Arbiter enſis:iudex ponderis:qm̄ fuit additus ponderibus & videbatur eſſe quaſi arbiter.arbitrū autē appellamus iudicē:qui poteſt pro volūtate iudicare. Reuertentis camilli: Camillus abſens.erat enim Ardeæ:& quidem exul dictator creatus auro nondum appēſo interuenit:& primo cōgreſſu in vrbe gallos nullo negocio fudit:fugauitq; inde ad octauum lapidem via gabina:quo ſe ex fuga contulerant penitus deleuit:& triumphans in vrbem reuerſus eſt: & alter romulus:ac parēs patrię cōditorq; alter vrbis appellat⁹.Virgili⁹:& referētē ſigna camillū Pōpa:triūpho.Spolia eacidę

Paupertate patres:ac nomīa parta triūphis
Conſul.& æquantē ſuperos virtute ſenatū:
Facta animoſa viros:& recti ſacra cupido
Attollunt:hirtæq; comæ : neglectaq; mēſa:
Dextraq; a curuis capulo non ſegnis aratris
Exiguo faciles:& opum non indiga corda
Ad paruos curru remeabant ſæpe penates.
In foribus ſacris: primoq; in limine templi
Captiui:currus belli decus :armaq; rapta
Pugnatū ducibus. ſęuęq; i marte ſecures:
Perfoſſi clipei:& ſeruātia tela cruorem:
Clauſtraq; portarū: pēdēt hic punica bella
Egathis cernas:fuſaq; per æquora claſſe
Exactam ponto libyen teſtātia roſtra
Hic galeę ſenonum:penſatiq; iprobus auri
Arbiter enſis ineſt:gallisq; ex arce fugatis
Arma reuertētis pompa geſtata camilli.
Hic ſpolia eacidæ:hic epyrotica ſigna:
Et ligurū horrēteſq; comę: parmęq; relatæ
Hiſpana de gente rudes : alpinaq; geſa.
Sed poſtq̄ clades patefecit: & horrida bella
Orantum ſqualor preſenſq; aſtare ſagūthi
Ante oculos viſa ē extrema precātis imago
Tum ſenior mœſto ſyrcoris ſic itipit ore.
Sacrata gens clara fide: quam rite fatentur

Pyrrhi regis epyrotarum:qui apud aſculũ Curio:& fabritio conſl.bis fuit exut⁹ caſtris:& bis vulnerat⁹:& tã dẽ italia pulſ⁹ ex ea victoria pluria bona Romã allata fueɼ̃t:vt aurũ:purpura:tabulæ.Et ligurũ comæ:Ligures ẽporiũ caput hñt genuã:quõdã finitimos latrocinijs iſeſtabãt:hos.L.Poſthumi⁹ ita bello attriuit:vt vix ferrũ reliq̃rit ad terrã colẽdã Ligures & hiſpani domiti fueɼ̃t primo bello punico a Lucio Poſthumio & Lucio æmilio cõſulib⁹.Parmæ rudes.ipolitę:quoniã vt ſcribit Strabo:Hiſpani peltas geſtabant:& agiles armaturas ꝓpter latrocinia:& gladio:fũda; atq; iaculo vtebãtur.Geſa:ſũt tela gallorũ:auctore Nonio Virg.Alpina coruſcat geſa manu . eſũ:vt inquit Sextus Pompeius eſt graue iactu iaculum.Clades :illatas

Marte ſatam : populi ferro parere ſubacti.
Ne crede emẽſos leuia ob diſcrimina põtũ
Vidimus obſeſſã pr̃iã : muroſq; tremẽtes:
Et quẽ iſana freta:aut cœtus genueɼ̃ ferarũ
Vidimus ãnibalẽ:ꝓcul his a mœnibus oro
Arcete o ſuperi:noſtroq; in marte tenete
Fatiferæ iuuenẽ dextræ : qua mole ſonãtes
Exigit ille trabes:& quãtus creſcit in armis
Trãs iuga pyrenes mediũ idignatus iberũ
Exciuit calpen : & merſos ſyrtes harenis.
Molitur populos:maioraq; mœnia q̃rit
ſpũeus hic medio q ſurgit ab æquoɼ̃ fluctu
Si prohibere piget veſtras effriget i vrbes.
An tanti precium motus: ruptiq; per ẽſes
Fœderis hoc iuueni iurata in bella ruenti
Creditis:vt ſtatuat ſuperata iura ſarũtho?
Otius ite uiri:& naſcẽtem extiguite flãmã
Ne feræ redeãt.poſt aucta pericula curæ.
Quãquã o ſi nullus terror:nõ obruta iã nũc
Semina fumarẽt belli : veſtręue ſaguntho
Spernẽdũ cõſãguineã ꝓtendere dextram:
Oĩs iber rapidis:omnis fera gallia turmis.
Omnis ab ęſtifero ſitiẽs libys imminet axe
Per vos culta diu rutulę primordia gentis
Laurentẽq; larẽ:& genitricis pignora troie
Conſeruate pios:qui permutare coacti
Acriſioneis tirynthia culmina muris.

ab ãnibale.Squalor.i.ipſi oratores ſqualidi:& p̃ſeferentes triſtitiam:vt magis mouerẽt affectus Precãtis extrema : petentis vltima auxilia . Sacrata gẽs:oratio Sycotis oratoris ſagũt hinorum in genere deliberatiuo:cuius finis eſt vtilitas.huius orationis exordio captat beniuolentiã a romanis laudãs eos a fide:quã in Capitolio ſacrauerãt.Inde narrat cũ amplificatione pericula : & crudelitatem annibalis ; & arguens ab vtili:pio: iuſto:& honeſto:nititur perſuadere mittendum eſſe ſubſidium:ſagunthinis extrema calamitate laborãtibus:inde corporis habitu mouet affect⁹ Lacerata enĩ veſte i ſignũ mœroris ſtrauit ſe humi:quod cõuenit miſeris:& extrema difficultate taborantibus.Sacrata fide:Nã romani fidẽ & mẽtem in capitolio ſacrauerãt.Cicero ĩ libris de natura deorũ ſic ſcribit:Tum autẽ res ipſa ĩ qua vis eſt maior aliqua ſic appellatur:vt ea ipſa vis nominetur deus:vt fides:vt mens:quas in Capitolio dedicatas videmus proxime a Marco Aemilio Scauro.ante autem ab attilio Calatino erat fides conſecrata:de qua cõſecratione nũc Syllius intelligit:quoniã calatin⁹ fuit in primo bello punico.Populi quos bello viciſtis.Marte ſatã:natã a Marte propter rei militaris peritiã romani ſuam conditoriſq; ſui originem ad martẽ referunt Ne crede emenſos:Narratio eſt:quæ debet eſſe dilucida;breuis;& veriſimilis:qua mouet ſenatores ad affectum a calamitate patriæ : ideſt ad iram contra annibalem:& miſericordiam pro ſaguntho obſeſſa:& ab vtili ſuadet reprimendum eſſe hoſtem:ne talia & ipſi romani tandem patiantur:ideo ſuperos obteſtatur:vt annibalem peſtem tabificam in ſagunthinum potius bellum teneant : q̃ permittant romanos inuadere.Inſana. æſtuoſa & concitata Fatiferę dextræ afferentis fatum & mortem:& eſt pars confutationis. potuiſſet enim dici.ſi Annibal veniet non erit timendus:cũ ſit nulli⁹ momenti:ideo ſubiũgit.Qua mole ſonãtes exigit:ideſt emittit i hoſtẽ haſtas trabales .ſ. maxias:& hoc dicẽs ſuadet ab vtili.Quãt⁹ creſcit:aſſurgit ĩ clypeũ.Imitatio virgiliana.Trãs iuga pyrenes: exauget rẽ:vt maiorẽ icutiat metũ romanis.Dicitq; Annibalẽ vocaſſe ad bellũ ferociſſimas gẽtes:& trãſmiſiſſe iberũ:q erat termin⁹ ipeɼij:& meli⁹ iter vtriuſq; ppli ditionẽ:vt oñdat illũ tot: tãtiſq; militib⁹ ſubnixũ oĩa auſurũ:& vt romanos moueret reb⁹ ſuis timẽtes:niſi ſtati reprimeretur illi⁹ conat⁹ . Cape mõsẽ i finib⁹ hiſpaniæ ad fretũ.quẽ ponitur ꝓ hiſpanis habitãtib⁹ ad occaſũ:quos Annibal ad arma exciuerat. & vt maiorẽ timorẽ faciat:dicit Annibalẽ trãſcẽdiſſe pyreneos mõtes:q diuidũt gallias ab hiſpanijs.Merſos harẽis:aphros:& naſamões.Molitur:vocat ad bellũ.Maiora mœnia:vrbẽ romã.Spume⁹:trãſlatio ẽ:& loc⁹ab vtili hñs i ſe etiã cõfutationẽ:potuiſſet ei dici:Mouet qdẽ bellũ:ſed nõ nobis.ideo ait:vr̃as effriget in vrbes.Spumeus fluctus:Annibal ſimilis fluctui. An tãti prætium motus:cõfirmatio eſt cõfutationis: & ineſt ipſa confutatio.ſenſus.putatis ne Annibalẽ rupiſſe fœdus:& ruiſſe ad arma:& tãtos excitaſſe motus.vt ſa

guntho dũtaxat potiaт⸮quaſi dicat:non ita credendũ eſt.Per enſes:arma:qm̃ hoc bellũ erat contra fœdus. Iuueni:Annibali fœdifrago.ordo eſt:an creditis eſſe precium tãti motus iuueni. Vt ſtatuat iura: ideſt imponat finem potentiæ:quã nunc habet in armis:& cupiditati. Iurata bella:iurauit ſe illaturum romanis:vt dictum eſt.Otius ite viri:locus ab vtili:occurrite inquit Annibali:& illũ furentem reprimite:ne poſtea dãno affecti vos non feciſſe pœniteat. Fumant inquit ſemina belli:ſi tamẽ inualuerit incẽdiũ nõ facile extinguetis & hæc pars habet confutationem potuiſſet enim dici cum mouebit bellum ibimus obuiã armis ideo ait:Vtinã nõ eſſet iã opus veſtro auxilio & ſemina belli non fumarent. Omnis iber: ponit gentes: quæ in illius exercitu erant:& per epitheta auget metũ:vt oſtendat illos eſſe timẽdos.Ois iber:oẽs hiſpani ab ibero fluuio.Rapidis in arma furentibus.Fera:crudelis bellicoſa. Aeſtifero axe :cœlo libyco:quod eſt ſubditũ cãcro. Omnis libys:oẽs libyci nobis imminent.Sitiens:qm̃ aphrica laborat penuria aquaꝝ:& ideo colõi malis aſſueti melius militiæ labores tolerare poſſunt.Per vos culta:locus eſt a pio.Oramus inquit vos per numia veſtra:quę ſemper pio animo colimus:vt nobis ſuprema calamitate laborantibus ſuccuratis. Rutulæ gentis ;ardeatium : quoꝝ rex Rutulus fuit a quo rutuli dicti:cuius filius Daunus pater Turni. Colimus inquit diu ſacra latina aduecta ex Phrygia ab Aenea:& principio rutulæ gentis:cuius ſagunthus fuerat colonia.Laurentẽq; larẽ:tẽplũ Apollinis ſiue ſolis quod erat apud Laurẽtes qui colebant ſolem indigetẽ. & apud lauinũ erat templũ Veneris genitricis commune latino nomini:cuius curam habebant acleates: vt auctor eſt Strabo. Pignora troiæ :numina troiana:quæ colebantur in latio aduecta ab Aenea.Genitricis a qua eſt origo romanoꝝ.Pios:ſagunthinos claros pietate:Iuſtitia inquit Lactantius quid eſt niſi pietas.pietas autẽ nil aliud q̃ dei parẽtis agnitio.tunc ſumus profecto pij erga deũ:cũ illi tribuimus:quod ei debemus: ideſt cũ ipſũ colimus: & adoramus:& pietatem debemus deo & parentibꝰ:alijs autem officiũ.Coacti:ab illis:qui noſtros in nouam coloniã miſerunt. Tyrinthia culmina Sagunthũ cõditum ab Hercule tyrinthio.Muns acryſioneis:ardeatibꝰ:qm̃ Danae filia Acryſij regis argorũ cũ filio Perſeo condidit Ardeam.Vos etiam tandẽ:locus eſt a iuſto:& exẽplo oſtẽdit romanos debere fauere ſuis:cum aliasfauerint alienis.Hyero rex ſyracuſius intulit bellũ meſſentiis qui ſunt ad fretum ſiculũ.Implorauerũtq; opẽ romanoꝝ:vnde miſſus eſt exercitꝰ:& pulſus rex atq; coactꝰ reſtituere captiuos & centũ talenta argenti ſoluere:tunc primũ claſſis romana i Siciliã tranſmiſit.L. piſo: vt autor eſt Ply.ſuis annalibus ꝓdidit cõtra hyeronem regem.cc.xx.naues effectas fuiſſe diebus.xlv. Tandem poſt longam contentionem In ſenatu an eſſet mittendus exercitus contra carthaginenſes & Hyeronem inquit Liuius auxilium mamertinis ferendum ſenatus cenſuit:cum de ea re interſuadentes: vt id fieret:diſſuadenteſq; cõtentio fuiſſet diu tamen inquit polybius hæc res in ſenatu agitata.Tandẽ populus p̄bendum mamertinis ſubſidiũ iudicauit:atq; ea ſentẽna p plębẽ confirmata cõfeſtim Appiũ claudiũ conſulem traijcere in Siciliam: & mamertinis ferre opẽ iubent videbatur certe iniuſtũ ferre opem mamertinis qui meſſanam occupauerãt:cũ ipſi paulo ante aiaduertiſſẽt in ꝓprios ciues qui rhegiũ cõtra ius tenuerãt imitati mamertinos.Vos & cãpana tueri mœnia:Sãnites arma:iniuſta ſidicinis intulerunt. Sidicini cãpanis ſe iunxerunt:qui in ſe omnẽ belli molẽ vertere.nam eos adorti ſunt ſamnites:omiſſis ſidicinis campani intra mœnia cõpulſi Romã miſerũt legatos:qui tãdẽ capuã dederũt rõanis:ne ea ſãmnites potirent.Romani legatos miſerũt:vt ſuis abſtinerẽt:quibus cũ ſupbe eſſet reſponſũ :miſſis fecialibus ad res repetẽdas:

Vos etiam tandem ſiculi cõtra arma tyrãni
Iuuiſſe egregium:vos & campana tueri
Mœnia depulſo ſamnitum robore dignum
Sigeis duxiſtis auis :vetus incola dauni
Teſtor vos fontes:& ſtagna arcana numici.
Cum fœlix nimiũ dimitteret ardea pubẽ
Sacra domũq; ferẽs:& aui penetralia turni
Vltra pyreneum laurentia numina duxit.
Cur vt deciſa: atq; auulſa e corpore mẽbra
Deſpiciat:veſterq; luat cur fœdera ſãguis⸮
Tandem vt finitę voces:miſerabile viſu:
Affigunt proni ſqualẽtia corpora terræ.
Inde agitant cõſulta patres:curaſq; fatigãt.
Lentulus vt cernens accenſæ tecta ſagunthi
Poſcendũ pœnę iuuenem: celeriq; negãtis
Fxuri bello carthaginis arua iubebat.
Aſt fabius cauta ſpeculator mente futuri
Nec lętus dubijs:paruiſq; laceſſere martẽ
Et melior clauſo bellũ producere ferro
Prima ſuper tantis rebus penſãda:ducis ne
Cœpit arma furor: an partes ſigna moueri
Cẽſuerit:mittiq; viros qui exacta reportẽt:
Prouidus hęc ritu vatis fundebat ab alto
Pectore p̄meditãs fabius ſurgentia bella.
Vt ſępe celſa grandęuus puppe magiſter.

Valerius conſul cognomine coruinus eos vicit cum magna difficultate: faſſi quippe ſũt romani ſe nũq̃ cum pertinaciore hoſte manus conſeruiſſe: ideo ait Syllius depulſo robore ſamnitũ. Dignũ duxiſtis: putaſtis eẽ dignum. Auis ſegeis: romanis maioribus veſtris: qui opẽ iplorantibus ferebant. Sigeum eſt promõtorium troadis: vnde romani originẽ habent. Incola dauni: ego ſycoris oriundus ab ardea: vbi regnauit Daunus: Nõ ſũ inquit alienus: q opẽ veſtrã imploro: ſed vetus colonus ardeæ. Igitur ne ab officio diſcedatis fauere nobis debetis. Stagna numici. Numicus eſt fluuius latij: in quo æneas ſubmerſus nunq̃ apparuit. Vñ troiani aboriginesq; in numerum deoꝝ relatũ arbitrantes iouẽ indigetẽ appellarũt. Aſcanius tẽplũ ſacrauit pa-

Proſpiciẽs ſignis venturũ in carbaſa chorũ
Summo iamdudũ ſubſtringit lintea malo.
Sed lachrymę atq; ira mixtus dolor ĩpulit (oĩs
Pręcipitare latẽs fatũ: lectiſq; ſenatu:
Qui ductorẽ adeãt: ſi pſtet ſurdus ĩ armis
Pactoꝝ: vertãt inde ad charthaginis arces.
Nec diuum oblitis indicere bella moretur.

Finis primi libri

CAeruleis prouecta vadis iã dardana puppis
Triſtia magnãimi portabat iuſſa ſenatus.
Primoreſq; patrum fabius tirynthia proles (tis
Ter cẽtũ meõrabat auos: quos turbie mar-

tri ad numicũ: vt autor eſt Dionyſi⁹: cũ tali titulo. Diui patris terreſtris: q Numici fluuij vndas gubernat. Indigetes dij erãt: quoꝝ noia nefas erat manifeſtare. Appellati aũt: quia in deos egiſſent: ideo dicit Liuius: Situs eſt quencũq; eum dici i⁹: faſq; eſt. Stagna arcana: ſub quibus latuit Aeneas Ardea nimium fœlix: nimium abundans colonis Pubem: iuuentutem in nouam coloniam. Penetralia: penates ſacra & ritus ſacrorũ: qui erat apđ rutulos. Laurentia numina: q̃ colebant a latinis & laurentibus. Vltra pyrenem: qm̃ ſagunth⁹ erat in Hiſpania vltra pyreneos montes. Cur vt deciſa: locus eſt ab honeſto: & ait honeſtum eſt: & decet vos o romani ſi nos tanq̃ filios ac membra veſtra iuueritis. Membra: nos qui ſumus tanquam membra deciſa a veſtro corpore. Veſter ſanguis nos qui ſumus veſter ſanguis: & ſoboles: cur debemus pati damna: quæ infert Annibal nobis colonis veſtris rupto fœdere: quo cautum erat per vos: vt nobis libertas ſeruaretur. Luat fœdera: patiatur damna: & bellum: quod annibal contra fœdus mouet. Tandẽ: ideſt cũ peroraſſent illi legati

Agitant conſulta: conſulunt in medio de hac remoti iã ad affectũ: & lentulus cenſuit poſcendum eſſe Annibalem ad ſupplicium rupti fœderis: & comburendas eſſe arces carthaginis: ſi pœni hoc negarẽt. Tandẽ vicit Fabij ſentẽtia: qui tanquã vates omnia prouidebat: vt legati ad Annibalem & carthaginenſẽ ſenatũ mitterẽtur. Fatigãt: exercent. Pœne: ad ſupplicium & pœnã rupti fœderis. Iuuenẽ: Annibalẽ. Negantis: ſcilicet dare Annibalem ad pœnam ob violatũ fœdus. Speculator: ideſt tanquã e ſpecula proſpiciens prudentia ſua: id quod futurum erat: laus fabij a prudentia. Cauta mente. Cautus dicitꝰ is qui timet ea quæ tĩmenda ſunt: & ita ſemper agit vt locum pœnitentiæ non relinquat. Nec lætus: nõ gaudens temere prœliũ inire vt prudentẽ decet. Paruis: re parua & dubia. Clauſo: recondito in vagina: quoniã erat cunctator. Super: de tantis. Penſanda: diligenter cõſideranda: & ponderanda. Ne ducis furor. an ipſe Annibal citra patrum auctoritatem mouerit bellum: an iuſſu patrum. Exacta: ideſt diligenter perquiſitam veritatẽ Alto. prudenti. Vt ſępe e celſa. Fabium prouidentem futura bella ritu vatis cõparat magiſtro nauis. qui futurũ ventum ſignis cognoſcit: & ſtatim alligat vela arboris ipſius nauis. Grãdeuus. longa experientia edoctus Chorum. ventum. Iandudum. ſtatim. Linthea: vela. Lachrimæ. ſagunthinorum. Præcipitare fatum: quodã impetu feſtinare ad ſecundum bellum punicum: quod adhuc latebat: ſed fato futurum erat. Lectiq; ſenatu: elecți fuerunt Fabius & publicola: vt annibalem adirent. Si ſurdus. ideſt non obtẽperans verbis noſtris In armis pactorum. quæ erant contra fœdera: ideſt ſi perſeuerabit indicant bellum carthaginenſibus oblitis deorum: qui fuerant inuocati in fœdere.

Finis primi libri.

Petri Marſi interpretatio in Secundum volumen Syllii Italici.

CAeruleis prouecta vadis: deſcribit nauigationem legatorum ad Annibalem: Legati autem erãt Fabius Pamphilus: & Valerius publicola: quos Annibal audire noluit: ſed ſtrepitu armorum & tubarum clangore nauim ne appellarent ad littus prohibuit: qui vt mandatum erat ad carthaginem iter vertentes: bellum de more indixerunt: inde canit haſbiten in arma veniſſe: cecidiſſeq; manu theronis: inde varias pœnarũ ſententias: auditis romanorũ legatis: clypeum deinde muneri datũ Annibali a callaicis populis celebrat: deploratq; tandẽ ſagunthinam cladem: & incendiũ: celebrãs ſagunthinos: qui pro fide cum omnibus fortunis mori dignũ duxerunt: & Annibali ob pfidiã: animiq; feritatẽ: fortune mutationẽ: exitumq; vitæ vaticinatur. Prouecta. procul vecta. Vadis cæruleis. aquis marinis.

Abſtulit vna dies:cum fors non equa labori
Patritio cremerę maculauit ſanguine ripas.
Huic comes æquato ſociauit munere curas
Publicola:ingētis voleſi ſpartana propago.
Is cultam referens inſigni nomine plebem
Auſonios atauo ducebat conſule faſces
Hos vt depoſitis portum contingere velis
Allatum annibali:cōſultaq; ferre ſenatus:
Iam medio ſeram bello poſcentia pacem.
Ductoriſq; ſimul conceptas fœdere pœnas
Ocius armatas paſſim per littora turmas
Oſtentare iubet militantia ſigna recenſq;
Perfuſos clipeos:& tela rubentia cæde.
Haud dictis nūc eſſe locū ſtrepe oīa clamat
Tirrhenę clāgore tubę gemituq; cadentū.
Dū detur relegāt pōtū neu ſe adderē clauſis

Dardana. romāna nauis:qua oratores vehebanē. Triſtia iuſſa:afferētia dolorē & triſtitiam Annibali: quoniam illum ad pœnā rupti fœderis repoſcebant. Primoreſq; patrum fabius.tāgit natales Fabij:& maioꝝ ſtēma:familia quippe fabiorū ad Herculē originem referebat ſuā. Fabius filius Herculis fuit ex Vidima filia Euandri:a quo Fabij:ideo hic tyrinthia ꝓles appellaē ab hercule tirynthio:de hoc alibi lati⁹ in bello: qđ romani cōtra veientes gerebāt fabioꝝ familia:id bellū i ſe ſuſcepit.Itaq; tercētū & ſex ex hac familia: contra hoſtes profecti ad vnum cæſi ſunt:inſidijs circūuenti ad cremerā fluuiolum:qui parū diſtat abvrbe Primores patrum.inter ſenatores illius æui facile principes.Primores dicunē tantum numero multitudīs: & comparatiuū eſt ſine poſitiuo. Turbine.īpetu bellico.Vna dies:Ouidi.Vna dies fabios ad bellum miſerat omnis Ad bellum miſſos pdidit vna dies.Fors.fortuna belli maior eſſet viribus fabiorū:quoniam.ccc.& ſex erant contra tot hoſtes. Non æqua.non par labori fabioꝝ.Patritio generoſo & multi nominis.patritij ꝓprie dicunē illi:q nati ſunt ex patribus conſcriptis.Aequato munere:pari legationis officio.Munus:vt inqt iuriſcōſult⁹:tribus modis dicitē:vno donū:vñ munera dicunē dari mittiue:altero onus:qđ cū remittitē vacationē militiæ muneriſq; ṗſtat:ide īmunitas appellaē tertio officiū:vñ munera militaria & municipes dicunē:quia munera ciuilia capiāt. Ingētis voleſi.Voleſus a quo valeſij mutatis litteris:inde Valerij habuerūt originē ex regillis oppido ſabinoꝝ cū magna clientū manu Romam cōmigrauit:& pater fuit:vt quidā volunt Valerij collegæ bruti in cōſulatu:q qm̄ plebis ſtudioſus fuerat publicola cognominatus eſt:a quo hic Valerius originē habebat.Appius claudius.R.litterā inuenit vt pro valeſijs valerij dicerenē. Spartana ꝓpago ſabina:quoniā ſpartani.i.lacedemonij fugiētes aſperitatē legū lycurgi nauigauerūt in italiā:habitaruntq; cū ſabinis.Is.publicola.Inſigni.claro in familia:poſteriſq; cognomine.Auſonios faſces.cōſulatū: quem adeptus fuit ille Valerius:qui primus publicola cognominatus eſt.Atauo conſule: publicola illo ad quem hic originem referebat ſuam.Hos fabium & publicolam.Conſulta.decreta patrū.Fœdere: quoniā mouebat bellum contra fœdus:& ſic debebat dare pœnas.Recens.pro recenter.Perfuſos. madefactos cæſorum ſanguine. Tubæ tyrrhene.ab inuētore:quoniā tyrrhenus pyſeus:autore pli.tubā æneā iuenit.Papinius ī thebaide.Dum marte ꝓpinquo Horrēt tyrrhenos heliconia plectra tumultus. Relegant.retro nauigent Romā.Clauſis.obſeſſis ſagūthinis Quid audeat anſis:q̄ſi dicat armatis nihil eſt ſāctū:& violāē etiā legati:qui iuregentium tuti eſſe debent. Liuius ait.Interim a Roma veniſſe legatos nunciatū eſt:quibus obuiam ad mare miſſi ab Annibale:qui dicerent.Nec tuto eos aditurosinter tot tā effrenatarū gētium arma. Inhoſpita.vbi non inuenerunt hoſpitiū.Affatu:verbis annibalis.Conuerſo remige:mutata nauigatiōe carthaginē cōtēderunt.Hic .tūc.Pœnus annibal ita nauim abeuntē verbis ꝓſequutus eſt;mouēs ad indignationem ſuos.Fundentē.pandentē vela vētis in medio mari.Carinā.ſ. oſtendit ſiue alloquutus eſt:deeſt enī verbum: quod ille non expreſſit propter iram:vt ſæpe apud poetas legitur.Noſtrum ferre caput.verba annibalis ad ſuos :quib⁹ romanos in odiū inuidiāq; trahit.Cæcæ.improuidę rerum futurarum.Secundis fœlicitate.& flatu fortunę:quæ temeraria eſt:& ad tempus:& ſic tanq̄ imprudentes taxat romanos .Prudētis inquit Seneca proprium eſt examinare conſilia.Si prudens eſſe cupis in futura proſpectum intende : & q̄ poſſunt contingere animo tuo propone:nil tibi ſubitū ſit:ſed totum ante conſpicies.Si prudēs eſt animus tuus tribus temporibus diſpenſetur præſentia ordina:futura prouide:præterita recordare.nā qui nihil de præterito cogitat perdet vitam:qui nihil de futuro p̄meditaē in oīa incautus incidit. Annibal igitur dū romanos imprudentes vocat cæcitatem oſtendit ſuā :qui vires illorum minime metiebantur:& ſic tādēvict⁹ pœnitentiæ locum reliquit:quod imprudentiæ aſcribiē.cum tibi alludit vitæ ꝓſperitas inquit Seneca:tūc te velut in lubrico retinebis ac ſiſtes:nec tibi dabis impetus liberos:ſed circumſpicies:quo eundum ſit: vel quouſq;:nō altiori te rei imponas:in quā tibi ſtāti tremendū aſcendenti cadendū ſit.Impia tellus.Romā. Pœnę.ad pœnam rupti fœderis.Ante expectatum.eſt vna dictio:& ſignificat anteq̄ me expectes.Virgi.in

geor. Et hoſti Ante expectatũ poſitis ſtat in agmine caſtris. ſic etiam antedomãdũ idẽ ponit. i. anteq̃ dome tur adero inquit citius q̃ putabas o roma portis tuis. Penates externos. i. ſagunthum. Timebis tibi inquit paulopoſt o Roma: quæ nuncvis defendere ſaguntinos: qui ſũt extra italiã. Tarpeios ſcopulos: capitoliũ & arcẽ: vt feciſtis tempore ſenonũ. Præerupta. alta & acceſſu difficilia: ideſt rupem veſtrã capitolinã: qua ſalutem defendiſtis: non pugna & viribus: non poteritis inquit redimere vos a me auro: & tutari capitolina arce: vt feciſtistempore gallorũ. Nubibus. denſitate ac multitudine telorũ. Iaciebãt inquit ſaxa in turres hoſtiles: vt legati romanoꝝ nauigantes acerrimã vrbis oppugnationẽ cernerẽt. Prouecta. nauis procul vecta

Feſtinent: notũ quid cęde calentibus armis
Quãtũ illę liceat: motusve q̃d audeat enſis.
Sic ducis affatu per inhoſpita littora pulſi
Conuerſo tirios petierunt remige patres.
Hic alto pœnus fundentem vela carinam
Noſtrũ ferre caput ꝑ illa ꝑ ęquora pupis
Heu cęcę mẽtes tumefactaq; corda ſecũdis
Armatũ annibalẽ pœnę petit impia tellus.
Ne depoſce: adero dabitur tibi copia noſtri.
Ante expectatum: portiſq; ſociſq; timebis:
Quę nunc externos defẽdis roma penates.
Tarpeios iterũ ſcopulos præruptaq; ſaxa
Scandatis licet: & celſam migretis in arcem:
Nullo iam capti vitã penſabitis auro.
Incenſi dictis animi. & furor additus armis
Cõditur extemplo telorum nubibus ęther.
Et denſa reſonant ſaxorum grãdine turres.
Ardor agit: ꝓuecta q̃at dũ cernere muros
Inq; oculis profugę martẽ exercere cariæ.
Ipſe autem incẽſas ꝓmiſſa piacula turmas
Flagitat inſignis nudato vulnere ductor.
Ac repetẽs quæſtus furibũdo ꝑſonat ore.
Poſcimur o ſocij: fabiuſq; e puppe catenas
Oſtentat: dominiq; vocat nos ira ſenatus:
Si tedet cœpti culpanda ve mouimus arma
Auſoniam põto propere reuocate carinam.
Nil moror: en victa lacerãdũ tradite dextra:
Nam cur eoi deductus origine Belli
Tot libię populis tot circũfuſus iberis
Seruitiũ ꝑferre negem rheteius immo

a portu. Profugæ. quã annibal ꝓfugauerat armorum ſtrepitu & tubis. Martẽ. pugnã. & vrbis oppugnationem. Turmas exercitum. Turma habebat triginta duos equites. Manipulus autẽ viginti pedites. Piacula. vlnonẽ vulneris illati a ſaguntinis Annibal efflagitabat a militibus vt vulnus vlciſcereĩ ſuum: ꝙ promiſerant: & vulnus oſtentabat: vt maiores excitaret affectus. Poſcimur o ſocij. oratio Annibalis ad ſuos: qua rei indignitatẽ affert. Romanos trahit in iuidiã: ſuoſq; ad pugnã accẽdit. & bẽiuolẽtiã captat a ſuis militibꝰ: quos: vt videatur humanus: ſocios appellat: ſic Aeneas Virgilianus: & Cæſar apud Lucanũ. Domini. tyrãnice impantis. nam dominari proprie tyrannorũ ẽ Culpanda. digna reprehenſione: ideſt ſi tedet vos bellũ mouiſſe reuocetis legatos: meq; illis vinctũ dedite ad pœnã: hoc dicebat: vt magis ſuos moueret. Nam cur eoi. ironice loquiĩ: non. n. ita ſentiebat: ſed hoc eo ſpectat: vt oſtendat indignũ eẽ ducẽ tãti nominis: & maioꝝ ſtẽmate claꝝ tradi lacerandũ iniuſte impantibus: & oriũdis agẽte molli. Belli eoi. qm̃ Amilcar ad barcã belidẽ ſuã referebat originẽ. & Amilcar barcas cognominabaĩ autore Poly. vnde factio barcina de belo rege aſſyrioꝝ dictũ eſt: qui ſũt ad oriẽtẽ. eos eſt mõs oriẽtis: vnde eous. Deductus: natus ex genere Beli: ꝑ barcam ꝓgenitorẽ noſtrũ. & principẽ gẽtis barcinæ. Ser uitiũ: ſeruitutẽ. Seruinũ inuenerunt Lacedęmonij. Cricũfuſus: ſtipatus tanto exercitu: & tã forti abundabat inquit Li. multitudine hoĩm pœnis: ad cẽtũ enim quinquaginta hoĩm milia in armis fuiſſe crediĩ. Rheteiꝰ: rõanus oriũdus a phrygibus: vbi ẽ rheteũ promõtoriũ. Propaget ſigna. dilatet imperium & aquilas ꝓmoueat: id eſt vexilla. Ferox. bellicoſus. & crudelis. Tremamꝰ. timeamus etiã nutus romanoꝝ: ac ſi eſſent dij. Numen inquit Varro dicũt eſſe impium a nutu. Itaq; nutũ ioui ſẽper tribuit Homerus: vt eius impiũ maximũ eſſe videaĩ. Omina triſtia. verba Annibalis ominantia infœlicitatẽ: vt fuit. nã omina hæc & grauiora paſſi ſunt carthaginẽſes a romanis. Diſcinctos inter libycos: deſcribit haſpitẽ reginã cyrenaicæ regionis: quæ venit in Auxilium Annibalis amazonũ ritu: ſed malis auibus: qm̃ occubuit libyci. vt autor eſt Strabo habebãt peltas paruas excorio confectas. Iacula parua & lata: veſtes etiã latas & diſcinctas: ideo Virgi. Cecinit in octauo. Diſcinctos mulciber aphros. Bilingues. fallaces. Cice. in oratiõe cõtra. P. Rullum tribunũ plebis dicit. Carthaginẽſes frauduleti & mẽdaces ſunt: nõ genere: ſed natura loci: quod propter portus ſuos multis & varijs mercatoꝝ ſermonibus ad ſtudiũ fallendi ſtudio quæſtus ferebantur. Marmaricis. libycis. marmaridę. n. ſũt populi libyes. In bella œnotria. ſagũthina. & romana: quoniam ſagũthini erant iuncti fœdere cũ romanis. Garamantis hyarbæ. qui regnauit apud garamãtes haſbytæ ſunt po

puli apud naſamonios:a quibus nomē huius reginæ deducit̄:quib⁹ īperabat:hyarbas filius fuit iouis Am monis:cuius oraculū erat apd̄ garamanthes:ad quē ſuā origīnē referebat haſbyte.Phorcinidos antra me duſæ.Phorcinus fuit pater Meduſę & rex mauritaniæ:& ſic mauritaniā intelligit.vn̄ in decimo deſcribens mortē Phorci ait:Iacet ingēs phorcus ab antris Herculeæ calpes.celatus gorgōe parmā:Vnde gen⁹ triſtiſ q; deæ manabat origo.i.Meduſæ filiæ phorci:ſiue phorcini.Cyniphiūq; macē.Macæ ꝑpoſi cyrenaicæ re gionis:vbi eſt cynips fluui⁹:vn̄ cyniphij macę dicunt̄:erāt illic hirci villoſiſſimi:& ideo hircos cyniphios ap pellat Vir.Battiadas:cyrenaicos:qm̄ battus:de quo alibi dicet̄ : cōdidit cyrenē denominatā a noie matris

Imperet ęternū:& populis ſediſq; ꝓpaget
Signa ferox:nos iuſſa virū mutuſq; tremāus
Effundūt gemitus:atq; omnia triſtia vertūt
In ſtirpē ęneadū:ac ſtimulat clamorib' iras
Diſcictos iter libicos: populoſq; bilingues:
Marmaricis audax in bella œnotria lignis.
Venerat aſbite proles garamātis hiarbæ.
Ammōę hic gēitus phorcinidos ātra medu
Ciniphiūq; macē & iiquo e ſole calētis (ſæ
Battiadas late imperio ſceptriſq; regebat
Cui patrius naſamon æternūq; arida barcæ
Cui nemora autololū atq; iſide littora ſirtis
Parebant:nullaq; leuis getulus habena.
Atq; is fūdarat thalamos critonide nimpha
Vnde genus proauūq; iouē regia ferebat
Et ſua fatidico repetebat nomina luco.
Hęc ignara viri:vacuoq; aſſueta cubili:
Venatu & ſiluis primos defenderat annos
Non calathis molita māus:operata ve fuſo
Dictimā:& ſaltus:& anhelū īpellere plāta.
Cornipedē:ac ſtrauiſſe feras īmitis amabat.
Quales threicię rhodopē pāgeaq; luſtrant
Saxoſis nemora alta iugis:curſuq; fatigant
Ebrū inupta manus ſpreti ciconeſq; getęq;
Et rheſi domus:& lunatis biſtones armis
Ergo habitu inſignis patrio religata fluētē

Iniquo ſole.ardorib⁹ cœli:regio qppe cyrenaica ē arida:clari viri cyrenaici fuerūt:Ariſtipp⁹ q cyre naicam philoſophiā inſtituit:cui æeta eius filia in ſcola ſucceſſit Annyceris q cyrenaicū dogma emē dauit.Erathoſtenes mathematicus. Carneades odimus academicus. Cronus apollonius: q ma giſter fuit Diodori dyalectici. Patrius naſamon. Naſamones populi aphricæ prope ſyrtes:qui & meſāmones dicti ſunt:qſi īmedijs arenis ſiti: apd̄ quos vt dixi erat oraculū iouis Ammonis patris hyarbæ:ideo dicit patrius naſamon. Barcæ.oppi dū cyrenaicę regiſtis laborans aquaꝝ inopia:alio nomīe ptolemais dicebat̄.Nemora autololū Au tololes ſūt popli aphricę vicini getul' habētes opti ma paſcua & nemora:ipſiq; erant veloces in cur ſu Inſidæ ſyrtis.propter vada breuia:ī quib⁹ nau tę faciunt naufragium:de ſyrtibus alibi dicet̄.Ge tulus leuis.agilis ad pugnam. getuli populi ſunt aphricę:qui in bello habenis equoꝝ nō vtebant̄: ſed eos ſola virgula regebāt.Tritonide nympha alludit ad hyſtoriā:qm̄ vt autor ē Diodorus:Ama zones non ſolū fuere in pōto ad Thermodontem fluuium:ſed etiā in libya:in quadā inſula paludis tritonidis:quā heſperā appellāt:q̄rū reginā My rhinam nonnulla memoratu digna feciſſe ſcribit Ideo fingit poeta haſbyten natam fuiſſe ex nymi ſpha tritonidis paludis:vt imitaret̄ Homerū: qui ſcribit pentheſileam reginā amazonū veniſſe ad Troiam:& Virgiliū:qui camillā in troianos arma uit.Thalamos.nuptias.Sua nomia.uotales:& cla rum ſtēma maiorū.Luco fatidico.in quo iuppiter proauus celebrat̄:& dabat reſponſa. Ignara viri. virgo imitata in primis annis amazones. Dictin nam.dictinna mulier quædā fuit in creta inſula: vt autor eſt Stra.Brytomartis appellata:quę retia venationibus apta inuenit:quo inuento nomē cō ſequuta eſt:vnde cum dyana dea ſit venationis: cuius illa ſtudioſa fuit dictinna dicitur:Dictinnæ:vt inquit Stra.erectū fuit templum in creta Anhelum de fatigatum.Planta.calcaribus.Immitis ferox & bellicoſa.Quales threiciæ:haſbyten venationis ſtudioſam cōparat puellis threicijs:quæ innuptæ venationibus ſtudebāt cōgreſſi⁹ viroꝝ fugiētes. Rhodope mōs thra ciæ.Pāgeus mōs.Hebrus fluuius eiuſdē regiōis.Cicones et getæ thraces ſūt.Rheſus rex threicius.Biſtho nes etiā qui vtunt̄ lunatis ſcutis.Heſperidū dono.Heſperides puellæ:cui⁹ loc⁹ erat figit heſpides aureum cingulū dōaſſe haſbyte:quo illa crines paſſos religauerat.Dono:cīgulo aureo muneri dato ab heſpidibus puellis.Nuda latus.qm̄ dextrū brachiū erat nudū:vt eēt ad pugnā expediti⁹:ſic amazōes ad bellū ꝑdibāt adurētes dextrā mamillā:ne exuberant eēt īpedimēto in ꝑlijs.Vnde.Vir.dixit.Exerte cingula māmæ.Ter modoō ē fluuius in pōto:cuius ripas occuluerūt amazones.vn̄ papi.in ſyluis deſcribēs pugnas mulierū in theatro dicit.Stat ſexus rudis.inſciuſq; ferri:& pugnas capit īprobus viriles. Credas ad tanaim ferumq; phaſim.Thermodoontiacas.calere turmas. Feroci marti.pugnę.Thermodoontiaca pelta:ſcuto amazoni

Heſperidū crinē dono dextrumq; feroci
Nuda latus marti: ac fulgēti tegmine leuū
Thermodoontiaca munita ī prælia pelta.
Fumantē rapidis quatiebat curſibus axem.
Pars comitū biiugo curru: pars cętera dorſo
Fertur equi: necnon veneris iā fœdera paſſę
Reginā cingunt: ſed virgine denſior ala eſt.
Ipſa aūt gregibus ꝑ longa mapalia lectos
Ante aciē oſtētabat equos: tum loꝗ ꝓpiquo
Dum ſequitur giris cāpū vibrata ꝑ auras.
Spicula cō torquēs ſūma ponebat in arce.
Hāc haſtā totiens intrantē mœnia mopſus
Non tullit: & celſis ſenior cortina muris
Tela ſonāte fugat neruo liquidaſq; ꝑ auras
Dirigit aligero letalia vulnera ferro.
Cres erat ęriſonis curetū aduectus ab ātris
Dicteos agitare puer leuioribus annis
Pennata ſaltus aſſuetus arundine mopſus.
Ille vagam cœlo demiſit ſępe volucrem:
Ille procul campo linquētē retia ceruum
Vulnere ſiſtebat: rueretq; inopia ſub ictu
Ante fera incauto: q̄ ſibila poneret arcus.
Nec ſe tum pharetra iactauit iuſtius vlla:
Fois quam q̄ certet cortina ſagittis.
Verum vt opū leuior venatu extēdere vitā
Abnuit: atq; arcte res exegere ꝑ ęquor
Coniuge cū meroe natiſq; iglorius hoſpes
Intrat miſerā fato ducente ſagunthum.
Coriti fratrū ex humeris calamiq; paterni
Pendebāt: volucerq; chalibs minoia tela.
Hic medius iuuenum maſſilę gētis ī agmen
Crebra cidoneo fundebat ſpicula cornu.
Iam graniū audacēq; tirū pariterq; ruentis
Giſgonem leuēq; bagā indignūq; ſagittę
Impubem malatā: certeq; occurrere lixū
Fuderat. & plena tractabat bella pharetra.
Tum vultū intendēs telūq; in virginis ora:
Deſertum non grata ioue ꝑ vota vocabat.
Nāq; vt fatiferos conuerti ꝓſpicit arcus
Oppoſito procul inſidijs naſamonia ſarpe
Corpore ꝓripuit lęthū calamūq; volantem

co. Biiugo curru. tracto a duobus equis. Paſſę fœdera veneris: quæ iam nupſerāt. Denſior ala. maior erat multitudo virginum q̄ nuptarum. Longa mapalia. tuguria paſtoꝝ & domos. Gyris. reuolutionibus. Cortynia. cretenſia. Cortina eſt vrbs cretæ. & Mopſus erat cretēſis. Neruo. arcu q nervo tendiṫ. Læthalia. ſagittas inferētes vulnus læthale. Aligero. pēnatis ſagittis. Cres erat deſcribit patriam mopſi: & ipſius cōmigrationē ad ſagunthum malis auibus. Cres. cretenſis. curetes ī creta occultauerunt iouē infantē: circa quē vagiētem cymbalis: & armorū agitatione: ſtrepituque perſonabant: ne vagitus exaudiretur. Vnde æriſona antra curetū dicit: adde etiā qđ curetes choribantes. Idei dactyli. & thelchines ſacerdotes fuerūt qui cōmotiōe armorū. cymbalis. vociferatione. tibijs tympaniſq; rē ſacrā in antris pagebāt ſuis. Verboſa eſt de curetibꝰ diſputatio apđ Strabonem. Dicteos. cretēſes: qm̄ dictæ eſt ciuitas cretæ. Inopina non ꝓuidens ictū. Inopinus dicitur is qui nō opinaṫ: & is de quo nihil opinamur: quē admodum ignarus diciṫ tam is qui ignorat: q̄ is qui ignoratur: & neſcius tā is qui neſciṫ: q̄ is qui neſcit. Rueret. pro ruebat. Cortyna. i. creta ipſa. ſenſus eſt. Quāuis peritia ſagittādi creta certet cū populis: qui ſunt ad oriētē optimis ſagittarijs: tm̄ Mopſus oīs cretenſes ſupabat: & ſic laudat eū a peritia ſuæ artis cū cortyna nūq̄ habuerit talem: qualis erat Mopſus. Leuior opū habēs domi rem anguſtam. Res arctę: paupertas & difficultas in re familiari coegerūt ipſū nauigare ad nouas ſedes parandas. Hoſpes: ipſe Mopſus peregrinus Inglorius. ſine noie & glorię Humilis enim erat fortunæ. Miſerā. paulopoſt caſurā. Natis. Icaro & Doryla. Coriti leues. Coritus eſt pharetra ex corio. Ouidius. In qbus eſt nemo: qui nō coriton & arcū. Telaq; vipeo lurida felle gerat. Et papinius in Thebaide. Terga cydonea corytus arūdine pulſat: Coritus etiā poteſt dici theca ipſius arcus ex corio. Fratrū. i. icari & Doryle. Chalibs. ferrū ſagittarū Minoia. cretēſia: qm̄ illic regnauit Minos Gētis maſſylæ. libycæ: qm̄ maſſyli ſunt populi aphricæ vltra getulos. In agmē hoſtile igitur Mopſus emittebat ſagittas. Çydoneo cornu: arcu cretenſi. Lęuē. politū & imberbē. Læuis cū prima lōga ſignificat politū: inde læuigare expolire. Martialis. Lęuoro cōchis gallę cytheriacis. Certæ ſagittæ. certū vulnus inferenti: qm̄ hi adoleſcentes erant digni vita. Tū vultum intēdēs. exprimit habitū ſagittantis & morem: qui oculo dirigit ſagittas. Virginis. haſbytes: quam conficere optabat. Deſertum. quē reliquerat in creta: vbi natus ille erat: & colebaṫ. Non grata: quoniam nō fuit exauditus: nolebat eni Iuppiter haſbitē interficia Mopſo: quoniā erat ſua ꝓgenies. Inſidijs. Mopſo in

ſtdianti:& ſagittis:quas dirigebat Mopſus Haſbyte non aduertente. Calamum. ſagittam. Patulo hiatu:ore diducto Læthalem cornum. haſtam ex corno arbore efferētem mortem. Ducti nerui. quia trahebat ad ſe neruum:quo arcus tenditur: & ſagittam vſq; ad ferrum: & tunc cornua arcus videnť coire. Excutere. excutiebat emittebat Ferrū. ſagittas. Reſoluto police: relaxatis digitis: & remiſſis:quibus trahitur neruus ſagitta. Verſa. caſu ipſius Dorilæ. nam vulneratus ab Haſbyte p̄ceps ad terrā delapſus eſt. Paribus armis. quoniam & ipſe vtebatur arcu. Præuertit. præoccupat ſaxo adacto. Frigore. morte. Remiſit. quoniam non potuit vt cœperat e pharetra depromere. Artes. ſagittandi. ſ. Poſtquam ſentit æuum ideſt poſtquam cognouit ſe propter vires ſenio affectas non poſſe perimere ſaxo:quo filius ceciderat. Nil opis. nil roboris: & virium ad mortē ſibi inferendam. Externo. extra ſuam patriam: ideſt in bello ſagunthino. Cortynius cretenſis Mopſus. Atq; illi. deſcribit arma Teronis:quæ erant ad imitationem Herculis:cuius ſacris operabatur. Mole iuuentæ. robore virilis ætatis. Leonis. Hercules in nemea ſilua peloponneſi inter cleonas & phliuntem leonem horrendæ magnitudinis interemit:& ſpolium pro monimento geſtauit. prius alium in agro thebano prope theumeſum ſtrauerat:de quo Papi. in thebaide. Tergo videt huius inſanū Impexis vtrinq; iubis horrere leonem: Illius in ſpeciem:quem per theumeſia tempe amphitrioniades fractum iuuenilibus annis. Ante cleonei veſtitur prælia monſtri. Rictum. os leonis. Lernea monſtra. hydram quam interemit ad lernam paludem agri mycenei & argiui. Hydra dicitur habuiſſe centū capita:quorum ſingulis cæſis duo renaſcebantur hoc ideo fictum eſt:q̄m Hercules in gratiam icolarum paludem illam deſiccauit:quæ putrefacto cœno ac peſtifera exhalatione totam regionem inficiebat renaſci capita dicebantur:quoniam præcluſo vno meatu plures erumpebant. vnde opus fuit incendio:& ideo dicunt iolaum iuſſu Herculis abſciſſam ceruicem inuſiſſe lignea face:ne ſanguis effluetet:& cum in lerna eſſent purgamenta:& feces:quæ in eam deuoluebantur vnd q; natū eſt prouerbiū:vt inquit Strabo: Lerna malorum: & quia Hercules in opprimēda hydra vſus eſt aliena ope natū ē aliud ꝓuerbiū:ne Hercules quidē aduerſus duos valet. Geminā. quæ multiplicabatur abſciſſo vno capite. Ille iubam. deſcribit occiſos a terone. Iuba vt Plinius ait: Ptolemei pater qui primus vtriq; mauritaniæ imperauit ſtudiorum claritate memorabilior etiā: q̄ regno a quo nomen huius iubæ Syllius deduxit. Tapſum: a Tapſo vrbe aphricæ. Micipſa filius a maſiniſſæ

Dū clamat patulo excipiēs tranſmiſit hiatu
Et primæ ferrum a tergo videre ſorores.
At comitis caſum frendens labentia virgo
Mēbra leuat:paruaq; oculos iā luce natātes
Irrorat lachrimis:totiſq; adnixa doloris
Viribus intorquet læthalē in mœnia cornū
Illa volās humerū rapido trāſuerberat ictu
Conantis dorilæ:iūctis iam cornibus arcus
Et ducti ſpatium nerui cōplente ſagitta:
Excutere inuentos reſoluto pollice ferrum:
Tū ſubitū invulnus p̄ceps deuoluitur altis
Aggeribus muri:iuſtaq; cadentia membra.
Effuſi verſa calami fulſere pharetra.
Exclamat paribus frater vicinus in armis
Icarus:vlciſciq; parat lachrimabile fatum:
Atque illum raptim prę mētē in pręlia telū
Annibal excuſſi præuertit turbine ſaxi.
Labuntur gelido torpentia frigore mēbra.
Deficiēſq; manus pharetrę ſua tela remiſit.
Ad pater gemio natorum funere mopſus:
Correptos arcus ter mœſta mouit ab ira.
ter cecidit dextra:notas dolor abſtulit artes
Pœnitet heu ſero dulcis liquiſſe penates.
Arreptoq; auide:quo cōcidis icare ſaxo
Poſtq̄ æuū ſenior ꝑcuſſaq; pectora fruſtra
Sentit:& vt tantos cōpeſcat morte dolores:
Nil opis in dextra:vaſtæ ſe culmine turris
Præcipitem iacit:delapſus pōdere prono
Mēbra ſuper nati moribūdos explicat artꝰ.
Dum cadit externo cortinius aduena bello
Iam noua molitus ſtimulato milite teron.
Alcide templi cuſtos aræque ſacerdos.
Non expectatum tirus effuderat agmen
Et fera miſcebat reſerata prælia porta.
Atq; illi nō haſta manu nō vertice claſſis
Sed fiſus latis humeris & mole iuuentæ
Agmina vaſtabat claua:nihil indigus enſis.
Exuuię capiti impoſitę tegmēq; leonis
Terribilē attolūt excelſo vertice rictum
In clipeo & ſectis geminā ſerpētibus hidrā.
Ille iubam tapſūq; patrē clarūq; micipſam:

Nomē aui:maurūq; ſacē a mœnibus actos:
Palanteſq; fuga præceps ad littora curſu
Egerat:atq; vna ſpumabāt æquora dextra.
Nec contentus idi læto:lætoq; cothonis
Marmaridę:nec cęde rothi:nec cęde iugur=
Haſbytes currū & radiātis tegmia leuę (thę
Poſcebat votis:gemmataq; lumina peltæ.
Atq; imbelligera verſabat virgine menton
Quem ruere vt telo vidit regina cruento.
Obliquos detorquet equos: leuūq; ꝑ orbē
Fallaci gyro campum ſecat:ac velut ales
Auerſo rapitur ſinuata per equora curru.
Dūq; ea ſe ex oculis aufert:atq; ocius euro
Incita puluerеam cāpo trahit vngula nubē
Aduerſum laeſtrides rota proderit agmē.
Ingerit & crebas virgo trepidantibus haſtas
Hic cecider̄ lycus:thamiriſq; & nobile nomē
Eurydamas:clari deductum ſtirpe parentis
Qui thalamos auſus quondā ſpare ſupbos
Heu demēs ithaciq; toꝝ:ſed ei arte pudica
Fallacis totiens reuoluto ſtamine telæ
Deceptus merſum pelago iactarat vlyxem.
Aſt ithacus vero ficta pro morte loquacē.
Affecit lęto tedæq; ad funera verſę
Gens extrema viri campis deletur iberis
Eurydamas nōa'dos dextra:ſup iſtrepit ater
Et ſeruat curſum perfractis oſſibus axis.
Iāq; aderat remeās virgo iter prælia poſtq̄
Diſtringi terona videt ſeuamq; bipennem
Perlibrans medię frōti ſpolium inde ſupbū
Herculeaſq; tibi exuuias dictinna vouebat.
Nec ſegnis teron tantę ſpe laudis in ipſos
Aduerſus conſurgit equos villoſaq; fului
Ingerit obiectans trepidantibus ora leonis
Attoniti terrore nouo rituq; minaci
Quadrupedes iactāt reſupino pōder̄ currū
Tum ſaltu haſbyten conātē liquer̄ pugnas
Occupat incuſſa gemina inter tēpora claua.
Feruentiſq; rotas turbataq; frena pauore
Diſiecto ſparſit colliſſa per oſſa cerebro.
At rapta properās cedem oſtentare bipēni

fuit regis numidarū in amicitiā ab Aphricano receпti:q Manaſtabile & gulula fratribus morbo abſumptis regnū Numidiæ ſolus optinuit:is ad herbalem & Hyempſalem ex ſeſe genuit. Iugurthāq; filium Manaſtabilis fratris eodē cultu:quo liberos ſuos domi habuit. Sylli.ab his hæc nomina deducit. Palantes.effuſos Egerat.impulerat. Tegmina leuæ.peltam:quā in læua geſtabat. ſupra.ac fulgēti tegmine læuum Thermodoontiaca munita i prælia pelta. Lumina.ipſam peltā gēmis ornatā. Aequora ſinuata.planiciem:quā gyris luſtrabat. Bigas inuenere phryges: quadrigas erictonius. Pugnare ex equo inuenere theſſali habitantes ad peliō mōtē:& ob id centauri ſunt appellati. Nobile nomē:qm̄ euridamas dorice ſignificat āplū populū. & Euridamas ſignificat illum q āpla domat. Eurydamas itacēſis fuit vn⁹ ex ꝓcis Penelopes cōiugis Vlyxis caſtiſſimæ:q vna cū alijs mētiebat̄ Vlyxē naufragio periiſſe:Penelope vrgētibus ꝓcis:ac patre ad nuptias: dixit ſe pri⁹ telā:quā in manibus habebat pficere velle: & cū ad finem ventū erat:illā retexebat:& tali cōmēto fruſtrata eſt procos. Vlyxes tandē reuerſus auxilio Telemachi & Heumei ſubulci procos perdidit alios ſagittis:alios enſe. Euridamantē enſe cōfecit: Ad quē hic Euridamas genus ſuum referebat. Thalamos ſuperbos.nobile coniugiū Penelopes. Thorū ithaci.vxorem Vlyxis. Arte pudica.qm̄ texebat retexebatq; telam. Tædæ verſæ ad funera.i.ipſi qui ſperabāt tale cōiugiū fuerūt interfecti. Gens extrema viri.ipſe eurydamas vltimus ab illo eurydamāte qui fuit procus penelopes. Nomados.dextra:manu haſbytes numidicę haſbyte eni numidas ſecum habebat. Ater axis. currus haſbytes crudelis:& iam reſperſus atro ſāguine ſeruabat ſuum curſum & rotis oſſa cæſorū frangebat. Iamq; aderat:iam redierat haſbyte ad locum vñ diſceſſerat fugiens teronem. Diſtringi.premi & vrgeri pugna.vnde dicim⁹ diſtringor negocijs & cauſis. Perlibrans.dirigens i mediam frontē teronis bipēnem vouit dianæ ſpolia. Spoliū.pellē leonis. Dictinna.o diana:qm̄ omnes venatrices ſpolia dianæ vouebant. Herculeas exuuias.clauā & alia iſigna:quæ Teron habebat ad imitationem herculis. Ingerit.inijcit equis haſbytes rictum leonis:q territi illā e curru deturbarūt Colliſa.fractā.clauam quippe capiti incuſſit Reſolutæ.delapſæ ex curru. Pœnum.pœnorū. Cæcus fati.ignorans fatum ſuū & finem Abeunte diſcedente omni fauore ſuperum: quibus fidebat. Tropheum.ideſt caput eſſe affixum haſtæ in ſignū victoriæ. Vmbo.clypeus. ſeſus eſt.cum ſaguntini vidiſſent ānibalem armatū timore correpti ſunt:& ad mœnia confugere. Cōcuſſa. commota a membris ipſius annibalis qui curſu ad Teronē

contendēs arma quibus erat indutus:cōcutiebat.
Perculſa .timida:a percello quod ſignificat terro
rem incutio.Lethiferum.quoniam mortem mia-
bātur vt fulmen. Sicut agit leuibus.ſagunthinos
metu annibalis perculſos domumq; fugientes cō
parat auibus heſpero apparēte ad ſua cubilia vo
lantibus:& apibus quæ timentes aquam repetūt
aluearia. Crepuſcula.crepuſculum inquit Var-
ro ſignificat dubium. ab eo res dubiæ dictæ cre-
peræ q in crepuſculo dies iam ſit an nox mulns
dubium eſt.duplex eſt crepuſculum matutinum:
& veſpertinum:ideo dixit per ſera crepuſcula ad
differentiam. Veſper.i.ſolis occaſus cum appa-
ret veſper ſtella quæ & heſperus dicitur ac veſpe
rugo.Hymetus.mons atticæ regiōis vbi apes op
time mellificāt.vnde mella hymetia:& marmora
celebrantur a poetis cecropsfuit rex athenarum.
vnde cecropius hymetus:ideſt atticus. Antra al
ueаria. Odori corticis quoniam fiunt vtplurimū
aluearia ex cortice ſuberis. Odori propter thy-
mum &alios flores ex quibus cęra colligitur.odo
rum dicitur quod ex ſe odorem emittit. odoratū
quod aliunde ſuſcipit. Grauidæ.plenæ:melgur-
ture portant cæras pedibus. Præcipitat.:impellit
& vrget ad curſum. Cæci.nihil prouidentes.
Heu blandum cœli lumen.ignauiæ accuſat ſagū
thinos fugientes præter decorum:ſenſus eſt.o vi
ta nimis blanda & cara potius eſſet vobis moriē-
dum cum decoro:q̄ turpiter viuere. Vir enim for
tis & magni animi cum verſatur in periculis ne
laudem verevirtutis amittat:vitæ ſuæ parcere nō
debet:quaſi non ſit dignum viuere niſi cum deco
ro.Vnde dicit Seneca. Eris magnanimus ſi peri-
cula non appetas vt temerarius: nec formides vt
timidus. Sagunthini autem pluris faciebant vitā
q̄ honeſtatem:quæ eſt finis cuiuſcunq; virtutis.
Naſcentiq; addita fata :Sic Virgi. Stat ſua cuiq;
dies.et Syllius alibi:Extremūq; diem primus tu-
lit:& Tragicus: Primuſq; diem dedit extremum
de futuris cogita inquit Seneca.Conditionem re
rum mutare non poſſumus magnum ſumere ani
mum quo fortiter fortuita patiamur. optimum ē
pati quod emendare non poſſis.epicurei caſibus
omnia aſcribūt ſtoici autem fato ex quorum opi
nione loquitur poeta Conſilium.q ſcilicet e por
tis erupiſſent hortāte Terone qui eos precipites
vix retinebat.State viri.verba Teronis hortantis
ſuos ad decorum præſtandum. Eſte tantum ſpe
ctacula.i.ſolum ſpectetis me cum illo pugnantē.
Acer.vehemens.Heu deforme.exclamat Teron
in ignauiam ſuorum:quoniam turpis eſt fuga vi-
ro propter metum: & habere animum muliebrē.
amittitur enim laus fortitudinis quæ maxime de
cet hominem. Trepidi rerum. nullam ponentes
in rebus ſpem & ſalutem. Feſſi.laborantes inoſ-

Amputat e curru reuolutæ virginis ora.
Necdum iræ poſitæ:celſa nam figitur haſta
Spectandū caput:id geſtēt an̄ agmia pœnū
Imperat.& ꝓpere currus ad mœnia vertāt.
Hæc cęcus fati diuumq; abeunte fauore
Vicino teron edebat prælia læto.
Nāq; aderat toto ore ferens iraſq; minaſq;
Annibal :& cæſā haſbiten fixiq; tropheum
Infandum capitis furiata mente dolebat.
At ſimul ærati radiauit luminis vmbo.
Et concuſſa procul mēbris velocibus arma
Lætiferum intonuere:fugam ꝑcuſſa repēte
Ad muros trepido cōuertunt agmia curſu.
Sicut agit leuibus per ſera crepuſcula pēnis
E paſtu volucres ad nota cubilia veſper
Aut vbi cecropius formidine nubis aquoſæ
Sparſa ſu ꝑ flores examina tollit hymetos
Ad dulcis cæras & odori verticis antra
Mellis apes grauidę ꝓperant:dēſoq; volatu
Glaucū cōnexę glomerāt ad limia murmur
Pręcipitat metus attonitos:cęciq; feruntur.
Heu blādū cæli lumē:tāto ne cauetur
Mors reditura metu!naſcētiq; addita fata!
Auxilium clamāt:portaq; atq; aggere tuto
Erupiſſe gemunt : retinet vix agmia teron.
Interdūq; manu:interdū clamore miniſq;
State viri me' ille hoſtis:mihi gloria magnę
State venit pugnæ .muro tectiſq; ſagunthi
Hac abigam pœnos dextra ſpectacula tātū
Eſte viri:vel ſi cūctos mœtus acer in vrbem
Heu deforme rapit:ſoli mihi claudite por-
At pœn' rapido pceps ad mœnia curſu:(tas.
Dū pauitāt trepidi rerum feſſiſq; ſalutis
Tendebat:ſtat primū vrbē muroſq; patētis
Poſtpoſita cede & dilata inuadere pugna.
Id poſtq̄ herculeæ cuſtos videt ipiger aræ
Emicat & velox formidine pręuenit hoſtē.
Gliſcit eliſeo violentior ira tyrāno
Tu ſolue interea nobis bone ianitor vrbis
Suppliciū:vt pādas inquit tua mœnia lęto.
Nec plura effari ſinit ira.rotatq; coruſcum

pia ſalutis. Stat.placet annibali irruere in vrbem per patentem portam:& differre mortem Teronis :qđ ille videns emicuit contra hoſtem cui immittere nitebatur formidinem:ſed parum profecit. Præuenit. preoccupat Annibalem vt incutiat timorem. Cuſtos aræ. Teron ſacerdos herculis. Gliſcit .creſcit ira annibali pœno ab Elyſa Didone. Tu ſolue interea.verba annibalis ad Teronem. Interea dum non in-uado vrbem.da pœnas pro morte haſbytes. Impete.pro impetu. Daunius.Theron ſagunthinus:quoniã vt dictum eſt ſagunthini fuerunt colonia ardeatium quibus imperauit daunus. Huic.Annibali. Viduus. priuatus claua. Fruſtrato.qui fuit fruſtra & incaſſum iecit in hoſtem nodoſam clauam. Pernici. perſeue

Mucronen:ſed contortum prior ĩpetevaſto
Dauni⁹huic robor iuuenisiacit.arma fragor̃
Icta graui raucũ gemuere altæq; reſultant
Aere illiſa cauo nodoſæ põdere clauę.
At viduus teli fruſtrato proditus ictu.
Pernici velox curſu rapit incita membra
Et celeri fugiens perluſtrat mœnia planta.
Inſtat atrox terga increpitãs fug.ẽtiavictor
Conclamant matres:celſoq; e culmĩe muri
Lamentis vox mixta ſonat:nũc nomĩe noto
Appellant.ſera feſſo nunc pandere portas
Poſſevolunt:quatit hortãtũ p̃cordia terror
Ne ſimul accipiant ingentẽ mœnibus hoſtẽ
Incutit vmbonem feſſo:aſſultatq; ruenti
Pœnus& obteſtãs ſpectãtẽ e mœnib⁹vrbẽ.
I miſerã haſbiten læto ſolare propinquo.
Hæc dicẽs iugulo optãtis dimittere vitam
Infeſtũ cõdit mucronẽ:ac regia lætus (ipſis
Quadrupedes ſpolia abreptos a mœnibus
Quis auidũ portę trepidãtũſepſerat agmẽ
Victor agit:curruq; volat p̃ ouãtia caſtra.
Ad nõadũ furibũda cohors miſerabile hũãdi
Deproperat mun⁹.tumliq; adiũgit honorẽ
Et rapto cineres ter circum corpore luſtrat.
Hinc letale viri robur tegmenq; tremendũ
In flãmas iaciunt:ambuſtoq; ore geniſq;
Deforme alitibus liquere cadauer iberis.
Pœnorum interea:quis rex: ſũma poteſtas:
Conſultant bello ſuper:&quę dicta ferãtur
Auſonię populis oratorumq; mina ci
Aduẽtu trepidãt.mõet hic fœduſq; fideſq;
Et teſtes ſuperi:iurataq; pacta parentum.
Hic popularis amor captãtis magna iuuẽtę
Et ſperare iuuat belli meliora:ſed olim
Ductorem infeſtans odijs gentilibus hannõ

ranti & celeri.pernicitas proprie pedum eſt:velo citas alarum.& vt exprimeret curſum celerem Teronis:dixit illum fuiſſe celerem pernici curſu: fugiens quippe Annibalem circũibat vrbem. Atrox victor.crudelis annibal. Appellant.vocãt hortanturq; ad fugam. Quattit. vexat timor: ne annibal irruat in vrbem vna cum Terone. Ingentem.magnum annibalem.& ferociſſimum. Incutit iniicit & ruenti inſultauit. Obteſtans.in teſtimonium vocans ſagunthinos ſpectantes e muris: vt ſcilicet eſſent teſtes ſe trucidare Teronem ĩ vltionem haſbytes:& ad contẽptum illorum hoc ẽ: quaſi dicat vobis ſpectantibus o ſagunthini : nec audentibus ferre opem Teron luet pœnas. I miſeram:verba annibalis ad Teronem. Regia ſpolia quoniam illi equi fuerant reginæ haſbytes: quos Teron in ſignum victorię iuſſerat duci ad mœnia quibus clauſa fuerat porta a trepidãdibus. Sepſerat.clauſerat aditum portæ. Quis.quibus equis. Volat.celeriter currit. Ouantia. morte .ſ. teronis:&iã receptos eſſe equos regiæ prius abactos ad mœnia At nomandum furibunda cohors: deſcribit funus:&rogum haſbytes:&pompam funebrem paratam a numidis :quibus illa imperauerat qui erectæ pyræ clauam ſpoliumq; leonis iniecerunt:raptaueruntq; corpus teronis circa rogũ Deproperat.propere aggreditur &parat. Miſerabile munus. pompam exequiarum miſeratione dignam. Rapto corpore.teronis.ſcilicet quod raptarũt circa rogũ:vt fecit Achilles de corpore hectoris. luſtrare aliqñ ſignificat purgare aliqñ circũire vñ. Vir. Et cũ luſtrabim⁹agros. luſtrat igĩ:idẽ purgat cineres : qm̃ putabant expiari manès defuncti talibus inferijs.& ideo raptabant numidę teronem:vt eſſet piaculum cędis haſbytes. Cineres.rogum ĩ quo comburebatur cadauer. Robur clauam teronis. Ore.capite teronis dum raptaretur circa pyram. Cadauer teronis turpatum igni reliquerunt inſepultum. Iberis. hiſpanis. Pœnorum interea.dum hæc agerentur apud ſagunthum ſenatores carthaginenſes territi aduẽtu romanorum de ſumma rerum conſultabant. Super de bello. Minaci.quoniam minabantur ſe bellum indicturos:ſi annibal ſagũthinis non abſtineret. Iuuentæ.annibalis qui ĩ illa ætate magna moliebatur & captabat cuius ſtudijs populus fauebat. Belli meliora. meliorem belli euentum q̃ habuerint in primo bello punico:ſed hanno dux al-

Sic adeo increpitat ſtudia incautūq; fauorē
Cūcta qdē patres.neq; ei cohibere minātū
Iræ ſe valuere:premūt formidine vocem.
Haud tñ abſtiteri mortē licet arma ꝓpin=
Teſtabor ſupos.&cœlo vota reliquā(quēt:
Quę poſtrema ſalus re℞ patrięq; repoſcit.
Nec nūc obſeſſa demum& fumāte ſagūtho
Hæc ſerusvates hannon canit :anxia rumpi
Pectora:ne caſtris innutriretur & armis
Exitiale caput monui:&dum vita monebo.
Ingenitū noſcēsvirus flatuſq; paternos.
Vt qui ſtelligero ſpeculātur ſydera cœlo
Venturā pelagi rabiem chauriq; futura
Prædicit miſeris:haudvanus flamia nautis.
Conſedit ſolio rerūq; inuaſit habenas.
Ergo armis fœdus faſq; oē abrūpitur armis

terius factionis gentili odio annibalem inſectabatur: aduerſo ſenatu cauſam rupti fœderis magno ſilen-tio propter auctoritatem ſuam cum aſſenſu auditorum egit.g entilesdicuntur qui eodem cognomine cen ſentur:&ex eodem genere orti. Studia.voluntatem eorum qui annibali fauebant.Incautum fauorem. quoniam qui fauebant non erant cauti & prudentes:ſed ignari futuræ calamitatis.cautus dicitur ille qui mala declinat cum ratione:& cautio in ſolo prudente cadit.nam proprie cautus dicitur is qui timet cauet q; cum prudentia:quæ timere cauereq; debemus:ne videamur imprudentes Cuncta quidem patres. oratio hannonis in genere deliberatiuo:qua in Annibalem inuehitur quærentem ſibi nomen cum patriæ calamitate : ſuadetq; ab vtili abſtinendum bello contra romanos:q; nōnullis rationibus perſuadere nititur:parat ſibi beniuolentiā:& annibali odium atq; inuidiam.ſenſus eſt :licet mihi mors imineat ab inimicis:ob ea quæ pro ſalute patriæ dicturus ſum:tamen dicam quod ſentio:&patrię commodum meo anteponam.dicam quod omnibus bonis & patriæ ſtudioſis conducit:&dijs cætera relinquam.cuncta inquit premunt vocē meā formidine.nam iræ orum qui mihi minantur nō potuerunt ſe cohibere:tamen ego non abſiſtam & loquar pro patria cui etiam vitā debemus quā uis arma inimicorum mihi mortem approꝑ īquēt Teſtabor.inuocabo deos teſtes verborum meorum : & relinquam cœlo vota mea quæ patriæ ſalus expoſcit: ideſt dicam quod ſentio : & relinquam curam ſuperis. Nec nunc demum .quoniamvt eſt apud Liuium cēſuerat priusin ſenatu: vt annibal non mitteretur ad exercitum his verbis. ego iſtum iuuenem domi tenēdum ſub legibus : ſub magiſtratibus docendum viuere æquo iure cum cæteris cenſeo:ne quandoq; paruus hic ignis incendium ingens ſuſcitet.Vates.tanq̄vates & laudatur prudentia hannonis:qui tanq̄ vates futura proſpiciebat.Virus malignitatem inſitam. Flatus paternos elationem animi ſimilem patri apud Liuium ait:hunc iuuenem tanq̄ furiam facemq; huius belli odi:& detector. Vt qui.ita īquit prædixi vobis id quod futurum eſſet de annibale:vt ille qui nauim gubernat:& longa experientia edoctus predicit nautis futuram tempeſtatem. Chauri. venti. haud vanus: non mendax.Flamina.flatusventorum. Conſedit ſolio.trahit annibalem in inuidiam a tyrannide.ſolium dicitur tribunal regium a ſoliditate.ſolium in balneis provaſe accipitur:quod adhuc retinet nomen:cuius meminit Martialis Tranquillus & Seneca.his verbis:Solium deinde illatum eſt in quo diu iacuit:Calida ſubinde ſuffuſa paulatim defecit.fecit inquit ſe tyrānum:& hoc eſt inuadere habenas rerum:quoniam imperabat. Funeſta.quæ patriæ calamitate afferunt de his ſacris:& iuramento annibalis habuimus. Supi conuerſi in caput infidum:ipſi dij inuocati in fœdere quod violauit:& ſic ipſi dij vexant annibalem: & in cladem quam meretur ob impietatem detrahere parant. Externas arces.ſenſus eſt.annibal nunc oppugnat Sagunt ium cōditum ab hercule tyrinthio:precor vt ob id ipſe ſolus det pœnas:& patria nō luat illius temeritatem.Luat hæc. patiatur ob hæc:quæ nunc facit ſuplicium Inq̄ inq̄ conduplicatio ad maiorē affectum exprimendum apud Liuium ait. Saguntum noſter exercitus obſidet : vnde arcentur fœdere mox carthaginem obſidebunt romanæ legiones.ducibus dijs hiſdem per quos priore bello rupta fœdera ſunt victi. Lautmus ætneas :commemorat calamitates acceptas in primo bello punico vt ab vtili ſuadeat nō eſſe pugnādum cum romanis:qui tam fauſto martevtebantur.Appius claudius primus romani nominis contra hyeronem:& carthaginenſes in ſubſidium mamertinorum:vt dictum eſt:claſſe traiecit in ſiciliam:& hoſtesvicit:fugauitq;.L.poſthumius:&.Qu.æmilius obſidere agrigentum:quod pœnorum munimētum erat:qui eo cōfugerant duce annibale.hānon dux in ſubſidium ex aphrica venit:cuius copias terreſtri prælio cōſules profligarunt:diripuerūtq; caſtra.annibal noctu ex agrigēto clam erupuit.romani deſtitutam vrbem præſidio diripuere.Inde Duilius claſſem punicam ad Mylas ſuperauit;cui annibal p̄erat qui e naui in ſcapham deſiliens fuga euaſit.quinquaginta naues capiæ:& duilius primus romanorum de naualivictoria triumphum egit.Annibal etiam apud ſardiniam male re geſta a ſuis cruci affixus eſt.Inde Attilius regulus & Manlius conſu.hannonem & amilcarem duces pœnorum nauali pugna ſuperarunt:

& fractæ hoſtium.xxx.naues.captæ vero.lxiiii. demum hãnon pugnauit cum luctatio ad egates: & centũ xx. naues amiſerunt pœni:quarum xlviii.ſubmerſæ. Luctatius victricem claſſem ad Lilybeum reduxit: cum quo & eius collega Catulo amilcar cognomento barca:qui eo bello imperator fuerat pater annibalis fœdus percuſſit:& ſic carthagineſes celeri deſperatione impoſito etiam ſtipendio Sardiniam ſiciliamqꝫ amiſerunt. Ethneas.ſiculas. Animoſo.quoniam inquit volumus eſſe animoſi: & pugnare cum gente tam fauſti martis. Conducto lacone. xantippo lacedæmonio:qui conductus a pœnis in primo bello punico:viuum cœpit Atillium regulum cõſulem illuc ex volũtate ſenatus profectum cum. xl. nauibus &

Oppida quaſſãtur lõgeqꝫ in mœnia noſtra
Aeneadũ arrectę mentes. diſiectaqꝫ pax ẽ.
Exagitant manes iuuenẽ:furięqꝫ paternæ
Ac funeſta ſacra:&conuerſi fœdere rupto
In caput inſi dũ ſuperi.maſſillaqꝫ vates
Annuit ille noui cęcus caligine regni
Externas arces quatit:aut tirynthia tecta.
Sic propria luat hęc pœna nec miſceat vrbis
Fata ſuis.inquam hoc inquã nũc tp̄e muros
Oppugnat carthago tuoſteqꝫ obſidet armis
Lauimus ethneas animoſo ſanguine valles:
Et vix cõducto ꝓduximus arma lacone.
Nos ratibus laceris ſcyllea repleuimus ãtra
Claſſib⁹ & refluo ſpectauim⁹ æquore raptis
Contorta e fũdo reuomẽtẽ trãſtra charybdi
Reſpice ꝓh demẽs.proh pectus iane deoꝝ
Egates libyæqꝫ ꝓcul fluitantia membra.
Quo ruis? & patrię exitio tibi nomia q̃ris?
Subſident alpes.ſubſidet mole niuali
Alpibus æquatum attollẽs caput appẽnin⁹.
Sed cãpos fas vane dari.num gẽtibus iſtis?
Mortales animi? aut ferro flãmaqꝫ fatiſcũt?
Haud tibi nericia cernes cum prole laborũ:
Pubeſcit caſtris miles:galeaqꝫ teruntur
Nondũ ſignatæ flaua lanugine malæ.
Nec requies æui nota:exangueſqꝫ merendo

quindecim milibus peditum:& quingentis equitibus. Produximus.per aliquod tempus:qm̃ tãdẽ ſuccubuerũt.Scyllea antra ſcylla eſt ſcopul⁹ in freto ſiculo verſus italiã ſub quo ſunt concaua ſaxa quo naues vi ventorũ æſtuqꝫ freti impelluntur:laceranturqꝫ. Refluo.quoniam illud fretum fluit & refluit. charybdis eſt vorago quædam:&profundum immenſum ante Meſſanam vrbem in freto ſiculo.quo inundationes freti detrahunt nauigia per magnas circunductiones verticeſqꝫ præcipitata:quibus abſorptis ac diſolutis naufragiorũ fragmenta euomuntur ad littus taurominitanum vt autor eſt Strabo contorta reiecta ab ima voragine.tranſtra dicuntur ſedilia nauium. Reſpice proh demens. vertit ſermonem ſuum ad annibalem quem dementem:&ab omni cultu dei alienũ appellat vt eum trahat in odium ab impietate ac perfidia. Egates·calamitatem acceptam ad egates. Membra libyæ.quæ fluunt per mare ſiculũ. Quo ruis tanq̃ furens:ſine nullo conſilio.Nomia. famam:cum calamitate patriæ quod impium eſt. Subſident alpes .opponuntur inquit annibali alpes inacceſſæ:& appenninus alpibus æqualis:ſed eſto ꝙ tranſcẽdat alpes nonne ſunt ibi romani q vinci nequeunt: hoſtibuſqꝫ formidoſi ſunt etiam mortui. Campos.eſto ꝙ peruenias in italiam ſuperatis alpibus.Vane.mendax :& nullius momẽti. Vanus eſt ille qui mentitur ſine aliqua vtilitate.& fingit ſibi ineſſe quod non ineſt: & vanus eſt atqꝫ inanis .num ſemp includit negationem :non autem interrogatiue poſitum affirmationem. Gentibus iſtis.romanis.Mortales animi.q.d.animi romanorum ſunt diuini:& tranſcendunt vires mortalium:& ſic ab vtili ſuadet illis abſtinendum & vt oſtẽdat impoſſibile eſſe illos vinci. Fatiſcũt. deficiunt:& opprimuntur.quaſi dicat non. Laus romanorum a fortitudine. Haud tibi nericitia. confutatio eſt.potuiſſet enim dici quemadmodum expugnat ſagunthinos ita etiam & romanos expugnabit.ideo ait non erit tibi res cum pube neritia ideſt cum ſagũthinis iuuenibus oriundis a zacyntho inſula: cui vicina eſt neritus.de qua Virgi.& Neritos ardua ſaxis.eſt etiam neritus mons ithacæ:cuius meminit homerus his verbis:Quiqꝫ habitant ithacam & frondoſum neriton. Pubeſcit caſtris miles:probatio eſt confutationis laudat romanã pubem militaris glorię ſtudioſam a teneris annis.hoc ideo poeta dicit reſpiciens ad poſteriora:quoniam in hoc ſecundo bello punico romani tot cladibus attriti:&totiens ifœlici marte exhauſti prætextatos armauerũt.Militia profecto dicebatur ars romanorum:qua imperium:&nomen compararunt.pubertas incipit poſt quartumdecimum annum . Lanuginem appellamus primos pilos : quibus maxillę adoleſcẽtum ſignantur:ad ſimilitudinem lanuginis pomorum anteq̃ perueniant ad maturitatem. Merendo.militando.merere.n.militare eſt:Luca.ære merent paruo . & Tranquillus in cæſare.Meruit ſub ſeruilio iſaurico. Exangues.effuſo ſanguine in pugna Laceſſunt læthum .prouocant: & appetunt mor-

Stāt prima inter ſigna ſenes: lætūq; laceſſūt
Ipſe ego romanas pfoſſo corpore turmas
T ela intorquētis correpta e vulnere vidi.
Vidi aīos. morteſq; virum decoriſq; furorē.
Si bello abſiſtis nec te victoribus offers.
Quātū heu carthago dōat tibi ſāguis hānō
Geſtar ad hęc: nāq; īpatiēs aſpq; coquebat
Iamdudū īmites iras: mediāq; loquētis
Bis conatus erat turbādo abrūpere vocem.
Conſilione inquit libyæ tyrioq; ſenatu
Proh ſupi auſōius miles. ſedet: armaq; tātū
Haud dū ſūptaviro: nā cętera n̄ latet hoſtis
Nūc geminas alpes: appenninūq; minatur.
Nūc freta ſicanię & ſyllei littoris vndas.
Nec pculē qn iā manes vmbraſq; paueſcat
Dardanias: tanta accumulat pconia læto
Vulneribuſq; virū tollitq; ad ſydera gentē
Mortalē mihi crede licet formidine turpi
Frigida corda tremāt: mortalē ſūimus hoſtē
Vidi ego cū gemias arctis p' terga cathenis
Succinctus palmas vulgo traheretur ouāte
Carceris in tenebras ſpes & fiducia gentis
Regulus hectoreæ. vidi cū robore pendens
Heſperiā cruce ſublimis ſpectaret ab alta.

tem pro patria: & decoro ſeruando: vt decet viros fortes & magnos: qui ad martem originem referunt ſuā Ipſe ego romanas: amplificatio eſt: vt ſuos a bello deterreat Vidi ego inquit meis oculis romanos ex ipſorum vulnere refixa tela torquere in hoſtes. Vidi animos. fortitudinem. & animi magnitudinem in morte. Mortes fortitudinem & robur animi. quod in more oſtentant: ad quam erecto animo properant ne perdant decorum. Decoris furorem. ſummum ardorem honeſtatis: quæ eſt finis virtutis. & fortis honeſtatis cauſa ſubit & agit ea quæ ad ipſam fortitudinem pertinent. & fortes ex eo dicuntur: quia inferentes dolorem tolerant: vt ſeruent decorum: & vulnera mortiſq; forti viro moleſta ſunt. fert tamen: quoniam ita exigit præſcriptum virtutis: omnibuſq; rebus honeſtatē præponit. de his rebus abunde dixi in commentarijs officiorum. Si bello abſiſtis. concluſio eſt: qua ſuadet ab vtili bello abſtinendum. o carthago inquit ſi abſiſtis bello: & reprimis Annibalis temeritatem: qua in victorioſiſſimos romāos fertur. dono certe tibi multum ſāguinis: quem ſparſura es in prælio ſi pugnabis. Offers exponis te. Victoribus. romanis: qui alias nos vicerunt. apud Liuium aliter cenſuit in hęc verba. ego autem ita cenſeo legatos extemplo Romam mittendos: qui ſenatui ſatiſfaciant. alios qui annibali nuncient: vt exercitum a ſaguntho abducat: ipſumq; Annibalem ex fœdere romanis dedant. tertias legationes ad res ſagunthinas cernēdas decerno. Geſtar ad hæc. ſ. reſpondit alterius factionis vir: qui bis voluit interpellare verba hannonis: qui tamen magno ſilētio fuit auditus: vt ſcribit Liuius Concilio ne inquit libyæ. oratio geſtaris: & ipſa in genere deliberatiuo: cuius finis eſt vtile. qua confutantur ea quę hanno cenſuerat: qui in odiū adducitur atq; inuidiam: quoniam videbatur hoſtibus fauere & patriam odiſſe ſuam: ſuadetq; ab vtili bellum eſſe gerendum cum romanis pro ſalute patriæ: ſenſus eſt in hac contione atq; conſeſſu punico ſedet hannon: qui eſt potius romanus animo q̄ carthaginenſis eſt enim inquit hoſtis noſter: ſolum ſupereſt: vt arma induat aperte contra patriam: cuius laudi ac ſaluti omnibus ſentētijs aduerſatur. Auſonius. romanus Armaq; tātum. hanno īquit. In omni re hoſtis eſt: niſi q; nōdum arma ſumpſit contra nos: quod profecto faciet: niſi reprimatur: & ſic trahit illum ī odium ab impietate erga patriam: & inuidiam affectatæ tyrannidis Cætera. per cætera ſiue in cæteris gerit ſe hoſtem. Nunc geminas alpes. repetit ea quæ hanno dixerat: & vtitur confutatione. Geminas ex ſtomacho loquitur geſtar. i. altiſſimas ac ſi eſſent duplicatæ. Freta ſicaniæ. ſcyllam & carybdim: & clades acceptas in mari ſiculo. Nec procul eſt. q. d. adeo laudibus romanos vexit: vt videatur timere illos etiam mortuos: & manes eorum: quod turpiſſimum eſt. Læto. forti morte: quia dixerat. Vidi animos morteſq; virum. Gentem. romanis ſcilicet. Mortalem michi crede licet: quoniam turpe eſt timere ac preter decorum: hoſtes. inquit quos ſumimus mortales ſunt: & turpe eſt eos timere: tanq̄ immortales. dixerat hanno. num gentibus illis mortales animi? & arguit a poſſibili romanos poſſe vinci: cum ſint mortales. Licet formidine turpi frigida corda tremāt. hoc per parenteſim dictum eſt in hannonem: qui præter decorum timere videbatur: & dicere romanos nō eſſe mortales. Ideo geſtar mortalem duplicat: vt magis exprimat & confutet. Frigida. ab effectu: quoniam qui timet friget. Vidi ego. exemplo reguli oſtendit romanos non eſſe inuictos: vt ille dixerat: & ad illud reſpicit: Ipſe ego romanas: & vidi animos: morteſq; virum. In primo bello punico Regulus captus a xātippo lacedæmonio: in crucē a pœnis ſublatus eſt. de cuius ſupplicio alibi dicetur. Succinctus. ligatas habens poſt terga manus: Vulgo. populo carthaginenſi: cui tale ſpectaculum gratiſſimum fuit. Hectoreę gentis. ex ſtomacho dici hoc in romanos qui ſe fortes & hectoreos iactabant. Spectaret heſperiam ab alta cruce: ad ignominiā romanorum

dicit hoc & ex ſtomacho. Hæſperiam.italiā. adeo crux alta erat:ſeruit poeta affectui ipſius geſtaris. Nec vero terrent. ad illud reſpondet.pubeſcit caſtris miles. Ora.puerum quos dixiſti ſub galea pubeſcere. Protinus ſub galea ſtatim ante pubertatem armis obducta. Propterea caſſide:quam primis annis accipiunt nō expectata pubertate. Indole nō adeo ſegni ſumus:noſtri etiam pueri geſtar ait ita faciunt : vt romanos factitare hanno iactauit : & noſtri inquit pueri claram indolem & ſignum futurę virtutis præ ſe ferunt:ſeſe in varijs gymnaſijs exercentes. Indoles eſt ſignum virtutis. In pueris nō cadit virtus:aut vitiū: cum nō habeāt electionē:& in ipſis nō vigeat ratio:tñ in illis poteſt eſſe probitas:& oīs virtus eſt ꝓbitas:

Nec vero terrent puerilia protinus ora
Sub galea & preſſę ꝓperata caſſide malæ.
Indole nō adeo ſegni ſumus aſpice turmę:
Quot libycę certant annos ante ire labores
Et nudis bellantur equis. ipſe aſpice ductor
Cum primam tenero vocē proferret ab ore
Iam bella & lituos ac flāmis vrere gentem
Iurabat phrygiā:atq; aio patria arma mo=
Vltor erit cedis iā te ſpectāte ꝓpiq̄ (uebat
Proinde polo creſcāt alpes.altuſq; coruſcos
Appēnius agat ſcopulos ꝑ ſaxa niueſq;
Dicā eteni vt ſtimulēt atrā vel inania mētē
Per cœlū ē qui pādat iter pudet hercule tri
Deſperate vias:laudēq; timere ſecundā (tas
Sed libyæ clades & primi incendia belli
Aggerat atq; iterum pro libertate labores
Hannon ferre vetat.ponat formidinis æſt⁹
Parietibuſq; domos ibellis fœmina ſeruet
Sigultātē animā.nos nos cōtra ibim⁹ hoſtē
Quis ꝓcul a tyria dominos depellere byrſa
Vel ioue nō equo fixū ē: ſin fata repugnēt
Et iā damnata ceſſit carthagine mauors:
Occūbam potius:nec te patria iclyta dudū
Aeternū famulā liberq; acheronta videbo
Nam q̄ proh ſupi fabius iubet ocius arma.
Exuite & capta deſcendite ab arce ſagūthi.
Tū delecta manus ſcutorū icendat aceruos
Vranturq; rates.ac toto abſiſtite ponto
Dij ꝓcul o merita eſt ſi nūquā talia plecti.

ſed nō ecōtra:& cū puer officio gaudet apparet ī tpo indoles.i.ſignū futuræ virtutis:q̄ vſum requirit & officijs captatur. ideo ait geſtar indole nō adeo ſegni ſumus. ſegnis dicitur piger in rebus agendis:atq; ignauus qui opponitur forti:& hoc probat geſtar exemplis. Turmæ puerorū .ſ.qui ex equis ſimulacra pugnę exercent.hoc dicit poeta reſpiciens:ad armiferas exercitatiōes romanorum adoleſcētū:quarum meminere Plutar.in mario:Cice.in officijs:& hora.his verbis. Ludere qui neſcit campeſtribus abſtinet armis. fiebāt enim in campo martio:& ideo campeſtrina arma dicta. Anteire annos. pati labores ſupra vires ætatis. Nudis.ſine ephipio. Ductor.annibal. Lituos . clangores turbarum.eſt.n.littu⁹ tuba in curua. Phrygiam.romanam oriundā a phrygib⁹. Patria arma.bella quę geſſerat patriam inquit& puero ſpirabat patrem in armis:qui & prudētia & robore preſtantiſſimus fuit. Proinde polo.nūc arguit a poſſibili:vt confutet dicta hannonis.ſenſus eſt q̄uis creſcerent alpes vſq; ad cœlum:& appenninus tangeret aſtra:erit qui aperiat iter per cœlum. Vt ſtimulent atrā vel inania mētem: hoc dico inquit geſtar vt hęc quæ impoſſibila ſunt:& vana ſtimulent mentem hānonis atram liuidam & perfida.atra mens cādidæ opponitur:& candidus is eſt qui non habet liuorem. hānonis mens atra videbatur:quoniam hannibali inuidebat:& vt eum incenderet hæc verba dicit geſtar : liuor iners vitium inquit Ouidius. Vel inania etiam hæc ſunt vana & impoſſibilia afferant ſtimulum menti tuæ:dicam inquit vt tibi ſtomachum faciā Atram.plenam liuoris:quoniam inuides naſcenti gloriæ annibalis:quem gentili odio inſectaris Inuidia profecto ipſis habentibus peſſimum eſt venenum:& ſola miſeria caret inuidia. Pudet deſperare.exemplo oſtendit poſſibilitatem:quoniā hercules alpes traſcenderat. Laudem.q; ſcilicet alpes munimenta italię tranſcēderit. Sed libyæ clades dixerat ille:Lauimus ęthneas animoſo ſāguine valles:& propter hoc arguit gerēdum bellum:vt macula priore bello accepta deleatur.famam quippe & decus cæteris rebus præponere debemus ſi e natura viuere volumus. Aggerat accumulat:auget vt ſuis incutiat terrorem. Formidinis æſtus . maximos timores. quibus tanq̄ æſtu vritur & angitur.hāno inquit ignauior fœmina contineat ſe domi:& ſinat nos pellere romanos tyrannos& ſic captat a perſona ſua beniuolentiam dicens:nos ibimus contra hoſtes quibus nil patria eſt antiquius. Singultantem.timidam & pœne egredientem e corpore propter metū. & ſic vituperatur hāno ab ignauia:quæ nullo modo decet hominem:cui maximum eſt dedecus audire ſe eſſe muliere ignauiorem:cum fortitudo ſit hominis Quis.quibus. Fixum.decretum eſt :vt decet optimos ciues: ac patriæ ſtudioſos. Dominos .tyrannos romanos.etiam inuito ioue. Ni fata repugnent.quo

niam omnia vt poetæ volunt fato reguntur & ſubiſciuntur.etiam ipſe iuppiter. vnde Plato in vltimo li-
bro de repu. parcas quæ & fata dicuntur:appellat filias neceſſitatis.parcæ inqt ſunt filiæ neceſſitatis:& ap
pellantur fata:& poſtea dicit. Neceſſitatis filiæ lacheſis præconium. Et ni mauors.i.niſi penitus mars
hinc migrauit damnãs animo hancvrbem.colebant carthaginenſes martem propter oſtentum capitis eq-
ui illic effoſſi:quod portenderat illos fore martigenas:cum equus animal ſit ferox &bellicoſum. Dudum
paulo ante potius inquit volo mori q̃ videre patriam meam ſeruire romanis: & liber deſcendam ad infe-
ros.acheron eſt fluuius inferorũ:& interpretatur ſine ſalute.Nã quæ proh ſuperi fabius iubet:rei indigni
tatem auget repetẽs ea q̃ fab⁹ iubebat. ocius. ſ.
arma exuite : & cætera q̃ ſequunt̃:q̃ ad nil aliud
ſpectabant:niſi ad carthaginis ſeruitutem:& ni-
titur ab vtili ſuadere illa eſſe ſpernẽda:exclamãs
ad ſupos quos orat vt nũq̃ talia patiant̃: quoniã
carthago nõ meret̃.&apte vſus eſt exclamatiõe
q̃ cõficit ſignificationẽ doloris &idignationẽ.De
lecta man⁹.electi milites. Talia plecti puniri p ta
lia qualia iubet fabius:Ductoris annibalis. Ma-
nus ſolutas. quas hannon ac fabius iubebant li-
gari.&trahi ad pœnam rupti fœderis. Hic han
non. Hannon iterum aſſeuerauit:q̃ intenderat
quod cenſeat apud Liuium iam dictum eſt.Rap
ta.ablata ſagũthinis in pugna. Inſtat aſſeuerat
Autorẽ annibalem dari in pœnas romanis. Diſ-
cordia.diſſidentia inuicem .i. cõtrarias opiniões
& ſententias de bello. Profatus.cum palam di
xiſſet.poſtq̃ carthaginem venerunt inquit Liui⁹
cum datus eſſet ſenatus : & Fabius nihil vltra q̃
vnum:quod mandatum erat percontatus eſſet:
cum e pœnis quidam ſupbe admodum reſpon-
diſſet inquiens.proinde omitte ſagunthi atq; ibe
ri mentionẽ facere:& quod diu parturit aius ve-
ſter aliquãdo pariat.tũ romanus ſinu ex toga fa-
cto hic inquit vobis bellũ & pacem portamus:
vtrum placet ſumite:ſub hãc vocem: haud mius
ferociter daret vtrum vellet ſucclamatum eſt: &
cum is ſinu iterum effuſo bellũ dare dixiſſet:ac-
cipe ſe oẽs reſpõderunt & qbus acciperẽt aïs hiſ
dem ſe geſturos.Quid ſedeat.placeat illis.Priori
bello punico prio:quo pœni ſuccubuerãt.Acci-
pite inqt bellũ eo omie ac iſœlicitate q̃ pri⁹ bellũ
accepiſtis.Laxos amictus.reſolutũ ſinũ.Prias.ro
manas rediit romã fabius cũ collega belli nũci⁹.
Atq; ea dũ pfugæ.dũ hæc apud carthaginẽ age
rentur ſagunthini : vt canit poeta:& ſcri. Liuius:
aliq̃tulũ recreati ſunt pp ãnibalis pfectiõe in ore
tanos& carpentanos:q pp delectus acerbitatẽ re
tinuerãt cõquiſitores:& defectiõe cogitabãt: ſed
celeritate annibalis pueti oppreſſiq; ſũt. Interea
Maharbal himilcõis filius relictus ab ãnibale ſa
gũthinã opugnationẽ vrgebat:& aliquãtulũ mu
ri deiecerat cũ dux rediſſet. Eliſſę didõis:pfugę
ex phœnicia.Accitis populis vocatis in arma ore
tanis & carpẽtanis:q defecturi ab ãnible videbãt̃
nolẽtes mittere milites ad exercitũ punicũ.Quis
qbus.Lababat.nutabat & dubia erat. Aegra de-
bilis:& incõſtãs:qm̃ volebãt deficere Ecce aũt.
deſcri.arma muneri miſſa ãnibali callaicis populis q habitant ad oceanũ hiſpanũ:denoiati a callace hercu
lis filio:quoꝝ regio dr̃ callatia:vbi nũc habet̃ celeberria ædes apoſtoli iacobi:hoc iõ finxit poeta:qm̃ apd̃

Carthago phibete nephas.noſtriq; ſolutas
Ductoris ſeruate manus.deinde reſedit.
Factaq; ceſſendi patrũ de more poteſtas:
Hic hannõ reddi propere certamie rapta
Inſtat.& autorẽ violati fœderis addit.
Tũ vero attoniti ceu tẽplo irrũperet hoſtis
Exiluere patres.latioq; id verteret omen
Orauere deũ.at poſtq̃ diſcordia ſentit
Pectora:& infidas ad martẽ vergere mẽtes:
Non vltra patiẽs fabius rexiſſe dolorem:
Cõciliũ expoſcit ppere.patribuſq; vocatis
Bellum ſe geſtare ſinu pacẽq; pfatus
Quid ſedeat leger̃:ãbiguis neu faller̃ dictis
Imperat:ac ſeuo neutrũ renuẽte ſenatu:
Ceu clauſas acies gremioq; ęffũderet arma
Accipite infauſtũ libyæ euentuq; priori
Par inquit bellũ:& laxos effudit amictus
Tum patrias repetit pugnãdi nũcius arces
Ad ea dũ profugę regnis agitãtur eliſæ
Accitis velox populis quis ęgra lababat
Ambiguo ſub marte fides prędęq; grauat.
Ad muros pœn⁹ reuocauerat arma ſagũthi
Ecce aũt clypeũ ſęuo fulgore micantẽ
Oceani gentes ductori dona ferebãt
Callaicę telluris opus : galeãq; coruſcis.
Subnixã criſtis.vibrãs cui vertice coni
Albentes niueæ tremulo nutamie pennę.
Enſem vnũ:ac multis fatalem milibus haſtã
Pręterea textã nodis auroq; trilicen
Loricã:& nulli tegmẽ penetrabile tęlo
Hæc eræ & duri calybis.pręfactaq; metalo
Atq; opibus perfuſa tagi per ſingula lętis
Luſtrat ouãs oculis.gaudetq; ĩ origie regni
Cõdebat primę dido carthaginis arces.
Inſtabatq; operi ſubducta claſſe iuuẽtus.

illos multum eſt auri:quo ornabantur& thoraces & loricæ.& illic ſūt tagus:& durius & læthæ fluuij habē tes auri ramenta.nā luſitaniæ lat⁹ ad auſtrū cingit tag⁹:ab occaſu vero ac ſeptētriōe oceāus:ab aurora car pētani:vetones Vaccei & calleci nūc accipim⁹ luſitāos ꝓ callecis:q qm̄ mōtes:quōdā hītabāt pugnaciſſimi erāt:&expugnatu difficilimi. vñ brut⁹ ꝓtor cūviciſſet luſitāos:qm̄ maxīe laborauerat iexpugnādis callecis callaicus nō luſitanus cognomi nari voluit:& turdetāi q illic ſūt quōdā pręſepib⁹ aureis ac dolijs vtebantur.auc.ē Stra.Mar. Callaicū mādas ſiqd ad oceanū.pœni factitauere & clypeos & imagies ex ærefectū.ꝗ in caſtris tulere.certe captis eis autore pli.talē clypeū aſdrubalis iuēit Marti⁹ ſcipionū i hiſpāia victor:iſꝗ clypeus ſupra fores capitoliæ ædis vſꝗ ad icēdiū primū fuit:prius ærei fuerūt:clypeos i ſacro vel pu. priuatim dicare prim⁹ inſtituit Appius clau. qui conſul cum ſeruilio fuit:poſuit.n.i æde bellonæ maiores ſuos:placuitꝗ in excelſo ſpectari & titulos maioꝝ legi ſcutis:qualibus apud troiā pugnatū ē.cōtinebātur imagies:vnde & nomē habuere clypeoꝝ.Sæuo portēdēti malū hoſtibus. Ductori.anibali.Corruſcis.vibrātibus & aureis. Coni.ſūmitates.conus eſt ſūmitas galeæ.& ponitur pro galea:& conus ē baca cupreſſi:vnde communifera dicitur.Niueæ pēnæ albæ ſtrutij cameli habentis pēnas:q̄ currētē adiuuāt.ꝑmia ex his īquit pli.oua pp amplitudinē ꝓ quibuſdā habita vaſis:conoſꝗ bellicos & galeas adornātes pennę Loricā.lorica:vt ait Varro dicta eſt ꝙ e loris de corio nudo pectoralia fiebant : poſtea ſuccideꝛunt galli e ferro ſub id vocabulum ex Anulis : ferream tunicam de qua Syllius loquitur . nam contexta erat ex anullis aureis nodoſis. hæc inquit lorica erat tegmen penetrabile nulli tælo. Perfuſa.inaurata.Opibus tagi.auro:quoniam tagus habet aureas harenas.Luſtrat.aſpicit cælaturam clypei:in quo erat carthaginis origo.Condebat primæ.ſequitur annales romanorum & carthaginenſium:qui carthaginem a didone conditam dicunt de xoro & carchedone dictum eſt: quos Euſebius & Appianus carthaginem condidiſſe ſcribunt.Arces.byrſam.Iuuentus:quę ex tyro nauigarat.Mollib⁹magnis ſaxis & ædificijs.Iuſtæ.qm̄ fides & iuſtitia ſolēt eē i ſenib⁹.adde etiā ꝙ hic erat ſacerdos.Omē.reperti capitis eqni:qd rei militaris ꝑſtantiā portendebat.nā prius effoderant bubulū caput qđ portendebat vbertatē ſoli:& poterat ſignificare ſeruitutē:cū id aial iugo ſubijciat̄.Has īter ſpecies.formas & imagines ſupradictas i clypeo cælatas.erat etiā æneas:cui⁹ fabuloſa hiſto.vulgatiſſia ē.& Vir.æneā carthaginē trāſmittit ad libidinē tpa gppe non cōueniūt ſed vati noſtro accedamus:qui illud i dedecus illoꝝ finxit qui ro.legibus parere nolebant:imo de ſperio totiēs malis auibus decertarūt.Serena.exhilarata.Clamor ad auras.laus ē ſculpturæ in qua videbātur venatores clamare & canes ꝑdere latrat⁹ ſic Vir.feuitꝗ canū latrat⁹ i auras.Alæ venātū turbę venatorum.Claſſis quoniam diſceſſit æneas inuita didone Tyrijs futuris.dido moritura vt eſt apud .Vir.mandauit poſteris bellum gerendum cum romanis et poeta in principio dixit:mandata nepotibus arma.Dardanus.æneas.Magnis fatis.

Molib⁹ hi claudūt port⁹.his tecta domꝰꝗ
Partitis iuſte bitia venerandæ ſenectæ:
Oſtentant caput effoſſa tellure repertum
Bellatoris equi atꝗ omē clamore ſalutāt.
Has inter ſpecies orbatum claſſe ſuiſꝗ
Aeneā pulſū pelago dextraꝗ precantem
Cernere erat.frō te hūc auidæ regia ſerena
Infœlix āc iam vultu ſpectabat amico
Hic & ſpelūcā furtiuaꝗ fœdera amantū
Callaicæ fecere manus:it clamor ad auras
Latratuſꝗ canū ſubitoꝗ exterrita nimbo
Occultant alæ venantum corpora ſyluis.
Nec ꝓcul æneadū vacuo iā littore claſſis:
Aequora neqꝗquā reuocāte petebat elyſa.
Ipſa pyrā ſuper igentem ſtans ſaucia dido
Mandabat tyriis vltricia bella futuris:
Ardentēꝗ rogū media ſpectabat ab vnda
Dardanus & magnis pādebat carbaſa fatis
Parte alia ſupplex infernis annibal aris
Arcanum ſtygia libat cū vate cruorem:
Et primo bella æneadum iurabat ab æuo
At ſenior ſiculis exultat amilcar in aruis.
Spirantē credas certamina anhela mouere
Ardor ī eſt oculis.toruūꝗ minatur imago:
Nec non & leuū clypei latus aſpera ſignis:
Implebat ſpartana cohors:hāc ducit ouātē
Ledæis veniens victor xanthippus amyclis
Iuxta triſte decus pēdet ſub imagīe pœnæ
Regulus:& fidei dat magna exēpla ſagūto
Lætior at circa facies agitata ferarum:
Agmina venatu & celata mapalia fulgent.
Nec ꝓcl vſta cutē nigri ſoror horrida mauri
Aſſuetas patrio mulcet ſermone leęnas
It liber campis paſtor cui fine ſine vllo
In vetitū ſaltus penetrat pecus: oīa pœnū

propter romam hoc dicit conditam a nepotibus æneæ quæ orbi fere imperauit & ipſe æneas ī italiam nauigauit ducentibus fatis ad maiora rerum initia. Parte alia. hæc eſt tertia cælatura in qua erat annibal iurans bellum romanis. amilcar fuit imperator in prīo bello punico adeo ſtrenuus vt alter mars diceretur. Ardor ineſt oculis. quoniam amilcar in arma furens ingentis ſpiritus fuit & audaciæ. vnde poly. dicit amilcaris audacia nil ſuperius: & vt idem ſyllius canit ſybilla cum vidiſſet vmbram amilcaris ſic ſcipionē alloquuta eſt. ille eſt cerne procul cui frons nec in morte remiſſa: rarum ſeruāt rabiem. Nec non & læuū. quarta cælatura in qua erat regulus captus a xantippo lacedæmonio. Spartana cohors. laconica iuuentus quæ ſub xantippo merebat. Ledeis amyclis. amyclæ vrbs laconiæ vbi regnauit leda mater caſtoris & pollucis. Triſte decus. quoniam romanis id fuerat moleſtiſſimum: ſed decus regulo: qui vt fidē ſeruaret forti animo ad ſupplicium redire voluit nec pœnam deprecatus eſt quam effera gens inferebat Pendet. ſ. in cruce ſiue videbatur pendere: quoniā illa cælatura erat imago. Lætior at circa. alia ſculptura in qua erant mapalia getulorū & armenta quæ paſſim vagabantur & paſtores earum tela canes domus: quas paluſtris circunuectabant: & lapides ex quibus ignem excudebant & fiſtula paſtoralis: & ſic expreſſit vitam numidarū: qui per agros paſſim vagabantur: quos maſiniſſa primus docuit rem militarem agriculturā atq; ad ciuilem cultum deduxit autore ſtrabone. Facies. aſpectus. nam illic non erant bella & triſte decus reguli. Agitata. commota venationibus. nam getuli ac numidæ ſtudio venationis tenebantur: lege ſtrabonem de numidis li. vltio Mapalia. Saluſti⁹ ī iugurtha de numidis ſic ſcri. & quia ſæpe tentantes agros alia deinde loca petiuerant ſemetipſos numidas appellauere. cæterum adhuc ædificia numidarum quæ illi mapalia vocant oblonga in curuis lateribus tecta quaſi nauium carinæ. Celata. ſculpta. Nec procul. alia ſculptura in qua fingit fuiſſe Maurum fi. vulcani qui dedit nomen mauris. Sed mauri fuerūt medi qui in aphricam venerunt vna cum perſis & armenis & medorum nomen libes corrupere barbara lingua mauros pro medis appellantes. Vſta cutē. ideſt nigra propter ſolis ardorē. Maurus & getula. vt volunt fabulæ filij fuerunt vulcani. a mauro mauri dicti ſunt: a getulia getuli: qui erant miſti numidis. Lybia: vt ſcribit Hero. dicta eſt a muliere quadam indigena. Hoc fingit Sylli us. hiſtoria habet getulos: & libes in ſitio habitaſſe aphricam aſperos in cultos quibus cibus erat ferina caro: atq; humi pabulum veluti pecudib⁹ hi neq; moribus: neq; lege aut imperio cuiuſq̄ regebantur vagi palantes quo nox cogebat ſedes habebant. deſcribit igitur poeta originem & principia aphrorum. Vſta cutem ideo dicit: quoniam getuli non procul ſunt ab ardoribus. nigri vt æthyopes propter ſolis ardorem: vt inquit Saluſtius. Plinius ait. In tingitania prouincia eſt gens quondam præcipua maurorum. vnde nomen prouinciæ. Horrida inculta alludit ad getulos incultos & aſperos: & quia calor ſolis eſt cauſa coloris nigri ideo fictum eſt getulam fuiſſe filiam vulcani qui eſt de⁹ ignis. Primo ſermone. quoniam mauri ſolebant cicurire leōes: & etiā numidæ: prim⁹ hominū leonē manu tractare vt inqt Pli. auſus & offēdere māſuefactū hanno e clariſſimis pœnorū traditur dānatuſq; illo argumēto: quoniā nihil nō perſuaſurus vir tam artificis ingenij videbatur. & male credi libertas ei cui in tantum ceſſiſſet etiā feritas.

Armenti vigilē patrio de more ſequūtur.
Geſaq;: latratorq; cydon: tectūq; ſociq;
In ſilicis venis: & fiſtula nota viuentis.
Eminet excelſo cōſurgēs colle ſagunthos:
Quā circū imēſi populi condēſaq; cingunt
Agmia certātū: pulſatq; tremētibus haſtis
Extrema clypei ſtagnabat iberus in ora.
Curuatis claudēs ingentē flexibus orbem.
Annibal abrupto trāſgreſſus fœdere ripas
Pœnorū populos romana ī bella vocabat.
Tali ſublimis dono: noua tegmina latis
Aptat cōcutiēs humeris: celſuſq; profatur:
Heu quātū auſonio ſudabitis arma cruore.
Quas belli videx pœnas mihi curia pēdēs
Iāq; ſeneſcebat vallatis mœnibus hoſtis.
Carpebatq; dies vrbē: dū ſigna manuſq;
Expectāt feſſi ſocias: tandem æquore vano
Auertūt oculos: fruſtrataq; littora ponūt.
Et ꝑpius ſupma vidēt: ſedet acta medullis
Iā dudū: atq; iopes penit⁹ coqt intia peſtis
Eſt furtim lento miſeris durantia tabo
Viſcera: & exurit ſiccatas ſanguine venas
Per longum celata fames: iā lumina retro:
Exeſis fugere genis: iam lurida ſola
Tecta cute & venis male iūcta tremētibus
Extāt cōſūptis viſu deformia neruis: (oſſa.
Humentis rores noctis terrāq; madentē:
Solamen fecere mali: caſſoq; labore:
E ſicco fruſtra preſſerunt robore ſuccos
Nil temerare piget: rabidi ieiunia ventris

It liber campis .deſcribit vitam numidarum.Pœnum vigilem.cuſtodem punicum & magiſtrum pecoris qui vigilando armenta cuſtodit.i.paſtores numidæ omnem ſupellectilem circunferebant.& nullo fine cõtinebantur paſſim vagantes.Geſa.iela paſtoritia.geſum ponit pro quocunq; telo.Cydon.eſt vrbs cretæ vt dictum eſt.vnde aduehebantur optimi canes:ideo hunc canem cydonem appellauit.Tectum : quoniam mapalia circunferebant ſua.In ſilicis venis.mos.n.paſtorũ eſt ignem ex lapide excutere:cui⁹ rei pyrodes cylicis filius inuentor fuit:& ignem aſſeruare in ferula docuit prometheus.Eminet excelſo.alta ſculptura in qua erat ſagunthus obſeſſa ab annibale.Orbem rotunditatem clypei quod ideo dicit: quoniam ibe-

Inſolitus adigũt veſci: reſolutaque nudos
Liq̃ntes clypeos armoꝝ tegmina mãdũt.
Deſuper hæc cælo ſpectãs tirynthius alto.
Illachrymat.fractę neqcquã caſibus vrbis
Nãq̃ metus magniq; tenẽt p̃cepta parẽtis:
Ne leuæ tendat contra decreta nouercæ.
Sic igitur cepta occultans ad limina ſanctæ
Contendit fidei:ſecretaque pectora tentat.
Arcanis dea lęta polo tum forte remoto:
Cœlicolũ magnas voluebat conſcia curas.
Quã tamẽ alloquitur veniæ pacator hõre.
Ante iouẽ generata decus diuũq; hoim q;
Qua ſine nõ tellus pacẽ nõ æquora norũt:
Iuſtitiæ cõſors tacitũque i pectore numen.
Exitium ne tuæ dirum ſpectare ſagunthi:

rus a cantabris ortum habens fluit per amplum camporum ſpatium prope pyreneos montes a gbus:vt autor eſt Strabo: pari ſemper interuallo diſtat inter cuius deflexiones & pyrenei extremitates tarraco ſita eſt in quodam ſinu ciuitatum: quæ ſunt intra iberum caput.Sublimis. ſic Vir. cecinerat de ænea.Ille deæ donis:& tanto lætus honore Expleri nequit.Heu quantum auſonio. verba annibalis.Vindex curia.romana.ſ.quæ vis vindicare ſagunthum dabis mihi pœnas. iamq; ſeneſcebat.nunc redit ad ſagunthinos:qui ꝓpter obſidionem rerum omnium inopia laborabant & ideo fame conficiebantur. Dies . tempus ipſũ conſumebat ſagunthinos.Signa . aquilas romanas & tubas.i.ſubſidiũ romanorum quos implorauerant miſſis legatis.Aequore vano.quoniam nullum videbant ad nauigare ſubſidium. Supræma. proximam mortem.Peſtis .fames quæ illos cõficiebat: quoniam deficiente humido. ciboq; calor inualeſcit & interiora conſumit.Eſt. conſumit occulte viſcera tant tabifica.Nimium durantia:quæ multum reſiſtebant in tanta fame . nam deficiente humore qui oritur ex cibo potuq; ingeſto calor naturalis creſcit & viſcera reſoluit in tabẽ omnis.quippe calor ſuper naturalis inducit putredinem:& deficiente humore in ipſo famelico calor adeo augetur vt ſit ſupernaturalis.ideo natura plurimum pituitæ induxit ne calore inualeſcente corpus tabeſceret paulatim.ideo ſyllius ait lento tabo:quia paulatim viſcera tabeſcunt : & ideo famelici extenuantur: quia calor vt nutriatur omnia conſumit tandem conſumpto radicali humido mortem inducit.ideo ait venas fuiſſe ſiccatas ſanguine.Exeſis genis.conſumptis.genæ propriæ ſunt pelliculæ quibus oculi integũtur vnde Pli.de ſomno piſciũ loquẽs ait.Dormite non exiſtimãt non oculorum argumento:quia nõ habet genas:& alibi:inſecta nõ habent genas:nec integũt oculos:& palpebræ in genis homini vtriq;:ſed nũc genæ accipiũtur ꝓ ſede pudoris q̃ eſt infra oculos.vt a priſcis accipiebãtur:vñ erat lex. xij. tabularum mulieres genas ne radũto.Lurida.liuida & deformia.Extant.eminent oſſa conſumptis mẽbris:& pingui.Male trementibus.male ſalientibus :quoniã pulſus ẽ itentio motus & remiſſio in corde:atq; arteria naturalis nõ arbitrarius:& cũ patitur corpus ille motus diſcrepat & ſanguis male ſalit.eſt.n.pulſus ſubſultio venæ:Humẽtis rores.deſcribit cibos ſagunthinorum vrgente inopia:& neceſſitate.Caſſo labore.quoniã ex ſicco robore nõ poterãt exprimere ſuccos tamen nõ pigebat eos oia violare:inedia quippe cogebat illos inſolitis veſci cibis:quippe mandebãt tegmina clypeoꝝ:quod cũ hercules vidiſſet lachrymatus eſt. doluitq; ſuorum vicẽ quib⁹ ferre opẽ non poterat ꝓpter iunonẽ nouercã cui ſe opponere nõ audebat.ideo ait nequicq̃: vt ẽ in fabulis.& refert Diodo.li.v.Iuppiter & iuno i has cõditiones deſcẽderũt vt euryſte⁹ regnaret:ſed hercules cœlo donaretur peractis.xij.laborib⁹ quos euryſteus impaſſet:& tũc Iuppiter mãdauit herculi vt neq̃ vnq̃ moliretur cõtra decreta Iuno.ex cui⁹ ſẽtẽtia annibal hæc arma mouebat.Fractæ.qualiatæ & affectæ inedia.Sic igitur.hercules cũ nõ poſſet aliter ferre opem adiuit fidẽ Sagunthinoꝝ numen.Arcanis dea læta:quoniam fides eſt in rebus ſecretis:& cum ſit quod dictum eſt,etiam ſi nullus eſt teſtis:& ideo Numa Pompilius inſtituit vt fides coleretur a ſacerdotibus manu vſq; ad digitos velata volens oſtendere vir cõſultiſſimus fidem non egere teſtibus:& iccirco dicit poeta fidem gaudere arcanis.ideſt locis ſecretioribus. Tamen.q̃uis illa eſſet cogitabunda.Pacator.ipſe hercules qui eam honorauit & pacatam reddidit captãs beniuolentiam.Honore veniæ.dignæ omni honore:nã maiores alloqui non debemus niſi impetrata venia.honora.i.honore digna.hercules erat pacator,veniæ aut propter hoc ſolũ:aut quia illi hoc peculiare fuit tempore euryſtei.tunc.n.nil faciebat niſi venia impetrata ab eo a quo ad domanda mõſtra mittebaẽ.

Et tot pẽdentẽ pro te dea cernere pœnas
Vrbẽ lẽta potes? moritur tibi vulgus &: vna
Te matres vicente fame te mœſta virorum
Ora vocãt: primaqꝫ ſonãt te voce minores.
Fer cœlo auxiliũ: & feſſis da ſurgere rebus
Hęc ſatus alcmena: contra cui talia virgo.
Cerno eq̃dẽ: nec ꝓ nihilo ẽ mihi federa rũpi
Statqꝫ dies auſis olim tam triſtibus vltor.
Sed me pollutas ꝓperãtem liquere terras
Sedibus his tectiſq̃ iouis ſuccedere adegit:
Fœcũdũ ĩ fraudes hoĩm genus: ĩpia liqui
Et quãtum terrẽt: tãtum metuentia regna
Et furias auri: nec vilia premia fraudum.
Et ſuper hæc ritu horrificos ac more feraꝝ
Viuentis rapto populos luxoqꝫ ſolutũ

Ante iouem generata. oratio herculis ad fidẽ: quam ſibi conciliat laudans ipſam ab antiquitate: cui ob id maior accedebat honor: & eius affectu: quoniam ſine fide nil poteſt eſſe pacificum & quietum: qua remota remouetur iuſtitia & ſic humana confunditur ſocietas: quam iuſtitia conſeruat. Iuſtitia inquit Sene. eſt naturæ tacita conuentio in adiutorium multorum inuenta & diuina lex: & vinculum ſocietatis humanæ. ſi vis eſſe iuſtus inquit deum time. & ama. amabis autem ſi in hoc illum imitaberis vt velis omnibus prodeſſe. ac nulli nocere. de fide & religione ſcias agi vbicunqꝫ de veritate tractatur. nam & ſi iureiurando deus inuocatur: & non inuocanti teſtis eſt tamen non tranſies veritatem ne iuſtitiæ tranſeas legem. Ante iouem. etate. ſ. aurea & regnante ſaturno i ſub quo fides & iuſtitia vigebant. Iuſtitiæ conſors .. ſocia. nã vbi ẽ fides illic ẽ iuſtitia & vbi iuſtitia ibi fides imo fũdamentũ iuſtitiæ eſt ipſa fides. de his rebꝰ dixi in commentariolis officiorum. Tacitum numen in pectore: quoniam non opus eſt teſtibꝰ vbi eſt fides. Iuſtitia inquã ipſa quæ dat vnicuiqꝫ q̇d ſuum eſt. Exitum ne tuæ. narratio eſt per interrogationem. Tuæ. tibi dicatæ. Pendentem. patientem pro te: ideſt pro fide ſeruanda tot pœnas. Lẽta. quæ non moueris ad affectum cum videas ſaguntinos qui fame cõficiuntur ad te numẽ clamare ſuum. Tibi. vt te ſeruent & colãt. Minores infantes & pueri. Fer cœlo. petitio eſt: & concluſio. Da. concede vt res ſaguntinæ iã affectæ atqꝫ demerſæ reſtituantur in integrum & emergant. Cerno equidem. verba fidei ad herculem quæ ſcelera mortalium deteſtans dicit ſe ægre ferre caſum ſagunti: ſed fatis impediri cum cupiat fauere: ſed pœnas tandem inquit dabit annibal ob ꝑfidiam: quæ in illo fuit pluſq̃ punica. Stat. fixus ẽ & conſtitutus. Auſis tam triſtibus. audaciæ annibalis quæ affert nobis triſtitiam & dolorem: & illi tandem. Victor. quoniam vincetur demum: & extortus veneno peribit. Sed me pollutas. iamdiu inquit ſcelera mortalium e terris ad aſtra fugarunt. vigent inquit & cenſentur tyranni auari & qui ob ſcelus præmia & quidem maxima captant. & viuitur ex rapto more ferarum: & omne decus. omne honeſtum reſolutum eſt in luxum: & pudor magna caligine deductus iacet. violentia colitur & enſis potentia pro ratione eſt. Iuſtitia & virtus a vitijs opprimũtur. nemo vacat ſcelere & conſcij atqꝫ nefarij inuicem ſeruant pacem: & ſic pene in ſatyram deflexit poeta: ſed fidei decorum ſeruauit. Pollutas. maculatas. Adegit. impulit me. Fœcundum. abundans fraudibus. Et q̃tum terrent tantum metuentia regna. ſenſus eſt reliqui tyrannos impios: qui tantum timent q̃tum timentur. nam ob crudelitatem in ſubditos coniurationem impetum: atqꝫ aliorum inſidias timent: is quia multis timetur neceſſe eſt vt & ipſe multos timeat vt accidit tyrannis. Neceſſe eſt inquit cyrus apud xenophontem vt qui a multis timetur is multos ſibi faciat inimicos: qui vero omnibus ſimul infeſtus eſt is omnibꝰ concordiam iniicit ad ſuum exitium. Eadem eſt ſententia Ciceronis in officijs: quem metuunt oderunt inquit ennius: quem quiſqꝫ odit periiſſe expetit. vnde dicebat Seneca. Quãto melius beneficijs ĩperiũ cuſtoditur quã armis: & alibi dicit: potentia quæ multorum malo exercetur diu ſtare non poteſt. Furias. maximam cupiditatẽ & ſacram famem: vtinam inquit Ply. poſſet totum aurum e vita abdicari. ſacra fames vt celeberrimi autores dixerunt. Proſciſſum conuicijs ab optimis quibuſqꝫ ad perniciem vitę repertũ. Nec vilia præmia. ſed magna eorum qui fraudem commiſiſſent. Luxu. ſuperfluitate. Oẽ decus omnem virtutem: & honeſtatis decꝰ verſum eſſe in vitium & intemperantiæ ſordes. Multa nocte. vitiorum caligine & obſcuritate. pudor nil aliud eſt niſi timor iuſtæ reprehenſionis: & pudor eſt optimum in adoleſcente ſignum. & malis conatibus obſtat. Ceſſit probris. ideſt a vitijs & ſceleribus victa eſt virtus. hæc omnia mala ſylius temporibus viderat ſuis: quibus non veri princeps: ſed tyranni & immaniſſimæ beluæ rerum potiebantur: & iam virtus depreſſa iacebat nullaqꝫ honeſtatis ratio habebatur. Vnde dicit Iuue. cũ iam ſemianimum laceraret flauius orbem: Vltimus & caluo ſeruiret roma Neroni. Commercia culpæ. ideſt mali viri ſibiqꝫ inuicem conſcij in pace viuunt. boni autem conculcantur: & ne vita quidem digni cenſentur. tale tamen cõmerciũ ad tempus eſt cum non nitatur honeſto. commercium dicitur proprie commutatio mercium: & accipitur pro ſocietate. Inde commercia culpæ. i. illi qui habẽt ſocietatem ob ſcelus & culpam. Sed ſecura tua. polli

cetur id fides herculi quod nunc in tanto ſagunthinorum turbine poterat præſtari. Dignum vigorem' te ideſt fortitudinem & animi robur dignum illis qui a te dicunt originem. Fine memorando. lauoabili mor te propter fidem. pœno. annibali ne tandem inquit ſe hoſti dedant. Series. eſt continuata rerum congreſſio & ponitur pro neceſſitate fatali. Læthi decus. propagabo inquit gloriam eorum in morte. In ſæcula. vt ſem per de fide: decoraq; morte ſagunthinorum dicatur. Ad manes. inferos Seuera ioui: quoniam cogit etiam ipſum iouem ad fidem ſeruandam, Luctantem fatis repugnantem diſpoſitioni fatorum & morti. Pectora nota. quoniam ſagunthini ab ineunte ætate coluerant fidem ex inſtituto maiorum. & ideo pectora eorum

Oē decus: multaq̄ opp̄ſſū nocte pudorē
Vis colitur: turiſque locū ſibi vēdicat ēſis:
Et probris ceſſit virtus: en aſpice gentes.
Nemo iſons: pacē ſeruāt cōmercia culpæ.
Sed ſecura tua fundata vt mœnia dextra.
Dignū te ſeruēt memorādo fine vigorem:
Dedita nec feſſi trāſmittāt corpora pœno:
Quod ſolū nunc fata ſinūt ſerieque futuri.
Extendā lœti decus: atq̄ in ſecula mittam
Ipſaq̄ laudatas ad manes ꝓſequar vmbras
Inde ſeuera ioui decurrens ęthere virgo
Luctātē fatis petit iflāmata ſagunthum.
Inuadit mentes: & pectora nota pererrat.
Immittitq̄ animis numē: tū fuſa medullis:
Implicat: atq; ſui flagrātem iſpirat amorē:
Arma volūt tentātque ægros ad p̄lia niſus.
Inſperatus adeſt vigor: interiuſq; recurſat:
Dulcis honos diuæ: & ſacrū ꝓ virgie lœtū.
Et tacitus feſſis per ouātia pectora ſenſus
Vel lœto grauiora pati: ſæuaſque ferarum
Attentare dapes: & menſis addere crimen.
Sed prohibet culpa pollutā extēdere lucē
Caſta fides: ꝑibuſq; famē cōpeſcere mēbriſ
Quā ſimul inuiſæ gentis proſpexit in arce:
Forte ferens ſeſe lybicis ſaturnia caſtris.
Virginē increpitat miſcentem bella furorē
Atque ita turbata gradum ciet ocius atram
Tiſiphonem imos agitātē verbere manes.
Et palmas tendens hos īqt noctis alumna
Hos muros īpelle manu populūq̄ ferocem
Dextris ſterne tuis iuno iubet: ipſa ꝓpiqua
ffectus ſtudiūq̄ tuum: quo cōprimit ora
erberus ac mixto q̄ ſpumāt felle venena.
t q̄cquid ſcelerū pœnarū quicquid & iræ
ectore fœcūdo coq̄tur tibi cōgere p̄ceps

ſedes erant fidei. Numen. ſuam potentiam. Flagrantē. ardentem ex maximo amore ſui. Aegros niſus. debiles cōatus: quoniam erant fame confecti & propter debilitatem vix poterant inſiſtere plantis Honos diuæ fidei. ideſt iam pro fide mortē appetebant. Sacrum læthum. laudabilis mors & etiam cogitabant ea pati quæ morte eſſent grauiora. Pro virgine. fide ſeruanda. Tacitus ſenſus. quædam tacita voluntas & ſententia. Addere crimen ideſt veſci humanis carnibus: quod eſt omnino ferinum: & ad feritatem hoc ptinet vt vult Ariſto. adde etiam q̄ ipſæ feræ non ſæuiunt niſi in diuerſa genera. Vnde dicit Pli. leonum feritas inter ſe non dimicat. ſerpentium morſus non petit ſerpentes. nec maris quidem beluæ niſi in diuerſa genera ſæuiunt: at hercule homini plurima ex hominibus ſunt mala: & ſeneca dicit ſcribens de clementia ad Neronem. Tutam eſſe inter feras ſimilitudinem morum. fides inquit ſyllius noluit vt macularent vitam tam deteſtabili feritate quæ eſt pluſq̄ vitium. Extendere. producere. potius' enim moriendum eſt q̄ talem feritatem admittere. cum nemo poſſit eſſe fœlix aliena calamitate: & tanti non debet eſſe vita: vt illam maximis ſceleribus producamus. moriendum omnino eſt. Paribus membris. humanis. Quam ſimul Iuno videns fidem talia agentem apud ſagūthū irata eſt. euocauitq; ab iferis tiſiphonem: cui mādauit vt ſagunthinos ad mortem impelleret qd factum eſt. Inuiſæ gentis. ſagunthinæ quam odio habebat Propter romanos. Miſcētem bella: quoniam propter aduētum fidei arma voluebant ſagunthini: & furere in marte ſupra vires videbantur cum macie confecti eſſent. Virgineum. quem virgo immittebat ſagunthinis. Turbata gradum impedita a ſuo curſu ad cœlum, imitatur poeta Vir. Ciet. euocat commouet. Atrā. infirma caligine obductam. Agitātem. vexantem vmbras. Verbere. flagello. Hos inquit. verba Iunonis ad tiſiphonē noctis & herebi filiā quā hortat̄ vt muros ſagūthies māu ipellat: & ſternat iꝑosviros nūc ꝓpter fidei aduētū feroces. Ferocē. aīmoſū ſupra vires. Iuno iubet. ſui nois maieſtate iuno mouet tiſiphonē. Propinqua effect⁹. accelera id qd potes efficere: & tuā volūtatē: ſeruit poeta affectui Iunonis: q̄ ꝓperabat ad ſagūthinoꝝ pnicié. cerber⁹ ē canis triceps cuſtos ifernæ ianuæ: & ſignificat canē q vocat oia minute icifa & noie cerberi terra intelligitur. cerberum ab inferis hercules abſcit: e cui⁹ ſpuma fabulæ natum dicūt aconitū ideo ait ora q̄ ſpumant. i. ſpumādo emittūt venena mixto

felle tua capita habent.Congere effūde inquit in ſaguntiinos omnis tuas vires:& trahe illos ad inferos vt hanc mercedem habeant ex aduentu fidei In rutulos. ſagunthinos oriundos a rutulis.Dea concita.commota iuno ad iram impulit tiſiphonem manu ad muros rutulos.Seuam heumenida.crudelem furiam. quoniam heumenides dicuntur furiæ allecto tiſiphone & megera.Serpens.quoniam furiæ habent capillos ſerpentinos.priſci philoſophantes:& legum latores publicæ vtilitatis gratia fabulas inuenerunt:& mōſtra quedam finxere ad terrorem:quoniam vt inquit ſtrabo mulieribus & cōfuſe multitudini philoſophiæ rationes reddi non poſſunt:nec ad religionem ſanctitatem:ac fidem facile adduci:& ideo numinum timore opus eſt.id autem non fit ſine figmentis fabularum:& miraculorum.Icirco fulmen egida tridentem faces.thyrſos capillos ſerpentinos cerberi latratus:& arma deorum vniuerſa priſcorum theologia præferebat.Meror eſt egritudo flebilis:dolor ægritudo crucians. Multus. plurimus. Squalenti.ſquamoſo.nam a ſquamis ſqualidum dicitur.Mors:luctus:planctus:meror:dolor:atqꝫ omnes pœnæ ſunt comites furiarum.Inhiat.aperit os vt abſorbeat ſagūthinos cito caſuros. Atri. lugubres.Ianitor.cerberus qui habet tria capita. Inſōnis.peruigil.Lachrymoſæ.infernæ quoniam illic nil aliud eſt niſi dolor :niſi luctus:& maximi cruciatus.Protinus aſſimulat:tiſiphone mutauit ſe in formam tyburnæ vxoris murri: & ſagunthinis mortem perſuaſit.Mutabile.quod facile ſuſcipit varias formas.Clarum nomen. quoniam tyburna videbatur traxiſſe nomen a tyrbuto filio amphiarai vatis phoebei qui tyburtus cum duobus fratribus coracea:ac catillo in italiam nauigauit tyburqꝫ condidit.amphiaraus fuit vna ætate ante bellū troianum.Heumenis.tiſiphone.Quis terminus inquit:verba tiſiphones ſub perſona tyburnæ ad ſagunthinos.ſenſus eſt:quouſqꝫ tot mala patiemur pro fide ſeruanda:& ritu tradito nobis a maioribus noſtris:nunc vrgente fato expedit mori.Vidi ipſa affectum mouet atteſtatione rei viſæ.Lacerato vulnere.hoc etiam mouet affectum.Dura.pro dure.i.horrende clamantē. Eripe te coniunx.verba murri ad tyburnam per nocturnam quietem.Pœni.annibalis.Ad meos manes.ad meam vmbram apud inferos degentem Rutuli nos ſagūthini.Penates.dom⁹.Mens horret.adhuc inquit tyburna.mens mea timet & illius imago videtur mihi adeſſe.Nulla ne.vertit ſermonem ad ſagunthum tyburna.Fœlix necis.fortunatus quia cecidiſti ante patriæ excidiū:hac loquutiōe vtit̄ ſylli⁹ ſupra de ibero.fœlix heu nēorū & vitæ laudād⁹ opacæ.Patria.ꝓ q̄.ſ.vir bonus mortē recuſar̄ nō debet & p̄ſtat mori q̄ ruēti p̄rie ſupeſſe.At nos ſidoniis.a fortūa mouet affectus: ſic apud Vir.At nos hic alij ſitiētes ibim⁹ aphros Sidoniis.carthaginēſib⁹.Tādē poſt lōgā ſeruitutē iacebim⁹ i terra hoſtili.Morte obita .i. poſt mortem Sic vir.Morte obita quales fama eſt volitare figuras:& lucretius.Morte obita quorum tellus complectitur oſſa:& ob interdū ponit̄ ꝓ ad: vt ob os.i.ad os.Sed vos o iuuenes: vertit ſermonē ad iuuenes quos hortatur vt ſuis mortem in

In rutulos totāqꝫ erebo demitte ſagunthū
Hac mercede fides cōſtet delapſa ꝑ auras:
Sic voce īſtimulans dextra dea cōcita ſeuā
Heumeīda icuſſit muris:tremuit q̄ repēte
Mōs circū & grauior ſōuit ꝑ littora fluctus
Sibilat inſurgēs capiti & turgentia circum
Multus colla micat ſqualēti pectore ſerpēſ
Mors graditur vaſto pādēs caua guttura ri
pectora cicūdāt plāct⁹ merorqꝫ dolorq̄ (ctu
Atqꝫ oēs adſunt pœnę:formaque trifauci.
Perſonat inſomnis lachrymoſę ianitor aulę
Protinus aſſimulat faciē mutabile mōſtrū
Tyburnæ:greſſūqꝫ ſimul ſonitūqꝫ loq̄ntis
Hæc bello vacuos & ſęui turbine martis.
Lugebat thalamos murro ſpoliata marito
Clara genus clarūqꝫ trahēs a ſāguine nomē
Cui vultus īduta pares:diſiecta que crinē:
Eumenis in medios irrūpit turbida cœtus
Et mœſtas lacerata genas:qs terminus īq̄t
Stat fidei ꝓ pauiſq̄ datus:ʼ vidi ipſa cruētum:
Ipſa meum vidi lacerato vulnere noſtras
Terrētē murrum noctes:& dira ſonātem.
Eripe te coniunx miſerandę caſibus vrbis:
Et fuge:ſi terras ademit victoria pœni
Ad manes tyburna meos:cecidere penateſ
Occidimus rutuli :tenet oīa punicus enſis:
Mēs horret:nec adhuc oclis abſiſtit imago
Nulla ne iā p⁹ hac tua tecta ſagūthe vidbo
Fœlix murre necis patriaq̄ ſupſtite fœlix:
At nos ſydoniis famulatū matribus actas.
Poſt belli cauſas vaſtique pericula ponti.
Carthago aſpiciet victrix:tādē q̄ ſupremū
Morte obita libyæ gremio captiua iacebo:
Sed vos o iuuenes vetuit quos cōſcia virt⁹
Poſſe capi qs telū igēs cōtra aſpa mortem
Veſtris ſeruitio manibus ſubducite matreſ

ferāt:eripiātq; iſtāti ſeruituti:Quis qb⁹ adeſt aī robur quo has calamitates morte decliretis.ſtoici vtebāt u morte cōtra aſpavt gladio.i. ſe iterficiebāt vt fecit cato apdvticā:ſed tales nō merēt fortitudis laudē imo ti nudi potius appellandi ſunt cum non poſſint tolerare aduerſa :de his diffuſius dixi apud C1.Subducite.e ripe ſubtrahite.Ardua virtutem profert via:ideſt difficile eſt virtutem amplecti:& ideo ex re difficili laudem petatis:& hanc primam gloriam capeſſite:vos.ſ.pro fide interficiendo.Quam facile inquit heſiodus innumeras vitiorum amplectimur artes:haud procul illa habitant:breuis eſt via:qua ſit eundum : eſt via virtutis contraria:ſudor anhelus hanc ſequitur:quæ ſe ſcopuloſis ardua cliuis in longum prorumpit iter.

Ardua virtutē profert via pergite primi.
Nec facilē:populis nec notā iuadere laudē
His vbi turbatas hortātibus ipulit aures:
Inde petit tumulū ſōno quē uertice mōtis
Amphitriōiades ſpectādū ex ęquorē nautiſ
Struxerat:& gato cineres decorarat honorē
Excitus ſede horrendum ꝓrupit ab ima
Cæruleus maculis auro ſqualētibus āguis.
Ignea ſāguinea radiabāt lumina flamma:
Oraq; vibranti ſtridebant ſibila lingua:
Iſque iter trepidos cœtus mediāq; ꝑ vrbē
Voluitur:& muris propere delabitur altis.
Ac ſimilis ꝓfugo vicina ad littora tendit:
Spumantiſq; freti pceps imergitur vndis.
Tū vero excuſſia mētes ceu prodita tecta.
Expulſi fugiant manes vmbręq; recuſent
Captiuo latuiſſe ſolo:ſperare ſaluti
Perteſū:damnat cibos agit abdita erinnys
Haud grauior duris diuū iclemētia rebus.
Quā lœti proferre moras abrumpere vitā
Ocius attoniti q̄runt:lucemq; grauantur
Certatim ſtructus ſubrectę molis ad aſtra:

riget aſpera primo igreſſu.leuis ē poſtq̄ alta cacumia tāges.virtus ꝓfecto circa difficile verſat̄:nec ipſā ſine maximis laborib⁹ attigere poſſum⁹. humilis qppe atq; inertis eſt tuta ſecare per alta: & ardua virtus eſt:omne honeſtum inquit ſeneca i arduo eſt .etiam quod vicinum honeſto eſt non enim tantum fieri debet : ſed ratione fieri . hæc igitur perſuaſio Tiburnæ videbatur eſſe honeſta:& mori pro fide.decoroq; ſeruando honeſtū eſt:ſed debet ratione fieri:non enim debebāt ſibi afferre manus & vim:ſed cadere fortiter manu hoſtili:& tunc eſt vera fortitudinis laus.ergo id quod illa ſuadebat nec erat honeſtum:nec vtile:quoniam erat contra præſcripium virtutis ad quam illos hortabatur.Nec notam . incognitam adhuc:quoniā pro fide nemo vult mori:ſiue hactenꝰ voluit.Tumulum.ſcilicet zacynthi de quo ſupra.conditus excelſo ſacrauit colle zacynthus Amphitrioniades.hercules:nautis qui illuc curſum dirigerent:vt fit nunc in aliquo celebri portu in quo noctu ponitur lumen vt nautæ illuc ad nauigent.Cineres.ipſius zacynthi illic ſepulti. Graio honore.ſepulchro quo cineres ornantur vnde dicit Vir.Qui ſolus honos acheronte ſub imo eſt.Horrendum:horrende.Anguis.imitatio eſt Virgilij canentis e tumulo anchiſæ ſerpentē prodijſſe:quos ideo fingitur:quoniam vt ſcribit Plinius:& canit Ouidius:ex opinione pythagoræ ex ſpina hominis mortui naſcitur āguis.Squalentibus.ſquamis fulgentibus Virgi. per tunicā ſqualentem auro:ſqualidum etiam dicimus ſordidum vt ſqualentem barbam:Ignea lumina.quia oculi ſerpentum videntur ardere:ſunt enim ſuffuſi ſāguine.Sibyla.ſibylātia.Vibrāti ligua.tenuiſſima ſerpētib⁹ ligua inqt Plini⁹ triſulca:vibrās atri coloris:& ſi extrahas prælonga.Ac ſimilis profugo.fuga huius ſerpentis:qui erat quaſi numen vrbis & tutelaris deus terruit ſaguntinos quoniam videbantur numina euocata ab hoſtibus excedere.vnde dixit æneas Virgilianus.Exceſſere omnes adytis ariſq; relictis.Dij:quibus imperium hoc ſteterat.conſtat enim vt iquit Macrobius omnes vrbes in alicuius dei eſſe tutela:moremq; romanorum arcanum & multis ignotum fuiſſe vt cum obſiderent vrbem hoſtium eamq; iam capi poſſe confiderent certo carmine euocarent tutelares deos:q aut aliter vrbem capi non poſſe crederent:aut etiam ſi poſſet nefas æſtimarent deos habere captiuos.& ponit Macrobius carmen repertum in quinto libro Sammonici ſereni qd ille in vetuſtiſſimo libro furij inuenerat.quo numina ex vrbibus euocabantur vrbeſq; ipſæ deuouebantur. Ceu prodita tecta . ſignum vt dixi erat ſaguntinis vrbis iam captæ:q manes diſcedere videbantur .& dij tutelares qui vrbis captiuitatem non expectabant.Vnde Verrius Flac.vt pli.ſcribit autores ponit quibus credat in oppugnatione vrbium ante omnia ſolitum a romanis ſacerdotibus euocari deum.In cuius tutela id oppidum eſſe. ꝓmittiq; illi apd romanos eūdē aut āpliorē locū cultūue.Prodita.data hoſtibus.Læſa regione etiam diuina ægre habēt nec coli poſſunt:vt inquit eurypides.Manes.dij tutelares.Vmbræ.animæ.putabāt eni ſerpentem illum eſſe aiam zacynthi.& ideo nulla ſpes iā erat ſalutis:& ſic renuebant cibos.Agit.ipellit.Abdita.latens.ſub perſona tyburnæ.Aut grauior duris.loquitur ex ſententia ſtoicorū q rigidiſſimi erant: nam

vt incommoda declinarent:& quæ nullo modo ferenda ſibi ipſis pſuaſerãt:mortẽ quaſi finem laborum ad vocabãt manu:ſed vt dixi tales homines nulla laude digni ſũt:& Ci.i Tuſculanis diſputatiõib⁹ monet nõ eſſe niſi naturaliter moriendũ. Vetat enim dominãs ille i nobis deus ĩquit iniuſſu hinc ſuo nos demigrare. Inclemẽtia:quaſi quedam crudelitas. Duris aſperis & minime ad voluptatem noſtram fluentibus. Quam perferre. pati ea quæ impediũt mortem. quę videtur eſſe finis calamitatum:& hoc argumento cæſar apud Saluſtiũ cẽſet nõ eſſe afficiendos vltimo ſupplicio cõiuratos:& Seneca mortẽ nõ timebat vt ipſe dicit his verbis. Mors quidẽ aut finis ẽ aut tranſitus. nec deſinere timeo. Idem ẽ enim quod nõ cepiſſe. nec trãſire: quia nuſquam tam anguſte ero. Moras impedimenta mortis. cum ipſa vita videatur eſſe mors. Attoniti. territi viſis & impulſu tiſiphones. Grauantur lucem. moleſte ferunt vitam:& putant eſſe illis grauem. Certatim ſtructus. deſcribit rogũ erectum a ſagunthinis quo illi & ſe & ſuas fortunas concremarunt. nam vt inquit liuius cum conditiones ab annibale propoſitas recipere nollẽt ſagunthini:vt. ſ. res turdetanis redderentur: tradito que omni auro:atq; argenro egreſſi vrbẽ cũ ſingulis veſtimẽtis ibi habitarent vbi pœnus iuſſiſſet. Argentum aurumq; omne ex publico priuatoq; in forum collatum in ignem ad id raptim factã conijcientes eodem pleriq; ſemetipſos p̄cipitauerunt. Certatim. magno omnium ſtudio: Molis ſub recte:eductæ quaſi ad aſtra. Stetit. erectus eſt. Portant. portantur proprie:vt eſt i libris digeſtorum de verborum ſignificatione: ea quæ quis iumento ſecum ducit. feruntur autem que quis ſuo corpore baiulat. ſed hæc a poetis confũdũtur. Trahuntur manu. ſcilicet per terrã. Opes pacis. quas in pace comparauerant. Queſita p̄mia. labores manuũ. Auro callaico. hiſpano. aurum intexere veſtibus inuenit attalus in phrygia vnde veſtes auro in textæ attalicæ. acu intexere. idei phryges inuenere. indeq; phrygiones appellati ſunt. colores diuerſos picturæ intexere babylon maxime celebrauit & non impoſuit. Scurulis diuidere gallia. Proauis. maiorib⁹ eorum qui migrauerunt illuc ex zacyntho prope quam eſt dulichium. Ex vrbe rutulorum. ardea: cuius fuerant coloni. Penates deos domeſticos. ideo dixit ſupra & aui penetralia turni. Infauſtos ẽſes. quoniam illis ſe viciſſim interficiebant. Condita bello. effodiebant omnia quæ in ipſo bello occultauerãt: vt cum omnibus perirent fortunis. Victoris. annibalis. Supræmis. vltimis. Tractam. eductam ab vndis ignitis. phlegetontis inferni fluminis. Superos. oras ſuperas:& aerem ipſum. Princeps. prima impulit patrem lentum & conſtantem ad mortem filiorum. mente aduerſa:furenti & veſana:impellente tiſiphone. Hic: aliquis ardens rabie cladum & iam ductus ad deſperationem vitæ ppeſſæ. Vltima. i. omnia extrema omniſq; calamitates. cogitabat confodere vbera matris quæ obliquis iam oculis intuebatur. Hic. aliquis incutiens ſecurim in colum vxoris angebatur poſtea ſe furore ductum intuliſſe necẽ vxori:

In media ſtetit vrbe rog⁹:portãtq; trahũtq;
Lõgas pacis opes: q̄ſitaq; premia dextris.
Callaico veſtis diſtinctas matribus auro:
Armaq; dulichia ꝓauis portata zacyntho:
Et priſca aduectos rutulorũ ex vrbe penateſ
Hucq; q d ſupeſt captis clypeoſq; ſimulq;
Infauſtos iaciunt enſes:& condita bello
Effodiũt penitus terræ: gaudẽtq; ſuperbi
Victoris p̄dam flãmis donare ſupremis:
Quæ poſtquã cõieſta videt feralis erinys.
Lãpada flãmiferis tractã flegetõtis abũdiſ
Quaſſat:& inferna ſuperos caligine cõdit.
Inde opus aggreſſi toto quod nobile mũdo
Aeternum inuictis infœlix gloria ſeruat.
Priceps tiſiphõe lẽtũ indignata parentum
Preſſit ouãs capulũ:cõtantẽq; ipulit enſem
Et dirum inſonuit ſtygio bis terq̄ flagello
Inuitas maculẽt cognato ſãguine dextras.
Mirãtur que nefas aduerſa mente peractũ.
Et fctõ ſceleri illachrymãt: hic turbidus ira
Et rabie cladum perpeſſæq; vltima vitæ:
Obliquos verſat materna per vbera viſus.
Hic raptã librans dilectæ in colla ſecurim
Cõiugis icrepitat ſeſe:mediumq; furorem
Proiecta dãnat ſtupefactus mẽbra bipẽni.
Nec tamẽ euaſiſſe datur. nã verbera erynniſ
Incutit:atq; atros inſibilat ore timores:
Sic thalami fugit oĩs amor dulceſq; marito
Effluxere tori:& ſubiere obliuia tedæ.
Ille iacit totis connixum viribus ægrum
In flãmas corpus dẽſum qua turbie nigre
Fxundat ſumaſq; piceus caligine vertex.
At medios inter cœtus pietate ſiniſtra.
Infœlix tymbrene furis pœnoque parẽtis:
Dũ ꝓperas auferre necẽ:redolẽtia formam

ſed Thiſiphone vrgebat:impellebatq; ſecurim.Atros:ab effectu.i.magnos Dulces torr:dulcia connubia Tæde:matrimonij.Piſeus ver.ſummitas regi fumoſa & nigra.Siniſtra mala & iniqua quia iterficiebat patrem:cui pietatem debens &obſequiū:hæc aūt pietas iniqua erat:& ab officio diſcedebat.Ora patris :quę referebant tuā formā.erat eni filius patri ſimilis.Vos ēt prio:imitatur:Virg.canētē gemios ſcecidiſſe i bello laurenti.gemini dicūtur nati eodem vtero & ſimiles in forma.Mētire:qa alterū ſimilitudine mentiebatur ideſt falſo videbatur eſſe alter.& tanta erat ſimilitudo:vt ipſa mater alterū ab altero diſcernere nō poſſet: & laborabat reddere vnicuiq; ſua idē ꝓpria noīa.ne.ſ.alterū ꝑ altero vocaret.Stare in nul.ſu. nō dubitare cū eos intueref.i.hærere ſine dubio in facie vnius: & affirmare nomē cuiuſq;. Culpa.quia eo extīcto mater ñ āplius dubitabat:nec certabat in forma.Mutato fu.cadauere.Notis:ſignis figurę ſimilis.Ambi.ita ſimiles vt diſcerni ñ poſſet.Quis di.vr.ca. a dubitatiōe mouet affectus. ſic Vir.Quis cladē illius noctis.Mōſtra:qa ſe iuicē trucidabāt: qđ erat tanq̄ mōſtrū laudabile tñ:vt placet poetæ:qm̄ id fide ſeruanda fiebat. quid aūt de ſriſſētiendū ſit dictū iā eſt.Imperet adæquet:Vir.aut poſſit lachrymis ęquare labores.Vnde dicit Sene.Nil eſſe difficiliꝰ: qua magno dolori paria verba reperire.Triſtia fa mortes ſaguntinorum:q cū pro fide caderent pij erant Hoſtis:ipſe annibal : qui ſua feritate & perfidia nunq̄ mouebaf ad miſericordiā. Vrbs habitata diu :a præterita fortuna mouef affectꝰ Parentē:conditorē ſuum herculem qui iam cū dijs æuum agebat.Sidoniæ.punicæ. Immania facta:quoniam ſe mutuo trucidauerant. Iniuſtis deis.quoniā culti a ſagunthinis diu nō attulerunt opē:& ſic peribat gratia ob iniuſticiam nam hoc gratiæ proprium eſt vt is qui beneficium ſuſcepit viciſſim ſubminiſtret ei: qui contulit.& ipſe rurſus incipiat cōferre oportet. Ideo apud antiquos ædes gratiarum in medio foro erat:vt retributio fieret.ſagunthini qui fuerant pij erga deos debebant & poterant ab illis iure retributionem expectare: vt.ſ.fauerēt quod cū non facerent erant iniuſti. Reſpondet imagine.ſimilitudine ipſius flāmæ.Nam propter correſpondentiam ita dixerim:videbaf eſſe in ipſo mari aliud incendium.imago quippe ſimilitudo eſt illa:quæ fecit vt aliud alicui reſpōdeat & ſimile videatur:vt nunc incendium ſagunthinum repreſentabanf in ipſo mari.Vibrant:mouent ſe flammæ:q̄ ſemp vibrant.Planctu:ꝑcuſſione manuum.Qualis vbi. talis inquit erat Tyburna:qualis eſt allecto:cū apud ſoliū Plutonis vmbras cadit:ac punit.Paretis plutonis. Soliū tribunal.Ioui tartareo plutoni:ac differentiam iouis cæleſtis. Operata.ideſt cum effecit quod plutoni placet:cui nititur operā nauare in puniendis vmbris.Nuper defenſa.paulo ante:cū Murrus cecidit manu annibalis nō permiſerūt ſagunthini murum ab hoſte ſpoliari. ſupra dixit : Nota arma viri:corpuſq; ſuperbo Victori Spoliare negant. Multo cruore.ſanguine ſa-

Ora tuā laceras temeraſq; ſimillima mēbra:
Vos etiā primo gemini cecidiſtis in ęuo.
Eurymedō fratrem:& fratrē mētire lycorma
Cūcta pares:dulciſq; labor ſua noīa natis
Reddere:& in vultu genitrici ſtare ſuorum
Iam fixus iugulo culpa te ſolueret enſis
Eurymedon inter miſere lamenta ſenectæ.
Dūq; malis turbata parens deceptaq; viſis
Quo ruis? huc ferrū clamat cōuerte lycorma
Ecce ſimul iugulū ꝓfoderat ēē lycormas (bat
Sed magno quoniā eurymedō furor iſte ſona
Cum plāctu gemiſq; notis decepta figuræ:
Funere mutato reuocabat nomina mater
Donec tranſacto tremebūda per vbera ferro
Ceſſit:&ambiguos cecidit ſuper inſcia natos.
Quis diros vrbis caſus : laudandaq; mōſtra:
Et fidei pœnas& triſtia facta piorū
Imperet euoluēs lachrymis? vix punica fletu
Ceſſaſſēt caſtra.ac miſereſcere neſcius hoſtis.
Vrbs habitata diu fidei:cœloq; parentem.
Murorum repetens ruit inter ꝑfida gentis
Sidonię tela:atq; immania facta ſuorum
Iniuſtis neglecta deis:furit enſis.& ignis.
Quiq; caret flāma ſcelerū ē locus : erigit atro
Nigrantē fumo rogus alta ad ſydera nubem
Ardet in excelſo proceri vertice montis:
Arx intacta prius bellis:hinc punica caſtra
Littoraq; & totā ſoliti ſpectare ſagūthum.
Ardent tecta deum:reſpōdet imagine flāmæ
Aequor:& in tremulo vibrant incēdia ponto.
Ecce inter medios cędum tyburna furores
Fulgenti dextram mucrone armata mariti:
Et leua infœlix ardentem lāpada quaſſans
Squalētemq; erecta comam:ac liuētia plāctu
Pectora nudatis oſtendēs ſęua lacertis

ſagunthinorũ fuſo:ne pœnus his ſpolijs Murrhi poti:etur. Lampadem. facem accenſam. Lætam mortem quam ſibi afferre cupiebat nondũ fato cõceſſum. & ideo ipſam rapuit. Recepto. in viſcera. ſ. aperto ore rapiebat flammã. Semi ambuſta iacet. tali ſtragis imagine mouetur affectus: deſcribit obitum infœlicẽ ſagũthinorum qui ſine vllo diſcrimine paſſim iacebant. vt oues quas leo inuaſit: turbauitq; ouilia: canes: cuſtodes: diſiecitq; mapalia. ſic Thiſiphone tanq̃ fera inuaſerat ſagunthinos: ſtrauerat q; cędis viciſſim: fauore immiſſo. Ceu ſtimulante fame: ſagunthinos paſſim iacentes cõpat ſtragi ouium: quas leo peremit: diſiectis paſtorum tugurij. ouilia ſunt ſepta quibus oues includuntur: & ouile appellant poetę per tranſlationem ſepta: quæ erant in cãpo martio: in quibus incluſi dabant ſuffragia in creandis magiſtratibus. Lucanus. & miſerę maculauit ouilia romę. & Iuue. vt ſpargat in ædẽ Iſidis antiquo quę proxima ſurgit ouili. Siccis. ſitientibus: & eſuriẽtibus Ructatus. ructu reiectus. Incubat: imminet. Atris tumulis. aceruis cęſaream ouium atro cruore cõſperſit. Nã leo & lupus faciũt aceruum occiſarum ouium: & eas ſemeſas relinquunt: & tendunt ad alias. donec ad vnã oẽs inuaſerint. Moloſſus. canis epyroticus: moloſſi ſunt populi epyrotici vnde veniebant quõdam optimi canes: & etiam ex Laconia: vnde laconici & epyrotici canes celebrantur a poeris. Martialis: Retia dum ceſſant: latratoreſq; moloſſi. Vacuam quoniam ceciderant Sagũthini: vt ẽt Liui. ſcribit. ad manes inferos: cum iunoni operam nauaſſet ſuam. Superba. cãpos voti & elata quoniam effecerat quod iuſſerat iuno. At vos fide. proſequitur poeta laudibus vmbras ſagũthinas ad manes iam deſcendentes. Sidereæ. cæleſtes: quoniam animã deus infundit. Elyſium. ad locum beatorum. elyſij ſunt campi beatorum piorumq; apud inferos. Quis vero. monet Syllius iniuſte victores: vt ſeruent fœdera pacis: & ipſam pacem regnis preponãt: cũ iniuſte vincentes pœna ſequatur. Et nemo alienã infœlicitate poſſit eſſe fœlix: vt accidit Annibali: qui victus tandem a Scipiõe confugit in Aſiam: & illic demum veneno vitam finiuit. Quis. quibus. Non æqua. iniuſta. Vagus exul. qm̃ dimiſſa patria Annibal & diu errans in Bythinia venenum hauſit. Toto orbe. oĩ fere aſia. Trepida. timens iã romanos. Exercitus ſomnos. quoniã vmbræ ſagunthinorũ terrebant illũ per quietem Manu. alicuius. ſ. qui mortem inferret vrgente fortuna. veneno inquit: non manu cõficietur: quod tanto imperatori debeat eſſe moleſtiſſimus; cum ignaua morte periret. ideo optabat cecidiſſe in bello: vt fortitudinis laudẽ non amitteret: ſic æneas optabat cecidiſſe ad Troiam manu hoſtili: ne vndis abſumeretur: contra quas animi robur corporiſq; vires oſtẽtare non poterat. Quõdam. cum per tot annos italiæ viſcera dilaceraret. Deformata. nam qui veneno necantur nigri ſunt. Vnde de Germanico: quem ſuſpitio erat veneno perijſſe ſic ſcri-

Ad tumulũ murrhi ſup ipſa cadauera fertur.
Qualis vbi inferni dirum tonat aula parẽtis:
Iraq; turbatos exercet regia manes
Allecto ſolium ante dei ſedẽq; tremendam
Tartareo eſt operata ioui: pœnaſq; miniſtrat
Arma viri multo nuper defenſa cruore
Imponit tumulo illachrimãs: maneſq; p̃cata:
Acciperent ſeſe flagrantem lampada ſubdit.
Tũc rapiẽs lætũ: tibi ego hęc ait optie cõiũx
Ad manes en ipſa fero: ſic enſe recepto
Arma ſuper ruit: & flãmas inuadit hiatu.
Semiãbuſta iacet nullo diſcrimine paſſim:
Infœlix obitus permiſto funere turba.
Ceu ſtimulante fame: cũ victor ouilia tandem
Faucibus inuadit ſiccis leo: mãdit hianti
Ore fremẽs imbelle pecus: patuloq; redũdat
Gutture ructatus large cruor incubat atris
Semeſæ ſtragis cumulis: aut murmure ãhelo
Infrendens laceros inter ſpatiatur aceruos.
Late fuſa iacent pecudes. cuſtoſq; moloſſus.
Paſtorũq; cohors: ſtabuliq;: gregiſq; magiſter
Totaq; vaſtatis diiſecta mapalia tectis.
Irrumpũt vacuã pœni tot cladibus arcem.
Tum demũ ad manes p̃fecto mũere erinnys
Iunoni laudata reddit. magnãq; ſuperba
Exultat rapiens ſecũ ſub tartara turbam:
At vos ſidereę. quas nulla ęquauerit ætas:
Ite decus terrarũ animę: venerabile vulgus
Elyſium. & caſtas ſedes decorate piorum.
Quis vero non æqua dedit victoria nomen
Audite o gentes: neu rumpite fœdera pacis
Nec regnis poſt ferte fidẽ. vagus exul i orbe
Errabit toto patriis proiectus ab oris:
Tergaq; vertentẽ trepidãs carthago videbit
Sæpe ſagũthinis ſomnos exterritus umbris:

bit Tranquillus·Nam preter liuores:qui toto corpore erant:& ſpumas quæ per os fluebant:cremati quoq; cor inter oſſa incorruptum repertum eſt:& Iuuenal s:cum venecfias taxat:dicit:inſtituitq; rudes meli or locuſta propiquas.Per famã & populũ nigros effetre maritos.Liuẽti:ab effectu:qa facit corpus liuidũ.

¶Petri Marſi interpretatio in tertium volumen Sylliſ Italici.

POſtq̃ rupta fides tyrijs.Hannibal ſolo æquata ſaguntho gades conceſſit:vt Herculi vota perſol ueret:& nouis ſe obligaret ſi marte ſecundo romanos viciſſet:& de tanti conatus euentu ſollicitus Boſtarem ad oraculum iouis Hammonis petiturum ſortes miſit:etiam dona:nactuſo portunitatem poeta,templum Herculis gaditani deſcribit : & ſacrorum ritus Annibal inde

Optabit cecidiſſe manu:ferroq; negato
Inuictus quondam ſtygias bellator advndas
Deformata feret liuenti membra veneno.

POſtq̃ rupta fides tyrijs& mœnia caſtæ:
Non equo ſuperum genitore euerſa ſagunthi
Extemplo poſitos finiti cardine mundi
Victor adit populos:cognataq; limina gades
Nec vatũ mentis agitare:&prǽſcia corda
Ceſſarõ ſup imperio.cuius equore boſtar
Vela dare:& rerum prenoſcere fata iubetur.
Priſca fides adytis longo ſeruatur ab æuo:
Qua ſublime ſedens cyrrhei æmulus antris
Inter anhelantis garamãtas corniger ammon
Fatidico pandit venientia ſecula luco.
Hinc omen cœptis:&caſus ſcire futuros

profectus:cum per omnẽ aphricam & hiſpaniam delectũ habuiſſet ſuperatis pyreneis mõtibus:&tandem alpibus per agros tricaſtinoꝝ in taurinis campis prope Mediolanum caſtra metatus eſt:hæc canit poeta in preſenti volumine:Poſtq̃ inquit carthaginẽſes:duce Annibale ruptis fœderibus Saguntũ expugnarũt: Annibal ꝓfect⁹ eſt ad gades. Caſte.ꝑpter fidẽ illic cultam:quæ caſta eſt.Non æquo genitore iniuſto ioue:qui talia permiſit. Finiti mundi. quia vltra gades non eſt niſi oceanus. Cognata limina.quoniam tyrij gades etiam cõdiderunt:quorũ colonia & carthago fuit. ergo erãt cognata mœnia: Tyrij auctore Stra. monitu oraculi nauigantes:cum ad inſulam veniſſent: templum herculi:q apud illos ſupſtitioſe colebatur erexerunt ad oriẽtem:& e.uidẽ nois: cuius inſula vrbem ad occidẽtem.Super.de ſperio:&euẽtu belli:qd parabaẽ. Fata rerũ futurum rei euẽtum & ſeriem futuri Priſca fides adytis.deſcribit oraculum iouis hãnõis. adytũ eſt locus iu templo ſecretior venerationis plenus.Aemulus.quoniã oraculum hãnonis erat fidum:vt Appollinis delphici Cyrrha eſt oppidũ ſub parnaſo vnde eſt aſcẽſus ad delphos oppidũ : in quo erat oraculum apollinis toto orbe tũc celeberrimũ:& minus alijs fallax:cui oraculum hãnonis æmulum erat:æmulus aũt dicit̃ eiuſdẽ rei ſtudioſus. Sublime.qm̃ in effigie arietis ſup altaria ponebaẽ.Antris quoniã iu medio tẽpli delphici erat foramen : Iubã :quã aliqui fabulant̃ e quercu dediſſe oracula: vt apd̃ Dodonã in epyro.Anhelantes.ſitientes & æſtuantes.garamãtes ſũt populi aphricæ laborantes aquarũ inopia.Venientia ſæ. res futuras:& cõtinuatã reꝝ cõgreſſionẽ:quã fatũ appellam⁹ Hinc.ex oraculo petebat ſcire annibal dubiũ tanti motus euentũ.Omen:auſpiciũ. & an bono omine moturus eſſet arma in romanos.Ante diem.anteq̃ ipſe res eſſent.i.volebat prǽſcire futurum belli euentum. Belli vi.euentum & viciſſitudines:incertũq; martẽ:quoniam varia eſt fortuna belli: & dubius euentus : & fortuna magni fauoris breuis eſt· Cornigeri nu.iouis qui illic colebaẽ in effigie arietis. Donis capitis apd̃ ſagunthum.Vulgatum nec caſſa fides.canit poeta in templo herculis duraſſe trabes a prima tẽpli origine vſq; ad tempora Annibalis:quod tamen fingit alludens ad aliã hiſtoriã.Quippe autore plinio. Templũ Apollinis vticæ erat:vbi indicarũ cedrorũ trabes ita durauerunt:vt poſitæ fuerant prima vrbis eius origine annis mille & cclxxxviii.& in hiſpania templum Dianæ fuit a zacyncto aduectæ cũ cõditoribus annis. cc.ante excidium Troiæ:cui peperit Annibal inquit religione ductus Iuniperi trabibus etiam tunc durãtibus. Nec caſſa non vana. Hinc.ex hac vetuſtate trabiũ:quæ non corrumpuntur.Deum.herculẽ.Seniũ. vetuſtatem:& corruptionem.Tum quis fas.nunc deſcribit ritum:quo vtebant̃ herculis ſacerdotes·Fœmineos greſſus a templo herculis arcebantur mulieres a ſacerdotibus propter Deianiram quæ tunica veneno illita herculem perdidit:& ſues propter aprum erymanthium quẽviuum humeris ad Euryſteum rettulit plutarchus in queſtionibusduas affert cauſas:quare mulieres non guſtabant id quod ſuper aram maximam herculis immolatam eſſet.altera eſt.quia Nicoſtrate mater Euandri:quam Carmentem dicunt ſacrificij herculei tempus non obijt:alteram ad Deianiræ veſtem refert. Nec diſcolor.i. eiuſdem coloris al

hi ſcilicet Peluſiano ſtamine:pāno lineo ægypto.Peluſium eſt oppidum ægypti:vbi erat linum laudatiſſimum:ex quo ſacerdotes ægyptij veſtes conficiebant.& amaſis auctore Pli.toracem lineum habuit q poſtea oſtendebatur Rhodi in æde mineruæ:cuius ſingula fila.ccc.lxv.filis conſtabant.Superior pars ægypti:inquit Ply.verſus arabiam gygnit fruticem:quē xilinō vocāt:& ideo lina inde facta xilina.puulus eſt:ſimilemq̃ barbatæ nucis defert fructum:cuius in exteriore bombice lanugo netur.nec vlla ſunt eis in candore mollitieue præferenda:veſtes inde ſacerdotibus ægypti gratiſſimæ de tali lino intelligit Syllius.Vertex.caput.Lato clauo.textura:qua veſtes diſtinguntur.clauus eſt genus texturę:cuius inuentio:& vſus primus fuit apud baleares inſulas:Tunica lati claui:pli. inquit in modum gauſape texi nunc primum incipit.romani etiam vtebantur clauo. Inde lati claui.In foribus.in iannuis tēpli cælati erant herculis labores: qui leonē ſtrangulauit in nemea ſylua.prope cleonas hydram cōfecit igniferroq̃ ad lernam paludem. cerberū cathenis vinctum eduxit ab inferis:p ſpelūcā: quæ eſt apud heracleam ponticā:& deſcenſurus ad iferos initiatus eſt ſacris eleuſinis a Muſeo Orphei filio.eleuſin eſt oppidum atticę ceteri ſacrum primus labor herculis fuit leo nemeus. Eliſia.cōpreſſa manibus. Patulo hiatu quoniam manibus os illius diduxerat herculeſ & ſuffocauerat:& cū eliditur guttur:os aperit Ianitor. cerberus. Thraces equi. diomedei. Diomedes rex thracię hoſpites obijciebat laniandos:vorandoſq̃ equis quos habebat efferatos Hercules ipſum necatum ꝓprijs equis deuorandū obiecit :equoſq̃ abductos manſuefecit:quoꝝ genus vſq̃ ad Alex.mag.permanſit. Peſtis erymanthia.aperer. ymanthus mons arcadiæ:in quo hercules cœpit aprum horrendę magnitudinis:& tulit ad Euryſteum humeris: qui viſa beluę vaſtitate:ſub æneo vaſe ſe abſcōdit.Aeripedis ceruę Hercules fuga delaſſauit: cœpitq̃ ceruam habentem ęreos pedes:quod finxerunt poetę alludētes ad illius animalis velocitatem:finxerit ęr; pedem ceruā:ingt Vir. Cornua ſuperātia ramos.hoc videbaŧ eſſe mirabile.& ꝑter naturā huius aialis: quoniā mares habent cornua auctoribus Ariſtotele & pli. q̄ ſoli aialiū oībus annis ſtatuto veris tēpore amittūt.Nec leuior vinci.nō ſupatu facilis :qm̄ reſumebat vires a terra. Antheus terræ filius paleſtrę ſupatus eſt ab hercule in aphrica:i cuius āplexu aiam efflauit:cū nō fineret ipſum a terra matre vires affectas reparare. Matre terra. Genus deforme.hercules cētauros domuit qui in ſe ipetū fecerūt:ducti odore vini:quod a pholo cētauro acceperāt.ex defūctis clariores fuerunt daphnis:Ageus:amphion:hyppotiōi orios:iſoples:Melanthetes Tereus:derpos:phryxus.Oīs acarnā.i.oēs minores natu acarnanię regiōis:& ætoliæ:timere videbaŧ in illa ſculptura frontē Acheloi.q pro Dianira cū hercule pugnauit. Vnde Deianira apud Sophoclem in tragœdia ſic loquiŧ:Procus ſane amnis mihi fuerat achelous qui tribus me formis a patre petijt:manifeſtus inceſſit taurus.inde draco:& aliqñ mole valida bouis prę ſe ferens frontem de hac fronte intelligit Syllius:quā monſtruoſā & toruā pueri acarnaēs timere videbaŧ. & ſic ē laus ſculpturę:q̄ tales affectus exprimebat.Achelous eſt fluuius diuidēs acarnanes ab ętolis:& emittēs in mare ad

Ante diem:belliq̃ vices nouiſſe petebat
Exin cornigeri veneratus numinis aras
Captiuis onerat donis:quæ nuper ab arce
Victor fumantis rapuit ſemiuſta ſagunthi
Vulgatum:nec caſſa fides ab origine fani
Impoſitas durare trabes ſolaſq̃ per æuum
Condentū nouiſſe manus:hic credere gaudēt
Conſediſſe deum: ſeniumq̃ repellere tēplis
Tum quis fas & honos adyti penetralia noſſe
Fœmineos prohibēt greſſus.ac limine curāt
Setigeros arcere ſues:nec diſcolor vlli
Ante aras cultus,velantur corpora lino.
Ex peluſiaco præfulget ſtamine vertex
Diſcinctis mos thura dare:atq̃ e lege parētū
Sacrificam lato veſtem diſtinguere clauo.
Pes nudus:tonſęq̃ comæ : caſtumq̃ cubile:
In re tincta focis:ſeruant altaria flāmæ
Sed nulla effigies.ſimulacra ue nota deorum
Maieſtate locum:& ſacro impleuere timore.
In foribus labor alcidæ lernea reciſis
Anguibus hydra iacet:nexuq̃ eliſa leonis
Ora cleonei patulo cęlantur hiatu.
Aſt ſtygius ſæuis terrens latrontibus vmbras
Ianitor æterno tum primū tractus ab antro
Vincla idignatur.metuitq̃ megęra cathenas.
Iuxta thraces eq.peſtiſq̃ erymāthia: & altos
Aeripedis ramos ſupantia cornua ceruę
Nec leuior vinci libycæ telluris alumnus:
Matre ſuper:ſtratiq̃ genus deforme bimēbre
Centauri frontēq̃ timet:minor omnis acarnā

echimadas inſulas. Fulget ethe. ethe mons eſt theſſaliæ ad mare ægeũ in quo hercules accepta tunica miſſa a Deianira furore correptus Lycã qui attulerat in mare deiecit. & illic pira extructa ſe combuſſit. Sacratis ignibus: quibus Hercules cõſecratus eſt: & ad cœlũ abijt. Varia imago. varij labores herculei: quos Annibal ſpectabat. Mira dehinc cernit. deſcribit æſtum oceani: qui quottidie fit & affert huius incremẽti: & reciprocationis duas rationes: quarum altera fa buloſa eſt: altera vera: qm̃ luna habet poteſtatem ſup oĩs humores. & eſt cauſa æſtus oceani: & cũ illa creſcit: creſcunt humores: & ecõtra. Plinius de poteſtate lunę ſic ait: q̃ vera cõiectura exiſtit: haud fruſtra ſpiritũ ſidus lunæ exiſtimari. & hoc eſſe quod in terras ſaturet

Inter quę fulget ſacratis ignibus ethe
Ingentẽq; animã rapiunt ad ſydera flãmę.
Poſtq̃ oculos varia impleuit virtutis imago:
Mira dehinc cernit ſurgentis mole profundi
Iniectum terris ſubitum mare. nullaq; circa
Littora: & infuſo ſtagnantis ęquore campos.
Nam qua cæruleis nereus euoluitur antris:
Atq; imo freta cõtorquet neptunia fũdo:
Prępruptũ exultat pelagus: cęcoſq; relaxãs
Oceani fontis torrentibus ingruit vndis
Tum vada ceu ſeuo penitus ꝓmota tridenti
Luctantur terris tumefactum iponere põtũ
Mox remeat gurges tractoq; relabitur ęſtu
Ac ratis erepto cãpis deſerta profundo.
Effuſi tranſtris expectant æquora nautę:
Cymothoesea regna vage: pelagiq; labores
Luna mouet. luna immiſſis per cęrula bigis.
Fertq; refert ferrũ. ſeqturq; reciproca thethis
Hęc prope ſpectata duci. nã multa fatigant
Curarum prima exercet ſubducere bello
Conſortẽ thalami. parũq; ſub vbere natũ.
Virgineis iuuenẽ thędis: primoq; hymenæo
Imbuerat coniũx: memoriq; tenebat amore
Ac puer obſeſſę generatus in ora ſagunthi
Biſſenos lunę nondũ compleuerat orbes.
Quos vt ſeponi ſtetit: & ſecernere ab armis:
Affatur ductor: ſpes o carthaginis altę
Nate: nec ęneadum leuior metu: amplior ore
Sis patrio decore. & factis ibi nomina condas
Qui ſuperes bellator auũ: iãq; ęgra timoris
Roma tuos nũeret lachrymãdos mr̃ibus ãnos

accendenſq; corpora impleat: abſcendens inaniat; ideo cum incremento eius augeri conchilia. & maxime ſpiritũ ſentire q̃bus ſanguis nõ ſit. ſed etiã ſanguinẽ hominũ cum lumie eiꝰ augeri & minui: frondes quoq; & pabula ſentire. In oĩa eadẽ perrante vi. Auicẽna ſecũda quarti tractatu ſecũdo capitulo. ii. de diebꝰ creticis fatetur ex opiniõe quorundã medicorũ: ſiue philoſophorũ: ꝙ virtus lunæ maximã habet vĩ ſup oĩs humores. Vnde vult: ꝙ oẽs altercationes: q̃ fiunt in humidis: vtputa digeſtio ciborũ: & ſimilia ꝑueniant adiumẽto ipſius lunæ. Cerebra ẽt hoĩum creſcere: & decreſcere. & aquam oceani ad lunę incrementũ augeri. & minui. ęſtus oceani fit ſingulis diebus: & ſex horis mare accedit & ſex recedit & hoc ẽ ſẽp: vt ſẽſui patet. vi tamẽ lunæ talia agunt̃. De motu oceani lege pli. & Stra. Nã qua cæruleis. hęc ẽ cã huius incremẽti fabuloſa Nereus inquit: Deus maris relaxat fõtes q̃bus mares auget̃. Præruptũ. tumidũ: & aſſurgens. Ingruit. creſcit: auget̃. Torentibus. rapidis. Tũ vada. ipſa maria: ſiue aq̃. pontum aquã aſſurgentẽ: & æſtuantẽ. Mox pceta decreſcit mare. æſtus dicit̃ maris ebullitio. æſtuaria loca: ad q̃ illa ebulitio tranſcurrit. Erepto ꝓ fundo. aqua: qm̃ relabit̃ æſtꝰ. Strabo ſic ait: Nõ paruũ nautis diſcrimen iportãt: ſiue deferãtur: ſiue referant̃. In his vero acceſſibus: ſiue receſſibus etiã detrimẽta ſunt. pari eni ratiõe cõcitãtur: celeriterq; mouentur. crebro nãq; nauigia in ſicca tellure deſtituta ſunt: hoc idem accidit Alexandro magno: cũ ad oceanũ indicũ nauigaſſet. Tranſtris. iacentes in ſedilibus nauiũ: & ocioſi expectãtes acceſſũ aq̃. Cymothoes. hęc eſt altera rõ: & vera: cymothoe ẽ nympha maris: quã ponit pro ipſo mari Nã cyma græce latine dicit̃ vnda. Vagæ cymothoes. maris vagi: qđ nunc creſcit: nũc decreſcit. Labores. æſtus & reciprocationes. Reciproca tethis. ipſũ mare reciprocorum. Nã fluit: & refluit Tethis eſt vxor Oceani. & ponit̃ pro ipſo oceano. Hæc prope re ſpectata duci: Cũ Annibal hæc q̃ dicta ſunt apud Gades: vidiſſet ſe vxorem dimittere cogitauit Imilcen: & filium: qui nondum complebat annum: generatꝰ in bello ſagunthino: hic infans Aſpar vocabatur. Sub vbere. lactentem. Imbuerat idest ipſa imilce primo matrimonio coniuncta fuerat Annibali: quam ingenti amore proſequebatur. ideo ait: Virgineis tedis: nam tęda preferebatur in nuptijs. Imbuere eſt dare primum ſaporem: Horatius: quo ſemel eſt imbuta recens: ſeruabit odorẽ Teſta diu. & Mar. Imbuæ plebeias cluſinis ꝓ ultibus ollas. Primo hymenæo. matrimonio: hymenæus eſt deus nuptiarum: & ponitur pro ipſis nuptijs. In ora regione ſagun

thina. Biſſenos orbes. xii. menſes. Quos vxorem: & pueꝝ. Vt ſtetit. placuit ãnibali fixumq́ꝫ fuit. Secernere dimittere ab exercitu vxorẽ & filiũ natũ in obſidione ſagũthina. habebat. n. ãnibal in caſtris vxorẽ. Nec leuior. nõ minor romanoꝝ terror me patre. Amplior patrio decore. i. ãpliorẽ laudẽ aſſequaris q̃ ego adeptꝰ ſim. Condas. compares. Noĩa. gloriã & famã rebus a te geſtis. Auũ amilcarẽ: qui alter mars putatus eſt. Aegra moris: timida & cõſternata aio. ſic Amilcar dixerat annibali: Horreat orius iã pubes tyrrhena tuos Lachrymandos. allaturos calamitatẽ romanæ pubi. Ni pręſaga meos. ni decipior inquit: & male mens p̃ſagit mea. ſagire eſt acute ſentire: ex quo ſagearij: qa multa ſcire volũt: & ſagaces dicunt̃ canes. igitur qui ante ſagit q̃ oblata res ẽ: dicit̃ p̃ſagire. i. futura ante ſẽtire. Præcordia. ponit pro ipſo corde: in quo videtur cõſiſtere ipſum ſape: vnde vecordes dicũtur ſtulti: & cordati ſapientes. Meos ſenſus. opinionẽ: quã de filio concepi. parentis. hamilcaris Ora. aſpectũ toruũ: qualẽ habebat meus pr̃ Torua. feroci: toruitas dicta eſt a ferocia taurorum quaſi tauri acerbitas: hic infans auum referebat ore. Grauẽ. terribilẽ. Elemẽta: principia: quoniã me referre videtur ira & truci vagitu: Siqs inciderit actus. i. ſi non potero italiã inuadere: & aliquis deus abrũpet hos meos conatus memẽto vxor ſeruare hunc puerũ: & cũ poterit fari: fac iuret ad aras eliſeas bellũ romanum vt ego feci. Tantos actus. quos paro cõtra romãos Lœto. morte mea. Primordia re. principia belli qđ romanis inferre paro. Labora. enitere. Noſtra cuna. per mea veſtigia: q iuraui bellũ i pueritia. Eliſeas. ab eliſa. Diodone. i. iuret vt ego feci ad aras dicatas mãibꝰ eliſæ. Cineri p̃rio. mãibus aui & p̃ris. Calcato fœ. ſeruat decoꝝ viri impij bellicoſi & p̃fidi. Calcato. ſpreto: & violato. V ẽdicet. paret mihi ſepulchrũ in capitolio Tu vero tanti. vertit ſermonẽ ad vxorẽ: quã hortat̃ ab armis diſcedat ꝑpter futuros labores: & difficultatem itineris. Fide. ꝑpter fidẽ cõiugalẽ q̃ cenſeris. Suppoſta. erecta ad cœlũ. Labor alci. herculis: q alpes tranſcendit: mirãte iunone nouerca propter rei difficultatẽ. Sudatus maximo ſudore pactus in trãſcẽdẽdis alpibus. Acrior la. quoniã plus negocij erat in alpibus inuijs: q̃ in exercitu & pugna cũ hoſtibus. Qđ ſi promiſſũ. captat beniuolẽtiã ab vxore: cũ dicit: ſi fortuna mihi aduerſabit̃ in italiã ꝑperãti: & moriar: iuſtius eſt vt tu remaneas: & tua ætas iuſtior ẽ: cui parcæ ducãt fila tarda. i. vt tua ætas ad ſeniũ ꝑueniat. tali aĩo fuit etiã Graccus erga Corneliam. Lęua. cõtraria meis cœptis. Vltra me. vt ſuꝑuenias mihi. Impropæ. tardæ ducãt fila. i. extẽdant ætatẽ poſt mortẽ meã. At cõtra hic repetit poeta originẽ Caſtulonis oppidi. qđ erat Imilces natale ſolũ. Caſtulo vrbs hiſpaniæ patria vxoris annibalis: qđ ẽt Liuius teſtat̃. Fingit poeta ꝑpter ipſum nomẽ quẽdã Caſtaliũ veniſſe ex phocide i qua ẽ Parnaſus: & fõs Caſtalius phœbo ſacer: & cõdidiſſe Caſtulonẽ vrbẽ: denomiat̃ ſeqꝫ a noĩe matris: alludẽs ad ipm fontẽ: qui & Caſtalia dicit̃. V nde papinius. Caſtaliæ flauos mor eſt tibi mergere crines. Et Virgilius: Ca-

Ni pręſaga meos ludunt precorda ſenſus
Ingens hic terris creſcit labor: ora parentis
Agnoſco toruaq́ꝫ oculos ſub fronte minaces.
Vagitũq́ꝫ grauem: atq́ꝫ iraꝝ elemẽta meaꝝ
Si quis forte deum tantos inciderit actus:
Vt noſtro abrũpat lœto primordia rerum:
Hoc pignus belli coniunx ſeruare labora.
Cumq́ꝫ datũ fari duc per cunabula noſtra
Tangat eliſeas palmis puerilibus aras.
Et cineri iuret patrio laurentia bella.
Inde vbi flore nouo pubeſcet firmior ætas
Emicet in martẽ. & calcato fœdere victor
In capitolina tumulum mihi vendicet arce.
Tu vero tanti fœlix quam gloria partus
Expectat veneranda fide diſcede periclis
Incerti martis duroſq́ꝫ relinque labores:
Nos clauſo niuibus rupes ſuppoſtaque cœlo
Saxa manent. nos alcidæ mirãda nouerca
Sudatus labor: & bellis labor acrior alpes
Quod ſi promiſſum vertat fortuna fauorem
Læuaq́ꝫ ſit cœptis: te longa ſtare ſenecta
Aeuumq́ꝫ extendiſſe velim: tua iuſtior ętas
Vltra me improperæ ducant: cui fila ſorores.
Sic ille ad contra cyrrhei ſanguis imilcæ
Caſtalij: cui materno de nomine dicta
Caſtulo phœbeis ſeruat cognomina natis:
Atq́ꝫ ex ſacrata repetebat ſtirpe parentes
Tꝑe quo bacchus populos domitabat iberos
Cõcutiens thyrſo: atq́ꝫ armata menade calp.
Laſciuo genitus ſatyro nymphaq́ꝫ myrice
Milicus indigenis late regnarat in oris.
Cornigeram attollens genitoris imagĩe frõtẽ
Hinc patriam: clarũq́ꝫ genus referebat imilcę
Barbarica paulum vitiato nomine lingua.
Quæ tũc ſic lachrymis ſenſim manãtibus iſit

ſtaliã molli diuertit̃ orbita cliuo.&Mylichũ quendã natũ ex Satyro Bacchi comite:& nympha Myrice illic regnaſſe:a quo imilce habebat originẽ.Cyrrhei caſtalij:phocẽſis:qm̃Cyrra ẽ in phocide ad radices pnaſi.Natis phœbeis.caſtulonẽſibus oriundis ex phocide phœbo ſacra:qm̃ illic erat delphicũ oraculũ. Liuiꝰ ait:Caſtulo vrbs hiſpaniæ valida ac nobilis:& adeo cõiuncta ſocietate pœnis:vt vxor inde ãnibali eẽt.Repetebat hamilce.ſ.ex ſacrata ſtirpe:nã referebat ſuos natales& ſtẽma ad milicũ natũ ex baccho &nympha: eo tẽpore quo bacchꝰ domuit hiſpanos.Agitabat.vexabat bello.Thyrſo.haſta bacchica obuoluta pãpinis & inſtita.Vnde Papi.deſcribens Euneũ Bacchi ſacerdotẽ:& eius inſignia dicit:Pallẽtes hæderæ nyſeaq̃ certa coronãt Cãdida pãpineo ſubnectit̃ inſtita pilo.Armata menade.Menades:Thiades:Mymallones dicunt̃ mulieres bacchantes:et baſſarides.Calpen.hiſpaniã:calpe mõs: vt dictũ eſt: ad fretũ gaditanũ.Laſciuo.qm̃ ſatyri laſciui ſũt Indigenis.hiſpanis idigenæ dicunt̃ indegeniti. Imagie gẽitoris:qm̃ ſatyri cornuti ſũt &bacchũ comitãt̃.Hic a milicoVitiato noie:qa Milico Himilce dicebat̃.tamẽ hoc fingit poeta.Me ne oblite tua:verba Himilces ad Annibalẽ:a quo captat viciſſim beniuolẽtiã:ſẽſus ẽ:nõvis me comitẽ tui itineris Annibal an ignoras:ꝙ mea fiſiq̃ cõmunis ſalus ex tua pẽdet:ſeruat decorꝫ poeta cõiugis fidæ:ac pudicæ:ordo eſt : ne me abnuis comitẽ icœptis.o ãnibal.ſ.oblite a tua ſalute noſtrã pẽdere.Fœdera.cõiugalia.ſ.nõ inqt exptus es me ifidã vt debeas me comitẽ abnuer̃ ſenſus eſt:nouiſti ne me hactenꝰ ita pigrã:&exigui erga te amoris : vt nũc me deſerere debeas qa nolim tecũ ꝑpeti labores.aut grauer : q̄ſi .d. hactẽus fui tecũ vbiq̃ : & ero ſi placet : oĩaq̃ labores voluptati aſcribã:ita caſtus amor:&cõnubij fœdus expoſcit.Primitię tori.qm̃ habuit eã virginẽ ãnibal.Haud vllus la.i. nulla difficultas me ſuperabit tevnice amãtẽ. Sin ſolo.ſenſus eſt ſed ſi ſolũ ꝑpter hoc me relinquis:qa ſũ fœmia: ex cuius gremio turpe eſt viro bellicoſo ſurgere ad martis labores: remãebo libens:&voluntati parebo tuæ.oro igit̃ vt deus annuat cœptis tuis & inter arma:& clangores tubarũ memor eſto mei& nati.Quippe qm̃ inqt,nõ tãtũ tieo romanos Quãtũ te q ruis i apta diſcrimia:nec ſatiaris aliquo euentu ꝓſperæ fortũæ. & nulla gloria ẽ q̃ tibi ſit ſatis.& putas nõ decere hoiem bellicoſum in pace mori.Ignobile lœ.ignauã mortẽ. Quis vnus con.ſe ti.i.nõ timeo aliquẽ cõgrediẽtem tecũ ſingulari certamine:ſed vi multitudis Bellorũ ge.q es alter mars:& illũ i armis ſpiras. Teucris romanis: ſeruat decorũ vxoris timẽtis viro quẽ ꝑpter eximiã bellicæ virtutis gloriam vnice amabat.Iãq̃ adeo eg.ãnibal vxor:cęteriq̃ comites egreſſi ex tẽplo herculis:& vrbe gaditana puenerant ad littus:vt e portu ſoluerent tũc annibal himilcẽ lachrymantẽ his verbis alloquutus ẽ. Littore.gaditão.ſ.Promota. deducta in aquã. Pendẽtibus.aptãtibus antẽnã: & vela

Me ne oblitę tua noſtrã pendere ſalutem.
Abnuis incœptis comitẽ? ſic fœdera nota
Primitięq̃ tori? gelidos ſic ſcandere tecum
Deficiam montis coniunx tua? crede vigori
Fœmieo.caſtũ haud ſupat labor vllus amorẽ
Sin ſolo aſpicimur ſexu.fixumq̃ relinqui.
Cedo equidẽ.nec fata moror.deus ãnuat oro
I fœlix in numinibus:votiſq̃ ſecundis
Atq̃ acies inter flagrantiaq̃ arma relictę
Coniugis & nati curam ſeruare memento.
Quippe nec auſonios tantũ nec tela:nec ignis
Quantũ te metuo:ruis ipſos acer in enſes.
Obiectaſq̃ caput telis.nec te ulla ſecundo
Euentu ſatiat virtus.tibi gloria ſoli
Fine caret.crediſq̃ viris ignobile lœtum
Belligeris in pace mori:tremor ĩplicat artus.
Nec quẽquã horreſco qui ſe tibi cõferat vnus
Sed tu bellorũ genitor miſerere.nefaſq̃
Auerte:& ſerua caput inuiolabile teucris:
Iamq̃ adeo egreſſi ſteterant in littore primo
Et promota ratis pendentibus arbore nautis
Aptabat ſenſim pulſante carbaſa vento:
Cum lenire metus properãs:ęgramq̃ leuare
Attonitis mentem curis:ſic annibal orſus.
Omnibus parce &lachrymis fidiſſima cõiũx
Et pace & bello cunctis ſtat terminus ęui.
Extremumq̃ diem primus tulit ille ꝑ ora
Nomen in æternũ.paucis mens ignea donat
Quos pater ętheréis cęleſtum deſtinat oris.
An romana iuga:&famulas carthaginis arces
Perpetiar? ſtimulãt manes:noctiſq̃ ꝑ vmbras
Increpitãs genitor.ſtãt arę:atq̃ horrida ſacra
Ante oculos:breuitaſq̃ vetat mutabilis horæ

in arbore nauis .Sẽſim pulſãte.paulatim inflante vela.Ominibus par.noli iquit lachrimis tuis infœlicitates omia ri vxor omẽ.ꝑprie ẽ iverbis.Vnde dicit Ci i.i.de diui.Neq̃ ſolũ deorũ voces pythagorei obſeruauerũt

ſed etiã hoium q̃ vocant omia quæ maiores noſtri:qa vaſere cenſebant:iccirco oibus rebus agendis ꝙ bonum:fauſtũ:fœlix:fortunatũq; eẽt præfabanẽ:rebuſq; diuiis:q̃ publicę fierent vt fauerent linguis impabaẽ qđ ſic interpretaẽ. Senæ.dicẽs.Quotiens mẽtio ſacrar̃ litterar̃ interuenerit fauete linguis:hoc verbũ nõ vt pleriq; exiſtimant a fauore trahiẽ:ſed imperaẽ ſilentiũ vt rite pagi poſſit ſacrũ:nulla voce mala obſtrepente. ideo Annibal p̃caẽ vxorẽ vt oibus pcat:inquiẽs:Fixus eſt dies mortis.In pace & in bello morimur: cũ venerit dies:q pẽdet a prio :ſupra dixit:Naſcentiq; addita fata. Extremũ diẽ.Herodotus dicit lib.prio Sortẽ fato deſtiatã deo quoq; effugere ipoſſibile ẽ.Et Sene.ſcribens de cõſolatiõe ad Martiã dicit:Mors illi naſcenti determniata:& in hãc legẽ data .& Metrodorus dixit ſorori ſuæ lugenti filiũ:mortale eſt oium mortaliũ bonũ.Mens ignea.cœleſtis & ardẽs oĩ virtute.i.ſola virtus eſt illa q̃ famã cõparat:& hoiem cũ dijs agere æuũ facit. Sic Virgi.pauci quos æquus amauit iuppiter: aut ardens euexit ad æthera virtus:& affert patrię ſeruitutẽ:vt magis illã moueret.ordo: ignea mens paucis donat nomen.ſ.eorum ire p ora.i.celebrari iter mortales.Sic Enni.Cur volito viuus docta p ora virũ.Perfecta virt⁹ eſt illa q̃ hõ cenſeẽ:& cũ virtute optimũ ẽ mori. Ratio recta & cõſumata iqt Sene.fœlicitatẽ hoĩs iplet.Hęc rõ vocaẽ virt⁹:eadẽq; honeſtũ ẽ.& alibi dicit magnã eẽ fœlicitatẽ mori. Quos.paucos iuppiter deputauit cœlo:quoniã virtus eſt illa q̃ facit nos deo ſimiles quo adiuuare: & ꝓdeſſe:q dant beneficia deũ imitanẽ:q repetunt fœneratores :loquiẽ Syllius ex opinõe ſtoicor̃:Nã Zeno ſtoicus:aiam ignẽ putauit eſſe:nõ ſine rõne tamẽ: Nã volũt ſtoici vt corpus fit ab aia tãq̃ a forma: qppe aia color ẽ:& vis q̃dã:vt ipſi dicũt aeria cõcalefacta.qd aũt de anima tp̃a tenẽdũ ſit:nos q chriſtiane philoſophamur:religio nr̃a ſanctiſſima docet.An roma.iu.affert rei idignitatẽ q̃ dicit ſe ad bellũ ipelli qm̃ patrię oia debemus.Iuga.impia qbus p̃mimur:vt iugo boues.Manes aia pr̃is mei amilcaris. Aræ.ad q̃s iuraui bellũ romanũ.Horrida ſa.inferna :& in qbus mactabanẽ hoĩes.Mutabilis:qa tpa facile mutanẽ:nã amilcar morte preuentus nõ potuit romãis bellum inferre Sic inquit annibal mihi accideẽ poſſet.iõ ait pli.i epiſto. Cũ tã anguſtis terminis vita noſtra claudaẽ ſtudijs memoriã extendamus.Columella dicit·Inuigilate viri tacito nã tpa greſſu Diffugiunt:nulloq; ſono conuertitur annus.Et Vir.Optima quæq; dies miſeris mortalibus æui Prima fugit.

Prolatare diem:ſedeam ne:vt nouerit vna
Me tantum carthago&qui ſim neſciat omnis
Gẽs hoium:lœtiq; metu decora alta reliquã
Quantũ etenĩ diſtant a morte ſilentia vitæ:
Nec tamẽ incautos laudũ exhorreſce furores
Et nobis eſt lucis honos.gaudetq; ſenecta
Gloria cum longo titulis celebratur in æuo
Te quoq; magna manẽt ſuſcepti præmia belli
Dent modo ſe ſuperi.tybris tibi ſeruiet oĩs:
Iliacęq; nurus:& diues dardanus auri.
Dumq; ea permixtis inter ſe fletibus orãt
Confiſus pelago celſa de puppe magiſter
Cunctantẽ ciet.abripitur diuulſa marito.
Hærent intenti vultus:& littora ſeruant
Donec iter liquidũ volucri rapiente carina
Conſumpſit viſus tellus:pontuſq; receſſit
Ac pœnus belli curis auertere amorem
Apparat:& repetit properato mœnia greſſu
Quæ dum pluſtrat:crebroq; obit oĩa viſu:
Tandẽ ſollicito ceſſit vis dura labori:
Belligeraq; datur ſomno componere mentẽ
Tum pater oĩpotens gentẽ exercere periclis
Dardaniam:& fama ſeuorum tollere ad aſtra

Prola·differre.Sedeã ne.ſeruat decorum viri ingentis ſpũs:& gloriæ immenſę cupidi.Lætiq; me.de.al.re. nam vere fortis:vt dictum eſt propter decorum & honeſtatem nõ timet mortem:imo circa ardua verſaẽ etiam ſi ſit moriendum:quippe vitæ non parcit ſuæ:nec propter aliqua incommoda declinanda debet eẽ timidus:quoniam amitteret fortitudinis laudem:& honorem qui eſt primum virtutis:& quem animus generoſus appetit. Vnde dicit Sene. Habet hoc optimum in ſe generoſus aĩus ꝙ concitatur ad honeſta.& alibi dicit:Male viuet quiſquis neſciet bene mori. Alta decora. laudem rerum geſtarum:& vere virtutis decus Quantum etenim di. quaſi di. ille de quo nihil dicitur eſt perinde ac mortuus. Nec tamen in cau. non debes inquit timere ꝙ ego ſim incautus: vt dixiſti. nam & ego gaudeo vita. & gloria mea gaudet ſenio:cum celebratur ipſa gloria titulis:& imaginibus ob res geſtas in longam ætatem.Furores laudũ vehementem cupiditatẽ laudis:ad quã nati ſumus:& pro qua conſequenda me in tantum in apta ruere pi cula dicis. Honos lucis.amor vitæ. Titulis: honoribus : laudibus:& inſcriptionibus victoriarum. Oui. Gratulor œchaliam titulis accedere noſtris.Te quoque locus eſt ab vtili. Dent mõ ſe ſupi.i.ſolum dij annuant cœptis:& faueant. Omnis tyberis.ois italia & ipſa Roma.Dardãus.romãus.Diues. au. ditiſſimus

Belloꝶ meditãs:priſcoſq; referre labores
Prçcipitat conſulta viri:ſegnemq; quietem
Terret:& immiſſa rumpit formidie ſomnos
Iãq; per humentem noctis cyllenius vmbrã
Aligero lapſu portabat iuſſa parentis.
Nec mora.mulcentẽ ſecuro membra ſopore
Aggreditur iuuenẽ:ac monitis ĩceſſit amaris
Turpe duci totam ſõno conſumere noctem
O rector libyę.vigili ſtant bella magiſtro.
Iam maria effuſas cernes turbare carinas:
Et latiam toto pubem volitare profundo.
Dum lentus cœpti terra cũctaris ibera.
Scilicet id ſatis ẽ decoris memorãdaq; virtus:
Q đ tãto cecidit molimine graia ſagunthos:
En age ſi quid ineſt animo par fortibus auſis:
Fer greſſus agiles mecũ.& comitare vocãtẽ.
Reſpexiſſe veto:monet hoc pater ille deorũ.
Victorẽ ante altæ ſtatuam te mœnia romæ.
Iãq; videbatur dextram iniectare:graduq;
Lætantem trahere in ſaturnia regna citato:
Cũ ſubitus circa fragor:& vibrata per auras
Exterrent ſæuis a tergo ſibila linguis:
Ingentiq; metu diuum præcepta pauenti

popu.romãus:nam i italia ſũt auri venæ.quas effodivetitũ eſt:vt inqt pli.edictũ patrũ italiæ parci iubẽtiũ vnde Vir.dicit:atq; auro pluria fluxit:romæ nõ fuit niſi ad modũ exiguũ lõgo tẽpore:nã cum pax a gallis emeretur:nõ potuerũt effici pl⁹ q̃ mille pondo:ſed auctũ eſt poſtea tpe.C.Marij:& Syllæ:q.xxx.milia põdo e p̃neſte quo Marius aſportauerat romã i triumpho retulit:& argenti.vij.milia:& ex reliqua victoria auri põdo.xv.milia:argenti vero.cxv.milia:vt ait ply.Inde Sex.Iulio.L.Aurelio cõſſ.auri i ærario po.ro. fuere.vij.ãnis ãte tertiũ bellũ punicũ pondo.dcccxxvj.Argenti.lxxxij.milia:& extra numerũ.ccclxxv.milia.Item Sexto Iulio:& Lucio Mario conſulibus belli ſotialis initio octingẽta.xlvj.auri pondo Cæſar primo itroitu vrbis i ſuo ciuili bello ex ęratio ptulit lateꝶ aureoꝶ vigiti ſex milia & i nũero põdo.ccc.neq; fuit alijs tẽporib⁹ reſpublica locupletior.Seruius Tullius rex primus æs ſignauit nota pecudum:vnde pecunia dicta.Nam po.ro.ante Pyrrhum regẽ argẽto ſignato nõ ẽ vſus:quod ſignatũ eſt.Qu.Fabio conſule quinq; annis ante primũ bellũ punicũ.nota argenti fuere bigæ & quadrigæ:inde bigati nũmi:& quadrigati dicti.Liuius Druſus i tribunatu tertiã partẽ æris argento miſcuit:qui victoriatus appellabatur.Nũmus legæ clodia percuſſus ẽ:ante hic nũmus ex illyrico aduectus loco mercis habebaẽ.Nũmus aũt dictus eſt auctore Ariſtotele a lege que nomos dicitur græce.quippe non natura:ſed lege introductus eſt.nã principum inſtituto fit nummus:qui adhibet menſuram omnibus rebus.ideo velut ſubſidiũ cõmutandarum rerum nũmus excogitatus eſt. victoriatus nũmus ſignatus fuit nota victoriæ vnde nomen.Aureus nũmus poſt annum.lxij. percuſſus eſt:q̃ argenteus.a nũmo prima eſt auaritiæ origo inquit Ply.excogitata fœnore q̃ſtuoſaq; ſegnitia.Inter liquidũ.ipſũ mare abſtulit viſus.At pœnus:annibal·ſoluens e littore gaditão:citato curſu nouã carthaginẽ cõtendit:vbi p nocturnã quietẽ hoc oſtentum vidit: qđ poeta verſibus pſequitur.Auertere amorẽ quo tenebaẽ erga vxorẽ:qui aliquo affectu amoris p̃mitur:inqt Cice.in tuſcu.q̃ſtionib⁹:vt ſanetur adducendus eſt ad alia ſtudia:curas:negocia:loci deniq; mutatione tanq̃ ægroti non conualeſcentes ſæpe curandus eſt.Mœnia.nouam Carthaginem:vnde diſceſſerat iturus ad templum Herculis.Tandem.poſt longam belli cogitationem:& ſtudium Vidura.vehemens affectus amoris ſuperatus eſt a labore bellico. Ouidius.Ocia ſi tollas periere cupidinis arma.Sollicito.ab effectu:quia reddebat annibalem ſollicitum & diligentem:Tũ pater oĩpotẽs.Silenus græcus auctor:quem Celius ſequutus eſt:auctore Cice.dicit Annibalẽ:cum cœpiſſet Saguthum viſum eſſe in ſõnis a ioue i cõciliũ deoꝶ vocari:quo cũ veniſſet:iouẽ impaſſe vt italiæ bellũ iferret:ducẽq; ei vnum e concilio datum quo illum vtenrem cum exercitu pgredi cœpiſſe:& vidiſſe poſt ſe hoc mõſtrum: quod poeta nunc deſcribit fingit poeta in gratiã romanoꝶ iouẽ miſiſſe mercuriũ ad Annibalẽ:vt properaret in italiam:non vt faueret annibali:ſed vt romanos iam deſides:& priſcoꝶ laborẽ deponẽtes bellis exerceret:quibus priſci romani ex tenui pricipio aucti ſũt.Paulo poſt iuppiter Veneri reſpõdẽs ait:Hac ego martis mole viros ſpectare paro:atq; extẽdere bello.Dardaniam.romanã.Sæuoꝶ bellorum.quia in bello eſt ſæuitia.Priſcos.quos priſci illi romani pro imperio propagando tolerabant.Præcipitat.vrget:Impellit concilium annibalis de inuadenda italia:ne romani deſidia torperent:quoniam in locum virtutis vitium obrepit.vnde dicit Hora.in agris neglectis filicẽ innaſci.i.vitiũ:cũ nõ exercemus officia.Cyllení⁹.mercu-

rius a cyllene monte arcadiæ:in quo fuit nutritus:& eſt nuncius iouis.Vmbram.noctẽ humidã:q̃ nil aliud eſt niſi vmbra terræ.Aligero.quoniã habet talaria:& volat. Parentis.iouis. Inceſſit.carpit:& ĩpetit. Amaris.aſperis.Turpe duci totam. verba mercurij ad Annibalem:quẽ ignauiæ accuſat:vt ad decorum præſtã dum tandem excitaret.Pallas apud Homerum ſic alloquitur Agamenonem:Non oportet noctu quieſcere virum:cui populi ſunt curæ.Arguit igitur prius ab honeſto:dicens:Non ſeruatur decorum tuũ annibal qui es rector libyæ:ſi dormis.Inde ab vtili:dicens:iã romani te ceſſante turbabunt omnia maria:& Libyã inuadent.Stãt.fiunt:vigent non dormiente rectore.qui debet eſſe ſolertiſſimus:ac prudentiſſimus.Effuſas ſparſas per mare.Lætus cœpti.tardus ad ea obeunda:quæ cœpiſti.Ibera.hiſpana.Scilicet id ſatis eſt decoris.ſenſ⁹ ẽ:putas ne te adeptũ magnum decus:quia Saguntum expugnaſti tãta mole belli:quaſi dicat:nõ ẽ tibi magna laus vnã vrbẽ tanto exercitu ſolo æquaſſe:& locus eſt honeſto.Decoris.laudis & gloriæ.Molimine.belli apparatu.Graia.quoniam zacynthii eã condiderũt qui ſunt græci:viri .ſ. effœminati. En age.hortantis eſt.Ante mœnia. quoniam Annibal poſuit caſtra ad aniẽnẽ:& vſq; ad portam collinã progreſſus eſt:& locus eſt ab honeſto:vtiliq;.In ſaturnia regna.romana a Saturno:qui fuit in latio.Cum ſubitus circa fragor. Syllenus autore Cicerone in p̃rio de diuinatione dicit ducẽ præcepiſſe Annibali:ne reſpiceret:illum autẽ id diuti⁹ facere non potuiſſe:elatumq; cupiditate reſpexiſſe:Tũ viſam Beluã vaſtam & immanẽ circũplicatam ſerpentibus: quacunq; incederet oĩa arbuſta:virgulta:tecta peruertere:& Annibali q̃renti reſpõdiſſe ducẽ vaſtitatem eſſe italiæ p̃cepiſſeq; vt pergeret protinus quid retro:atq; a tergo fieret:ne laboraret.Effluxere. excederunt Annibali. Iugis. e montibus.Quãtus non æquas.hũc ſerpẽtem illi comparat:qui ẽ polo boreali affixus:& ſua magnitudine geminã arcton circũligat.Arat⁹: cuius carmina Cicero latina fecit:hũc anguem deſcribit:& Vir.in geor.Maximus hic flexu ſinuoſo elabitur anguis:Circũ perq; duas in morẽ fluminis arctos.Nõ æquas.diſſimiles:quoniã eſt maior vrſa & minor.Perluſtrat.circuit ãplectiẽ Geminũ ſyd⁹.duas arctos.Diducit.aperit os.Nĩboſis.altis.Rapti cœli.obſcurati p̃pter himbres & pluuias.Hyemem.tẽpeſtatẽ.Nec aderat vis.potentia:& obſcuritas altæ noctis.nam mercuri⁹ fugauerat tenebras ſuo caduceo.Virga.caduceo ſuo:quo diſcutit vmbras.Miſcuerat lucẽ quoniam videbat:quamuis eſſet nox.Scitatur.interrogat quærit a Mercurio:Gelidis antris.frigidis:qm̃ arcadia ẽ montoſa & frigida.Vnde dicit Papinius ĩ thebaide.Arcadiæ capita alta madẽt:ſita ẽ Arcadia ĩ media pelopõneſo.Bella vides.verba Mercurij ad Annibalem quærẽtẽ:q̃ nã eſſet illa Belua.Idei generis. romani nominis ab ida troiana.Fata .mortes.Noctẽq; retractat.i.repetit aĩo id quod viderat p nocturnã quietẽ.Deum reg:.Ioui.Caſtra diſſona:qm̃ erant ex varijs nationibus & liguis.Prodito calliope.rẽ dictu haud facilem: & remotæ ãtiq̃tatis caligine obductã narraturus poeta votũ repetit:p̃caſq; Calliopẽ muſarũ reginã:vt populos aperiat:ac milites:qui ad hoc bellũ venerũt:& auſpicio Annibalis arma italiæ ĩtulere.Prodito famæ. Aperi inquit hæc omnia vt fama per totum orbem propagetur.Excierint.ad arma vocauerit cœpta Annibalis.Iberis indomitis bellicoſis:& inuictis hiſpanis.Quaſq; paretonio:ægyptio & libyco.Parethonium eſt oppidum ægypti & portus ingens prope cyrenaicam regionem.vnde litt⁹ parethonium põnit pro ea parte aphrycæ:quæ vergit ad ægyptum.Ponit etiam pro æthyopib⁹ heſpijs:de qb⁹ poſtea dicẽ:& deniq; pro oĩbus vrbibus:q̃ ſũt a Nilo vſq; ad fretũ gaditanũ quo Aphrica ab Europa diuiditur.Frenos reg̃. ĩperiũ totius orbis.Libyæ.ipſa carthago.Mutare iugũ terris. conſtituere nouũ ĩperiũ:& imparẽ romanis qui

Effluxere viro:& turbatus lumina flectit.
Ecce iugis rapiens ſyluas ac robora vaſto
Cõtorta amplexu tractaſq; per inuia rupes
Ater letifero ſtridebat turbine ſerpẽs.
Quãtus nõ æquas pluſtrat flexibus arctos
Et geminũ lapſu ſydus circunligat anguis
Immani tantus fauces diducit hiatu.
Attolleſq; caput nimboſis montibus æquat
Congeminat ſonitu rapti violentia cœli:
Hymbriferãq; hyemẽ p̃mixtã grãdie torq̃t.
Hoc trepid⁹ mõſtro:neq;.n.ſopor illenecalte
Vis aderat noctis:virgaq; fugante tenebras
Miſcuerat lucem ſomno deus ardua quæ ſit
Scitatur peſtis:terraſq; vrgentia membra
Quo ferat:& quoſnã pp̃los depoſcat hiatu.
Cui gelidis almæ cyllenes editus antris.
Bella vides optata tibi:te maxima bella:
Te ſtrages nemorum:te toto turbida cœlo
Tempeſtas cedeſq; virum magnæq; ruinæ
Idei generis:lachrymoſaq; fata ſequuntur.
Quantus p cãpos populatis mõtibus actas
Contorquet ſyluas ſqualenti tergore ſerpẽs.
Et late humectat terras ſpumante veneno:
Tãtus perdomitis decurres alpibus atro

imperabāt.Priceps ſigna tulit.incipit deſcribere vrbes q̄ ad bellū milites miſerūt:& pria fuit carthago tyriorū colonia:de qua ſatis dictū ē.Pubes.iuuēt⁹ carthaginēſis.Mēbra leuis.agilis ad curſū:& breui ſtatura Superbū.clarū & nobile decus:pceræ ſtaturæ:qua fraudatᷓ natura.Docilis fallendi.fallax & infidus.Rudis.impolita parmā appellam⁹ ſcutū.Veſtigia nuda.hoc dixit ad imitationē Vir.q canit hernicos tali habitu iuiſſe ad bellū:reſpiciēs ad illorum antiquitatem.nam hernici pelaſgi fuerunt ab ętolo duce hernico nomīati & ætoli ſiniſtro pede nudo ad bellū pdire cōſueuerūt:vt ait Euripides ī meleagro.& Ariſto.li.ii.de poetis:de his rebus lege Macrobiū.Inaſſuetū cingere ſinus.quoniā diſcincti prodibant ad bellū:vt

Inuoluens bello italiam:tantoq; fragore
Eruta conuulſis pſternes oppida muris.
His ægrū ſtimulis liq̄re deuſq; ſoporq;.
It membris gelidus ſudor lætoq; pauore
Promiſſa euoluit ſōni noctemq; retractat.
Iamq; deum regi martiq; ſub omine fauſto
Inſtauratus honos:niueoq; ante oīa tauro
Placatur meritis monitor cyllenius aris.
Extemplo edicit cōuellere ſigna:repenſq;
Caſtra quatit clamor pmixtis diſſona liguis
Prodito calliope famæ quos horrida cœpta
Excierint populos:tuleritq; in regna latini.
Et quas indomitis vrbes armarit iberis:
Quaſq; paretonio glomerarit littore turmaſ
Auſa ſibi libyæ rerum depoſcere frenos:
Et terris mutare iugum:non vlla nec vnquā
Seuior it trucibus tēpeſtas acta procellis.
Nec bellum raptis tam dirum mille carinis
Acrius infremuit:trepidūq; exterruit orbē
Princeps ſigna tulit tyria carthagine pubes.
Mēbra leuis celſiq; decus fraudata ſuperbū
Corporis ac docilis fallēdi:& nectare tectos
Nūquā tarda doloſ:rudiſhiſ dū pma breuiq;
Bellabant enſe:ac veſtigia nuda ſinuſq;
Cingere inaſſuetū:& rubræ velamine veſtis
Ars erat in pugna fuſū occuluiſſe cruorem
His rector fulgens oſtro ſuper altior omnis
Germanus nitet ānibalis:gratoq; tumultu
Magno quatit currus:& fratrē ſpirat ī armis.
Proxia ſydoniis vtica eſt effuſa maniplis
Priſca ſitu:veteriſq; āte arces cōdita byrſæ.
Tunc quæ ſicanio percinxit littora muro
In clypei ſpeciem curuatis turribus aſpis.
Sed dux in ſeſe conuerterat ora ſycheus

dictū ē:& vtebanᷓ i bello veſte rubra:vt cruor fuſ⁹ e mēbris nō cognoſcereᷓ Fulgēs oſtro.purpura.Māgo frī ānibalis his militibus precrat:Spirat fratrē.refert ānibalē pſtantia bellica.Vtica.vt ſcribit Stra.vrbs ē:& magnitudine:& auctoritate ſecūda poſt carthaginem:ſita ī eodē ſinu:quo carthago īſignis morte Catonis.Sidonij ex phœnicia pfecti illā cōdiderūt:iō dicit Sidonijs maniplis.i.ſuis militibus oriūdis a ſidonijs.Priſca ſitu.quoniā cōdita fuit āte carthaginem.Byrſæ.carthaginis.Aſpis.Agatocles rex ſyracuſanorū cū in Siciliā premeretur bello a carthaginēſib⁹ duce Amilcare Gyſgonis filio:q ſyracuſas obſidebat:ī aphricam traiecit:vt illuc bellū retraheret:& pmōtoriū qddā occupauit:fecitq; munimētū:qđ a ſimilitudine clypei aſpis cognomiatū ē.aſpis ſignificat & ſerpentē & clypeū græce.inde aſpidion breue ſcutū:& aſpidiſchiō:iō ait Stra.dictus ē ille collis a ſimilitudine.ſ.clypei:& hæc ciuitas habebat turres p circuitū ad formā clypei.Sicanio.ſiculo cōdito ab agathocle ſiciliæ rege:de hoc rege alibi diceᷓ latius.Sycheus horum ductor erat nepos annibalis ex ſorore:q̄ nupſerat Aſdrubali:q amilcari ſucceſſit in hiſpania:vt dictū ē.Vano tumore.aī elatiōe:atq; faſtu iani:qm̄ cecidit ad Traſimētum manu flaminiſ cōſulis.Interea īquit alibi poeta exanimē mœſti ſup arma ſicheū portabant pœni.Berenicide nudoſa.berenicę ciuitas aphricæ ſita in quodam promontorio pp̄e ſyrtes iuxta lacū noīe tritonidē:iō appellat ipſā nudoſā:ē ēt illic heſpidū lacus:ī quē flumen loton īmittit.Tereti dolone.rotūda haſta.Dolō eſt genus haſtæ rotūdæ:& breuioris.Barcæ.poſt berenicē ē vrbs cyrenaicæ regiōis q̄ poſtea ptolæmais dicta ē ſita in harenis condita a ceſilao batti filio:qui cyreneis imperauit.Sitientibus venis:quoniā cum ſita ſit inter harenas inopia aquarum laborat.ſupra dixit:Aeternum quę arida barcæ Necnon cyrenę.cyrenem terei condiderunt:qui ex laconia pfecti Terā vrbē pp̄e minorē ſyrtim colueṙt:q̄ pri⁹ caliſte dicebātur.vñ Callimach⁹ cyrenaic⁹ ī quodā epigrāmate ſcribit:Noīe caliſte primū:ſed poſt mō tera Dicta fuit tell⁹ vrbis origo meæ.Tera inqt Stra.li.x.Cyrenēſiū metropol' ſptana colōia.pelopeinepotiſ Teræ pelopōneſiaci:quia ī pelopōneſo regnauit Pelops Tantali filius.Teras cadmeus genere:& abnepos Polynicis miſſus eſt ī laconiā autore Hero.& lacędemonij duce Tera ī aphricā nauigaṙt:& Caliſtē occupātes totā terā ab eorū duce denoīaueṙt.Bar

tus regnauit apud cyrenem:ideo cyrenaicos battiadas appellat: aliqui dicunt cyrenem conditam fuiſſe a batto cyrenis nymphæ filio:& denominatam a nomine matris. Prauos fidei. infidos cyrenaicos: quorū ductor erat ilertes: qui ſub Amilcare militauerat. Prima eſt cyrene inquit Saluſtius. colonia teron. Sabrata in littore quod eſt inter maiorem ſyrtim:& minorem: ſunt hæ vrbes. Sabrata condita a tyriis: & leptis condita a ſarranis: qui ſunt in phœnicia a diumentum. Ruſpina apud quam cæſar primū cum Scipiōe pugnauit: eſt etiā ea vrbs habitata ab afris & ſiculis: eiuſdem nominis eſt vrbs colchica: a qua æei reges colchorum denominantur: vnde Vir. ææ æque iſula circes: prop. & æei mœnia religioni. intelligēs tuſculū cōditum a telegono filio cyrces. & Vlyxis. Lyxus eſt oppidum in extrema ora mauritaniæ ad fretum herculeum e regiōe adgades: vocatur alio nomine tingis. poeta igitur vt vtrunq; nomen innueret: dixit lyxum vrbem miſiſſe tingin. i. tigitanum militem. i. miſiſſe ſuos ad bellū:& ſic poeta tangens hæc loca extrema oſtēdit ex omni aphrica veniſſe milites: quoniam cœpit a ripa nili & ſyrtibus:& venit ad fretum gaditanum: quod aphricam ab europa diuidit Rapido æquore. freto gandităo. Vaga:& hyppo ſunt vrbes non lōge ab vtica: duo erāt hyppones ambo regij autore Stra. & Pli. qđ vt poeta ſignificaret dixit hipponē fuiſſe quondā dilectu a regibus: quoniā hippo regius vocabatur Non æquos fluctus. malos ipſis nauigantibus quoniam i ſyrtibus fiunt naufragia:& ruſpina eſt iter ſyrtes. Sic virgi. Vacuis clanius nō æquus acerris. Zama. vrbs aphricæ: apud quam victus fuit Annibal a Scipione magno prælio: apud tapſum vrbem cæſar vltimo prælio deleuit copias Scipionis ſoceri ipſius Pompei: ideo dicit poeta Tapſum fuiſſe fertilorem propter ſāguinem rutulorum. i. romanorum: qui illic ceciderunt: Rutuli ſunt ardeātes: ſed poeta reſpexit ad tempora ſua: quoniam hoc fuit poſt ſecundum bellū punicum: de quo nunc agitur. & etiam poſt tertium. Antheus. terræ filius & palæſtrita multi nominis apđ lyxum vixit:& illic ab Hercule ſuperatus fuit: cuius ſepulchrum ibi oſtēdebatur. ideo fingit poeta Antheum fuiſſe his populis ductorem: qui noie referebat illū: quē Hercules vicit. Venere ęthyopes. ęthyopes heſperij ſūt ſupra mauritaniā vicini ægypto cognominati ab æthiope filio vulcani. Magna ex parte quon.. ā paſtoralē vitā agebāt: & inopē: cū ꝓpter ſoli tenuitatem:& aeris intēperiē. tū ꝓpter q̄ longe a nobis poſiti ſunt. Nilus ab vltimis æthyopiæ finibus deuoluit in mare mediterraneū Aphricā ab Aſia diuidēs: ortū habet teferēte iuba: vt autor ē ply. in monte inferioris mauritaniæ: non ꝓcul ab oceano lacu ꝓtinus ſtagnante. Ariſto. dicit oriri ex paludibus. Verū quis multa a coſmographis dicant tamē icertus ē nili ortus: ſed hoc planū ē ipſum fluere ex æthiopia: iō dicit poeta ipſos non eē icognitos nilo. Qui magneta ſecant. quinq; genera magnetis: autore ply. ſed æthiopico pricipatus datur: ideo dicit ſolis æthiopibus eſſe honorē magnetis: quonia alios æthiopicus ſupat. Magnes appellatus ē ab iuētore: vt autor ē pli. i India reptus. æthiopici magnetis argumētū ē q̄ magnetē quoq; aliū ad ſe trahit. Metalli. magnetis Metallū qppe appellamus venā vn̄ excidit: æs: aurū: argētū:& etiā marmur. vn̄ appellabit marmur lunēſe niueū metallū Chalybē. ferrū: qđ trahit ad ſe magnes. qđ ferri duritia pigritus igitur pli. ſed cedit:& patit mores Trahit

Aſdrubalis proles: cui vano corda tumore
Maternū īplebat genus:& reſonare ſuperbo
Annibal haud vnquā ceſſabat auunculus ore
Affuit vndosa cretus berenicide miles
Nec tereti dextras in pugnā armata dolone
Deſtituit barcæ ſitientibus arida venis:
Necnon cyrenæ pelopei ſtirpe nepotis
Battiadas prauos fidei ſtimulauit in arma
Quo trahit ātiquo laudatus amilcare quōdā
Conſilio viridis. ſed bello ſerus ilertes:
Sabrata tum tyrium vulgus: ſarranaq; leptis
Eaq; trinacrios aphris permixta colonos
Et tingin rapido mittebat ab æquore lixus
Tū vaga. & ātiquis dilectus regibus hippo.
Queq; ꝓcul cernit nō æquos ruſpia fluctus
Et zama:& vberior rutulo ſe ſāguine tapſus.
Ducit tot populos īgens et corpore & armis
Herculeā factis ſeruans a nomine famam
Antheus celſuq; caput ſuper agmina tollit.
Venere æthyopes gens haud incognita nilo
Qui mągneta ſecāt ſolis honor ille metalli
Intactum chalybem vicino ducere ſaxo
His ſimul immitē teſtantes corpore ſolem
Exuſto venere mybæ: non ærea caſſis
Nec lorica riget ferro: nec tenditur arcus.
Tempora multiplici mos eſt defendere lino
Et lino munire latus: ſcelerataq; ſuccis
Spicula dirigere:& ferrum iſamare veneno.
Tum primum caſtris phœnicum tēdere ritu
Cinyphii didicere mace: ſqualentia barba
Ora viris humeroſq; tegunt velamina capti

nāq; a magnete lapide:domitrixq; illa rerū oīum materies ad inane neſcio qd currit:atq; vt propius venit aſſiſtit:teneturq; & cōplexu hæret. Vicino ſaxo.admoto magnete.Mybæ.populi ſunt æthyopiæ q regionē ſolis ardoribus aduſtā incolūt:quod corpe nigro teſtanꝰ:nō hēnt arma ex ferro:ſed ītegūt corpa lineo pāno:hoc dicit poeta vt oſtēdat illos abūdare lino:& ſpicula ſucco īficiūt:& venena cōparat ferro dedecus æthyopes hñt arbores liniferas.Munire laꝰ.facere toraces lineos.Scelerata ſuccis. īfecta ſuccis herbarū venenoſis.Mace ſūt populi cyniphij dicūtur a cyniphe flu.qui labitur inter duas ſyrtes:apđ quē ſūt magni hirci & capræ:ex quoꝝ pili fiebāt cilicia in vſum nautarū & milıtū:vñ dicit Vir.Ciniphij tondēt hirci vſū in caſtrorum.& miſeris velamina nautis.Nūc mace didicerūt explicare tentoria more punico.Tendere.ponere tētoria.Barba. ꝑpter barbam:quā demiſſā gerunt:alludit poeta ad mētum hircoꝝ:quorū apud illos ē magna copia. Velamine capri.cilicijs .Pāda. curua : cateia ē genus teli recurui.Cetra verſicolor.diuerſi coloris.Cetra ē breue ſcutū.enſis falcatus dicitur recuruus īſtar falcis:& currus falcatos dicimꝰ falcibus armatos.vnde Xenophon loquēs de curribus cyri falcatis dicit:Appoſuit falces ferreas duaꝝ vlnarū longitudine ad axes:ex altera:atq; altera rotarū parte:& alias infra ſub axem reſpicientes in terram:tanq̄ īpetū ī aduerſarios curribus facturi eſſent . Cōtra.i. in leua. Adymarchide.nomē eſt artificis fictū a poeta vt facit Virgi.in buco.de alcimedonte. Triſtes inſipidæ.Quin & maſſyli.maſſyli qui & mauri dicūtur ppli ſūt aphricæ ad oceanū athlāticū. Domus vltima terræ.quoniam mauritania eſt in finibus aphricæ:vbi ſunt horti heſperidum ſub atlante ad oceanum:in quibus erāt aurea poma cuſtodita a dracōe.Bocchus atrox. Bocchus fuit rex mauritaniæ fallax & crudelis:qui iugurthā ꝑdidit:vinctumq; dedit ī manꝰ Syllæ:miſſi illuc a Mario:cum diu cogitaſſet an Syllā potiꝰ vinctum traderet Iugurthæ:ad cuius bocchi attrocitatem poeta alludit.In littore.ſ.Athlantico.Sacratas.ipſis puellis dicatas quæ vocantur heſperides. Aurum.i. aurea poma.Demiſſus crines itortos a vertice :habens capillos demiſſos:& oblongos:qui quidē crines nō erāt torti:vt ſūt æthyopū.Vos quoq; deſertis.deſcribit nunc getulos:& numidas:q ſūt vicini mauris:quorum ſtudia & mores ponit. In caſtra aſſueta miſceri gregibꝰ feraꝝ. nā numidæ vagā & inſtabilem vitam agebant: & inter feras verſabantur:ideo agit getulos veniſſe in caſtra.ſ.numidarum.q ſūt aſſueti iter feras. & ē piphraſis nūidaꝝ Penates. paſtorales domos.i.mapalia:q̄ plauſtris circūferūtur. Hinc. ex nūidis:& getulis. Alipedes.veloces eq. Doctꝰ virgæ.quoniā equi ipſoꝝ virga gubernabātur:vt iquit Stra.ſupra:Nō cedēs virga lupatis Ceu pnix.equos nūidicos celeres cōparat ceruis fugiētibus:cū a canibus exagitātur:Lacon pernix.canis laconicus velox.Vmber.canis ex vmbria.Nare ſagax.q acute ſētit: quod ſit ſagere dictum iam eſt.Præcipitant. vrgent . Marmaridæ medicum vulgus.marmaridæ ſunt populi aphri-

Setigeri:panda manus eſt armata cateia
Verſicolor contra cetra:& falcatus ab arte
Enſis adirmachide ac leuo tegmina crure.
Sed mēſis aſper populus:victuq; maligno
Nā calida triſtes epulæ torrentur harena.
Quin & maſſyli fulgentia ſigna tulere
Heſperidū:veniēs lucis domus vltima terræ
Pręfuit intortos demiſſus vertice crines
Bocchus atrox q ſacratas in littore ſyluas.
Atq; inter frondes reuiſere viderat aurum.
Vos quoq; deſertis in caſtra mapalibus itis
Miſceri gregibus getuli aſſueta ferarum
Indomitiſq; loqui & ſedare leonibus iras:
Nulla domus:plauſtris hitāt migrare ꝑ arua
Mos atq; errantes circumuectare penates
His mille alipedes turmæ velocior euris.
Et doctus virgæ ſonipes in caſtra ruebat.
Ceu pnix cū denſa vagis latratibus implet
Venatos dumeta lacon:aut exigit vmber
Nate ſagax e calle feras:perterrita latæ
Agmina ꝑcipitāt volucres formidine cerui.
Hoſ agit haud læto vultu:nec fronte ſerena
Haſbytes nuper cæſæ germanus acheras.
Marmaridę medicūvulgꝰ ſtrepuere cateruis
Ad quorum cantus ſerpens oblita veneni:
Ad quorum cantus mites iacuere ceraſtæ.
Tū calybis pauper bamuræ cruda iuuentus:
Contenti parca duraſſe haſtilia flamma:
Miſcebāt auidi trucibꝰ fera murmura līguis.
Necnō autololes leuibus gens ignea plantis
Cui ſonipes curſu:cui ceſſerit incitus amnis:
Tāta fuga ē.certant pennæ:campūq; volatu
Cū rapuere:pedū fruſtra veſtigia quæras.
Spectati caſtris:quos ſucco nobilis arbor

cæ mixti pſyllis:qui ſerpentibus aduerſantur:& tactos dente:aut ſuctu leuabãt.ideo dicit Medicũ vulg⁹ Strepuere.ſonitum dedere in caſtris patrio mere. Cantus.incantationes. Bamuræ.bamura oppidũ aphricæ laborans inopia ferri. Autololes.populi ſunt aphricæ:de quibus dictum eſt:pedum velocitate præſtãtes. Certant pennæ.i.in curſu certãt cũ auibus.pẽnę.i.auibus.certo tibi dicimus:& certo tecum. Spectati caſtris.lotophagi populi aphricæ habitantes Meningem inſulam ſic appellati:quoniam comedunt lotõ quæ eſt arbor ferens fructum ſuauiſſimum:& ſimilem fructum palmarum:tam dulcis cib⁹ autore Ply. vt nomen etiam genti:terræ que dederit.nimis hoſpitali obliuione patriæ. Succo.quoniam vt inquit Ply. Vinum ex lotho exprimitur ſimile mulſo. Nimis hoſpita.dulcedine ſua hoſpitibus afferens patriæ obliuionem. Baca.fructu. Garamantes incolunt loca harenoſa africæ:& plena ſerpentibus:quorum cauſam & originem affert poeta Ply.ait.ad eam per deſerta harenis: perq; ſerpẽtes iter eſt excipiunt ſaltus repleti ferarum multitudine:& introrſus elephantorũ ſolitudines:mox deſerta vaſta vtrunq; garamantes:ꝓpe quos fuere pſylli. Atro veneno. ab affectu. Efferueſcẽte. nam cũ ſerpẽtes efferueſcunt:ſũt periculoſiores. Dypſadas.dypſas eſt ſerpẽs: cuius morſu tacti vſq; ad mortem ſitiunt nomen ex re ſortita.nam dypſao græce latinæ ſignificat ſitio.vnde Oui:cũ dixiſſet nomine dypſas anus:ſubiunxit Ex re nomen habet:nigri ad illa parentẽ Mẽnonis in roſeis ſobria vidit eqs. Fama docet.dicit poeta illic cæſam fuiſſe Meduſam a perſeo:e cuius ſanguine nati ſunt ſerpẽtes: Meduſa quippe:vt eſt i fabulis capillos ſerpẽtinos habebat.pſeus filius fuit iouis:& danaes filiæ acriſij regis argorũ:q cũ ſibi pẽnas a pallet ex aphoſancto monte pelopõneſi volatũ auſpicatus in aphricã cõtendit:vbi Meduſã iteremit. Gorgonis. Meduſæ. Neritia menigeſatus ad quam diuertit Vlyxes autore Ho.in odiſſea. Meningem inquit Stra. lotophagorum terram putant:cuius Ho.meminit:& ſigna quędam extant.& Vlyxis ara.& fructus ipſe.nam lothos arbor multa in ea eſt fructu ſuauiſſimo. Neritus ẽ mõs ithacæ patriæ Vlyxis:ideo neritiã menigẽ appellauit. Tragula ẽ haſta:vt ait No. Fulmineã.validã. Coit cõgregaſ ad bellũ.naſamões habitãt ad ſyrtes i medijs harenis:apud quos eſt oraculum iouis hammonis. Aequoreus.habitãs ad ſyrtes.& mare illud vadoſum. Tritonidos paludis.triton eſt flu.inter ſyrtes:& tritonis magna palus a flu.dicta:in qua primum diciſ repta pallas. vnde & tritonia dicta. Pallantias appellatur illa palus a callimacho. Pallas oleam inuenit. Bellatrix quoniam pallas habet etiam numen in bello:vt Mars. Oliuo.oleo. Necnon totus adeſt veſper:nũc receſet hiſpanos: qui ad bellũ venerũt. Totus veſper.i. oẽs hiſpani q ſunt ad occaſũ. Veſper eſt ſtella:q̃ occidentem ſequitur ſolem.& mane diciſ lucifer:diciſ ẽt heſperus. Repoſti.poſiti in extrema parte habitationis:q̃ eſt ad occidentem. Cantaber ante oĩs.cãtabri ſunt populi hiſpaniæ ad ſeptẽtrionẽ:q nõ ſolũ terribiles in armis ſemper fuerũt:ſed etiam crudeles & amentes ritu ferarum. Matres in bello cãtabrico:ne i hoſtiũ man⁹ capti uenirent filios necauerũt:& nonnulli ex cantabris ab hoſtibus affixi crucib⁹ lætitiæ peana canebãt.hiſpanũ etiã illud eſt inquit Stra.vt de more toxicũ apponaſ:qđ ex olere apio ſimili conficiũt:nullũ afferẽs dolorem:vt ſiqd afferaſ inuitis i prõptu illud habeant. Pigra ætas.ab effectu.i.cũ ad ſenũ ventũ ẽ ſaxo ſe perimunt & dãnant pacem omnemq; vitã in bellis ponũt. Venit & auroræ. Aſtyr fuit auriga Memnonis filij Aurorę & titoni. Mennone cui aurigabatur interfecto ad troiam per inſidias a Theſſalis: & cineribus cremati corporis ad Titonum delatis in hiſpaniam nauigauit:& aſturibus populis:qui ſũt vicini cãtabris: & callecis nomen dedit. In orbem diuerſum:quoniam ex oriente venit in occidentem. Foi.orientalis. Hic paruus ſompes. Aſtures habent equos:qui eſtrucones vocantur bello inepti:ambulabant tolutim:vt ſeſſorem non conCutiant:& trahunt curtus pacatos:de quibus pli.ait.i eadẽ hiſpania gallica gens & aſturia ẽ equini generis:quos thieldones vocamus minori forma appellatos aſturcones gignunt/qb⁹ non vulgaris in curſu gradus.ſed mollis alterna crurum explicata glomeratio. Mar. Hic breuis ad numerũ rapidos qui

Et dulci paſcit lotos nimis hoſpita bacca
Quippe atro rapidas efferueſcente veneno
Dypſadas immẽſis horrẽt garamãtes harenis
Fama docet cęſę rapuit cum gorgonis ora
Perſeus in libya dirum fluxiſſe cruorem.
Inde meduſeis terram exundaſſe chelydris.
Milibus his ductor ſpectatus marte coaſpes
Neritia meninge ſatus cui tragula ſemper
Fulmineã armabat celebratũ miſſile dextrã
Hinc coit æquoreus naſamõ iuadere fluctu
Audax naufragia:& prædas auellere ponto.
Hinc q ſtagna colũt tritonidos alta paludis.
Qua virgo vt fama ẽ:bellatrix edita lympha
Inuento primam libyen perfudit oliuo.
Nec non totus adeſt veſp: populiq; repoſti
Cantaber ante oĩs hyemiſq; æſtuſq; famiſq;
Inuictus palmamq; ex omni ferre labore.

colligit vngues: Venit ab auriferis gentibus aſtur æquus. Aſturcones nunc vernacula lingua vocamus chineas. Eſſeda pacata. currus non bellicos. Eſſedū ē genus currus. Herdus erat dux iſtorum ſolitus venari ꝑ pyrenea iuga. Acer metiri. celer ad metiendos curſu ſaltus Pyreneos. acer ſignificat celerē auſterū ſæuerū vehemēs: ꝓuidū diligens. Iacula mauro. quoniā mauri autore Stra. vtūtur lancea lata & parua. Venere & celtæ: celtiberi ſunt populi hiſpaniæ accolētes iberū amnē: quoꝝ ꝓclara vrbs fuit Numātia. Lucanꝰ. Profugi a ſede veruſta Galloꝝ celtæ miſcētes nomē iberis. Sociati nomen: quoniam cōiunctū ē nomē celtarū: & iberoꝝ: & dicti ſunt celtiberi. His pugna cecidiſſe decꝰ. putabāt decus eē & fortibus viris dignū i bello

Mirus amor populo cum pigra īcanuit ætas
Imbelles iam dudum ānos præuertere ſaxo.
Nec vitā ſine marte pati: quippe oīs ī armis.
Lucis cauſa ſita eſt: & damnatū viuere paci.
Venit & auroræ lachrimis ꝑfuſus in orbem
Diuerſum patrias fugit cum deuius oras
Armiger eoi non fœlix memnonis aſtyr.
His paruus ſonipes: nec marti notus: at idē
Aut inconcuſſo glomerat veſtigia dorſo:
Aut molli pacata celer trahit eſſeda collo.
Herdus agit iuga pyrenes venatibus acer
Metiri: iaculo ve extendere prœlia mauro.
Venere & celtæ ſociati nomen iberis.
His pugna cecidiſſe decus corpuſqꝫ cremari.
Tale nephas cœlo credunt: ſuperiſqꝫ referri:
Impaſtus carpat ſi mēbra iacentia vultur.
Fibrarū & pennæ diuinarumqꝫ ſagacem

cadere: corporaqꝫ apud illos cremabātur: quoniam arbitrabantur piaculum eſſe: ac ſupis ad modū diſplicere. ſi animalia cadauera cæſoꝝ lacraſſent. Galatia diues: quoniā ibi effoditur aurum: vt dictū ē. Galleci ſiue calleci dicuntur & luſitani: ad aqlonē montana habitant: qui vt autor eſt Stra. Viuebant ſpartano ritu: & ſacrificijs dediti exta inſpiciebant: & fibras: futuraqꝫ ꝓuidebant: ex inteſtinis quoqꝫ hominū maxime captiuorum diuinationes aucupabant: abſciſſas dextras dijs offerentes. Inſpicere exta & flammas ſacrificiorum ab hetruria manauit: Arabes: Phyrges: & cylices cantus auium & volatus obſeruauere. vnde nata ſūt auguria ægyptij: babylonij: atqꝫ phœnices propter cāporum planiciem omnem curam in ſyderū cognitione poſuerunt: & ſic aſtrologiæ diſciplina facta. Fibrarū. extiſpicinæ: quoniam fibræ ſūt extremitates iecinorum. Pennæ. augurij: quod eſt ex auium inſpectione. Diuinarum flammarum. aruſpicinæ. nam aruſpices inſpiciebāt aras. & ignem ſacrificij: & inſpecta flamma diuinabant: & ſic oſtendit apud illos fuiſſe triplicē modum prædicendi futura: extiſpicinam augurium & aruſpicinam. Nunc pedis alterno. conuiuia inquit Stra. de his loquens inter conſanguineos celebrant pro oleo butyrum vſurpant: ſedentes cœnitant edificatos in pariete hemicyclos habentes. Primus ſedendi locus ætati præſtatur & honori inter potandum ducto ad tibiam vel tubam choro ſaltant. inflexis exultātes poplitibus. Ad numerum. ad cōſonantiam. Cetras reſonas. ſcuta eorum plauſu reſonantia. ideſt ducebant choreas: & plaudebant ad ſonū. cetræ. i. ſcuti. quoniam galleci & luſitani geſtabant ſcutum duoꝝ pedū altitudine curuū a collo loris depēdens. Cætera fœmineꝰ. hoc qꝫ poeta callecis attribuit Stra. dicit cantabricas mulieres exercere his verbis: Mulieres rem ruſticā exercēt. Obit. facit. Irrequieta. nūq̄ ceſſās a laboribꝰ. Hos viriatthꝰ agit. Viriatthꝰ autore pli. de viris illuſtribus. ſi Pli. ē illd opuſculū: qd illiꝰ noie circūfert: gnē luſitanꝰ ob pauptatē primo mercēnarius: deide alacritate vector: audacia latro. ad poſtremū dux bellū aduerſꝰ po. ro. ſuſpſit: eorūqꝫ impatores: Claudiū Munianū: & C. Nigidiū oppreſſit. pacē: a po. ro. maluit iter petere q̄ victꝰ: poſtea bellū renouauit Cæpio: cū aliter eū vicere nō poſſet: ſaltellites pecunia corrupit: q Viriatthū vino depoſitū pemerūt: quæ victoria: qa ēpta erat nō ē ꝓbata a ſenatu. Luſtris. cubilibꝰ feraꝝ: qm fuit paſtor. Nomē factū mox nobile dāis roāis. i. icōmō qd roāis attulit: vt dictū ē: Voluit igitur Syllꝰ illū Viriatthū ſignificare: q poſtea fuit: & cū roāis bellū geſſit. Nec ceretani ppli hiſpaīæ ꝓpe pyreneos mōtes q quōdā ſub Hercule militarūt iō dicit tirynthię caſtra apd ceretāos optie cōficiūt: cōdiūturqꝫ pnæ: vn̄ Mar. Ceretana mihi fiat vł maſſa licebit de menapis: lauri de petaſone vorēt. Aut vaſco iſuetꝰ galeæ. vaſcones ſūt populi hiſpaniæ ſupra lacetanos verſus galliā: & aqlonē: quoꝝ vrbs ē calagura: q̄ Fabio qntiliano alūno cēſet. Vaſcones i bello nō vtuntur galea. ordo eſt: Nec ceretani aut vaſcones morati ſūt ferre arma. i. & ipſi celerrime venerūt ad bellū. Ilerda vrbs hiſpaniæ: apd quā Afraniꝰ & Petreiꝰ a Iulio Cæſare debellati fuerūt iō ait poeta dardanios furores. i. bellū ciuile romanoꝝ. Nec q maſſageten. Maſſagetæ populi ſcythiæ bibētes lac cū ſāguine eqno. idē faciebant concaui: qui ſunt in hiſpania ab illis oriūdi. Monſtrans. referens: & oſtēdens ſe habere originē a maſſagetis. Cornipedis. equi. Iamqꝫ ebuſus phœniſſa mouet: ante hiſpaniā & orā tarraconenſen iſulę iacent: quarū duæ vocantur pythiuſæ: & duæ gymneſiæ: q̄ & baleares appellātur: vna ex pythiuſis vocāt ebuſus.

quam phoeniſſam appellat:quoniam phoenices illas inſulas diu tenuerunt. Iamq; artabrus. artabri populi hiſpaniæ extremi ad oceanum borealem circa Nerium promontorium:q occidentalis & borealis hiſpaniæ lateris finis eſt. Aclide. Aclis eſt iaculum breue. Vir. Teretes ſunt aclides illis Tela: ſed hæc lento mos eſt aptare flagello. Iam cui tlepolemus ſator. & cui lindus origo feruida bella gerens balearis: Tlepolemus filius fuit Herculis & cecidit ad Troiam haſta ſarpedonis regis lyciorum. vnde Oui. Sanguine tlepolemus lyciam tepefecerat haſtam. Tlepolemus vt autor eſt Home. & refert Stra. li. xiiij. cum interemiſſet lycimnion auunculum iam ſenio confectum collecta iuuenũ manu rhodum nauigauit profect? ex argis & tyrinthe: & vrbes coluerunt tlepolem? & comites lyndum ialiſum: & camirum: quas vrbes: vt aliqui volunt tlepolemus auxilio ſuorum condidit. Rhodij poſtea in mari fortunatiſſimi fuerunt: & in iberiam nauigantes rhodum illic condiderunt & poſt captam Troiam baleares iſulas habitauerunt. & iõ dicit poeta Tlepolemũ & lyndũ dediſſe originẽ balearib? Lynd? i mõte ſita erat: habebatq; iſigne tẽplũ palladis. & Cleobolus vnus ex ſeptem ſapientibus ex lyndo fuit. ordo eſt: Iam balearis mouet arma: cui ſator fuit. ſ. Tlepolem?. & origo lyndus vrbs rhodi eſt etiam inſula rhodiorum. Plumbo. glande plumbea: quam fundis emittebant in hoſtes. Aetola tydæ. diomedes errãs cum in hiſpaniam perueniſſet a nomine patris Tydei vrbem in luſitania a ſe edificatam Tydẽ appellauit: & incolæ Grai dicti ſũt: poſtea grai j violato nomine. Aeneæ domus. ætolæ ab Aeneo patre tydei rege ætoliæ auo diomedis Carthago. eſt vrbs celtiberorum ad mare mediterraneum portu nobilis. quã ædificauit Aſdrubal gener amilcaris: vt autor eſt Stra. poeta dicit conditorem fuiſſe Teucrum thelamoniũ non ſine ratione: quoniam teucer autore Trogo fugiens patriam & iras paternas in cyprum nauigauit: ſalaminãq; condidit: patre vita functo: patriam repetens ab Eutyſace Aiacis filio acceſſus prohibitus ad hiſpaniæ littus claſſem appulit: & loca vbi fuit poſtea noua Carthago occupauit: inde in luſitaniam tranſiuit. Phocaicæ dant emporiæ. emporiæ vrbs maritima inter tarraconem: & pyreneos montes ad mare cõdita a maſſilienſibus: qui a phocenſibus originem habent. phocenſes enim græci maſſiliam condiderunt: ideo phocaicas emporias appellat. Tarraco. vrbs hiſpaniẹ adhuc clara: quodam tarraconenſe vinum romam mittebatur q a ſolo campano vino in italia ſuperabatur: de quo Mar. Tarraco campano tantum ceſſura lyeo. Me genuit thruſcis æmula vina cadis. Sedetana cohors. Sedentani populi ſunt hiſpaniæ ꝓpe nouam carthaginẽ & ſucronẽ fluuium. & etiã Setabis vrbs illic in ædito loco ſita: circa quam eſt magna copia ſparthi: & campus qui ſpartharius cognominatur. Poeta alludens ad nomen vrbis dicit ſetabim propter ſparthũ. & linĩ ſpernere telas nobiles arabũ ex ſerico. nam arbores Arabiæ autore Pli. ex quib? veſtes fiunt cynæ vocanẽ. & ſeres populi ſunt in oriente: quorum arbores ferũt ſericũ: & bombyx in aſſyria naſcitur. Hiſpania vt inquit Pli. habet ſplendorem lini ꝓcipuum natura torrentis: in quo politur: qui tarraconem alluit. & tenuitas mira: ibi primum carbaſis repertis: ideo poeta tantum celebrat telas ſetabitanas. Dicit ſedentanos habuiſſe toraces lineos & ſplendidos. Arabia vltima eſt omnium regionũ: q̃ ad meridiem habitantur ſupra ægyptum. Peluſiaco. ægyptio: de quo dictum eſt. Setaba linthea ſunt apud Martialẽ. & Catullus ad Vera

Flammarum miſit diues gallæcia pubem.
Barbara nũc patriis vlulãtem carmĩa liguis.
Nunc pedis alterno percuſſa verbere terra
Ad nũerũ reſonas gaudẽtẽ plaudere cetras.
Hæc requies: luduſq; viris: ea ſacra voluptas
Cætera foemineus pagit labor: addere ſulco
Semina & ĩpreſſo tellurem vertere aratro
Segne viris. quicqd duro ſine marte gerẽdũ ẽ
Callaici coniunx obit irrequieta mariti
Hos viriatthus agit: luſitanumq; remotis
Extractũ luſtris: primo viriatthus in æuo
Nomen romanis factũ mox nobile damnis
Nec ceretani quondam tirynthia caſtra
Aut vaſco iſuetus galeæ ferre arma morati
Nec q̃ dardanios poſt vidit ĩlerda furores.
Nec q maſſageten monſtrans feritate parẽtẽ
Cornipedis fuſa ſatiaris concaue vena.
Iãq; ebuſ? phoeniſſa mouet: mouet artabr? ar (ma
Aclide vl' tenui pugnax iſtare veruto.
Iã cui tlepolemus ſator: & cui lyndus origo
Feruida bella ferens balearis: & alite plũbo
Et quos nũc grauidos violato noĩe graium
Aeneæ miſere domus: ætolaq; tydæ.
Dat carthago viros teucro fundata vetuſto
Phocaicæ dãt emporiæ: dat tarraco pubem
Vitifera: & latio tantum ceſſura lyeo.

nium inquit:Miſit mihi ſetaba ex ibero.mandonius & cæſo erant iſtorum duces.&ſocio labore caſtra regebant Ad vetonum alas. regio Hiſpanie vergens ad aquilonem.luſitania eſt inter hiſpanos gēs illic am pliſſima:cuius latus ad meridiem tagus cingit:ab occaſu:& ſeptētrione oceanus:ab aurora carpentani. Vetones vaccei & calleci apud luſitanos iuxta Tagum fluuium:vt inquit Trogus:Equas vento concipere plures autores tradiderunt:quæ fabulæ ex equarum fœcunditate.& gregum multitudine natæ ſūt.qui tot in callacia & luſitania:tāq́ pernices viſuntur:vt non immerito ipſo vento concepti videantur. Proſtat. exercet Venerem ſine admiſſario. nam aurā genitalem patulo ore excipiunt.

Hos inter clara thoracis luce nitebat
Sedentana cohors:quā ſucro rigētibus vndis
Atq́ altrix celſa mittebat ſetabis arce.
Setabis.& telas arabum ſpreuiſſe ſuperbas
Et peluſiaco filum componere lino.
Mādonius populis:domitorq́ iſignis equorum
Imperitat cæſo:& ſocio ſtant caſtra labore.
At vetonū alas balarus probat equore apto.
Hic adeo cum ver placidum:flatuſq́ tepeſcit
Cōcubitus ſeruās tacitos grex proſtat equarum.
Et venerē occultam genitali concipit aura.
Sed nō multa dies generi:pperatq́ ſenectus.
Septimaq́ his.ſtabilis lōgiſſima ducitur ętas
At non ſarmaticos attolēs ſuſana muros
Tam leuibus pſultat equis:hinc venit ī arma
Haud æui fragilis ſonipes:crudoq́ vigore
Aſper frena pati:aut iuſſis parere magiſtris.
Rindacus his ductor:telū ſparus:ore ferarū
Et rictu horrificant galeas : venatibus æuum
Trāſigitur:vel more patrūvis:raptaq́ paſcūt
Fulget pcipuis parnāſia caſtulo ſignis.
Et celebre oceano:atq́ alternis ęſtibus hiſpal.
Ac nebriſſa dionyſeis conſcia thyrſis
Quam ſatyri coluere leues:redimitaq́ ſacra
Nebrydę & hortano menas nocturna lyeo.

Tacitos.ſiue aliquo hinnitu conſtat inquit Pli.in luſitania circa Vlyſponē oppidum:& Tagū amnē equas fauonio flante obuerſa animalē concipere ſpiritum:idq́ partum fieri:& gigni perniciſſimū:ſed trienniū vitę non excedere:ſeptenniū ait Syllius.huius rei meminit etiā Virgi.in geor.Aurea genitali. zephyro vento qui generat prolem in vtero equarum.Alas.turmas equitum. Aperto.patenti:vt equi eorum velociſſimu ſeſe oſtentare poſſint. Hic. apud vetōes.Flatus ipſius fauoni.qui ver inchoat.Suſana.fuit oppidum hiſpaniæ cōditū a ſarmatis populis Scythiæ:q & ſauromatæ dicuntur quorum equi validi ſunt:& diu viuūt.Sarmatæ longiqua itinera acturi inedia prius pparant equos:atq́ ita per centena milia : & quinquaginta continuo curſu cuntibus inſident. viuunt annis quinquagenis·fœminæ minore ſpatio eūdem finem creſcendi quinquennio capiūt Mares anno addito. Hinc.a ſuſana. Haud æui fragilis.i.non habens fragilem ætatē:ſed diu viuit.Sparus eſt telum agreſte. Virgi. Agreſteſq́ manus armat ſparus.Horrificant.horridas faciunt galeas rictu ferarum:vt horrorem hoſtibus incuterent & omne æuum venantibus agebant. Tranſigitur.agitur & pficitur.Vis violētia & rapinæ de conſuetudine maiorum ſuorū.Caſtulo vt dictum eſt cōdita & denominata fuit a caſtalio:qui ex phocide ac parnaſo in hiſpaniā traiecit.ideo caſtulonē parnaſiā appellat.Hiſpal.oppidum eſt ad mare gaditanum:vbi ſūt æſtuaria ideſt cōualles repletæ marinis aquis: inundationibuſq́ pelagi:per quas inſtar fluuiorum nauigantes aſcendunt ad vicina oppida ideo dicit Stra:Fama quidem celeberrima habentur oppida:quę ſuper amnes ædificata ſunt:aut ęſtuarijs:mariq́ proxima:propter rerum cōmoditatem. Alternis æſtibus.quoniam ibi eſt fluxus & refluxus freti gaditani:ſunt etiā æſtuaria.Nebriſſa.vrbs pe æſtuaria hiſpaniæ:quam poeta cultam dicit a ſatyris:propter ipſum nomen:quoniam nebris ſignificat pellem hinuli:id eſt pulli ceruini:qua vtebantur bacchātes.Thyrſis dionyſeis bacchicis.Nyſa eſt in aphrica ad Tritonem fluuiū : vbi educatus fuit bacchus:& appellatus Dionyſius:quaſi filius iouis & nyſę.Nyſa etiam eſt in arabia condita a baccho.Nyſa in prima india.Nyſa in parnaſo:quam cōdidere phocenſes in honorem bacchi.Leues.agiles ac laſciui.Menas.baccha mulier. Nocturna.quoniam noctu fiebant bacchanalia.Hortāo lyęo.vino ab horta oppido prope nebriſſam.Carteia.in betica eſt alio nomie dicitur tarteſſus:vbi regnauit argantonius:qui vt Anacreon poeta cecinit:cētum & quinquaginta vixit annos:vt pli. ſcribit centum &.xx.Syllius autem dicit vixiſſe trecentos annos & ob id fuiſſe ditiſſimum ætatis.lege ſtrabonem & plinium.Terdenos decies annos:trecentos. Stabulanti phœbo.quoniam ibi videt ſol ſtabulari cum occidit:quia tarteſſus eſt ad mare:poeta vult tarteſſum & carteiam non eſſe eandem : ſiue poſuit poſt tarteſſum dicens idem vt oſtenderet vtroq́ nomine appellari id oppidum·Munda .vrbs beticæ regio

nis vbi Cæſar filios Põpei vicit:quoꝝ alter Gne
us cũ naui delapſus ad incũbentez pelago rupẽ
euaſiſſet obtrũcatus eſt.Sextus a corduba fugi
ens:tracto paululũ temporis inter hiſpanos bel
lo in Siciliam trãſmiſit.Poſtea Mileti occiſus ẽ
ab ãtonianis.Mũda igitur erat paritura Cæſari
labores emathios.i.tales in oprimẽdis filijs põ
pei:cũ quibus pro capite dimicauit:vt ipſe ſaſ-
ſus eſt:quales paſſus fuerat in opprimendo Põ
peio i theſſalia:quæ & emathia dicitur:ab ema
thione rege:& hemonia ab hemõe:& theſſalia
a theſſalo Hemonis filio:& Neſonia a Neſõe
filio theſſali & pyrrhea a pyirrha deucaliõis vxo
re.Italis.romanis:qui illic pugnauerũt. Cordu
ba.vrbs beticæ cõdita a marcelo:pręſtãtiſſimis
& doctrinæ pricipibus clara alũnis vtroq; Sene.
& Lucano poeta eminẽtiſſio: ideo dicit cordu-
bam eẽ decus auriferæ terræ.i.hiſpaniæ ferẽtis
aurum: eo iquit Strabo : magnitudinis creuit
corduba:vt nominis celebritate & potentia pol
leat. Flauenti vertice.i.flauis capilis : & alludit
ad ſegetes flauas:betica eſt fertilis:iõ ait:Spici
feris oris. Arãticus dux erat. Betes fluuius hiſpa
niæ:a quo betica:q̃ hẽt copiã oliuaꝝ:ideo dicit
Cornua fluuij vmbrata oliuis:qm̃ betis ripę ſũt
oliuis cõſitæ.Ramo palladio.oliuis.Ductor ſy-
donius Annibal rapiebat p cãpos puluerulẽtos
agmina ſua:& ſuſtrabat oĩa ſigna ſuoꝝ : inter
quos ibat ouãs.Non aliter. Annibalẽ ſua acies
aĩo alacri luſtrantẽ:cõparat Neptuno:cui vagã
ti per oceanũ curru minora numina plauſu oc-
currunt. Tethin.oceanũ.Cubilia phœbea.quia
ibi videtur ſol ſtabulari. Extremã.vltimã partẽ
maris. vbi ſol videť occidere.Pyrene celſa . de-
ſcribit pyreneũ montẽ & nomĩs cauſã fabuloſã
ffaert:qm̃ pyrene vt autor ẽ Diodo.ab igni qui
paſtoribꝰ exciderat nomẽ accepit quo totus cõ
flagrauerat.pyr.græce.latine diciť ignis. Diui-
ſos celtis.celte galloꝝ natio hęrẽt pyreneis mõ
tibus.Aquitani ſũt his finitimi ad ſeptẽtriones:
habitantes inter pyrenẽ & garũnam fluuiũ. bel
gæ aũt vſq; ad oceanũ:& oſtia rheni ſe porigũt:
a græcis oẽs galli vocanť celtæ ob celtarũ clari
tatem qui incolebant narbonẽſem regionem &
maſſylienſem pyrenei mõtes diuidũt gallias ab
hiſpanis.Diuortia.diſcrimina & diuiſiões. Ma
gnis terris.hiſpanis & galijs. Bebricia virgine.
pyrene filia bebricis. Crimen alcidæ.nã ꝓpter
herculem puella fugiẽs iram patris laniata eſt
a feris i cui hercules virginitatem abſtulerat.
Sorte laborũ.quos illi ex ordĩe iperabat euryſte
us.Poſſeſſus baccho.cũ multo mero incaluiſſet
Sæua aula bebricis. alludit ad Amicũ bebriciũ
neptuni filiũ quẽ ę ſtibus intremit pollux.bebri
cij dicti ſunt by thinni.de Amico eiuſq; feritate

Argantoniacos armat carteia nepotes:
Rex proauis fuit humani ditiſſ mus æui
Ter denos decis emenſus belliger annos.
Armat tarteſſos ſtabulanti conſcia phœbo
Et munda emathios italis paritura labores.
Nec decus auriferæ ceſſauit corduba terræ.
Hos duxere viros flauenti vertice phorcis
Spiciferiſq; grauis bellator aranthicus oris
Equales æui genuit:quos vbere ripa
Palladio betes vmbratus cornua ramo.
Talia ſydonius per campos agmina ductor
Puluere nigrantes raptat:luſtratq; ſub armis
Qua viſu comprendere erat fulgentia ſigna.
Ibat ouans:longaq; vmbrã tellure trahebat
Non aliter quotiẽs:perlabitur æquora curſu
Extremãq; petit phœbea cubilia thetyn
Frenatis neptunus equis:fluit oĩs ab antris
Nereidũ chorus & ſueto certamine nandi
Candida perſpicuo cõuertunt brachia põto.
At pyrenei frondoſa cacumina montis
Turbata pœnus terrarum pace petebat.
Pyrene celſa nymboſi verticis arce
Diuiſos celtis altæ proſpectat iberos.
Atq; ęterna tenet magis diuortia terris
Nomen bebrycia duxere a virgine colles.
Hoſpitis alcidę crimen:qui ſorte laborum
Gerione peteret cum lõga tricorporis arua
Poſſeſſus baccho ſeua bebrycis in aula
Luhendã formę ſine virginitate reliquit
Pyrenen lætiq; deus ſi credere fas eſt
Cauſa fuit lęti miſeræ deus edidit aluo.
Nãq; vt ſerpentem patrias exhorruit iras
Confeſtim dulces liquit turbata penates.
Tum noctem alcidę ſolis plangebat in antris
Et promiſſa viri ſyluis narrabat opacis.
Donec mœrentẽ ingratos raptoris amores:
Tẽdentẽq; manus:atq; hoſpitis arma vocãt
Diripuere fere:laceros tirynthius artus
Dũ remeat victor lachrymis ꝑfudit: & amẽs
Palluit inuento dilectę virginis ore.
Ac voce herculea percuſſa cacumina montis

Intremuere iugis: mœſto clamore ciebat
Pyrenen ſcopuliq; omnes ac luſtra ferarum
Pyrenen memorãt: tumulo tũ mẽbra repõit
Suꝑmũ illachrymãs: nec honos ĩtercidet æuo
Defletumq; tenent mõtes per ſęcula nomẽ.
Iãq; per & colles & denſos abiete lucos
Bebrycię pœnus fines tranſcenderat aulę
Inde ferox quęſitum armis ꝑ inhoſpita rura
Volcarum populatur iter tumidiq; minaces
Accedit rhodani feſtino milite ripas.
Aggregibus caput alpinis & rupe niuali
Proſilit inceltas ingentẽq; extrahit amnem
Spumãti rhodanus ꝓſcindẽs gurgite cãpos
Ac propere in pontum lato ruit incitus alueo
Auget opes ſtanti ſimilis: tacitoq; liquore
Mixtus arar: quẽ gurgitibꝰ cõplexus anhelis
Cunctantẽ ĩmergit pelago raptũq; ꝑ arua
Ferre vetat patriũ vicina ad littora nomen.
Inuadunt alacres inimicũ pontibus amnem.
Nunc celſo capite & ceruicibus arma tuentur
Nunc validis gurges certatim frãgitur vlnis
Fluminea ſonipes religatus ducitur alno:
Belua nec retinet tardente libyſſa timore.
Nam trabibus vada & iniecta tellure reꝑtũ
Connexas operire trabes: ac ducere in altum
Paulatim ripę reſolutis aggere vinclis
At gregis allapſu fremebundo territus acris
Expauit moles rhodanus: ſtagniſq; refuſis
Torſit arenoſo minitãtia murmura fundo:
Iãq; tricaſtinis incendit finibus agmen
Iam faciles cãpos iam rura vocuncia carpit.
Turbidus hic truncis ſaxiſq; druentia lætum
Ductoris vaſtauit iter: nãq; alpibus ortus
Auulſas ornos & adeſi fragmina montis
Cum ſonitu voluens fertur latrãtibus vndis.
Ac vada tranſlato mutat fallacia curſu.
Nõ pediti fidus: patulis nõ puppibus ęquus
Et tũc hymbre recẽs fuſo correpta ſub armis
Corpora multa virũ ſpumãti vertice torquẽs
Immerſit fundo laceris deformia mẽbris
Sed iã præteritos vltra meminiſſe labores

ac morte lege Valeriũ flacũ. Virgi. in quito: Bebricia veniẽs amici de gente ferebat. Lugendã. deplorandã: quoniã ob eius formam in talẽ incidit calamitatem. placuit. n. ob formam herculi. Plangebat noctẽ. dolebat ſeſe indulſiſſe herculi noctu. Mœrentẽ amores. deplorantẽ ingẽti mœrore alciden qui ſe ſtuprauerat erga ſe ingratum eſſe. Victor. cæſo gerione. Ore. capite pyrenes puellæ. Supremũ. nã dicebaꝶ: vale vale & quẽ dabit finẽ fortuna cũcti ſequemur. Vir. de polydoro: Animãq; ſepulchro condimus: & magna ſupremũ voce ciemus. Nec intercidet. nõ delebiꝶ qa diceꝶ ſemp pyrenę: vt de myleno Virgilius fingit. Fines aulæ bebriciæ. pyreneos mõtes. Et per ĩhoſpita rura quæſiuit iter armis & depopulatus agros volcarũ ad ripas rhodani contẽdit. Denſos lucos. qm̃ vt inquit Strabo latus pyrenei montis vergens ad hiſpaniã varias habet arbores. alterũ vero ſpectans galliã nudũ eſt pœnitus. Volcarũ. Volcæ ſunt populi galliæ accolentes vlteriorẽ ripã rhodani: qui ex alpibꝰ fluit per lacũ lemãnum: & ſe in mare mediterraneum deferẽs plures fluuios inter quos arari qui rhodano miſceꝶ ꝓpe lugdunũ. de quo loco intelligit Tranquillus in vita. C. principis. dicẽs illum natum eſſe in vico paulo ſupra cõfluẽtes. Feſtino milite. qm̃ properabat exercitus. Tumidi. propter aquarũ copiã. Minaces ripas: quoniã cum magno ĩpetu ferꝶ rhodanus: eſtq; adeo ꝑceps vt vix aduerſa aqua naugeꝶ i & trãſiens ꝑ lacum lemannũ oſtẽdit curſũ ſuũ: nec confũdit aquas. rhodanus dictus a rhoda rhodiorũ colonia ſita ad fontes rhodani. Caput. origo & fons rhodani ẽ in alpibus. Arar. oriꝶ etiã ex alpibus: adeo ſegnis in curſu vt videaꝶ ſtagnũ. Anhelis. torrẽtibus. Pelago. copia ſuę aq̃ immergit ararĩ qui perdidit illic nomẽ. nã poſt cõfluentẽ diciꝶ ſolum rhodanus. Inuadũt alacres. ipſi pœni inuadunt rhodanum qui ꝓpter ĩpetũ põtes deiſciebat. & indignabaꝶ. ideo fuit opus vt nãdo: ãt ratibus traiſcerẽt. Alno fluminea naui facta ex alno: q̃ gaudet ripis fluminũ. Liuius ait: annibal ne tempori deeſſet dat ad traiſciendũ ſignũ. Iã paratas aptaſq; habebat pedes litres. nauiũ agmen ad excipiendũ impetũ fluminis parte ſuperiore tranſmittẽs: trãquillitatẽ infra traiſciẽtibus litribꝰ ꝑbebat: equorũ pars magna nãtes a puppibus trahebanꝶ ꝑter eos quos iſtructos: frenatoſq; vt extẽplo egreſſo in ripã eqti viui eſſent ĩpoſuerũt i naues. galli occurſãt in ripã cũ variis vlulatibꝰ: cãtuq; moris ſui quatiẽtes ſcuta ſup capita: vibrãteſq; dextris tela quos a tergo ãnibal adortus eſt. Belua libyſſa. elephas habebat ãnibal cũ traiecit rhodanũ. xxxvii. elephãtos. Nã ratibus vada. Liuius ait. Ratẽ vnã. cc. longã pe-

des quinquaginta latã a terra in amnẽ porrexerunt:quã ne ſecũda aqua deferret pluribus retinaculis validis parte ſupiore ripę religata põtis in modũ humo cõiecta cõſtrauerãt:vt beluę audacter velut p ſolũ ingrederet̃. Vada.ipſam aquã.Cõnexas trabes.ratẽ ipſã: q̃ nil aliud ẽ niſi plurimũ trabiũ cõtextus. Refuſis.pmixtis ab imo. Torſit.emiſit.Iãq̧ tricaſtinis.ãnibal ad tricaſtinos flexit iter:& ad druẽtiã fluuiũ puenit trãſitu difficillimũ:qa nullis coercitus ripis pluribus ſimul atq̧ iiſdẽ alueisfluẽs p noua ſẽp vada nouoſq̧ gurgites:& ob eadẽ pediti quoq̧ incerta via ẽ.ad hęc ſaxa glareoſa voluẽs nihil ſtabile aut tutũ ingredienti pbet iõ ait poeta ipſum mutare vada trãſlato curſu. Tricaſtini & Vocõtij populi ſũt galliæ ,ppe druẽtiã fluuiũ qui iter ãnnibalis aliq̃tulũ remoratus ẽ:cũ ſit trãſitu difficillimus:& p agros erũpat atq̧ vaget̃.Ruravocontia.agros vocõtiorũ.Trãſlato curſu.qm̃ mõ hac. modo illac fluit: & mutat vada ideſt ſuas aquas. Non æquus. non idoneus nauibus. Et nunc imbre recens fuſo.hoc eſt quod ſcri. liuius his verbis. Et tũ forte ĩbribus auctus ingẽtem tranſgredientibus tumultũ fecit.Recẽs.recenter & paulo ãte.Verticę.ſũmitate aq̃.Sed iã pteritos.ãnibal a rhodano decimis caſtris peruenit ad alpes:quarũ moles obducta niuibus terruit pœnos: effecitq̧ vt oĩa picula & oẽs pteritę difficultates exciderẽt.Cũcta gelu.deſcribit alpes obductas niuibus & glacie. Glaciẽ æui.niuẽ multorũ ãnorũ:& glaciẽ vetuſtã.Cohibẽt:retinẽt. Flãmis.radijs ſolaribus.Obuia phœbo. propter altitudinem.Pruinas.glaciẽ. & durã niuem quã ſol diſſoluere nequit.Quãtum tartareus.tantũ inqt eriguntur alpes ad cœlũ quãtum ad ima demittunt̃ inferi.Atrę paludis.ſtygis.A ſupera tellure.ab hac terra quã calcamus.Tellus ipſæ alpes. adeo vt occupet ipſa altitudo totũ fere cœlum vmbra. Intercipit.occupat. Nullũ ver.nullibi eſt te por vernus:&flores. Aeſtatis honores.flores:fructus:& cætera quæ æſtatẽ ornãt. Deformis ab effectu:quoniã in hyeme oĩa deformant̃.Illa. hyems. Huc ad alpes.nibus ẽ vis venti cũ pluuia. Obtutus.aſpect⁹ caligie obducitur ,ppter altitudinẽ. Mixtus athos tauro. nit poeta tantã eſſe alpium altitudinẽ: vt hi mõtes cumulati inuicẽ illas nõ ęquarẽt.athos mõs macedoniæ altiſſimus vſq̧ ad mare ægeũ porrigitur:& in æſtate vmbrã extendit vſq̧ ad lẽnon inſulã maris ægei.iõ Papi. in thebaide loquens de lẽno dicit.Ingẽti tellurẽ ,pximus vmbra veſtit athos.Taurus mons mediã ſecat aſiã: & cũ ſcythiã attigit dicit̃ caucaſ⁹.In pricipio ſui duo brachia porrigit q̃ cornua videt̃:& inde nomen accepit autor Pli.q̃ frõs qa horrẽda ẽ: ac miari

Conſpectę ,ppius dempſer̃ pauẽtibus alpes:
Cuncta gelu canaq̧ æternum grandine tecta
Atq̧ æui glaciem cohibent:riget ardua mõtis
Etherij facies ſurgentiq̧ obuia phœbo
Duratas neſcit flãmis mollire pruinas:
Quantum tartareus regni pallantis hiatus
Ad manes imos:atq̧ atrę ſtagna paludis
A ſupera tellure patet.tam longa per auras
Erigitur tellus: & cœlum intercipit vmbra.
Nullum ver vſq̧ nulliq̧ æſtatis honores
Sola iugis habitat dirisſedeſq̧ tuetur
Perpetuas deformis hyems:illa vndiq̧ nubes
Huc atras agit:& mixtos cũ grãdine nimbos
Iam cuncti flatus ventiq̧ furentia regna
Alpina poſuere domo:caligat in altis
Obtutus ſaxis abeuntq̧ in nubila montes.
Mixt⁹ athos tauro rhodopeq̧ adiũcta minãti
Oſſaq̧ cũ pelio cũq̧ emo ceſſerit othrys
Primus inexpertas adijt tirynthius arces.
Scindentẽ nubes:frangentẽq̧ ardua montis
Spectarunt ſuperi: longiſq̧ ab origine ſedis
Intemerata gradu magnavi ſaxa domantem.
At miles dubio tardat veſtigia greſſu.
Impia ceu ſacros in fine arma per orbẽ
Natura ,phibente ferant:diuiſq̧ repugnent.
Contra quę ductor nõ alpibus ille nec vllo
Turbatus terrore loci:ſed languida monſtris
Corda virũ fouet hortãdo:reuocatq̧ vigorẽ.
Non pudet obſequio ſuperũ feſſoſq̧ ſecũdis
Poſt belli decus:atq̧ acies dare terga niuoſis
Mõtibus & ſegnes ſubmitter̃ rupibus arma.
Nunc o nũc ſocij dominantis mœnia romæ
Credite vos ſummũq̧ iouis cõſcẽdere culmẽ
Hic labor auſoniã dabit:hic in vincula tibrim.
Nec mora cõmotũ promiſſis ditibus agmen
Erigit in collem& veſtigia linquere nota
Herculis edicit magni:crudiſq̧ locorum
Ferre pedẽ :ac proprio turmas euadere calle
Rũpit in acceſſos aditus : atq̧ ardua primus
Exuperat.ſummaq̧ vocat de rupe cohortes.
Tum qua durati concreti frigore collis

videt:iō poeta tauꝶ minātē appellauit. Rhodope mons eſt thracie.oſſa:pelios: & othrys ſūt mōtes theſſaliæ:& hemus iter thraciā & theſſaliā. Vnde dicit Oui. Qua patet vmbroſū rhodope glacialis ad hemū. Ceſſerit.i.oēs hi montes ſimul poſiti cederēt alpib⁹ ī altitudine. Arces ipſas alpes q̄ erāt tanq̄ arx totius italię:& in peruię q̄s hercules primus trāſcēdit quē frangentē ardua montis:& domantē ſaxa:cœlo numia ſpectarunt. Ab orgie.a pricipio mūdi. Intemerata:intacta:& iacceſſa. Natura prohibēte:q̄videbaẗ oppoſuiſſe alpes munimētū italię. Vñ Iuue. Oppoſuit natura alpeſq̨ niueq̨. Mōſtris.viſis apibus horrēdis:& ſimilib⁹ mōſtro. Nō pudet obſeqo.verba ānibalis hortātis ſuos ad alpes trāſcēdēdas:decorūq̨ ꝓſtādū:quos timoris

Lubrica fruſtratur canenti ſemita cliuo
Luctantem ferro glaciē premit:haurit hiatu
Nix reſoluta viros:altoq̨ a culmine p̄ceps
Viuentis turmas operit delapſa ruina.
Interdum aduerſo glomeratas turbie chorus
In media ora niues fuſcis agit horribus alis.
Aut rurſum immani ſtridens auulſa procella
Audacis rapit arma viri:voluenſque ꝑ orbē
Contorto rotat in nubes ſublimia flatu.
Quoq̄ magis ſubire iugo atque euadere niſi
Erexere gradum creſcit labor:ardua ſupra
Seſe aperit feſſis:& naſcitur altera moles.
Vnde nec edomitos exudatoſq̨ labores.
Reſpexiſſe libet:tanta formidine plena
Exterrent repetita oculis:atq̨ vna pruinæ
Canentis quacunq̨ datur ꝑmittere viſus
Ingeritur facies medio ſic nauita ponto
Cum dulcis liquit terras & inania nullos
Inueniūt ventos ſecuro carbaſa malo.
Immenſas proſpectat aquas ac victa ꝓfūdis
Aequoribus feſſus renouat ſua lumina cœlo.
Iāq̨ ſuper clades atq̨ importuna locorum
Illuuie rigidęq̨ comę ſqualore perenni
Horrida ſemiferi promunt e rupibus ora
Atq̨ euulſa cauis exeſi punicis antris
Alpina inuadit manus aſſuetoq̨ vigore
Per dumos:notaſq̨ niues:atq̨ inuia pernix
Clauſum montiuagis ifeſtat curſibus hoſtē.
Mutatur iam forma locis:hic ſanguie multo
Infectę rubuere niues:hic neſcia vinci
Paulatim glacies cedit tepefacta cruore
Dumq̨ premit ſonipes duro veſtigia cornu
Vngula perfoſſis hęſit cōpreſſa pruinis
Nec peſtis lapſus ſimplex:abſciſa relinquunt.
Mēbra gelu.fractoſq̨ aſper rigorā putat artus

arguit:q̨ p⁹ tot victorias qb⁹ deoꝶ obſeqo poti ti fuerāt in ꝑpis hoſtiū portis ſubſiſtāt. Ifi hortatur eos ab vrilicū ait.poſt hunc laborē illos fore reꝶ potituros & romā caput terraꝶ tūc ab illis expugnari: qbus ꝓmiſſis incitatos in iminentē collē erexit:edixitq̨ vt reliquerēt veſtigia herculis:nouūq̨ iter aggrederēt. Obſego ſupeꝶ.q̄m mercurius iuſſerat ncie iouis:vt veniret ī italiā. Secūdis.rebus ꝓſperis:& victoriȷs. Belli decus. victorias & prælia iā peracta. Credite vos.locus eſt ab vtili. Culmē iouis.capitoliū. Crudis locoꝶ per loca cruda & aſpa. Proprio calle. vita ab ipſis tūc primū facta:omiſſis veſtigiȷs herculis. Tūc q̄ durati.ſenſus eſt. ibat per loca lubrica & dura glacie obducta:vt ſequentibus aios iniȷceret:& ferro ꝑparabat locū:in quo veſtigia poneret. Fruſtraẗ veſtigia. q̄m nō poterāt firmare veſtigia. Canenti.albo propter niues & glaciē. Luctantē.repugnātē veſtigiȷs. Haurit.abſorbet. Turbine.turbo vt ingt Ariſto.fit cū vētus deſcēdit ex nubibus in qbuſdā locis:& poſtea occurrit ei aliuſ.qui ē cōtrariȷ flatus:& alter alteꝶ impellit coartatq̨:quare eleuaẗ rotūdus iuolut⁹ in alto cū puluere. Chorus.vētus.hūc ponit ꝑ quocunq̨ vēto. Vnde nec edomitos. ſenſus eſt adeo erant oia aſpera:& ardua vt etiā timerēt reſpicere ad difficultates iā ſupatas:& quacunq̨ reſpiciebant oſtendebāẗ niues :& cœlū ſolūmō vt accidit nautis in medio mari q nil aliud q̄ aquā & cœlū vident. Inania.nō inflata ventoꝶ flatu. Secura nō agitata a ventis. e malo ſuſpēdiẗ antenna & velū:& cū ē ventus ipellit:& ſtridet. Victa.reſpiciēdo aquas. Iāq̨ ſup clades. deſcribit ꝑlia annibalis cū alpinis gentib⁹. Sup clades.i. ꝑter difficultatē & clades a niuib⁹ acceptas ēt alpinæ gentes ſemifere irruebant in pœnos. Illuuie.ſorde. Perēni ſqualore. ꝑpetua deformitate & imundicia.ſqualidus diciẗ incultus. Liui⁹ ait Mōtani ſeſe oſtēderūt.q ſi valles occultiores inſediſſent cohorti in pugnā repente ingētē fugā:ſtragēq̨ dediſſent:ſed pœni ab hoſtibus:& iniquitate loquoꝶ oppugnabāẗ.tandē ānibali eos ſupauit:captis eoꝶ vicis:& caſtello atq̨ pecoribus:qbus ꝑ triduū exercitū aluit. Pernix .velox. Hæſit.q̄m non poterat extrahi. Nec peſtis lapſus ſimplex.nō vno mō ruebāt. Bis ſenos ſoles. at Liuius ait nono die in iugū alpiū ventum fuiſſe a pœnis:Per vulnera.mala q̄ perpeſſi fuerāt

in aſcenſu alpiũ.Sidũt.locant caſtra in vertice alpium. Præruptis altis. Supra dixit:Cuius in aerio pendent tua vertice caſtra.At venus ancipiti.fingit poeta ad virgilij imitationem venerẽ timentẽ romanis iouem alloquatum fuiſſe. Ancipiti.dubio:quoniã ignorabat euentũ rei quam timebat.Quis pœnæ modus oratio veneris ad iouem q̃ incipit ab interrogatione habens affectus.turbata quippe erat venus: timẽs romanis ſuis:& locus eſt a iuſto:certe videbatur iniquum romanos vrgeri tot cladibus quibus iuppiter ſedẽ quietam promiſerat:ſenſus eſt.quouſq; daturi ſunt pœnas romani ob periuria Laomedõtis:& irã iunonis quam occulte taxat.Modus finis malorum & ſupplicij.Aeneadis.romanis nepotibus noſtris.Alpibus impoſuit libyen.auget rem:vt magis moueat iouẽ Libyen.ipſos libycos.Sic Virgi. Ilium in italiã portãs Inimicorũ quippe res ſemp vident̃ maiores. Vnde Oui. Vincitq; pecus grãdius vber habet.Minatur finem.vltimũ excidiũ.Caſus ſagunthi.i.incendium qđ ſagunthus paſſus eſt.

Bis ſenos ſoles totidem per vulnera ſęuas
Emenſi noctes optato vertice ſidũt:
Caſtraq; præruptis ſuſpẽdunt ardua ſaxis.
At venus ancipiti mentẽ labefacta timore
Affatur genitorẽ.&rumpit mœſta querellas
Quis pœnæ modus aut pẽdi terminus oro
Eneadis erit? & quãdo terraſq; fretũq;
Emenſis ſediſſe dabis? cur pellere noſtros
A te cõceſſa pœnus parat vrbe nepotes?
Alpibus impoſuit libyen:finemq; minatur
Imperio.caſus metuit iam roma ſagunthi.
Quo troiæ extremos cineres ſacrãq; ruinam
Aſſaraciq; larem & veſte' ſecreta feramus?
Da ſedem genitor.tutiſq; iacere. parum neẽ
Exilia errantes totũ quæſiſſe per orbem?
An ne iterũ capta repetentur pgama romæ?
His venus:& cõtra genitor ſic deinde pfatur
Pelle metus.neu te tyriæ conamina gentis
Turbarint cytherea.tenet longumq; tenebit
Tarpeias arces ſanguis tuus:ac ego martis

Quo troiæ cineres feremus.locus eſt a pio.nõ ſimpliciter inquit quæro ſedem romanis ſiue troianis:ſed etiam ſacris a troia aduectis. ergo da nobis locũ firmũ:quo ſacra feramus. Cineres.reliquias.a fortunę mutatiõe mouet affectũ Sacrã ruinã.penates abreptos ex ruina troię:& incendio.Vnde dido apđ Ouidiũ ſic dicit æneę Si tu cultor eras elapſis igne futurus: Pœnitet elapſos ignibus eſſe deos.Aſſaraci larẽ.ignẽ troianũ aſportatũ ab ænea ĩ italiã.Iuue. Vbi q̃q̃ diruta ſeruat ignẽ troianũ. & veſtã colit alba minorem.Aſſaracus genuit capyn Capis anchiſen. Anchiſes æneam. Troiæ ſecreta. palladium quod in abdito loco ſeruabatur: reſtitutum a diomede ipſi æneæ:vt ſuo loco dicet̃. Da ſedẽ genitor.petitio eſt:& loc⁹ a iuſto:quoniã ſatis iã & pluſq̃ ſatis errauerant troiani & penates.ſatiſq; pœnaꝝ datũ iã erat ob pfidiã laomedontis. Iacere.quieſcere.Parũ ne eſt.hoc dicit pꝑter iunonem quæ troianos magno odio pſequebat̃. Exilia.vt cheroneſum:thraciã:epyrũ:macedoniaꝫ cretã:ſiciliã:ſtrophades:aphricã.Pelle metus.verba iouis ad venerẽ:quibus ab ea remouet quod vel maxime timebat de mutatione .ſ.iperij. hoc inquit iuppiter. fixum eſt:& hoc bello explorare romanos decreui qui iã videntur ab auita degeneraſſe virtute:& agere tẽpora obſcura.ſ.viuere ſine laude:vt de ipſis nihil penitus diceret̃.cythera inſula ad quã venus nata ex ſpuma maris cõcha primũ aduecta eſt:& cytherea appellata.Mole martis.magnitudine ac difficultate belli.nã in aduerſa fortũa homines cognoſcuntur.vnde dicet alibi.explorant aduerſa viros.& Seneca dicit:Melius in malis ſapimus.ſecunda rectum auferunt:& Horatius in fine ſermonum:Sed cõuiuatoris vti ducis ingenium res aduerſæ nudare ſolent.celare ſecundæ.Spectare.cõſiderare & pbare quid poſſint:& valeant.Expendere.ponderare.Iuue. Expende annibalẽ quot libras in duce ſummo Inuenies?Ferri.armorum:& vulnerũ. Honori antiquo:nõ ſeruant decorum ſuum.vt priſci romani fecerunt Cruoris.quẽ libenter effundebat pro augendo imperio & laude conſequenda.Sitiens.cupidiſſimus famæ & gloriæ:ad quã nati ſumus.Obſcura.ſine honore. Inglorius.ſine gloria:ad quam illi priſci tota mente aſpirabant.Mutũ ęuum.ætatẽ de qua oẽs ſilent.Seneſcit quoniam verterant ſe iam romani ad luxum:& ſic ſeneſcebat virtus:& vigebat voluptas.Blãdo veneno.voluptate:qua nihil deteſtabilius eẽ poteſt.quippe pꝑter illam res poſthabemus honeſtas.ea.n. pręſtringẽs mentis aciem ad omnia flagitia mortales impellit:& q̃diu romani voluptatẽ aſpernati ſunt. q̃ eſt blandiſſima domina:eorum imperium ac nomen toto orbe propagabatur.Ideo exclamat Iuue.Nunc patimur lõgæ pacis mala ſæuior armis Luxuria incubuit:victũq; vlciſcit̃ orbem.diuitiæ aſiane primã labem morib⁹ romanis attulerunt.Nihil eſt tam mortiferum ingenijs q̃ luxuria inquit Sene.Veneno quoniam voluptates blandicijs ſuis necant ingenia & deſidiæ.ex quibus & ocio naſcitur voluptas: ideo laborandũ eſt vt voluptatem appellamus.virtus enim circa difficile verſat̃:& a ſe voluptates repellit:vt a rationis pręſcripto

non diſcedat.Seneſcit.i.debilis fit:& ſupperaṫ a voluptate:quoniam in locũvirtutisvitium obrepit.iõ dicit Hora.in primo ſermonum.In agris neglectis vrendam ſilicem innaſci.Magnæ molis opus.romani inquit poſcunt ſibi imperium:qđ difficillimũ eſt multis laboribus parandum.igiṫ non eſt incũbendum voluptati & longe deſidiæ in dormiendũ. Maxia rerũ.caput orbis:vt nil maius roma inueniri poſſet. Sit nobilior. maioris nominis & famę.Malis.aduerſa fortuna:quoniã virtus in ipſa difficultate niteſcit:& perardua eſt cum ſit inertis tuta ſecare.Hinc.ex iſtis malisvenient romani ad ſydera:&enum erat illos qui in hoc ſecundo bello punico claruerũt.Paulus æmilius qui cecidit ad cãnas.Fabius maximus.qui annibalem cunctando fregit. Marcellus.q primusin italia docuit annibalẽ poſſe vici ad nolã hic rettulerat tertia opima ſpolia ioui pheretrio:vt dictũ eſt. Mutata mente:qa degenerabunt ab illis & nõ erunt eiuſdem mentis pro ampliãdo iperio. hoc maxime dicit ꝓpter tyrannidẽ :& feritatẽ Cai pricipis:& neronis.Nepotes poſteri. Ipſe creatus ſcipio .ſ. cui cognomen erit aphricão a deuicta aphrica.Pœnũ.annibaleꝫ.Hinc ex his victorijs Tuis.romanis.Exin ſe curibus. p̃dicit iuppiter venturã eſſe gentẽ flauiã ex ſabinis:q̃ Romanũ imperiũ augeat.cures oppidũ ſabinorũ ẽ. Veſpaſianus natus eſt in quodã vico ꝓpe reate ex patre ſabio:a claudio pricipe Narciſi gr̃a legat⁹ legionis i germaniã miſſus ẽ.ide i britãniã trãſlatus tricies cũ hoſte cõflixit:& vectẽ inſulã britanniæ ꝓximã in ditionẽ redegit.Thylæ ẽ vltima inſulaꝝ oceani britãnici q̃ orchades vocãṫ: caledonia eſt ſilua britãnię.inde britãni caledonij dicuntur.de veſpaſiano ſic canit Valeri⁹flaccus in primo ſui opis: Tuq; o pelagi cui rector aperti fama caledonius poſtq̃ tua carbaſa vexit oceanus phrygios prius indignatos iulos ꝓ cõſul aphricã itegerrime adminiſtrauit.Inde miſſus eſt in aſiã a nerone ad cõprimendũ iudęoꝝ morũ q rebellauerat.inter alios legatos titũ filium aſſumpſit & vt primũ ingreſſus ꝓuinciã eſt correpta militũ diſciplina ciuitates ad officium fidemq; reduxit.Inde romã redijt ad iperiũ relicto illic cito filio: q hyeroſolimã expugnauit: quæ vrbs iudæorum erat caput : lege tranquillum & Ioſephum.Virtus cœleſtis.gens flauia diuia quadam: & multum ſupra hoies virtute p̃dita. Effert ſe curibus:e ſabinis extollet ſe vſq; ad aſtra propter res geſtas:cures.vt dixi:ẽ oppidũ ſabinorũ patria Numæ pompilij.Augebit nomen iuli ſacris:nã iperatores ab iulo iulij dicebanṫ:q ſacroſancti erãt:& eoꝝ nomina in faſtis ſcribebanṫ.primus fuit iulius cæſar beneficio nepotis & filij p adoptionem in numerũ deorũ relatus.de quo papinius in prima ſylua:Qui feſſus bellis aſſertæ munere prolis:Primus iter noſtris oſtendit in æthera diuis.vnde Ouidius in faſtis:Inuenies illic & feſta domeſtica vobis:Sæpe tibi pater ẽ : ſæpe legendus auus.Quęq; ferũt illic pictos ſignantia faſtos:Tu quoq; cũ druſo prę mia fratre feres Iuli.a quo gens iulia originẽ habuit.Vnde Martialis naſciturum domitiani filiũ ſic alloquitur: Naſcere dardanio ꝓ miſſũ nomẽ iulo. Bellatrix gens.T.flauius petroni⁹ autore Tranqllo municeps reatin⁹ex acie pharſalica fugiens domum ſe recepit.huius filius cognomine ſabinus apud heluetios publicũ funus exercens diem obiuit . ſuperſtitibus vxore Veſpaſiana polla quæ nurſiæ honeſto patre orta.patrem habuit veſpaſianum pollionẽ:ex duobus liberis quorum maior ſabinus ad pręfecturam vrbis:minor veſpaſianus ad cõſultandũ vſq; ꝓceſſit. Locus ad ſextum miliarium a Nurſia ſpeculum euntibus in monte ſummo appellatur veſpaſiæ.Vbi veſpaſianorum monumẽta extãt magnũ iudicium ſplẽdoris familiæ:ac vetuſtatis.Bacifero ſabino quoniam i ſabina eſt magna copia oliuarum & fructuum·Vnde Iuuenalis:Vſq; adeo nihil eſt quod noſtra infantia cælum Hauſit auẽtini baca nutritia ſabina.Sabino:municipio:ſiue fundo:aut oppido ſabinorũ: vt dicimus.Tuſculanum.formianum. Hinc:ex hac gente bellicoſa & ſabina. Pater.veſpaſianus oſtendet

Mole viros ſpectaṙ paro:atq; expẽdeṙ bello.
Gens ferri patiẽs ac lęta domare labores
Paulatim antiquo patrum deſueſcit honori.
Atq; ille haud nũq̃ parcus pro laude cruoris:
Et ſemper famę ſitiens obſcura ſedendo
Tempora agit:mutũ voluẽs inglorius æuũ.
Sanguine de noſtro populus blãdoq; veneno
Deſidię virtus paulatim euicta ſeneſcit.
Magnę molis opus multoq; labore parandũ
Tot populos inter ſoli ſibi poſcere regna.
Iãq; tibi veniet tempus quo maxima rerum
Nobilior ſit roma malis:hinc nomina noſtro
Non indigna polo refert labor:hic tibi paul⁹
Hic fabius gratuſq; mihi marcellus opimis:
Hi tantum parient latio per vulnera regum.
Quod luxu & multum mutata mẽte nepotes
Non tamen euertiſſe queãt: iãq; ipſe creatus
Qui pœnum reuocet patriæ latioq; repulſũ
Ante ſuę muros carthaginis exuat armis.
Hinc cytherea tuis longo regnabitur æuo.
Exin ſe curibus virtus cœleſtis ad aſtra

Bellatrix gens bacifero nutrita ſabino
Hinc pater ignotam donabit vincere thylen
Inq; caledonios primus trahet agmina lucos
Compeſcit ripis rhenū:reget impiger afros
Palmiferamq; ſenex bello domitabit idumē.
Nec ſtygis ille lacus viduataq; lumine regna
Sed ſuperū ſedes noſtroſq; tenebit honores
Tum iuuenis magno precellēs robore mētis
Excipiet patriā molem celſuſq; feretur
Aequatū imperio tollēs caput: hic fera gētis
Bella paleſtinę primo delebit in æuo
At tu tranſcendens germanicæ facta tuorum
Iam puer auricomo performidate batauo
Nec te terruerint tarpei culminis ignes:
Sacrilegas inter flāmas ſeruabere terris
Nā te longa manent noſtri conſortia mundi.
Huic laxos arcus olim gangetica pubes

romanis poſſe vinci britanniam:& thylen inſulam in qua ſolſtitio æſtiuo nullas eē noctes Plinius ſcribit. cācri.ſcilicet ſignum ſole tranſeunte:nulloſq; contra p brumas dies. Ignotā.ſ. romanis ad eum diem.Caledonios lucos.britānos. Primus.at cæſar prius traiecerat in britanniam:ſed non omnem in ditionem redegit.Rhenum:rhenus fluuius germaniæ in rheticarum alpium vertice inacceſſo ac præcipiti ortus modico flexu in occidētem verſus ſeptētrionali oceano miſcetur:quem ponit p germanis quos veſpaſianus compeſcuit miſſus illuc a claudio principe.Aphros.quoniam fuit illic proconſul.Idumen. idume eſt regio iudeæ maritima abundans copia palmarum.Vnde dicit ſtra.hiericus eſt campus iudeæ montibus circūdatus:In quo eſt palmetum ſpatio ſtadiorumcentum:totum regnum:&habitationibus plenum: & palmæ illic ferunt optimas cariothes. eſt ēt illic viridarium balſami:lege ioſepū. Noſtros honores:erit inquit deus vt nos ſumus.Tum iuuenis.i. Titus qui fuit relictus a patre in iudea ad expugnationem hyeroſolymorum:& qui in imperio romāo patri ſucceſſit.ideo ait:Excipiet patriam molē.Robore mentis:magnitudine animi præſtans:quam Tito ſemper tribuit Ioſephus ſcribēs illum aliquando quaſi inermē in medios irruiſſe hoſtes:&inclinatas acies animi robore ſubnixum reſtituiſſe: Itaq; inquit ſi me nihil addentem obſequio:neq; inuidia detrahētem:verum dicere oportet ipſe cæſar tit?.i.totā legionem bis periculo liberauit:atq; ipſe caſtra muniendi copiam militibus præbuit. Aequatū imperio capur ideſt ea magnitudine animi erit vt imperij amplitudinem æquare videatur: & poſtea illud ſuſcipiet quod virtute merebatur: quoniam non decet imperare niſi virum omni virtute preditum.Vnde dicit xenophon:Neminem imperare decet qui melior ſubditis nō ſit: Fera bella.aſpera:& magnæ difficultatis.paleſtina eſt regio iudeæ:quam ponit pro omni iudæa:quam iuuenis Titus ſubegit: & expugnauit hieroſolymam ſecundo anno principatus Veſpaſiani octauo die menſis ſeptembris.At tu tranſcendens: nunc de Domitiano loquitur: quo imperante Syllius floruit domitanus a deuicta germania germanicus cognominatus eſt:puer adhuc bellovitelliano cōfugit in capitolium cum patruo ſabino:ac parte preſētium copiarum:ſed irrumpentibus aduerſarijs: & templo ardente apud edituū clam pnoctauit ac mane iſiaci celatus habitu.i.lineo:vt ſcribit Tacitus quo iſidis ſacerdotes vtebantur tranſtyberim ſe ad matrem condiſcipuli ſui contulit:latuitq; apud eam.Viſus eſt Domitianus in illis primis annis pugnare pro Ioue capitolino:cuius ædem a ſacrilego Vitellianorum incendio defendere volebat:de quo Papinius in Thebaide.Aut defenſa prius vix pubeſcentibus annis bella iouis:& Martialis.Prima ſuo geſſit pro ioue bella puer.Auricomo batauo ideſt ipſis germanis qui nacti opportunitatem rebellarunt:quoniam Veſpaſianus apud alexandriam erat: & Titus in Iudæa quo tempore Veſpaſianus Petilium cerealem qui germaniam rexerat conſulem creauit deſtinauitq; in britanniam: qui audita rebellione germanorum in eos iam congregatos impetum fecit:plurimos cecidit:alioſq; ad fidem reuocauit. Interea Domitianus adoleſcens illuc properabat: vt barbaros opprimeret:qui expeditionis fama perculſi ei ſe dediderunt lucrum maximum arbitrantes priſtino iugo ſine vlla clade ſubiici. rebus igitur compoſitis Domitianus inſignis ætatem ſuperantibus factis: & patrium decus referentibus: romam regreſſus eſt. Bataui ſunt populi incolentes batuam inſulam rheni:vt auctor eſt Cæſar:in commētarijs:& quia Germāni pro maiori parte habent capillos flauos:&aurei coloris:ideo batauos appellat auricomos. Tarpei ignes.incendium in bello vitelliano. Gangetica pubes ideſt indi & parthi. ganges eſt fluuius indiæ:oritur caucaſo monte & flectitur ad orientem:& mare vno alueo ingreditur. q̄uis indiæ fluuios magnitudine ſuperet:cui ſecundus eſt indus.tertius iſter germaniæ.quartus Nilus.Traianus primus romanorum imperatorum victricem claſſem egit per gangem.Adulatur poeta Domitiano.nam id illi tribuit qđ eſt cōtra hiſtoriæ veritatem:qm̄ de populis ad orientem nunq̄ triūphauit. Scribit traq̄llus Vologe

ſum parthoꝝ regẽ auxilia aduerſus alanos: ducẽ alterũ ex Veſpaſiani filijs depopoſciſſe : domitianũq; oſ ope contendiſſe:vt ipſe mitteretur :ſed nõ impertauit.parthi venerant in amicitiam romanorum tempore auguſti:cui remiſerunt vexilla craſſo ablata.hoc igitur quod auguſti auſpicijs ac virtutibus debetur:domitiano Syllius aſcribit.Laxos.remiſſo neruo.ideſt non tentos.Bactra ciuitas caput bactrianæ regionis in oriente.bactrianos ponit pro parthis qui vltra euphratem terminũ romani imperij habitabant.Ab axe arctoo:ſeptẽtrione.Domitianus expeditiões partim ſpõte ſuſcepit:partim neceſſario ſponte in dacos.neceſſario vnam in ſarmatas legione cum legato ſimul cæſa.In dacis duas.primam appio ſabino proconſulari oppreſſo:ſecundam cornelio fuſco præfecto p̄torianarũ cohortium:cui belli ſummã cõmiſerat.de quo Iuue.Et qui vulturib⁹ ſeruabat viſcera dacis Fuſcus marmorea meditatus prælia villa.de cattis daciſq; duplicem triumphũ egit.de ſarmatis lauream ioui capitolino rettulit.bellum ciuile motum a.L.Antonio ſuperioris germaniæ præſide confecit abſens . Triumphum domitiani de populis ad ſepẽtrionẽ elegantiſſimo carmine celebrauit ſtella patauin⁹ Baccho cedẽte.qui triũphauerat de Indis . Vnde canet in fine operis:Qualis odoratis deſcẽdens liber ab indis: Egit pampineos frenata tygride currus. Tranſmittere dardana ſigna .i. vexilla romana:quæ nolebant admittere ipſi germani & ſarmatæ quos vicit.& iſtrum ponit pro ipſis germanis:ſarmatis & dacis. Quin & romuleos. laudat eloquentiam domitiani . de quo Fabi⁹ libro.x.ſic ſcribit. Hos nominam⁹: quia germanicum Auguſtum ab inſtitutis ſtudijs deflexit cura terrarum. parũq; his viſum eſt eſſe eum maximum poetarum . quid tamẽ his ipſis eius operibus inq; donatus imperio iuuenis ſucceſſerat ſublimius.doctius omnib⁹ deniq; numeris præſtantius.quis enim caneret bella melius:q̃ qui ſic gerit ? Quem præſidentes ſtudijs deæ propius audierent : cui magis ſuas artes aperiret familiare numen mineruæ.Voce:eloquentia.Quis.quibus:ideſt ſuperabat omnis romanos claros eloquio. Sua ſacra.ſua numina & cantus pierij ſuauitatem & ſplendorem.Lyra.i.ipſo orpheo qui ſono lyrę alliciebat ſaxa:& ſiſtebat amnes.orpheus fuit filius calliopes reginæ muſarum & æagri regis thraciæ.Hebr⁹ fluuius thraciæ.rhodope mõs Illa etiã qua priſca fides:illa inquit iuppiter fides domitiani quæ prius pro noſtra regia pugnauit bello vitelliano ponet aurea capitolia in tarpeia rupe.plurima & ampliſſima opera incendio abſumpta Domitianus reſtituit.in quibus & capitolium quod rurſum arſerat nouam etiam exornauit ædem in capitolio ioui cuſtodi:& imaginem ſuam in eius ſinu dicauit. Priſca regia.vetus templum capitolinum.Senectam.vixit Domitianus annos.xlv. Beatas.fœlices te imperante . laus. Domitiani a iuſtitia.Quirinus.Romulus dabit tibi locum:& eris inter patrem Veſpaſianum ac Titum . Siderei nati . huius meminit Martialis . Naſcere dardanio promiſſum nomen iulo . Dum pandit ſeriem:redit ad hiſtoriam poeta narrans iter annibalis per prona alpium verſus italiam vſq; ad taurinos campos. Seriẽ.ordinẽ rerũ futuraꝝ.i.fata ip̃a:biduũ in iugis ſtatiua habuit annibal:& data militibus qes. Iumenta aliquot ꝓ lapſa e rupib⁹ i caſtra puenẽt:i de mouit copias;qb⁹ e colle italiã & circũpadanos oñdit . dicẽs cætera ꝓcliuia fore:& ſic ad rupẽ inacceſſã puenit.Lapſantẽ.labentẽ.via qppe lubrica erat:vt neq; veſti-

Submittet:vacuaſq; oñdet bactra pharetras
Hic & ab arctoo currus aget axe per vrbem:
Ducet & eoos bacho cedente triumphos.
Idem indignantẽ trãſmittere dardana ſigna
Sarmaticis victor cõpeſcet ſedibus iſtrum.
Quin & romuleos ſuperabit voce nepotes.
Quis erit eloq̃o partũ decus:huic ſua muſæ
Sacra ferẽt meliorq; lyra cui ſubſtitit ebrus:
Et venit rhodope . phœbo miranda loq̃tur:
Illa etiã qua priſca fides ſtat regia nobis
Aurea tarpeia ponet capitolia rupe
Et iunget noſtro templorum culmina cœlo.
Tunc o nate deum diuoſq; dature beatas
Imperio terras patrio rege : tarda ſenectam
Hoſpitia excipient cœli ſolioq; quirinus
Concedet:mediũq; parens fraterq; locabũt.
Siderei iuxta radiabunt tempora nati.
Dum pandit ſeriem venturi iuppiter æui:
Ductor agenoreus tumulis delatus iniquis
Lapſantem dubio deuexa per inuia niſu
Firmabat greſſũ:atq; humẽtia ſaxa p̄mebat.
Non acies hoſtiſue tenet:ſed prona minaci .
Prærupto turbat & cautibus obuia rupes.
Stãt clauſi:mẹrentq; moras:& dura viarum.
Nec refouere datur torpentia mẽbra quiete.
Noctẽ operi iungunt:& robora ferre coactis
Approperãt hũeris:ac raptas collibus ornos

gia firmare poſſent:neq; ingredi. In via deuexa prona ipſarum alpium.Niſu.dubio & labenti conatu. Minaci prærupto.i.quadam altitudine quæ minari videbatur.Prona deuexa loca:& alta. Obuia.oppoſita trãſeũtibus.Cautib⁹.i.ſuo ſaxo.cautes dicũtur ſaxa.hæc rupes ãguſta erat : atq; ita rectis ſaxis:vt ægre expedit⁹ miles tẽtabũd⁹ manibuſq; retinẽs virgulta ac ſtirpes demittere ſeſe poſſet.natura loc⁹ iã ãte præceps. recẽti terræ lapſu ĩpedit⁹ ĩ mirãdã admodũ altitudinẽ præruptus erat.Robora ferre.cũ cedẽdũ eẽt ſaxum arboribus circa deiectis detrũcatiſq; ſtruẽ igẽtẽ faciũt eãq; ſuccẽdũt auxiliãte vẽto:ardẽtia ſaxa ĩfuſo aceto putrefaciunt.Ita torridam incendio rupẽ ferro pãdũt quatriduũ ſup rupẽ cõſũptũ eſt.Denſiſſima montis.montẽ denſum arboribus.Sylua.lignis: arborib⁹.Reſoluto põdere.ſaxo putrefacto igni acetoq;.Regno latini.italiã:ĩ latio qppe regnauit Latin⁹:& ĩ latioẽ roma caput italię . Cãpis taurinis taurini ſũt ĩ latere alpiũ qđ vergit ad italiã ſupra Papiã:& adhuc ẽ illic oppidũ Turinũ Ductor ãnibal caſtra metat⁹ ẽ ĩ taurinis cãpis Interea voces iouis.dum ĩ campis taurinis annibal ſtatiua haberet boſtar ab oraculo rediẽs attulit ſortes iouis hãmonis:& nactus opportunitatem poeta deſcribit ſyrtes : templi originem:& ritus ſacrorum.Oracula.ſortes. oraculum eſt vt diffinit Sene.voluntas diuina hominis ore enũciata.Emenſis.ſuperatis itinere. Harenis.nam illic ſunt ſyrtes per quas iter fecerat boſtar. Maxime belidæ.verba boſtaris ad annibalem:a quo captat beniuolentiam:eũq; a ſtudio ac pietate erga patriã celebrat.Belidæ.annibal qui ducis originem a bello.Seruitium.ſeruitutem.Dextra.robore:ac bello . Syrtis.Salu.ait duas eſſe ſyrtes quibus nomen ex re iditũ eſt.ſyro.n.ſignificat traho:& hæc loca trahũt ad ſe harenas.duo ſũt ſinus ꝓpe in extrema aphrica ĩ pares magnitudine:pares natura:quoꝝ ꝓxia terræ ꝑalta ſũt:cætera vt ſors tulit alta:alia in tẽpeſtate vadoſa.nam vbi magnũ mare:ac ſęuire vẽt⁹ cœperit:limũ:harenaſq; & ſaxa igẽtia fluctus trahũt.ita facies locoꝝ cũ ventus ſimul mutatur.Tellus.q̃ eſt violentior & periculoſior ipis æquoribus.i.ipſa aqua. maiorem inquit laborẽ paſſi ſumus iter harenas ſyrtiũ:q̃ ĩ aqua ꝓfunda.Pene hauſit. abſorbuit:accepit.Ad finẽ cœli:deſcribit ſyrtes quæ a meridie vſq; ad occaſũ ꝓtẽdũtur.Finẽ.occaſũ.Medio orbe.meridie.Squalẽtes.iculti non habitati.Tumltũ.nã eſt illic magna planities: aggregãtur ventis harenæ:q̃ poſtmodũ ad tẽpus quaſdã veluti valles cõſtituũt.Turbo.tẽpeſtas & ꝓcella.Impacta.impulſa & adacta ĩ aggeres.aphricus ſpirat ab occidẽte verſ⁹ auſtrũ chor⁹ aũt verſ⁹ ſeptẽtrionẽ.Truces.ſeuiẽtes flamie.Capiẽtẽ ꝑlia.latiſſimũ ſñ aliquo mõtis obſtaclo.V ñ illic poſſũt vẽti cõfligere.Mõtes. aggeres harenaꝝ.Has valles.i.vada & breuia ſyrtiũ p q̃ nõ tuto nauigat.naues qppe aliqñ harenis cictæ deſtituũtur ĩ ſicco. Gneo ſeruio &. C.Sẽpronio cõſu.itervada ſyrtiũ claſſis rõana tuto nauigauit.Obſeruatis aſtris.nã iterdiu cõ

Iamq; vbi nudarunt ſylua denſiſſima mõtis:
Aggreſſere trabes:rapidiſq; accenſus inorbẽ
Excoqtur flãmis ſcopulus:mox ꝑruta ferro
Dat gemitũ patiens reſoluto põdere moles.
Atq; aperit feſſis antiqui regna latini.
His tãdem ignotas trãſgreſſus caſibus alpes
Taurinis ductor ſtatuit tentoria campis.
Interea voces iouis atq; oracula portans
Emenſis aderat garamantum lætus harenis
Boſtar & vt viſo ſtimulabat corda tonante
Maxime belidæ patriis qui mœnibus arces
Seruitiũ dextra:libycas penetrauimus oras:
Nos tulit ad ſupos perfũdens ſydera ſyrtis.
Nos pœne æquorib⁹ tellus violẽtior hauſit.
Ad finem cœli medio tenduntur ab orbe
Squalentes cãpi:tumulum natura negauit
Immẽſis ſpatiis niſi quẽ caua nubila torquẽs
Cõſtruxit turbo ĩpacta glomeratus harena:
Vel ſi perfracto populatus carcere terras
Africus aut põtũ ſpargẽs ſup ęthera chorus
Inuaſere truces capiẽtẽ prælia campum.
Inq; vicẽ ingeſto cumularũt puluere mõtis:
Has obſeruatis valles enauimus aſtris:
Nanq; dies cõfũdit iter:peditemq; profũdo
Errãtẽ cãpo:& ſemper media arua videntem
Sidoniis cynoſura regit fidiſſima nautis.
Verũ vbi defeſſi lucos nemoroſaq; regna
Cornigeri iouis.& fulgentia templa colũnis
Aduenimus magnis:quã læta frõte ſacerdoſ
Exceptos hoſpes tectis inducit ariſbas:
Stat phanovicia nouũ & meõrabile lympha:
Quæ naſcente die quæ deficiente tepeſcit:
Quæq; riget:mediũ cũ ſol accẽdit olympũ.
Atq; eadẽ rurſus nocturnis feruet ĩ vmbris.
Tũ loca plena deo dites ſine vomere glebas.

funditur iter:quippe oia videnẽ eſſe plana & ſimilia·tamẽ nõ vbiq; eſt eadẽ ꝓfundas aquæ:idõ opus ẽ prius obſeruare illos canales:& valles.ide dirigere iter certũ obſeruãdo aſtra.& ſic faciũt pedites ne icidãt in loca vadoſa.obſeruãt igiẽ noctu cynoſurã:duæ ſũt arcti maior & minor q̃ dicĩ cynoſura.maior vero helice:phœnices primi obſeruauerũt cynoſurã quæ certius iter præbet nauigantibus & ambulantibꝰ per loca vadoſa.Sidonijs.phœniſſis.Stat fano vicina nouum.deſcribit naturã fontis vicini templo iouis:eſt tamen hæc hiſtoria:quoniã apud garamantes fons eſt in die tam frigidus vt non bibatur:tam feruidus noctu vt non tangatur.Nouum.i.res noua & mira.Dites.fertiles ſine cultura.Has vmbras nemorum verba ſacerdotis hariſbæ ad boſtarem.Conuexa.erecta in altum & concaua.Nam cui dona iouis.q.d.nemo eſt qui hæc ignoret columbas.ſ.ex ægypto volantes cõſtituiſſe oracula iouis ammonis & dodonei ammonis.oraculum vt aſſerebãt ægyptij ſacerdotes autore Herodoto ſic fuit conſtitutum:duæ mulieres aphœnicibꝰ ex thebis ægyptijs abductæ fuerũt:quarum altera in libyam peruenit:altera in græciam vtraq; conſtituit oracula in illis locis. Sacerdotes autem dodonei ſic dicebant:duæ columbæ nigræ ex thebis ægyptijs volauerunt quarum altera in moloſſis ex fago monuit voce humana illic habendum eſſe oraculum iouis:altera idem fecit in lybia.Vbi eſt hammonis oraculum ſacratum . ego autem inquit herodotus ſentio duas puellas a phœnicibus venditas fuiſſe:quarum altera in teſprotis ſerua ad fagum templum iouis erexit:altera item in libya.columbas appellatas propter barbaram linguam . & loquutas humana lingua:cum depoſita barbarie ita loqui cœperũt vt intelligerentur.Cui non diuulgata.ſcilicet ſunt.quaſi dicat.omnes ſciunt.nõ interrogatiue poſitum ſemper includit affirmationem:num vero negationem.Thebes.ægyptiæ.ſ.quoniam ſunt & thebæ bœotiæ.Chaonias oras epyroticas. chaones ſunt antiqui habitatores epyri apud quos erat oraculum iouis dodonei.Dodonida quercum . patronymicum eſt a ſylua dodona epyri.At quæ carpathium.mare carpathium eſt ante ægyptum denominatum a carpatho inſula quod extenditur rhodum vſq; & cyprum.Concolor. eiuſdem coloris cuius erat illa quæ volauit in epyrum.Ales cythereia . columba dicata veneri. vnde eſt diſtichon Martialis. Ne violes teneras præduro dente columbas.Tradita ſi gnidie ſunt tibi ſacra deæ. Ductore lanigeri capitis. ariete.ideſt ſedit inter cornua arietis dabatq; reſpõſa . aries ẽ ductor ouiũ ſub cuiꝰ effigie colebaẽ Iuppiter.Marmaricis.libycis.Mox.ſtatĩ emerſit hoc nemꝰ qd̃ cernis iquit Ariſbas. Priſco pauore.antiq̃ veneratiõe.Niuea quoniam ſacerdotes habebãt veſtes ex lino:& xilino vt dictũ ẽ.Colliſis.iuicẽ ĩpactis.Maior nota.i.voce hũana maiore.i.diuino ſpiritu loquutus eſt ſacerdos.Tenditis in latium.vaticinium ſacerdotis ad pœnos tendentes in latium: Prolem aſſaraci.romanos qui originem habuerunt ab ænea nepote aſſaraci. In latus heſperium.italum:ideſt video martem iam parare currus ſuos ad bellum:& eius equos efflare ignem in italiam.Tu qui.vertit ſermonem ad hannibalem qui miſerat boſtarem ſciſcitatum mentem iouis cornigeri:

Oſtentat ſenior:lætaq; ita mente profatur:
Has vmbras nemorũ & cõuexa cacumĩa cœlo
Calcatoſq; ioui lucos prece boſtar adora.
Nam cui dona iouis nõ diuulgata per orbẽ.
In gremio thebes geminas ſediſſe colũbas?
Quarũ chaonias pennis quæ contigit oras:
Implet fatidico dodonida munere quercũ.
At quæ carpathiũ ſup equor vecta per auras
In libyen niueis tranauit concolor alis:
Hanc ſedem primo cythereia condidit ales.
Hic vbi nunc aras:lucoſq; videtis opacos.
Ductore electo gregis admirabile dictu:
Lanigeri capitis media iter cornua perſtans:
Marmaricis ales populis reſponſa canebat.
Mox ſubitũ nemus atq; ãnoſo robore lucus
Exiluit:qualeſq; ꝑmunt nũc ſydera quercus
A prima venere die: priſco ide fauore
Arbor numẽ habet:coliturq; tepẽtibus aris.
Dũq; ea miramur ſubito ſtridore tremendũ
Impulſæ patuere fores:maiorq; repente.
Lux oculos ferit:ãte aras ſtat veſtæ ſacerdos:
Effulgens niuea:& populi cõcurrere certãt.
Inde vbi mandatas effudi pectore voces:
Ecce intrat ſubitus vatem deus: alta ſonoro.
Colliſis trabibus voluuntur murmura luco:
Ac maior nota iam vox prorumpit in auras.
Tenditis in latiũ:belloq; agitare paratis
Aſſaraci prolem:libyes cepta aſpera cerno:
Gradiuũq; trucẽ currus iã ſcãdere:& atram
In latus heſperiũ,flammam expirare furẽtis
Cornipedes:multoq; fluẽtia ſanguine lora

…i ſcire cupis finem huius belli eas in apuliam:& ibi delebis exercitũ romanum. Extremã fati. …iſpoſitionem fatorum. Claro labori. quoniam virtus circa difficile verſatur:& labores nutriunt generoſos:& homines claros reddunt. ideo ab effectu claros labores appellat. illud ſane ſciendum …it cyrus apud xenophontem: eo bona maiorem afferre lætitiam quo magis quis labore anteceden…ea perueniat. labores enim obſonium ſunt bonis viris. Aetoli ductoris. diomedis qui conſedit in apu…ia. Iapyga. appulum vbi fuit pugna cannenſis. Augebis auos: nobilitabis carthaginenſes ea pugna & nemo erit poſtea qui ſic alte vulneret italiam. Dardana regna. itala & romana. Pubes ſaturnia: iuuentus itala a ſaturno qui regnauit in latio. cura dicitur ꝙ cor vrat. & ſupprimit exitum hannibalis. ita volente iunone: ne ceptis ille abſiſteret. Dum carpet ſuperas auras: dum viuet. nam romani vſqꝫ ad mortem perſequuti ſunt hannibalem qui moriturus dixit. liberemus romanos tanta ſollicitudine ac cura. Lætis. hannibali & militibus. Propioris pugnæ: quoniam paulopoſt ad Ticinum cum ſcipione pugnatum eſt a pœnis fœlici marte.

Tu qui pugnarũ euentus: extremaqꝫ fati
Depoſcis: claroqꝫ ferox das vela labori:
Inuade ætoli ductoris iapiga campum.
Sidonios augebis auos. nulliqꝫ relinques
Altius auſoniæ penetrare in viſcera gentis
Donec victa tibi trepidabũt dardana regna.
Nec ponet pubes vnquam ſaturnia curam
Dum carpet ſupas in terris hannibal auras.
Talia portabat lætis oracula boſtar:
Impleratqꝫ viros pugnæ propioris amore.

Petri Marſi interpretatio in quartum volumen. Sylij italici.

FAma per auſoniæ. Territi ſunt romani cum accepiſſent hannibalem alpes munimentum italiæ cum exercitu tranſcendiſſe:& iam vrbes italas obſidere. omnes oppidani muros vetuſtate collapſos reſtituentes arma ad bellum vndiqꝫ comparabant. interea. P. Cor. Scipio conſul rediens e maſſylia quo tranſmiſerat. per oram liguſticã cum padum traieciſſet hannibali deſcendenti ex alpibus ad ticinum occurrit. & cum eo infœlici marte pugnauit. poſtea impar pœnorum equitatu ad trebiam ſe recepit:& in edito loco caſtra muniuit. eius collega Sẽpronius gracchus monitus a ſenatu vt rei publicæ labanti opem ferret e ſicilia celeri nauigatione arimimum: inde in caſtra ad collegam venit auiduſqꝫ pugnæ vir inconſultus ab hannibale vincitur: qui mouens inde infeſto agmine: ac maximis difficultatibus ſuperato appennino ad lacum peruſinum contendit. hæc Sylli⁹ canit in hoc volumine. Nubiferos montes. alpes altiſſimas & nubibus obiectas. Iugum. imperium punicum. ideſt ſuperata iam eſſe ſaxa illa imperuia a pœnis. Herculei laboris. quoniã hercules ãte tranſcenderat alpes: æmulus dicitur eiuſdem rei ſtudioſus. Improba. ſcilicet fama. Gliſcit. creſcit eundo. Aſtruit auditis. adiungit aliqua his quæ audiuit. Per inania rerum. per res vanas. Paſcere. nutrire: & augere: pauor ẽ met⁹ mẽtẽ e ſuo loco mouẽs. Amẽto. vocam⁹ amẽtũ illũ paruũ lorũ qd iaculo admeteẽ vt illo melius impellatur. Saxo. cote exacuit. Obices. robora quæ obijciuntur portis. Timor haud ſegnis magiſter. qui docet hominem non debere eſſe ſegnem in rebus dubijs: ſed in

Liber Quartus.

FAma p auſoniæ turbatas ſpargitur vrbes:
Nubiferos montes & ſaxa minantia cœlo
Accepiſſe iugum: pœnoſqꝫ p inuia vectos.
Aemulaqꝫ herculei iactatur fama laboris:
Deſcendiſſe ducẽ diros canit ĩproba motus
Et gliſcit greſſu: volucriqꝫ citatior euro.
Terrificis quatit attonitas rumoribus arces.
Aſtruit auditis docilis per inania rerum
Paſcere rumorem vulgi pauor: itur in acris.
Bellorũ rapıĩ curas. ſubituſqꝫ per omnem
Auſoniã mauors ſtrepit:& ciet arma: viroſqꝫ:
Pila nouant: ac deterſa rubigine ſeuus
Induitur ferro ſplendor: iuuenũqꝫ repoſtæ
Inſtaurant galeæ coni decus: haſta iuuatur:
A mẽto: renouantqꝫ noua fornace bipennes.
Cõſeritur tegmẽ laterũ ĩpenetrabile multas
Paſſurus dextras: atqꝫ irrita vulnera thorax.
Pars arcu ĩuigılãt. domitat ps verbere ãhelũ
Cornipedẽ ĩ gyros: ſaxoqꝫ exaſperat enſem.
Nec non & muris quibus ẽ luctata vetuſtas

duſtrium. Larem. villam. Vltima fila. ſenes extrema iam ætate laborantes. Non æquo ordine: virgili. ſequitur que patrem non paſſibus æquis. Nec poſcitur autor. non quærebant autorem illius rumoris: verũ omnes credebant fugiendoq; terrebant alios. At patres. ita vulgus & agreſtes faciebant: ſed ſenatores erecto contra aſpera animo de ſumma reꝝ conſultabant: qui periculis gaudebant vt fortitudinis laudem conſequi poſſent. Laus igitur eſt romanorum a magnitudine animi. Immania cepta. tanta belli initia: & amiſſio alpium ſinu in gremio italiæ. Crudam. fortem ac malis inſuperabilem vt decebat viros fortes & illos quorum ars militia erat: & martem genti inſcribebant. Ad decus. vere fortitudinis laudẽ q̃ circa pericula verſatꝛ: atq; dolores. Cõdere no. dex. parare famã bello & virtute ĩ tãtis difficultatibꝰ rebꝰ ſedis qm̃ rebꝰ ad libidinẽ noſtrã fluentibus ai ad luxũ vertuntꝛ. ĩ rebus aũt duris generoſa natura ĩ altũ euolat & veræ virtutis laudẽ cõſequiꝛ. Sed li. du. hãnibal milites ſuos torpẽtes mẽbra vallo & gete refouebat. eoſq; ſolabatꝛ dicens. iã oẽm difficultatẽ ſupatã eẽ romãq; iã haberi ſub ictu & ad eam iter eſſe per campos: & cum gallos ad defectionem ſollicitaret Scipio aduenit. Feſſa gradũ. defatigata & quæ ingredi nequibant propter difficultates acceptas in alpibus. Torpentia neruos habẽtia neruos cõtractos: & torpentes propter frigora & niues alpinas. Per cãpos. vt nõ timerẽt alteras alpes. verum ſuperat appẽninꝰ. Stare. ceſſare hærere illic. Ar miferæ quõdã. galli tenuere magnã italiæ partẽ vltra padũ circa placẽtiã & cremonam verſus ligures & rubiconẽ: alij erãt boi alij ſenones: qui romã ceperũt obſederũtq; capitolium boioꝝ cẽtũ: & .xij. tribus fuerũt q extincti fuerũt paulo ante tpa tyberij cęſaris boi defecere ad hãnibalẽ: ſed celer aduẽtꝰ Scipiõis eos repreſſit qui e maſſylia genuã tranſmiſerat. Inde piſas. vbi accepto exercitu a Mãlio: & Attilio ꝑtoribus hoſtibus occurrit. helico heluetius autore Plinio fabrilem ob artem romæ commoratus remeãs in patriam attulit caricas: vuas: oleum: & vinum optimum. vnde galli dulcedine allecti in italiam ſeſe effuderunt. Beatas. opimas & fertiles ſedes italiæ. Peperere manu. effecerunt rebus a ſegeſtis vt timerentur. Impia. quoniam ceperunt vrbem & ioui capitolino bellum intulere. Quirites romani quos ceperũt ſenones. Inania corda. vana: & ſñ fide. Sollicitat. ad defectionẽ. ſ. Fluxã moꝝ. gẽtẽ mirabilẽ boioꝝ. ſ. & habentẽ mores iſtabiles: qm̃ defecerãt ad pœnos: & ãteq̃ alpes trãſcẽderet hãnibal boioꝝ legatio ad eũ miſſa ẽ pollicẽs boios futuros duces itineꝝ & belli ſocios. Iam cõſul. Scipio iã e maſſylia redierat. Phocaicis: maſſyliẽſibꝰ qm̃ maſſylia cõdita fuit a phocẽſibꝰ Diuerſũ laborẽ qm̃ hãnibal ĩ alpibꝰ Scipio ĩ mari laborauerat Signũ fu. claſſicũ & ſignũ pugnę erat ẽt ꝑlij ſignũ tũica rubra poſita ꝑ tabernaculo ducis Vñ di. Plu. ĩ Põpe. Extẽplo cęſar tũicã rubrã põi iuſſit hoc. n. romãis pugnę ſignũ ẽ cũ id milites cõſpexiſſẽt cũ clamore atq; ala

Ferre morãtur opem ſubuectãt ſaax cauaſq;
Retractãt turres. edit quas longior ætas:
Hinc tela accipiunt arces. & robora portis.
Et fidos certant obices accerſere ſylua.
Circũdãt foſſas. haud ſegnis cuncta magiſter
Præcipitat timor: ac vaſtis trepidatur ĩ aruis.
Deſeruere larem: portant ceruicibus ægras
Attoniti matres ducentiſq; vltima fila.
Grãdęuos rapuere ſenes: tum crine ſoluto
Ante agitur cõiũx: dextra leuaq; trahuntur
Parui non æquo comitantes ordine nati
Sic vulgꝰ tradũtq; mœtꝰ: nec poſcitur autor.
At patres quanq̃ exterrent immania capta.
Inque ſinu bellum atq; alpes & peruia ſaxa
Decepere tamẽ crudam contra aſpera mẽtẽ.
Et magnos tollunt animos. iuuat ire periclis
Ad decus: & dextra meõ rãdũ cõdere nomen
Quale dedit nunquã rebus fortuna ſecũdis.
Sed libyæ ductor tuto fouet agmina vallo
Feſſa gradũ multoq; gelu torpẽtia neruos.
Sol andiq; genus lætis oſtentat ad vrbem
Per campos ſupeſſe viam romãq; ſub ictu
At non & rerum curas conſultaq; belli.
Stare probat: ſoluſq; nequit perferre quietẽ.
Armiferæ quõdã priſca iter tempora gẽtes
Auſoniũ inuaſere latus: ſedeſq; beatas
Et metui peperere manu: mox impia bella
Tarpeius pater & capti ſenſere quirites.
Hic dum ſollicitat donis & inania corda.
Ac fluxam morũ gẽtẽ fouet armaq; iungit.
Iam conſul volucri peruectus littora claſſe:
Scipio phocaicis ſeſe referebat ab oris.
Ingenteſq; duces pelagi terræq; laborem:
Diuerſum emenſos propiora pericula vallo
Iũgebãt: magnęq; aderãt primordia cladis.

eritate dimiſſis tētoriis ad arma cucurrerūt:paludamēta ēt conſulū coccinea erant.De bellata ꝑcul.verba hannibalis ſuos ad operā nauādam hortantis: ne.ſ.poſt tot victorias ī vltio actu pdāt decoꝝ:& oīa q̄ ſoelici euentu geſſerāt cōmemorat ab colūnis herculeis vſq; ad cāpos taurios ī qb⁹ caſtra hēbat.ſic ait apd Liuium. Ab herculis colūnis ab oceano terminiſq; vltimis terraꝝ p tot ferociſſimos hiſpaniæ pplos victores huc peruenſtis.pugnabitis cū exercitu tyrone:hac ipſa æſtate cæſo victo circūſeſſo a gallis ignotoq; adhuc duci ſuo:ignorātiq; ducē.Iberis.hiſpanis.Numeroſa ag.magnum exercitū.Non aſ.iuſ. dicebat hannibal rhodanū,& pyreneos mōtes non eſſe aſpnatos iuſſa ſua.q.d.omnia ſub iugū miſim⁹:tm̄ italia ſupeſt. igī totis virib⁹ adnitēdū ē ne īcaſſū laboraſſe videamur:& vt finē cōſeq̄mur cui⁹ cauſa tāti mot⁹ excitati ſūt.Celtas.gallos.Amphitriōiadæ.herculi.i.vos armati trāſcēdiſtis alpes q̄ fuerit herculi magn⁹ labor:& duxiſtis equos ī iugū alpiū cū pri⁹ hoī expedito vix ꝓberēt iter:itaq; debetis aīos colligere:& arguit ab honeſto:inde ab vtili cū hic labor ſit datur⁹ italiā belli ꝓmiū.Equitē.equū hn̄tē īſeſſorē āṫiq:vt autor ē Macrobi⁹:vt hoīem equo īſidētē ita& equū cū portaret hoīem eq̄tē dixerit.Vir.atq; eq̄tē docuere ſub armis īſultare ſolo & greſſ⁹ glomerare ſupbos.Ad pul.diſ.ad pugnā q̄ hoīes ſūt clariores & pulchrū ē pugnare ꝓ pr̄ia & mori ſi pr̄ie ſal⁹ req̄rat.Hoſtē mi.ha.oro Scipiōis cōſul ad ſuos milites qb⁹ oñdit minimo conatu hoſtes niuibus & glacie confectos vici poſſe:eoſq; hortaṫ vt ꝓ cōmuni ſalute cōtra barbaros totis virib⁹ adnitanṫ.Cautib⁹ ſaxis alpinis. Aegre.cū difficultate ambulātē.En agē.hortātis ē.parate igī aīos ad pugnā vt hānibal q gliaṫ trāſcēdiſſe alpes diſcat plus eē ſupare romanos q̄ mōtes: & plus eſſe ſuperare vallū romanoꝝ & maioris difficultatis q̄ arcē herculeā ideſt ſagunthinā. Sacros mētes.alpes īactas:q̄s natura videbaṫ oppoſuiſſe hoſtibus ne italia bello hoſtili atq; externo q̄tereretur.Profundas.altas.Vallū.nr̄m.ſ.ideſt diſcat pœnus difficilius eſſe ſuperare caſtra romana q̄ alpes niuoſas.Celſius. altius & ſuperatu difficilius arce herculea.ideſt ſaguntho condita ab hercule. Colles.alpes & pyreneos montes. Det inania famæ.extenuat id quod negare non poteſt. Scipio & detrahit hannibali qui quadam inani fama gaudebat ſe ſcilicet potuiſſe alpes tranſcendere. Inania.res inutiles & vanas extollat: Famæ.ad famam iactet inquit ſe tranſcendiſſe alpes dummodo a nobis victus non habeat quo confugiat: & fugere volenti alpes ipſæ obſtent ac manus noſtras non effugiat. Egere.perduxerunt vt hic caderet. Dei.ſcilicet quos violauit rumpendo fœdera. Tellus hoſtilis.italia.Scire libet.a præterita victoria in primo bello punico oſtendit pœnos facile ſuperatū iri.eadem īquit eſt carthago quæ hos milites mittit:& priore bello punico ſubmerſa fuit ad egates.apd liuiū ait experiri iuuat vtrū alios repēte carthaginēſes p.xx.annos terra ediderit:an idē ſint qui ad egates pugnauere i

Namq; vt collatis admoto conſule caſtris:
Suſtulerat fortuna moras:ſignūq; furoris
Accenſæ viſo poſcebant hoſte cohortes.
Debellata ꝓcul quæcunq; vocantur iberis:
Ingēti tyrius nemoroſa per agmina ductor.
Voce ſonat:non pyrenē rhodanū ve furentē:
Iuſſa aſpernatos:rutulā fumaſſe ſagunthū.
Raptū per celtas iter:& qua ponere greſſū:
Amphitryoniadę fuerit labor iſſe ſub armis.
Pœnoꝝ turmas:equitēq; per ardua vectum
Inſultaſſe iugo & fremuiſſe hinnitib alpis.
Cōtra pulchra ſuos vocat ad diſcrmia cōſul.
Hoſtē miles habes fractū ābuſtūq; niuoſis
Cautibus:atq; ægre torpētia mēbra trahētē
En agequi ſacros montis rupeſq; profundas:
Tranſiluit:diſcat quanto ſtat celſius arce
Herculea vallum:& maius ſit ſcandere collis
An noſtros rupiſſe globos:det inania famæ.
Dum magna fuſo pugna retroq; ruenti
Qua vētū ē obſtēt alpes.ſup ardua ductum
Huc egere dei:latios vt ſanguine fines
Imbueret telluſq; hoſtilis conderet oſſa.
Scire libet noua nūc nobis atq; altera bellum
Carthago ā ne eadē mittat q̄ merſa ſub ęquor
Egatis inter vaſto iacet obruta ponto.
Hæc ait:atq; agmen ticini flectit ad vndas.
Cæruleas ticinus aquas & ſtagna vadoſo:
Perſpicuus ſeruat turbari neſcia fundo.
At nitidū viridi lente trahit amne liquorem.
Vix credas labi ripis tam mitis opacis
Argutos iter volucrū certamīe cātus
Sōniferam ducit lucenti gurgite lympham.
Iāq; ſub extremū noctis fulgētibus vmbris
Lux aderat:ſomnuſq; ſuas confecerat horas.
Explorare locos conſul colliſq; propinqui

Ingenium:& campis quæ ſit natura parabat.
Par ſtudiũ pœno ſimileſq; in pectore curæ.
Ergo aderãt rapidis eqtũ comitãtibus alis.
Verũ vbi cõmoto docuerunt puluere nubes
Hoſtẽ ferre gradũ:& ꝓpius ꝓpiuſq; ſonoros
Quadrupedũ cornu tell⁹ gemit:ac ſiml' acer
Vincentum lituos hinnitus ſæuit equorum
Arma viri rapite arma viri:dux inſtat vterq;.
Ambobus velox virtus geminuſq; cupido
Laudis:& ad pugnas martẽq; inſania cõcors.
Haud mora iã tãtũ campi dirimebat ab ictu
Quãtũ ipulſa valet:cõprẽdere' lancea nodo:
Cũ ſubitum liquida nõ vllis nubibus æthra
Auguriũ mentes oculoſq; ad ſydera vertit:
Accipiter medio tendens a limite ſolis
Dilectas veneri notaſq; ab honore diones
Turbabat violẽtus aues:atq; vnguibus idẽ:
Idem nunc roſtro:duris nunc ictibus alæ.
Ter quinas dederat ſeua inter vulnera lœto
Nec finis ſatieſue noui ſed ſanguinis ardor
Gliſcere:& vrgebat trepidã iam cede priorũ
Incertamq; fuge pluma labente columbam:
Donec phœbeo veniens iouis ales ab ortu:
In tenuis tandem nubes dare terga coegit.
Tum vitrix lætos ſigna ad romana volatus
Conuertit:proleſq; ducis qua parte decora
Scipio quaſſabat puerilibus arma lacertis
Clãgorẽ bis terque dedit:roſtroq; coruſcæ.
Perſtringens conũ galeæ ſe reddidit aſtris.
Exclamat liger:huic ſupos ſentire monentes
Ars fuit:ac pẽna monſtrare futura magiſtra.
Pœne bis octonos italis in finibus annos
Audaci ſimilis volucri ſectabere pubem
Auſoniã:multãq; feres cũ ſanguie prædã.
Sed cõpeſce minas.renuit tibi daunia regna
Armiger ecce iouis:noſco te ſumme deorũ.
Adſis o firmeſq; tuæ pater alitis omen.
Nam tibi ſeruantur:ni vano caſſa volatu
Mentitur:ſupos præpes poſtrema ſubactæ
Fata puer libyæ:& maius carthagine nomẽ.
Contra leta bogus tyrio canit omina regi.

ſulas.Ponto.mari ſiculo & libyco.Cerulea s ti-cinus aquas.deſcribit ticinum fluuium qui ortus in alpibus labitur prope papiam & in padum mittit.habens aquas limpidiſſimas:& adeo mitis in curſu vt vix labi videatur. Iamq; ſub extremum noctis: deſcribit crepuſculum matutinum quo tempore vterq; dux ad caſtra hoſtilia contemplanda naturamq; loci prodierat.Pœno.hannibali.Rapidis alis.militibus leuis armaturæ.Acer hinnitis. vehemens adeo vt ſuperaret tubas.Cornu. vngula. Velox virtus.vterq; promptiſſimus erat ad res præclaras obeundas.Geminus cupido.ſimilis cupiditas pugnandi & ponit cupidinem pro ipſa cupiditate.Concors inſania.ſimilis pugnandi furor.Cum ſubitum: deſcribit augurium quod apparuit vtriſq; priuſq̃ manus cõſererent qđ portendebat hannibalem.xvj. annos dilaceraturum italiam:& poſtea ſuperatum iri a ſcipione conſulis filio.Liuius ait lupum intraſſe caſtra romanorum laniatiſq; ouibus intactum euaſiſſe:atque examen apum arbore prætorio imminente conſediſſe.hęc prodigia Scipio cõſul procurauit priuſquam in aciem copias educeret.poeta ingenioſe finxit hoc augurium.Liquida æthra.puro æris ſplendore. Sic Virgi. Nec lucidus æthra ſydera polus: & æthra eſt generis fœminini & ſignificat ſplẽdorem cęli. Accipiter.hic accipiter ſignificabat hannibalem qui ab aphrica quæ eſt expoſita ad meridiem veniebat.Notaſq; ab honore diones.dione mater eſt veneris:qua pro venere poniť: cui columbæ dicatæ ſunt quibus romani ſignificabantur oriundi a venere per æneam. Saties: ſatietas Gliſcere. ſcribebat. Ales iouis. aquila ioui ſacra quæ nunquam fulmine tangitur:& fingunt poetæ ipſam miniſtrare ioui fulmina:hæc aquila ſignificabat Scipionem iouis filium quamuis putaretur filius.P. Scipionis tunc conſulis.Proles ducis.Scipio filius cõſulis.Perſtringens.leuiter tangens. Exclamat liger.hic erat augur Scipionis qui augurium. illud interprætatus eſt.nam ſciebat prenoſcere futura ex volatu auium.Pœne bis octonos. verba auguris & augurij interprætatio. Pœne annibal inquit per.xvj. annos lacerabis italiã & romanos qui habent originem a venere:ſed romanum imperium non aſſequeris:& ni decipior augurio:ſcipio. cuius galeam perſtrinxit ales hinc bello finem imponet cognomenq; maius ipſa carthagine reportabit. appellabitur quippe aphricanus. Volucri. accipitri. Daunia regna.latia.nã in latio regnauit daun⁹ pater turni.Armiger iouis.aquila.Nã tibi. vertit ſermonẽ ad ſcipionẽ puerũ.Præpes aqla.i.ſi

aquila verum facit augurium & mentem ſuperũ denũciat. Contra. ex alia parte augur ãnibalis aliter interpretatus eſt augurium. Omina. auguria fœlicia ipſi annibali. Genti veneris. romanis qui a venere originẽ habent. Dictis comitem. quoniam hæc dicens haſtã in romanos contorſit: quæ ꝓpter diſtantiam irrita fuiſſet ni cat⁹ agens equum ſuum precipitem vt eſſet prim⁹ qui hoſtes ĩpeteret excepiſſet haſtã iã cadentem in fronte. Cornu. haſta ex corno arbore. Stetit infixa eſt. Oblatæ. nam catus obtulit frontẽ haſtæ iã langueſcẽti. Sublime reductos: ĩ altum arrecta habẽtes capita contractis habenis ab inſeſſoribus. Rapida ꝑcella. quodam impetu inſtar ꝑcellæ & tanta erat velocitas vt vix in puluere ſignarentur veſtigia. Ala. acies alæ dicuntur in exercitu equitum ordines autore gellio ꝙ circũ legiões dextra ſiniſtra vetãq̃ alæ ĩ auiũ corporibus locabantur. Arietat. facit impetum: inſtar arietis: de quo dictum ẽ. Immania membra. quoniam galli ſunt ꝓceræ ſtaturæ: Tumẽs. ſuperbiẽs Ataui brẽni. hic fuit dux gallorum qui quondam romã ceperant: ad quem hic chryxus originem referebat ſuam & ataui ſui brenni ſtemma iactabat. Trahebat in titulos. aſcribebat gloriæ ſuæ romã captam & capitolium obſeſſum: tituli dicuntur inſcriptiones: ac laudes. Capitolia capta. ſeruit poeta iactantiæ gallicæ. non enim captum fuit capitoliũ: ſed obſeſſum. Vmbone. in clypeo chryxi cælata erat hiſtoria romæ captæ a gallis: & aurum appenſum pro redẽptione capitolij & romanorum qui illuc confugerant. Celtas. gallos. Vertice ſacro: quoniam illic erat numinũ ſedes. i. pro redemptione capitolij & tẽpli iouis. Penſantes. accipiẽtes a romanis ad pondus. Torque fuluo. aureo monili. torquis ornamentum colli quo galli vtebantur. Auro virgatæ veſtes. quã veſtes ſcutulis diſtictas galli inuenerunt. Manicæ. etiam erant intertextæ auro: & habebant armillas. apud antiquos romanos tunicis vti manicatis molle atq; indecorum erat. gellius ait tunicis vti virum prolixis vltra brachia & vſq; in primores manus ac ꝓpe in digitos romæ: atq; omni in latio indecorum fuit eas tunicas græco vocabulo nr̄i chirodotas. i. manicatas appellauerunt. hac antiquitate inductus. P. Aphricanus pauli filius vir oĩbus bonis artibus: atq; omni virtute præditus Publio Sulpitio gallo hoĩ delicato ĩter pleraq; alia q̃ obiectabat id quoq; probro dedit ꝙ tunicis vteretur manus totas operientibus. Simili metallo. auro. Camertum. camertes erãt populi vmbriæ habitantes in montibus. Phalãx eſt vocabulũ macedonicum. Vndæ boioꝝ. ipi

Et fauſtũ accipitrem ceſaſq; in nube volucres
Aeneadis cladem & veneris portendere gẽti.
Tũ dictis comitẽ cõtorquet primus in hoſtis
Ceu ſuadẽte deo: & fatorũ conſcius haſtam:
Illa volans patuli longe per inania campi
Lœtũ perdiderat ſpatio: ni fuſus habenas:
Dũ primæ decus affectat decerpere pugnæ.
Obuia quadrupedis ꝑ̃ceps catuſ ora tuliſſet.
Sic elangueſcens & iam caſura petitum
Inuenit vulnus: cedemq; recepit ab hoſte
Cornus: & oblatæ ſtetit ĩter tempora frõtis.
Incurrunt acies magnoq; fragore per æquor
Suſpendunt cuncti freni ſublime reductos
Cornipedes vltroq; ferũt: erectus in auras
It ſonipes: rapidaq; volãs per aperta ꝑcella
Tenuia vix ſummo veſtigia puluere ſignat.
Boiorum ante alias chrixo duce mobilis ala.
Arietat in prios obiicitq; immania membra:
Ipſe tumens ataui brenni ſe ſtirpe ferebat
Chrixus: & ĩ titulos capitolia capta trahebat.
Tarpeioq; iugo demens: & vertice ſacro
Penſantis aurum celtas vmbone ferebat.
Colla viri fuluo radiabant lactea torque
Auro virgatæ veſtes manicæq; rigebant
Ex auro: & ſimili vibrabat criſta metallo.
Sternitur impulſu vaſto perculſa camertum
Prima phalãx: ſpiſſæq; ruũt conferta ꝑ arma
Vnde boiorum ſociata examina denſent.
Infãdi ſenones: colliſaq; quadrupedantum:
Pectoribus toto voluuntur corpora campo:
Arua natãt: altuſq; virũ cruor altus æquorũ
Lubrica belligeræ ſorbent veſtigia turmæ:
Semine cũ lætũ ꝑagit grauis vngula pulſu.
Et circunuolitans tetros e ſanguine rores
Spargit humo: miſeriſq; ſuo lauit ora cruore
Spicula prima puer tumidi tyrrhene pelori
Purpureo moriens victricia ſanguine tingis:
Nã tibi cũ ſtimulas cornu atq; ĩ ꝑ̄lia mente
Accendis: enouaſq; viros ad vulnera cantu:
Hæſit barbaricũ ſub anhelo gutture telum:
Et clauſit raucum lœtali vulnere murmur.

At ſonus extremo morientis fuſus ab ore:
Feſſa pererrauit mutis iam cornua labris:
Chrixus picentē laurumq nec eminus ābo
Sed gladio laurum picenti raſilis haſta
Ripis lecta padi lętum tulit:auia nāq
Dum petit : ac lęuo meditatur fallere gyro.
Haſta viri femur &pariter per anhelavolātis
Ilia ſedit equi:geminā dedit horrida mortē:
Idem ſanguinea venuli ceruice reuellens.
Sternit precipitem trepido te farfare telo:
Et te ſub gelido nutritum tulle velli no.
Egregiū auſonię decus ac memorabile nomē
Si dent fata moras.aut ſeruent fœdera pœni
Tum romulum atq oli celeberria noia bello
Tiburtis magnos hiſpellatemq metaurūq
Et damū dubia meditatus cuſpide vulnus.
Nec locus eſt tyrijs belli pugnæue:ſed omnē
Celticus impleuit campū furor:irrita nulli
Spicula torquētur.ſtatq oē in corpore ferrū
Hic inter trepidos immane quirinius audēs
Cui fugere ignotū atq inuicta mēte placebat:
Rebus inaduerſis exceptum pectore lętum
Cuſpide flāmat equū:atq diſpgit geſa lacer=
Si reſerare viā:atq ad regē rūpe ferro (to:
Detur iter:certuſq necis petit oibus auſis
Quod nequeat ſetire decus:cadit īguie feſſo
Teutalus:&vaſto quatitur ſub pōdere tellus
Occumbit ſarmens flauā qui pondere victor
Cęſariem crinemq tibi gradiue vouebat.
Auro certantem & rutulum ſubuertice nodū
Sed parcę intonſa non exaudita vouentem
Ad maneſtraxere coma per cādida membra.
It fumans cruor:& tellus perfuſa rubeſcit.
At non tardatus iaculo occurrente lycaunus
Irruit:aduerſumq viro rotat obuius enſem.
Et ferit inſurgens humero qua brachia lenti:
Annectunt nerui:deciſaq vulnere læua:
Laxatis paulum moribūda pepēdit habenis.
Dumq micās tremulo conatu lora retentat
Flectentem aſſuetos imitatur neſcia frenos
Demetit aduerſi veſagus tum colla iubaq.

boi q tanq vndę irruebāt.Infādi.ipii & ſacrile-
gi pp romā a ſenonibus olim captā & obſeſſum
capitoliū.Examia.multitudinē.Natāt.ſāguine
obducta ſunt.Sorbet veſtigia.i.cruor replebat
veſtigia vt non cognoſcerentur.Vngula.equoꝝ
.ſ.conficiebat iacentes humi ſemineces & ſpar-
gebat cruorem in ora ceſorum. Peragit læthū.
perficit mortem.Semine cum eorum qui erant
proſtrati & non plane mortui. Tyrrhene puer.
pelorus eſt promontorium ſiciliæverſus italiā a
quo hic pelorus nomen accepit:quem tumidū
appellatvt oſtendat ipſū etiam fuiſſe tubicinem
qui inflat buccas cum ſonat tuba. Vnde Iuue.
notæq per oppida buccæ. hoc nomen ideo fin
git poeta vt alludat ad tyrrhenum piſeus æneæ
tubę inuentorem.Cornu.a quo cornicinesdicū
tur.ideo dixit Iuue. Quadringenta dedit grac-
chus ſeſtertia dotem cornicū: ſiue hic recto cāta
uerit ære.Ambo.ſic Virgi.ſtrauit ābo. & ſi duo
preterea tales idea tuliſſet terra viros Raſilis
haſta.polita.Fallere.decipere chryxum voluen
do equū ad ſiniſtram. haſta trāſfixit femur picē
tis:& ilia equi:cuius dorſo inſidebat:&ſic equū
& inſceſſorem cōfecit.Farfarus eſt fluuius ppe
equiculos:a quo hic farfarus nomen accepit.
Velino.velinus eſt lacus in ſabinia.Vir.&roſcie
da rura velini.Gelido:propter rigorē regionis.
Ply.ait.Sabinivelinos accolūt lacus roſcidis col
libus.Egregiū decus alludit ad.M.Tulliū Cice
ronem.Celeberrima nomina:nā Tyburtus co-
rax : & catillus venerunt ad bellū cū æneas pu-
gnauit in latio. Vir.in.vii. Tum gemini fratres
tyburtia mœnia linquūt.Olim.quondā in bella
laurentia.Hiſpellatē.ab oppido vmbriæ hiſpel
lo quod adhuc nomen retinet ppe aſſiſium &
fulginiam:& metaurū a metauro fluuio appel-
lat de quo loco ſuo dicetur. Metaurūq. verſus
eſt hipermeter abūdat eni ſyllaba vna: ſed hoc
cum ſit ſequens verſus debet incipere a vocali.
Dubia cuſpide.incertaquem impetret damum
ne:an metaurum.Celticus.gallicus.Trepidos.
romanos territos a gallis.Quirinius.nomen p-
prium tractum a quiritibus.hic erat fortis.nam
in rebus aduerſis non parcebat vitæ ſuæ. nunc
equum impellebat vt annibalem imperet ſiue
chryxum:quod decus aſſequi non potuit.Geſa
tela gallica ad regem chryxum ductorem gal-
lorum qui tantam ſtragem tunc edebat Certus
necis.cum cert⁹ eſſet ſe illic moriturum ſiue cū
decreuiſſet mori:&omninovitā ſuā cōtemneret
vt ducem illum cōficere poſſet.vnde dicit Sene
ca quiſquis vitam ſuam cōtempſit tuæ domi-
nus eſt.Rutulum nodum. vinculum aureū quo
capili religantur : Vouentem non exaudita.
qui vouebat ea quæ a marte non exaudebant

tur. Parcæ. deæ quæ vitam diſpẽſant humanam filo. Lycaun⁹ erat hoſtis qui quirinio leuam abſcidit & cũ ille auerteret ſeſe: vt fugeret vaſagus caput ſecuit & circunferens patrio clamore deos vocabat. Viro. quirinio Lẽti flexibiles. Rotat. rotando ſtringit. Laxatis. remiſſis. Micans. mouens ſeſeipſa manus reciſa. Neſcia. quoniam erat diuiſa a corpore. Flectentẽ. inſeſſorem q flectit equũ. i. ipſa manus cũ penderet tenens lora flectebat equũ vt prius. Iubaq; veſagus. tenens iubã galeæ & crines ipſam galeam ſuſpenſã portabat Dũq; ea gallorũ. dũ galli hãc ſtragẽ in cãpo facerẽt cõſul ſcipio copias oĩs in aciẽ eduxit. Accitas. vocatas ex caſtris Marſoſq;. marſi ſunt populi pelignis vicini & latinis quõdã bellicoſiſſimi. Laurẽtũ oppidũ latij vbi regnauit latinus. cora oppidum latij adhuc retinet nomen. Sabelli alio noĩe dicũt ſãnites orti a ſabinis voto vere ſacro: nũc dicũtur beneuentani vltra neapolim. Tuder oppidũ vmbriẹ in mõte ſitũ. vbi mars colebat adhuc retinet nomen. Falici populi ſunt hetruriæ vbi nũc eſt viterbiũ: apud quos etiã noſtro tẽpore eſt magna copia lini candidiſſimi: quod purgatur aquis calidis illic paſſim ſcatẽtibus: iõ dicit gẽtilia lina. Muris herculei. tyburtinis quoniã tybur erat dicatum herculi: iõ herculẽ appellauit Martialis. catyllus poſt patris ãphiarai interitum ad thebas iuſſu ecli aui ſui in italiam nauigauit: vbi cũ tribus filijs corace catyllo: & tyburto condidit oppidum: & tybur a noĩe tyburti natu maioris denominauit. Pli. tamen dicit tyburtũ fuiſſe cõditorem. nobile ẽ ẽt nũc tybur copia pomoꝝ & maxĩe malis punicis q̃ ſubide romã aduehũt p tybur labit anio fluuius: q in plano mitẽ hẽt curſum. Catylli. tyburtes accolẽtes aniené. Hernica ſaxa. hernici ſunt populi cãpaniæ colonia ſabinoꝝ quoꝝ lĩgua ſaxa vocant herne: vñ hernici dicti: qm̃ mõtes cãpaniẹ incolebãt. vir. Hernica ſaxa colũt quos diues anania paſcit. Induratos in ꝑgelidis riuis. i. ante duratos in aquis frigidis hoc dicit poeta alludẽs ad antiquitatẽ hernicoꝝ: qui orti ſũt a ſabinis. ſabini aũt mixti fuerunt cũ lacedæmõijs. lacedæmõij aũt infãtes rigidiſſima aq̃ eurotæ fouebant vt eſſent robuſtiores: iõ Papi⁹ in thebaide durũ eurotã appellat ad quã educãdoꝝ pueroꝝ diſciplinã alludẽs ẽt Virgi. ait. natos ad flumina primũ deferim⁹: ſæuoq; gelu duramus: & vndis. de diſciplina lacedæmoniorũ: & vitæ inſtituto ex legibus lycurgi dixi in cõmẽtariolis officioꝝ. In ꝑgelidis duratos. i. ꝑduratos in aqs rigidis hernicoꝝ quoꝝ caput erat anagnia q̃ adhuc retiet nomen: ſed oĩs ille tractus cãpania nũc vocat. Caſinũ. oppidũ cãpaniæ in cacumĩe alti mõtis ſitũ. iõ ipſum appellat nebuloſũ nũc eſt illic celebre monaſteriũ qd mõtis caſini appellatur. Terræ dominãti. romæ ac italiæ. Dãnati ſupis qm̃ in pugna ceciderunt. Vertex medius pugnæ rotat agmĩa. i. Scipio immiſit equum ea parte q̃ ſui milites tanq̃ vertice aquarum abſumebant. nam vertex proprie eſt contorta in ſe aqua: & iõ dicit rotat. iõ ſubiungit inſtructus ſtrage ſuorum. Seruat poeta decorum optimi & magnanimi ducis: qui ſuis laborantibus opẽ ferre debet: & ꝑicula nõ timere: circa q̃

Suſpenſã portãs galeã: atq; incluſa perempti
Ora viri patrio diuos clamore ſalutat.
Dumq; ea gallorũ populi dant funera cãpo
Accitas propere caſtris in prælia conſul
Raptabat turbas primuſq; ruebat in hoſtem
Candenti ſublimis equo: trahit vndiq; lectũ
Diuitijs auſoniæ iuuenẽ: marſoſq; coramq;
Laurentumq; decus: iaculatoreq; ſabellum
Et gradiuicolã celſo de colle tudertem.
Indutoſq; ſimul gentilia lina faliſcos:
Quoſq; ſub hercul[e]s taciturno flumĩe muris
Pomifera arua creant: aniẹnicolæq; cathylli
Quoſq; in pręgelidis duratos hernica riuis:
Mittebant ſaxa: & nebuloſi rura caſini.
Ibant in martem terræ dominantis alumni
Damnati ſuperis: nec iam reditura iuuẽtus.
Scipio qua medius pugnẹ rotat agmĩa vertex
Infert cornipedẽ. atq; inſtinctus ſtrage ſuorũ
Inferias cęſis mactat labarũq; padumq;:
Et camum: & multo vix fuſũ vulnere brennũ
Gorgoneoq; larũ torquentẽ lumina vultu
Occidit: & triſti pugnas lepontice fato.
Nã dũ frena ferox obiecto corpore prẽſat:
Atq; ęquat celſus reſidentis conſulis ora:
Ipſe pedes: frontẽ in mediã grauiſ ĩcidit enſis
Et diuiſũ humeris iacuit caput abbatus amẽs
Qui luctatur equo: parmaq; ĩcurſibus obſtat
Ictu quadrupedis fulua porrectus harena
Eliſſa incuſſis amiſit calcibus ora.
Perfurit auſonius turbata per ęquora ductor
Ceu gelidus boreas totum cum ſubſtulit ĩmo
Icarium fundo victor mare. nauita vaſto
Iactatur ſparſus lacerata claſſe profundo:

Cunctaq; canenti perfunditur ęquore cyclas
Chryxus vt in tenui ſpes exiguūq; ſalutis
Armat contēptu mentē necis horrida barba
Sanguinea rutilat ſpuma.rictuſq; furentis
Albet:& effuſo ſqualent a puluere crines
Inuadit tarium vicino conſule pugnas
Miſcentem ſęuiſq; virum circūtonat armis.
Voluitur ille ſolo.nā pronū effūdit in armos
Fata extrema ferēs abies:rapiturq; pauore
Tractus equi victis cōnexa ad ſingula mēbris
Longa cruor ſparſo liquit veſtigia campo.
Et tremulos cuſpis ductus i puluere ſignat
Laudabat lœti iuuenē:egregioſq; parabat
Vlciſci conſul manes:cū dira per auras
Vox venit:& chryxū ferri clamoribus audit
Haud notum vultu.ſurgit violentior ira
Cominus atq; oculos optato in corpore figit
Tum ſtimulus grato plauſę ceruicis honore
Cornipedē alloquitur vulgū.martēq; minorē
Mox gargane vocāt ſupi ad maiora: videsne
Quātus erat chryxus:iā nūc tibi pręmia pōo
Illū ſidonio fulgentem ardore tapeta
Barbaricum decus & fuluis donabere frenis.
Sic fatus magno chryxum clamore ciebat
In pugnā:ac vacuo poſcebat pręlia cāpo.
Nec detrectantē par ira accenderat hoſtem.
Vt iuſſę ceſſere retro:ſpaciūq; dederunt.
Hinc atq; hinc alę:medio ſtetit ęquor pugna
Quantus phlegręis telluris alūnus in aruis:
Mouit ſigna minax: & cœlū exterruit armis:
Tātus ſemifero chryx' ſub pectore murmur
Torquet:& horriſonis ululatibus erigit iras.
Nemo ne incenſę captęq; ſupſuit vrbi:
Vt tibi quas brenni populus ferremus ī arma
Narraret dextras? diſce en nūc inquit:& vna
Contorquet nodis.& obuſto robore diram
Vī portas quaſſaſſe trabē.ſonat illa tremēdū
Ac nimio iactu ſeruaſſe improuida cāpi
Diſtantis ſpatiū propiorem tranſuolat hoſtē
Cui cōſul.ferre hoc vmbris: pauoq; memeto
Quā procul occumbas tarpeia a ſede:tibiq;

verſatur virtus. Rotat.abſorbet ipſos milites:vt facit vertex aquarum. Vertex pugnę.ipſe impetus gallorum:qui romanos conficiebat:& abſorbebat:vt vertex nauigia. Inferias.vt eēnt inferię his qui ceciderant.nā inferiæ dicunt victiæ quę mactantur dijs inferis. Brennum.alludit ad Brēnum:quo duce galli vrbem cœperunt. Gorgoneo.toruo:vt fuit vultus gorgōis.i.Meduſæ habentis capillos ſerpentios. Frēa. ipſius conſulis Ferox.animoſus. Reſidē.in dorſo equi:cui' frena prēſauerat. Celſus.procerę ſtaturę.nā ipe pedes par erat conſuli equiti. Perfu.au.du.ornat. Scipionem poeta quem furētem in campo cōparat Boreæ agitanti mare flatu ſonoro; mare icarium nomen accepit ab icaro dedali filio illic ſubmerſo:in quo ſunt cyclades inſulæ. Sed poeta vnam pro omnibus poſuit. Canēti.albicāti propter ſpumas. Chryxus vt in tenui ſpes idē poſtq̄ chryxus parum ſalutis ſupèrare poterat: vrgentem Scipione cœpit cōtemnere mortem vt honeſte caderet. Rutilat.rubet. Inuadit tariū Chryxus inuaſit tarium romanū:qui prope cōſulem pugnabat: & eum haſta interemit: & cū in armos equi effunderetur:hæſit pes cingulis: & ſic cum magno pauore trahebatur; & cruor ex vulnere profluens relinquebat veſtigia in cāpo reſperſo ſanguine.& imitatur Vir.de Troilo ſic canentem:Huic ceruixq; comęq; trahuntur Per terram: & verſa puluis inſcribitur haſta. ideo ait: Cuſpis ſignat ductus .i.vias & ſulcos. Sparſo.madefacto cruore. Tremulos ductus. obliquos ſulcos faciebat haſta tracta per puluerem. Manes.animam Tarij:qui fortiter occubuerat. Haud notum vultu. Nam fama tantum cognoſcebat Chryxum Scipio. Optato.quoniā optauerat cū Chryxo cōgredi: vt magnanimū decebat imperatorem qui circa magna & ardua verſatur. Vulgum marteṁq; minorē verba Scipionis ad equum ſuū: qui vocabat Garganus. ſenſus eſt:hactenus vulgares milites ſtrauimus nūc autem ipſi ſuperi vocant pugnā noſtrā vulgarem & minorem ad maiora:ideſt cædē chryxi:& ꝓponit equo ſuo præmiū:ſi in opprimendo hoſte operā nauauerit. Tapeta.hoc nō ſine ratione fingit poeta:quoniā in Gallia Ciſalpia vbi tunc erant Boi:& ſenōes fiebant pulchri tapetes & verſicolores. Stra.ait Vellera mediocria habent patauini ex quibus precioſi tapetes intexunt. Ardore ſidonio.purpureo colore tyrio: quoniā in phœnicia vbi eſt ſydon & tyrus tingitur egregie purpura. Fuluis auratis. Quantus phlegręis.chryxū horrendum ac terribilem cōparat gigantibus qui in phlegra valle theſſaliæ pugnauerunt cum dijs volentes detrudere iouē e cœlo: gigantes terrę filij fuerunt.eſt etiam cā

pus phlegręus in cãpania:vbi hercu·deleuit gi/
gantes.Nemo ne incenſe.verba Chryxi ad Sci
pionem cum quo ſingulari certamie congredi
meditabatur. inſultat Scipioni dicẽs.Vis cõgre
di mecũ.Nõne romãi exptí ſũt noſtras dextras?
cũ roma capta fuit a gallis noſtris. & nõne ſup-
fuit aliqs tũc:q potuiſſet narrare q̃ ſint inuictæ
manus gallorũ? & hoc dicẽs emiſit haſtã:q̃ po-
tuiſſetvalidiſſimas portas quaſſare tãto ĩpetu vt
hoſtẽ tranſgrederet̃. ſeruat poeta decorũ ĩſolen
tis galli :&vẽtoſi.Nodis &obuſto robore.nodo
ſam &flãmis ĩduratã haſtã q̃ portas deijcere po
tuiſſet.Dirã.horrẽdã:& q̃ poterat quaſſare por/
tas.Trabẽ.haſtã trabalẽ:Vel quaſſaſſe.i.aptam
etiã ad portas deijciẽdas.Cui cõſul.Verba Sci
pionis inſultãtis iactãtiæ Chryxi:eas inqt ad in
feros.& dicas brẽno te nõ potuiſſevidere nedũ
capere romã.& q; ꝓcul a capitolio.qd ille obſe
dit.procubuiſti:& ſic haſta eum tranſfixit.Pro-
auo.Brẽno:ad quẽ tuũ genus refers.Nodo leui
amento.Lini.toracis linei.Subtecta tegmina.i.
penetrauit tegmina ex corio:vl̃ clypeũ corio te
ctũ.Haud aliter ſtructo.chryxũ vaſto ĩpetu pro
cũbentẽ cõparat magnis ſaxis:q̃ in portu oppo
nuntur fluctibus& tandẽ ſuffoſſa ex colliſiõe flu
ctuum magno fragmie cadũt in aquã.Ad litto-
ra tyrrhena. ad portã oſtienſẽ. Pugnatura fre-
tis.q̃ repelleret fretũ:ne naues læderent̃.Pila.ſi
gnificat quodcũq; magnũ ſaxũ:&molẽ.Nereus
ipſum mare.cui eſt ĩpacta pila. Diuerſa.diuiſa.
Illiſum montẽ.impactum ſaxum.Acveluti ſum
mo:gallos fugientes amiſſo duce comparat fe-
ris e monte fugientibus.qui incẽdio flagrat. Pi
canus eſt mons Apuliæ.Luſtra cubilia ferarũ.
Peſtem.incendiũ fumoſũ.Vertex piceus. ſũmi-
tas flammæ fumoſæ. At magno.hic erat frater
Annibalis & præfectus equitum:quos nunc du
xit in pugnam:fugiẽtibus gallis.Primum labo-
rem:primum impetũ pugnæ.Qui ſolus eſt gẽ-
ti.quoniam galli in pugna tantum primo ĩpetu
valent:de qbus ſic ſcribit florus:Galli ſunt plus
q̃ viri in initio pugnę:in fine vero plus q̃ fœmię
Genti.gallis.Patriũ equitẽ.lybicũ. Nudi frenis
quoniam ipſorum equi ſolavirgula gubernabã
tur:vt dictum eſt.Hac potum vice.hos viciſſim
fugientes cõparat mari contrarijs fluctibus agi
tato qd fluit & refluit. Hac vice. tali vicitudine
fluctuum.Flamine.flatu·Aduolat aurato.Anni
bal armis conſpicuus venit in pugnam:cuiꝰ cly
pei fulgore conſpecto terga dederunt romani.
Murex eſt genus conchilij.ex cuius ſanguine ti
gitur purpura. Aurato.quoniam purpura erat
intexta auro. Et metus timor:atq; furor comi-
tabantur annibalem. Orbem radiãtem. clypeũ
aureum datũ muneri a callaicis populis hiſpa-

Haud licitum ſacri capitolia cernere montis.
Tum nodo curſuq; leui ſimul adiuuat haſtã
Dignam mole viri nixus:fugit illa per ora
Multiplicis leni: ſub tectaq; tegmina neruis:
Atq; altum tota metitur cuſpide pectus.
Procumbit lata porrectus in arma ruina:
Et percuſſa gemit tellus ingentibus armis.
Haud aliter ſtructo tyrrhena ad littora ſaxo
Pugnatura fretis ſubter cæſiſq; procellis
Pila imane ſonans impingitur ardua p onto
Immugit nereus:diuiſaq; cęrula pulſu
Illiſum accipiunt irata ſub ęquora montem.
Ductore amiſſo pedibus ſe credere celtę
Vna ſpes anima:tantuſq; pependerat ardor.
Ac veluti ſummo venator denſa picano
Cum luſtra exagitat:ſpiſſęq; cubilibus atram
Immittit paſſim dumoſa per inuia peſtem.
Dum tacitas vires:&flammam colligit ignis:
Nigrãti piceus ſenſim caligine vertex
Voluitur:& pingui contorquet nubila fumo
Mox ſubita in toto lucent incendia monte.
Fit ſonitus :fugere feræ:fugere volucres.
Atq; vna longę trepidant in valle iuuencæ.
At mago vt vertice globos:primũq; laborẽ.
Qui ſolus genti eſt:caſſum videt:arma ſuorũ
Ac primũ in pugnas eqtẽ vocat:vndiq; nudis
Aſſiliunt frenis:infrenãtiq; manipli.
Nunc itali in tergũ verſis referuntur habenis.
Nunc rurſus tyrias retro pauor aduehit alas.
Aut illi dextros lunatis flexibus orbes:
Aut illi lęuos ſinuant in cornua gyros
Texunt alterno glomerata volumina curſu.
Ac cędem refugam:cędentes arte reſoluunt:
Hac pontum vice:vbi exercet diſcordia vẽtos
Fert boreas:eurusq; refert molẽq; profundi:
Nunc huc alterno:nunc illuc flamie geſtant.
Aduolat aurato perfulgens murice ductor
Sidonius:circaq; metus:terrorq;:furorq;.
Iſq; vbi callaici radiãtem tegminis orbem
Extulit & magno percuſſit lumine campos:
Spes virtuſq; cadũt trepidaq; a mẽte recedit.

niæ: vt dictum eſt. Lumine. ſplendore clypei. Spes romanorum cecidit viſo annibale. Læti decori. depoſuerat omnem fortitudinem: qua pro decoro ſeruando mors toleratur: & magnanimus nullo modo vertit terga: etiam ſi moriendum ſit. Decori. glorioſæ mortis cum decoro virorum fortium. Optãtur. a romanis. hiatus. in quibus deliteſcerent metu Annibalis ſic vbi caucaſeis. Annibalem magno impetu pugnã ingredientem & romanos timore perculſos comparat tygridi: cuius rabiem: tremẽdãq; velocitatem cætera pecora reformidant. Caucaſeis. hircanis. de tauro monte: qui poſtea caucaſus dicitur: ſupra dictum eſt. Inſano vultu: terribili aſpectu tygridis: & furenti. Reducto. prius clauſo ore: quod paulatim diducit: vt obuias feras conficiat. Hiatu. ore iam aperto. Non illum: deſcribit illos qui manu annibalis ceciderũt. Celſior. quoniam erat eques: metabus autẽ pedes. Fraxinus. haſta fraxinea. Obit. occidit. Laudẽ pedum. fugam & velocitatẽ currẽdi. Demo gelida. quoniam marſi ſunt inter montes: & ipſe fucinus lacus. regioq; illa gelida eſt. Viridi. trãſlucido: quoniã aqua fucini lympida ẽ: cuius ambitus ſũt. xxx. milia paſſuũ vbi adhuc extat emiſſarius Claudij opere mirabili pforato mõte quo aqua lacus emittebat ad lyrim: vt agri occupati ſiccarentur. canalem adhuc conſpicuũ magna difficultate Claudius abſoluit poſt vndecim annos cõtinuos. xxx. hominũ milibus ſine intermiſſione operantibus: vt auctor eſt Tranquillus. Meminit etiam huius rei Tacitus. Maſſicus. nomen deductum eſt a maſſico monte campaniæ vbi naſcitur vinũ falernum. Vitiferi mõtis. maſſici vitibus conſiti. Sacro. dicato ipſi Baccho ꝓpter vini præſtantiam. Sed poeta alludit ad lucum ſacrũ: quoniam vt auctor ẽ Strabo li. quinto Lyris amnis abluit fregellas: & exercuit ĩ lucum ſacrum oppido incũbentẽ: quẽ magnis honoribus minturnenſes celebrabant. Gemmati gurgite. lympida aqua. Peſq; pedẽ ꝑmit. Vir. hęret pede pes: denſuſq; viro vir. Tergemini primã ante aciẽ: hoc fingit poeta vt imitetẽ hiſtoriã horatiorũ curiatiorũq;: q tergemini & patrueles ꝓ patria dimicarũt tẽpore Tullij hoſtilij: & Metij dictatoris albani: duo horatij prius ceciderũt remãſit vnus ferro intactus: & tres curiatij vulnerati: ille fugã ſimulãs in proximũ fecit impetum: quo cæſo alios etiam cõfecit: vt nũc accidiſſe Syllius canit. Ply. ait li. vii. Tergeminos naſci certũ ẽ horatiorũ curiatiorũq; exẽplo. põt mulier vno partu edere q̃ttuor: quinq; & ſeptẽ: vt in ægypto. tot. n. loculos habet vterus: ſed vt plurimum ſingulæ mulieres ſingulos pariũt: auctores ſunt Ariſtote. Ply. & trogus. Barce ſidonia carthaginenſis: & eſt nomen deductum a barce vrbe aphrycę: hæc fuit vxor Xantippi lacedæmonij ĩ primo bello punico. Lædæo. lacedæmonio: qui regulum cœpit. Fœlix vteri. quoniam tergeminos enixa eſt. Bella. tempore primi belli punici: quo Xantippus accerſitus e Laconia a pœnis illuc nauigauit: & Regulum captiuum carthaginenſibus tradidit. Res graiæ. geſta memoranda græcorum præſtantia bellica: & virtu

Vertere terga pudor: nec læti cura decori:
Sed fugere infixũ eſt: terręq; optãtur hiatus
Sic vbi caucaſeis tygris ſe protulit antris.
Linquũtur cãpi: & tutas petit omne latebras
Turbatum inſano vultu pecus illa pererrat
Disiectas victrix valles: iãq; ora reducto
Paulatim nudat rictu: vt præſentia mandat
Corpora: & immani ſtragẽ meditatur hiatu.
Non illum metabus: nõ illum celſior vfens
Euaſere tamen: quãuis hic alite planta:
Hic ope cornipedis totis ferretur habenis.
Nã metabũ ad mães demiſit cuſpide fulgẽs
Fraxinus: vfentem collapſum poplite flexo
Enſis obit: laudẽq; pedũ cũ ſanguine ademit.
Iãq; dedit lœto ſtemium laurũq; domoq;
Collinum gelida viridi quem fucinus antro
Nutrierat: dederatq; lacũ tranſmittere nãdo
Fit ſocius lœti cõiecta maſſicus haſta
Vitiferi ſacro generatus vertice montis.
Et lyris nutritus aquis: qui fonte quieto
Diſſimulat curſũ: ac nullo mutabilis hymbri
Perſtringit tacitas gemmati gurgite ripas.
Exoritur rabies cędum: ac vix tela furori
Sufficiunt: teritur iũctis vmbonibus vmbo.
Peſq; pedẽ premit: & nutantes caſſide criſtę
Hoſtilem tremulo pulſãt conamine frontẽ.
Tergemini primã ante aciẽ fera ꝓlia fratres
Miſcebant: quos lędæo ſidonia barcę
Xantippo fœlix vteri inter bella crearat.
Rex graię ductorq; parens: ac nobile amyclę
Nomen & iniectus ſpartanis colla cathenis
Regulus inflabant veteri pręcordia fama
Marte probare genus: factiſq; lacona parẽtẽ
Ardebant: gelidos dehinc inuiſere montes
Taigeta & tandem bellis innare ſubactis

tes:quibus Græcia & in primis ſparthe Xãtipi patria floruerat.Ductor parẽs.excellẽtia patris qui regulũ vicit:cœpitqꝫ.Amycle.vrbs eſt laconiæ:patria Caſtoris & pollucis:quam pro tota laconia Ponit:quæ optimis floruit inſtitutis:& fortiſſimos habuit viros & imperatores:dum lycurgi leges viguerũt:de quibus alibi dictum.hæc omnia impellebant adoleſcentes ad res præclaras:ne degenerare viderentur a patria virtute Regulus iniectus colla cathenis.habens cathenas iniectas collo.i.victoria patris de Regulo accendebat tergeminos.Marte probare genus.i.fortiter pugnãdo ſe eſſe ex lacedæmoniorum genere qui bellicoſiſſimi fuerunt oſtendere.Factis.rebus fortiter geſtis.Lacona parentem.Xãtipũ lacedæmonium. Ardebant. cupiebant venire ad patriam auitam. Taiget⁹ eſt mons Laconiæ:inde taigeta.oꝝ.in numero multitudinis: Subactis.finito bello:quoď tunc cum romanis gerebaẽ.Eurotam.fluuiũ laconię cuius aqua frigida fouebãtur infantes.& etiam illic in prouectiori ætate exercitationis gratia natabant.lege Ciceronem in ſecunda diſputatione tuſculana.Ritus lycurgi.leges quas Lycurgus tulit lacedæmonijs:de quibus in commentarijs officiorum dixi Totidẽ numero.tergemini aricini.Aricia vrbs erat prope romam ſub albano mõte cũ ſilua in qua erat tẽplũ Dianæ: & crudelis ritus ſacroꝝ iſtitut⁹ ab Oreſte: ac iphigenia:cum dianę ſimulacrum ex tauricia regione illuc aſportaſſent:cui mactabãtur hoies.barbaricus inquit Stra. qdã ſcythicuſqꝫ circa tẽplũ mos eſt.huic tẽplo ſerui pręficiebanẽ.hac tamẽ conditione vt nullus poſſet ſacerdotio fungi niſi priore mactato:qui eni inqt Stra.victimę mactatæ fuiſſet auctor ſacerdos cõſtituebaẽ:& hic rex Aricin⁹ vocabaẽ.Vñ ſatis ãple canit Valeri⁹ Flaccus.Soli immitis aricia regi.i.illi qui vult tẽplo pꝛeeſſe:quoniã cogitur pugnare cũ alijs.ideo dicit Oui.Regna tenent fortes.Immitis.ꝓpter crudelem ritũ.fugitiuus quidã vir Stra.inqt gladium tenẽs:& ſuæ ſaluti ſẽper circũſpiciẽs .&c. Egerię egeria fuit nympha in ſylua aricina cũ q̃ Numa Popilius cõmertiũ habuit. Lacus. qm̃ ẽ illic amœniſſimus lacus.Dura.inexorabilis parca.tres ſũt:lacheſis:cloto:atropos.Heumachus fingit hęc noĩa igenioſa poeta:nã heumachus diciẽ bonus pugnator clytias glorioſ⁹.Ceu bella leones.hos tergemios ruẽtes in pugnã generoſo aĩo cõparat leonibus lybicis ĩter ſe pugnãtibus.Squallẽtes incultos & deſertos.Mapalia.tuguria paſtoꝝ.Cõiunx libyſſa.mulier lybica. Profuſo.manãti lacte.Pubes egerię.tergemini aricini.Virbius appellatus fuit Hippolitus reuocatus ad vitam ope Aeſculapij:quaſi bis vir & tranſlatus in ſyluam aricinam ad cultum dianæ cuius fuerat ſtudioſus.ad hanc fabulã poeta alludens:hũc aricinum Virbium appellauit & Capyn atqꝫ Albanum ab albanis regibus. Subſidens.inclinans ſeſe.vt melius ictum inferret:clytias confodit viſcera albani.Proruit.ſtrauit.Illi albano Heumachus occidit capyn.cui⁹ manum ſecuit:cum clypeum non remitteret: Tota mole.impetu.& totis viribus.q̃uis eſſet.p

Eurotã patrium:rituſqꝫ videre lycurgi.
Sed ſpartã penetrare deus fratreſqꝫ negabãt
Auſonij totidẽ numero:quos miſerat altis
Egeriæ genitos immitis aricia lucis
Aetatis mentiſqꝫ pares:at non dabat vltra
Cloto dura lacus aramqꝫ videre dianæ
Nãqꝫ vt in aduerſos impacti turbine pugnæ
Eumachus & clytias.& lætus nomine patris
xantippus iunxere gradus.ceu bella leones
Inter ſe furibunda mouẽt:&murmure ãhelo
Squalentis cãpos & longa mapalia cõplent:
Omnis in occultas rupes atqꝫ auia pernix
Maurus ſaxa fugit:coniunxqꝫ libyſſa ꝓfuſo
Vagitum cohibẽs ſuſpendit ab vbere natos.
Illi dira fremunt:perfractaqꝫ in ore cruẽto
Oſſa ſonant:pugnãtqꝫ feris ſub dẽtibus artus
Haud ſecus ęgerię pubes hinc virbius acer
Hic capys aſſiliũt:partibuſqꝫ albanus ĩ armis
Subſidens paulum perfoſſa proruit aluo
Albanum clytias:aſt illi cuncta repente
Implerunt clypeum miſerando viſcera lapſu
Eumachus inde capyn: ſed tota mole tenebat
Ceu fixũ mẽbris tegmẽ:tñ ĩprobus enſis
Adnexã parmę decidit vulnere leuam.
Inqꝫ ſuo preſſa ẽ nõ reddens tegmĩa niſu
Infœlix manus:atqꝫ hęſit labentibus armis
Vltima reſtabat fuſis iam palma duobus
Virbius huic trepidos ſimulãti ducẽs greſſus
xantippus gladio rigida cadit eũachus haſta:
Et tandem ęquatę geminato funere pugnę:
Inde alterna viris tranſegit pectora mucro.
Inqꝫ vicem erepta poſuerunt pręlia vita.
Fœlices lœti pietas quos addidit vmbris.
Optabunt ſimiles venientia ſęcula fratres.
Extremũqꝫ decus memori celebrabitur ęuo.

ſtratus. Tegmē clypeum:qui videbatur eſſe affixus manui:adeo tenaciter ipſa manus clypeū cōſtrigebat: ordo eſt:ſed tamen tota mole tenebat tegmen:ſeu fixum membris. Improbus enſis:ipſius heumachi. Parmæ.clypeo. Decidit.ſecuit. Non reddēs.nō relinquens. Clypeum niſu.conatu. Hęſit armis.adhæſit clypeo cadenti. Vltima palma.victoria poſtrema:quoniam ceciderant capys & albanus. Simulāti ducere greſſus ideſt arripere fugam ſimulato timore:ab hoc inquit qui fugam ſimulauit:cæſi ſunt Xantippus & heumachus. Geminato funere.nam duo poeni :& duo aricini iam ceciderant. Inde alterna ideſt Clycias:& Virbius:qui ſuperant ſe mutuis vulneribus trucidarunt. Fœlices lœti:laudat horum mortem poeta qui pro patria ciciderunt:cui vitam debemus:& pro qua vir bonus nunq̄ dubitauit occumbere. Sic Vir. de Euryalo & nyſo:Fortūati ambo ſiquid mea carmina poſſunt. Nulla dies vnq̄ memori vos eximet æuo. Et Papi.in thebaide de Ocleo & Diamante. Vos quoq; ſacrati q̄uis mea carmina ſurgant: Inferiore lyra memores ſupabitis annos. Forſitan & comites non aſpernabitur vmbras Euryalus phrygijq; admittet gloria nyſi. Ferre diem.durare per ſæcula:& tranſire ad poſteros:& ſi appollo non inuidet mihi famam. At conſul to.Scipio conſul videns ſuos paſſim fugientes : eos ignauiæ accuſauit.hortatuſq; ē ad pugnam pro decoro ſeruando : comparandaq; gloria. Pallantes.effuſe fugientes. Quo ſigna refertis:verba Scipionis ad ſuos. Quis inquit pauor abſtulit vobis mentem:& cogit vos fugere oblitos veſtri. nullam romani nominis habētes rationem:quoniam p̄ſtat mori:q̄ turpiter fugere:cum viuendum nō ſit niſi cū decoro. & ſic arguit illos timiditatis:q̄ fortitudini opponitur. & ait:ſi non audetis conſiſtere in prima fronte:ſtetis poſt me:& eſte tantum ſpectatores pugnæ. Capti parentes.detrahit hoſtibus vt magis impellat ſuos. Capti.victi a romanis in primo bello punico. Ipſā turigeros.proſopopeia mouet affectus. Veſtales focos.ignem inextinctum in templo Veſtæ.& eſt locus a pio. Genitor.iuppiter miſeratus duram ſortē cōſulis demiſit martem qui illum e manibus hoſtium eriperet. Magnanimi me nate viri. verba iouis ad martē filium. Viri.ſcipionis. Extremus.vltimus. ideſt timeo mortem conſulis propinquam : ni ſubuenis:nam ſtudio cædendi adeo in hoſtes p̄uehitur:vt iam propriæ ſalutis obliuiſcatur. & eſt magna laus Scipionis:qui pro patriæ ſalute vitæ nō parcebat ſuę:quod fortem & magnum virum decet. Dulcedine cædem.ſtudio cedendi hoſtes accēſum & oblitum propriæ ſalutis. Ducem libyæ.hannibalem qui appetit Scipionē.& plus laudis quærit morte vnius:q̄ ſi totum exercitum trucidaſſet.tantę molis erat ſuperare ſcipionem : cuius hæc magna eſt laus teſtimonio iouis. Dextrę tenerę. Nam erat tener adhuc Scipio filius conſulis:qui poſtea aphricanus appellatus eſt. Tranſcendere ānos:pugnare ſupra vires ætatis. Pubeſcere bello ideſt non poteſt expectare pubertatem bello maturā : ſed puer

Si modo ferre diem miſeroſq; videre nepotes
Carmia noſtra valēt:nec famā iuidit apollo.
At conſul toto palantes ęquore turmas
Voce tenet:dū voce viget:quo ſigna refertis?
Quis vos heu vobis pauor abſtulit? horrida
Si ſors viſa loci:pugnęq; laceſſerē frōtē (primi
Poſt me ſtate viri:& pulſa formidine tantum
Aſpicite has dextras:capti genuere parentes
Quos fugitis.q̄ ſpes victis? alpes ne petem?
Ipſā turrigero portātem vertice muros
Credite ſubmiſſas romā nūc tendere palmas
Natorū paſſim raptus cędemue parentū
Veſtaleſq; focos extingui ſanguine cerno.
Hoc arcete nefas:poſtq̄ inter talia crebro
Clamore obtuſę:craſſoq; a puluere fauces
Hinc læua frenos:hinc dextra corripit arma
Et latum obiectat pectus:ſtrictūq; minatur
Nunc ſibi:nūc trepidis ni reſtēt comius enſē.
Quas acies alto genitor dū ſpectat olympo
Conſulis egregij mouere pericula mentem.
Gradiuum vocat:& patrio ſic ore profatur.
Magnanimi me nate viri:ni bella capeſſis.
Haud dubie extremus terret labor.eripe pu
Ardētē .oblitūq; ſui dulcedine cædū (gnę
Siſte ducē libyę.nam plus petit īprobus vno
Conſulis exitio tota q̄ ſtrage cadentum
Prętęrea cernis tenerę qui prælia dextrę
Iā credit puer atq; annos tranſcendere factis
Molitur:longūq; putat pubeſcere bello.
Te duce primitias pugnę:te magna magiſtro
Audeat:& primū hoc vīcat ſeruaſſe parētē.
Hęc rerum ſator.at mauors in prelia currus
Odryſia tellure vocat:tum fulminis atri
Spargētem flāmas clypeum:galeāq; deoꝝ.
Haud illi facilem multoq; labore cyclopum

adhuc præter rationem ætatis pugnã affectat .& ſic indoles Scipionis:& rudimentum imperatoriæ virtutis laudatur a ioue. Hoc vincat. hæc ſit prima victoria:& laus ipſius pueri liberare parentem vulneratum ab hoſtibus. Sator reꝶ. iuppiter omniũ parẽs & creator ſic loquutus eſt. Odryſia tellure. thracia. odryſę ſũt populi Thraciæ:vbi mars regnabat:quoniam ſunt bellicoſiſſimi. & domus martis erat ſub hemo monte Thraciæ:vt ingenioſe fingit Papinius in Thebaide. Haud vlli facilem:quam non facile aliquis deoꝶ portaſſet. Haud facilem. non aptam:cyclopes erãt miniſtri Vulcani:brõtes:ſteropes:hemonides:& pytagmõ. Sudatum. ſudoribus elaboratum. Bello titanum. titanes fuerunt gigantes qui pugnauerunt cũ dijs in theſalia. Exercitus vna. deſcribit comites martis. Bellona eſt ſoror martis. & dicitur Enio:& aurigatur marti. ideo dicit:operata frenis regendis ideſt regẽdo frena equos flagello impellit. Fertur ab immenſo. Deſcribit tempeſtatem quæ exorta eſt aduentu martis. & alludit ad rationẽ naturalem. Saturnia ſedes. italia. Relabitur fõti reuertitur propter timorem ad fontem ex quo fluit. Amnis. ticinus prope quẽ pugna erat. Ductorem auſonium. Scipio conſul globo hoſtili circundatus erat: & iaculo garamãtico i femore vulneratus eſt. Tyrio regi. Hannibali:ad quẽ cogitabat illa pubes referre ſpolium Scipionis. Stabat. Scipio decreuerat illic potiꝰ mori:vt fortem decebat imperatorẽ:q̃ terga hoſtibus vertere: quod e roma dignitate nõ fuiſſet. & ſic laudatur fortis animus Scipionis:& contra erectus & intrepidus. Acri mole:vehementi impetu ſæuiens cædibus in hoſtes Gyro arctato per orbem. Nam cinxerunt Scipionem: & quiſq; in illum torquebat iacula. & ſic vulneratus eſt queꝫ ornat poeta:cum dicit multitudine hoſtili circundatum:vt vulnus acceptum non ſit indecorum: Librat emittit in Scipionem. Hic. tunc Puer. Scipio filius conſulis :auxit pauorem conſulis. vulnus inquit Liuius : periculumq; intercurſu : tum primum pubeſcentis filij propulſatum :hic erat iuuenis:qui huius belli laudẽ adeptus eſt:& aphricanus cognominatus : conſulẽ partem medio acceptum:non armis modo:ſed etiam corporibus ſuis ꝓtegens in caſtra nuſq̃ trepide:neq; effuſe cedendo reduxit. Seruati conſulis decus Celius ad ſeruum natione ligurem delegat. malim equidem de Sylio verum eſſe:quod & plures tradidere auctores. Bis conatus erat. Laudat Scipionis pietatem erga parentem. Cogitabat inquit ſibi mortem conſcire vt caderet ante patrem : ſed mars transferebat iras in hoſtes. Pręcurrere. præuenire mortem patris. Latus limes. vita : & plures mactauit in patris vltionem. Clypeo cœleſti. Martis.

Auctorem teli. illum qui patrem vulnerauerat. Ex oſſibus. patris. Emicat. ambulat : & ex acie ſe proripuit ferens humeris patrem. Libyis . ideſt ipſi milites Aphriceſſerunt Scipioni. Omnis iber .hiſpanus miles. Carthaginis arces. oraculum martis ad Scipionem puerũ:cui ꝓdicit gloriã quã conſequi de

Sudatum thoraca capit:quaſſatq; per auras
Titanũ bello ſatiatã ſanguinis haſtã
Atq; implet curru campos exercitus vna
Irarum eumenideſq; ſimul lœtiq; cruenti
Innumerę facies:freniſq; operata regendis
Quadriiugos atro ſtimulat bellona flagello.
Fertur ab immenſo tempeſtas horrida cœlo.
Nigrãteſq; globos:& turbida nubila torquẽs
Inuoluit terras:quatitur ſaturnia ſedes
Ingreſſu tremefacta dei:ripaſq; relinquit
Audito curru fontiq; relabitur amnis.
Ductorẽ auſonium telis garamantica pubes
Cinxerat: & tyrio regi noua dona parabat
Armorum ſpolium. & rorantia conſulis ora:
Stabat fortunæ non cedere certus. & acer
Mole retorquebat crudeſcẽs cædibus haſtas.
Iamq; ſuo iãq; hoſtili perfuſa cruore
Membra madẽt. cecidere iubę gyroq; ꝑ orbẽ
Arctato garamas iaculis propioribus inſtat.
Et librat ſæua coniectum cuſpide ferrum.
Hic puer vt patrio defixum corpore telum
Conſpexit:maduere genę:ſubitoq; trementẽ
Corripuit pallor. gemitũq; ad ſidera rupit:
Bis conatus erat pręcurrere fata parentis
Conuerſa in ſemet dextra:bis tranſtulit iras
In pœnos:mauors fertur per tela per hoſtis
Intrepidus puer:& gradiuum paſſibus ęquat
Continuo ceſſere globi:latuſq; repente
Apparet campo limes:metit agmina tectus
Cœleſti clypeo:& ſternit ſuper arma iacentũ
Corpora:auctorem teli multaſq; paternos
Ante oculos animas optata piacula mactat:
Tunc rapta propere duris ex oſſibus haſta
Innixũ ceruice ferens : humeroq; parentem:
Emicat attonitæ tanta ad ſpectacula turmæ.

bebat in fine huius belli.Nam victo Hannibale redegit Carthaginem ad tributum.Nulla tamẽ lõgo.ſuperabis iquit pœnos:ſed profecto nunq̃ aſſeq̃ris maiorẽ laudẽ·etiã ſi totum orbẽ ſubigeres:q̃ hodie adeptus es:qa patrẽ liberaſti:hæc tua pietas alia oĩa ſupabit:quæ poſthac facturus es.Macte.conduplicatio ad maiorẽ Scipionis laudẽ.mactus dr̃ magis auctus.i.virtute præſtãs.Macte virtute eſto:inqt. Hora. & Liuius. Indole ſacra.ſigno futuræ virtutis & ipſe Scipio putabaẗ fili⁹ iouis:ſed de hoc alibi diceẗ.Põponia vocata eſt mater Scipionis quæ i partu perijt.Vnde dicit Pli. Auſpicatius ſenecta parente gignuntur:ſicut Scipio aphricanus prior natus primuſq; Cæſar a cæſo matris vtero dictus:q̃ de cauſa cæſones appellati ſimili mõ natus & Mãlius:q Carthaginẽ cũ exercitu intrauit :dicũt Scipionẽ natũ eẽ ex põponia & ioue mutato i anguẽ:vt ipſa narrat filio apud iferos:vt poſtea habebim⁹.Sole emenſo terras iam ſole occidente.Clauſere tenebræ . quoniã nox prelium diremit:auctore Liuio . Condebat noctem.deſcribit aurorã :qua conſul a Ticino mouẽs citato curſu ad trebiã cõtẽdit.Condebat.abſcõdebat:& pellebat obſcuritatẽ noctis.Cynthia.Luna ſiue diana dicta a cynthio mõte deli inſulę in qua nati ſunt phœbus & diana.Afflata rotis fraternis.radijs ſolarib⁹ : qm̃ luna recipit lumẽ a ſole. Deuexo curru.iclinato ad occaſum: & ſole iam oriẽte.Eoo . oriẽte. At cõſul.hoc primũ cũ Hãnibale p̄liũ fuit quo facile apparuit.inqt Liui. & equitatu meliorẽ pœnũ eẽ:& ob id cãpos patẽtes :q̃les ſũt inter padũ:alpeſq; bello gerẽdo romanis aptos non eẽ.Itaq; ꝓxĩa nocte iuſſis militibus vaſa ſilẽtio colligere caſtra ab Ticino mota:feſtinatũq; ad padũ ẽ:vt ratib⁹ qb⁹ iũxerat flumẽ nõdũ reſolutis ſin tumltu:atq; iſectatiõe hoſtis copias traijceret.pri⁹ Placẽtiã puenere:q̃ ſatis ſciret hãnibal ab Ticino ꝓfectos.Triſtis cãpos . iſœlices romanis pp iopiã eqtat⁹.Pœnis.hoſtib⁹.Secũdã.aptã & vtilẽ pp equos & elephãtos.Trebiã flu.ꝓpe placẽtiã:de quo dictũ ẽ.Colles qm̃ ꝓpe placentia in colle qui nunc ſancti germani dicitur caſtra poſuit.Vano labore.quoniam in caſſum laborarunt Hannibal quippe aſſequutus eſt eos ad Trebiam:& vicit.Dies rapti curſu ſcilicet erant:quoniam celeriter contenderunt ad Trebiam.In medio amne.pado qui & Eridanus dicitur.Dumq; vada.Liui.dicit Hãnibalem per ſuperiora padi vada exercitũ traduxiſſe elephantis in ordinem diſpoſitis:ad ſuſtinendũ ipetũ fluuij.Vada.loca trãſitu facilia. Molles.faciles·Lãguẽtia ſtagni.i. dũ q̃rit loca padi:in qb⁹ eẽt aqua lãguida & facilis ad trãſitũ ꝑbẽdũ.Graccorũ ꝓles cõſul.Sẽproni⁹.Graccus collega Scipionis e ſicilia quo ꝑtẽderat vt iſulã ab ipetu barbarorũ tuereẗ:aut ſi e repub. eſſet in aphricã trãſmitteret iuſſu ſenat⁹ celeri nauigatiõe p orã ſupi maris ariminũ nauigauit Inde ad collegã maximis itineribus contẽdit: q attritas ſuorũ vires itra vallũ refouebat Graccorũ familia nobiliſſia fuit.& multis triumphis: ac claro ſtẽmate ornata:cẽſores etiã hũit.M.&

Tela tenent:ceditq; loco libys aſp:& omnis:
Late cedit iber:pietaſq; inſignis & ætas .
Belligeris fecit miranda ſilentia campis.
Tũ celſo e curru mauors carthaginis arces
Excindes inquit tyrioſq; ad fœdera coges
Nulla tamen longo tanta exorietur in æuo
Lux tibi care puer:macte:o macte idole ſacra:
Vera iouis proles.& adhuc maiora ſuperſũt.
Sed nequeũt meliora dari:tũ nubila mauors
Aetheraq; emenſo terras iam ſole capeſſit.
Et feſſas acies caſtris clauſere tenebræ.
Condebat noctem deuexo cynthia curru
Fraternis afflata rotis:& ab æquore eoo
Surgebant roſæ media inter cærula flãmę.
At conſul triſtis campos pœniſq; ſecundam
Planiciem metuens trebiã colleſq; petebat.
Iamq; dies rapti curſu:varioq; labore
Et medio abruptus fluitabat in amne ſolutis
Pons viclis:q dardaniũ tranſuexerat agmen
Eridani rapidas aderat cũ pœnus ad vndas.
Dũq; vada:& molles aditus ꝑ deuia flexo
Circuitu petit:& ſtagni languentia quærit:
Interdum rapta vicinis ſaltibus alno
Flamineã texit qua trãſuehat agmina claſſẽ.
Ecce aderat trebiæq; ſimul vicina tenebat
Trinacrio accitus per cærula longa peloro
Graccorum proles cõſul gẽs inclyta magno
Atq; animoſa viro:multuſq; i imagine claris
Perfulgebat auus titulis belliq; domiq;.
Nec pœni poſitis trãs amnẽ i gramie caſtris
De erãt:nãq; anios ſtimulabãt ꝓſpera rerum
Increpitanſq; ſuper ductor:quis tertius vrbi
Iam ſupeſt cõſul:q̃ nã altera reſtat in armis
Sicania:en omnes latiæ:dauniq; nepotum
Conuenere manus.feriant nũc fœdera mecũ

C.Graccos.Peloro trinacrio.ſiculo:Pelorus eſt ad fretū ſiculū vbi cum Hieronem alloquutus eēt Gracc⁹
& res ſiculas pro temporis conditione ordinaſſet ariminum trāſmiſit. Accitus.euocatus inde a ſenatu.Cę
rula.mare ſuperꝝ.In imagine.quoniā imagines maioꝝ diſponebanť i atrijs:& armarijs & gētilitia fune=
ra ornabāt.erant aūt vultus ex cæra expreſſi auctore Pli.Semperq; defuncto aliquo totus aderat:familię
eius qui vnq̄ fuerat popul⁹.Trās am.padū.Quis ter.vt.verba Hānibalis iſultātis fortunæ romanoꝝ. Sica
nia.Sicilia vnde venerat graccus. Nepotū da.i.venere oēs itali iam ad bellū.& illi q hitāt verſus ſiciliā: &
Apuliā:vbi regnauit Daunus ſocer Diomedis:inde daunia apulia dicta : hoc dicit propter graccū q in=
de redierat.Pacta.q̄ fuerunt inter romanos: &
carthaginenſes poſt primū bellum punicum.
At tu do.vertit ſermonē ſuū ad Scipionem:cui
exprobrat vitā:quā ope filij habebat.& ſic obij
cit Scipioni ignauiam.Sic ſic.optantis eſt:hæc
geminatio ſeruit affectui ipſius hannibalis. In
de leui iaculo.Hannibal prima luce numidas
equites trāſgreſſores trebiam fluuium obequi
tare iubet hoſtium portis iaculandoq; in ſtati
ones elicere ad pugnam romanos:iniecto de=
inde certamine ſenſim circa flumē pertrahere.
Sempronius ad tumultum numidaꝝ primum
omnem equitatum ferox ea parte virium.dei=
de ſex milia peditum.poſtremo omnis copias
ad deſtinatum locum.iam ante cōſilio auidus
certaminis eduxit.erat brumæ tempus : & ro=
mani corpora non curauerant:ſed hoſtes igni
bus ante tentoria factis:& oleo perunctis mē=
bris:& cibo per ocium capto arma cœperunt.
Leui iaculo:expeditis iaculatoribus:& iaculis
in ſtationes romanorum iniectis.Sub ipſa ca=
ſtra. vſq; ad caſtra romana vt hoſtes iritaret
ad pugnam.Alis maſylum turmis. Numidarū
& maſſylorum.Nec laties miles.romani puta=
uerunt non ſeruari decorum ſuum:ſi vallo ſalu
tem tuerentur.itaq; prouolarunt ad pugnam:
ne ignaui:atq; timidi viderentur.Sanguinei ſa
gi.rubei:quoniam paludamenta iperatoꝝ erāt
coccinea.& i hoc loco poeta ſagum ponit pro
paludamento.Clamore vocat.apud Liuiū ſic
ait Graccus.quantum ingemiſcent patres no=
ſtri circa mœnia Carthaginis bellare ſoliti:ſi vi
deant nos progeniem ſuam duos conſules:cō=
ſulareſq; exercitus in media italia pauentes in
tra caſtra pœnū quod inter alpes appēninūq;
agri ſit ſuæ ditiōis feciſſe.Vt torrens celſi. grac
cum obuios quoſq; ſternentem comparat tor=
renti qui ex pindo monte theſſaliæ magno im
petu ac fragore in plano ruens omnia ſter=
nit.Latus montis.ingens ſaxum.Non mihi me
oniæ.captat attentionem poeta oſtendens rei
magnitudinē:quā ne Home.qdē fons igenioꝝ
æquare potuiſſet:aut cētū liguæ. Meoniæ lin=
guæ.homericæ:Meō:apelles:& di⁹ fratres fue
rūt.Apelles habuit filiā Criteidē:quā Meō viti
auit:& Pœmio magiſtro ludi collocauit: q̄ pe=
perit pueꝝ Homeꝝ ad Meletē pueꝝ:vn̄ me=
lecigenes appellat⁹ ē:& hoc fuit Smyrnę:q̄ eſt

Ductores italum:ac leges & pacta repoſcant.
At tu donata tela inter martia luce
Infœlix anime ſic ſic viuaſq; tuoq;
Des iterum hancilaudē nato:nec fine ſub æui
Oppetere ī bello detur:cum fata vocabunt.
Pugnātē cecidiſſe meū ē:hæc pſonat ardens.
Inde leui iaculo maſſylumq; impiger alis
Caſtra ſub ipſa datis iritat:& elicit hoſtem.
Nec latius vallo miles debere ſalutem
Fas putat:aut clauſas pulſari cuſpide portas.
Erūpūt cūctiſq; prior volat aggere apto (tes
Degener aut graco cōſul quatit aura comā
Caſſidis auricomæ criſtas : hūeroq; refulget
Sāguinei patriū ſaguli decus:agmina magno
Reſpectās clamore vocat:quaq; obuia dēſos.
Arctat turba globoſ rūpēs iter ęquore fertur
Vt torrēs celſi præceps euertice pindi
Cū ſonitu ruit in campos: magnoq; fragore
Auulſum montis voluit latus obuia paſſim
Armēta immaneſq; feræ: ſyluęq; trahuntur.
Spumea ſaxoſis clamat conuallibus vnda.
Non mihi meoniæ redeat ſi gloria linguæ:
Centenaſq; pater det phœbus rūpere voces:
Tot cædes pferre queā:quot dextera magni
Conſulis:aut cōtra tyriæ furor edidit iræ.
Muranū ductor libyæ:ductorq; phalantum
Auſonius gnaros belli:vetereſq; laborum
Alter in alterius fuderunt cominus ore.
Monte procelloſo muranum miſerat anxur
Tritonis niueos te ſacra phalante profūdo.
Vt primum inſigni fulſit velamine conſul:
Quanquā orbus partē viſus: vnoq; cupētus
Lumine ſufficiēs bellis.citat iprobus haſtam
Et ſummæ figit tremebūdā margine parmę.
Cui cōſul:nāq; ira coquit pone iprobe q̄cqd

Reſtat in ore fero: & truncata fronte relucet
Sic ait intorquens directo turbine robur.
Et dirum tota tranſmittit cuſpide lumen.
Nec leuior dextra generatus amilcare ſæuit:
Huic cadit infœlix niueis varrenus in armis.
Meuanus varrenus: arat cui diuitis vber
Cãpi fulginea: & batulis clitumnus in aruis
Candentis gelido perfundit flumine tauros.
Sed triſtes ſuperi: atqꝫ ingrata maxima cura
Victima tarpeio fruſtra nutrita tonanti.
Inſtat iber leuis: & leuior diſcurrere maurus
Hic pila: hic libycæ certãt ſubtexere cornus.
Denſa nube polũ: quãtumqꝫ interiacet æqui
Ad ripas campi tantum vibrantia condunt
Tela nec arctatis locus eſt in morte cadendi.
Allius argyripa: dauniqꝫ profectus ab aruis
Venator rudibus iaculis & iapige campum
Perſultabat equo: medioſqꝫ iuectus ĩ hoſtes:
Appula non vana torquebat ſpicula dextra.
Hinc horret thorax ſamnitis pellibus vrſæ
Et galea annoſi vallatur dentibus apri.
Verũ vbi turbantem ſolo ceu luſtra pererret
In nemore: aut agitet gargano terga ferarum
Hic mago: hic ſeuus ꝑiter videre maharbal
Vt ſubigente fame diuerſis rupibus vrſi
Inuadũt trepidũ gemina ĩter prœlia taurũ.
Nec partẽ ꝑdæ patitur furor: haud ſecus acer
Hinc atqꝫ hic iaculo deuoluitur allius acto.
It ſtridens per vtrunqꝫ latus mauruſia taxus
Obuia tum medio ſonuerũt ſpicula corde
Incertũqꝫ fuit lethum: cui cæderet haſtæ.
Et iam diſperſis romana per agmina ſignis
Palantes agit ad ripas miſerabile pœnus
Impellẽs trepidos: fluuioqꝫ ĩmergere certat:
Tũ trebia ĩfauſto noua ꝓlia gurgite feſſis.
Inchoat: & precibus iunonis ſuſcitat vndas.
Haurit ſubſidens fugientum corpora tellus.
Inſidaqꝫ ſoli fruſtrata voragine ſorbet.
Nec niti lentoqꝫ datur conuellere limo
Merſa pedum penitus veſtigia: labe tenaci
Hærent deuincti greſſus reſolutaqꝫ ripa

ciuitas Mæonię i aſia. vñ Home. mæoni⁹ dr: & Smyrne⁹. Phœb⁹ pater. poetaꝝ numē. Cõſul. Gracci. Furor tyriæ iræ. Hannibal tyrij. Gnaros belli. peritos rei militaris. Vetereſqꝫ laboꝝ. iam veteranos & multũ aſſuetos bello. In ore alterius. in conſpectu: qa Hãnibal vidit cadentē phalantũ: & Graccus muratum. Anxur. ſupra eufratem fluuiũ eſt oppidũ terracina lingua volſcoꝝ anxur dictũ. Mõte ꝓcelloſo. aſpero. vnde terracina trachina. i. aſpera vocata ē: vt autor eſt Stra. nã trachis græce latine dicit̃ aſper. & trachitis aſperitas. Tritonis. pl⁹ aphricæ ſacra palladi patronymicum fœmininum deductum a tritone fluuio: qui facit illam paludem. Inſigni velamine. coccineo paludamēto. Orbus partem viſ⁹. altero captus oculo. Citat. vibrat in conſulem. Ore fero. tua fronte ferina & crudeli: & ſic haſtam contorquens oculum cupento tranſegit. Truncata. mutilata: & priuata altero oculo. Nec leuior dextra. ipſe Hannibal ſæuiebat dextra in romanos: vt graccus in pœnos. Meuanus. ex meuana vrbe vmbriæ prope fluginiam & hiſpellum: vbi eſt clitumn⁹ fluuius: cuius aqua boues ſaturati & albi a triumphantibus Ioui capitolino imolabãtur. Virg. in geor. Hinc albi clitum negreges: & maxima taurus Victima ſępe tuo perfuſi flumine ſacro: romanos ad templa deum duxere triumphos: ad cuius imitationẽ hoc fingit poeta: dicitqꝫ Iouem fuiſſe ingratum: qui paſſus ē varenum cadere: qui ſtudioſe nutriuerat Ioui capitolino maximam victimam fruſtra: quippe nihil ꝑfecit. Candentes. albos. Vber fulginia. fertilis. Triſtes. igrati. Ingrata cura. nõ grata ioui. Maxima victima. tauri albicantes & pigues. Inſtat iber leuis. milites hiſpani inſtabãt & mauri: tantaqꝫ erat multitudo telorũ: vt cœlum tegeretur. Libycæ cornus haſtæ ex corno arbore. Aequi campi. plani. ideſt omne illud ſpatium quod erat inter hoſtes & trebiam. tegebatur armis: & haſtis. Liuius ait: Obruti ſũt romani velut nube iaculorum a balearibus coniecta. Arctatis. confertis: & denſis in pugna adeo vt mortu⁹ ad terram cadere non poſſet: ideo in morte non erat locus cadendi ipſis arctatis. Allius. nomē proprium viri: qui ex apulia venerat: vbi regnauit daunus ſocer Diomedis: qui argyripam illic condidit. Rudibus. impolitis: & aptis venatori. hunc interfecere mago & marharbal. Equo iapyge appulo. Samnitis vrſæ. nam apud ſamnites vrſi abundant: qui nunc beneuentani dicuntur. Ceu luſtra. ac ſi quereret venãdo cubilia feraꝝ. Garganꝰ mõs ē Apuliæ. Vt ſubigẽte fame. Magonē & Maharbalē irruētes ĩ Alliũ cõparat vrſis tau

tum impetentibus .Subigente.impellente. Iaculo acto.imiſſo hic a Magone.illic a Maharbale:& vtriuſq; haſta cor transfixi:dubiũq; fuit·cuius haſta ituli ſſet mortem.& laus eſt Alij quem duo ductores ſimul confecerunt. Maurusia taxus:haſta punica ex taxo.Palãtes. effuſe fugientes.Agit.impellit.Tum trebia infauſto:fingit poeta trebiam inſurrexiſſe contra romanos:ad imitationẽ Homeri:qui i vigeſimo primo iliados canit ſcamãdrũ aſſurrexiſſe contra Achillẽ:& Iunonẽ oraſſe Vulcanũ vt flammis auxiliaretẽ:ſic fingit etiã Papinius de iſmeno fluuio thebano:qui inſurrexit cõtra hyppomedontem:& illum ſubmerſit. Tell⁹ ſubſidẽs aperiens ſeſe & deorſũ tendens abſorbeat milites infida voragine.Niti conſiſtere.Lento.tenaci creta.Inexplicabile.ex quo nõ poterãt ſe explicare.Cæca.quia nõ apparebat fraus. Cõtorta.immiſſa ab hoſtibus.Aruis.extra vadũ fluuij.Hirpinus.nomẽ acceptũ ab hirpinis populis:de quibus loco ſuo dicetur. Vis elephantorum.Liuius ait ad hoc elephanti eminẽtes ab extremis cornibus:equis maxime:nõ viſu modo:ſed odore iſolito territis fugã late faciebãt Turrito dorſo.quoniam elephanti portant in dorſo turres:& propugnatores.Vadis. aqs trebiæ.Incubat.imminet:& occupat alueum fluuij.Explorant aduerſa viros.quoniã circa difficilia:& aduerſa verſatur virtus : & per labores atq; dolores parat ſibi laudẽ.Explorãt. experiuntur & conſiderant:qm̃ i aduerſis homo cognoſcitur.Duro cliuo.via aſpera : quæ profert virtutem : cuius radices amaræ ſunt : fructus autem ſuauiſſimi.Interrita.quæ non frangitur aduerſis:immo ſeſe obijcit vltro periculis:vt laudem aſſequatur. Inhonoratam.ignauam:& ingloriam:quoniam in aqua non poteſt oſtentari fortitudo.Famæ mundam . ſine honore ac fama.Non queat auſonius.irruit in elephantum fibrenus inquiens: Experiri libet ſit ne in terris aliquid ita horrendum:quod enſis romanus non poſſit conficere : & ſit ne aliquid tam terribile:quod non poſſit necare haſta tyrrhena.ideſt itala.Feræ.elephanti. Proſequitur.ideſt elephas impellendo caput adiuuit ictum:quoniam telum altius penetrauit La pſo.excuſſo e dorſo elephanti.Extenſus . ideſt per extenſa & ampla latera:& eſt accuſandi caſus.Vibrat.quatit.Clauſit.fluuium.ſcilicet ſua ruina.Ecce per aduerſum . deſcribit pugnam Scipionis in ipſo fluuio.Per aduerſum amnẽ: cõtra curſũ ipſi⁹ fluuij.i.aduerſa aq̃ : vt maior eẽt labor.Implacabil'.cõcitat⁹.Tũ pelopeus auis:Telgõ erat cyrenaic⁹.cyrenẽ aũt vt iã dictũ ẽ therei cõdideñt:q ex laconia profecti calliſtẽ

Implicat:aut cæca ꝓſternit fraude ꝑ aludis.
Iamq; alius ſuper:atq; alius ꝑ lubrica ſurgẽs
Dum ſibi quiſq; viã per inexplicabile littus
Præripit:& putri luctatur ceſpite.lapſi
Occũbunt:ſeſeq; ſua preſſere ruina
Ille celer nandi iam iãq; apprendere tuta
Dum parat:& celſo connixus corpore prẽſat
Graia ſũma manu.liqdiſq; emergit ab vndis
Contorta ripæ pẽdens affigitur haſta.
Hic hoſtẽ orbatus telo cõplectitur vulnis.
Vndantẽq; vado permixta morte coercet.
Mille ſimul læti facies.ligus occidit aruis.
Sed proiecta viri lymphis fluuialibus ora
Sãguineũ hauſerũt longis ſingultibus amnẽ.
Enabat tandẽ medio vir gurgite pulcher
Hirpinus ſociumq; manus clamore vocabat
Cum rapidis illatus aquis:& vulnere multo
Impulit aſp equ⁹:feſſuſq; ſub ęquora merſit
Accumulat clades ſubito cõſpecta per vndas
Vis elephantorum turrito concita dorſo.
Nãq; vadis rapitur ꝓceps ceu ꝓruta cautes
Auulſi montis:trebiamq; inſueta trementẽ
Præ ſe pectore agit:ſpumãti incubat alueo
Explorant aduerſa viros:perq; aſpera duro
Nititur ad laudẽ virtus interrita cliuo.
Nanq; inhonoratã fibrenus perdere mortẽ.
Et famæ mũdã impatiẽs ſpectabimur ĩquit:
Nec fortuna meũ condes ſub gurgite lœtũ.
Experiar ſit ne in terris domitare quod enſis
Nõ queat auſonius:tyrrhenaq; ꝑnecet haſta.
Tũ iacit aſſurgens:dextroq; in lumine ſiſtit
Spicula ſæua feræ:telumq; in lumine liquit.
Stridore horriſono penetrantẽ cuſpidis ictũ
Belua proſequitur:laceráq; cruore profuſo
Attollit frõtem:& lapſo dat terga magiſtro.
Tum vero inuadunt iaculis crebraq; ſagitta.
Auſi iã ſperare necẽ:immenſoſq; ꝑ armos:
Et laterũ extẽſus venit atra cuſpide vulnus.
Stat multa ĩ tergo & migranti lancea dorſo.
Ac ſyluam ingentẽ concuſſo corpore vibrat
Donec cõſũptis longo certamine telis

Concidit.& clauſit magna depreſſa ruina.
Ecce per aduerſū quāquā tardata morantur
Vulnere mēbra virū.ſubit implacabilis ānē
Scipio:& īnumeris infeſtat cædibus hoſtem
Corporibus:clypeiſq; ſimul:galeiſq; cadentū
Cōtegitur trebia:& vix cernere liq̄t vndas.
Mezeus iaculo geſtar proſternitur enſe.
Tum pelopeus auis cyrenis incola telgon.
Hic torquet rapido correptū e gurgite pilū.
Et quantum longo ferri tenuata rigore
Procedit cuſpis per hiantia tranſigit ora.
Pulſati ligno ſonuere in vulnere dentes.
Nec iacto quæſita quies turgentia membra
Eridano trebia:eridanus dedit ęquoris vndis
Tu quoq; lapſe cadis tumlo pꝰ fata negato.
Quid domus heſpidū aut luci iuuere dearū
Fuluos aurifera ſeruantes arbore ramos?
Intumuit trebia:& ſtagnis ſe ſuſtulit imis.
Iamq; ferox totū propellit gurgite fontem.
Atq; oīs torquet vires:furit vnda ſonoris
Vorticibꝰ:ſequiturq; nouꝰ cū murmure torrēs.
Senſit:& accenſa ductor violentius ira
Magna o trebia & meritas ī perfide pœnas
Exolues iuquit:lacerum per gallica riuis
Diſpergam rura:atq; amnis tibi noīa demā
Quoq; aperis te fōte p̄mā:nec tangere ripas
Illabiq; pado dabitur:quę nam iſta repente
Sydonium īfœlix rabies te reddidit amnem:
Talia iactantē conſurgens aggere aquarum
Impulit:atq; hūeros curuato gurgite p̄ſſit.
Arduus aduerſa molle irrūpentibus vndis
Stat ductor:clypeoq; ruentem ſuſtulit ānē.
Nec non a tergo fluctus ſtridente procella
Spumeus irrorat ſummas aſpergine criſtas.
Ire vadis:ſtabilemq; vetat defigere greſſum
Subducta tellure deus:percuſſaq; longe
Raucum ſaxa ſonāt:vndeq; ad bella parētis
Excitare pugnant:& ripas perdidit amnis.
Tū madidos crines:& glauca fronte reuictū
Attolit cum voce caput:pœnaſq; ſuperbas
Inſuper & nomen trebiæ delere minaris

vrbem prope minorem ſyrtim coluerūt.& theram a duce denominarūt:ideo dixit ſupra : Pelopei ſtirpe nepotis:& hic Telgō. Auis.i.ꝓpter maiores ſuos . & cyrenes cōditores ſuos erat pelopeus.ideſt lacedæmonius:& peloponneſiacus:quoniā Pelops Tantali filius illic regnauit & nomē pęninſulæ dedit.Lōgo rigore ferri.ideſt totum ferrum:quod erat in haſta penetrauit in os Telgonis.Quies.i.non illic quieuit proſtratus eo vulnere:ſed per trebiam in padum:& per hunc in mare adriacum deuolutꝰ eſt.Lapſe.hic lapſus erat Maurus:& in finibus mauritaniæ horti erant heſperidū:& poma aurea.Fuluos.aureos.Iāq; ferox totum . Trebia relaxauit ſuū fontem:& oīs vires ſuas in romanos effudit.Torquet.immittit. Senſit.ſcilicet Scipio trebiam augeri & in romanos ſæuire. Magnas o trebia.verba Scipiōis ad trebiā: cui minaē ſe adēpturę alueū:quod ideo poeta figit vt ad veram hiſtoriam alluderet:quoniam autore Strabone Marcus ſcaurus deductis ex Pado vſq; in parmenſem agrum foſſis nauigationibus commodis paludes ipſas exſiccauit e campis:per placentina ſi quidem arua trebia padū influens:aliiq; itē cōplures ante fluuij vltra modū pleniꝰ ſtagnabāt:hic ē ille Scaurus q per piſas & lunā vſq; ſabbatios viā ſtrauit æmiliā:& hinc per derthonem. Alia vero ē æmilia via:quæ flaminiam excipit:eodem enim in cōſulatu Marcus Lepidus.& Caius flamineꝰ collegæ fuerūt victores ligurū.Strauere hic flaminiam vſq; Ariminum.Reliquam Lepidus vſq; Bononiam.Per gallica rura.per agrū placentinum:qui eſt in gallia ciſalpina.Lacerū: ſectum in riuos & foſſas.Amnis Non vocaberis iquit fluuius:ſed riuus.Sydonium amnem.fauētem carthaginēſibus.Aggere.cumulo.Stat ductor. laus Scipiōis ab animi robore.nō eñ volebat cedere:ſed ſeſe cōtra aduerſa erigebat: quāuis in aqua nō poſſit vera fortitudo oſtētari.Ire vadis.igredi p aquā fluuij.Excitæ.euocatæ. Perdidit ripas quoniam per campos ſeſe effundebat.Glauca fronde.harundine ſub viridi. Pœnaſq; ſuperbas.verba Trebiæ ad Scipionem. Tot corpora porro . laus Scipionis ab hoſte: qm̄ ꝓpter cadauera hoſtiū deiecta i vadū a Scipione fluuius reſtagnabat.Porro.certe . Arctatus.conſtrictus.Adde modū dextræ.īpone finē cædibus:aut ſi vis pugnare pugna i cāpis ꝓximis nō in meo alueo.Hæc venere adiūcta.fingit poeta Venerē miſeratā ſortem Scipiōis tēdētis ad cœlū palmas imiſiſſe incēdiū ī trebiā & oīs arbores abſūpſiſſe.Mulciber.vulcanꝰ faber Iouis & numen ignis & veneris maritꝰ:qđ nō ſine rōne fingit poeta qppe ex calore : atq;

humiditate omnia procreantur:& mẽbris calefactis venus excitatur. Ingrauat.aggrauat hoc Scipio: & cõquerit̃ ſe ꝑmi ab amne. Dij patrij. verba Scipionis ad ſuperos q̃rẽtis de ſua fortuna:quod.ſ.ignaua morte periret:vt facit ęneas Virgilianus. Quoꝝ auſpicijs:quoꝝ numine & tutela:ſed obſcuꝝ erat:in cuius numinis tutela eẽt roma. Dij patrij erant penates:quos magnos deos Troiani dicebãt:Caſſius emina autore Macrobio dicit Samothraces deos eoſdẽ romanoꝝ penates proprie dici deos magnos: ſciens inquit hæc noſter Vir.ait cũ ſocijs: Natoq; penatibus & magnis dijs:hos vocant troiani etiã deos patrios autore Higino.cui opinioni Vir.aſtipulatur dicẽs.Dij patrij ſeruate domũ.de his etiã itelligit hic Syllius. Talin læto.ignauæ: inhonoreq; morti ne ſeruaſtis in pugna ad Ticinum. Dextra.manu hoſtili:& in acie. Bellãti.quoniã tunc apparet fortitudo:liceat iquit pugnando mori:vt fortẽ virũ decet. Fratriq;.Gneo Scipioni:qui erat in hiſpania. Quam probẽ:laudari poſſim:& meum decoꝝ ſeruare. Rapidas vires.ignẽ qui omnia domat. Inuicti coniugis:Vulcani:quoniã ignis cũ inualuit iuict⁹ eſt:Vnde aliqui philoſophantes putauerũt ignem fuiſſe principiũ rerũ:quia ignis propter potentiam conuertit omnia in ſuã naturam:& ignis ẽ validiſſimũ elementũ. In altũ aerem. Abſorbet.deſiccat aquas. Stagnis. aqꝫ iam obductis fauilla & cinere. At tandẽ a trebia.poſt hãc pugnã ifœlicẽ romanus exercit⁹ nocte ſequẽti ratib⁹ Trebiã tranſmiſit: venitq; Placẽtiã & Cremonã. Romæ aũt trepidatũ eſt accepto cladis nũcio:creatiq; ſunt alij cõſules Flamini⁹ & Seruilius. Poeta dicit Scipionẽ & Graccũ metatos fuiſſe caſtra in edito loco:vt eſſẽt ab hoſtib⁹ tuta. Vndis ſocialib⁹. aquis trebiæ.quæ fauerãt hoſtibus i ea pugna. Traſimen⁹ eſt lac⁹ peruſin⁹. Boioꝝ nup ꝓſtratoꝝ. Flaminius paulo ante boios debellauerat gentẽ gallicã accolentẽ Padũ:q nũc creat⁹ ẽ cõſul cũ Seruilio:cui⁹ flaminij temeritate exercitus romanus ad traſimenũ ꝓfligat⁹ eſt:acceptis a gracco prioris anni conſule duab⁹ legionib⁹:& duab⁹ a.C.Attilio ꝑtore i hætruriã ꝓperauit. Corde leuẽ.iſciã ignauã:& nõ hñtẽ i ſe aliqd põderis: iõ facile ſupabat̃. Aſt⁹ iopẽ.ſn malitia. Pœni ãt cũ qb⁹ nũc res erat aſtutiſſimi erãt & ifidi. Tyrãno. Hãnibali. Hũc Flaminiũ. Leuis oib⁹ malo omine creatũ cõſulẽ. Saturnia. Iuno filia Saturni:q̃ romanos odio ꝓſeq̃bat̃ deſtinauit conſulatũ Flaminio:vt romanũ exercitũ perderet. Feſſo iperio.attritis rebus romanis duplici clade. Fatalia dãna.fato ventura. Iuris. poteſtatis conſularis. Clauũ.clauus dicit̃ temo nauis.quẽ

O regnis inimice meis:tot corpora porro
Dextra fuſa mea clypeis galeiſq; virorum
Quo mactas arctatus iter: curſumq; reliqui
Cede vides ſtagna alta rubẽt:retroq; ferũtur
Adde modũ dextræ:& cãpis icũbe propiqs.
Hęc venere adiũcta tumſo ſpectabat ab alto
Mulciber obſcuræ tectus caligine nubis
Ingrauat ad cœlũ ſublatis ſcipio palmis:
Dii patrii:quorũ auſpiciis ſtat dardana roma
Talin me læto tanta inter prælia nuper
Seruaſtis:fortunæ aiam hãc excidere dextra
Indignũ eſt viſum:redde o me nate periclis.
Redde hoſtili.liceat bellãti arceſſere mortẽ.
Quã patriæ.fratriq; ꝓbẽ:tũ percita dictis
Ingemuit venus.& rapidas detruſit in amnẽ
Coniugis iuicti vires:agit vndiq; flammam:
Diſperſus ripis ignis:multoſq; per annos
Nutritas fluuio populatur feruidus vndas.
Vritur omne nemus:lucoſq; effuſus in altos
Immiſſis crepitat victor vulcanus habenis.
Iamq; ambuſta comas abies.iã pinus & alni:
Iam ſolo reſtans trunco dimiſit in altum
Populus aſſuetas ramis habitare volucres
Flãma vorax imo penitus de gurgite tractos
Abſorbet latices:ſæuoq; vrgente vapore
Siccus inareſcit ripis cruor horrida late
Scinditur in rimas:& hiatu rupta dehiſcit
Tellus:ac ſtagnis altæ ſedere fauillæ
Miratur pater æternos ceſſare repente
Eridanus curſus:nympharũq; ĩtima mœſtus
Impleuit chorus attonitis vlulatibus antra.
Ter caput ãbuſtum conantẽ attollere iacta
Lãpade vulcanus merſit fumantibus vndis.
Ter correpta dei crines nudauit arundo.
Tũ demum amiſſæ vires:& voce precantis
Orantiq; datum ripas ſeruare priores
Ac tandem a trebia reuocauit ſcipio feſſas
Munitũ in collẽ gracco comitante cohortes.
At pœnus multo fluuiũ veneratus honore
Gramineas vndis ſtatuit ſocialibus aras.
Neſcius heu quãto ſuperi maiora mouerẽt.

Et quos auſonię luctus traſimene parares.
Boiorum nuper populos turbauerat armis
Flaminius: faciliſq; viro tum gloria belli
Corde ſeuē: atq; aſtus inopē cōtundere gētē.
Sed labor haud idem tyrio certaſſe tyranno.
Hunc leuis vrbi genitū ad fatalia damna
Ominibus parat imperio ſaturnia feſſo.
Ductorem: dignūq; virū veniente ruina.
Inde vbi prima dies iuris: caluūq; regendæ
Inuaſit patriæ: & ſub nutu caſtra fuere:
Vt pelagi rudis: & pontum tractare per artē
Neſcius accepit miſeræ: ſi iura carinæ:
Ventorum tenet ipſe vicē: cunctiſq; procellis
Dat iactare ratē: fertur vaga gurgite puppis
Ipſius in ſcopulos dextra ipellēte magiſtri.
Frgo agitur raptis pceps exercitus armis
Lydorum populos: ſedēq; ab origine priſci
Sacratā corithi: iūctoſq; a ſanguine auorum
Meonios italis permixta ſtirpe colonos.
Nec regē aphrorū naſcēda ad cœpta moratur
Laude ſuper tāta mōitor deus. omnia ſomni
Condiderant: ægriſq; dabant obliuia curis.
Cū iuno ī ſtagni iuuenē cōuerſa propinqui
Et madidæ frontis crines circūdata fronde
Populea ſtimulat ſubitis præcordia curis.
Ac rūpit ducis haud ſpernenda voce quietē.
O fœlix famæ: & latio lachrymabile nomen
Annibal auſonia: ſi te fortuna creaſſet
Ad magnos venturæ deos: cū fata tenemus:
Pelle moras: breuis ē magni fortuna fauoris.
Quantum vouiſti cū dardana bella parenti
Iurares: fluet auſonio tibi corpore tantum
Sanguinis: & patrias ſatiabis cedib⁹ vmbras.
Nobis perſolues merito ſecurus honores:
Nāq; ego ſū celſis: quē cictū mōtibus ambit
Tmolo miſſa manus ſtagnis traſimēus opa
His agitur monitis. & lętā numīe pubē (cis.
Protinus aerii pceps rapit aggere montis:
Horrebat glacie ſaxa inter lubrica ſummo
Piniferum cœlo miſcēs caput, appenninus
Condiderat nix alta trabes. & vertice celſo

pro regimine imperij ponit & iure conſulari. Sub nutu. ſub ditione. Vt pelagi rudis. Flaminiū temerariū cōparat nautæ iperito: qui naui ad naufragiū ipellit. Rudis pelagi. ignarus artis nauigādi. Tenet vicē ventorū. facit id quod ſolēt facere vēti: ideſt nauim ad ſcopulos ipellit: cū ignoret artē nauigandi. Lydorū populos hætruſcos. Lydi vt dictū ē venerūt in hætruriā duce tyrrheno. Corithi. Corithus fuit oppidū hætruriæ pria dardani filij Iouis & electræ: q patriā deſerēs ſuā in ſamothraciam pfectus ē: vnde penates ſacra: ſacrorumq; ritus aduexit ī Phrygiā, quæ poſtea æneas in latiū reuexit: & ideo ppter dardanū appellat hætruriā ſedē ſacratā: nūc appellaē corthona: non lōge ab aretio & lacu peruſino: quo pfectus eſt Flamini⁹ alibi dicit: Areti muros corithi nunc diruat arces. Colonos męonios. lydos nam lydi ex męonia q & lydia dr pfecti cū hętruſcis hitaūt: & iō hętruſci męōij. Lydi & tyrrheni a duce tyrrheno dicūē. Auorū. ātiquorū q mixti fueēt: iō dicit Permixta ſtirpe. Nec regē aphrorū. figit poeta Iunonē cōuerſā i formā Traſimeni monuiſſe Hānibalē noctu: vt ad lacū peruſinū cōtēderet vbi rōanū exercitū pfligaturus eſſet. Monitor de⁹. Iuno. reſpexit ad numē. ſic Vir. Venerē appellauit deū. Oia ſōni. deſcribit tēp⁹: quo Iuno Hānibalē monuit. O fœlix famę. verba iunōis ad Hānibalē: quorū pricipio beniuolētia captatur: iñ pponiē vtilitas: & glia: vt magis vir laudis cupid⁹ excitetur. Ad magnos vēture deos. laus hæc ē romanorū ex ore iunōis inimicæ: q ſcilicet ſoī italis ſiue rōanis dabatur aſcendere coelū: & referri i nūcq; deorū. Auſonia. i. italia. Cur fata tenem⁹. breuis ē narratio: q ſuadet ab vtili: nō eē cūctādū cū pſpa fortūa cito diſcedat itaq; iſtādū ē iqt dū fortūa tibi aſpirat. q temeraria ē & cæca. Quātum vouiſti. loc⁹ ē ab vtili: qm̄ hæc orō i gn̄e deliberatiuo verſaē: Poteris ingt o Hānibal nūc id efficere qđ tuo pr̄i iuraſti: & ſatiare manes pr̄nos ſanguie romanorū. Securus. iam victor ad traſimenum mihi ſacrificabis. Namq; ego ſum celſis: ne videretur eē fantaſma quoddā dicit ſe eē traſimenū: numē. ſ. lacus peruſini vbi erat futura clades. Tmolo miſſa manus. i. ipſi mæonij: & lydi qui venerūt ex lydia: vbi eſt tmolus mons. qui etiam timolus dicitur. Oui. Deſeruere ſui nymphæ vineta timoli. Numine. monitu traſimeni. Aerij montis. altiſſimi appēnini. Horrebat. deſcribit appēninum niuibus: & pruinis obductū. Ire iubet. Hānibal iuſſit exercitū pcedere ſiñ mora qppe prior glia: quā fuerāt adepti, in alpibus exigui videbatur: ſi illic traxiſſent moras: quoniā nulla difficultas debebat eos retinere poſt ſupera

tas alpes. Si ſtetur montibus vllis. ſi in aliquibus montibus immorabimur inquit amittemus partam gloriam de alpib⁹:& ſic hortatur eos ad decorum pſtandum. Nec mulcet laborem.i.nõ ceſſabant labores:quis iugum appennini tranſcendiſſent:quoniam paludes īter appenninum & aretium maiorem difficultatem afferebant:ergo ſuperaſſe dorſum appennini non finiebat labores. Plana natant. aquis obducta ſunt propter paludes:in quibus Hannibal maximas habuit difficultates:qui vt ait Liui.æger oculis ex verna primum intemperie variante colores frigoraq;. elephanto vehebatur vt altius extaret.tamen & nocturno humore:paluſtriq; cœlo grauante caput:& quia medendi nec locus:nec tempus erat altero oculo captus eſt multis hominibus iumentiſq; fœde amiſſis:vbi primum i ſicco potuit caſtra locat:certumq; per præmiſſos exploratores habuit:exercitum romanum circa Aretij mœnia eē. Putri.reſolubili.Liquentibus vndis.aquis deliquatis ex putri gelu:ac niuib⁹. Nudus vertex.caput Hannibalis detectum.Inter tanta inhoſpita:inter has paludes:quæ hoſpitium nõ pbebant. Sæuitia cœli. tempeſtate. Medētes.i.qui nolebat remedium: & fomenta medicoꝝ adhibere.nam putabat bene emi tēpus optatum quocunq; periculo:& dūmodo non pdat cœptū iter ſi victoria poſceret in præmiū belli alia membra daturus erat. Seruat decorum viri ſpiritus ingentis:& gloriæ cupidiſſimi: atq; victoriæ contra romanos: in quos maximo ardore ferebatur. Talia.incõmoda in ipſis paludib⁹.& Appennino venerunt ad Lacū Traſſimenum:vbi Hannibal mactaturus erat tot milia romanorum in vltionē amiſſi oculi:atq; piaculum. Lacus.traſimenum. Viſus.oculi. Nūeroſa piacula.multas expiationes.& cædes propter amiſſum oculum. Ecce autem patres. cū Hannibal ad Traſimenum caſtra metat⁹ eſſet venerūt ad eum legati miſſi a carthaginenſib⁹ portantes triſtem nuncium:qui ex ſētentia patrum Hannibali permiſerunt:an vellet filium ſuum mactari diis patriis:vt moris erat. Hannibal voluit vt filius tali fato ſubtraheretur. pmittens maiores ex nomine romano & ſanguine victimas & libationes. Mos fuit in populis apud carthaginenſes dij placabantur humana cæde:& ſorte ducebantur pueri ad aras & imolabantur. Vrna.eſt vas ex quo ſortes educebantur. Virg. Stat ductis ſortibus vrna. Thoanteæ. Dianæ tauricæ. Thoas rex lemni pater hypſiphyles furori lemniadum e filia ereptus i tauricam regionem ſcythiæ tranſlatus eſt: vbi cum Phigenia ſorore Oreſtis templo Dianæ

Canus apex ſtricta ſurgebat ad aſtra pruina.
Ire iubet:prior extingui labiq; videtur
Gloria poſt alpes:ſi ſtetur montibus vllis.
Scandunt prærupti nimboſa cacumina ſaxi
Nec ſuperaſſe iugum finit.mulcetq; laborē.
Plana natant:putriq; gelu liquētibus vndis
Inuida limoſa reſtagnant arua palude.
Iamq; ducis nudus tāta iter inhoſpita vertex
Sæuitia quatitur cœli manante per ora
Perq; genas oculos facilis ſpreuiſſe medētes.
Optatū bene credit emi quocūq; periclo
Bellandi tempus.non frontis parcit honori:
Dū ne perdat iter:nõ cætera mēbra moratur
In precium belli dare:ſi victoria poſcat
Statq; putat lucis capitolia cernere victor
Qua petat:atq; italū feriat qua cõinus hoſtē.
Talia perpeſſi tandem inter ſæua locorum
Optatos venere lacus:vbi deinde per arma
Sumeret amiſſi numeroſa piacula viſus.
Ecce autē patres aderāt carthagine miſſi.
Cauſa viæ nõ parua viris:nec læta ferebant
Mos fuit i pplis.quos cõdidit aduena dido
Poſcere cede deos veniā:ac flagrantibus aris
Infandum dictu paruos imponere natos.
Vrna reducebat miſerandos annua caſus.
Sacra thoanteæ:rituſq; imitata dianæ.
Cui fato ſortiq; deum de more petebat
Annibalis prolē diſcors antiquitus hānon.
Sed propior metus armati ductoris ab ira:
Et magna ante oculos ſtabat redeūtis imago
Aſpar.ad hæc fœdata genas lacerataq; cries:
Atq; vrbem complet mœſti clamoris imilce
Edonis vt pangea ſuper trieteridæ motu
It iuga:& iclusū ſuſpirat pectore bacchum:
Ergo inter tyrias facibus ceu ſubdita matres
Clamatio cõiunx:quocūq; in cardine mundi
Bella moues:huc ſigna refert:violētior hic ē:
Hic hoſtis propior:tu nunc fortaſſe ſub ipis
Vrbis dardaniæ muris vibrantia tela
Excipis intrepidus clypeo:ſæuāq; coruſcans
Lampada tarpeis infers incendia tectis.

præfuit:cui hoſpites mactabantur:ideo ſacra Dianæ tauricæ thoanthea appellat.quæ carthagineſes imitabantur.Diſcors antiquitus.quoniam erat princeps alterius factionis: & odio gentili proſequebatur Hanibalem & eius prolem.Cui fato.vt mactaretur proles Hanni balis ad impetrandam a dijs veniam.Ductoris.Hannibalis quem timebant:cum haberet exercitum.Aſpar.hic erat filius Hannibalis& imago patris.poetæ appellant filios imaginem parentum.Edonis vt pangea.furentem imilcen comparat mulierib⁹bacchantibus edonij ſunt populi thraciæ:apud quos mulieres ſacris bacchicis operabantur.inde edonis.Baccha mulier threiſſa.Trietericus eſt temp⁹trium annorum:&tertio quoq; anno ſacra illa celebrabãtur.bœotij cæteriq; græci & thraces autore Diodo.in memoriam indicę expeditionis ſacra trieterica inſtituerunt,& bacchæ mulieres tertio quoq; anno conueniebãt.&virgies de morte thyrſum ferebant in honorẽ dei bacchantes.Motu trietericdæ. baccho.& tertio quoq; anno redeunte.Pãgea.montẽ thraciæ.Facibus ac ſi face admota exagitaretur.Io eſt vox bacchãtiũ.Prima domus.filius primogenitus.& ſic arguit patriã ingratitudinis.Reſigna pacta.rũpe fœdera:&pugna cum romanis cõtra ꝑ patria:quæ tibi eſt ingrata.Quæ porro hęc pietas:deteſtatur imilce ferũ:ac horrẽdum ritum ſacroꝝ: dicitq; poeta ſub perſonã imilces:primã eẽ cauſam ſcelerum ipſis mortalibus ęgris.i.affectis omni perturbatione & ignorantia neſcire naturã deorum:qui mites ſunt:& cognationẽ quandã cum hoibus habent:aitq; petẽda eſſe iuſta & honeſta:q̃ facile ĩpetrant ſolo thure;& nõ humano ſanguie:a quo abhorreret deus.Hæc pietas.hæc obſeruãtiũ:quã ꝓſtamus deo:& hæc religio.Porro.certe pietatem debemus deo quẽ dũ colimus pij ſumus.Naturã deũ.deoꝝ:qui ab omni crudelitate abhorrẽt:&ſola puritate gaudẽt:more poetico loquor:nõ eſt quippe niſi vnus deus:inter bonos viros;ac deum iquit Seneca amicitia eſt conciliãte virtute.Feros.crudeles ac deteſtabiles.Et cognatum homini q̃m hoĩs aĩa facta eſt ad ſimilitudinẽ dei.Cæſos iuuencos.Prometheus primus bouẽ ĩmolauit.& Domitianus autore Trãquil.recordatus Vir.verſus:Impia q̃ cæſis gens eſt epulata iuuẽcis:venit bouẽ imolari qui apd antiquos habebaẽ ſocius humani laboris:& bouẽ violare piaculũ erat.Licuit in italia ĩmolare hoiem ĩpune vſq; ad Corneliũ lentulũ & liciniũ craſſũ cõſul.Aut ſi velle nephas.ſi putatis oĩno ſupos gaudere hoc ſcelere;&ſanguie humano placari me matrẽ mactetis.Cur ſpoliare iuuat.locus eſt ab vtili:a quo ſuadet nõ eẽ mactandũ pueꝝ tantæ indolis:q magno decori & vſui pr̃iæ aliq̃n eẽ poſſit.An flẽdę magis egates ſenſus eſt:Nõ minus deſluenda fuiſſet mors hãnibalis:ſi tali forte in pueritia fuiſſet abſũptusq̃ calamitas accepta ad egates inſulas primo bello punico.& locus eſt ab vtili:cõfirmatq; id qđ optat ſimilitudine.Punica regna merſa ꝓfũdiores.libyca attrita bello nauali:& ipiũ ꝓpe amiſſum in pugna ad egates. Sorte cruẽta.tali fato.

Interea tibi prima domus:atq; vnica proles
Neu gremio patriæ ſtygias raptatur ad aras.
I nunc auſonios ferro populare penates:
Et vetitas molire vias:i pacta reſigna
Per cunctos iurata deos:ſic præmia reddit
Carthago:& tales iã nũc tibi vouit honores:
Quæ porro hæc pietas dlubra aſpgere tabo
Heu primæ celerũ cauſę mortalibus ægris
Naturam neſcire deum:iuſta ite precati
Thure pio:cædumq; feros auertite ritus.
Mite &cognatũ ẽ homini deus:hactenus oro
Sit ſatis ante aras cęſos vidiſſe iuuencos:
Aut ſi velle nephas ſuperos:fixumq;:ſedetq;
Me me quę genui veſtris aſſumite votis.
Cur ſpoliare iuuat libycas hac indole terras:
An flendę magis egates & merſa profundo
Punica regna forent olim.ſi forte cruenta
Eſſet tanta mei virtus precepta mariti:
Hęc dubios vario diuũq;:hominũq; timore
At cauta illexere patres:ipſeq; relictum
Abnueret ſortẽ:an ſuperum pareret honori.
Tum vero trepidare metu vix cõpos imilce
Magnanimi metuẽs immitia corda mariti.
His auide auditis ductor:ſic deinde profatur
Quid tibi pro tanto nõ impar munere ſoluat
Annibal equatus ſuperis:quæ præmia digna
Inueniam carthago parens:noctẽq; diemq;
Arma feram tẽpliſq; tuis hic plurima faxo
Hoſtia ab auſonio veniat generoſa quirino.
At puer armorũ:& belli ſeruabitur hæres
Spes o nate meæ:tyriarũq; vnica rerum
Heſperia minitante ſalus:terraq; fretoq;
Certare æneadis dum ſtabit vita memento.
Perge:patent alpes noſtroq; icũbe labori
Vos quoq; dij patrij:quorũ delubra piantur

& vrna. Hæc quæ dicebat imilce. Illexere· traxerunt. Ad cauta: vt caute agerent: & malū quod ide poterat oriri cū ratione declinare. Relictum. ſ. eſt ipſi hannibali An abnueret ſortē: an recuſaret illā ſortem de filio immolādo: an pareret honori ſuperū: an vellet filiū ſuū mactari in honorē deoꝝ: Relictū eſt a pr̄ibus ipi hānibali: an vellet parere honori ſupeꝝ. i. ſorti & ſacrificio: quo debebat puer ille mactari. Trepidaꝰ. trepidabat. Vix cōpos. vix reſpiciens ꝓpter metū. Quid tibi ꝓ tanto verba annibalis: quibus patriæ gratias agit: qꝫ ſuo arbitrio rem tantam permiſerit: vt poſſet renuere & annuere ſacrum: quæ poteſtas diuina videbaꝰ. Hinc ex armis & præſtantia bellica: qua romanos vincā: quos i templis patrijs mactabimus. Generoſa. nobilis. laus romanrum ex ore hoſtili. Faxo. faciā Quirino. Romano & italo. Quirinus dictus eſt Romulus. At puer filius meus Aſpar. Heſperia italia. Aeneadis. Romanis. Vos quoqꝫ. pollicetꝰ dijs maiores victimas filio: quē ſorti cruētæ tūc eripiebat: Tu mago. edicit ſuis Hānibal: vt & loca opportūa capiāt: & iſidias hoſtibꝰ molliāꝰ Ad clauſtra. nā inter mōtes cortonēſes ad ipſū lacū via eſt perangusta: deinde paulo latior pateſcit cāpus inde colles aſſurgūt. Choaſpe. hic erat ductor lothophagorū. Vago milite. expeditis & leuis armaturæ militibus. Fauces iter anguſtū. ſiue anguſtias montium. Libamina. libationes: & ſacra: ideſt iritabo hoſtes ad puguam: vt dijs patrijs hoſtias mactem: quas noui. Deus. numē huius lacus. Sycheus erat nepos Hannibalis ex ſorore. Viri. q miſi eſtis ad me poteritis referre carthaginenſibus: qua calamitate Romanos afficiam.

¶ Petri Marſi interpretatio in quintū volumen Sillij Italici.

CEpereat hętruſcos occulto milite colles. Hānibal autore Liuio quod agri eſt inter cortonā & traſimenū omni clade belli vaſtauit: vt vires romanoꝝ ad vindicandas ſocioꝝ iniurias excitaret: & cū ad Traſimenū caſtra metatus eſſet: baleares cæteramqꝫ leuē armaturā poſt montes circunducit: equites ad ipſas ſaltus fauces tumulis apte tegentibus locat: vt vbi intraſſēt romāi obiecto equitatu clauſa omnia lacu ac mōtibus eſſent: & ſub ictu hoſtiū haberētur anguſtijs locoꝝ circūuenti atqꝫ iſidijs. pugnatū eſt vtriqꝫ acriter & tāto ſtudio: vt terremotus q totā italiā cōcuſſit minime deprehēdereꝰ: ſed hānibal memorabili clade romanos affecit: quā hoc volumie poeta deſcribit. i cuius calce fortē animū generoſāqꝫ mortē romanoꝝ celebrat. Occulto. locato ad inſidias ad clauſtra & fauces. Sidonius ductor. hannibal pœnus. Anfractus. circuitus qm̄ hānibal leuē armaturā poſt montē circūduxit. Cęcis armis. militibꝰ illic ad iſidias locatis. Anno faunigenæ. annus fauni filius regnauit circa traſimenū: & fuit rex pelaſgoꝝ qui in hætruriā cōmigratūt. Voluēte die. poſt multa tēpora. Traſimenus dictus ē a traſimeno filio tyrrheni rapto in lacū ab agylla nympha: qđ nomē dotale fuit Lydius: pater traſimeni fuit tyrrhenus lydius q

Cędibus: atqꝫ cōli gaudēt formidine matrū
Huc lætos vultus: totaſqꝫ auertite mētes
Nāqꝫ paro ſacra & meliores molior aras.
Tu magno aduerſi conſide in vertice montis
Tu leuos ꝓpior colles accede choaſpe
Ad clauſtra: & fauces ducat ꝑ opaca ſicheus.
Aſt ego te traſimene vago cū milite præceps
Luſtrabo: & ſuperis quęram libamina belli.
Nāqꝫ haud parua deus ꝓmiſſis ſpōdet aptis
Quę ſpectata viri patriam referatis in vrbē.

CEperat hætruſcos occulto milite colles
Sidonius ductor per que alta ſilentia noctis
Siluarum anfractus cæcis inſederat armis.
At parte e lęua reſtagnās gurgite vaſto
Effigiem in pelagi lacus iundabat inerti
Et late multo fœdabat ꝓxima limo
Quę vada faunigenę regnata antiquitus āno
Nunc voluēte die thraſimeni nomina ſeruāt.
Lydius huic gēitor tmoli decus ęquore lōge
Meoniam quondā in latias aduexerat oras
Tyrrhenus pubē: dederatqꝫ vocabula terris.
Iſqꝫ iſueta tuba mōſtrauit murmura primus
Gentibus: & bellis ignaua ſilentia rupit.
Nec modicus voti natum ad maiora fouebat
Verum ardens puero caſtūqꝫ exuta pudorē
Nam forma certare deis thraſimene valeres.
Littore correptum ſtagnis demiſit agyllę
Flore capi iuuenum primæuo lubrica mentē
Nympha: nec idalia lenta incaluiſſe ſagitta.
Sollicite viridi penitus fouere ab antro
Naiades amplexus vndoſaqꝫ regna tremētē.
Hinc dotale lacus nomen: lateqꝫ hymenęo

venit ex meonia: vbi eſt tmolus mons.ideo dicit tmoli decus .i. ipſius meoniæ & lydiæ. Terris.quoniā hætruriā a ſe appellauit tyrrhenā. Inſueta tuba.tyrrhenus inuenit tubā æneā:ſed Pli.dicit tyrrhenū piſeū ad quē poeta alludit.Meonā pubē:ex lydia.ſupradixit meonios colonos.Nec modicus voti.i.magna defiderans. Agyllæ.nympha:& hoc nomen deduxit poeta ab agylla vrbe: quæ nūc cere dicitur:& nomē accepit ab omine quodā:cū a pelaſgis oppugnaret̄.Lubricā mentē.hn̄s mentē lubricā & ꝓnā ad amorē : vt facile caperet̄.lubricus locus eſt in quo nō poſſumus conſiſtere:aut ambulare:vt ſunt herbæ aq̄ pfuſæ marmora lenia:& cætera id genus:ide p trāſlationē adoleſcētia dicit̄ lubrica:in qua q ſunt velut in glacie facile labūtur. vnde agylla habebat lubricam mentem.i. procliuē ad amores Idalia.venerea.i.amore cuius mater eſt venus. Idaliū ē nemus cypri vbi venus colebat̄.Hinc. ex hoc raptu lacus dictus ē traſimenus:& fuit dos quā illi dedit agylla nympha. Et iā curriculo. deſcribit crepuſculū quo flaminius ꝓperauit in hoſtē. Curriculo.curru ſuo.ponitur etiā pro curſu.Nigram metaꝫ.finē noctis.Roſcida.quoniam in aurora cadunt rores.Stringebat.tangebat. Titonia cōiunx. aurora. In primo limine.in principio diei.Cū minus annuerit viator.i. cum minus affirmaret āt finitam eſſe noctem:aut cœpiſſe diem:& ſic exprimit crepuſculum tp̄s dubium inter diem & noctem.Cōſul carpebat iniquas. Liuius ait.flaminius cū ad lacum perueniſſet iexplorato poſtero die vix dum ſatis certa luce anguſtijs ſupatis poſtq̄ in patentiorem campum pandi agmē cœpit id tātum hoſtium quod ex aduerſo erat aſpexit.a tergo & ſuper caput detectæ inſidiæ: pœnus vbi id quod petierat clauſum lacu montibuſqꝫ & circunfuſum ſuis copijs habuit hoſtē ſignum omnibus dat inuadēdi.Iniquas plenas inſidijs:quas romani non animaduerterunt temeritate conſulis:qui ſine cōſilio ruebat in hoſtes. Ipſa ſigna.vexilla.Leuia arma.i.milites leuis armaturæ non erant diuiſi ab alijs:ſed oēs mixti properabāt ad pugnā ſine ordie. Globo turmę equeſtri.Lyxaꝝ vulgus.lyxæ dicunt̄ qui exercitū ſequunt̄ quęſtus gratia : & ſunt ꝓprie qui aquā miniſtrant exercitui : vt ſcribit Noniꝰ nā lyxā antiq aquā dicebāt.Pęſago tumultu:qa videbantur pſagire eo tumultu futurā calamitatem. Implere.īplebant. Exhalās.emittēs: qm̄ nebula nil aliud eſt : niſi vapor aquæ aut terræ humidæ.nebulæ quidē vt inqt philoſophus ſūt reliquæ nubiū reſolutaꝝ ex aqua fluente.Amictu.obſcuritate·Preſſū.obſcuꝝ ꝓpter nebulas. Picęa.obſcura.Nec pœnū.pœnoꝝ.Liq̄re doli.nō potuerūt fraudes hānibalis:& pœnoꝝ propter nebulas qui ꝓperantē flaminiū ab ingreſſu fauciū nō arcebāt pmittētes ire:vt eos includerēt:vt piſces i naſſa.Properātē flaminiū cū exercitu. Mox.paulopoſt·Irremeabile.qm̄ nō poterāt redire ꝓpter hoſtes quos a tergo ī inſidijs relinquebāt. Fauces ingreſſus ad lacū inter mōtes.Geminū.qm̄ ante habebāt aquā:a tergo clauſtra cuſtodita ab hoſtibus.Vndæ.aquæ traſimeni. Refugos.redeūtes romanos ad fauces p quas intrauerāt.Haud ſecꝰ ac vitreas:clauſtra ad lacū puſinū & hānibalis aſtus cōparat piſcatori:& naſſæ qui piſcator ſcit piſcem includere tutoqꝫ capere.Naſſa iſtrumētū eſt vi

Conſcia laſciuo thraſimenus dicitur vnda.
Et iam curriculo nigram nox roſcida metā.
Stringebat:nec ſe thalamis titonia coniunx
Protulerat:ſtabatqꝫ nitens in limine primo.
Cum minus annuerit noctem deſiſſe viator.
Quam cepiſſe diem : cōſul carpebat iniquas
Progrediens ſigna ipſa vias:omniſqꝫ ruebat
Mixtꝰ eq̄s:nec diſcretis leuia arma maniplis:
Inſertiſqꝫ globo pedites & inutile marti
Lyxarum vulgus præſago cuncta tumultu
Implere:& pugnā fugientū more petebant.
Tum ſuper ipſe lacus denſam caligine cæca
Exhalans nebulam late corruperat omnem
Proſpectum miſeris:atqꝫ atræ noctis amictu
Squalebat preſſum picea inter nubila cœlū.
Nec pœnum liquere doli:ſedet enſe repoſto
Abditus & nullis ꝓperātē occurſibus arcet
Incuſtoditum mox irremeabile littus.
Nāqꝫ ſub anguſtas arctato limite fauces
In fraudem ducebat iter :geminū qꝫ receptis
Exitiū hinc rupes:hic vndę clauſtra p̄mebāt.
At contra vmbroſo ſeruabant vertice montis
Hoſtilē ingreſſū refugos habitura ſub ictu.
Haud ſecꝰ:ac vitreas ſolers piſcator ad vndas
Ore leuem patulo texens de vimine naſſam
Cautius interiora ligat:mediamqꝫ per aluū
Senſim faſtigās compreſſa cacumina nectit.
Ac fraude arctati remeare foraminis arcet
Introitu facilem quē traxit ab æquore piſcē.
Ocius interea propelli ſigna iubebat
Excuſſus conſul fatorum turbine mentem.
Donec flammiferū tollentes æquore currū
Solis ęqui ſparſere diem:iamqꝫ orbe renato

mineũ ad capiendos piſces:hñs os patẽs:& deſinẽs in caudam ex qua nõ poſſũt piſces redire. Patuloq pᷓto Faſtigans.acuens.Nectit.ligat.Excuſſus mentẽ.i.q vrgente fato prudẽtiã amiſerat.Diluerat.expulerat Tũc ales.romani ductores inituri pugnã aduocabãt pullariũ:vt offas gallis obijceret:quibus ſi integris veſcerentur ratũ erat auſpiciũ:ſi aliqd excidiſſet ex ore minime:& tũc dicebat terripudiũ ſoliſtimũ:qñ.ſ.eſca in ſolo cadebat.pauire eni percutere eſt:inde pauimẽta Pli.loquẽs de gallis ait.hi faſces romanos ipellũt aut retinent:iubent acies:aut ꝓhibent.lege Cice.libro.ij. de diuinatione:qui talia cõfutat.flaminius ſpreta religione ifœliciter pugnauit.Ales:gallus gallinaceus.Luctus.calamitatis futurę noluit comedere.Planctu.alaꝝ percuſſione. Nec rauco taurus.aliud oſtentum.nã ductus taurus vt imolaref inculſa bipenni:in collũ aufugit:qđ infœlicitatẽ portẽdebat.Signa ẽt effuſa:aliud portentũ:qm̃ vexilla terræ affixa nõ poterãt euelli.hoc ſcribit etiã Liuius:& Cice.libro.i.de diuinatiõe his verbis cũ terripudio flamini⁹ auſpicaref pullarius diẽ prælij cõmittẽdi differebat:& paulopoſt.Itaq; ſigna conuelli & ſequi iuſſit.quo tempore cũ ſignifer ſignum nõ poſſet mouere loco:nec quicq̃ pficeret plures cum accederent:flaminius renunciata ſuo more neglexit.Itaq; tribus his horis cõciſus exercitus atq; ipſe interfectus eſt. Affuſa mole.magna vi& conatu.Humo lacera ſciſſa.Teter.niger. Nitentiũ. eoꝝ qui nitebanf euellere ſigna.Patens.terra. Atra.nigro ſanguine abundãs.Ac ſup hęc diuũ genitor.fingit poeta iouẽ tũc fulminaſſe.Cice.libro.ij.de diuinatione ait.Itaq; in noſtris cõmentarijs ſcriptũ habemus ioue tonante:fulminãte: comitia populi habere nefas:& poſtea. Quod diem omnib⁹ rebus optimum auſpicium habemus : ſi ſiniſtrum fuit:Tamen negat Cicero ex ſententia ſtoicoꝝ iouẽ fulminare vt aliqs p̃dicat:ſed naturale eẽ.placet qppe ſtoicis anhelit⁹ terræ frigidos cũ fluere cœperit eſſe vẽtos:cũ aũt ſe in nubẽ iduerit eiuſq; tenuiſſimã quãq; partẽ cœperit diuidere:ac diſrũpere:idq; crebrius facere:& vehementius:tũ & fulgores:& tonitrua exiſtere.ſi aũt nubiũ cõflictu ardor exp̃ſſus ſe emiſerit : id eſſe fulmen.Heu vani monitus.exclamat poeta in amẽtiã cõſulis q tales monitus ac ꝓdigia ſpernebat magna cũ clade populi romani: Parcas.fatũ illud:& calamitatẽ futurã·Morãtia.i.q̃ fruſtra p̃dicabant: & remoranf cædes futuras: quas parcę parabant.Minores certare fatis.i.q non poteſtis repugnare diſpoſitiõi ſacroꝝ·Coruinus.L.furio& Appio claudio cõſu.M.Valerius tribunus militum adoleſcens:vt auctor ẽ Liuius pugnauit in agro põptino ſingulari certamine cum duce galloꝝ:& auxiliante coruo qui roſtro:vnguibus:plãctu alaꝝ os galli ĩpetebat. victor fuit & coruinus cognominatus eſt:& coruinorum familia:q̃ romę nobiliſſima fuit:mltonomie ac ſtẽmate clara. ex hac familia erat hic coruinus de quo nunc agitur. Egregius linguæ eloquens.Phœbea ales.coruus phœbo dicatus ꝓpter diuinationẽ:qm̃ futura ſignificare puta-

Diluerat nebulas titan:ſenſimq; fluebat
Caligo in terras nitido reſoluta ſereno.
Tunc ales priſcum populis de more latinis
Auſpicium cũ bella parãt :menteſq; deorum
Explorant ſuper euentu:ceu preſcia luctus
Damnauit veſci:planctuq; alimenta refugit.
Nec rauco taurus ceſſauit flebile ad aras
Immugire ſono:preſſaq; ad colla bipennem
Incerta ceruice ferens altaria liquit.
Signa etiã effuſa certant dum vellere mole
Teter humo lacera nitentum erupit in ora
Exultans cruor:& cędis documenta futuræ
Ipſa parens miſeris gremio dedit atra cruẽto
Ac ſuper hæc diuum genitor terraſq; fretũq;
Cõcutiens tonitru cyclopũ rapta caminis
Fulmina tyrrenas thraſimeni torſit in vndas:
Littus & ętheria per ſtagna patentia flamma
Fumauit lacus:atq; arſerunt fluctibus ignes.
Heu vani monitus fruſtraq; morantia parcas
Prodigia:heu fatis ſuperi certaſſe minores.
Atq; hic egregius linguę:nomẽq; ſuperbũ
Coruinus phœbea ſedet cui caſſide fulua
Oſtentans ales proauitę inſignia pugnę
Plenus & ipſe deum:ſociũ terrente pauore
Immiſcet precibus monita:atq; his vocibus
Iliacas te per flãmas tarpeiaq; ſaxa (infit.
Per patrios conſul muros ſuſpenſaq; noſtræ
Euentu pugnæ natorũ pignora:ce[illegible]as
Oramus ſupis: tempuſq; ad prelia dextrum
Opperiare :dabũt ijdẽ tẽpuſq; diemq;
Pugnandi tantũ ne dedignare ſecundos
Expectare deos:cũ fulſerit ore cruentam
Quæ ſtragẽ lybiæ poſcet : tũ ſigna ſequentur
Nulla vulſa manu veſciq; interitus ales
Gaudebit: nulloſq; vomet pia terra cruores.

baſ cantu:& volatu. Plinius ait:corui in auſpicijs ſoli videnſ intellectū habere ſignificationū ſuaꝝ. Proaui tæ pugnæ.illius qui pugnauit cū gallo:& coruinus cognominatus eſt. Plenus deū. diuinatiōis. nā videbaſ p̄ſagire futurā calamitatē. Sociū.ſocioꝝ: q iā timebāt. Iliacas te per flāmas.oratio coruini ad flaminiū quē obteſtaſ per ſacra romana:& tēplum capitolini iouis:ne vetātibus auſpicijs pugnā ineat. Flāmas iliacas.i.ignem veſtalē aduectū ex ilio ab ænea. Saxa tarpeia:tēplum iouis capitolini. Cædas ſuperis.oramus te vt velis parere dijs monētibus. Dextrū:propitiū:fœlix:aptū. Ales.gallus. Ante p̄ſtantē.captat beniuolentiam a flaminio:ante cuius oculos picula proponit:ſuadetq; ab vtili pugna eſſe abſtinendū.

Ante præſtantē bellis fugit īproba quantū
Hoc poſſit fortuna loco? ſedet obuius hoſtis
Aduerſa fronte:ac circa nemoroſa minantur
Inſidias iuga:nec leua ſtagnātibus vndis
Effugiū patet:& tenui ſtant tramite fauces
Si certare dolis &bellum ducere cordi eſt.
Interea rapidis aderit ſeruilius armis
Cui par imperiū & vires legionibus æquæ
Bellandū eſt aſtu:leuior laus:indice dextrę
Talia coruinus:primoreſq; addere paſſim
Orantum verba:&diuiſus quiſq; timori
Nunc ſuperos de flaminio:nūc deīde precari
Faminium ne cœlicolis cōtendere perſtet.
Acrius hoc accenſa ducis ſurrexerat ira.
Auditoq; furens ſocias non defore vires
Siccine nos inquit boiorum in bella ruentis
Spectaſtis:cū tanta lues vulguſq; tremēdū
Ingrueret turpeſq; iteꝝ tarpeia paueret?
Quas ego nūc animas dextraq; corpora fudi
Irata tellure ſata:&vix vulnere vitam
Reddentis imo:iacuere ingentia mēbra
Per cāpos:magniſq; premūt nūc oſſib⁹ arua
Scilicet has ſera ad laudes ſeruilius arma
Adiungat:niſi diuiſo viciſſe triumpho
Vt nequeam.&decoris cōtentus parte qeſcā.
Quippe monēt ſuperi:ſimiles ne ſigite vobis
Claſſica q tremitis diuos:ſat magnus ī hoſtē
Augur adeſt enſis:pulchrūq; & milite dignū
Auſpicium latio:quo in armis dextera p̄ſtat:
An coruine ſedet clauſum ſe conſul inerti
Vt teneat vallo:pœnus nūc occupet altos
Arreti muros:corithi nunc diruat arcem
Hic cluſina petat:poſtremo ad mœnia romæ
Illeſus contendat iter deforme ſub armis.
Vana ſuperſtitio:dea ſola in pectore virtus

Ante fugit an ignoras tu qui habes rei militaris pręſtantiam:ꝯ pugnādi artem calles. Tramite tenui.via anguſta. Si certare dolis.quaſi dicat.pugnādū eſt animo conſilio:atq; dolis cū hannibale: q aſtu exuberat. Seruilius.erat collega flaminij:qui totidē legiones habebat.hic romæ remanſerat:vt oibus rite peractis ad hoſtē cōtenderet.flaminius aūt ſtatim iniuſſu patꝝ in ꝓuīciā abijt:& collegā expectare noluit. Bellādū eſt aſtu:gerendū ē bellū magis conſilio q̄ viribus corporis.nā virtus animi maiorē laudē mereſ q̄ dextræ. Indice dextrę viribus q̄ īdicanſ manu.i.maior laus eſt pugnare conſilio q̄ manu cū hoſte cōfligeſ:qm̄ res magnæ conſilio nō corporis viribus agunſ. & loc⁹ eſt ab honeſto:vt oſtendat Flaminiū nō ſeruaſ decoꝝ prudentis īperatoris qui nō relinquit locum pœnitentiæ ſi vellet pugnare ſolū viribus corporis:& nō vti cōſilio:& prudentia. Ne perſtet. ne p̄ſeueret repugnare volūtati numinū. Acrius vehementius accēdebaſ ꝓpter verba coruini & alioꝝ:qui pugnā diſſuadebant. Siccine nos igr verba flaminij ſuos increpātis q ſe hc minē bellandi peritū pugna hortabanſ abſtinere:& a p̄terita fœlicitate arguit eſſe pugnādum:oſtēdit q; facilem fore victoriā:cū prius boios gentem immanem & efferatā vt quondā fuerūt gigātes nati ex terra irata dijs magno prælio ſuperarit:eoſq; victos in triumphū duxerit:Siccine:ſic ne ideſt an cognouiſtis me degenerē:& īprudētes in bello cōtra boios. Lues.peſtis:& magnū malum.i.ipſi boi q erant tanq̄ lues. Ingrueret imineret nobis. Paueret.timeret ne iteruꝫ capereſ. Irata tellure.i.q̄ irata videſ ꝓduxiſſe boios immanes & horrendos:vt quōdā ꝓduxit gigātes. Scilicet has ſera ad laudes:ironice loquiſ:& ex ſtomacho.q.d debeo ne ego q tot laudes adeptus ſū cōtra boios expectare ſeruiliū q partē gloriæ meæ accipiat. Decoris.honoris & laudis. Quippe monēt ſuperi.confutat ſniās coruini q dixerat expectandos eē deos ꝓpitios:& ait.nolite arbitrari de oſeē ſimiles vobis:q nō mō p̄lia & hoſtes timetis:ſed claſſica etiā.i.ſigna belli & tubaꝝ clāgores.& ſic arguit eos timiditatis. enſis inquit ē augur optimus cōtra hoſtē.nō debemus timere ſi gallus gallinaceus veſci recuſat. nā dignū auſpiciū romano milite qd dextra armata p̄ſtat:ſeruat poeta decoꝝ viri fortis:& ſpnētis religionē. Latio milite.romano:cuius ars

militia eſt locus ab honeſto. An coruine ſedet. locus eſt primo ab honeſto: cũ dicit nõ decere romanũ mili tẽ cõtineri caſtris tãq̃ pauidũ & ignauũ cũ hoſtis vageť: & iſulſtet. Inde ab vrbi ne. ſ. hãnibal diruat muros & arces ſocioꝝ: apud Liuiũ ſic ait. quimo arretij ante mœnia ſedeamus. hic. n. pr̃ia & penates ſũt hãnibal emiſſus e manibus depopuleť ialiã: vaſtãdo & vrẽdo oia ad romana mœnia pueniat: nec ante nos hic mo uerimus: q̃ ſicut oli camillũ a vehis. C. flaminiũ pr̃es acciuerint. An ſedet. placet. Arces corithi. coronã ap pellat corithũ: q̃ ẽ ꝓpe lacũ vt dictũ eſt: & ahuc retinet nomẽ. cluſiũ etiã retinet nomẽ vbi regnauit porſena Vana ſupſtitio. ſeruat decoꝝ hois ipij: & i arma furẽtis. ſic capaneus apud Papiniũ ſp̃tis augurijs dicit. Pri mus i orbe deos fecit timor. turpe inqt flaminiꝰ eſt hoi armato: ꝑpter aliq̃ religionem nolle pu gnare. Supſtitio dr̃ vana religio. nõ ſolũ inqt Ci. in libris de natura deoꝝ phi: veꝝ etiã maiores nr̃i ſupſtionẽ a religione ſeparauerũt. nã q totos dies pcabãť & imolabãt vt ſibi ſui liberi ſupſti tes eẽnt ſupſtitioſi ſũt appellati: qd nomẽ patuit poſtea latiꝰ. i. ad alia pmulta trãſlatũ ẽ: q aũt oia q̃ ad cultũ deoꝝ ptinerẽt diligẽter retractarẽt: & tanq̃ relegerent ſũt dicti relinioſi ex relegendo: alias definitiões relıõis lege apd̃ Galliũ: & Ma cro. nõ decet iquit flaminius armatos eẽ ſupſti tioſos: & timere vanã religionẽ. nã in pectore mi litũ nr̃a dea ẽ pter virtutẽ. i. ipſã fortitudinẽ ma gnitudinẽq; ai. Capaneus apd̃ Papi. ait: Virtus mihi numẽ: & enſis quẽ teneo. Aqs eridani. qm̃ trebia emittit in padũ. Aere atq; æquo. deſcri bit arma flami j. Aequorei iu. vituli marii: cuiꝰ pellis nõ tãgiť fulmine. Crine ſue. rubicũdo & horrido: q̃lẽ hñt ſueui populi germaniæ q nũc mõtes icolũt: & qa flaminiꝰ boios: ligures: & ſue uos vicerat. ideo dicit poeta ipſũ habuiſſe cries ſueuos in caſſidis iuba. Sylla. monſtrũ erat i fre to ſiculo habens inguine tenus canes latrantes: ſcyllã portabat ꝓ inſigni flaminius in cono ga leæ. Põdera remi. alludit ad naufragia q̃ fiebãt ad ſcyllã: q̃ eſt ſcopulus in freto ſiculo hñs ſub ſe antra & cauernas: ad q̃s aq̃ ipulſu vẽtoꝝ illidũ tur: & imitanť latratus canũ. iõ locus datus eſt fabulæ. Home. i odyſſea ſic ait. Duo ſũt ſcopuli cacumẽ nubes exuperat. in qd̃ nemo mortaliũ aſcẽdit vnq̃. In medio ſcopulo ſpelunca herebi iſtar hitat illic ſcylla mõſtꝝ iniane: cui pter deũ occurret nemo. aſpectu triſtis. xij. hẽt pedes: col la plõga ſex: totidẽ capita: dẽtes triplici ſerie pe ctinatos: capita exerẽs: beluas ingẽtes piſcatur. Spoliũ gargeni. gargenus fuit dux boioꝝ: cui ademet it galeũ flaminius iſignitã· ſcylla. Squa ma nexiſis hamos tortos. i. habẽs hamos & an nullos innexos: ex quibus lorica itexta eſt. erat iquit illi loricæ ſquama: vt eſt illa eminẽtia par ua in piſce: habens hamos tortos: nexiles: nam alter alteꝝ connectit. Rudi duro: & impolito. Permixto tauro qm̃ in iteriore parte lorice erat corium bubulũ. Lupa erat cælata in clypeo fla minij: q̃ ſub rupe capitolina pbuit lac Romolo & remo illic expoſitis iuſſu amulij. Alumnum aſſaraci. Romulũ oriundũ ab aſſaraco p æneã.

Bellantum viget. vmbrarũ me noctibus atris
Agmina circunſtãt: trebiæ qui gurgite quiq;
Eridiani voluuntur aquis inhumata iuuẽtus.
Nec mora iam medio cetu ſigniſq; ſub ipſis
Poſtrema aptabat nulli exorabilis arma
Aere: atq; æquorei tergo fluente iuuenci
Caſſis erat munita viro: cui vertice ſurgens
Triplex criſta iubas effundit crine ſueuo
Sylla ſuper fracti contorquens pondera remi
Inſtabat: ſeuoſq; canũ pandebat hiatus
Nobile gargeni ſpolium: quod rege ſupbus
Boiorum cęlo capiti illacerabile victor
Aptarat. pugnas decus portabat in omnis
Loricam induitur: tortos huic nexilis hamos
Ferro ſquama rudi: permixtoq; aſpa tauro
Tum clypeũ: quatit aſperſũ quẽ cædibus olĩ
Celticus ornarat cruor: humẽtiq; ſub antro
Ceu fœtum lupa permulcẽs puerilia mẽbra
Ingentem aſſaraci cœlo nutribat alumnum
Hinc enſem lateri: dextreq; accõmodat haſtã.
Stat ſonipes vexatq; ferox humentia frena.
Caucaſeam inſtratus virgato corpore tigrim:
Inde exceptus equo qua dant auguſta viarũ
Nunc hos: nũc illos adit atq; hortatibus iplet
Veſtrũ opus eſt: veſtrũq; decus ſuffixa p vrbẽ
Pœni ferre ducis ſpectanda parentibus ora.
Vnũ hoc ꝓ cunctis ſat erit caput: aſpera qſq;
Hortamẽta ſibi referat: meus heu meus acris
Ticini frater ripis iacet: ac meus alta
Metitur ſtagna eridani ſine funere natus.
Hæc ſibi qſq;: ſed eſt veſtrũ cui nulla doloris
Priuati rabies: is vero ingentia ſumat
E medio fodiant quæ magnas pectus in iras
Perfractas alpes: paſſãq; ifanda ſagunthum
Quoſq; nephas vetiti trãſcendere nomẽ iberi

Tangere iam tybrin.nã dũvos augur & extis
Quęſitæ fibrę vanuſq̧ moratur aruſpex
Solum iam supereſt tarpeio ĩponere caſtra.
Turbidus hæc viſoq̧ arctis in milibus atras
Bellatore iubas aptãte:eſt orphite munus
Eſt ait hoc certare tuum:quis opima volenti
Dona ioui portet feretro ſuſpenſa cruento
Nam cur hæc alia pariatur gloria dextra.
Hic prouectus equo/poſtq̃ iter prœlia notã
Accepit vocem:procul hinc te martius inquit
Murranæ oſtendit clamor:videoq̧ furentem
Iam tyria te cede:venit laus quanta:ſed oro
Hęc anguſta loci ferro patefacta relaxa.
Tum ſoracte ſatũ pręſtantẽ corpore &armis
Aequanũ noſcens patrio cui ritus in aruo
Cum pius arcitenẽs accenſis gaudet aceruis.
Exta ter innocuo latum portare per ignes
Sic in apollinea ſemper veſtigia pruna
Inuiolata teras:victorq̧ vaporis ad aras
Dona ſerenato referas ſolennia phœbo
Concipe ait indignum factis ęquane furorẽ
Vulneribuſq̧ tuis:ſocio te cædis & iræ
Nõ ego marmaridũ mediã penetrarẽ phalãgẽ
Cinyphiæq̧ globos dubitari irrũpere turmę
Nec iã vltra monitus &verba morãtia martẽ
Ferre valet:longo æneadis quod flebitur æuo
Increpuere ſimul feralia claſſica ſignum.
At tuba terrificis fregit ſtridoribus auras:
Heu dolor:heu lachrię:nec tot pꝰ ſęcula ferę
Horreſcov t pẽdẽte malo.ceu ductor ad arma
Excitet tyrius latebroſis collibus aſtur.
Et libys:& torta balearis ſæuus habena
Erũpũt multuſq̧ maces garamaſq̧ naſaſq̧:
Tum quo nõ alius venalẽ in prælia dextram
Ocior attulerit:conductaq̧ bella ꝓbarit:
Cantaber:& galeæ cõtempto tegmine vaſco.
Hic pariter rupes lacus hic.hinc arma ſimlq̧
Conſona vox vrget:ſignũ clamore viciſſim
Per collis tyria circunfundẽte corona.
Auertere dei vultus:fatoq̧ dederunt
Maiori non ſponte locũ.timet ipſe tyranni

Cœlo.qm̃ romulus poſt mortẽ fuit relatus ĩ nũ meꝝ deoꝝ:& ſacra illi ĩſtituta:& flamẽ qrinalis Sub antro.Diony.alicarnaſſeꝰ ait libro prio.an trũ cũ ſcaturiẽte fõte cõiunctũ palatio oſtẽdit:ĩ quo eſt imago lupæ ꝓbẽtis vbera pueris. Ingẽtẽ alũnũ.alludit ad magnitudinẽ vrbis & famã: cuius ille fũdamẽta iecit & nomen dedit.Inſtratus habens ſup dorſũ ſtratã pellẽ tygridis :q̃ capit ĩ caucaſo mõte ſcythię. Virgato.maculoſo. ẽ eĩ diſtincta maculis tygris. Anguſta viaꝝ.fauces quibus erat eundũ in hoſtẽ. Veſtrũ opꝰ eſt. verba flaminij hortãtis ſuos ad pugnã: & locꝰ ẽ ab honeſto & vtili.Ora ducis.caput hannibalis affixũ haſtæ.Aſpa hortamẽta.qſq̧ inqt ꝓ cõi ſalute reuocet in mẽtẽ ea q̃ nos incitare debẽt ad pugnam:ne ignaui & obliti dignitatis auitæ:ac fortitudinis videamur.Meus heu meus.duplicatio ẽ ad maiorẽ dolorẽ exprimendũ de morte fris:& locꝰ ẽ ab hõeſto.& pio.dicit.n.ſe ĩpelli ad arma.pietate quã ergafratrem hẽbat: & amore quo filiũ ꝓſeq̃baꝛ:quos vlciſci decet.Sine funerẽ Sine honore ſepulturę:& ſic mouet affectus. Hæc ſibi qſq̧.ſ.referat:cuiꝰ aliqs affinis & ꝓpiquus occiſus ẽ ab hoſtibꝰ:ſed ſi ẽ aliqs veſtꝝ cui nulla ſit rabies priuati doloris ſumat irã ĩ hoſtes a cãpublica.ſ.pfractas eẽ alpes munimẽta italię euerſã eẽ ſagũthũ:& pœnos iã tãgere tybri:qbꝰ erat vetitũ trãſcẽdere iberꝫ. Ingẽtia.ſ.hortamẽta. E medio.ex cã publica:& dãno:qm̃ prię oia debemus ꝓ qua vitę nõ ẽ parcendũ.ergo locus ab honeſto:decet.n. ꝓpulſaꝛ iiuriã. Trãſcẽdere nephas.qm̃ terminus iperij vt dictũ ẽ erat ãnis iberus. Turbidꝰ.iratus flaminius hæc dixit.Eſt orɜmu.verba flaminij ad orphitũ ſeſe pugnæ aptãtem:quẽ hortatus ẽ ad cædẽ hannibalis vt referret opima ſpolia ioui feretrio. Feretro.ramo aut trũca haſta.naꝫ feretꝝ ſignificat qcqd ſuſtinet. Inde mãus põt appellari feretꝝ. Detracta ſpolia duci:feretro ſuſpẽdebant & portabãt ad q̃rcũ capitolinã.feretrũ ẽt ſignificat lectulũ:ſiue ſãdapilã.qua mortuoꝝ cadauera efferunꝛ. Romulꝰ autore Liuio fabricato ad id apte feretro ſpolia opima ioui rettulit:quẽ feretꝝ appellauit.Cruẽto.pfuſo hoſtili ſãguine.Ruiſpor.qs inquit habebit hãc gloriã:vt referat ſpolia opima Alia dextra. quam tua o orphite. Martius cla. bellicoſus.nã muranus hortabaꝛ milites ad pugnã: quẽ hortatus eſt flaminius : vt clauſtra illa & fauces apiret.Satũ ſo.ſoracte mõs ẽ apud ſabinos dicatus quõdã appollini cuius ſacerdotes nudis pedibus & illæſis ibãt p prunas:ſed Stra. dicit:ſacra illic ſolita celebrari ſub noie feroniæ deę:nõ appollinis.feroniã iquit finitimi magno dignãꝛ honore quo in loco ipſius tẽplum ẽ mirificum habens ſacrũ.nam qui eius numie afflã

tur:nudis pedibus prunas inambulant ſub hac demõe:& copioſũ nulla læſiõe cinerẽ. Pius ar. phœb⁹ q fuit pius in matrẽ Latoniã:& vtitur ar cu. Aceruis.accẽſa.ſtrue lignorũ in ſacrificio. Victor va.c aloris:qui nõ ledit pedes ſacerdotũ Serenato.placato:& læto. Ad aras.q̃ñ arisvndiq; obſeſſis incẽdio p medios ignes exta ad arã portabãt. Turbæ cy.libyſſæ. Fera.allatura mortem. Claſ.ipſæ tubæ dederũt ſignũ pugnæ : qđ erat ferale:ac peſtiferũ romanis legionib⁹. Fregit au.percuſſit aerẽ ſuo clangore. Heu do.exclamat poeta:& mouet affectus. Nec ſere quaſi dicat adhuc plorare debemus calamitatẽ illas: & ego nũc horreſco referens:ac ſi illa clades romanis ĩpenderet. Aſtur.hiſpanus miles locat⁹ ad inſidias. Torta habena:funda qua vtebant̃ baleare .eruperunt etiam macæ garamantes & nomades. Tũ quoq; nõ alius.eruperunt etiã ipi cantabri qui habent dextrã venalẽ : & gaudent conduci ad militiam. Vaſco.vaſcones populi hiſpanię galeam ſpernebant.ſupra dixit:vaſco inſuetus galeæ. Sola appennini.fingit poeta numina auertiſſe oculos a tanta crudelitate:& ſolam iunonem ſpectaſſe cædes reſidẽtem in vertice appennini : & eſt imitatio Virgilij qui fingit iunonem ſpectaſſe pugnam æneæ ac turni. Primæ picentum.picentes ſũt in calabria:quorum.metropolisvocabatur picẽtia : de quo ſuo loco dicetur. Turbato victore.laceſſitis hoſtibus qui videbantur victores. Libera metuendi.ac ſi nullum haberet timorem. Ipſa iuuentus tanq̃ erepta ſpe vitæ ruebat i hoſtes : & ſuis vmbris piacula præſumebant.eos quippe in piaculum futuræ mortis mactabant. Erepto cœlo.erepta vita & luce. Manibus.vmbris. Vnanimo niſu. concordi conatu. Submittunt. ad terram declinant : & ſternunt clypeos hoſtiles .confixos terræ pondere teli : quod curuato ferro repellebatur. Fixos. perforatos.

Curuato pondere teli : ideſt curua pondere teli i quod a ſe repellebant. Nam pondus & i[illegible]is teli incuruabant clypeos. Bellona. eſt dea belli quæ vagabatur per vtraſq; acies portans facem. nam cum ad manus & arma ventum eſt:ſanguis circa præcordia feruet : & furor accendit animos ad pugnam. Diuæ tartareæ. Bellonæ infernæ. Ferali cantu. mortali. Lymphatas. furentes ardore belli.

His. Romanis res aduerſæ dabant iras: & pœni accendebantur victoria. Crudus ſtimulus ruente fortuna : quoniam extrema neceſſitas animos impellit ad fortia. Spem proieciſſe ſalutis. Sic Virgilius. Vna ſalus victis nullam ſperare ſalutem : & qui nullam ſpem habet ſalutis magis ac magis accenditur : cum

Fortunam libyci mauors:diſiectaq; crinem
Illachrymat venus:& delum puectus apollo
Triſtem mereti ſolatur pectine luctum.
Sola appennini reſidens in vertice duras
Expectat cædes inimico pectore iuno:
Et velut erecto metuendi libera cœlo
Ipſa ſuis manibus præſumpta piacula mittit
Primæ picentum e rupto ceu turbine fuſa
Agmina:& hãnibalẽ ruerevt videre cohortes
Inuadũt vltro:& pœnas pro morte futuras
Turbato victore petunt:accenſa iuuentus
Funditur vnanimo niſu & cõcordibus auſis.
Pilorum in pœnos nimbus fixoſq; repulſi
Submittũt clypeos curuato pondere teli.
Acrius hoc rurſum libys & præſentia ſæui
Extimulat ducis:hortantes ſe quiſq; viciſſim
Incumbũt:preſſoq; ĩpellunt pectore pectus
Ipſa facem quatiens ac flauam ſanguie mĩſto
Sparſa comam medias acies bellona pererrat:
Stridit tartareæ nigro ſub pectore diuæ
Letiferũ murmur:feraliq; horrida cantu
Buccina lymphatas agit in certamina mẽtes.
His iras aduerſa fouent cruduſq; ruente
Fortuna ſtimulus ſpem proieciſſe ſalutis.
Hos dexter deus & læto victoria vultu
Arridens acuit:martiſq; fauore fruuntur.
Abrectus pulchro cedum lateranus amore
Dũ ſeqtur dextrã i medios penetrauerat ho
Quẽ poſtq̃ flores æquali lentulus euo(ſtis
Conſpexit nimium pugnæ nimiũq; cruoris
Infeſtas inter non equo marte cateruas
Fata irritantem niſu ſe concitat acri
Immittemq; bagam qui iam vicina ferebat
Vulnera pugnãtis tergo velocior haſta
Occupat:& ſociumduris ſe caſibus addit (ſci
Tũc alacres arma agglomerãt gemiaq; coru=
Frõte micãt parib⁹ fulgẽt capita ardua criſtis
Actus in aduerſos.caſu nãq; obuia ferre
Arma quis auderet:niſi quẽ deus ima colẽtũ
Damnaſſet ſtygię nocti.perfracta gerebat
Syrticus excelſo decurrẽs robora mõte.

Et quatiens acer nodosī pondera rami.
Flagrabat geminæ neqcquā cædis amore.
Non hic egates insidiaq; littora nautis
O iuuenes motūq; nouis sine marte procellis
Fortunam bello pelagus dabit: æquoris oli
Victores media sit qualis discite terra
bellator libys & meliori cedite regno.
Ac simul infesto lateranū vulnere truncæ
Arboris vrgebat iungens conuitia pugnæ
Lētulus hic frendens ira trasimenus in altos
Ascendet citius collis q̄ sanguine roret
Iste pio ramus subsidens ilia nisu
Conantis suspensa fodit: tū feruidus atro
Pulmone exundat per hiantia viscera sāguis.
Nec minus accensis in mutua funera dextris
Parte alia campi seuit furor altus hiertes
Obtruncat nerium rullo: ditissimus agri
Occūbis generose volūx: nec clausa repostis
Pondera thesauris: patrio nec regio quōdam
Præfulgens ebore & possessa mapalia soli
Profuerit: quid rapta iuuāt? qd gētibus auri
Nūquā extīcta sitis? nō quē fortūa fouendo
Congestis opibus donisq; refersit opimis
Nondum tartarea portauit nauita cymba
Iuxta bellator iuuenibus appius ausis
Pandebat cępū cede: atq; vbi plurima virtus
Nulliq; aspirare vigor: decus inde petebat
Obuius huic atlas: atlas a sanguine ibero
Neqcquā extremę lōginquus cultor harenæ
Impetit os hasta: leuiterq; e corpore summo
Degustat cuspis generosū extrema cruorē.
Intonuere minæ: violentaq; lumina flāmis
Exarsere nouis furit & diffulminat omnem
Obstantū turmā: & clausū sub casside vulnus
Martia cōmēdat manantī sanguine membra.
Tū vero aspiciēs pauitātē: & cōcedere semet
Nitentem sociis iuuenem ceu tigride cerua
Hircana cū pressa tremit: vel territa pennas
Colligit accipitrem cernens in nube colūba:
Aut dumis subit albenti si sensit in æthra

ſciat ſe moriturum vt honeſte cadat. Hos. i. hoſtes acuit victoria: & romanos vltima neceſſitas: & deſperatio. Lateranus. erat italus: cui ſe præbuit ſocium lentulus. Dū ſequitur dextram manum ſuam cædentem hoſtes. Nimium pugnæ. valde appetētem pugnam. & cruorē. Nō æquo marte. quia erat ſolus. Bagā. hic erat pœnus. Pugnantis. laterani. Aduerſos. lateranum & lētulum. Deus. pluto. Ima. loca inferna. Nocti. morti: q̄ ē nox perpetua. Syrticus. erat afer: nomenq; a ſyrtib⁹ deductum. Præfracta robora. dura. nam præfractum dicitur durum & īflexibile: ideo dicit Cicero ī officijs catonē nimis ꝓfracte defēdiſſe ærariū. Geminæ cædis. laterani ac lentuli. Nō hic egates. verba ſyrtici: qb⁹ īſultat romanis iuuenib⁹ dicēs: Nō ſum⁹ nūc ī mari: & pelag⁹ nō dabit vobis victoriā: vt habuiſtis primo bello punico ad egates: ſed diſcite qualis ſit bellator libys ī terra. Regno. ſ. nr̄o libyco. Cōuicia. ꝓbra: & cōtumelias. Traſymenus ī altos: verba Lentuli ad Syrticum. Roret. aſperſus ſit romano ſanguine. Subſidens inclinans ſeſe ad ictum inferendum. Suſpenſa. erecta: quoniam ille erexerat ſe in pedes vt romanos robore impeteret. Hiertes. erat pœnus. Nereus. erat ital⁹: quem interemit hiertes. Generoſę nobilis & habens claros natales. Patrio ebore. quoniam in aphrica ſunt elephanti: ex quorum dentibus fit ebur: quo regiæ ornabātur & poſtes. Vnde dicit Propertius: Et valuæ libyci nobile dentis opus. Quid rapta iuuant. verba poetæ in auaritiam. Rapta. ablata alijs. Nudum. ſine opibus quas reliq̄t tanto ſtudio quæſitas. Nauita. charon portitor ad ſtygiam paludem. Appius. erat romanus. Appiorum familia cognominata eſt a corona Appij: quā L. Appius in achaia meruit: quoniam in certaminibus nemeis in honorem archenori victores appio coronabātur. Vnde Iuuenal': Graiæque appium meruiſſe coronæ. Vbi plurima virtus. ideſt irruebat ī confertiſſimas acies: & inde petebat famam: quo cæteri penetrare nō poterant: vt fortitudinem oſtentaret ſuam quę circa difficilia verſatur. Extremæ. maris atlantici accola. Impetit. vulneratos ipſius apij: ſed leuiter. Generoſum. nobilem. cruorem appij generoſi: & alti ſtemmatis. Diffulminat. diſſipat inſtar fulminis. deſcribit iratum appium. Commendat. ornatur: & maioris pulchritudinis facit. Martia. bellicoſa. Iuuenem. atlantem qui iam timebat appium in ſe ruentem. Ceu tygride cerua. athlantem iras appij timentem & latebras quærentem comparat ceruæ fugienti tygridem: & columbæ accipi-

trem:ac lepori aquilam. In æthra. ipſo aere. Librantẽ viſus:deſpicientem hinc inde vt deſiliat in leporẽ. Colla viri. atlantis. Succeſſu. bona fortuna:qm̃ ſtrauerat hoſtem:& iam ꝓperabat in aliũ. Iſalces cyniphi⁹. apher:& accola cyniphis fluuij hic erat gener magonis:quẽ appius iteremit Sydonia ſpõſa. filia magonis fratris Hãnibalis. Vano fœdere. qm̃ mortuus eſt:& vxore potiri non potuit. ideo fœdus promiſſæ tedæ fuit vanum. Tedæ. matrimonij ac nuptiarum in quibus præferebantur tædæ accenſæ. Aere in cyniphio. i. galea ipſius iſalcis eandem ſortem. futilis dicitur ignauus : & nullius momenti. futilis dr̃ ab effũdẽdo. nã quẽadmodum illd̃ vas oĩa effũdit:ſic etiã homo vanꝰ & debilis & q ſilẽda tacere neqt. nũc iſalces erat futilis:ideſt ſine viribus contra Appiũ. Detorſit vmbonẽ. perſtrinxit vmbonem appij vano ictu:atqꝫ incerto:& quia non penetrauit vmbonem:ideo dixit detorſit. ergo vtriqꝫ fuit eadem ſors. Appius enim fregit enſem i vmbone iſalcis & iſalces debili ictu detorſit vmbonẽ appij & ſic neuter alteri nocuit. Saxum. imitatur. Virgilium qui canit turnum iecisse in æneam ſaxum ingentis magnitudinis:Socer. mago. Fœdera. pactum. matrimonium Coruſcæ. fulgentis:& hæſit parumper mago cum eſſet prope appium vt facit leo. Haud ſecus. magonem cõparat leoni qui ruens in taurũ quamuis fame ſtimuletur:tamẽ cõſpecta ferocitate tauri paulum immoratur & taurum ſeſe ad pugnam expedientem ſpectat:ſic mago ſpectabat appiũ qui contra tantum hoſtem animos ꝑparabat. Toros. tori ſunt plicæ & eminentiæ i collo taurorum & muſculi lacertorum dicuntur tori. Inde toroſus dicitur lacertoſus:& Valerius flaccꝰ canit Herculem fuiſſe conſpicuum toris. & tori oſtendunt robur. Molli iuuenes funduntur in alga, inquit conſpicuuſqꝫ toris Tirynthius. Sparſa. quam ſpargit pedibus volens inire pugnam. Siqua tibi pietas. verba appij ad magonem quem vulnerauit in ſiniſtro brachio. poſt ea mago appium interemit. Ictum fœdus. matrimonium cum iſalce. Moras ęris. ideſt per impedimenta ferri propter loricam & galeam Stetit. infixa eſt. Perlibrat. torquet in appium Fratris. Hannibalis. libys mago. Durio cæſo. quem interemit apud ſagunthum:& eſt nomẽ deductum a durio fluuio hiſpaniæ. Spectatæ. inſignis & claræ. Adiutum niſu doloris. quia dolor amiſſi generi ſui dabat vires magoni. Lætalem. mortalem. Aequore mœonio: campo hætruſco quoniam mœonij tenuerunt hætruriam duce tyrrheno. vt dictum eſt. Admorſæ haſtæ:quam mordebat murmurando.

Librantem viſus aquilam lepus ore citato
Enſe ferit tum colla viri dextrãqꝫ micantem
Demetit:ac mutat ſucceſſu ſęuior hoſtem.
Stabat fulgentẽ portans in bella bipennem
Cinyphius:ſocericqꝫ miſer magonis inire
Optabat pugnã ãte oculos ſpe laudis iſalces
Sidonia tumidꝰ ſponſa:vanoqꝫ ſuperbus
Fœdere ꝓmiſſę poſt dardana prœlia tedæ.
Huic immittit ouans violentas appius iras.
Conantiqꝫ grauem fronti librare ſecurim
Altior inſurgens galeam ſuper exigit ictum:
Et fragilis valido conamine ſoluitur enſis
Aere in cinyphio:nec diſpar ſortis iſalces
Vmbonem incerto detorſit futilis ictu:
Tũ ꝙ hũo haud vnquã valuiſſet vellere ſaxũ
Ni vires trux ira daret:torqbat ãhelãs
Appius: & lapſu reſupina in terga cadentem
Mole ꝓmit ſcopulꝰ. ꝓfractiſqꝫ oſſibus vrget:
Vidit cõiuncto miſcens certamina campo
Labẽtem ſocer: & lachrymæ ſub caſſide fuſæ
Cũ gemitu:rapiduſqꝫ ruit: data fœdera nup
Accendunt animos:expectatiqꝫ nepotes.
Iãqꝫ aderat:clypeũqꝫ viri atqꝫ ĩmania mẽbra
Luſtrabat viſu: propiorqꝫ a fonte coruſcæ
Lux galeæ ſæuas paulum tardauerat iras
Haud ſecus e ſpecula præceps delatus opaca
Subſidẽs campo ſummiſſos contrahit artus:
Cum vicina trucis conſpexit cornua tauri:
Quãuis lõga fames ſtimulet leo:nũc ferꝰ alta
Surgẽtes ceruice toros:nunc torua ſub hirta
Lumina minatur frõte:ac iã ſigna mouentem
Et ſparſa pugnas meditantẽ ſpectat harena.
Hic prior intorquẽs telum ſic appius infit.
Siqua tibi pietas ictum ne deſere fœdus:
Et generũ comitare ſocer:per tegmina velox
Tunc ęriſqꝫ moras leuo ſtetit haſta lacerto.
At contra non dicta libys ſed feruidꝰ haſtã:
Perlibrat magni donũ memorabile fratris.
Cæſo quã victor ſub mœnibus ille ſagunthi
Abſtulerat durio:ac ſpectatæ nobile pugnæ
Germano dederat portare in pręlia pignus

Telū īgens:pq; arma viri perq; ora doloris
Adiutum niſu lœtalem protulit ictum:
Exangueſq; viri conantis vellere ferrum
In vulnus cecidere man⁹.iacet æquore nomē
Clarū meonio:atq; italæ pars magna ruinæ:
Appius.intremuere lacus corpuſq; refugit
Cōtractis thraſimenus aquis.telū ore cruēto
Expirās p̄mitatq; ad morſæ īmurmurat aſtę
Nec fati melior mamercus corpe toto
Exoluit pœnas nulli non ſaucius hoſti
Nanq; per aduerſos qua luſitana ciebat
Pugnas dira magnus.raptū cū ſanguine teli
Signiferi magna vexillum mole ferebat:
Et trepida infœlix reuocabat ſigna ſuorum.
Sed furiata cohors auſiſq; accenſa ſuperbis.
Q đcūq; ipa manu geſtabat miſſile quicquid
Præbebat tellus ſparſis vix peruia telis
Iniecit pariter:pluresq; in corpore nullo.
aduolat interea fraterni vulneri ira
Turbatus libyæ ductor viſoq; cruore.
Nū lateri cuſpis num toto pondere telum
Sediſſet: fremitq; amens ſocioſq; rogabat:
Vtq; metū læthi procul & leuiora pauore
Cognouit p̄prio tectū geſtamine p̄ceps:
Ex acie rapit:& tutis a turbine pugnæ
Cōſtituit caſtris:medicas hinc ocius artes
Et lenioris opem ſynali vocat vngere vulnus
Herbarū hic ſuccis ferrūq; e corpore cantu
Exigere:& ſomnum toto miſiſſe chelydro
Anteibat cunctos nomē que erat ide p̄ vrbes
Perq; parethoniæ celebratum littora ſyrtis.
Ipe oli antiquo primū garamanticus hāmon
Scire pater dederat ſinalo morſuſq; ferarum
Telorumq; graues ictus ſedare medendo.
Atq; is deinde ſuo moriens cæleſtia dona
Monſtrarat nato:natuſq; hæredis honori
Trāſmiſit patrias artes quē deinde ſequutus
Haud leuior fama ſinarus garamātica ſollers
Mōſtrata augebat ſtudio multaq; vetuſtum
Ammonis comitē numerabat imagie patrē
Tū proauita ferens leni medicamina dextra

Mamerc⁹.iterfect⁹ fuit a luſitanis.Nec melior fati.i.par fatū:qm̄ cecidit vt appius.Nulli non ſaucius.i.a multis vulnerat⁹ de luſitanis dictū eſt ſupra.Signiferi.ferētis ſignū.i.aquilā vexillū romanoꝝ.Cohors.luſitanoꝝ.Pluresq; i corpore nulli.i.nulli fuerūt plures haſtæ in corpore.Vix puta telis.i.vix capax teloꝝ p̄pter multitudinē.Aduolat interea.Hānibal accurrit cū audiuiſſet vulneratū eſſe magonē fratrē: illūq; referri ad caſtra iuſſit ac curari.Geſtamine.p̄pria veſte.Synali.ſynal⁹ erat chyrurg⁹ i caſtris.primi medici fuerīt chyrurgi q vulnera i bello curabāt ſuccis herbaꝝ iñ alij medici extiterīt.Archagat⁹ lyſaniæ fili⁹ ex pelopōneſo.vt autor ē Pli.prim⁹ romā venit.L.æmilio.M.Liuio cōſul.eiq; ius q ritiū datū & taberna i cōpito accilio ēpta:grat⁹ fuit primo:mox a ſæuitia vrēdi & ſecādi carnifex appellat⁹ ē.Cātu.icātatiōib⁹ Exigere.extrahere.Torto.i ſe replicato.Paretoniū ē p̄pe ſyrtes.vt dictū ē verſ⁹ ægyptū.Ipe oli antiquo.repetit originē hui⁹ artis quā & ſynalus callebat.Hāmō garamātic⁹.i.iuppiter q colebaī apd garamantes.Atq; is ſynal⁹ docuit hāc artē filiū ſuū & ſic p ſucceſſiōis gradū p̄pagata ē.Haud leuior fama.q̄ſi dicat.hic ſynalus non erat leuioris famæ q̄ fuiſſēt maiores ſui in hac arte.hoc nomē deductū ē a ſynalo oppido Solers.diligēs.Augebat mōſtrata garamātica .i.ipſā artē mōſtratā ab Hāmōe garamantico. Cęleſtia dōa.medicas artes datas a ioue hāmone.Vetuſtum p̄rem.illū primū ſynalū quē iuppiter docuit.M ita imagie.qm̄ apđ ātiquos vt dictū ē maioꝝ vult⁹ cæra exp̄ſſi diſponebātur i armarijs & atrijs & is gaudebat & cēſebaī mlta imagie q hēbat claros natales & altū ſtēma maioꝝ.Leni dextra.miti.chyrurgus: vt ſcribit Corneli⁹ celſ⁹:debet eē iuuenis:& hēre manū leuē ne.ſ.tremēdo aut nimiū p̄mēdo vuln⁹vltra q̄ oporteat reſcindaī aut vexeī.Mulceat lympha.imitaī Virgiliū canētē mezētiū lauiſſe vulnera aqs tyberinis.Cæſi hoſtis.appij. Leuabat caſum:magnitudie laudis adeptæ qa ſtrauerat appiū vuln⁹ acceptū cōpēſabat.Leuabat.leuiorē faciebat:& tolerabiliorē p̄pter laudē quā erat aſſequutus morte appij.Parce metu. verba magonis ad fratrem.quibus lætatur ſe interfeciſſe appiū mīri nominis:vt iā nō ſit dolēdū ſi moriatur vulneratus a tali hoſte :quem iam p̄miſerat ad ſtygios lacus:& eſt magna laus appij ex ore hoſtis.Metu.dandi caſus eſt & inclinatur metus.metus .metu.vt dandi caſ⁹ nō ſuperet caſū gingēdi.ſic Virgi.curruq; volās dat lora ſecūdo.aliter ſic iclinabaī nomē hui⁹ formæ autore Gellio:met⁹:metuis:metui:& ideo poetæ ātiqtatis ſtudioſi:metu i caſu dādi vtun

tur.nūcdicim⁹ metul.Maiora.q̄ ſit laus parta: qm̄ ſtraui appiū vir̄ fortiſſimū. Quæ. ſupradicta vuln⁹ ſcilicet magonis.Poſtq̄ ꝑperata.ſ.fuerūt.i.celeriter pacta.Gratū teporē.calorē . calefaciebat.n.q̄ vulnerib⁹ iponebat:vt moris ē.Si culmina nōdū.verba Serani:qb⁹ iouē ꝓcaŕ : vt Hānibalē furētē ſiſtat:reprimatq;:& tueaŕ romanū iperiū:qđ ruere videbaŕ.o iuppiter inqt ſi nōdū penit⁹ dānaſti romanū iperiū & capitoliū ſedē tuā reſpice ꝓpitijs oculis romā labētē. Sceptra qrini.romanū iperiū. Aequos oculos. benignos : & ꝓpitios. Tādē.poſt tot labores: & clades. Iliacis.romanis. Amiſim⁹ alpes. q̄ erāt munimēta italiæ. Nec ē mod⁹.nō ē finis : & enumerat clades ad Ticinū:trebiā: traſimenū: ac mortē Flaminij Eridan⁹.pad⁹ i quē emittit Trebia. Tropheis ſidonijs.victoria punica Tellus hāni:hetruria i qua regnauit Hān⁹ dux pelaſgor̄. Vir̄.viror̄ q demerſi ſūt i lacū. Teſtor mea numina manes.ſ.pr̄nos q mihi ſūt tāq̄ numina. Iurat Seran⁹ p manes pr̄nos ſe non effugiſſe mortē:ſed fata noluerīt vt caderet:vt facit æneas apđ virg.l.ii. Iliaci cineres & flamma extrema maior̄: Teſtor i occaſu vr̄o nec tela nec vllas Vitauiſſe vices danaū. Quæſiſſē necē ſtrage hoſtis. necādo hoſtes inqt q̄ſiui illor̄ manu mortē Dignā nobilitatē pr̄nę pœnę.i.mortētalē q̄l fuit pr̄is mei Reguli q clar⁹ fuit pœna q̄ ē a pœnis affect⁹& illic fortitudinē oñdit ſuā.iō Seran⁹ ne videreŕ degeneraſſe:dicit ſe q̄ſiſſe mortē dignā nobilitate pr̄ni ſupplicij. Nō.n. decebat Seranū mortē ſubter fugere ꝓ pr̄ia:cū haberet añ oclo̅s exēplū pr̄is. Triſtia. ifœlicia nobis. Patri. Regulo:q nō cecidit i ꝑlio:ſed viuus ꝑuenit in man⁹ hoſtiles. Patrio fortiſſime ritu. verba Marı ad Seranū:cui⁹ fortitudinē laudat eūq; hortaŕ ad dura:& aduerſa tolerāda : cū lege q̄dā diuina & fatali oīa eueniāt.& fortē vir̄ frāgi calamitatib⁹ nō deceat Pr̄io ritu.vt erat tu us pr̄. Duri.i.aduerſā fortunā:& iclinatā tolerem⁹. Rer̄ iclīata.res ip̄as nobis aduerſas:& nō eūtes recto curſu:nec fluētes nobis ad libidinē ſiue votū. Rota æui.curricul⁹ vitæ nr̄æ voluiŕ ꝑceps ꝑ varios caſ⁹:& p accliuia Sat tibi.exēplo pr̄no hortaŕ illū ad tolerādos labores:& rer̄ iclīata. Nullo nūie.q̄ſi di.oīa numia æq̄bat ſua virtuīe heroica.i.q̄ trāſcēdebat naturā hūanā: & videbaŕ eē diuīa. Decora alta magnā gl̄iam cū forti aio pateretur aduerſa.& quouſq; vixit nullā depoſuit virtutē. Reluctātes. repugnātes omnibus aduerſis pro decoro ſeruando . Vix pue.mihi.nactus opportunitatem poeta inducit m[illegible]rum recenſentem Reguli captiuitatem & ſupplicium in primo bello punico . vix inquit egreſſ⁹ erā e pueris:cū Regulus ꝑhēbat pri

Ocius intortos de more aſtrictus amictus
Mulcebat lympha purgatū ſāguine vulnus.
At mago exuuias ſecum ceſiq; volutans
Hoſtis mente necē:fraternas pectore curas
Pellebat dictis:& caſum laude leuabat:
Parce metu germane.meis medicamia nulla
Aduerſis maiora feres:iacet appius haſta
Ad manes pulſus noſtra ſi vita relinquat
Sat nobis actū ē ſequar hoſtē lætus ad ūbras
Quæ dum turbatos auertūt æquore campi
Quæ poſtq̄ ꝓperata ſopor ſua munera tādē
Applicat:& mitē fūdit p mēbra qetē (æſtus
Nec dū exorta dies:marus inſtat vulneris
Expertis medicare modis: gratūq; teporem
Exutus:ſenium trepida pietate miniſtrat.
Hic iuuenis mœſtos tollens ad ſydera vultus
Cū gemitu:lachrymiſq; ſimul:ſi culmia nōdū
Tarpeia exoſus dānaſti ſceptra quirini:
Extremas italum res:auſoniamq; ruentem
Aſpice ait genitor:tandē que aduerte ꝓcellis
Aequos iliacis oculos:amiſimus alpes:
Nec deinde aduerſis modus ē ticinus: & aterſtragibus eridanus:tuq; inſignite tropheis
Sidoniis trebia:& tellus lachrymabilis hāni.
Sed qđ ego hęc grauior q̄ntovis ecce malor̄
Vidi creſcentis traſimeni cædibus vndas:
Proſtrataq; virum mole:inter tela cadentem
Vidi flaminium teſtor mea numina manes
Dignam me pœnæ tum nobilitate paternæ
Strage hoſtis q̄ſiſſe necem:ni triſtia lœtum
Vt quondā patri nobis quoq; fata negaſſent
Cætera acerbantem quæſtu lenire laborans
Effatur ſenior.patrio fortiſſime ritu
Quicqd adeſt duri.& rer̄ iclinata feramus
Talis lege deum cliuoſo tramite vitę
Per varios pręceps caſus rota voluitur æuí.
Sat tibi ſat magna:& totum vulgata ꝑ orbē
Stāt documēta dōus:ſacer ille& numie nullo
Inferior tuus ille parens decora alta parauit:
Reſtando aduerſis:nec virtutem exuit vllam
Ante reluctantes liquit quā ſpiritus artus:

Vix puerile mihi tempus confecerat ætas.
Cum primo malas ſignabat regulus æuo:
Acceſſi comes:atq; omnis ſociauimus ānos:
Donec diis italæ viſum eſt extinguere lumen
Gentis:in egregio cuius ſibi pectore ſedem
Cœperat alma fides:mētēq; āplexa tenebat.
Ille enſe nobis magnorum en inſtar honorū
Virtutiſq; ergo dedit:& ſordentia fumo
Quę cernis nunc frena:ſed eſt argēteus ollis
Fulgor:nec quiquā marus eſt poſt talia dona
Nō prælatus eques:verū ſuperauit honores
Omnis haſta meos.cui me libare lyei
Quod cernis latices:dignū ē cognoſcere cām
Turbidus arentis lēto pede ſulcat harenas.
Bragada:non vllo libycis in finibus amne
Primæ vos iuuenes mortiſq; i lumine crudæ.
Facta virum:& fixis rabiē ſub pectore telis.
Sternitur alternus vaſtis concurſibus hoſtis
Nec ſpoliare vacat:prædæq; aduertere mētē.
Vrget amor cædū clauſis dū detinet hoſtem
Fraternum caſtris vulnus funditq; ruitq;
Nūc iaculis:nūc enſe modo inter milia cōſul
Bellātū cōſpectus equo:modo marte feroci.
Ante aquilas & ſigna pedes fluit impia riuis
Sanguineis: vallis tumuliq; & concaua ſaxa
Armorū ſonitus flatuſq; imitatur equorum
Miſcebat cāpū membrorum i prælia portās.
Celſius humano robur:viſaq; pauentes:
Molle gigantei vertebat corporis alas
Othrys marmarides lati ſup agmen vtrūq;
Ingens tollebat humeri caput: hirtaq; toruę
Frontis cęſaries & crinibus ęmula barba
Vmbrabat rictus:ſqualore huic hiſpida diro
Et villoſa feris horrebant pectora ſetis.
Aſpirate viro propioremq; addere martem:
Haud viſum cuiquam laxo ceu belua cāpo.
Inceſſebatur cunctis ex agmine telis:
Tandem veſanos palantum in terga ferenti.
Cum fremitu vultus tacita per nubila pēna
Intrauit toruum gortynia lumen arundo:
Auertitq; virū.fugientis ad agmina conſul

mā lanuginē & erat in adoleſcētia:& ſic erant iſti ęquales fere.Primo æuo . prima lanugine faciei.& fuimus ſimul inqt vſq; ad Reguli mortē.Cuius ſub pectore fides.quoniā pectus Reguli erat quaſi ſacellū fidei.Mētē.ipius Reguli.Virtutis ergo.l.cā virtutis.i.i pmiū virtutis. Sordētia.denigrata ppter fumū. Ollis.illis frenis.Nec cuiq̄ eſt nō platus.i.multis ē platus & antepoſitus ppter hæc dona:cēſebat iquit his donis quæ virtutis ergo accepi a Regulo : quoniā i necādo ſerpēte operā nauaui.Eques. ego marꝰ eques donatus talibus frenis. Haſta qua vulneraui ſerpētē ſcdus poſt Regulū. Cui. haſtæ marus ſacrificabat.Nam ni marus vulneraſſet ſerpentem actum de Regulo fuiſſet:vt paulopoſt dicet:& nactus occaſionem narrat vbinam fuerit ille ſerpens.Crudæ.aſperæ.Alternꝰ hoſtis.nūc romanꝰ:nūc pœnꝰ.Miſcebat cāpū. deſcribit vaſtitatem corporis quam habebat otrys marmarides.Robur membrorum celſius humano.ideſt maius q̄ ſit iuſtum robur hominis : ideſt qui tranſcendebat humanam ſtaturam & gigas videbatur.Viſa mole. magnitudine corporis.Marmarides.libycus marmaridæ.vt dictum eſt:ſunt populi aphricæ.Alas.romanas acies vertebat in fugam. Lati humeri. deſcribit ſtaturam corporis huius hoſtis. Hirta.horrenda & piloſa coma & barba quæ erat longa vt crines.Aſpirare viro.ideſt nec contra virum talem nemo audebat. Propiorem martem.cominus cum illo pugnare . Cuiq̄. alicui. ideſt ab aliquo. Inceſſabatur. impetebatur ab omnibus.Veſanos vultus.horrendos & furentes.Palantum.romanorum effuſe fugientium quos otrys inſequebatur.Lumen toruum: horrendum oculum.Gortinia harundo . cretenſis ſagitta.nam gortina ſiue cortina eſt vrbs cretę Fugientis.otrys qui fugiebat ad agmina ſuorum.Nudas tegmine.ſine lorica & clypeo. Primū mucronē:primā partē haſtæ . Naſci . extare:quoniam apparebat in pectore . Spiritus. idē anima ipꝰ otrys egrediēs ppter ſuā magnitudinē perflauit campū tanq̄ ventus mouitq; puluerē atq; i auras diſpſit nubē puluercam:& ſic deſcribit igētē ſpiritū illꝰ.Nec minor. iterea dū flaminiꝰ i plano ſic fulminaret ſycheꝰ nepos Hānibalis i ſeq̄baſ romanos p ſaxa & dumos. Rorantes.reſperſos cruore cæſorum. Perculerat.ſtrauerat vulnere muranum q muſicē adeo callebat vt orphei ęmulꝰ videreſ.Oeagrios neruos.lyrā qualis vſꝰ ē orpheꝰ filius œagri regis thraciæ & calliopes muſæ.Pectine.plectro.Primos montes.ſurrentinos.Sub ipſo letho.i morte Vir.mouens reminiſcitur agros. Aequana fœlicia baccho:æquana ſūt mōtes ſurrētinivbi

naſcitᷣ vinū quod a ſurrēto ſurrētinū appellaťi: de quo Pli. Itē ſurrētina in vineis tm̄ naſcentia cōualeſcētib⁹ maxime ꝓbata ꝓpter tenuitatē ſalubritatēq́. Mar. in diſtichis. Surrētina bibis nec myrrhina picta: nec auꝝ Sumes dabūt cali ces hæc tibi vina ſuos. Surrētū ē oppidū autore Strabōe e regiōe ad ſyrenas īſulas i campania inq̄t Pli. Iň cōſurgūt maſſici ſurrētini mōtes Vinū ſurrētinū autore Strabōe cū oib⁹ certabat. Molle ſurrētū. amœnum & delectabile alludit ad vinū qđ vætuſtatē accipiebat zephyr⁹ ſaluber ē. Iň dict⁹ fauoni⁹: qm̄ ſatis faueat. & aqlo ſaluberrim⁹ oim ē. Auſter vero noxi⁹ & peſtilens: & qm̄ ſurrentū a ſyrenib⁹ nomē accepit q̄ ſuauiſſime cātabāt vt fabulę canūt·iō dicit murranū cātilenis & lyra valuiſſe vt ad ſyrenaꝝ ſuaues modos alludat. Miſero. murano. Comitē. tauranū quē poſt muranū iterfecit. pallātes. romanos fugiē tes. Iuuenē. tauranū. Cuſpis ſydonia. haſta ſychei ſydonij affixa eſt ligno cui ad hærebat tauran⁹. Quid vobis q̄ nā ira deū verba poetę accuſātis ignauiā fugiētiū & q̄rētiū ſalutē nō dextra vt fortes viros decet ſed ope arboꝝ. Siniſtra mēte. pauida & aliena ab oi prudētia & fortitudie. Relicto marte. pugna i qua ſi nō vicitis poteſtis tñ honeſte cadere. Non æquus ſuaſor. i. nō bñ ſuadet met⁹ i reꝝ difficultate & i aduerſa fortūa qm̄ ſuadēte metu p̄ter decoꝝ fuga arripitᷣ: amittiturq́ vera fortitudinis laus. Rex aſſyrioꝝ: vt eſt apud xenophontem: li. iij. ad hortans ſuos ad pugnā dixit. ſtultus eſt ſiquis vitæ appetens ſe fugæ commiſerit: cum non ſit ignarus victoria parari ſalutem ac mortem fugientes potius oppetere q̄ manēres. Nō æquus. nō bonus: quoniā ipellit hoies ad turpia: & id qđ eſt præter decoꝝ. Arctis rebus. anguſtis & difficilibus in qbus debet oſtēdi fortitudo. ideo dixit ſupra. explorant aduerſa viros. Arguit. i. rep̄hendit ipſe mal⁹ finis ea q̄ fiūt cū timore: qm̄ ea ſuadet timor q̄ ſūt p̄ter honeſtatē quæ eſt finis cuiuſcūq́ virtutis. Aſp exitus. durus finis: & inhoneſtus. Cōſulta. cōſilia timoris. Praui. deducētis homies ad praua: qm̄ ſuadet fugere qđ ē cōtra fortitudinē q̄ ē q̄dā mediocritas circa difficilia iter metū & audaciā. Annoſa excelſos. deſcribit eſculū cui⁹ opē petierāt romani fugiētes ſycheū. Inſtar nemoris. i. ſimil' nemori. Si ſtaret cāpo. i. ſi fuiſſet i plano ꝓpter āplitudinē ramoꝝ ipa ſola viderefᷣ nemus. Late. diffuſe & āple. Tenebat. occupabat. i. q̄ mltū telluris occupabat nigra vmbra ſui roboris. Nigra. opaca. Canēti. albicāti Laxabat. diffūdebat. Huc ethnea cohors. i. ſicula ab ethna mōte ſicilię hos ſiculos miſerat hyeron rex ſyracuſi⁹ ſoci⁹ & amic⁹ ppli romani. ſicilia

Intorquet tergo iaculū: quod tegmie nudas
Irrumpit coſtas hirtoq́ a pectore primum
Mucronē oſtētat rapidus conuellere tentat
Qua naſci ferrum fulgenti cuſpide cernit
Donec abundanter defuſo ſanguine late
Procubuit moriens: & telū vulnere preſſit
Spiritus exūdans vicinum puluere moto
Perflauit campū: & nubem diſperſit ī auras.
Nec minor iterea tumulis ſyluiſq́ fremebat
Diuerſus mauros: variaq́ ꝑ ardua pugnat:
Et ſaxa dumi rorantes cæde nitebant
Exitiū trepidis lætiq́ & ſtragis acerbæ:
Cauſa ſicheus erat: murraꝝ ille eminus haſta
Perculerat: quo nō aliuſcum bella ſilerent
Dulcius œagrios pulſabat pectine neruos
Occubuit ſylua in magna patrioſq́ ſub ipſo
Quæſiuit montes lœto: ac fœlicia baccho.
Equana & zephyro ſurrētū molle ſalubri
Addiderat miſero comitē: pugnæq́ ferocis:
Gaudebat triſti victor nouitate ſicheus
Pallantis. nam dum ſequitur: peruaſerat altā
In ſyluā: & priſcæ recliuis ab ictibus vlmi
Terga tuebatur trunco fruſtraq́ relictos
Tauranus comites ſuprema voce ciebat.
Tranſegit iuuenē: ac ꝑfoſſis incita membris
Hæſit in oppoſito cuſpis ſidonia ligno.
Quid vobis q̄ nam ira deū vel mente ſiniſtra
Quæ ſedit formido viri: qui marte relicto
Ramorum q̄ſiſtis opem: non æquus in actis
Nimirū rebus ſuaſor metus arguit aſper
Exitus euentu praui conſulta timoris.
Annoſa excelſos tendebat ad ethera ramos
Eſculus: vmbroſū magnas ſup ardua ſyluas
Nubibus inſertans altis caput inſtar aperto
Si ſtaret campo nemoris lateq́ tenebat
Frondoſi nigram tellurem roboris vmbra.
Par iuxta quercus lōgum monita per æuum
Vertice canēti proferre ſub aſtra cacumen
Diffuſas patulo laxabat ſtipite frondes.
Vmbrabatq́ coma ſummi faſtigia montis.
Huc ætnea cohors triq̄tris quā miſeratoris

Rex arethuſa tuus:defendere neſcia morti
Dedecus:& mentem nimio mutata pauore
Certatim ſeſe tulit:aſcendenſq; viciſſim
Preſſit nutantes incerto pondere ramos.
Moxq; alius ſuper atq; alius conſiſtere tuto
Dũ certãt:pars excuſſi:nam fragmine putri
Ramorũ: & ſenio maleſida fefellerat arbor.
Pars trepidi celſo inter tela cacumine pẽdẽt.
Turbatos ima properans conſumere peſte
Corripit æratam iãdudũ in colla bipennem
Depoſito clypeo mutatus tela ſicheus.
Incumbunt ſociæ dextræ:magnoq; fragore:
Pulſa gemit crebris ſuccũbẽs ictibus arbos.
Fluctuat infœlix concuſſo ſtipite turba
Ceu zephyrꝰ quatit ãtiquos vbi flamie lucos
Frõde ſup tremuli vix tota cacumĩs hærens
Luctatur nido pariter luctante volucris.
Procubuit tandem multa deuicta ſecuri
Suffugiũ ĩfœlix miſeris & ĩhoſpita quercus:
Eliſitq; viros ſpatioſa magna ruina.
Inde aliæ cladum facies contermina cędis
Collucet rapidoq; inuoluitur ęſculus igni
Iamq; inter frondes arenti robore gliſcens
Verticibus ſeuis torquet vulcanus anhelos
Cũ feruore globos flãmarũ & lumĩa torret.
Nec tela interea ceſſant ſemiuſta gementũ:
Atq; ãplexa cadũt ardentes corpora ramos.
Hec inter miſeranda virũ certamina conſul
Ecce aderat voluens iram exitumq; ſycheo.
At iuuenis ſubito tantæ diſcrimine pugnæ
Occupat euentu telo tentare priorem.
Cui medio leuiter clypeo ſtetit æris in ora
Cuſpis:oppoſitas vetita ẽ trãſmittere crates.
Sed non & conſul miſſo concredere telo
Fortunam optate cędis parat:ac latus enſe
Haurit:nec crude tardarunt tegmina parmę.
Labitur infœlix:atq; oppetit ore cruento
Tellurẽ expirãs:tum diffundente per artus
Frigore ſe ſtygio manantem in viſcera mortẽ
Accipit:& longo componit lumina ſomno.
Atq; ea dũ variis permixtus triſtia mauors

dicta ẽ trinacria:a forma triangulari quam habet.Lucre.triquetrã appellauit. loquens .n. de empedocle ſic ait.Inſula quẽ triquetris terrarũ geſſit in oris.Quã fluitat circũ magnis anfractibus æquor Ioniis glaucis aſpergit litus ab vndis.Triquetris.ſiculis.arethuſa eſt fõs ortygiæ paruę inſulæ ante ſyracuſas:ex quo emergit alpheus labens ex elide peloponneſi per ſubterraneos meatus nec miſcet vndis marinis. Defendere dedecus.i.repellere infamiã & potius mori q̃ turpiter fugere.defẽdere i hac ſignificatiõe ſignificat auertere & depellere.Vir. ſolſtitiũ pecori defẽdite. Hora.i ſermonibꝰ & toga q̃ defendere frigus q̃uis craſſa q̃at.&.Qu.Claudius autore Gellio a pinnis hoſtes defendebat facillime:defẽdere igitur dedecus morti ẽ honeſte mori.hi ſiculi morituri erant ſed neſciebãt honeſte ac fortiter mori:in acie.ſ.& pugna ſed ignaua morte abſũpti ſunt cum in arborẽ ſe recepiſſẽt.Nimio pauore.q mouet mẽtẽ e loco ſuo & efficit vt homo decori ſeruãdi obliuiſcat:vnde dixit ennius.pauor ſapiam oẽm ex animo meo expectorat.Tulit ſeſe huc.in hanc arborẽ.Ima peſte.i.reſcidere q̃rcũ ab imo.nam q̃rcũ ſecuri deiecit qd poeta oſtẽdit dicens.corripit bipẽnẽ mutatus tela.i.cũ tela mutaſſet:depoſuit clypeũ & haſtã ſũpſitq; ſecuri. Cõſumere.ſiculos ima ruina & calamitate deiiciẽdo q̃rcũ.Fluctuat.agitat.Ceu ze.nutãtes & fluctuantes ſiculos ĩ cacumine arboris comparat aui q̃ reſidẽs ĩ ſũmitate arborũ a vẽtis vna cum nido agitat.Flamine.flatu.Inhoſpita. q̃ malũ pbuit hoſpitiũ ſiculis.Eliſit.cõpſſit & attriuit mẽbra virorũ ſua ruia.Inde aliæ cla.fa.nũc dicit de ęſculo incẽſa.Cõtermia.vicina q̃rcui vbi fuit cædes & ruia ſiculorũ.Gliſcẽs.creſcẽs.Verticibꝰ ſęuis flãmarũ ſũmitate.Vulcanꝰ.icẽdiũ. Cõſul. flaminiꝰ cuebat vt ignominiã ſuorũ vlciſceret morte ſychei q primꝰ torſit telũ i cõſulẽ:& cũ nihil pficeret iterfectꝰ ẽ.Iuuenis.ſychęꝰ. Euẽtu. aliquo ſucceſſu pugnę & victorię quã ſpabat Cui flammeo In ora ęris.i.extremitate clypei ęrati Oppoſitas crates.arma & cętera corpis munimẽta tanq̃ crates cõſul noluit haſtã iacere i ſycheũ ne fruſtraret ſed cominꝰ ẽſe iteremit. Cõcredere.cõmittere fortunã:& euẽtũ ictꝰ haſtæ. Haurit.pforat.Crudę parmæ:aſpi ſcuti ac duri.Frigore ſtygio.i.morte.Longo ſõno. morte. Atq; ea dũ variis.dũ talia ageret a flaminio & hoſtibꝰ:Hãnibal & mago rediert ad pugnã Alternat.viciſſi facit.nã ceciderãt ſiculi:ceciderat etiã ſycheꝰ.Auebãt.optabãt.Reponere.reſtituere & reſarcire id qd ppter vulnꝰ magonis ceſſando a pugna itermiſerãt.Virũ.virorũ.i. cæde hoſtili. Penſare. rependere tempus ceſſatum

multa cæde romanorum. It globus. deſcribit Hannibalis aciem properantem ad pugnam: & ornat ipſum ducem poeta ne ab ignauo imperatore romani viderentur victi. Buca. eſt oppidum campaniæ a quo nomen hoc finxit poeta ꝗuis dicat ipſum fuiſſe fregellanum quoniā fregellæ non multum diſtat a buca. Multiplicem proauis. habentem claros natales: & auos multi & alti nominis. Anagnia eſt vrbs prope ferentinum caput quondam hernicorum. Nō eadem. quæ buca & fontanus qui appetebant Hannibalem a quo cæſi ſunt. Regi. Hannibali nolebas inquit o leuine pugnare cum Hannibale ſed elegiſti hiremonem tibi parem. hiremon autē erat ductor autololum. Fraxinus. haſta fraxinea ipſi⁹ Hannibalis. Sidicina cohors Sidicini populi campaniæ vbi nunc eſt theanū quod quondam theanum ſidicinum vocabaẗ. viriaſius erat ductor ſidicinorum. Auraricus. erat pœnus qui fugiebat viriaſium. Referenti. viriaſio qui educebat telum a corpore rauci a ſe cæſi. Laudande laborum. verba Hannibalis in laudem viriaſi quem interemit. Haud alia dextra. ꝗ mea quoniā eras vir fortis & ſtrēnuus. Dec⁹ læthi. glorioſam mortem quoniam cadis manu Hannibalis. Ad manes. ac inferos Labicum. erat oppidum prope romam via pneſtina: vnde hoc nomen finxit. hic labicus primo bello punico ſingulari certamine pugnauerat cum amilcare: in cuius vltionem Hannibal eum nunc mactauit. Oblitus ſenium. quoniam erat ſenio confectus animo tantum viridis: ſed viribus corporis frigebat in martem. Cruda. forti & audaci. Vani. minie nocentes hoſti. Prodebāt. decipiebāt qm̄ nōn ocebāt cū eēnt ſine viribus. Inani ſtipula. trāſlatio ē ab igne debili qui deficiente nutrimento ſtatim extinguitur. hic labicus verbis tantum iam valebat corpore affecto: & exhauſto tot laborib⁹ ac ſenio. Patrio. qui fuerat armiger amilcaris patris & cognoſcebat labicum oſtenditq; Hannibali. Certamina primæ. verba Hannibalis ad labicum: ſenſus eſt patere nunc pœnam certaminis tui cum patre amilcare in primo bello punico. Lue. ſolue certamina. i. da pœnam. quia auſus fuiſti cum patre congredi. Præſago luctu, quia ex luctu eorum qui portabant ſycheū Hannibal præſagiuit aliquod malum. Qui nā inquit dolor. verba Hannibalis ad ſocios referentes ſycheum mortuum. Properato funere. celeri morte. Autor. ipſe flaminius. Mœrentibus. ab his qui rettulerāt ſycheum cum lachrymis. Cerno ait. laudat mortem ſychei Hannibal: qui vuln⁹ in pectore exceperat a flaminio illatū. ſic facit æneas de pallante cæſo a turno.

Caſibus alternat: iam caſtris magno relictis:
Iam libyæ ductor properantia ſigna citato
Raptabat curſu: & ceſſata reponere auebant
Tēpora cede virum: ac multo pēſare cruore.
It globus intorquēs nigranti turbine nubem
Pulueris: & ſurgit ſublatis campus harenis:
Quaq; ferens greſſū flectit veſtigia ductor
Vndanti circum tempeſtas acta procella:
Voluitur: atq; altos operit caligine montis.
Occubuere femur fontanus: buca canorum
Transfixi guttur: preſſoq; e vulnere cuſpis
Proſpexit terga: hunc triſtes miſere fregellæ
Multiplicē pauis. hūc mater anagnia fleuit.
Haud diſpar fortuna tibi leuinę. ſed auſo
Non eadem: neq; enim tyrio cōcurrere regi.
Tētas: ſed lectus par ad certamen hiremon
Autololū moderator erat: quē poplite cæſo
Dū ſpoliat: grauis immiti cū turbine coſtas
Fraxinus irrūpit: collapſaq; mēbra ſub ictu
Hoſte ſuper fuſo ſubita cecidere ruina.
Nec ſidicina cohors deſit. viridaſius armat
Mille viros: nulli melius vel ponere caſtra
Vel iunxiſſe ratem: duroq; reſoluere muros.
Ariete: & in turrim ſubitos immittere pōtes.
Quem poſtquam libyę ductor virtute feroci
Exultare videt: nanq; illi vulnere præceps
Terga dabat leuibus diffiſus auraric' armis:
Acrius hoc pulchro mauorte accenſus in irā:
Et dignum ſeſe ratus in certamine ſæuo
Cominus ire viro referenti e corpore telum
Aduolat: & fodiens pectus laudande laborū
Quiſq; es haud alia decuit te occūbere dex
Ad manes lœti pfer decus italæ gētis (tra.
Ni tibi origo foret vita donatus abires.
Hinc fadum petit: & veterem bellare labicū:
Cui ſiculis quondā terris congreſſus amilcar
Clarum ſpectato dederat certamine nomen:
Immemor annorū ſeniumq; oblitus ī arma.
Ille quidem cruda mente & viridiſſimus iræ
Ibat: ſed vani frigentem in marte ſenectam
Prodebant ictus. ſtipula crepitabat inani

Ignis iners:craſſāq; dabat ſine robore flāmā.
Quē poſtq̄ accepit patrio monſtrāte ſupbus
Armigero pœnū ductor.certamina primæ
Hic lue nunc inquit pugnæ: te notus amilcar
Hac trahit ad manes dextra:tū librat ab aure
Intorquens iaculū:& verſantē in vulnere ſeſe
Tranſigit : extracta fœdauit cuſpide ſanguis
Caniciem:&longos finiuit morte labores:
Nec minus herminiū primis obtrūcatī armis
Aſſuetum thraſimene tuos p̄dātibus hamis
Exhaurire lacus:patriæq; alimēta ſenectę
Ducere ſuſpenſo per ſtagna latentia lino:
Interea exanimē mœſti ſup arma ſicheum
Portabant pœni:corpuſq; in caſtra ferebant.
Quos vbi conſpexit triſti clamore ruentis
Ductor pręſago percuſſus pectora luctu:
Quinā īquit dolor o ſocii:quæue cura deorū
Eripuit nobis:nū te dulcedine laudis
Flagrantē:& nimio primi mauortis amore:
Atra ſicheę dies properato funere carpſit?
Atq; dato gemitu lachrymę aſſenſere feretū.
Et dictus pariter cædis mœrētibus autor
Cerno ait aduerſo pulchrū ſub pectore vuln'
Cuſpidis iliacæ:dignus carthagine:dignus
Haſdrubale ad manes ibis:nec te optima mr̄
Diſſimilem lugebit auis:ſtygia ve ſub vmbra
Degenerē cernens noſter vitabit amilcar.
At mihi flaminius tam mœſti cauſa doloris
Morte ſua minuet luctus:hæc pōpa ſequetur
Exequias:ſeroq; emptum volet ipſa roma
Non violaſſe mei corpus mucrone ſichei.
Sic memorās torquet fumantē ex ore vaporē
Iraq; anhelatū perturbat pectore murmur:
Vt multo accenſis feruore exuberat vndis
Clauſus vbi exuſto liquor īdignatur aheno.
Tū pręceps ruit ī mediū cęlumq; fatigat
Flaminiū inceſſēs:nec dicto ſegnius ille
Bella capeſſebat.ꝓpiorq; inſurgere mauors
Cœperat:& cāpo iūctus iam ſtabat vterq;:
Cum ſubitus per ſaxa fragor :motiq; repēte
Horrendum colles & ſūma cacumina totis

Cuſpidis iliacæ.haſtæ romanę.Seroq; emptū ideſt roma volet ſed fruſtra poſſe magno p̄cio emere non fuiſſe violatus corpus ſychei:quippe multos in illius vltionē mactabo. Vt multo accenſis:Hannibalē ira æſtuantē cōparat aquę frigidæ & incluſæ in vaſe æneo ſubdita flāma. Exuberat.æſtuat ebullit:& abūdat.Aheno.vaſe æneo calefacto ſubdita flamma. Cum ſubitus per ſaxa fragor.deſcribit motū terræ qui fuit tūc cū ad traſimenū pugnatū eſt: quē romani nō ſenſere:aut nō curauerūt ꝓpter ardorē animorū:quo in hoſtes ferebanť.meminere huius rei Liui.& Pli.& ante hos Fabius annaliū ſcriptor quē Liuius ſequutus eſt. Cauſa terremotus venti ſūt incluſi in viſceribus terræ.Tantus fuit ardor aioꝝ īquit Liui' adeo intētus pugnæ animus:vt cū terremot' q̄ multaꝝ vrbiū Italiæ magnas partes ꝓſtrauit auertitq; curſu rapido amnes fluminibus mare iuexit.mōtes lapſu ingēti ꝓruit.nemo pugnātiū ſēſerit. tres ferme horas pugnatū eſt & vbiq; atrociter.Diſſiliēs:diuidēs ſeſe.Faucibus patulis.magno aptoq; hiatu.Antiquū diē.lucē quā quōdā hūerūt.Lacus ater. infectus tabo.Sede auita.ꝓprio ſtagno. Thyrrhenas.hetruſcas ſpargēdo ſuas aq̄s. Reflui.retrofluētes ad ſuos fōtes.Fluctus ipſoꝝ fluminū:q̄ ī mare emittūt. Tamen q̄uis oia motu terræ q̄terenť Vecordia belli.iſania & furor bellādi.Titubāte:mouēte ſeſe& agitata terra.Subducta.ſubtracta ipſis pedibus:vt eſt in motu terræ. Daunia pubes.romāa a dauno rege ardeatiū. Illata ſtagnis.nāvt ait Liuius pars magna:vbi locus fugæ deerat p prima vada paludis i aquā ꝓgreſſi: quoad capitibus:humeriſq; extare poſſent ſeſe imergūt.fuere quos icōſultus pauor pādi ēt capeſſere fugā ipulerit Quis.q̄bus Inciderat.i.ip̄e Flaminius caſu quodā inciderat in ip̄os fugientes & cōſternatos aio ꝓpter motū terrę. Ablatis quos terruerat ſibiq; ipſis abſtulerat motus terræ.ordo ē:qs ablatis turbine motus terræ icide rat cōſul icrepitās terga q̄ hoſti iā verterāt milites fugiētes ad lacū. Quid deide.q̄d oro verba Flaminij icrepitātis ſuos fugiētes Quid reſtat? q̄ſi.d.nil reſtat nobis victis.&arguit ſuos timiditatis:eoſq; hortať ad pugnā ſuo exemplo: & ad mortē honeſtā:ſi vicere negatū ē.Futuris.poſteritati & nepotibus.Aduolat ducarius ferus ora. circa cōſulē inq̄t Liuius acrior:infeſtiorq; pugna erat: cū& robora viroꝝ ſeq̄banť:& ipſe quacūq; in parte p̄mi ad laborē ſēſerat ſuos ipigre ferebat opē.iſigniſq; armis & hoſtē ſūma vi petebat & tuebať ſuos ciues:donec inſup eques:cui ducario nomē erat:faciēq; noſcitās cōſul inquit hic eſt popularibus ſuis qui legiōes noſtras cecidit:agroſq;&vrbē depopulatus eſt.iā ego hāc

victimā manib⁹ pēptoꝝ a ſe ciuiū dabo: subditiſq; calcarib⁹ equo ꝑ cōfertiſſimā hoſtiū turbā ipetū facit: obtrūcatoq; prius armigero: qui ſe infeſto veniēti obiecerat cōſulē lācea tranſfixit. ſpoliare cupientē triarij obiectis ſcutis arcuere. Syllius aūt ꝓpēſius i laudē ſuoꝝ: canit Flaminiū obrutū multitudine teloꝝ. quippe idecoꝝ videbaꝭ tantū viꝝ cecidiſſe manu vnius equitis. Ferus ora mentēq; .i. ꝓſeferēs crudelitatē: & mente etiā ferus. Nomē gētile: qm̄ eius maiores ducarij appellati fūt Vulnera barbaricę mentis: dolorem quē conceperat tpe quo Flaminius boios attriuit. Tu ne inqt. verba ducarij ad Flaminiū: quibus ironia quadā cōſulē deridet: placet inqt experiri hoc telo an ex vulnere tui corporis ſāguis fluat: vt fluxit ex vulneribus boiorū: quos viciſti. Nec vos peniteat vertit ſermonē ad ſuos populares ducarius quos ad cędē cōſulis hortatur: cum ipſe ſolus nō auderet: hoc canit poeta in laudē cōſulis. Nec poeniteat. nō parū videaꝭ mactare Flaminiū in vltionē noſtrorū: & inferias. Fortibus vmbris. animabus illoꝝ qui ceciderunt in bello cōtra flaminiū. Nimbo: multitudine telorū. Cecidiſſe dextra ſua: imitatio eſt Virgilij: qui idē de ænea vulnerato canit: cū ſagittā crure excepiſſet. cæſo aūt Flaminio oēs fugere & primores iuuenū iā infenſi ſuperis & dextris: quia nō poterāt amplius pugnare: cū Annibalē victorē cernere peius eſſe arbitrarētur: & graui⁹ ipſa morte: oēs ſe ſtrauerūt ſup flaminiū quem ſuis cadaueribus tanq̄ tumulo quodā ꝓtegētes tumulauerūt. In hac pugna. xv. milia romanoꝝ cæſa fūt. corpus Flaminij inuētum non fuit ab Annibale cū magna cura funeris cā iquiri iuſſiſſet. Hæc ē nobilis ad traſimenū pugna: atq; inter paucas memorata po. ro. clades Annibal p⁹ victoriam comitante fratre magone cæſos cōtēplatus eſt: & mortes romanoꝝ laudauit vt canit poeta. Primores: primi ad ſubeūda ꝑicula belli ac pugnæ. Poenus: annibal. Quas mortes inqt: verba annibalis laudātis decorā mortē romanorū. Quas q̄ fortes. & decoras. Quæ vulnera: excepta in pectoribus ſcilicet vt decebat romanos milites: & a marte oriūdos. Premit. ſtringit & retinet. Hos obitus. tam claras mortes: nam circa hoc genus mortis fortitudo laudaꝭ. Et vereor. vaticinatur: ſiue ominaꝭ Annibal romanis imperium totius orbis cū roma tā claros fortes: & magnanimos viros ꝓcrearet. & his di ꝯis nox i fuſa finem cædibus impoſuit.

Petri Marſi iterꝑtatio i. vi. volumē Sillij italici.

IAm tarteſſiano quos ſoluerat æquore titan. Poſt ifœlicē pugnā ad traſimenum romani quibus belli fortūa ꝑ ꝑcerat: fuga hic inde ſalutē ꝑ varios

Intremuere iugis: nutant in vertice ſiluæ
Pinifero fracta queq; ruūt ſup agmina rupes.
Immugit penitus conuulſis vna cauernis
Diſſiliens tellus: nec paruos rumpit hiatus.
Atq; vmbras late ſtygias immenſa vorago
Faucibus oſtēdit patulis: maneſq; profundi
Antiquum expauere diem: lacus ater in altos
Sublatus montis & ſede excuſſus auita
Lauit tyrrhenas ignota aſpergine ſiluas.
Iāq; eadē populos magnoꝝ oppida regū
Tempeſtas & dira lues ſtrauitq; tulitq;:
Ac ſup hæc reflui pugnarūt mōtibus amnes.
Et retrofluctus torſit mare monte relicto.
Appenninicolę fugere ad littora fauni.
Pugnabat tamē heu belli vecordia miles:
Iactatus titubante ſolo. tremebūdaque tela
Subducta tellure ruens torquebat i hoſtem:
Donec pulſa vagos curſus ad littora vertit
Mentis iops. ſtagniſq; latebat daunia pubes.
Quis conſul terga icrepitās: nā turbie motæ
Ablatis terræ inciderat: quid deide qd oro
Reſtat io ꝓfugis: vos en ad mœnia romæ
Ducitis annibalē: vos in tarpeia tonantis
Tecta faces ferrūq; datis: ſta miles & acris
Diſce ex me pugnas: vel ſi pugnare negatum
Diſce mori: dabit exēplum non vile futuris
Flaminius ne terga libys: ne cantaber vnq̄
Conſulis aſpiciat: ſolus ſi tanta libido
Eſt vobis rabieſq; fugæ tela oīa ſolus
Pectore conſumo: & moriens fugiēte per auras
Hac anīa veſtras reuocabo ad prelia dextras.
Dūq; ea cōmeorat: dēſoſq; obit obuius hoſtus
Aduolat ora fretus menteq; ducarius acri
Nomen erat gentile viro: fuſiſq; cateruis
Boiorum quondam patrijs antiqua gerebat
Vulnera: barbari cæ mētis nocēſq; ſuperbi
Victoris vultus: tu ne inquit maximus ille
Boiorum terror: libet hoc cognoſcere telo
Corporis an tanti manet de vulnere ſanguis:
Nec vos peniteat populares fortibus vmbris
Hoc mactare caput: noſtros hic curribus egit

Inſiſtens victōr alta ad,capitolia patres.
Vltrix hora vocat:pariter tunc vndiqȝ fuſis
Obruitur telis:nimboqȝ ruente per auras
Contectus nulli dextra iactare reliquit
Flaminiū cecidiſſe ſua: nec pugna perempto
Vlterior ductore fuit:nāqȝ agmine denſo
Primores iuuenū ſeua ad diſcrimina martis
Infenſi ſuperis:dextriſqȝ &cernere pœnum
Victorem plus morte rati:ſuper otius omnes
Mēbra ducis:ſtratoſqȝ artus certamīe magno
Telaqȝ corporaqȝ:& nō fauſto marte cruētas
Iniecere manus:ſic denſi cędis aceruo
Ceu tumulo texere virū.tū ſtrage per vndas
Per ſiluas ſparſa:perqȝ altā ſanguine vallem
In medias fratre inuectus comitāte cateruas
Cæſorū iuuenū pœnus:quæ vlnera cernis
Quas mortes īquit:premit oīs dextera feræ
Armatuſqȝ iacet ſeruans certamina miles
Hos en hos obitus noſtrę ſpectare cohortes
Fronte minę durant:& ſtāt in vultibus iræ.
Et vereor ne quę tanta creat indole tellus
Magnanimos fœcūda viros:hic fata dicarit
Imperiū:atqȝ ipſis deuicat cladibus orbē.
Sic fatus ceſſit nocti:locūqȝ dedere
Cędibus infuſæ ſubducto ſole tenebræ.
Iam tartelſiaco quos ſolue-rat æquore titan
In noctem diffuſus equos iū-gebat eois
Littorib:primi qn̄ nouo pha-etontere tecti
Seres lanigeris repetebant vellera ſuccis
Et fœda ant e oculos ſtrages ꝓpiuſqȝ patebat:
Inſani mauortis opus:ſimul arma viriqȝ
Ac mixtus ſonipes dextręqȝ in vulnere cęſi
Hęrentes haſtis paſſim clypeiqȝ tubæqȝ:
Atqȝ artus trunci capitū:fractuſqȝ iacebat
Oſſibus in duris enſis:nec cernere deerat
Fruſtra feminecum quærētia lumina cœlū.
Tum ſpumās ſanie lacus &fluitātia ſummo
Aeternum tumulis orbata cadauera pōto.

ſiluarū anfractus ſibi cōparātes romā peruenerūt Luctūqȝ matrōis renouauere.Seran⁹ ſitus. M. Attilij Reguli ſaucius : ſoluſqȝ caſu diuertit ad Marcū comitē quondā p̄ſſus habitantē ī agro puſino:a quo ſūma caritate ſuceptus & curatus eſt.Romāqȝ reductus.Poeta nactus oportunitatem īrroducit Marū narrātē ptē primi belli punici:& Reguli ſupliciū. Hannibal interea mouit a Traſimeno:& agrū picenū depopulatus ī cāpaniā ꝑuenit:& apud linternū picturā primi belli punici magna aī moleſtia cōſpexit.iuſſitqȝ porticū illā ſolo æquari: qđ fingit poeta. Tarteſſiaco:deſcribit principiū diei q prim⁹ illuxit p⁹ ſtragē.Tarteſſiaco:hiſpāo&betico:vbiē tarteſſ⁹ vbi phœb⁹emēſ⁹cœlū diurno curſu videt̄ ſoluere equos ſuos:& refouere:ideo ait. Diffuſus in noctē.inde rediensſub terra emergit in oriētē: vbi videt̄ iterū iungere equos ad currūvt iteret̄ curſus.Eois:oriētalibus.i.iā dies erat. Nouo phaetonte:primo ſoli ſplēdore.phaetontem pro ſole ponit&ſtella iouis phaetō dicit̄ Retecti:illuſtrati.Seres populi oriētis qui ab occaſu habēt ſcythiam:ab ortu & ſeptētrione terrā incognitā. a meridie indos:iuxta gāgem hn̄t arbores ferentes lanuginē qbā perfuſa aqua depectūt:ea fila quondā Romā allata rurſus a matronis diſponebantur:& texebant̄:fiebantqȝ indeveſtes tenuiſſimæ:quibus matronę in foro pellucebāt:vt auctor eſt Plinius.Seres mites quidē ſūt:ſed & ipſis feris perſimiles: cœtū reliquoꝝ mortaliū fugiunt.Vir.Velleraqȝ vt folijs depectant tenuia ſeres.ideo ait lanigeris lucis. Soluerat:in fine iam diei.Diffuſus in noctē.in occaſū. Iūgebat. admouebat orienti & ad currū. Inſani mauor. furētis pugnæ.Orbata tumulis.inſepulta. Nec tamen aduerſis: quaſi dicat.q̄uis romani ea clade affecti eſſent:tn̄ habebāt priſtināvirtutē:quę in aduerſis cognoſcit̄:& hoc dicit maxīe ꝓpter hūc Bruttiū:q occuluerat vexillū : ne in manus veniret hoſtiles: & illico expirauit : Brutti⁹ hic erat Volſcus:Volci ſunt populi latini:quoꝝ caput ē priuernū de brutijs populis dicet̄ loco ſuo Non æquū martē.iniquā pugnam& aduerſā romanis.Neruis inter labentibus:ſoli nerui retiebant artus:cum caro eſſet abſciſſa:& oſſa fracta coliſaqȝ. Tenuis opū.pauper nec hēbat claros natales:nec erat eloquens:ſed clarus in re militari:&in bello cōtra boios ſpectatus a flaminio donatus fuit curavexilli.Redemit plus æui.i.nemo plus laudis cōparauit ſibi & nominis virtute bellica : q̄ erat adeptus gloriā immortalē:ille redimit multū æui:q reb⁹ geſtis memoriā ſui in longū æuū extendit:cū diu viuere hoīb⁹ nō concedat̄. Nec magnania genta puer.i.ipſe magnanimus:cum pubeſceret noluit abdēt ſeſe caſtris

ſed ꝑdire in acīe:& puluerē bellicū. Acri. forti. Spectatus.cognitus ꝓviro fortiſſimo. Arma celtica.cū vicit boios gētē gallicā:q̄ &celtica appellatur. Diuis melioribus.qa tūc fauebāt Flaminio Nūc aūt aduerſi fuerant. Sacræ alitis·aquilæ.i. vexilli in quo erat effigies aquilæ: & id inſigne ꝓcedebat legiōes.ſequebanť aūt lupi:equi:apri minotauri.& hæc ſigna pilis affixa erāt. Subſidere.inclinari fata romanoꝝ militū: & vinci & iam nō poſſet pœnos ab aquilla ꝓhibere virib⁹ affectis abſcondere tentauit:& ſubitovulnerat⁹ ſtrauit ſe ſup aquilā. Illecta morte.ſimulata: & ficta:nāvidebať mortuus.inde cū illuxiſſet aqlā terræ mandauit ab illiciēdo illectus.illicere ē in fraudem deducere ac decipere:inde mors illecta:ſimulata & ficta. Facilē diſcedere.i.q̄ facile fodiebať ꝓpter teporē ſanguinis & ipſas harenas:q̄ facile diſcedūt.i.aperiunť:ideo dixit æq̄s harenas. Iuxta cernere erat:nūc deſcribit Leuinum priuernatē centurionē: q hoſtis ora corroſerat:vt fecit Tydeus Menalippo a quo fuerat vulneratus in bello thebano. Honore latięvitis ideſt qui erat cēturio qui hēbat vitē pro inſigni apud romanos. Vnde Plinius. Centurionū i manu vitis. Et lucanus. Longo latiā gerit ordine vitē. Martialis. Vare parethonias latia modovite per vrbes. Et iuuenalis cū vellet oſtendere Marium fabrū caſtrenſē ſub Centurione dicit: Nodoſā poſt hæc frangebat vertice vitē:Silent⁹ pigra muniret caſtra dolabra. Priuerno.oppido volſcoꝝ. Ipſe.leuinus. In arctis.reꝝ difficultatibus. Hiatus. os Lauini. Saucia turba.qm̄ decem milia diuerſis itineribus euarſeunt. Ablati.erepti hoſtibus clam. Metanť.luſtrant & perābulant.metari eſt metas.i.terminos cōſtituere ſiue aliquid locare ad metā:inde dicimus metari caſtra:aſſignare cuiq; locū caſtroꝝ: & ponere metam:& metari agros idē eſt qđ menſurare:& peragrare. Solos.deſertos & ſine colonis:nam fugiebant per ſyluas. Agit Hānibal.i.videbať iſtis fugientibus:q Hānibal aut mago eos inſequereť haſtaq;vrgeret:ac ꝑmeret. Seranus claꝝ nomē. Seran⁹ hic fili⁹ erat.M. Attilij reguli clari ꝓp et fidem hoſtibus ſeruatā in primo bello punico. Regule·appoſitiue claꝝ nomē.vulnerat⁹ad traſimenū ſeranus fugiens p arua peruſina: caſu quodā venit noctu domū mare q fuerat Reguli comes in primo bello punico:qvicē ſerani indoluit:& vulneribus mederi nō ceſſauit:cuius rei peritus erat:cū diu verſatus eēt in bello vbi chyrurgia exercebanť:vt dictū eſt. Qui.tu o Regule. Gliſcē.creſcēte.primo flore.adoleſcētia&prima iuuēta. Pīijs auſpicijs.i.īfœlicitate pīna:qm̄ milia vtriq; male ceſſerat:ea igiť īfœlicitate ſeranus igreſſus erat ſecūdū bellū punicū: qua pa

Nec tamē aduerſis fuerat fracta italia virtus
Bruttius ingenti miſerandæ cædis aceruo
Non ęquū oſtentans cōfoſſo corpore martē
Fxtulerat vix triſte caput:trūcoſq; trahebat
Per ſtragem neruis interlabentibus artus:
Tenuis opū:nō patre nitēs:linguaue:ſed aſp
Enſe.nec euolſca quiſq̄ vir gente redemit
Plus æui:nec magnanima puer abdere ſeſe
Pubeſcente gena caſtris optarat:&acer
Flaminio ſpectatus erat:cum celtica victor
Obrueret bello diuis melioribus arma.
Inde honor ac ſacræ cuſtodia marte ſub oī
Alitis:hinc caucaſā nutriuit gloria lœti.
Nāq; necis certus captæ prohibere nequiret
Cū pœnos aquilę:poſtq̄ ſubſidere fata
Viderat:& magna pugnā inclinare ruina:
Occulere interdū:& terrę mandare parabat.
Sed ſubitis victus telis labentia membra
Proſtrauit ſuper.atq; illectā morte tegebat.
Verumvbi lux nocte e ſtygia miſeroq; ſopoř
Reddita vicini de ſtrage cadaueris haſta
Erigitur ſoloq; ingens conamine late
Stagnantem cæde:& facilem diſcedere terrā
Enſe fodit:clauſāq; aquilæ infœlicis adorās
Effigiem palmis languētibus ęquat harenas
Supremusſeſſi tenuis tum ceſſit in auras
Halitus:& magnā miſit ſub tartara mentē.
Iuxta cernere erat merito ſibi poſcere carmē
Virtutis ſacram rabiem leuinus ab alto
Priuerno vitis latiæ perſignis honore
Exanimū naſamona tyren ſuper ipſe iacebat
Exanimis:non haſta viro:non enſis in arctis
Abſtulerat fors arma:tamen certamīe nudo
Inuenit marti telum dolor ore cruento
Pugnatum.ferriq; vicē dens præbuit iræ.
Iam lacere nares:fœdataq; lumīa morſu:
Iā truncū raptis caput auribus ipſeq; ditis
Frōs depaſta modis:&ſāguine abūdat hiat
Nec ſaties donec mandentia linqueret ora
Spiritus:& plenos rictus mors atra teneret:
Talia dum prębet triſtis miraculavirtus.

Diuerſo interea fugientes ſaucia turba
Iactantur caſu ſiluiſq per auia cęcis
Ablati furtim multo cum vulnere ſolos
Per noctem metātur agros:ſonus oīs & arua
Exterrent pennaq leui cōmota volucris:
Non ſopor aut mēti requies:agit aſp acerba
Nūc magno attōitos:nūc arduus ānibal haſta
Seraunus clarū nomen tua regule proles:
Qui longū ſemp fama gliſcēte per æuum
Infidis ſeruaſſe fidem memorabere pœnis
Flore nitens primo:patrijs heu punica bella
Auſpicijs ingreſſus erat:miſerāq parentem
Et dulcis triſti repetebat ſorte penates
Saucius:haud illi comitū ſup vllus:& atris
Vulneribus qui ferret opem:p deuia fractæ
Innitens haſtæ:furtoq ereptus opacę
Noctis iter tacitum.pruſina ferebat in arua
His feſſus parui quæcunq hic fata darētur:
Lumina pulſabat tecti:tum mēbra cubili
Euoluens non tarda marus vetus ille parētis
Miles:& haud ſurda tractarat prelia fama
Procedit renouata focis:& paupere veſte
Lumina prętēdens:vtq ora agnouit & ægrū
Vulneribus duris ac lemētabile viſu
Lapſantis fultū truncata cuſpide greſſus
Funeſti rumore mali iam ſaucius aures:
Quod ſcelus o nimiū vite.nimiūq ferēdis
Aduerſis genitus cerno:te maxime vidi
Ductorum:cum captiuo carthaginis arcem
Terreres vultu crimen culpamq tonantis
Occidere atq hauſi quem non ſidonia tecta
Expulerint euerſa meo de corde dolorem.
Eſtis vbi en iterum ſupi dat pectora ferro
Regulus:at ſtirpem tantę periura recidit
Surgentā carthago domus:inde ęgra reponit
Mēbra toro:nec ferre rudis medicamīa qppe
Callebat bellis:nūc purgat vulnera lympha
Nūc mulcet ſuccis:ligat inde ac vellera molli
Circundat tactu:& torpentes mitigat artus.
Exin cura ſeni triſtem depellere feſſo
Ore ſitim:& parca vires arceſſere menſa

ter ingreſſus fuerat primū.Miſerā parentē.ma-
trē nomie martiā. Triſti ſorte.qm̄ erat vulnera
tus:nec habebat aliquē qui ferret opē vulnerib⁹
ſed haſta ſuſtinēs greſſus ibat in arua peruſina.
Peruſia vero diſtat a Traſimeno duodeci mili-
bus paſſuū.Hic.in aruis peruſinis.Quæcūq fa
ta.ſiue inde expectaret auxiliū: ſiue mortē.q̄ſi
dicat.pulſauit fores nō curās:etiā ſi inde hoſtis
erūperet:& ſe vulneratū penit⁹ cōficeret.Quip
pe iā deſpauerat aggrauāte vulnere. Nō tarda-
qm̄ erat induſtri⁹ ſenex:& hēbat corp⁹ robuſtū
quis eēt ſenex.i iuuēta.n.tēperate vixerat:& nō
effœminauetat corp⁹: nā intēperātia tradit cor
pus effœtū ſenectuti.ideo Pli.li.iij.epiſtolaꝝ lo
quens de frugalitate ac tēperātia Spurinæ ait.
īde illi poſt.vij.lxx.annū auriū oculorūq vigor
īteger:īde agile ac viuidū corpus:ſolaq ex ſene
ctute prudētia Haud ſurda fama.i.celebri & me
morāda.Paupere veſte. qm̄ marus erat frugi &
parcus.vt decebat bonū virū:& veteranū militē
& ſic veſtis erat paup:qua ptendebat lumia:Nā
veſte lumia tegebat:ne extiguereſ:vt fit.Aegꝝ
vulneratū ſeranū. Fultū lapſātis greſſus.laben
tes ꝓpter dolorē trūca haſta.fulcire ſuſtinēre ē:
īde fulcra dicunſ pedes lecti:qa ſuſtinēt & qcqd
ſuſtinet aliqd pōt appellari fulcꝝ. Iā ſauci⁹ au-
res rumore:qui iā audierat romanos eē ſupatos
ad traſimenū.Quod ſcelus.verba mari ad ſera-
num qb⁹ de ſua īfœlicitate q diu viuēdo has in
fœlicitates videbat.Vnde dicit Iuue.hāc pœnā
eē datā diu viuētib⁹:vt nigra in veſte ſeneſcāt:&
domus aliq̄ noua clade afficiaſ ego inqt genit⁹
ſum ad nimiū atq nimiū pferenda icōmoda vi
tæ.Te maxie ductoꝝ.regule q ois ductores tua
virtute ſupabas.Captiuo vultu.magna laus Re
guli:qui etiā captiuus pœnos terrebat.Occideſ
mori.Crimen culpāq tonātis: ait poeta mortē
Reguli magnā fuiſſe culpā:& crimen iouis:qui
nunq̄ debuit pati:vt tātus vir a perfidia pœnoꝝ
necareſ.ordo ē:Vidi occidere te appoſitiue cri-
men tonātis.Hauſi.accepi.Sidonia tecta euer-
ſa.i.ipſa carthago fūditus euerſa:nō leniret do-
lores meos:quos tunc hauſi:cum Regulus ſup-
plicio afficereſ Eſtis vbi.vertit ſermonē ad deos
Senſus eſt:iterū o dij gaudetis inſectari:& vrge
re romanos:& ſtirpē Reguli.Stirpē.Seranū Re
guli filiū.Tātæ domus.quāta fuit: & erat dom⁹
Reguli clara nō oppib⁹:ſed virtute:ac fide.Nec
rudis.nō ignarus chyrurgiæ. Quippe callebat
bellis.qm̄ nouerat curare vulnera:& fouere me
dicaminibus cū ab ineunte ætate in bellis verſa
tus eſſet:in qb⁹ vulnera curabanſ. Vellera.lanā
ſuccidā:q̄ eſt optima vulneribus curādis.Plini⁹
ait.Succidæ lanę pluria pſtant remedia ex oleo
vinoq:aut aceto luxatis mēbris dolētibuſq ner

uis impoſitæ: & crebro ſuffuſæ: laudatiſſima ē collo. ſuccidas iponūt percuſſis. liuidis: cōtuſis: colliſis: cōtritis: deiectis. Molli. miti: qm̄ man⁹ chyrurgi: vt dictū eſt debet eē lenis. Marusq̄uis annis eſſet ſenex: tm̄ perita medendi habebat mollem tactū. Torpētes. frigidos cōtractos dolore. Parca menſa. frugi cibo. Pœnū. Hanibalē linquentē puagnā. Atrā nubem belli. ipſū Hānibalem qui magnā caliginē hoſtibus effūdebat inſtar nubis. Mœſto milite. ppter vulnus magonis. Cuneos. acies pœnorꝝ. Sic vbi torrentē. flaminium inopinato irruentē in hoſtes comparat ioui demittenti ſubitos nimbos: & fulmie decutienti cacumina montiū. Molitus. ideſt concutiens & feriens. ceraunia ſunt mōtes epyri. Tartara. loca inferorum. Pœnis. ipſis hoſtibus. Lues improuiſa: magnum malum. ideſt ipſe flaminius qui erat pœnis magna lues: atq; pernicies Ruens denſiſſima. diſſipans confertiſſimas acies: & globos hoſtiles. Ceu pater oceanus: clamorem pugnantum cōparat mugitui maris cōmoti a ventis: aut ipulſi tridēte ipſius neptuni: calpe: vt dixi mons eſt ad fretū gaditanū: vbi erāt Herculis columnæ: ideo herculeas calpē dicit. Tarteſſus. eſt vrbs ppe fretū de qua ſupra. Diſtermina .i. q̄ diſterminat & diuidit aphricā ab europa: qm̄ fretū gaditanū mediū eſt iter europam & lybiam. Gurgite. freto gaditano. Lyxus. vrbs patria anthei ad fretū verſus mauritanias tarteſſus eſt in europa. Lyxus in aphrica. ſupra dixit. rapido mittebat ab æquore lyxus. Bogus erat augur Hannibalis qui ad ticinum iterpretatus eſt auguriū & veluti ſuadēte deo primus ī romanos iecit haſtam. Longā cloto. lōgā vitā q̄ diſpenſant parcæ quarꝝ vna eſt cloto. In alite. augurio. Parcarꝝ. metas. i. extendere & dilatare terminos fixos a parcis: ideo vna dicit̄ atropos qnia verti nō poteſt: & dicunt̄ parcæ filiæ neceſſitatis & appellant̄ fata. Martialis. Lanificas nulli tres exorare ſorores. Cōtigit obſeruant quē ſtatuere diē. Laurigeris auis. i. triūphalibus. nā triumphātes lauro coronabāt̄: q̄ eſt Apollini ſacra. celebrat claros natales libonis: & proauorū ſtemmata. hūc interemit bagaſus: ſed ne ipune quidē fuit hoc illi relictū. flamini⁹ quippe mortem libonis vltus eſt. Hoſti. bogaſo. Monſtratū letū. i. mortē quā ipſe bagaſus monſtrauerat. q caput liboni abſciderat: ideo cōſul bagaſo ceruicem ademit: vt ſuo crudeli exemplo puniret̄. Quis deus o muſæ. repetit votū poeta narraturus tantā ſtragē: & caſum flaminij conſulis: mouetq; affectus ipſa addubitatiōe. Vir. quis cladē illius noctis quis funera fādo Explicet aut poſſit lachrymis æquare dolorē? Latices lyei. vinum dicatū bacco qui lyeus dicitur. Turbidus

Ductores: valloq; tenent ex agmine pœnū.
Cedentem cōſul tumulo ſpeculatus ab alto:
Atq; atram belli caſtriſe cōdere nubem:
Turbidus extēplo trepidātis milite mœſto
Inuadit cuneos: ſubitoq; pauore relaxat
Iam rareſcentis acies: tum voce feroci:
Poſcit equū: ac medię ruit in certamīa vallis:
Sic vbi torrentā crepitāti grādine nimbum
Illidit terris mollitus iupiter altas
Fulmine nūc alpes: nūc mixta ceraunia cœlo
Intremuere ſimul tellus & pontus & ether.
Ipſaq; cōmoto quatiuntur tartara mundo.
Incidit attonitis inopino turbine pœnis
Haud ſecus iprouiſa lues: geliduſq; ſub oſſa
Peruaſit miſeris conſpecti cōſulis horror.
It medius ferroq; ruens denſiſſima latum.
Pandit iter: clamor vario diſcrimine vocum
Fert belli rabiē ad ſuperos: & ſydera pulſāt:
Ceu pater oceanus cum ſæuior ethere calpē
Herculeam ferit: & exeſa in viſcera montis
Contortū pelagus latrātibus ingerit vndis.
Dāt gemitū ſcopuli: fractaſq; i rupib⁹ vndas
Audit tarteſſos latis diſcrimina terris.
Audit nō paruo diuiſus gurgite lixus.
Ante oīs iaculo tacitas fallente per auras
Occūbit bogus infauſtū q primus ad amnē:
Ticini rapidam in rutulos cō tor ferat haſtā.
Ille ſibi longā cloto turbāq; nepotum
Crediderat vanis deceptus in alite ſignis.
Sed nō augurio parcarum impellere metas
Conceſſū cuiq;: ruit iter tela cruentis
Suſpiciens oculis cœlum: ſuperoſq; repoſcit
Tempora promiſſę media iā morte ſenectę
Nec baſago exultare datur: ne ipune relictū:
Conſulis ante oculos victū ſpoliaſſe libonē.
Laurigeris decus illud auis vanaq; iuuenta
Florebat: ſed maſylus ſucciderat enſis
Pubeſcente caput mala: properoq; virentes
Delerat lœto bellator barbarus annos.
Flamminiū iploraſſe tamē iā morte ſupma
Haud fruſtra fuit. auulſa ē nā protinus hoſti

Ore ſimul ceruix:iuuit punire feroci
Victorem extemplo mōſtratū reddere lętū.
Quis deus o muſæ paribus tot funera verbis
Euoluens:tantiſqꝫ vmbris in carmine digna
Quis lamenta ferat:certantis laude cadendi.
Victus limoſas extendere latius vndas.
Et ſtagnante vado patulos inuoluere cāpos
Hic ſtudio laticū:quoꝝ ē haud ꝓdiga tellus
Per ripas lœti ſæuis conſedimus aruis.
Lucus iners iuxta ſtygium pallētibus vmbris
Seruabat ſine ſole nemus:craſſuſqꝫ per auras
Halitus erumpens tetrum expirabat odorē.
Intus dira domus curuoqꝫ immanis in antro
Sub terras ſpecus & triſtes ſine luce tenebrę
Horror mente redit mōſtrū exitiabile & ira
Telluris genitū:cui par vix viderat ætas
Vlla virum:ſerpēs centū porrectus in vlnas
Lœtalem ripam: & lucos habitabat auernos.
Ingluuiem immenſi vētris:grauidāqꝫ venenis
Aluum deprenſi ſatiabant fonte leones.
Aut acta ad fluuium torrenti lampade ſolis
Armenta:& tractæ fœda grauitatę ꝑ auras
Ac tabe afflatus volucres:ſemeſa iacebant
Oſſa ſolo informi.lateqꝫ repletus & aſper
Vaſtatis gregibus nigro ructabat in antro.
Iſqꝫ vbi feruenti concepta incendia paſtu
Gurgite mſcebat rapido.& ſpumātibꝰ vndis
Nondū etiā toto demerſus corpore in amnē
Iam caput aduerſæ ponebat margine ripę.
Imprudens tātę peſtis gradiebar aquino
Appēninicola:atqꝫ vmbro comitatus hauēte
Scire nemus:pacēqꝫ loci explorare libebat.
Iamqꝫ ꝓpinquantū tacitus penetrauit i artus
Horror:& occulto riguerunt frigore mēbra.
Intramus tamē:& nymphas:numēqꝫ ꝓ̄camur
Gurgitis ignoti:trepidoſqꝫ & multa pauētis
Arcano greſſus audemus credere luco.
Ecce e veſtibulo primuſqꝫ e faucibus antri
Tartareus turbo:atqꝫ inſano ſæuior euro
Spiritus erumpit:vaſtoqꝫ e gurgite fuſa
Tempeſtas oritur:mixtā ſtridore procellam

arentes.narratio eſt. bragada fluuius aphricæ prope vticam magnitudine exuperās ois libyę fluuios:& lento curſu fluit.ideo ait:lento pede. Turbidus.harenoſus. Arentes.qa maior pars libyæ ſicca eſt:& laborat penuria aquaꝝ.Extēdere.per cāpos ſcilicet in quos reſtagnat aliquādo.Vado.aqua ſtagnāte per arua.Hic apd bragadam.Laticum.aquaꝝ.Tellus.aphricæ pars:quæ vergit ad meridiē.Lucus iners.inutilis erat iuxta bragadam quod ſeruabat nemus ſtygiū.i.obſcurum:vt ſūt loca inferna : qm̄ ligna illic nō cedebantur . & ideo habebat opacā vmbrā:iccirco dicit.Pallentibus vmbris.i.diris:& afferentibus pallorem atqꝫ timorē ingredientibus.Virgilius.pallentes vmbras herebi.Halitus.fœtor. Craſſus.impurus:& peſtilēs.Intus.in luco.Dira infernalis:feraliſqꝫ.Specus.cauerna.Triſtes.obſcure:& afferentes mœrorem.Horror mente redit:auget rem & facit auditorem attentū. Vir. ait:horreſco referens.Monſtrū.ſerpens horrendæ magnitudinis.Centum vlnas.Brachia. Liuius huius ſerpētis meminit.Gellius ait libro ſexto.Tubero in hiſtoriis ſcriptū reliquit bello punico primo Attiliū Regulū cōſulē i aphrica caſtris apud Bragadam flumen poſitis prælīū grāde atqꝫ acre feciſſe aduerſus ſerpentē in illis locis ſtabulantem inuſitatæ immanitatis : eumqꝫ magna totius exercitus conflictione balliſtis atqꝫ catapultis oppugnatum:eiuſqꝫ interfecti lōgum corium pedes centum & .xx.romam miſiſſe:hoc idem dicit Plinius lib .viij. additqꝫ pellē & maxillas vſqꝫ ad bellum numātinum duraſſe Romæ in templo.Lucos auernos.peſtilentes & auibus contrarios.Auerna enim dicuntur loca perniciosa ipſis auibꝰ. Vnde Lucretius in.vi.ſic ſcribit principio ꝙ auerna vocantur loca:nomē id ab re impoſitū eſt:quia ſunt auibus cōtraria cunctis e regione:eo ꝙ loca cum venere volantes remigio oblitæ pennarum vela remittūt: cōtinuoqꝫ cadunt molli ceruice profuſæ.Ingluuiē eſuriem:& voracitatem.Fœda grauitate.graui fœtore.& ideo locus dicebatur auernus.Ac tabe afflatus.graui fœtore afflatus ipſius ſerpentis:& etiam loci auerni.Cœpta incendia : ſitim quæ oritur ex cibo:qui feruet in ſtomacho : cū perficitur.Appenninicola.qui appenninum incoluerat.Vmbro.ex vmbria hauens & aquinus erant comites mari.Turbo.impetus inferno ſimilis.Inſano.magno.Manes.ſpiritus & demones inde videbanē exire.Quantis armati :hunc ſerpentem comparat gigantibus habentibꝰ pedes ſerpentinos:& hydræ atqꝫ draconi:qui poma aurea heſperidū cuſtodiuit: pugnauitqꝫ cū Hercule i gratiam Iunonis:q̄ parabat Herculē lædere:obijciens ipſum monſtris.ideo illū dra-

conem appellat angumem Iu-
nonium. Serpẽs lernæ hydra : q̃
Herculem defatigauit ad lernã
paludem. Vndis.aquis lerneis.
Coruſcum.vibrans.Primam
ſaniem. putredinem alui ſui &
halitus. Cæcus.neſcieus quid
faceret ſubito pauore corre-
ptus. Damnandus facti.vitu-
perandus q̄ voluerit ſe abſcon
dere in trunco arboris.Iingen
tibus ſpiris .Magnis reuolutio
nibus .ſpiræ dicuntur etiam re
uolutiones ſerpentum. Vidi
reſpiciens .rei viſæ atteſtati-
one mouet affectum.Sic Vigi-
lius Vidi egomet duo de nu-
mero:cum corpora modo frã-
geret ad ſaxum . Ductori.re-
gulo. Ingneus. concitatus &
acer. Planta . Calcaribus.
Scutata manus.multitudo eo
rum : qui gerebant ſcuta .Iuſ-
ſo.Precepto Reguli: nunc dici/
mus iuſſu iuſſo ſignificabat iu-
beo. Virgilius Cætera qua iuſ
ſo mecum manus inferat arma
Muralia tormenta. Apta ad
deiciendos muros. Baliſtas.
quæ ſaxa : & haſtas emitte-
bant. Haſtam ſuetam moue
re turres. Phalaricam de qua
dictum eſt. Immenſæ cuſpi
dis. longitudine triumpedum
Feralem . peſtiferam. Aulum.
antrum in quo erat ſerpens
Cornea equina.ideſt ipſi equi.
Cõmotus.Stygios æſtus. Perci
tꝰ nã videbatur emittere quoſ-
dam ardores ſtygios & infer-
nales . & oculi videbantur ful
gurare:& criſtæ ſerpentis ar-
bores proceras ſuperabant.
Trifido motu : quoniam lin-
gua ſerpentis trifida eſt : la-
certi bifida:& duplex vituli ma
rini :auctoribus Ariſtotele : ac
Plinio . Tergo reſidens. ſfir-
mans ſe in tergum ſuum .
Cætera reliquam partem cor-
poris verſus caudam inuolue/
bat reuolutionibus : vt melius
ſeſe erigere poſſet. Sinuatis.cu

Cerbero intorquens:pauefacti clade viciſſim
Aſpicimus reſonare ſolum.tælluſq; moueri
Atq; antrum ruere:& viſi procedere manes
Quantis armati cœlum petiere gigantes
Anguibus:aut quantus lernæ laſſauit in vndes.
Amphitrioniadem ſerpens qualiſq; comantes
Auro ſeruauit ramos iunonius anguis
Tantus diſiecta tellure ſub aſtra coruſcum
Extulit aſſurgens caput:atq; in nubila primam
Diſperſit ſaniem:& cœlum fœdauit hiatu.
Diffugimus tamen:atq; metu conamur anheli
Tollere clamorem fruſtra.nam ſibila totum
Implebant nemus:ac ſubita formidine cæcus
Et facti damnandus auens:ſed fata trahebant.
Anti quę quercus ingenti robore ſeſe
Occulit infandum ſi poſſet fallere monſtrum:
Vix egomet credo.ſpiris ingentibus arctæ
Arboris abſtraxit molem penituſque reuulſam
Euertit fundo:& radicibus eruit imis.
Tum trepidum ac ſocios extrema voce cientem
Corripit:atq; hauſtu ſorbens:& faucibus ater
Vidi reſpiciens obſcœna condidit aluo
Infœlix fluuio ſeſe:& torrentibus vndis
Crediderat:celeriq; fuga iam nabat aquinus
Hunc medio inuaſit fluctu ripæque relatus
Heu genus infandum:lœti depaſcitur arctus.
Sic dirum nobis & lementabile monſtrum
Effugiſſe datur:quantum mens ægra ſinebat:
Appropero greſſum:& ductori ſingula pando.
Ingemuit caſus iuuenum miſeratus acerbos.
Vtque erat in pugnam:& martem:& prælia:& hoſtẽ
Igneus:& magno audendi flagrabat amore
Otius arma rapi:& ſpectatum marte ſub omni
Ire iubet campis equitem ruit ipſe citatum
Quadrupedem planta fodiens ſcutataq; raptim
Conſequitur iuſſo manus:& muralia portat
Baliſtas tormenta grauis:ſuetamq; mouere
Excelſas turres immenſæ cuſpidis haſtam
Iamq; vbi feralem ſtrepitu circuntonat aulam
Cornea gramineum perſultans vngula campum:
Percitus immani ſerpens euolitur antro.

Et ſtygios æſtus fumanti exibilat ore.
Terribilis gemino de lumine fulgurat ignis.
At nemus arrectæ:& procera cacumina ſaltus
Exuperant criſtæ:trifido vibrata per auras
Lingua micat motu:atq; aſſultans æthera lambit.
Vt vero ſtrepuere tubæ conterritus altæ
Immenſum attollit corpus:tergoq; reſidens
Cætera ſinuatis glomerat ſub pectore gyris.
Dira dehinc in bella ruit:rapideq; reſoluens
Contortos orbes directo corpore totam
Extendit molem:ſubitoq; propinquus in ora
Lato diſtantum ſpatio venit omnis anhelãs.
Attonitus ſerpentis equus:frenoq; teneri
Impatiens crebros expirat naribus ignes.
Arduus ille ſuper tumidis ceruicibus altum
Mutat vtroq; caput:trepidos inde incitus ira
Nunc ſublime rapit:nunc vaſto pondere gaudet
Eliſiſſe premens:nunc fractis oſſibus atram
Abſorbet ſaniem:& tabo manante per ora
Mutat hians hoſtem:ſemeſaq; membra relinquit.
Cedebant iam ſigna retro:victaſq; cateruas
Longius auectas afflatus peſte premebat:
Cum ductor propere reuocatam ĩ prælia turmam
Vocibus impellens:ſerpenti ne itala pubes
Terga damus:libyciſq; parem non eſſe fatemur
Anguibus auſoniam:ſi debellauit inertes
Halitus:ac viſo mens ægra effluxit hiatu
Ibo alacer.ſoluſq; manus componere monſtro
Sufficiem:clamans hæc:atq; interritus haſtam
Eulmineo volucrem torquet:primamq; lacerto:
Venit in aduerſam non vano turbine frontem
Cuſpis:& haud paulum vires adiuta ruentis
Coutra ardorem feræ capiti tremebunda reſedit.
Clamor ad aſtra datus:voceſq; repente profuſæ
Etherias adiere domos.furit ilicet ira
Terrigena impatiens dare terga:nouuſq; dolori
Et chalybem longo:tum primum paſſus in ęuo.
Nec fruſtra rapidi ſtimulante dolore fuiſſet
Impetus alato:ni regulus arte regendi
Inſtantem eluſiſſet equo.curſuq; ſequutum
Cornipedis gyros flexi curuamine tergi

atirus. Reſoluens. explicans ſeipſũ reuolutis gyris. Vtroq;. in vtranq; partẽ. Victor. ſerpens. Serpenti ne. verba reguli increpãtis milites ſuos fugiẽtes. ſerpentem. Effluxit mẽs cecidit vobis animus viſo ore ſerpentis. Inertes vos ignauos. Primã frontem. in primam partem frontis. Non vano turbine. non fruſtra: quoniam vulnerauit ſerpentẽ: qui ſuo impetu haſtam adiuuit: quoniam altius inſedit. Terrigena. ſerpẽs terræ filius. Chalibem. ferrum: quoniã nũquam fuerat vulneratus.

Ablato equo. fugiente. Cornipedis gyros: reuolutiones equi currẽtis. vt ſpina ipſius ſerpentis frangeretur. Curuamine tergi. equo in gyros acto: vt diſtineretur ſerpẽs illis reuolutiõib⁹.

Extrema terga. poſtremam partem clunium.

Diducit. diuidit & efficit: vt modo ad hũc: modo ad illum ſe voluat.

Ferum. ſerpentem: ſic Virgilius in latus feri dixit: ideſt equi. ictu murali. percuſſione quæ murum deijcere potuiſſet. Ad niſus. ad conatus.

Specus vltima: poſtrema concauitas alui ipſius ſerpẽtis. Conti. ligni. Trabs. emiſſa. ſcilicet e tor mẽtis: & maxie bali

ſta. Tādē·poſt multos ict⁹. Luim⁹ ꝑlia. expēdi m⁹ ſupplicia ꝓpter mortē ſerpētis. nā victi fui mus: & regul⁹ capt⁹: & tādē necat⁹. Piȷ. caſti. & piȷ erga deū: pleniq; relig. ōe. Naiadū: nympha rū. Priceps pria. Sacro. dicato naiadib⁹. Huic ſi vita duci. verba ſerani i laudē patris Duci. re gulo non habuiſſem⁹ has clades: q̄s rōano noi Hānibal itulit. Tot noia. claros ciues: & multi nois. Tūc ſenior Mar⁹ ſic locut⁹ ē. Præcepit. ꝑ ſumpſit añ. ſ. q̄ caperet. Tyrio. punico. Mortis. ſuæ futuræ. i. mactauerat aphros: q fuerāt qua ſi piaculū & inferiæ mortis futuræ. Terāpnæ. vrbs ē laconiæ pria Xātippi: quā appellat aio ſā ꝓpter bellicā ꝑſtātiā lacedæmoniorum: & ani mivigorē iſupabilē. Defecta deſtituta & vacua viris q ceciderāt i bello. Sydere diro. malo omi ne. Agenoreis. carthaginēſib⁹. Ductorē. Xātip pū q erat horrid⁹ i aſpectu: nec aliquā ſpeciē: aut decorē hēbat: eratq; breuis ſtaturę: ſed a deo robuſt⁹: vt ꝓceros hoies viceret. Niſu. co natu. i. q robore corpis exigui ꝓcera corpa ali orū facile ſuparet. Ciere martē. parare pugnā. iſtruere acies: & aſtu pugnare: qm̄ iperator ex ercit⁹: vt ē apd Xenophōtē li. i. debet eē iſidia tor diſſimlator: doloſ⁹: deceptor: fur & raptor: & oi ire hoſtib⁹ ꝑualere. Per ihoſpita. loca a ſpa & difficilia facilē vitā agere. Haud iſti. i. nō cederet Hānibali: q ē i bello ſolertiſſim⁹. & oi um icōmoditatū patiētiſſim⁹. & laudat Xātip pū ꝓpter regulū: q ab eo capt⁹ fuit: vt oſtēdat fuiſſe ſupatū a ſolertiſſio: fortiſſio: atq; fraudu lētiſſio ductore: ordo ē: Haud iſti Hānibali ce deret ciere Martē: adiūgere aſt⁹ ferro & duce re facilē vitā p ihoſpita. hæc ei erat laus Hāni balis: q nulla difficultate opprimebat. Taige ta triſtia. ifœlicia nobis de taigeto mōte lacōię dictū ē: & etiā eurota: cui⁹ aq̄ durabāt iſātes vt eēnt robuſtiores Phœniſſę carthagis quā phœ niſſa Dido cōdidit. Fata. horrēdū ſuppliciū Re guli. Cōfertę cāpis acies. narrat ꝑliū: quo capt⁹ fuit Regul⁹ a Xātippo. Laxabar patefaciebat diſſipabatq; acies hoſtiles ēſe: & quoſcūq; vul nerabat iterficiebat. Sic vbi nigrātē. Regulū ru ētē i hoſtes: & oia ferro ſternētē cōparat tēpe ſtati: q̄ terr agricolę: paſtores ac nautę i medio mari. Turbo. tēpeſtas. Subductis. amotis. & li gatis ad malum. Nectens. parans ipſe Xātip pus: vertit terga: & hoſtes inſequētes traxit ad loca: in quibus milites i inſidiȷs occultauerat. Haud ſec⁹. Xātippū aſtu trahētē rōanos i cla dē cōparat paſtori: q agnæ balatu lupū i foueā illicit. Ocia. ſecuritatē ipis gregib⁹: quos lup⁹ i feſtat. Velamie. frōdibus. Poſitæ agnæ. ligatæ ad foueā. Balat⁹ ꝓprie ouiū ē. rugit⁹ leonū. mu git⁹ boū. barrit⁹ elephātorum. rudit⁹ aſinorum. grū

Detortis leua celer effudiſſet habenis.
At non ſpectator marus inter talia ſegni
Torpebat dextra: mea tāto i corpore mōſtri
Haſta ſecūda fuit iā: iamq; extrema triſulca
Lambebat lingua: feſſi certamine terga
Quadrupedis torſi telū: atq; ingentia velox
In memet ſæui ſerpentis prælia verto:
Hinc imitata cohors certatim ſpicula dextris
Congerit: alternaſq; ferum diducit in iras.
Donec murali baliſta coercuit ictu
Tum fractus demum vires: nec āplius ægra
Conſuetum ad niſus ſpina præſtante vigorē
Et ſolitū in nubes tolli caput acrius inſtat.
Iāq; aluo penitus demerſa phalarica ſedit.
Et geminū volucres lumen rapuere ſagittæ
Iam patulis vaſto ſub vulnere faucibus aer
Tabificā expirat ſaniē ſpecus vltima: iamq;
Ingenti cauda: & iaculis: & pondere conti
Hæret humi: laxoq; tamen minatur hiatu.
Donec tormentis ſtridens: magnoq; fragore
Diſcuſſit trabs acta caput: longoq; reſoluens
Aggere ſe ripæ tandem exalauit in auras
Liuentem nebulam fugientis ab ore veneni.
Erupit triſti fluuio mugitus: & imis
Murmura fuſa vadis ſubito & lucus & antrū
Et reſonę ſiluis vlularunt flebile ripæ.
Heu quātis luimus mox triſtia prælia dānis
Quātaq; ſupplicia: & qual' exhauſimus iras.
Nec tacuere pii vates: famulumq; ſororum
Naiadū tepida quas bagrada nutrit in vnda.
Nos violaſſe manu feris monuere periclis.
Hæc tūc haſta decus nobis: preciūq; fœcūdi
Vulneris a veſtro ſerrane tributa parente:
Princeps q̄ ſacro bibit e ſerpente cruorem.
Iam dudū vultus lachrymis: atq; ora rigabat
Serranus: medioq; viri ſermone profatur.
Huic ſi vita duci noſtrum duraſſet in æuum
Nō trebia infauſtas ſupaſſet ſāguine ripas:
Nec traſimene tuus ꝑmeret tot noia gurges.
Tūc ſenior magnas iquit de ſangnine pœnas
Præcepit tyrio: & ꝑſumpta piacula mortis.

Nam defecta viris:& opes attrita ſupinas
Aphrica tenebat palmas:cum ſydere diro
Miſit agenoreis ductorē animoſa teramne:
Nulla viro ſpecies :decoriſqȝ & frōtis: egenū
Corpus:at exiguis vigor admirabile mēbris.
Viuidus:& niſu magnos qui vinceret artus
Iam martem ciere:atqȝ aſtus adiūgere ferro
Et duris facilem per inhoſpita ducere vitam.
Haud iſti:quem nunc penes eſt ſo lertia belli
Cederet annibali:vellē hunc o triſtia nobis
Taigeta hunc vnum non duraſſetis opacis
Eurotæ ripis vidiſſem mœnia flammis
Phœniſſæ ruere:aut certe non horrida fata
Fleuiſſē ducis:& nulla quos morte : nec igni
Exutos ſeruans portabo in tartara luctus:
Conſertæ campis acies:multuſqȝ per arua
Feruebat mauors:nec mens erat vlla ſine ira
Hic inter medios memorādis regulis auſis
Laxabat ferro:campoqȝ pericla ruebat
Nec repetenda dabat lætali vulnera dextra.
Sic vbi nigrātē torquens ſtridentibus auſtris
Portabat turbo globū.piceaqȝ e nube ruinā
Pendentem terris pariter:pontoqȝ minatur
Ois & agricola:& nemoroſo vertice paſtor
Et pelago trepidat ſubductis nauita velis
At fraudem nectēs ſocios vbi concaua ſaxa
Vertice claudebāt ſubito certamine gyros
Et dat terga celer ficta formidine ductor.
Haud ſecus vt ſtabulis procurans ocia paſtor
In foueam parco tectam velamine frondis
Ducit nocte lupos poſitæ balatibus agnæ:
Abripuit:traxitqȝ virum fax mētis honeſtæ
Gloria:& incerti fallax fiducia martis.
Nō ſocios :comitūue manus nō arma ſeqnētē
Reſpicere:inſano pugnæ tendebat amore.
Iam ſolus:nubes ſubito cum denſa laconum
Saxoſis latebris intendens prœlia circum
Fūditur:& pœnæ inſurgit vis ſæualvirorum.
Odiram latio lucem:faſtiſqȝ notandam.
Dedecus o gradiue tuū:tibi dextera : & vrbi
Nata tuæ triſti damnatur ſorte cathenæ.

nit⁹ porcoꝝ.gānit⁹ vulpiū.Fax.ſtimul⁹:& qđ-
dā icitamētū ad gloriā cōſequēdā.Mētis hone
ſtæ.generoſæ & q̄rētis laudē cū virtute:& glori
am ad quā nati ſum⁹:& qſqs a natura bene iſti
tut⁹ ad illā oi conatu:ſtudioqȝ cō tēdit.Glia igi
tur ē fax mētis honeſte.vñ Oui.Laudataqȝ vir-
t⁹ creſcit i imēſū glia calcar hēt & Ci.dicit:Tra
himur oēs laudis ſtudio:& optim⁹ qſqȝ maxie
glia ducit:& iō glia cōſequēda traxit Regulū
ad iſidiaꝝ loca.Nō reſpicere.nō reſpiciebat ſu
os:ſed ardore i hoſtes de īduſtria fugiētes fere
bat.Dēſa nubes.multitudo lacedæmonioꝝ: q
erāt i iſidijs.Xātipp⁹ rei bellicæ pitiſſim⁹ iſtru
cto egregie exercitu elephātos i hoſtes imiſit
iñ ſimulāta fuga perduxit rōanos ad inſidias:
quos circūuētos attriuit:cœpitqȝ Regulū cū qn
gētis eqtib⁹.Inſurgit pœnæ.ad pœnā & ſuppli
ciū Reguli.Vis.violētia lacedæmonioꝝ.O di-
rā latio lucē.exclamat mat⁹ p̄ dolore.O dirā.i-
fœlicē diē ipi italiæ.Notādā faſtis. referēdā in
ter dies:atros ac mali omis Faſti erāt libri i qb⁹
ſacra ſcribebant.Dies feſti & etiā nefaſti:i qb⁹
ꝓpt malū omē nihil auſpicabant rōani: & oēs
poſtridiani dies.i.poſt nonas idus & kalendas
atri hēbant:hic igr dies i quo Regul⁹ capt⁹ fu
it erat nūerād⁹ iter atros & ifœlices . Gradiue.
mars q tuo Regulo fauere debuiſti.Nata tibi.
ad tuā gloriā:qm erat bellicoſa.Tuæ vrbi.Ro-
mæ cōditæ a Romulo filio tuo.Sydoni⁹.puni-
c⁹.Hic.ex captiuitate Reguli.Sat magna triū-
pho.i.nūina putauerit carthaginē eē nimis ma
gnā:de q̄ rōani triūphatē:cū tātā gloriā hūiſſet
de Regulo captiuo·Tali marte.iſidioſo . Laco
nas.Xātippū & ei⁹ milites.At noua eliſei. Car
thaginēſes cupiētes ꝑmutare ſuos captiuos cū
Regulo ipm ſacramento aſtrictū romā miſerit:
vt de ꝑmutatiōe ageret:& re ifecta rediret ad
ſuppliciū:ille cū Romā veniſſet ꝑmutationē in
ſenatu tāq̄ ꝑnicioſā reipu.diſſuaſiti aioqȝ forti
ad ſuppliciū reuerſ⁹ ē. Eliſei.carthaginēſes ab
eliſa Didōe.Noua fœdera.pacta.Iurato duci.
Regulo:quē iureiurādo aſtrixerit:vt rediret.Se
q̄ſtrē.mediū.ſeqſter:vt hēt i libris digeſtoꝝ dī
is apđ quē plures eađ rē:de q̄ cōtrouerſia ē:de
poluerit.Victā.a Regulo añ captiuitatē & etiā i
Sicilia.Repēdere.ꝑmutare.Nauali.portu.hoc
nauale condidit dido autore Stra. Ratis qua
vectus eſt Regulus. Stringunt.dolant . & pre-
parant ad remigādum.ſic Vir.Et ſtringere re-
mos. Trāſtra.ſunt ſedilia nauiū in trāſuerſo lo
cata.Curuam ferri.i.āchorā ipſā i ꝓra locabāt.
Cothō.ē ꝑua iſula añ portū carthaginis:iō poe
ta hūc nauis gubernatorē cathonē appellauit
alludēs ad iſulā:& nauale qđ ē circa iſulā . Cla
uū:temonē:quo regit nauis.Aereus fulgor. nā

roſtra fiebãt ex ære.remũ inuenit copas. latitudine eius plãtæ. Vela icarus. Malũ & ãtẽnã dædalus:roſtra addidit piſeus. Tyrrheni ãchorã: adminicula gubernãdi typhis:claſſe priceps depugnauit Minos. Cõtra aſpa põti. fortunã & tempeſtatẽ. Ad nũeꝝ.ad cõſonãtiã & ordinẽ. Tonſis.remis. Vẽti dedere ꝓfũdũ.i.poſtq̃ cœperũt flare vẽti vtiles ad nauigãdũ. Ducẽ.Regulũ. Pacatus frõtẽ.deſcribit for'ẽ aium Reguli:cuius vultus nõ mutabaẽ i aduerſis:Littora ſydonia .i. eo vultu erat captiuus:quo fuerat cũ i aphricã traijceret:& claſſẽ appulit littoribus libycis.& laus ẽ Reguli a cõſtãtia & oium affectuũ:atq; pturbationũ vacuitate:ſic Socra.eodẽ vultu ſemp fuiſſe dr. Illuuiẽ atq; iopes mẽſas : ſẽſus ẽ : Putabã plus eẽ ac maiori laude dignũ pati oẽm calamitatẽ cum ipo Regulo q̃ vincere hoſtes.& ſic laus eſt mari a fortitudine: q̃ circa dolores verſaẽ & res arduas:laboriſq; plenas. Illuuiẽ .ſordes & ſqualorẽ q inaui cõtrahiẽ. Certare maẽ. repugnare aduerſis:vt decet viꝝ fortẽ. Maius. maioris laboris:& laudis fortiter tolerare aduerſa q̃ vicere hoſtes:nec eẽ tã egregium mala prudẽter cauere:q̃ ipa forti aio tolerare. Spes tñ vna mihi:q̃uis iqt viderẽ Regulũ eo vultu: vt nõ videreẽ poſſe flecti:& atrox fides & conſtans mihi eẽt cognita:tñ putaui lachrymas veſtras:& martiæ vxoris ac ipam domũ ab eo cõſpectã poſſe mouere corda ipius Reguli:vt vellet potius i pãria remanere:q̃ ad hoſtiũ ſupplicia redire. Atrox.cõſtãs & iflexa.vñ dicit Ho.i car. ꝑter atrocẽ aium Catõis.i.ſtoica grauitate ſubnixũ. Vrbẽ.romã. Mẽtẽ ſi.iter tri.i aduerſis hre mẽtẽ q̃ cito moueẽ:vt ẽ mẽs nr̃a:q aduerſis frãgimur:& lachrymis nr̃oꝝ mouemur:Lumia ꝑdẽ.ſe.i.aium q idicat a vultu & oculis. vñ dicit Pli.ꝑfcõ i ocul' aius hĩtat:& neq; vlla ex parte maiora ĩdicia aĩ cũctis aialibus ſed maxĩe hoi.i. moderatõis & clæmẽtiæ miæ odij:amoris: triſtitiæ lætitiæ Regulus nõ emittebat lachrymas & ſignũ erat aium nõ moueri. Eodẽ. obtu. defixo aſpectu & itẽtis ocul'. Vir. Obtu.tuq; hæret defixus i vno. Si q̃ ſi.habeẽ.ſ.mihi.iqt marus: eiuſdẽ vultus fuit cũ erat puer:& i pãria & iter labores & iter pœnos:& tpe ſupplicij: & ſic laudaẽ fortitudo & cõſtãtia Reguli:q i aduerſis nõ frãgebaẽ:nec ꝓſpa fortũa efferebaẽ:ſed ſẽp eũdẽ tenorẽ ſeruabat:vt grauẽ:cõſtãtẽq; decet virũ. Vrbe agenoris:carthagie cõdita ab agenoreis Tpe pœnæ.cũ ſupplicio afficiebaẽ. Auſonia.i. omnes romani & itali prodiere obuiam Regulo nauiganti romam vadis tyberinis:Vincente implente:quoniam campus non capiebat turbam. Albula.tybris:quia colore aquæ cenoſæ albula prius dicebaẽ. Ad pãios cultus. punicos

Haud vnquã abſiſtã gemitu.te regule vidit
Sydonius carcer:tuq; huic ſat magna triũpho
Viſa ẽ carthago ſuperis: quæ pœna ſequetur
Digna ſatis tali pollutos marte laconas.
At noua eliſei iurato fœdera patres
Cõſultãt mãdare duci:paciſq; ſequeſtrem
Mittere:poſcẽtes victam inter prœlia pubẽ.
Captiuãq; manũ ductore repẽdere noſtro
Nec mora:iam ſtabat primis ĩ littoris vndis
Nauali propulſa ratis:iam nautica pubes.
Aut ſyluis ſtringunt remos:aut abiete ſecta
Trãſtra nouant:his intortos aptare rudẽtes:
His ſtudiũ erecto componere carbaſa malo.
Vna locant lora curuati pondera ferri
Ante omnis doctus pelagi:rectorq; carinæ
Puppi aptat:clauũq; cothõ:micat æreus alta
Fulgor:aqua trifidi ſplẽdẽtis ĩ ęquore roſtri.
Tela ſimul:variãq; ferũt contra aſpera ponti
Reꝝ ad tẽpus opẽ:medię ſtat margie puppiſ
Qui voce alternos nautarum tẽperet ictus:
Et remis dictet ſonitũ:paríterq; relatis
Ad numerũ plaudat reſonãtia cærula tonſis:
Poſtquã cõfectũ nautis opus: horaq; curſus
Atq; armata ratis: ventiq; dedere profũdũ:
Omnis turba ruit:matres:pueriq;:ſeneſq;
Per medios cœtus trahit:atq; inimica ꝑ ora
Spectãdũ fortuna ducem:fert lumia contra
Pacatus frontẽ:qualis cum littora primum
Attigit appulſa rector ſydonia claſſe.
Acceſſi comes haud ipſo renuente.ratiq;
Impoſitus mœſtis ſocium me caſibus addo.
Illuuiem:atq; inopes menſas: durũq; cubile
Et certare malis vrgentibus hoſte putabam
Deuicto maius.nec tam fugiſſe cauendo
Aduerſa egregiũ:q̃ perdomuiſſe ferendo
Spes tamẽ vna mihi:quãq̃ bñ cognita & oli
Atrox illa fides vrbem: muroſq; :domumq;
Tangere ſi miſeris licuiſſet corda moueri
Poſſe viro:& veſtro certe miteſcere fletu.
Claudebã ſub corde metus :lachriaſq; putabã
Eſſe viro:& noſtrę ſimilem inter triſtia mẽtẽ.

Cum tandē patriæ tyberino allabimur amni
Seruabā vultus ducis & prodentia ſenſum
Lumina:& obtutu perſtabam intentus eodē:
Si qua fides vnum puer inter mille labores:
Vnum etiam i patria.ſeuaq; i agenotis vrbe:
Atq; vnum vidi pene:quoq; tēpore vultum
Obuia captiuo cunctis ſimul vrbibus ibat
Auſonia:& campū turba vincente propīqui
Implentur colles:ſtrepit altis albula ripis
Ipſi pœnorum proceres immitia corda
Ad patrios certans cultus reuocare:togeq;
Abdebatur honos:ſtetit illachrymāte ſenatu
Et matrum turba:iuuenūq; dolore profuſo
Inter tot gemitus immobilis aggere conſul
Tēdebat dextram:& patria veſtigia primus
Ponentem terra occurſu celebrabat amico.
Collegit greſſum:monituſq; recedere conſul
Nec ſummū violare decus:cingēte ſuperba
Pœnorum turba:captiuoq; agmine ſeptus
Ibat:& inuidiam cœlo:diuiſq; ferebat.
Ecce trahens gemium natorū martia pignus
Infœlix nimia magni virtute mariti
Squalētem crinē:& triſtis lacerabat amictus
Agnoſcis ne diē?an teneris nō hæſit i annis?
Atq; ea poſtq̄ hitu iuxta & velamina pœno
Deformen aſpexit fuſis vlulatibus ægra
Labitur:& gelidos mortis color occupat art⁹
Si qua deis pietas tales carthago videre
Dent tibi ſydonias matres me voce quieta
Affatus iubet:& veſtros:& coniugis vna
Arcere amplexus:patet impenetrabilis ille
Luctibus:& nunquā ſubmiſſus colla dolori
Hic alto iuuēis gemitu:lachrymiſq; cohortis
Magne parēs inquit:quo maius numē nobis
Tarpeia nec in arce ſedet:ſi iura querelis
Sūt conceſſa piis.cur hoc matriq; mihiq;
Solamen?vel cur decus hoc o dure negaſti
Tangere ſacratos vultus.atq; oſcula ab ore
Libauiſſe tuo?dextram mihi prēdere dextra
Nō licitū?leuiora forēt hæc vulnera quantū
Si ferre ad manes infixos mente daretur

iduerit regulū veſte punica. Abdebat honos togæ. qm̄ ſup togā idumētū romanorum iduerit veſtē punicā:tāq; pœnorum captiuo. Cōſul. L. Mali⁹ collega ipſius reguli:quē ſenatus ex aphrica reuocauerat:ābo.n.illuc trāſmiſerāt. Celebrabat. ornabat occurrēdo illi:cōſul prim⁹ regulū e naui egredietē āplecti voluit. Collegit greſſū regul⁹ retroceſſit:monuitq; cōſulē: vt recederet:ne violaret. Dec⁹ ſūmū. dignitatē cōſularē q̄ videbat violari & iminui ſi captiuo iūgeret:& nō eſſe e dignitate videbatur romana conſulē ornare:āplectiq; captiuū. Ferebat iuidiā cœlo qm̄ oēs oderāt ſupos ac deteſtabant:q i tāto:tāq; fido iperatore talia pmittebāt. Martia. erat vxor reguli. Geminū pign⁹. duos filios: Serranū & Regulū. Poetæ filios pignora parētū appellāt. Magni mariti. reguli q magna rigiditate:atq; cōſtātia i ſua virtute pſtabat:& mētis pposito. Agnoſcis ne diē. vertit Marius verba ad Seranū: Nō hæſit. nō ē ifix⁹ ille dies:quo patri obuiā cū mr̄e pdijſti. Si q̄ de eis pietas. ſēſ⁹ ē ſi de⁹ mouet aliq̄ pietate p̄cor vt carthago:q̄ tūc i regulū ſæuiebat:& Martiā tāto luctu afficiebat:det mihi ſpectādas ſuas matronas. Tales. i. eo habitu oris & mœrore:quo erat Martias cū vidit regulū punica veſte idutū. Seruit poeta affectui mari loquētis:q Martiā ſic affectam viderat. Impenetrabil. q nō mouebat luctu vxoris & filiorum. Nūq̄ ſubmiſſ⁹ colla dolori. q nunq̄ dolori ſuccūbebat:vt virum fortiſſimū decebat:& qddā fidei ſacrū. Hic. tūc. Magne parēs. verba Serrani:ad patrem: quem adora: æquatq; Ioui capitolio. iā mor⁹ erat ad lachrymas verbis mari:& q̄rit modeſtiſſie iñ ſi q̄ri fas eſt filio de p̄re:q; filio āplex⁹ negauerit. Querelis pijs. meis q de te q̄ror:ſi iure poſſū de te q̄ri:aut fas ē. Dec⁹ hoc. tuos āplex⁹:& tāgere vult⁹ tuos ſacratos:qđ maxio decori & ſolatio nobis fuiſſet Dure. q nō mouebaris ad affectū o p̄r. Mente. mea. i. ſi recolerē te p̄buiſſe mihi tūc āplex⁹ tuos Ad manes. ad iferos. Sed vana recordor:qm̄ igt erā puer:nec plane recordor: Vana. nō certa:& rē q̄ſi vanā. Hūana maior. videbat igt Serran⁹:ſi vera recordor eē de⁹ & mltū ſupra hominē ei⁹ aſpect⁹:& ſic erat i regulo heroica illa virt⁹:q̄ trāſcēdit naturā hūanā. Terribil decor. dignitas. q̄ ſua maieſtate alios trebat:& ſic deſcribit i regulo imago ipſi⁹ virtutis. pōd⁹ ai. grauitatis:prudētia fortitudo magnitudo ai:q̄ hominē ornāt & aium celſiorē cæteris reb⁹ faciūt Virt⁹ nō hēt aliā formā:q̄ hęc q̄ a poeta regulo tribuit. de virtute ac voluptate alibi dicet. Excipit. icipit loq. Inhibēs. phibēs eū flere ne lędret vulnera. Cōuellere. vexare. Queſtu q̄rel. & lachrymis. qd cū p̄teritis verba mari dicētis:gd di

ceres ſi vidiſſes eum pretereuntem domum ſu am: vnde conſul proceſſerat: & vbi erant ſigna triumphi: quem geſſit primo conſulatu domi tis nonnullis populis italiæ & audientem verba vxoris immobilem. Præteritis. cum pteriiſſet ſuos penates: & ingrederet hoſpitium punicũ. Acerbas. crudeles ꝑpter ipſos pœnos acerbos. Magni triumphi. is conſul fuit. M. Regulus ĩ primo cõſulatu domuit ſalẽtinos: & quoſdam alios latinos populos: de qbus triumphauit. & hæc ſpolia penatibus affixa retulerat: ſed reuera apud antiquos talia ſpolia nõ ſuſpẽdebant: niſi in tẽplis: nec reſtituebant vetuſtate labẽtia: vt poſteri cernẽtes interire priſtinã ſuoꝝ gloriã nouã ipſi cõpararẽt: & vt oĩs ẽ jeret diſcordias tãdẽ ceſſare oportere. Paruis æ lib⁹ domo parua. vt laudet tẽperantiam: & modeſtiam reguli: hoc dicit: q non queſierat domũ laxã: & magnificã: ſed pauper domi. diues aũt ĩ repu. eſſe voluit. Quo fers greſſus. verba martiæ ad regulum ſpernentem proprios lares. Patrium larem genium huius domus. i. hæc ẽ domus tua inuiolata. Pollutũ. erratũ: & violatũ. Ingens. conſpicuus & cõſul purpura indutus. Oſtro. purpura: q̃ conſules vtebantur. Latios faſces. hinc prodijt conſul: qui hẽbat duodeci faſces. & totidẽ ſecures. Fœdera tædæ ſanctæ. inuiolati matrimonij. q̃ſi dicat. nõ q̃ro: vt venias tanq̃ maritus: vt velim cõcubitũ vt vxor: ſed oro ne damnes domum tuam. Abſiſte. deſine aſpernari proprios lares: qui tibi fuerunt honeſtiſſimi. Fas duc. puta eſſe fas. Seduxit. remouit ſuos pedes e limine tyrio. i. ingreſſ⁹ ẽ domũ punicã relictis q̃relis martiæ. Pœnis. carthaginẽſib⁹. q regulũ circũſtabãt. Vix dũ clara dies. cũ illuxiſſet legatis pœnoꝝ ſenat⁹ dat⁹ ẽ ĩ tẽplo vt moris erat. Oeta. ẽ mõs ĩter theſſaliã: & macedoniã: ĩ quo Hercules cõbuſt⁹ ẽ: iõ dicit illic eẽ monumẽta rogi Herculei cui⁹ numini mõs hic poſtea dicat⁹ fuit. idcirco canit Luca. Si tota ẽ Hercul' œta: deſcribit igiẽ poeta principiũ diei: quo ſol luſtrat mõtiũ cacumina: Cõſul. L. Mãli⁹. Quæ cõſultata ſenat⁹. ſeſ⁹ ẽ: regul⁹ ipſe retinet mihi oĩa q̃ cõſultata fuerũt: & q d ipe dixerit: & ſic narrarat: q̃ a regulo mar⁹ acceperat Curia mœrens. ipi ſenatores mœſti: q erãt ĩ curia: quã ædificauit Tullus hoſtilius. Li. ait li. i. Tẽplũq; a ſe auctũ curiã fecit q̃ hoſtilia vſq; ad patrũ nroꝝ ætaté appellata ẽ. Extremũ. in fine orationis. Solitã ſedẽ. cõſularẽ: ĩ q̃ pri⁹ ſederat: quẽ locũ recuſauit: q̃ſi eſſet nefas hoſtem captiuũ illic ſedere. Nõ ſeci⁹. nõ min⁹. Prẽſare. prẽſabant. Ductorem. Regulum tanti nominis: ac famæ. Penſari. permutari cum captiuis. Iuſtitiæ rectiq; dator. oratio Reguli in ſenatu ꝑ

Amplexus venerãde tuos: ſed vana recordor
Ni mare: nam primo tũc hærebamus ĩ æuo:
Humana maior ſpecies erat: horrida cano
Vertice deſcẽdẽs ingentia colla tegebat
Cæſaries: frontiq; coma ſquallente ſedebat
Terribilis decor: atq; animi venerabile põd⁹.
Nil poſt hac oculis ſimile incidit: excipit ĩde
Iã marus: atq; ĩhibẽs cõuellere vulnera q̃ſtu.
Quid cũ præteritis inuiſa penatibus inquit
Hoſpitia: & ſedes pœnorũ intrauit acerbas?
Affixi clypei: curruſq; & ſpicula nota
Aedibus ĩ paruis magni monumẽta triũphi
Pulſabant oculos: cõiunxq; in limine primo
Clamabat: quo fers greſſus? nõ punicus hicẽ
Regule quem fugias cancer: veſtigia noſtri
Caſta tori domus & patriũ ſine crimĩe ſeruat
Inuiolata larem ſemel hic: iterũq; quid oro
Pollutũ ex nobis: prolem gratante ſenatu
Et patria ſum enixa tibi tua reſpice ſedes
Hæc eſt: vnde ĩgẽs humeris fulgẽtibus oſtro
Vidiſti latios conſul procedere faſces
Vnde ire ĩ martem: quo capta referre ſolebas
Et victor mecum ſuſpendere poſtibus arma
Non ego cõplexus: & ſanctæ fœdera tædæ
Cõiugiumue peto patrios damnare penates
Abſiſte: ac natis fas duc concedere noctem.
Hos inter fletus iunctus veſtigia pœnis
Limine ſe duxit tyrio: queſtuſq; reliquit.
Vix dũ clara dies ſumma luſtrabat in œtha
Herculei monumenta rogi: cum conſul adire
Acciriq; iubet libycos: tum limina templi
Vidimus intrãtem: quæ conſultata ſenatus:
Quas ve viri voces extremum curia mœrẽs
Audierit placido nobis ipſe ædidit ore.
Intulit vt greſſus: certatim voce: manuq;
Ad ſolitam ſedem & veſtigia nota vocabat
Abnuit antiquũq; loci aſpernatus honorẽ eſt
At circunfuſi non ſecius vndiq; dextram
Prenſare ac patriæ ductorem nomine tanto
Rẽdderet: orabant: captiua poſſe redemptũ
Penſari turba: ac tyrias tum iuſtius arces

Arſura dextra:fueritq́ʒ vincta cathenis.
Tum palmas ſimul attollēs:ac lumina cœlo
Iuſtitiæ:rectiq́ʒ dator:qui cuncta gubernas:
Nec leuior mihi diua fides:ſerranaq́ʒ iuno
Quos reditus teſtes iurata mente vocaui:
Sit mihi fas me digna loqui:latioſq́ʒ tueri
Voce focos.ibo ad tyrios non ſegnior inquit
Stante fide reditus.& ſaluo fœdere pœnæ
Sic nobis rerum exitio deſiſtite honorem
Tēdere tot bellis:totq́ʒ ānis fregimus æuū.
Nunc etiam vinclis:& longo carcere torpent
Captiuo in ſenio vires:fuit ille:nec vnquam
Dum fuit a duro ceſſauit munere martis
Regulus exangui ſpectatis corpore nomen
At nō carthago fraudū domus inſcia:quātū
E nobis reſtet iuuenes parat aſpera ferro
Pectora captiuos noſtra penſare ſenecta.
Ite dolos contra:genſq́ʒ aſtu fallere læta
Diſcat me capto quantum tibi roma ſuperſit.
Nec vero placeat:niſi q̄ de more parentum
Pax erit:expoſcunt libyci:nobiſq́ʒ dedere
Hæc referenda pari libeat ſi pendere bellum
Fœdere:& ex æquo gemias cōſcribere leges.
Sed mihi ſit ſtygios ante intrauiſſe penates
Talia q̄ videam ferientis pacta latinos
Hæc fatus:tyriæ ſeſe iam reddidit iræ:
Nec monitus ſpernēte graues:fidoſq́ʒ ſenatu
Pœnorū dimiſſa cohors:quæ mœſta repulſa
Ac minitās capto patrias ꝑperabat ad oras
Proſequitur vulgus patres:ac plāctibus īgēs
Perſonat:& luctu campis reuocare libebat
Interdum:& iuſto raptū retinere dolore.
At trepida:& ſubito ceu ſtās in funere cōiūx
Vt vidit puppī properantē intrare:tremēdū
Vociferās celerē greſſum referebat ad vndas.
Tollite me libyci comitem:pœnæq́ʒ neciſq́ʒ
Hoc vnū coniūx vteri per pignora noſtri
Vnum oro:liceat tecum quoſcunq́ʒ ferentem
Terrarum:pelagiq́ʒ pati:cœliq́ʒ labores.
Non ego amycleū ductorē in prœlia miſi.
Nec noſtris tua ſūt circundata colla cathenis

vtilitate communi:qua diſſuaſit fieri permutationem arguens ab vtili. Dator iuſtitiæ.iuppiter. Nec leuior diua.non minoris numinis:ac venerationis:q̄ ſit iuppiter. Serrana iuno.quę ſuperſtitioſe coleris a ſerranis.ideſt carthaginenſibus:& illis faues peroſa nomen æneadum.Saluo fœdere pœnæ. hac conditione. ac pacto venerat:vt ſi re infecta rediret ſupplicio afficeretur.Non ſegnior.non pigrior q̄ huc venerim.Stante.non violata fide reditus mei vt iuraui.Rerum exitio. cum detrimento patriæ:& calamitate reipu. Tot bellis. confirmatio eſt.Fuit ille regulus.q.d. non ſum amplius Regulus:ſed confectus ſenio.& captiuus:cuiꝰ membra torpent. Exangui.iam affecto.At nō carthago.ab vtili ſuadet non debere fieri pmutationem.E nobis reſtet.ideſt quam parum ſi victurus confectus iam ſenio.Regulus in ſenatu dixit:datum ſibi a pœnis eſſe venenum non præſentaneum:ſed ad tempus vt paulatim corpus tabeſceret:vt facta permutatione interiret Aſpera ferro.apta bellis.Nec vero placeat. locus eſt ab honeſto.Nō debetis inquit inire pacem cum pœnis: vt ſeruetur decorum veſtrū: niſi ſitis ſuperiores in conditionibus:vt maiores noſtri ſemper conſueuerunt.De more parentum.quoniam romani ſemper percutiebāt fœdera honeſtis conditionibus.vt maieſtas romani nominis ſeruaret̃.Expoſcunt libyci. hæc fuerant mandata pœnorum data Regulo. Pari fœdere.æquis cōditionibus:vt ſint pares vobis: non inferiores quod nullo modo agendū eſt:ne degeneraſſe a maioribus videamur. Ex æquo.vt pari lege ſitis coniuncti.Sed mihi ſit ſtigyos.quaſi dicat.potius volo mori q̄ videre romanos percutiētes talia fœdera:& cum hoc dixiſſet reddidit ſeſe pœnis iratis: quos dimiſit ſenatus:cum non ſperneret monitus. Reguli graues & fidos. Repulſa. propter repulſam quippe neq́ʒ permutationem:neq́ʒ pacē æquā volebant romani. Capto.Regulo:quem vulgus interdum rapere cogitabat pre dolore: q iuſtus & pius erat.Tollite me.verba Martiæ orantis pœnos:vt ſe vna cum Regulo in naui acciperent:Per pignora.filios noſtros. Liceat tecum.hoc dicebat Regulo marito. Amycleū: Xantippum lacedæmonium.Vſq́ʒ ad pœnos. gentem immanem & infidam. Eadem hora. idem exitus & mors. Si ſtat.fixum eſt in animo mori omnino:moriamur hic in patria. En qui ſe iactat.verba Martiæ furentis dolore ac cuſantiſq́ʒ Regulum perfidiæ cum violaret fidem cōnubij.fœdera genialia.& ſacras tædas. Perfidæ. qui mihi fidem iugalem violas. Duras. non admittentes præces & lachry-

mas. Ludibrium necis. timẽs inquit Marꝰ igno
minioſam mortem quæ Regulum manebat:
optabam vt tempeſtas nos obrueret: ſed venti
ſecundo flatu nos ad carthaginis portum ſpu=
lerunt. Horreſcens. timens ego inquit marus.
Reuerti. ſcilicet Regulum carthaginem. Dura
mercede. acerbiſſimo ſupplicio. Narrator pœ=
næ. vt narrarem romanis Reguli ſuppliciũ re=
miſſus fui a pœnis romam. Nec tibi nunc ritus
ſenſus eſt: non narrarem tibi o Serrane gentẽ
punicam crudeliſſimam ritu ferarum: ſi aliqua
virtus dediſſet maius exemplum fidei & con=
ſtantię vt fecit virtus Reguli. q. d. Nunquã fuit
audita talis fides & cõſtãtia: iõ ẽ hoc exẽplũ ſin
gulare. & lausẽ Reguli a fide cõſtãtia & fortitu
die. Pygmalioneã. carthaginẽſẽ. pygmaliõ fuit
frater Didonis: q̃ condidit carthaginem. Pudet
addere quæſtus. q. d. pudor eſt deflere ſupplici
um Reguli quod ille placito vultu tolerauit: &
ob id magnã laudem conſecutus eſt. Tu quo=
qꝫ care puer: hortatur Serranum marus: vt ſeſe
ad imaginem tanti patris effingat. & eam for=
titudinem animiqꝫ magnitudinem in aduerſis
aſſumat. Præfixo paribus ligno. deſcribit arma
rium mucronibus circunfixum: in quo Regu=
lus cruciatus eſt. confectum erat ex tabulis li=
gneis. intus infixi erant acuti ſtimuli: vt neqꝫ ia
cere neqꝫ ſtare. neqꝫ adherere ſine moleſtia &
cruciatu poſſet. & cũ defeſſus labore cecidiſſet
a tortoribus trahebatur: vt acutis clauis motũ
corpus figeretur. Tubero ait Regulum a pœ=
nis excruciatum fuiſſe nouis exemplorum mo
dis. In atras inquit & profundiſſimas tenebras
eum claudebant: & aduerſus ictus ſolis appoſi
tum continebant: palpebras quoqꝫ eius ne cõ=
niuere poſſet ſurſum ac deorſum diductas in=
ſuebant. Tuditanus ait ſomno diu prohibitũ:
atqꝫ ita vita priuatum: idqꝫ vbi Romæ cogni=
tum eſt nobiliſſimos pœnorum captiuos libe=
ris Reguli a ſenatu deditos & ab his in arma=
rio muricibus præfixo deſtitutos: eadem quę i
ſomnia cruciatos interiſſe. Sene. de ſupplicio
Reguli loquens ait: figunt cutem claui. & ad vi
giliam ſuſpenſa lumina. Mucronibus. clauis a
cutis. Crates laterũ. tabulæ ipſius armarij. Dẽ=
ſus ſtimulus. denſi mucrones & claui ferrei. Ex
ordine. per ordinem. Stantis ferri. extantis & fi
xi claui. Hac fraude. armarij ſcilicet & clauoꝝ.
Perducto tempore. ad poſtremum cum nõ poſ
ſet amplius ſtare. Tortor iners. ille cui datum
erat hoc negocium: vt Regulum torqueret. In
ers. inutilis & turpe miniſterium exercens. Ad
viſcera. præcordia. viſcus dicitur quicquid la=
tet ſub cute. Abſiſte lachrymis. inquit marꝰ ſer
rano dolenti vicẽ patris. Dux inclyte. o regule.

Curuſqꝫ ad pęnos miſerã fugis: accipe mecũ
Hanc prolem forſan duras carthaginis iras
Flectemus lachrymis: aut ſi ꝓcluſerit aures
Vrbs inimica ſuas: eadem tũc hora manebit.
Teqꝫ tuoſqꝫ ſimul: vel ſi ſtat rumpere vitam
In patria moriamur: adeſt comes vltia fati.
Has inter voces vinclis reſoluta moueri
Paulatim: ꝓ ripa cœpit decedere puppis.
Tum vero infœlix mentem furiata dolore
Exclamat feſſas tendens ad ſydera palmas.
En qui ſe iactat libyæ: populiſqꝫ nephandis
Atqꝫ hoſti ſeruare fidẽ. data fœdera nobis
Ac promiſſa fides thalamis vbi ꝑfide nũc ẽ?
Vltia vox duras hæc tũc penetrauit ad aures.
Cætera percuſſi vetuerunt noſcere remi.
Tũ fluuio raptũ ad pelagi deuoluimur oras.
Ac legimus pontum: pinuqꝫ iuuante cauata
Aequor & imẽſas curua trabe ſi dimus vndas
Ludibriũ necis horreſcens vis aſpera ponti
Obrueret: ſcopuliſqꝫ ratẽ furor iprobus euri
Frangeret optabam: moderato flamie lenes
Vexerunt zephiri: tygrioqꝫ dedere furori
Infœlix vidi: patriamqꝫ remiſſus in vrbem
Narrator pœnæ dura mercede reuerti.
Nec tibi nunc ritus imitãtem: iraſqꝫ ferarum
Pygmaleoneam tentarẽ expromere gẽtem
Si maius quicquam toto vidiſſet in orbe.
Gẽs hominũ q̃ quod veſtri venerãda parẽtis
Edidit exẽplũ virtus: pudet addere quæſtus
Suppliciis quæ ſpectaui placido ore ferentẽ.
Tu quoqꝫ care puer dignũ te ſanguine tanto
Figere ne ceſſa: atqꝫ humentis cõprie fletus:
Præfixo paribus ligno mucronibus omnes.
Armantur laterum crates: denſuſqꝫ per artẽ
Texitur erecti: ſtantiſqꝫ ex ordine ferri
Infœlix ſtimulus: ſõniſqꝫ hac fraude negatis
Quoſcũqꝫ in flexus producto tẽpore tortor
Inclinauit iners fodiunt ad viſcera corpus:
Abſiſte o iuuenis lachrymis. patiẽtia cunctos
Hos ſuperat caſus. longo reuireſcet in æuo
Gloria dum cœli ſedem: terraſqꝫ tenebit

Caſta fides:dum virtutis venerabile nomen
Viuet:eritq; dies tua quo dux inclyte fata
Audire horrebunt a te calcata minores.
Hęc marus:& mœſta refouebat vulnera cura
Interea rapidas perfuſa cruoribus alas
Sicut ſanguinea traſimeni tixerat vnda
Vera ac ficta ſimul ſpargebat fama p̄ vrbem
Allia:& infandi ſenones:captæq; recuſat.
Attonitis arcis facies excuſſit harenas:
Luctificus pauor:& tempeſtas aucta timēdo.
Hic raptum ruit in muros vox horrida fertur
Hoſtis adeſt:iaciunt ſudes & inania tela
Aſt aliæ laceris canentes crinibus alta
Vertunt tecta deum:& ſeris poſt fata ſuorum
Sollicitant precibus requiē tenebræq; dieſq;
Amiſere.iacent portis vlulante dolore
Diſperſum vulgus.remeantūq; ordine longo
Seruat turba gradus:pendēt ex ore loquentū
Nec lætis ſat certa fides:iterūq; morantur
Orando:& vultu interdum ſine voce precati
Q̄d rogitāt.audire pauēt.hic fletus vbi aures
Percuſſæ grauiore malo:metus inde negatū
Si ſcire & dubius reſponſi nuncius hæſit.
Iāq; vbi cōſpectu redeūtis viſa propinquo
Corpora ſollicite læti funduntur:& ipſis
Oſcula vulneribus figūt:ſupoſq; fatigant
Hic inter trepidos curę venerandus agebat
Serranū marus:atq; olim poſt fata mariti
Non egreſſa domum uitato martia cœtu.
Et lucem cauſa natorum paſſa ruebat.
In luctum ſimilē antiquo turbata repente.
Agnoſcenſq; marū fidei comes iclyte magnæ
Nūc certe mihi reddis ait.leue vulnus an alte
Vſq; ad noſtra ferus penetrauit viſcera mucro
Quiqd adeſt:dū nō vinctū carthago catenis
Abripiat:pœnęq; inſtauret mōſtra paternæ
Gratū eſt o ſuperi:quotiēs heu nate petebā
Ne patrias iras animoſq; in prelia ferres.
Nec te belligeri ſtimularet in arma parentis
Triſte decus nimium viuacis dura ſenectæ
Supplicia expendi.queſo iam parcite:ſiqua

Calcata.ſupertata forti animo:qm̄ nihil eſt to-
lerantius malorum viro forti. Minores poſteri
Interea rapidas.dum talia agerentur circa traſi
menum.& arua peruſina tante cladis fama per
uenerat ad vrbem. & imitat̄ Virgiliū in quarto
famam deſcribentē. Allia & infandi ſenones al.
calamitas accepta ad alliā flu.& vrbis romæ ca-
ptiuitas.M.Pompo.prętor paulo āte ſolis occa
ſum e roſtris:vt ait Polibyus:elata voce procla/
mauit:Quirites magna pugna victi ſumus.Ca-
ptæ:obſeſſi a gallis capitolij & pene capti. Ex-
cuſſit habenas:paſſim vagat̄.Luctificus:nā poſt
pauorem ſequit̄ luctus.Tempeſtas:hæc calami
tas q̄ timore augebat̄.Hic aliquis:deſcribit tre-
pidationem q̄ in vrbe fuit ad primū nūciū cladis
Inania.irrita.Canentes:canæ.i.matronę ibant
ad templum vt pro imperio labanti p̄carentur.
Vertunt adeunt tēpla deorum.Seruāt turba gra/
dus remeantium :poſtridie q̄ clades nunciata ē
ac deinceps aliquot dieb⁹ ad portas maior mu-
lierum ꝑpe q̄ viroꝝ fuit copia:vt ait liuius:quę
aut ſuorū aliquē aut nunciū de his expectabāt:
circunfundebant̄ obuijs ſciſcitantes:neq; auel-
li vndiq; a notis priuſq̄ omnia ordine inqſiſſent
poterant inde varios vultus digredientiū ab nū-
cijs cerneres vt cuiq;:aut læta aut triſtia nūcia-
bant̄.fœminaꝝ p̄cipue & gaudia iſignia erāt &
luctus.vnā in ipſa porta ſoſpite filio repēte obla
to in cōſpectu ei⁹ expiraſſe ferūt.alterā cui mors
filij falſo nūciata erat mœſtā ſedes domi ad pri
mū cōſpectum redeuntis filij gaudio nimio exa
nimatā.Sine voce:nā nutu q̄rebāt & expaueſce
bant audire id q̄d quærebant timētes malū nun
cium. Grauiore malo:audita nece ſuoꝝ plora/
bant.Metus inde.ſ.erat ſi nūcius interrogatus hę
ſitabat:dicebat neſcire.Sollicitę læti : q̄ fuerant
prius anxiæ timentes mortē eoꝝ q nūc redibāt
Fatigant laſſant votis & precationibus q̄ pep-
ciſſent illis in bello.Venerandus curę:laudādus
qm̄ ſerranus fuit illic curæ. Agebat:reducebat
romā Cauſa notorum.i.quæ ſolū ꝓpter filios vi
uebant : nā niſi filios habuiſſet poſt fatū reguli
vitam damnaſſet.Lucem:vitā. Antiquo tempo
re reguli. Fidei comes inclyte verba martiæ ad
marum.Fidei comes:reguli qui fuit clarus fide
pœnis ſeruata.Hunc:ſerranū filiū. Noſtra viſce
ra:quaſi dicat : nō penetrauit in viſcera filij ſed
mea.Quicquid adeſt:ſenſus:gratū eſt mihi hoc
q̄uis magnū malū ſit dūmodo carthago neque-
at vincere cathenis filiū vt fecit de regulo patre
Monſtra pœnæ quaternæ i horrendū ſuppliciū
& monſtro ſimile. Quotiēs heu natæ: vertit ſer
monem ad filium.Animos audientiā ſiue ma/
gnanimitatem.Triſte decus:gloria illius & for/
titudo atq; laus quæ nobis triſtitiæ fuit: ſed ani

musregali nūq̄ ē deiect⁹ Expēdi ſupplicia.i.diu
viuēdo hęc ſuppliciapaſſa ſum.at ſenatores igr
poeta hāc cladēaio pollētes pro ſalute patriæ cō
ſultabāt. Feſſis reb⁹:reipu.labēti & attritis viri-
b⁹ romanoꝝ.Grauiore piculo:qm̄ maiora iā ti
mebāt patria mināte ruinā. Protēdere tempus:
extēdere & ꝓrogare romanū iperiū qđ tūc rue
re videbatur. Albana arce.qm̄ iuppiter latialis
albæ colebatur cuius tēplum autore & ſuaſore
tarquino latini erexerunt & celebritatē in illius
honorē quā quot annis recolebant ferias latias
appellarunt:qm̄ cōueniebant latini quibus illic
carnes dabanť.vnde Cicero in oratiōe.pplanco
volens oſtendere paucitatē latinoꝝ dicit: Qui-
bus.ſ.municipijs vix iam qui carnem latinis pe
tant inueniuntur. Iouis latialis meminit Luca.
Tumentē:ſuperbientē clade illata romanis. In
muros.ſ.romāos.Haud vnq̄ verba iouis de āni
bale quem abſentē alloquiť Fas fuerit.eſto igr
ꝙ tibi licuerit romano ſanguine hetruſcas val-
les repleuiſſe.Exire.abundare. Muriſꝙ aſpiraŗ
veto.i.tangere muros romanos.Meonidū tell⁹.
hetruſcorum qui venerunt ex meonia: Mentē.
prudētiam.Tandē.poſt clades acceptas.Habe-
nas.regimen & dictaturā q̄ reipu.labāti ſaluti fu
it.vnde dicit Ennius:Vnus homo nobis cunctā
do reſtituit rem.Fabius maximus in illa trepi-
datione romanorum creatus eſt dictator a po-
pulo:qđ nunq̄ ante illū diē acciderat. Non hūc
inquit verba iouis in laudem Fabij.Inuidia.al-
ludit ad illđ qđ poſtea fuit.nam ꝓpter iuidiam
populus ęquauit iperium minutio magiſtro eq
tum cum Fabio dictatore:quā inuidiam Fabi⁹
ciuiliæ quoꝙ animo tulit.immo cum opus fuit
minutium e manibus hānibalis eripuit.nec etiā
gloria popularis blādo fuco eū corripuit quip-
pe nulla inanigloria mouebať. totus erat inten
tus ſaluti patriæ quā ꝓpe collapſam cūctando
reſtituit.paulopoſt dicet.Nec nō patꝝ ſaturnia
mites inuidiæ ſtimulo fodit & popularibus au-
ris.Blando fuco.coloratis blāditijs.Fucus acci-
pitur pro colore:& fucare colorem addere.Nō
aſtus fallax. qm̄ contra fabium nō valuerūt aſt⁹
hānibalis. Alius cupido.alia cupiditas genere
maſculino protulit ſupra.Vetus bellandi.diu in
militia verſatus. Quieta mente.i.qui fortiſſime
ac prudentiſſime aduerſā ꝓſperamꝙ fortunam
ferebat:magnanimus enim nec aduerſa fortūa
deprimiť:nec ꝓſpera extollitur ſed medium ſē-
per tenet æquo animo ad vtranꝙ fortunā para
tus.Quieta.tranquilla ſecura conſtanti.& vt de
cet magnum virꝝ & prudentia ſubnixū. Caſtris
& togæ.domi foriſꝙ.Circūſpectus.prouidus &
cum ratione mala declinās:qualē deſcribit Ho-
ratius.in ſermonibus hisverbis.hic fugit omnis

Numina pugnaſtis nobis.hac cladis acerbæ
Diſcuſſa ceu nube patresconquirere feſſis
Iā rebus meditātur opē ad mūera belli
Certatur pulſuſꝙ dolor grauiore periclo.
Maxima curarū rectorem ponere caſtris
Cui latium & moles reꝝ caſſata recūbat
Spectante occaſum patria.iouis illa ruenti
Auſoniæ atꝙitalis tēpus protēdere regnis
Cura fuit.nā tyrrhenos pœnūꝙ ſecundis
Albana ſurgens reſpexerat arce tumentem.
Qui ferre in muros victricia ſigna parabat.
Tūc q̄ſſās caput haudvnq̄ tibi iuppiter iquit
O iuuenis dederit portas tranſcendeř romę.
Atꝙ inferre pedē.tyrrhenas ſternere valles
Cædibus:& ripas fluuiorum exire latino
Sanguine fas fuerit:tarpeium aſcēdere collē:
Muriſꝙ aſpirare veto.quater inde coruſcum
Contorſit dextra fulmen:quo tota reluxit
Meonidum tellus:atrāꝙ ꝑ æthera voluēs
Abrupto fregit cælo ſup agmina nubem.
Nec pœnū auertiſſe ſatis.dat numie magno
Aeneadis mētem gremio deponere tuto
Romuleam tandem.fabioꝙ ſalutishabenas
Credere ductori:cui poſtq̄ tradita belli
Iura videt:non hunc iquit ſuperauit vnq̄
Inuidia aut libyco popularis gloria fuco.
Non aſtus fallax.non prędā aliuſue cupido
Bellandi vetus ac laudū cladūꝙ quieta
Mente capax.par ingeniū caſtriſꝙ togęꝙ.
Sic genitor diuum.recipitꝙ ad ſydera greſſū.
Hic circūſpectus nulli deprenſus in armis.
Laudatuſꝙ ioui fabius mirabile tantum
Gaudebat reducē patriæ adnūerare reuerſus
Duxerat egrediens quam ſecū in prælia pubē
Nec mēbris q̄ſq̄ natoue pepercit amato.
Acrius aut vidit ſocium per bella cruorem
Triſtior:atꝙ idē perfuſus ſanguine victor
Hoſtili:plenis repetebat mœnia caſtris.
Stirpe genus clarum cœloꝙ affinis origo.
Nam remeans longis olim tyrinthius oris:
Et triplicis mōſtri famā:& ſpectacula captas

inſidias:nulliq; malo lat⁹ obdit apertū:cū genus hoc īter vitę verſetur vbi acris inuidia atq; vigēt vbi crimīna. Reuerſus domum.ſcilicet ab ipſa militia. Stirpe clarum genus.repetit celebratq; originem fabiorum. Affinis cælo.propter Herculem relatum in naturam deorum. Longis oris. hiſpanis vbi gerionem occiderat cuius armentum in italiā abegit. Triplicis monſtri.gerionis tricorporis. Egit.ductis. Ductor arcadius. Euander filius mecurij & nicoſtrates quam poſtea carmentē appellauerūt romani propter vaticinia.euander ex arcadia ꝓfugus cum matre in italiā nauigauit. Regia virgo.vinduna filia euandri:quā aliqui appellant launam.ex qua Hercules ſuſcepit Fabium a quo fabiorū familia ꝓpagata eſt:q̄uis aliqui teneāt pallā

Mira boues hac.qua fulgēt nūc mœnia romę
Egit ouās.tunc arcadius ſic fama locabat
Inter deſertos fundata palatia dumos.
Paupere ſub populo ductor.cū regia virgo
Hoſpite victa ſacro fabiæ de crimine læta
Procreat.& magni cōmiſcet ſeminis ortus
Arcas in herculeos mater ventura nepotes.
Tercentū domus hęc fabios armauit ī hoſtē
Limine progreſſos vno:pulcherrima quorū
Cunctando fabius ſuperauit facta.ducēq;
Annibalē æquando . tantus nūc pœne fuiſti.
Dū ſe perculſi renouant in bella latini.
Turbatus ioue:& exuta ſpe mœnia romæ
Pulſandi:colles vmbros atq; arua petebat
Annibal:excelſo ſummum qua vertice mōtis
Deuexum lateri pendet tuder:atq; vbi latis
Proiecta in campis nebulas exhalat inertes:
Et ſedet ingentē paſcens meuania taurum
Dona ioui:tum palladios ſe fundit in agros
Picenum diues prædæ atq; errātibus aruis.
Quo ſpoliavt mutet trāſfert populātia ſigna
Donec peſtiferos mitis campania curſus
Tardauit:bellūq; ſinu indefenſa recepit.
Hic dum ſtagnoſi ſpectat tēplumq; domoſq;
Linterni ductor:varia ſplendentia cernit
Pictura belli patribus monumenta prioris
Exhauſti:nā porticibus ſignata manebāt.
Quis inerat longus reꝝ & ſpectabilis ordo.
Primus bella truci ſuadebat regulus ore.
Bella negandaviro ſi noſcere fata daretur.
Ac princeps pœnis indictę more parentum
Appius aſtabat pugnę:lauroq;reuinctus.
Iuſtum ſarrana ducebat cede triumphum.
Aequoreum iuxta decus & nauale tropheū.
Roſtra gerens niuea ſurgebat mole columna.

tem natū fuiſſe ex vinduna & hercule: Hoſpite ſacro. Hercule qui erat deificandus. Læto crimine.concubitu. Seminis. Herculei. Arcas.puella arcadici euādri filia Ventura mater.q̄ erat futura mater. In nepotes herculeos:fabiorū familiā qui erant nepotes & poſteritas herculis & ipſi⁹ vidunæ. Domus hæc.fabioꝝ.ſenſus eſt Fabius dictator cūctādo &a quādo Annibalem ſupauit oīa geſta maiorum ſuoꝝ tātæ molis erat æquarē ne dum vincere Annibalē quē laudat poeta:vt maior laus accedat Fabio q eū tāto ſucceſſu tumentem cunctando fregit. Tercentū.qui perierunt apud cremeram in pugna cōtra veientes vt dictū eſt. Pœne . Annibal tanti momēti erat vt te æquare eſſet ſuperare p̄clara aliorū facta. Dum ſe perculſi. Fabio dictatori datum eſt negocium:vt muros vrbis turreſq; firmaret:& p̄ſidia diſponeret Annibal interim recto itinere per vmbriam ſpoletū vſq; venit: inde cū populato agro vrbem adortus eſſet oppugnare cum magna cæde ſuoꝝ repulſus eſt cōiectās ex vni⁹ coloniæ haud nimis ꝓſpere tentatæ virib⁹ quāta moles romanę vrbis eſſet:in agrū picęnū:vertit iter auiditate p̄dæ:demū in cāpaniā peruēit vbi picturā primi belli punici apud linternū vidit:vt a poeta igenioſe fingit. Perculſi.cōſternati,accepta clade. Tuder.adhuc retinet nomē oppidum vmbriæ porrectū in dorſo montis:ſupra meuaniam prope quam eſt clitūnus in plano ē meuania ꝓpe fulginiam & in valle vmbriæ quę nunc ſpoletina dicitur cuius lōgitudo eſt a peruſia ſpoletum vſq; : dextra læuaq; ſunt mōtes. Inertes.inutiles obſcuras. Ingentem tauꝝ.qui mactabatur a triūphantibus ioui capitolino. Agros palladios.picęnos oliuiferos:inde oliuę picenæ celebrant a poetis:& cū traieciſſet Annibal truentum:marrucinos & marſos:atq; pelignos depopulatus in campaniā ſe effudit. Errantibus.diſcurrentibus ad predā. Signa populantia.ſuos milites qui omnia depopulabantur

Mitis .pacifica & fertilis magiſq; apta paci q̄ bellis. Indefenſa.quoniam romani nō poterant ferre opem tribus cladibus iam attriti. Stagnoſi linterni.linternum eſt oppidum cāpaniæ clarum exilio aphricani maioris:& ideo poeta finxit illic fuiſſe picturam primi belli punici : fuit ibi Scipionis ſepulchrum auctore ſtrabone:cuius ruinas ſe vidiſſe Liuius teſtatur: in quo tale

fuit epigrāma. Deuicto Annibale capta carthagine:& aucto Imperio hos cineres marmore tectus habes
Cui nō europe nō obſtitit aphrica quōdam. Aſpice res hominū q̄ breuisvrna premit:litemū eſt prope ma
re poſt ſinueſſam Stagnoſi.quoniā prope erāt paludes:vnde dicet poſtea vndoſis ſqualida riuis hunc liter
na palus:adde ꝙ linternum alluitur fluuio eiuſdem nominis. Templum.hoc fingit poeta quoniam in tē-
plis talia pingebantur.vt de hiſtoria troiana fingit Virgilius in templo carthaginis. Exhauſti.finiti:qđ du
rauerat per.xxiiij.annos.Primus bella truci.Mamertini:de quibus dictum eſt natio cāpana:&tūc meſſanā
freto ſiculo incūbentem habitantes implorauerunt opem romanorū contra hyeronē regem.a quo obſide
bantur:& poſtvarias ſententias in ſenatu popu
lus cenſuit & plebs ſciuit ſuadente. M.Attilio.
Regulo illis implorātibus opē eſſe ferendā.Ne
ganda viro. quæ Regulus debuiſſet negare ac
diſſuadere ſi ſciuiſſet fatoꝝ voluntates: quip-
pe in eo bello periturus erat.Indictæ more pa-
rentum.quoniam bellum indicebāt a romanis
per feciales priſco ritu:vt abunde dixi in cōmē
tarijs officiorum. Appius claudius cōtra hyero
nem & pœnos in auxilium mamertinorum pri
mus in ſiciliā exercitū romanum traiecit:& pœ
nos ſicilia expulit:& appellatꝰ eſt claudius cau
dex:huiꝰ appij meminit Suetonius in tybero.
Reuinctus. coronatus laurea corona vt moris
erat triumphantium. Sarrana.punica:qm̄ pœ-
nos Sicilia expulit. Tropheū.colūna ī qua erāt
inſignia victoriæ:naualis:&roſtra nauiuꝫ ſuſpē
ſa.C.Cornelius:&.C.Duilius collegę in cōſula
tu militauerē in ſiciliam:in primo bello punico.
terreſtibus copijs prẹerat Duilius & Annibal
claſſi punicæ.romane autē Cornelius qui fraude punica captꝰ ē:& ad Annibalem ꝑductus duilius relicto
exercitu tribunis claſſem adijt:& ad mylas nauali prelio pœnos vicit:& .l.naues cœpit :conceſſumqꝫ illi a
ſenatu fuit vt reuerſēti a cœna tybicines canerēt & funale ꝑferreē.Alto mari ſiculo.Sacer.quoniam in ſa-
cris vtebanē tybicinibus romani.Cantus.ipſorum tybicinum.Læti.iucundi Scipio.L.Cornelius Scipio cō
ſul in ſardinia & corſica contra ſardos corſos:& hānonē pœnorum ducem ꝓſpere pugnauit:& hānoni ex-
equias celebrauit.Ciuis.hannonis ciuis carthaginēſis.Extremos honores:exequias: & funeris pōpa : qua
eum ſcipio honeſtauit.Videt inde ruentem.videbat Attilium Regulū appellantem claſſem littoribus liby
cis& pubē romanam diſcurrētem ꝑ agmina pœnoꝝ fuſa.Autololes& nomades ſūt populi aphricæ quos
in primo bello punico Regulusvexauit:priuſq̄ caperet:hammones etiam & garamantes . Bragada.nunc
de ſerpente interfecto ad bragadā. Proiectum pupi.carthaginenſes cupientē redire in patriam Xantip-
pū pelago merſerūt fruſtra inuocātem numina: quippe nō pepercerūt pœni atqꝫ poetæ illū dediſſe pœnas
mortis Reguli ſed ſeras:nā debuit mori priuſq̄ regulꝰ caperet.merſerūt Xantippū pœni redeuntē ī patriā
in medio mari ne gloriā de regulo capto totam ſibi aſſumeret.Rectorem amycleum. Xantippum lacedę
monum.Perfida manus.ipſi pœni qui eum in patriam reducere ſimulauerant.Pendebat.perſoluebat. Di
gni læti . nam merebatur talem mortem propter violatum regulum.Egates.inſulæ duæ ſunt in mari ſicu
lo apud quas luctatius vicit claſſem punicam .centum &.xx.naues amiſere pœni ad egates. quarum duæ
de.l.ſubmerſæ ſunt.luctatius nauibus captis quæ ſupererant redijt ad lilybeum cum quo amilcar pœno-
rum legatus fœdus percuſſit.Prona aura.proſpero vento:& ferenti.Ad littora.ipſius ſiciliæ prope lilybe
um.Legatus amilcar.Poſt victoriam luctatij ad egates carthaginēſes:vt ſcribit polybius:miſſo ad amilca
rem q̄celerrime nuncio poteſtatem illi dedere quicquid e repu.videretur faciendi:& ſic fœdus cum lucta
tio percuſſit.Ductoris.Annibalis.Verterat ora in ſeſe.omnium oculi relictis alijs imaginibus intuebantur
amilcarem.Pacis faciem.conditiones pacis de quibus dictum eſt.Pollutas.violatas propter rupta fœdera
Iouem.inuocatum.ſcilicet in fœdere.Dictantes iura.conditiones pacis.Strictas.expeditas & paratas ad
ſupplicia nocentium.Horrebat.timebat.Irrita.quæ non ſeruauerunt pœni:excitantes poſtea bellum hoc
punicum ſecundum.Hęc eryce e ſummo.fingit poeta illic fuiſſe depictam venerem quæ videbatur omnia
ſpectare ex eryce monte ſiciliæ vbi colebatur:vnde erycina dicitur venus:dictus autem eſt eryx mons ab
eryce filio veneris & butæ illic ſepulto quem cæſtibꝰ Hercules interemit.Dione.venus poſuit nomē ma-
tris pro filia. Læta.quoniam romani erant victores in mari ſiculo.Percenſuit contemplatus eſt & oculis

Exuuias marti donum quę duilius alto
Ante omnes merſa pœnorū claſſe dicebat.
Cui nocturnus honos funalia clara ſacerqꝫ
Poſt ępulas tibicem adeſt:caſtoqꝫ penates
Inſignis læti repetebat murmure cautus.
Cernit & extremos defuncti ciuis honores.
Scipio ductoris celebrabat funera pœni
Sardoa victor terra:videt inde ruentem
Littoribus libycis diſperſa per agmina pubē.
Inſtabat criſta fulgens & terga premebat
Regulꝰ autololes nōadeſqꝫ &maurꝰ & āmō
Et garamas poſitis debebant oppida telis.
Lentus arenoſo ſpumabat bragada campo.

perlegit.Lenta ira.quæ paulatim cuncta oculis luſtrando aucta erat. Non leuiora dabis.verba Annibalis ad carthaginem.i.non minora q̃ ſint hæc a romanis depicta in dedecus nr̃m.Captam ſagunthum. enumerat ſuas victorias annibal quas vult depingi in tectis carthaginis templiſq; in dedecus romanorum.Da ſpectare.pinge vt ſit ſpectaculum omnibus.Patres.nam vt habuimus ſagunthini ſe inuicem trucidarunt:& neq; pater filijs:neq; filij patribus pepercerunt.Alpes.in acceſſas& ſuperatas a nobis.Exiguus locus:occupabant inquit alpes depictę magnum locum in tẽplo:cum ipæ ſint maximæ.Ardua.iuga alpium ſuperata a nobis.Adde etiã ticini.i. victoriam partam a nobis ad Ticinum & trebiã.Noſtrũ ideſt nobis fauẽtem.fauit quippe trebia pœnis vt habuimus.Fugiat cõſul.Scipio quem filiꝰ ad ticinum humeris in caſtra vulneratum rettulit: & ſic ſub vno aſpectu Syllius omnia poſuit:quę hactenus Annibal in italia geſſerit: & prius in hiſpania.Hæc.has meas victorias ſparge per orbem.vulgata pictura. Effinges. poteris depingere Facibus libyſſis. incendio a nobis iniecto. Tonãtem. iouem capitolinum:& ſeruat poeta decorũ viri ab omni pietate alieni. Quorũ dextris:captat animos ſuorum quos tãtarum cladũ autores dicit: & iuſſit porticum incendio abſumi:redigiq; in cineres:picturæ initia autore plinio incerta ſunt. & ea inquirere ſuperfluum eſt. ægyptij ſex milibus annorum apud ipſos inuẽtam affirmabant priuſq̃ in gręciam tranſirent: gręcorum aliqui dicunt apud ſicyonem vrbem achaiæ:aliqui apud corynthum repertam oĩs ab vmbra hominis linæis circundata: hæc fuit pria:ſecunda ex ſingulis coloribus:& eo tempore quo Demarathus corinthius in italiam venit abſolutiſſima apud romanos pictura erat. & pictor templi quod erat ardeæ donatus eſt ciuitate:& in pictura tale fuit carmen.Dignus:digna loco picturis condecorauit reginæ iunonis ſupmæ coniugis templum.Mar.ludius ætoles ætolia oriundus.Quem nunc & poſt ſemper ob artem hanc ardea laudat: & hæc erant ſcripta antiquis litteris latinis:honor huic arti maturũ apud romanos cõtigit.Siquidem ex ea cognomia pictorum traxerũt Fabij gentis clariſſimæ & princeps eiuſdem cognominis ædem ſalutis pinxit ãnos vrbis conditæ.cccc l.q̃ pictura durauit ad memoriã Plinij.Troianis tẽporibꝰ pictura non erat:non tamen mirari debemus Vir.cecíniſſe picturam apud carthaginem:poetę quippe ad tempora ſua plerumq; reſpiciũt. Monumenta hoc templum cum tali pictura:monumenta dicũtur oia quæ nos alicuiꝰ rei præterite monẽt.

Viperea ſanie: turmiſq; minantibus vltro
Pugnabat ſerpens.& cũ duce bella gerebat.
Nec nõ proiectum puppi fruſtraq; vocantẽ
Numina amyclæũ mergebat perfida ponto
Xantippum mãus:& ſęras tibi regule pœnas
xãtippus digni pendebat in ęquore læti:
Addiderant geminas medio cõſurgere fluctu
Egates lacerę.circunfragmenta videres
Claſſis: & effuſos fluitare in gurgite pœnos.
Poſſeſſor pelagi pronaq; luctatius aura
Captiuas puppes ad littora victor agebat.
Hæc inter iuncto legatus in ordine amilcar
Ductoris genitor cunctarum ab imagine rerũ:
Totius in ſeſe vulgi conuerterat ora.
Sed pacis facies & pollutas fœderis aras
Deceptumq; ioue:ac dictãtes iura latinos
Cernere erat:ſtrictas trepida ceruice ſecures
Horrebat libys:ac ſubmiſſis ordine palmis
Orantes veniam iurabant irrita pacta.
Hæc eryce e ſummo ſpectabat lęta dione:
Quæ poſtq̃ infeſto percenſuit omnia vultu:
Arridens pœnus lenta proclamat ab ira.
Non leuiora dabis noſtris inſcribere tectis
Acta meæ dextræ: captã carthago ſagunthũ
Da ſpectare ſimul flamma ferroq; ruentem.
Perfodiãt patres natorum mẽbra:nec alpes
Exiguus domitas capiat locus.ardua celſis
Perſultet iuga victor eqs garamaſq; nomaſq;
Adde etiam ticini ſpumantes ſanguine ripas:
Et noſtrũ trebiã:& traſimeni littora thuſcis
Clauſa cadaueribus:ruat ingẽs corpore & ar(mis
Flaminius fugiat cõſul manãte cruore
Scipio:& ad ſocios nati ceruice vehatur.
Hæc mitte ĩ pplos: & adhuc maiora dabũtur
Flagrantẽ effingẽs facibus carthago libyſſis
Romam:& deiectum tarpeia rupe tonantem.
Interea vos vt dignum eſt iſta ocius ite

¶ Petri marſi interpretatio in ſeptimũ volumen Syllij italici.

INterea trepidis fabius ſpes vnica rebus. Fabius dictator a populo creat⁹ habita in primis cura ſacrorumvotisetiam ędib⁹vt fatales libri monebāt:vt ille.ſ.voueret:cuius maximū imperiumin ciuitate eſſet de bello atq; repu.rettulit vt quibus quotue legionibus victori hoſti obuiam eundum eſſet pr̄es cenſerent. In īe via flaminia ꝑfectus autriculos venit:&cū acepiſſet Annibalēvertiſſe iter in apuliam accepto exercitu cōſulis a flacco ꝑ agrū ſabinū tibur quo die ad conueniendū nouis militibus edixerat venit. Inde præneſte ac tranſuerſis itineribus in viā latinā tranſgreſſus eſt. Inde itineribus ſūma cura exploratis ad hoſtē contendit: nullo loco niſi q̄tum neceſſitas cogeret fortunæ ſe cōmittur⁹ & eo aīo vt cum hoſte tam fauſti martis niſi neceſſario manus non cōſereret:aſſequutusē igitur annibalē in apulia:& nō ꝑcul ab arpis cōſedit.annibal cu; Fabiū ad pugnā allicere nō poſſet in cāpaniā mouit:&decept⁹errore nois clauſus eſt a Fabio in falernis:euaſit tamēvir ſolers nouo cōmēto: Inde fabius romā redijt ſacroꝝ cauſa relicto exercitu minutio magr̄o ęqtū :cū quo poſtea æquatum habuit iperium temeritate plebis.Sed Minutius tandem e manibus hoſtis a fabio ereptus ius ſuū fabio reſtituit:& fabio ſacrificās eū patrē appellauit.Interea.dum talia agerenť ab hoſtibus Rebus trepidis.trepidāti reip.romāæ. Vnica ſola magna laus Fabij Aegrā vulnere.affectā & debilitatā calamitate accepta.Pręceps.feſtinus ſine aliqua cūctatiōe quippe res & tp̄s nō patiebanť morā. Viridi ſenio.adhuc apto laborib⁹ caſtrēſibus.Mēs fabij heroica:qa tranſcendebat humanā mentē.Fabius quippe ſolus prudētia qua erat ſubnixus reprimere annibalē in armis furentē &iuueniliter exultantē videbať.Sacra vis.hoc aī robur:& ſnia.Siſtere.firmare.Fouentē aduerſa.i.ꝓpos hoſtes quibus tūc fortuna belli arridebat. ni fabius inqt cūctādo annibalē fregiſſet:actū penitus fuiſſet de romano noie. Dardanij.romani. fuiſſet deletū a pœnis nomē romanū.Modū.finem:qm̄ tunc fauebat pœnis. In punica caſtra ꝑ carthaginēſibus.Statuit.finiuit:ſiue firmauit Lēto moderamine.cūctādo annibalē tot cladibus ſupbientē repreſſit.Heſperis.italis.Pœnū. Annibalē.Sūme ducū:verba poetæ in laudē fabij:qui rē romanā cūctādo reſtituit.iteꝝ labentia.hoc dicit ꝑpter excidiū Troianū. iteꝝ videbatur Troia ruere ſi Roma q̄ inde hūit origīnē a pœnis capta fuiſſet. Fluxas res.ipſā rēpu.labantē & ſpectātē occaſū.Maioꝝ labores.oīa quæ maiores nr̄i magnis laboribus cōpararūt. Carmētis opes.romāas.a carmēte mr̄e euādri. Emerito cœlo.qđ tuis reb⁹ geſtis acvirtute mereris. At libyæ ductor. Annibal audito noie dictatoris:optabat ſcire qdnā eēt dictatura&qua fortuna prius vſus eſſet is qui nūc in tanto rerū turbine tanq̄ vnicum ſubſidiū creatus erat:& a cilio quē captiuū habebat oia accepit. Vigēt.celebranť & ſūt in ore oium. Quod decus.quā famam gloriāq; haberet:& q̄ maioꝝ ſtēmata : & an eēt p̄ſtās in re militari:& an fœlici euētu pugnauerit:vt ipſum in tāto reꝝ diſcrimine Anni

O iuuenes quorū dextris mihi tāta gerūtur:
In cīeres mōumēta date:atq; īuoluite flāmis
INterea trepidis fabius ſpes vnica rebus
Ille quidē ſocios:atq; ægrā vulnere pręceps
Auſoniam armabat viridiq; ad dura laborum
Bellator ſenio iam caſtra mouebat in hoſtem
Sed mens humana maior nec tela nec enſem
Nec fortes ſpectabat equos tot milia contra
Pœnoꝝ:inuictūq; ducē tot in agmīa ſolus
Ibat:& in ſeſe cuncta arma :viroſq; gerebat
Ac ni ſacra ſeni vis impreſſumq; fuiſſet
Siſtere cunctādo fortunam aduerſa fouentē
Vltima dardanij tranſiſſet nominis ætas
Ille modum ſuperis in punica caſtra fauoris
Addidit :& libyę finem inter proſpera bella
Vincendi ſtatuit:tumefactum cladibus ille
Heſperis lento pœnum moderamine luſit.
Summe ducum:qui regna iteꝝlabētia troiæ
Et fluxas latij res maiorumq; labores:
Qui carmentis opes:&regna euādria ſeruas:
Surge age:& emerito ſacrū caput iſere cœlo.
At libyę ductor poſtq̄ noua nomīa læto
Dictatore vigent:raptim mutata latinis (bat
Imperia haud fruſta reputāscognoſcere aue
Quæ fortunaviro:quod nā decus vltīa feſſis
Anchora cur fabius:quē poſt tot rōa ꝑcellas
Annibali putet eſſe parem : feruore calentes
Angebant animi: fraudiq; inaperta ſenectus
Ocius accitum captiuo ex agmine poſcit
Progeniem rituſq; ducis:dextræq; labores
Cilinus arreti tyrrhenis ortus in ortis
Clarū nomen erat:ſed læua adduxerat hora
Ticini iuuenem ripis:fuſuſq; ruentis

bali victori opponerent. Vltima anchora. vltimũ ſubſidiũ & ꝑfugiũ: Procellas. calamitates. perſtat in trãſlatione: qm̃ dixerat anchorã. Inaperta. q̃ nõ poterat decipi ꝓpter lõgã reꝝ experiẽtiã. Ritus ducis. mores fabij: & natales. Labores dextræ. res a Fabio geſtas i bello. Tyrrhenis. hetruſcis: qm̃ arretiũ ẽ in hetruria clarum adhuc Leua hora. mala fortuna: nã ſ fuit captus ad ticinum excuſſus ab equo cuius dorſo inſidebat. Hic. cilinus arretinus. Ardens extrema malis. cupiens mortem ꝓpter mala quæ in vinculis patiebat. Nõ cum flaminio. verba cilini ad annibalẽ in laudẽ Fabij: quibus ãnibalẽ ad ſuã necẽ ꝓuocabat poſitus vitã i tãtis malis. Feruida cõſulta. temeraria cõſilia: & ĩpetus ſempronij gracci. Tirynthia. nata ab Hercule: vñ Iuuenalis. Natus in herculeo Fabius lare. Per ſingula. oĩa geſta fabioꝝ: ſed vno certamie illorũ aĩos: & vires cognoſces. Veientiũ populi. Narrat pugnã fabioꝝ cum veiẽtibus. Cõſul. conſules erant Cneus Fabius cæſo: & titusverginius. Delectus vetiti. qm̃ nõ poterat haberi delectus militũ ꝓpter inopiã ærarij & alia bella quæ iſtabant: Fabius cõſul in ſenatu ꝓ gente ſua loquutus eſt: cũ qua paludatus exiuit ad bellũ contra veientes ĩfœlici ſydere: qm̃ ad vnum oĩs cæſi ſunt ad cremerã fluuiũ. Penates herculei. domus fabioꝝ. Rexiſſes bella. i. fuiſſes optimus ĩperator exercitus quilibet illoꝝ: vnde Oui. i faſtis: Egredit̃ caſtris miles generoſ⁹ ab iſdẽ Eq̃s dux fieri quilibet aptus erat. Dirũ omen. malũ: & infœlix. ſ. fuit. Scelerata limina portę. qm̃ infœlici via dextro iano portæ carmẽtalis ꝓfecti ad cremerã fluuium ꝑuenerunt. ex eo tẽpore porta illa ſcelerata & mali ominis habita eſt. Oui. in faſtis: Carmentis portæ dextra eſt via ꝓxima iano Ire ꝑ hanc noli quiſq̃s es omen habet. Illa fama refert fabios exiſſe trecẽtos Porta vacat culpa ſed tamẽ omen habet. dicta eſt porta carmẽtalis a carmente mr̃e euandri: cui matrõæ ſacrificabant ſub capitolio ad portã carmentalẽ: q̄ i ea ſors generationis eſſe exiſtimabat̃. euandro latini ſacrificabãt ad portã Trigeminã. Maxia ara. arã extẽporalẽ inq̃t Dionyſius erexit euander Herculi: & ipſe hercules ioui inuentori mactauit iuuẽcum: & populo epulũ dedit: hæc ara fuit in capite circi maximi: vbi ſuperioribus annis effoſſa fuit ſtatua herculis aurea: & alia illi⁹ aræ monumenta: q̃ nunc in capitolio viſuntur. Mortales huic aræ decimas ſoluebãt: & primus qui hanc conſuetudinẽ itroduxit: Hercules fuit qui ex omnipræda decimas ioui dedit. perſuaſum quippe erat ditiſſimos eos fieri: qui herculi decimas ſoluiſſent. hinc opes luculli factę arbitrant̃ & ipſe hercules putat̃ theſauroꝝ deꝰa q̄buſdã icubo appellatus: q̄a icubat theſaurijs: & cura ſacroꝝ herculis demandata fuit potitijs & pinarijs: q̄ familiæ in latio nobiliſſimæ erãt: vñ appius claudio oculis captus eſt: cũ huic ſacro ſeruos publicos ꝓpoſuiſſet. Aſpera virtus fabiorum nõ permittebat ipſos poſſe numerari nam tanta erat in illis virtus: vt viderent̃ hi pauci exercitus & inumerabiles: & plures iterficiebãt q̄ ipſi eſſent: & nullus inter eos videbatur ſecũdus.

Vulnere equi libycis præbebat colla cathenis
Hic ardens extrema malis & rumpere vitam
Non cũ flaminio tibi res: nec feruida gracci
In manibus conſulta inquit: tirynthia gẽs eſt
Quam ſi fata tuis genuiſſent annibal oris
Terrarum imperiũ carthaginis arce videres.
Non ego te longa ſerie per ſingula ducam:
Hoc ſat erit. noſces fabios certamine ab vno
Veientum populi violata pace negabant.
Acceptare iugum: ac vicino marte furebant.
Ad portas bellum: conſulq̃ ciebat ad arma.
Delectus vetiti: priuataq̃ caſtra penates
Herculei impleuere domo mirabile ab vna
Patricius iunctis exercitus ibat in armis
Tercentum exilire duces: quocunq̃ liberet
Vno nõ pauidus rexiſſet bella magiſtro.
Sed dirum egreſſis omen ſcelerata minaci
Stridentis ſonitu tremuerunt limina portæ
Maximaq̃ herculei mugiuit numinis ara.
Inuaſere hoſtem numeratiq̃ aſpera virtus
Haud eſt paſſa viros: & plures milite cædes.
Sæpe globo denſi ſæpe: & per deuia paſſim
Diſperſi ſubire vices: meritiq̃ labore
Equato nulli quiſq̃ virtute ſecundus
Ducere tercentum tarpeia ad tẽpla triũphos
Spes heu fallaces: oblitaq̃ corda caducum
Mortali quodcũq̃ datur grex ille virorum
Qui fabia gente incolumi deforme putabat
Publica bella geri: pariter cecidere deorum
Inuidia: ſubitis circunuenientibus armis
Nec tamen occiſos eſt cur lętere ſuperſunt
Quod tibi ſit libyęq̃ ſatis certaueritvnus:
Tercentum dextris: tã viuida mẽbra laborq̃
Prouidus: & cauta ſolertia tecta quiete.
Nec vero calidi nunc tu cui ſanguinis ætas

ſed omnes erant virtute pares. Vices.viciſſitudines pugnæ.Nulli ſecundus ducere triumphos.i. quilibet videbatur eſſe primus qui mereretur triumphum. Ad tarpeia templa. iouem capitolinum.illuc enī curru videbantur triumphantes.Spes heu fallaces.exclamat poeta.Caducū.ſ.eſſe:& momentaneū quicquid eſt in rebus humanis:quibus nullo modo fidēdum eſt:cū ſint caducę:& ſpes fallaces:quoniā nihil certi habemus.Publica.a toto populo.Vnus.Fabius dictator certabit pro oibus cōſilio.ſ.& prudentia. Solertia.diligentia Fabij.erat tecta cauta quiete.i.erat ſolertiſſimus cum opus fuiſſet : & cunctator vt tēpus poſcebat.

Nec vero.ſenſus eſt.q̄uis Fabius ſit ſenex o Annibal:tu tamen non es ita expeditus ad pugnā:& concitatus ſuper equum:vt ille eſt:q̄q̄ es iuuenis:& ſanguis in te feruet.Momorderis ora frenis.i.agitaueris & laceraueris ora equi:voluēdo illū frenis huc & illuc.quod dexteritatē quandā & agilitatē requirit.i. tu nō agilius tractas habenas quæ equū mordēt ꝓpter frenū cū cōtrahuntur. Quem.cilinō annibal videns cupidū mortis dixit.Nequicq̄.fruſtra elicis mihi iram:vt te perdam . volo enim te vinculis detineri :vt magis crucieris:cū mors ſit tibi ſolatiū. Hæc iuuenis. Annibal dixit proſpera fortuna elatus. At pr̄es latiaſq; nurus .Qu.Fabius dictus a populo dictator:ad ſenatū rettulit peccatū eē a. C.flaminio in auſpicijs iuſſi id inſpicere decē viri:rettulerunt ex fatalibus libris de integro ſoluendum marti votū:& Megaleſia ioui:& veneri ericinę ac menti vouendas ædes & ver ſacꝝ vouendū. Res delegata eſt.M.æmilio p̄tori:quoniā belli cura fabiū tēebat.habita triduo lectiſternia ſūt:& puluinaria ſcā ioui:& iunoni:neptuno mineruę:& marti:& veneri ericinę:appollini:& dianę vulcano:& veſtæ:Fabius veneri ericinæ ædem vouit. Attilius p̄tor marti:matronæ iunoni:veſentani in auentiovotū fecere.Latias nurus.matronas romanas:& latinas.Huc ades.p̄ces matronaꝝ ad iunonē:& imitatio eſt Virgilij.Quæcūq; ē.i.oēs matronæ latinę ferimus tibi hoc donū:& hāc pallā:q̄ ē honeſtę mulieris veſtimētū. Sub tegmine fuluo.i.auro.Vir. Pallā ſignis auroq; rigentē. Acu.qm̄ acu erat intextū auꝝ in palla vt nūc fit:qđ phryges iuenire.& ad id poeta alludit ꝓpter romāos a phrygis oriūdos.ſub tegmē i tela dr̄ id qđ ſubijt ſtami.dr̄ ēt trama id .ſ.qđ p tranſuerſū nauicula illa textoria imittit̄ ſtamē aūt dr̄ longitudo ipſius telæ : & filū licijs innexū.poetæ iterdū iſta cōfūdūt:& ſub tegmē ꝓ filo.aliaue re q̄ pāno ſiue telæ intexit̄ accipiunt. Marmaricā nubē.ipſos pœnos qui oīa cōfundunt:& italiā lacerāt : dabimus tibi coronā ex auro & gemmis. Preſſa.ornata:& habēs gēmas inſertas & īpreſſas. Proprio dono.peplo ē enī palladis.velū. Vir. Peplūq; ferebāt ſuppliciter triſtes.Dionē.venerē ericinā. Tāta adeo cū res ſēſus ē.i aduerſis religioſi ſum⁹ & pij.& deū īuocam⁹.in fœlicitate aūt pietatis obliuiſcimur qm̄ pauci vtrāq; fortunā nouerūt ferre moderate:& aduerſa cōtēptū ſolēt gn̄are : ꝓſpera vero inſolentiā. Fœlicib⁹.ſ.reb⁹ :qm̄ tūc nō curamus

Foderis in pugnavelocius ilia planta
Bellatoris equi:freniſq; momorderis ora:
Quē cernens auidū læti poſt talia pœnus.
Nequicq̄ noſtras demens ait elicis iras.
Et captiua paras moriendo euadere vincla.
Viuendum eſt: arcta ferue̅tur colla cathena.
Hęc iuuenis.diuiſq; tumēs:auſiſq; ſecundis
At patres latiaſq; nurus raptabat ad aras
Cura deum:mœſto ſuffuſę lumina vultu.
Fœmine⁹ matres graditur chorus ordīe lōgo
Iunoni palam conceptaq; vota dicebant.
Huc ades o regia deum gēs caſta precamur
Et ferimus digno quæcunq; eſt nomie turba
Auſonidū pulchrūq;:& acu ſub tegmie fuluo
Qđ noſtræ neuere manus venerabile donū.
At dum decreſcit matrū metus:hoc tibi diua
Interea velamen erit:ſi pellere noſtris
Marmaricā terris nubē dabis:omnis in auro
Preſſa tibi varia fulgebit gemma corona
Nec nō & ꝓprio venerantur pallada dono.
Phœbūq; armigerūq; deū:primāq; dionē.
Tanta adeo cū res trepidę reuerentia diuum
Naſcitur:& raræ fumāt fœlicibus aræ.
Dum romā antiquos templis īdicit honores.
Iam fabius cauto præcedēs agmine & arte
Bellandi lento ſimilis præcluſerat omnis
Fortunæq; hoſtiq; vias:diſcedere ſignis
Haud licitū:ſūmūq; decus quo tollis ad aſtra
Imperii romane caput parere docebat.
Verū vbi prima ſatis cōſpecta ī mōtibus altis
Signa ꝓcul:fulſitq; nouis exercitus armis:
Arrectæ ſpes ſidoniæ:feruetq; ſecundis
Fortunæ iuuenis:vincendi ſola videtur
Quod nōdū ſteterit acies mora:pgite clamat
Ite citi ruite ad portas propellite vallum

nomen ſtatu proſperæ fortunæ euecti. Præcluſerat vias. nam fortuna iã cõtra romanos nihil poterat & hoſtis. tãta erat Fabij prudentia. Vñ Iuue. Nullũ numẽ abeſt ſi ſit prudẽtia: ſed te Nos facimus fortuna deã. Summũ decus: qm̃ militaris diſciplina erat ars romana: & romanorum gloria inde orta eſt: qui imperium propagarunt ſeruata diſciplina & parendo ducibus. Ioſephus li.iij. de bello iudaico romanorũ militiam deſcribens ait. Siquis romanoꝝ militarẽ diſciplinã reſpexit: profecto cognoſcet tantum eos iperium non fortunæ munere: ſed ꝓpria virtute cõparaſſe. Maior inquit romanis militibus diligẽtia ex timore ẽ. Nãq; leges apud eos etiã minimæ negligẽtiæ capitales ſunt duceſq; magis q̃ ipſæ leges terribiles. tãto aũt obſe-

Pectoribus: quãtũ cãpi diſtamus ad vmbras
Tantũ hoſti ſuperẽ: reſides ad bella vocãtur
Quis pudeat certare ſenes: quodcũq; videtis
Hoc reliquũ ẽ: primo dãnatũ & iutile bello.
Heu vbi nũc gracci: aut vbi ſũt nũc fulmia gẽ
Scipiadæ? pulſi auſonia nõ ãte pauẽtes: (tis
Dimiſere fugam quã terror ad vltima mũdi
Oceanũq; tulit profugus: nunc errat vterq;
Nomina noſtra tremẽs: & ripas ſeruat iberi:
Eſt etiam cur flaminio mihi gloria cæſo
Creuerit: & titulis libeat cur figere noſtris
Crudũ marte viri nomẽ: quot demere noſter
Hic ãnos fabio gladius valet: & tamẽ audet.
Audeat: haud vltra faxo ſpectetur in armis.
Talia vociferãs volucri rapit agmina curſu.
Ac ꝓuectus equo nunc dextra ꝓuocat hoſtẽ
Nũc voce icrepitat: miſſa nũc eminus haſta
Fertur: ouãs pugnęq; agitat ſimlacra futurę:
Vt thetidis ꝓles phrygiis vulcania campis
Arma tulit: clypeo ãplexus terrãq; polũq;
Maternũq; fretũ totũq; i imagine mundum
Caſſarum ſedet irarum ſpectator: & alti
Celſus colle iugi domat exultantia corda.
Infractaſq; minas dilato marte fatigat.
Sollers cunctandi fabius: ceu nocte ſub atra
Munitis paſtor ſtabulis per ouilia clauſum
Impauidus ſõni ſeruat pecus: effera ſæuit
Atq; ipaſta trucis vlulatus turba luporum
Exercet. muroſq; quatit teſtantia clauſtra.
Irritus incepti mouet inde atq; apula tardo
Arua libys paſſu legit: ac nũc valle reſedit
Conditus occulta: ſi præcipitare ſequentem
Atq; inopinata detur circundare fraude
Nũc nocturna parat cæcæ celãtibus vmbris
Furta viæ: retroq; aditum. fictoſq; timores

quio rectorib⁹ parẽt: vt i pace ornamẽto ſit: & i acie corp⁹ vnũ toti⁹ cõſpiciat exercit⁹. ſic eorũ copulati ſũt ordĩes: ita circũdici ſũt mobiles & acutis aurib⁹ ad ꝑcepta oculiſq; ad ſigna: & ad opa manib⁹. qd miꝝ ſi euphrates ab oriẽte: & ocean⁹ ab occidente. itẽq; a meridiano tractu libyæ fertiliſſia regio: & ſeptẽtriõe rhen⁹ atq; iſter ſũt iperij limites: cũ minorẽ eẽ poſſidentib⁹ poſſeſſionẽ recte qs dixerit. Torqt⁹ certe in bello latino Adueſeri filiũ ſuũ q̃q victorẽ ſecuri ꝑcuti iuſſit cũ iiuſſu ſuo pugnaſſet ne militaris diſciplia ſolueret: quã nũc Fabi⁹ prudẽtiſſie ſimł & ſeueriſſie regebat. In mõtib⁹ altis: quos ſẽp occupabat Fabi⁹: vt tutior eſſet ei⁹ exercit⁹. Signa. vexilla rõana & Fabij exercit⁹. Arrectæ ſpes ſydoniæ: ipſe Annibal cõcepit magnã ſpẽ victoriæ viſis caſtris Fabij: q ꝓpe arpos caſtra poſuerat non ꝓcul ab Annibale. Iuuenis. Annibal ardebat pugnã ꝓſpera fortuna ſuperbiens. Clamat Annibal: & ſeruat decorum feruidi ducis: & moræ ipatientis. Ad vmbras. ad mortem: ideſt tantum diſtant milites romani a morte: quantum nos diſtamus ab ipſis: cũ primum poterimus conſerere manus actũ erit de illis: & ſic oſtendit facilem victoriam. Reſides ad bella vocantur. detrahit Fabio vt oſtendat romanos milites ſub tali duce iam ſenio cõfecto: & pigro in martem facile ſuperatum iri & trahit Fabium in contemptum propter ætatem iam ingraueſcentem. Quis. quibus. Hoc reliquum eſt. hi tantum inquit milites iam romanis ſuperſunt: qui tanq̃ inutiles prius domi remanſerant. Heu vbi nunc gracci. vt magis detraheret Fabio: & ſuos accẽderet: ait. vtinã daret nobis vicẽd⁹ graccus: & Scipio atq; flaminius: qui victori gloriã afferrẽt: nam Fabius ſqt: q ẽ ꝓpe mortẽ: qd decoris mihi afferre põt. Scipiadæ. Cneus & publius Scipiones: qui tunc erant in hiſpania. Ad vltima mundi. hiſpaniam quæ eſt vltima ad occaſum. Oceanũ. beticum. i. & hiſpanum. Noſtris titulis. laudibus & victorijs: quoniam erat bellicoſus vnde illius mors mihi gloria fuit: nulla vero ſuperare ignauum ſenem: ſeruatũ decorũ magnanimi ducis: & ardua quæq; appetẽtis ꝓ decoro ſeruãdo. Crudũ nomẽ. t ribile i bello. Quot demere ãnos. q d. paucos: cũ ſit iã i limine mortis. Faxo. efficiã vt Fabi⁹ poſt hac nõ poſſit ar-

ma capere.Rapit.rapti ducit in hoſtes quos ad pugnā elicere nō potuit.Vt thetidis ꝓles.Annibalē irritātē rōanos voce manuq; ad pugnā accuſāteq; illoꝝ ignauiā ꝙ ſe vallo cōtinerēt cōparat Achilli q i bello Troiano cōſpicuꝰ armis a vulcano elaboratis ꝑcibꝰ thetidis magna voce troianos terruit i cuiꝰ clypeo erat dpi &ꝰ mūdꝰ.in clypeo inquit Home.i.xix.iliados inſerebat vulcanꝰ terrā coelū mare:& ſolē īdefeſſū & plenā orbē lunæ. Minā fretū.qm̄ thetis achillis mr̄ erat maris nympha. In imagine.illa cælatura clypei .Caſſarū irarū:qm̄ in caſſum iraſcebat̄ Annibal.Liuius ait.Vbi geta oīa apd̄ hoſtes nec caſtra vllo tumultu mota videt:qd tādē īcrepās quos martios aīos romanis debellatū & cōceſſū ꝓpalā de virtute & glīa eſſe in caſtra rediit ceterum tacita cura āgebatur.Corda exultantia.ipſum Annibalē iuueniliter exultātē & milites poenos. Infracta.inſanas minas Annibalis.Dilato marte.mora pugnādi & cūctationē.Sollers.peritus.ſollers dī in oī reprudens. Ceu nocte ſub atra.Fabiū eludētē varias iras Annibalis cōparat paſtori q ſic claudit ouilia vt lupis noctu aſpirare non detur.Munitis. bene clauſis & ſeptis.Impauidus ſomni . non timens etiam ſi dormiret:quoniam ouilia munita ſunt.Effera.crudelis & rapida. Impaſta eſurieſ.Truces .vlulatus terrentes ipſa ouilia.Reſtantia.repugnantia lupis volentibus irrūpere ad oues.Legit arua appula.vagatus eſt per apuliam lento tamen paſſu . Dictatoris inquit Liuius prudentiam & conſtantiam timuit Annibal:& ſæpe caſtra mouendo agros ſociorum populabatur mō cito agmine e cōſpectu abibat mō repente in aliquo flexu viæ ſi excipere digreſſū hoſtē poſſet obſidebat.Fabiꝰ p loca alta agmen ducebat modico ab hoſte interuallo vt neq; omitteret eum:neq; cōgrederet̄ caſtris niſi q̄ntum vſus cogeret tenebatur miles pabula & ligna nec pauci petebant:nec paſſim.Legit.pererrat circuit.Præcipitare.trahere in inſidias.Qualis mœnia.flexuoſa & varia Annibalis itinera comparat flexuoſis curſibus meandri fluminis mœniæ a quo omnes flexiones dicuntur meandri:vnde virgilius.in quinto. Quam plurima circum purpura meandro duplici melibea cucurrit.Sicut aquæ ſplēdor Annibalis mentem vibrantem & varia cogitātē comparat fulgori q excitatur radiis ſolaribꝰ agētibꝰ i aquam & diſſultat p tecta Tremula.vibrāti.Et laq̄aria.trabes ipſiꝰ tecti.Obuia ſi primꝰ.verba Annibal̄ qbꝰ q̄rit̄ ſibi eē rē gerendam cum Fabio quē inuitus laudat inquiens ſi nobis deſcendentibus ex alpibus romani oppoſuiſſent Fabiū nullum locum inſignem clade hoſtili feciſſemus.Liuius ait.Ceterum tacita cura animum incenſis ꝙ cum duce non flaminio ſempronioq; ſimili futura ſibi res eſſet ac tum demum edocti malis romani parem Annibalis ducē quæſiſſent.Phaetontiꝰ ānis.padus in quē cecidit phaetō.hoc dicit ꝓpt cædē ad trebiā qui i padū emittit.Decolor . infectus romanorum ſanguine.Inuentum.ſ.ē genꝰ vincendi cūctando:& mora pugnæ. Diſtinxit.

Aſſimulat:nunc caſtra citus deſerta relicta
Oſtentat præda:atq; īuitat prodigus hoſtē.
Qualis mæonia paſſim mæandrus in ora:
Cū ſibi gurgitibus flexis reuolutus oberrat.
Nulla vacant īcepta dolis ſimul oīa verſat
Miſcetq; exacuens varia ad conomīna mētē:
Sicut aquæ ſplendor radiatus lampade ſolis.
Diſultat per tecta vaga ſub imagine vibrans
Luminis:& tremula laq̄aria verberat vmbra
Iāq; dolore furēs ita ſecum īmurmurat ire:
Obuia ſi primus nobis hic tela tuliſſet:
Nulla eēnt trebiæ & traſimeni nomina:nulli
Ingererent tituli:nunquā phaetōtius amnis
Sāguinea pōtū turbaſſet decolor vnda.
Inuētum dū ſe cohibet : terimurq; ſedendo
Vincendi genus:quoties velut obuius iret
Diſcinxit ratiōe dolos:fraudeſq; reſoluit.
Hæc ſecū mediā ſomni cum buccina noctem
Diuideret:iamq; excubias ſortitus iniquas
Tertius abrupta vigil iret ad arma quiete.
Vertit iter dauniq; retro tellure relicta
Cāpanas remeat notus populator in oras.
Hic vero intrauit poſtq̄ vberis arua phalerni
Diues ea & nūquā tellus mentita colono:
Addūt frugiferis īimica incēdia ramis.(nores
Haud fas bacche tuos tacitū tranſmittere ho
Quāq̄ magna īcepta vocāt mēorabere ſacri
Largitor laticis.grauidæ cui nectare vites
Nulli dant prælis nomen præferre falernis.
Maſſica ſulcabat meliore falernus in æuo
Enſibus ignotis ſenior iuga pāpius vmbras
Nondū vua virides nudo texebat in aruo
Pocula nec norant ſuccis mulcere lyei:
Fonte ſitim & pura ſoliti defendere lympha
Attulit hoſpitio pergētem ad littora calpes:

diſſoluit noſtras fraudes. Ratione. prudentia quæ in homine dicit̃ recta ratio. Hæc ſecũ. ſ. dixit & media nocte mouit caſtra in cãpaniam relicta poſt tergũ apulia: vbi regnauit daunꝰ. Excubias. vigilias. Iniquas. qm̃ tunc eſt tempus dormiendi. & ſic tertia vigilia mouit inde pœnus. Tertius vigil. ille qui debebat vigilare & facere excubias abrupto ſomno. Notus populator. qm̃ illic iterũ fuerat cum apud linternũ vidit picturam. Vberis. fertilis. falernus eſt ager campanus vini ferax & tritici. hic Pli. iquit. fœlix illa campania. ad hoc ſinu incipiunt vitiferi colles: & temulentia nobilis ſucco per omnis terras inclyto: atq; vt veteres dixere ſummum liberi patris cum venere certamen. Colono. qui inde habuit triticum & vinum. Ramis frugiferis. arbuſtis. Annibal icẽdit omnis agros præter agrũ Fabij cui pepercit vt eũ traheret ĩ inuidiam romanorum: & vt enim eliceret ad pugnam volentem hanc maculam delere: quod minime aſſecutus eſt. Haud fas bacche. fingit poeta bacchũ euntem in hiſpaniam produxiſſe falernum vinum & nomen accepiſſe a falerno ſene qui bacchũ magna ſedulitate hoſpitio exceperat. Sacri laticis. vini falerni. Nectare. optimo vino. prælũ eſt torcular quo vinũ premitur. Maſſica maſſici cãpi ſũt in cãpania. In æuo meliore. ætate argẽtea. Pli. ait falernꝰ ager a põte cãpano incipit. fauſtianꝰ autem circiter quatuor miliaria a vico prope ſinueſſam: nec vlli vino maior autoritas. tria eius genera: auſterũ: dulce: tenue: quidam ita diſtingunt. ſummis collibus gauranum gigni: medijs fauſtianum. imis falernum Enſibus ingotis. quoniam tunc non erat vſus armorũ. Nondum vua. cum nondum eſſet vua & cum nõdũ viridis pampinꝰ texebat vmbras in aruo. i. cum nondum eſſẽt vites. Succis lyei. vino. Vir. poculaq; inuentis acheloia miſcuit vuis. Pura. non admixto vino. Defẽdere. repellere. Ad littora calpes. ad fretum herculeum & mare gaditanum. Extremũ diẽ. vltimũ quo illud nectar produci debebat. Dexter. fœlix. Nec pigitũ. non piguit bacchum ſubire domũ falerni. Ritu paupis æui. vt eo tpe cõſueuerãt. De more parentum: ſecundum conſuetudinem antiquorum & hoſpitalitatem qua plurimum illa antiquitas gaudebat. Inſtabat ſenectæ. pugnabat cũ ætate: & adeo ſedulus erat circa hoſpitẽ vt iuuenis pœne videretur. Rorantes dapes. hortenſes herbas rore perfuſas. Nullo cruore. quia non apponebant carnes: primus qui interemit animal fuit hyperbius martis filius. bouem prometheus. Cerealia dona. triticea: & pultem: qua romani diu vixerunt: vt ſcribit plinius. Honorem veſtæ. ignẽ veſtæ dicatum. Deterſit. amouit diſſipauit vt poſſet iacere in medium liba: & maſſam triticeam ſiue hordeaceam admixtis. melle: lacte: & herbis. populus romanus farre tantum & frumento. ccc. annis vſus eſt: & pulte: non pane: longo tempore vixiſſe romanos manifeſtum eſt: quoniam inde pulmentaria tempore Plinij dicebantur: & ennius antiquiſſimus vates obſidionis famam deſcribens offam ereptam fuiſſe plorantibus infantibus commemorat. Libamina. offam ex rebus ſupradictis compoſitam ſiue placentam. Captus. delectatus diligentia ſenis & hoſpitalitate. Fagina. ex fago arbore facta non enim habebant tunc æra corinthia: immo luxurioſorum furores non vaſa anaglipta & cætera id genus quæ mores perdiderunt. Tuos latices. vinum a baccho repertum. Vilis mulctra. vile vas ex ligno mulctra dicitur vas quo lac mulgetur. Vir. bis venit ad mulctram binos alit vbere fœtus. Vuis. quas expreſſit in craterem factum ex quercu cauata. Mœro rubenti. falerno vino: quoniam falernum dictum eſt quaſi flauernum autore Varrone. En cape. verba bacchi ad falernũ ſenẽ hoſpitẽq; ſuũ Falerni viticolæ: tui q es agricola & iã poteris excolere vit͡es. Haud vltra latuit deꝰ: ſuũ numẽ oñdit. & deꝰ apparuit. Nitẽtẽ. qm̃ bacchus erat formoſꝰ & hẽbat comas demiſſas. Mar. ſic dnicq; nõ ſit Tã lõge bromio q̃ tibi phœbe comę. corymbꝰ ẽ fructꝰ hederę q̃ bacchi frõs redimit. cãtarꝰ erat poculũ bacchi. Scyphꝰ Hercul' autore Macrobio: Thyrſꝰ ẽ haſta bacchi pãpis obuoluta.

Extremũq; diem pes dexter & hora lyeum
Nec pigitũ paruoſq; lares humiliſq; ſubire
Limina. celicolam tecti cepere volentem
Fumoſi poſtes: & ritu pauperis æui.
Ante focos menſæ: lætus nec ſenſerat hoſpes
Aduenìſſe deũ: ſed enim de more parentum
Grato curſabat ſtudio. inſtabatq; ſenectæ
Donec opes feſtas puris nunc corna caniſtris
Cõpoſuit: nunc irriguis citus extulit hortis
Rorantes humore dapes: tum lacte fauiſq;
Diſtinxit dulcis epulas: nulloq; cruore
Polluta caſtus menſa cerealia dona
Attulit: ac primum veſtæ deterſit honorem
Vndiq;: & in mediã iecit labamina flammam
Deeſſe tuos latices hac ſedulitate ſenili
Captus bacche vetas: ſubito mirabile dictu
Fagina pampineo ſpumarunt pocula ſucco.
Pauperis hoſpitiũ precium viliſq; rubenti

habes etiã alligatã iſtitã.vnde Papi.in thebaide dicit pallẽtes hederæ nyſeaq; ſerta coronant.Candida pã pineo ſubnectit iſtita pilo.Nyſeo palmite.vitigineo & bacchico a nyſa vrbe baccho ſacra:a q̃ ipe Dionyſius dict⁹.Nec facilis certaſſe.i.nõ valẽs certare cum ſapore vini.Læto.quoniam vinũ generat læticiã.Qu: ſſat⁹ tpa.qm̃ aſcẽdẽs vapor vini ad caput iducit ebrietatẽ.Vix itellectis.qm̃ fact⁹ iã ebri⁹ nõ poterat verba exprimere.Sõn⁹.ẽ comes bacchi qa nimio potu gñat ſõn⁹ ,ppter vaporẽ vini ebetãtẽ cerebrũ:& iõ ebrii ,p fũde dormiũt.Luctãtia.repugnãtia ſõno.Vngula phaetõtia.i.curr⁹ ſolaris & eq phœbei.i.illuceſcente die. Prio phœbo.matutino ſole.Maſſic⁹.mons.It.ſerpit ipa vitis q̃ mõtẽ illũ ornabat.Diues timol⁹.mõs lydiæ vini ferax de quo ſupra dictũ ẽ.Methymna eſt vrbs leſbi abũdãsvini copia.Vir.q̃ methymneo carpit de palmite leſbos & Oui·Gargara quot ſegetes quot hẽt methymna racemos. Pli. ait leſbiũ ſponte ſua mare ſapit.Nec. tmolio p ſe gr̃a vt vio ſed cui⁹ dulci admixto reliquoꝝ du ritia ſuauitatẽ accipiat ſimul & ætatẽ:qm̃ vetu ſtiora ,ptin⁹ videntur.Diues.,ppter vinũ & croſcũ vñ Vir.croceos vt tmol⁹ odores:Aruiſiũ eſt vinũ chiũ.Ambroſijs.dulcib⁹ & p̃cioſis . Hæc tũ vaſta dabat . Annibal ex arpis i ſãniũ trãſijt beneuẽtanũq; depopulat⁹ ẽ agrũ. Theleſia ex pugnata Fabiũ ad pugnã trahere non potuit. Iñ cãpanoꝝ vaſtatis agris ad vulturnũ caſtra ponit dimiſſo ad p̃dãdũ falernũ agrũ . Mahar bale:ſed dictator p iuga maſſici mõtis ducebat exercitũ.Dabat vaſta.deuaſtabat & populabatur.Improba vota caſtris auſonijs. Fabi⁹ non Annibalẽ magis iſeſtũ tã ſanis cõſilijs hẽbat q̃ minutiũ magiſtrũ eqtũ q nil aliud q̃ q̄ nõ ipe rabat more ad rẽ pu.p̃cipitãdã hẽbat:ferox ra piduſq; i cõſilijs ac ligua imodic⁹ prio iter pau cos deide ,ppalã i vulg⁹ ,p cũctatore ſegnẽ pro cauto timidũ affigẽsvicia virtutib⁹ vitia cõpel lebat.Proni deorſũ currẽtes.Mõte.maſſico in cui⁹ iugis Fabi⁹ caſtra poſuerat.Da famæ da muſavirꝝ.repetitvotũ poeta Fabij prudẽtiã ma gnitudinẽ ai & cõſtãtiã narratur⁹ quẽ laudat: qm̃ bia caſtra vicerat ſua.ſ.& hoſtilia:da igt o muſa famã& nomẽFabio p totũ orbẽ Gemios furores.Annibal' & rõanoꝝ militũ:q pugnã ar debãt Feruida ſi nobis.verba Fabij ad milites pugnã affectãtes:qb⁹ eos hortat̃ vt pugna ab ſtineãt arguẽs abvuli & cõfutãs militũ libidinẽ ait Si p̃res &·ſenatores putaſſẽt me feruidũ & ruẽtẽ i p̃lia ,pfecto nõ dixiſſẽt me dictatorẽ: neq; mãdaſſẽt mihi bellũ iã deploratũ & d quo iã deſpauerãt vt oñdat illos iiuſſu ſenatoꝝ & cõtra cõe cõmodũ pugnã affectare:& ſe nõ differre pugnã.qa timeat:ſed qm̃ tps ita poſcebat & i rẽ erat cũctari Abruptũ.p̃ceps ad pugnã Martis d̃plorati.deſpatę iã pugnę & victorię Iñ dicim⁹ corpa d̃plorata.i.mortua Hẽnas. regimẽ pic'loſiſſi belli Pẽſata.diligẽt cõſid̃rata Inuitos q optãdo pugnã ruitis admortẽ:& vrgetisvltia fata:& ſic arguit ſuos temeritatis Nulli e vobis captat beiuolẽtiã a militib⁹dicẽſ ſe nũq̃ paſſuꝝ vt aliqs cadat i pugna ſe autoreSi lucis ſi tedet vosvite reuocetis ab iferis flaminiũ q ſe& ſuos

Fluxit ml'ctra mero & q̃rcuii cratera cauata
Dulcis odoratis humor ſudauit ab vuis.
En cape bacchus ait nondũ tibi nota:ſed oli
Viticolæ nomen peruulgatura falerni
Munera:& haud vltra latuit deus ide nitẽtẽ
Lumine purpureo frõtem cinxere corymbi.
Et fuſæ p colla comæ:dextraq; pependit
Cantharus:ac vitis thyrſo delapſa virenti
Feſtas niſeo redimiuit palmite menſas.
Nec facilis lęto certaſſe falerne ſapori
Poſtquã iterata tibi ſũt pocula:iã pede riſũ
Iam lingua titubante moues patrioq; lyeo
Tempora caſſatus grates & præmia digna
Vix intellectis conaris reddere verbis
Donec cõpoſuit luctãtia lumĩa ſõnus (p̃mo
Somnus bacche tibi comes additus : hic vbi
Vngula diſperſit rores phaetontia phœbo.
Viniferis late florebat maſſicus aruis
Miratus nemora & rorantis ſole racemos
It montis decus atq; ex illo tempore diues
Tmolus:& ambroſius aruiſia pocula ſuccis.
Ac metymna ferax latiis ceſſere phalernis.
Hæc tum vaſta dabat:terriſq; iſeſtus agebat
Annibal:& ſicci ſtimulabant ſanguinis enſes:
Ludificãte ducẽ fabio:iãq; improba caſtris
Auſoniis vota & pugnãdi praua libido
Gliſcebat.,pni decurrere monte parabãt.
Da famæ da muſa virum cui vincere bina
Cõceſſũ caſtra:& gemios domitare furores.
Feruida ſi nobis corda abruptũq; putaſſent
Ingenium patres:& ſi clamoribus inquit
Turbari facilẽ mẽtẽ nõ vltima rerum:
Et deplorati inandaſſent martis habenas.
Stat penſata diu belli ſententia:vincam
Seruare inuitos:vrgentiſq; vltima fata.

detrahir incladē & taxat īprudētiā militū q optabāt id a quo vel maxime cauere debuiſſēt calamitate p̄terita edocti: Supremis. vltimis ex romanis. i. ſi vultis penitus delere nomē romanū. Sic Horatius in ſermonibus: atq licet eē beatis: & mihi licet eē deſerto dicim⁹. Quib⁹ nō liceat eē īgratis inq̄t Ci. ī officijs. Fragore ruinæ: ſtrepitu & calamitate magna fragor a frāgēdo dr̄: & ꝓprie ī aliq̄ ruia dr̄. Inſignē: notabilē & mēorabilē aliq̄ calamitate. Ruēdi: cadēdi ī ꝑlio magna ruia. Properās: feſtinās ad ꝑliū ſin̄ cōſultatiōe: & electione vt bonū iperatorē decet qui debet eſſe prudentiſſimus. Auſpicium principium. Præceps. ideſt præcipitiū & ruinam quæ nobis iminet. Vicina fata: proximum exitium noſtrū. Vt debellet: vt expugnet penit⁹ vna

Nulli per fabium e vobis cecidiſſe licebit:
Si lucis piget: & ſupremis eſſe cupido eſt
Nominis auſonii: tedetq; in tempore tali
Nullum clade noua clareq; fragore ruinæ
Inſignem feciſſe locum: reuocandus ab atris
Flaminius vobis eſt ſedibus: ille ruendi
Iā dudū properās ſignū auſpiciūq; dediſſet:
An nondū præceps vicinaq; fata videtis?
Vna vt debellet: ſatis eſt victoria pœno.
State viri: & ſentite ducē: cum optabile tēpus
Depoſcet dextras: tunc iſta ferocia dicta
Sequentur factis: non eſt mihi credite: nō ē
Arduus ī pugnas ferri labor: vna recluſis
Omnes iam portis in cāpum effuderit hora.
Magnum illud ſoliſq; datū quos mitis eūtes
Iuppiter aſpexit: magnū eſt ex hoſte reuerti.
Fortunæ libys incumbit: flatuq; ſecundo
Figit agēs puppim dum deſinat aura: ſinuſq;
Deſtituat tumidos ſubducto flamine vētus:
In rem cunctari fuerit: non vlla perenni
Amplexu fortuna fouet: iam copia quanto
Arctior eſt nullo tyriis certamine: quantum
Detritum eſt famæ: quin inter cætera noſtra
Haud laude abfuerit: mō q ſed pcere dictis
Sit melius. iam vos acies & prælia & hoſtē
Poſcitis: o maneat ſuperi fiducia talis.
Interea excluſa maioris ſorte pericli
Me ſolum quæſo toti me opponite bello.
His dictus fractis furor: & rabida arma qerūt
Vt cum turbatis placidū caput extulit vndis
Neptūnus: totumq; videt: totoq; videtur
Regnator ponto: ſeui fera murmura venti
Dimittūt: nullaſq; mouent in frōtibus alas:
Tum ſenſi infuſa tranquilla p æquora pace
Languentes tacito lucent in littore fluctus.

victoria inquit ſatis eſt annibali vt ſit domin⁹ vrbis & italiæ & locus eſt ab vtili. Optabile aptum pugnæ. Non eſt mihi credite: ad illud minutij reſpondet qui fabium ſegnem & cunctatorem pro dictatore appellabat. Arduus: difficilis. immo libenter arma induo ſed nunc e repu. eſt cunctari. Magnum illud: confutatio eſt. potuiſſet dici dedecus eſt ſedere ac numerare milites ne aliquis interficiatur. immo ait fabius hoc magnum eſt & paucis a ioue conceſſum poſſe. ſcilicet ab hoſte reuerti. Fortunę libys incumbit: ab vtili ſuadet: proponens difficultatem in prælio cum faueat Annibali fortūa Et illi⁹ humeris vehatur. Libys: Annibal incumbit humeris fortunæ Agens puppim. metaphorice loquitur. Figit: firmat nauim ipſius annibalis & agit vt vult. Dum deſinat aura. Expectemus inquit mutationem fortunæ & tunc pugnabimus quoniam fortuna nil ſonet perpetuo amplexu ſed mutabilis eſt. Sinus tumidos: vela inflata vento ferenti. loquitur per trāſlationem naturarum qui proſpera nauigatiōe vtūtur. Deſtituat: derelinquat. Subducto: amoto vento. In rem fuerit. pro derit differre pugnam. Arctior copia: quam fuerit prius. Detritum: ablatum. Inter cætera. ideſt alia quæ geſſimus non deerit hoc a laude noſtra: & hoc inq̄t noſtris titulis aſcribetur. Modo qui: laudi mihi dabitur fregiſſe annibalem nullo certamine qui paulo ante omnia vexabat. obuios quoſq; fundebat. & cui nemo poterat obſiſtere. ſed vitur fabius reticentia vt deuitet arrogantiā. Sic Virgilius par. dictis. ideſt vitare arrogantiam & iacere melius eſt. Interea. dum fortuna fauet pœno. Excluſa remota fortūa & pīclo tali cūctatiōe. Me ſolū. q. d. ſinite me ſolū regere & cūctādo frāgere annibalē iuuēilit exultārē. Vt cū turbatis fabiū cōponētē furores militū grauiſſia orone cōpat neptūo mitigāti vētoꝝ iras. In frōtib⁹: qm̄ alæ vētoꝝ ſūt circa tpa & frōtē Lāguētes: remiſſi. Sēſit cura ſagax pœni: cū a pfugis ānibali mōſtrat⁹ ager dictatoris eēt oib⁹ vilł circa ſolo æq̄tis fabij agello pepcit vt occłti alicui⁹ pacti ea merces vidri poſſet. Sagax: aſtuta cura ānibał. Mētes. ſ. rōanoꝝ. i quoꝝ odiū atq; iuidiā adducer̄ fabiū volebat. Auiti: maiorū ipſius fabij. Maſſicus addebat noia: nā dicebatur ager maſſicus a maſſico monte. Glebis

vuiferis:vio fertilib⁹.Moliri moliebaſ pabat. Placidā peſtē:fraudē q̄ fabio iuidiā faceret.Loco:agris fabij intactis ab hoſte.Clandeſtino:occulto pacto inter fabium & annibalem . quod fabius cū eēt prudentiſſius optime intellexit. At non vacat:nō placet fabio. Egre:grauiſ & moleſte timere inuidiā inter arma:q̄ſi di.nō egre ferebat id quod āníbal moliebaſ fretus virtute ſua & cōſciētia. Morſus famæ : infamiam quam illi apud romanos annibal faciebat parcendo agris.Dubia incerto euentu pugnæ: & ideo coiutilitati intentus malos per ſe rumores non curabat.Vnde de ipſo ſcripſit ennius. Non ponebātur.n.rumores ante ſalutem. Donec reptantē clauſo infalernis hānibal dictator modicis preſidis occupat gallicanum & caſilinum occupandi fauces verſus terracinam minutio dat curam . ipſe in via poſuit caſtra qua pœnus egreſſurus erat.Vbi cum vi exitum tētaret hoſtis:reſtitit romana acies:quare eū nō fefellit ſuis ſe artibus peti:itaq; coactus eſt:terribile quoddam comminiſci.conſilia maturare propinqua hyems cogebat deficiente commeatu:quem romanis abunde capua & ſamnium ſuppeditabant.Scrutantem. inquirentem pugnam Fabius incluſit.Sparſa turma.equitibus poſitis ad cuſtodiā locoꝝ & vias ne hoſtis exiee poſſet.Ad diuortia.vias. Hinc leſtrigoniæ. formianæ.leſtrigones tenuerunt formias oppidum campaniæ:vnde dicit plinius deſcribēs oppida quæ ſunt in ſinu campano.oppidū formiæ antiqua leſtrigonum ſedes.Linterna pal⁹ de linterno dictum eſt ſupra:clauſus erat Aannibal cum obſtarent a tergo montes formiani & caietani & ab alia parte linterna palus:& cū omnium rerum inopia laboraret in terra hoſtili:tenebatur etiam hyeme quę iām appetebat. Squalida.iculta propter aquas illic ſtagnātes. Exactura pœnas.acceptura ſupplicium ex hoſte ob euerſam ſagunthum quam obſidione preſſā delcuerunt.At non ſidonium . nox erat inquit & omnia quieſcebant:ſed Annibal p̄ dolore quietem capere non poterat.Dona noctis.ſomnum quem nox affert.Fratris . magonis.Belligeri ritus.militiæ.nam ipſe quoq; delitias aſpernabatur:& iacebat ſuper corium bibulum.Triſtia.dolorem quem habebat : quoniam erat clauſus exercitus . Dira . horrenda. Telum baleare.funda cuius fuerat maximus vſus apud baleares inſulas.Pepulere . expulerunt ſomnum magonis veſtigia hannibalis. Heus inquit .verba magonis ad hannibalem. Conſtiterat. e ſtrato ſurrexerat . Ad munera caſtrorum:ad officia & exercitationes caſtrenſes Incuſſa plāta.admoto pede:quo dormiētes

Senſit cura ſagax pœni.fraudiſq; veneno
Aggreditur mētes.pauca atq; hæc ruris auiti
Iugera:nec multis fabius vertebat aratris.
Maſſicus vuiferis addebat noīa glebis
Hinc peſtē placidā moliri.& ſpargere cauſas
In caſtra ambiguas:ferro flāmiſq; pepercit
Suſpectātq; loco pacem dedit arte maligna:
Ceu clandeſtino traheretur fœdere bellum.
Intellectus erat fabio:tyrioſq; videbat
Dictator ſeuire dolos.at non vacat ægre
Inuidiam gladios inter lituoſq; timere.
Et dubia morſus famæ depellere pugna.
Donec reptantem & nequicq̄ ſæpe trahendo
Huc illuc caſtra & ſcrutantē prœlia pœnum
Qua nēoroſa iuga & ſcopuloſi vertice colles
Exurgunt:clauſit ſparſa ad diuortia turma.
Hinc leſtrigoniæ ſaxoſo monte premebant
A tergo rupes:vndoſis ſqualida terris
Hinc linterna palus.nec ferri aut militis vſū
Poſcebat regio:ſeptos ſed fraude locorum
Arcta fames pœnas miſeræ,exactura ſagūthi
Vrgebat:finiſq; aderat carthaginis armis.
Cuncta per & terras & lati ſtagna profundi
Condiderat ſomnus:poſitoq; labore dierum
Pacem nocte datā mortalibus orbis agebat.
At non ſidonium curis flagrantia corda
Ductorem vigileſq; metus haurire ſinebant
Dona ſoporiferæ noctis:iā membra cubili
Erigit.& fului circundat pelle leonis.
Qua ſuper inſtratos proiectus gramine cāpi
Preſſerat ante toros tunc ad tentoria fratris.
Fert greſſus vicina citos:nec degener ille
Belligeri ritus taurino membra iacebat
Effultus tergo : & mulcebat triſtia ſomno.
Haud procul haſta viri terræ defixa ꝓpinq.
Et dira e ſumma pendebat cuſpide caſſis.
Et clypeus circa loricaq; & enſis & arcus:
Et telum baleare ſimul tellure quieſcunt.
Iuxta lecta manus iuuenes in marte probati.
Et ſonipes ſtrato carpebat gramina dorſo.
Vt pepulere leuē intrantis veſtigia ſomnum

Heus īquit:pariterq; manus ad tela ferebat.
Quæ te cura vigil feſſum germane fatigat.
Ac iā cōſtiterat:ſocioſq; in ceſpite fuſos.
Incuſſa reuocat caſtrorum ad munera plāta.
Tū libyæ ductor.fabius me noctibus ægris
In curas fabius nos excitat:illa ſenectus
Heu fatiſq; ſola meis currentibus obſtat.
Cernis vt armata circunfundare corona.
Et vallet clauſos collectus miles in orbe.
verūage nūc quoniā res arctę nūc pcipe porro
Quæ meditata mihi.latos correpta p agros
Armenta aſſueto belli de more ſequuntur.
Cornibus arentes edicam innectere ramos:
Sarmentiq; leues fronti religare maniplos.
Admotus cum feruorem diſperſerit ignis:
Vt paſſim exultēt ſtimulante dolore iuuēci:
Et vaga per collis ceruice incendia iactent.
Tum terrore nouo trepidus laxabit iniquas.
Cuſtos excubias:maioraq; nocte timebit.
Si cordi conſulta moras extrema recurſant:
Accingamur ait.gemino tentoria greſſu
Inde petūt:ingens clypeo ceruice repoſta
Inter equos interq; viros interq; iacebat
Capta manu ſpolia & rorātia cede maraxes:
Ac dirum in ſōno ceu bello capeſſeret amens
Clamorē tum forte dabat: dextraq; tremēte
Arma toro:& notum quærebat feruidus ēſē.
Huic mago iuerſa quatiēs vt diſpulit haſta
Bellātē ſomnum:tenebris fortiſſime ductor
Iras compeſce.atq; in lucē pręlia differ.
Ad fraudē occultāq; fugāt tutoſq; receptus
Nūc nocte vtēdum ē arentis nectere frōdes
Cornibus & latis accēſa īmittere ſyluis
Armēta:oppoſiti reſerēt quo clauſtra maīpli
Germāus parat:atq; obſeſſa euellere caſtra.
Emergamus:& hic fabio perſuadeat aſtus
Non certare dolis nihil hic cunctāte:ſed acris
Incepti læto iuuene.ad tentoria acheræ
Feſtinant q parca quies·minimūq; ſoporis.
Nec notum ſomno noctes æquare:feroci
Peruigil inſeruibat equo:feſſumq; leuabat

excitabat. Fabi⁹ me noctib⁹. Verba hānibalis ad fratrē qb⁹ dolet vicē ſuā.oppoſitū ſcilicet eſſe fortunæ ſuæ Fabium cunctatorem & in re militari prudētiſſimū & ē magna laus Fabij ex ore hoſtis. Fabi⁹.fabi⁹ ex ſtomacbo loqtur excandeſcens q Fabius iam ſenio confectus eū opprimat:& obſtet ſuis victorijs:fatiſq; currētibus. Meis fatis.quæ impediūt curſum meæ fortunæ. In orbe.in circuitu. Verum age . aperit mentem ſuam Hannibal . Res arctæ . ideſt quoniam in tanta rerum difficultate conſtituti ſumus. Porro. certe. Innectere ramos. ludibriū oculorum inquit Liuius ſpecie terribile ad fruſtrandum hoſtes commentus eſt:principio noctis furtim ſuccedere ad montes ſtatuit: fallacis conſilij talis apparatus fuit faces vndiq; ex agris collectæ faceſq; virgarum atq; arida ſarmenta præligantur cornibus boum quos domitos indomitoſq; multos inter cæteram agreſtem prædam agebat:aſdrubaliq; negociū datum vt primis tenebris noctis:id armentum accenſis cornibus ad montes ageret. Edicam.mādabo. Maniplos.faſciculos ſarmentorum. Laxabit.aperiet viam anguſtam qua nobis eundum eſt ſi volum⁹ euadere. Iniquas excubias: vigilias nobis aduerſas. Maiora.grauiora pericula propter noctem. Si cordi.ſcilicet eſt ideſt ſi placet conſilium. Extrema conſulta.vltia cōſilia & poſtrema neceſſitas nō patiſ morā. Ad tentoria.ipſi⁹ maraxis:qui erat dux in exercitu hannibalis. Vt diſpulit.poſtq̄ dimouit ſomnū ī quo ille agitabat ſimulacra pugnę . Tenebris fortiſſime ductor.verba magonis ad maraxem Tenebris.in nocte. Manipli.milites diſpoſiti a Fabio ad cuſtodiam viarū. Euellere . liberare cum ſint obſeſſa. Hic aſtus.quo nunc vtentur perſuadeat Fabium ſe non poſſe certare nobiſcum dolis. Acris.aſtuti conſilij hannibalis. Iuuene.maraxe. Achere.qui erat alter dux hannibalis. Minimum ſoporis.parum quippe dormiebat:vt decebat ſolertem ducem.ideo dixit ſupra. Vigili ſtant bella magiſtro. Equare noctes.ideſt non erat ei notum dormire per totā noctē. Inſeruibat. inſeruiebat & demulcebat ipſum equum manu:& ipſius ora exagitata refouebat .ideſt fracta propter frenum. Leuabat fouebat mulcebat. Fouebat.curabat aquis aut vino:vt moris eſt:aut aqua mellita. Dant iras. exacuunt vt magis ledant hoſtes . Teſſera. eſt ſignum:& imperium ducis quo militibus precipitur vt arma capiant:aut vt mutant caſtra. Qd ducis īperiū q nūciabāt militib⁹ teſſerarij dicebātur. Pli.ait.Signi dationē. Teſſeras. Vigilias īuenit palamedes in bello troiano . Timor nau⁹.i.q facit homines īduſtrios ſollertes. Na

nus dicitur ſtrenuus:& diligens inde nauare operam .i. ſtrenue facere.nauo autem ignauus opponitur & timor abire cogit. Vir .pedibus timor addidit alas.Rapida peſte . igni oia rapti conſumenti.Egra capita.primis tenebris ſilētio mota ſunt hoſtium caſtra boues aliquāto ante ſigna acti:vbi ad radices montiū . viaſq; anguſtas ventum eſt ſignum extemplo datur vt accenſis cornibus armenta in aduerſos concitentur monte3:& metus ipſe relucētis flāmæ ex capite calor que:iam ad viuū:ad imaq; cornuum adueniēs velut ſtimulatos furore agebat boues.id ait Syllius lymphata corpora. Lues atra.incendium.Adiutæ flammæ.nā cōcitatio boum : capitumq; quaſſatio flammam excitabat:& hominum paſſim diſcurrentium ſpeciem præbebat.Anhela. curſu defatigata. Luctantur.conantur mugire:& non poterant propter ignem.Quā multa affixus . hos ignes paſſim lucentes cōparat ſtellis & incendijs agrorum quibus terræ pingueſcūt garganus eſt mons apuliæ. Ad pinguia.qm̄ incendio fit ſolū pinguꝰ : quod Vir.in georgicis cecinit. Hac facie.tali apparentia ignium.Sorti.per ſortē.i. illi qui cuſtodiebāt & excubabāt viſo incendio timuerūt.Credere.credebāt.Accēſo ſulphure. nā cū mōtes ſunt cōcaui.& habent ſulphur illic accenditur ignis naturaliter : vt eſt in ętna ſicula vētis.ſ.itus incluſis flātibus:& flante auſtro ꝑpter humiditates egredit̄ fumus : flante autem aquilone pura flāma:cum ſit frigidus & ſiccus:huius rei diligētiſſimus obſeruator fuit eolus:& iō deus ventoꝝ fingitur a poetis. iperante Tito Veſuius mons cāpaniæ hoc modo arſit:qđ icendiū Plí.qui id tpis claſſi apud miſenū præerat ſpectatū profectus eſt:& ad villā pōponiani æſtu ſuffocatus.& aqua balneaꝝ calida eſt:qm̄ trāſit per venas ſulphureas. lōdicit poeta illos dubitaſſe:vnde hūerit originem illi ignes:Egeſtas.emiſſas.egerere eſt euacuare & extra gerere. Infœlix.dānata incēdijs.Iāq; abeunt.qui ad trāſitus cuſtodiēdos locati erāt: vbi in ſummis mōtibus ac ſupra ſe quoſdam ignes cōſpexerūt circūuētos ſe eſſe rati ꝑſidio exceſſere:qua ingens emicabat flāma velut tutiſſimum iter petentes ſumma montium iuga fugerunt. Abeunt.diſcedunt ipſi cuſtodes locoꝝ romani diſpoſiti a Fabio. Fauceſ.p viæ. Hānibal traducto p ſaltū agmie:& quibuſdā in ipo ſaltu hoſtiū oppreſſis in agro aliſano caſtra poſuit:hūc tumultū ſenſit Fabius cæteꝝ & iſidias eſſe ratus a nocturno vtiq; abhorrēs 'certamine ſuos munimento tenuit:luce prima ſub iugo montis prelium fuit: Fabiꝰ monēs caſtra trāſgreſſuſq; ſaltū ſup aliſas loco alto ac mūito

Tractando:& frenis ora exagitata fouebat
At ſocii renouant tela:arentemq; cruorem
Ferro detergunt:& dant mucronibus iras.
Quid fortuna loci poſcat:quod tēpus: & ipi
Quænā agitēt:pādūt:& ceptis ire miniſtrū
Haud ſegnē hortātur diſcurrit teſſera caſtris
Intētiq; docent:q̄ ſint properanda monētq;
Quiſq; ſuos:iſtāt trepidi:ſtimulantq; ruētes.
Nauus abire timor dum cæca ſilentia : dūq;
Maiores vmbræ.rapida iam ſubdita peſte
Virgulta atq; altis ſurgunt e cornibus ignes.
Hic vero vt gliſcēte malo & q̄ſſātibus ægra
Armentis capita adiutæ pingueſcere flāmæ
Cępere:& vincens fumos erumpere vertex
Per colles dumoſq; lues agit atra per altos
Saxoſi ſcopulos montis lymphata feruntur:
Corpa anhela boū atq; obſeſſis naribus igni
Luctantur fruſtra rabidi mugire iuuenci.
Per iuga per valles errat vulcania peſtis
Nuſquā ſtante malo:vicinaq; littora fulgēt:
Quam multa affixus cœlo ſub nocte ſerena
Fluctibus e mediis ſulcator nauita ponti
Aſtra videt.q̄ multa videt feruoribus atris
Cum calabros vrūt ad pīguia pabula ſaltus.
Vertice gargani reſidens incendia paſtor.
Hac facie ſubita volitantum in mōtibus altis
Flammarum:quis tunc cecidit cuſtodia ſorti
Horrere:atq; ipſos nullo ſpargente vagati
Credere:& idomitos paſci ſub collib' ignes.
Cœlo ne exciderit:& magna fulmina dextra
Torſerit oīpotens:an cæcis rupta cauernis
Fuderit egeſtas accenſo ſulfure flammas
Infœlix tellus media in formidine quærunt.
Iāq; abeūt:fauceſq; viæ citus occupat armis
Pœnus:& in patulos exultās emicat agros.
Huc tamē vſq; vigil proceſſerat arte regendi
Dictator trebiā & thuſci poſt ſtagna ꝑfundi
Eſſet vt hannibali fabiū romanaq; tela
Euaſiſſe ſatis:quin & veſtigia pulſi:
Et greſſus premeret caſtris:ni ſacra vocarent
Ad patrios venerāda deos:tū verſus ad vrbē

Alloquitur iuuenē:cui mos trāſmittere ſigna
Et belli ſūmā primaſq; iubebat habenas
Atq; his p̄format dictis:fingitq; monēdo.
Si factis nōdū minuti te cauta ꝓbare
Erudijt fortuna meis:nec ducereverba
Ad verum decus:ac prauis arcerevalebant:
Vidiſti clauſū Annibalē:nil miles & alę
Iuuere:aut denſis legio conferta maniplis.
Teſtor te ſolusclauſi:nec deinde morabor:
Dijs ſine me libare dapem & ſolēnia ferre.
Nūc iteꝝ atq; iterū victū vel mōtibus altis
Amnib' aut rapidis mō pugna abſiſtite tradā
Interea crede experto non fallimur:ægris
Nil mouiſſe ſalus rebus ſit gloria multis
Et placeat quippe egregiū proſternere ferro
Hoſtē:ſed fabio ſit vos ſeruare triumphus.
Plena tibi caſtra:atq; intactusvulnere miles
Creditur.hos nobiserit hęc tibi gloria redde.
Iam cernes libycū huic vallo aſſultare leonē.
Iam prædas offerre tibi:iam vertere terga.
Reſpectātē adeo:atq; iras cū fraude coquētē.
Claude oro caſtra:& cūctas ſpes eripe pugnę
Hæc monuiſſe ſatis:ſed ſi cōpeſcere corda
Nō datur orāti:magno te iure pioq;
Dictator capere armaveto ſic caſtra relinquēs
Vallarat monitis ac ſe referebat ad vrbem.
Ecce autē flatu claſſis phœniſſa ſecūdo
Littora caietæ leſtrigonioſque receſſus
Sulcabat roſtris:potuſque itrabat apertos.
Ac totus multo ſpumabat remige pontus:
Cum trepidæ fremitu vitreis e ſedibus ātri
Equoreæ pelago ſimul emerſere ſorores.
Ac poſſeſſa vident īfeſtis littora portis.
Tum magno percuſſa metu nereia turba
Attonitæ propere refluūt ad littora nota.
Teleboi medio ſurgūt qua regna profundo.
Pumi ceæque procul ſedes immanis ī antro
Conditur abrupto protheus:ac ſpumea late
Cautibus obiectis reiectat cærula vates.
Is poſtquā ſat gnarus eni rerūq; metuſq;
Per varias luſit formas & terruit acri

cōſedit:annibal Romā petere ſe ſimulās vſq; in peiignos populabundus redijt:Fabius medijs itra hoſtiū agmē vrbēq; Romam iugis ducebat exercitū:nec abſiſtēs nec congrediēs ſacroꝝ cā Romā reuocat⁹:ſed iperio mō; ſed cōſilio ēt ac ꝓpe p̄cibus egit cū minutio magiſtro eqtum vt bello abſtineret. Agros.alifanos.ſ.ab oppido. Huc vſq;.ad hoc iquit puenerat Fabius ſua prudentia vt ānibali tot victorijs elato ſatis eēt iam fugere romanos quos pri⁹ temeritate ducū tam facile ꝓfligabat & inſectabaſ. Pulſi.ānibalis. Iuuenē.minutiū magr̄m eqtū q abſente dictatore reꝝ habebat habenas Mos.cōſuetudo & pri⁹ ritus.Si factis nondū minuti.verba Fabij ad minutiū qbus eū mōet ſuadēs ab vtili vt bello abſiſtat dicēs nō parū eē romanos iā vici deſijſſe ab hoſte totiēs victore & ab aſſiduis cladibus reſpirare.ſenſus eſt.Si nōdū es edoct⁹ laudare cūctationē meā:nec mea verbavoluerūt ducere te ad verā laudē& a prauitate abducere:&ſi mihi nō credis operibus crede meis & me abſcente pugna abſtineas. Alæ.acies nr̄æ. nā ego ſolus clauſi. Teſtor te.voco te hui⁹ rei teſtē.Libare dapes ſacrificare.Solēnia.i.ſacra.ſolēnia aūt ſacra dicūtur q̄ certis tpib⁹ anniſq; fieri ſolent.Interea.dū ego abero. Aegris reb⁹.afflicto romano iperio. Eſt ſalus nil mouiſſe.i.nō cōſerere man⁹ cū hoſte tali:& locus eſt ab vtili habēs in ſe cōfutationeꝫ.Crediſ.cōmittiſ tuo iperio.Gloria.reddere mihi milites itactos.& hæc parsēt hēt cōfutationē Iā cernes libycū.tāq̄vates Fabi⁹p̄dicit futura minutio cū eēt prudētiſſimusvt ille magis cauere poſſet qđ minime fecit. Leonē.ipſū ānbalē. Adeo.certe.Reſpectātē.reſpiciētē vt in iſequentes ipetū facere poſſit.Coquentē.miſcētē & meditantē.Orāti.mihi.vero te tāq̄ dictator cape arma.Pio.ſacroſācto:qm̄ nō erat ꝓuocatio a dicto dictatoris & oēs magr̄atus ceſſabāt tpe dictaturæ p̄ter tribunitiā poteſtatē : & nō licebat vltra ſex menſes ꝓferre dictaturā; ſed hāc diſciplinā Sylla & Cæſar frāgētes ꝑpetui dictatores eē voluerūt.Vallarat. munierat verbis & prudētia. Ecce aūt flatu.claſſis punica venit ad litt⁹caietę in ſubſidiū ānibalisVn̄ poeta fabulaſ nymphas tyrrheni maris illa claſſe territas adiuiſſe ꝓtheū qui tūc apđ capreas erat vt cauſā hui⁹nauigationis ſciſcitarent qui etiā hui⁹ belli cauſā euentūq; aperuit.Phœniſſa.pūica.Caieta ciuitas cāpaniæ ad mare adhuc retinet nomē. Leſtrigonios receſſus ſinus formianos.qm̄ leſtrigones tenuerunt formias oppidū. Infeſtis.inimicis libycis. Ad limia nota.i.ad capreas:vbi protheus habitabat vt fingit poeta ad imitationē Virgilij canētis Ariſteū ductū a matre ad protheū qui tūc patriam pallenē in theſſalia reuiſerat.Teleboi re

gna.capreарum inſula nõ ꝓcul a neapolí vbi regnauit thelebous. Virgi.ait Theleboum capreas cũ regnã teneret.iſula capreарum tyberij ſeceſſu celebrata eſt. Taphius:&thelebous fratres fuerũt & reges apđ theleboas inſulas & taphias:quæ ſunt inter ætoliã & Achaiã:qui non contenti paterno regno inter ſe pugnarunt ea lege:vt victor regnaret. Taphiusvicit:thelebous capreas nauigauit illicq̧ ſedem poſuit:ideo capreas regna thelebοι appellat. Pumiceæ ſedes.antra ex pumice. Abrupto.magno & præcipiti. Sat gnarus.ſciens:cui opponitur ignarus. Formas.protheus trãſmutabat ſe invarias formas. In hoc figmento imitaẽ poeta Vir.in georgicis & Homerũ in odyſſea. Mutatus mẽbra.i.cum mutaſſet ſe in leonem :hęc eſt loquutio frequẽs apud Sylliũ ſupra.mutatustela ſycheꝰ.

Dicite ait.verba prothei ad nymphas. Cymothos.nympa.nam cyma diciẽ vnda.inde cymothos qm̃ maris nymphæ nil aliud ſũt niſi vndę. Noſti noſtros.verba cymodoces ad protheum menelaus apđ homerũli.iiij.odyſſeę ſic ꝓtheũ alloquiẽ.Noſti ſenex cur hæc diſſimulas. Migrantur.transferũtur regna ad carthaginenſes. Rheteia.romãa.Sarranus punicus. atlas ẽ in finibus mauritanię.calpe aũt in finibushiſpanię de quibus dictũ eſt.Extrema.i vltima parte terraꝝ ad occaſũ poſita. Ambiguꝰ.ꝑplexus & ambagibus vera inuoluens. Laomedõteus.narrat Protheus iudicium Paridis in ida ſylua troiana quod cauſa fuit ruinæ ilij:& belloꝝ quibus romani ab ænea originẽ habẽtes.vexati ſũt vrgẽte iunone. Paſtor.paris q fuit paſtor in ida troiana.eſt eĩ alia ida in creta inſula. Errantes. paſcentes. Arguta canna.ſonora fiſtula harũdinea & paſtorali.Sacræ.diuinæ.Lentus.ocioſus.Niueos olores.qm̃ olores trahebant currumveneris.Coritus.pharetra&ſagittę:Eſt alius.ſcilicet cupido:qm̃ plures erant.Comebat.ornabat. Roſeo.pulchro. Teſtis certiſſimaverbaveneris ad cupidines filios quos hortatur vt ſuam pietatem erga matrem oſtendãt.Inde cõmemorat omnia q̃ illis tribuit vt ſi hoc neglexerint ingrati atq̧ impij eſſe videanẽ:& poſſibilitatem oſtẽdit dicens illos etiam iouem cogere poſſe petere quippe debemus poſſibilia:& q̃ is præſtare poſſit a quo aliquid cõtẽdimus. Quis credere ſaluis.mouet illos ad affectum cũ hoc dicit.ne matrem reliquiſſe p̃ter decoꝝ&pietatem videantur certantẽ de foma. cũ ipſa ſit dea pulchritudinis & gratiæ.Saluis viuentibus. Forma. pulchritudine totius corporis.Orevultu.Quid vltra iam ſupereſt reꝝ.ex rei idignitate mouet filios Indignũ quippe eratvenerẽ formoſiſſimã de forma certare. quaſi dicat.qd mihi ſupeſt ſi vincor in forma.Omnia paruis.beneficia in filios collatavenus affert. Tela.amoris ſcilicet. Blando veneno.amore. Auus.Iuppiter pater Veneris.Qui ſancit firmat. Cũ vultis. qm̃ oĩa ſubijciunẽ amori.Vnde Vir.oĩavincit amor.

Cypron qm̃ cyprus erat ſacra veneri. vbi illa primũ inſtituit lupanar.Palmasidumeas.victoriã q̃ p palmas ſignificatur :cuiꝰ eſt magna copia in idumea regione iudęæ.Vir.Primus idu

Serpentis ſquamis horrendaq̧ ſibila torſit:
Aut fremuit toruo mutatus membra leone:
Dicite ait quę cauſa vię:quis ve ora repente
Peruaſit pallor? cur ſcire futura libido?
Ad quę cymodoce nympharũ maxima natu
Italidũ noſti noſtros pręſage timores.
Quid tyrię claſſes ereptaq̧ littora nobis
Portẽdũt? num migrãtur rheteia regna
In libyam ſuperis:aut hos ſarranus habebit
Nauita iam portus? patria num ſede fugatæ
Atlantẽ & calpen extrẽa habitabimusantra?
Tum ſic inuoluens repetita exordia retro
Incipit ambiguus vates:reſerateq̧ futura
Laomedonteus phrygia cum ſedit ĩ ida
Paſtor:& errantis dumoſa per auia tauros
Arguta reuocans ad roſcida paſcua canna
Audiuit ſacre lentus certamina formę.
Tum matris currus niueos agitabat olores
Tempora ſollicitus litis ſeruaſſe cupido
Paruulus ex humero coritus & aureus arcus
Fulgebat:nutuq̧ vetans trepidare parentẽ
Monſtrabat grauidã telis ſe ferre pharetrã.
Aſt alius niuea comebat fronte capillos
Purpureos:alius veſtis religabat amictus
Cũ ſic ſuperans roſeo venus ore decoros
Alloquitur natos teſtis certiſſima veſt rę
Ecce dies pietatis adeſt.quis credere ſaluis
Hoc auſit vobis? de forma atq̧ ore: qd vltra
Iam ſupereſt:reꝝ certatvenus:omnia paruis
Si mea tela dedi blando medicata veneno:
Siveſter cęlo ac terris qui fœdera ſacit:
Stat ſupplex cũ multis auus victoria noſtra
Cypron idumeas referat de pallade palmas
Et iunone paphos centũ mihi fumet ĩ aris
Dũq̧ hæc aligeris inſtat cytherea:ſonabat

meas referã tibi mãtuꝰ palmas. Paphos.ẽ vrbs cypri veneri ſacra.iõ canit. Vir. Ipſa paphũ ſublimis abit. Aligeris.cupidinibus alatis. Inſtat.iſtãdo dicit. Bellica virgo. Pallas q̃ depoſuerat egida.i.ſcutũ in quo erat caput meduſæ vt pulchrior & venuſtior videreť. Pacẽ.trãquilitatẽ cũ ipſa ſit dea belli:nũc vt mitis videreť pacẽ oculꝰ nõ toruis ſed trãquillis atq; venuſtis oſtẽdebat. Cõniſcẽs.i.ſignificãs pacẽ iucũdo motu oculoꝝ: cũ prius toruo obtutu bella minareť cõniuere eſt oculos mouere:& itẽ cõniſcere. Luco ꝑdicto.nã cõuenerat i ter eas de loco.i.in ida phrygia. Iuſſis ſyluis.in ſyluas vt iuſſerat paris iudex. Iuno putabat ſe omino iudiciũ habiturã cũ eẽt ſoror & cõiũx iouis:& tãto magis a pallade ſpreta excanduit. Phrygis.troiani paridis. Faſtꝰ.omnẽ paridis ſupbiã animi elationẽ & ſniam quã ferret ꝓ iunone ſine aliquo timore cũ maxĩa ãbitiõe vt illã ſibi deuinciret Et idã illud iudiciũ qđ debebat eẽ in ida. putabat igt ſe oĩa cõmoueř poſſe ſua maieſtate. Poſt fratris toros.cũ eẽt ſoror & cõiũx iouis. Traxerũt odorem.acceperũt odorẽ q ſpirabat e ſacro vertice ipſius veneris. Vir.diuinũ vertice odorẽ Spirauere pedes veſtis defluxit ad imos. Nec iudex ſediſſe valet:nõ poterat reſiſtere tãto ſplẽdori & oculi caligabãt tãto ſplẽdore victi.lumen qppe maiꝰ offuſcat minꝰ. Metuit dubitaſſe videri.i.ſtatĩ iudiciũ tulit paris victus pulchritudine veneris:nec volebat videri de ꝑſtãtia formę dubitaſſe:cũ nulla eẽt inter illas cõparatio : q̄ ꝓpter victæ deę cõmouerĩt græcos ad excidiũ troianũ. Tũ poſt euerſionẽ ilij. Itala tellure.in latio. Vir.iferretq; deos latio Dũ cete inabũt põto.vaticinať ꝓtheꝰ iperiũ.i.romanũ fore ꝑpetuũ:ſic Vir. His ego nec metas reꝝ nec tpa pono. Imperiũ ſine fine dedi. Cete piſces.ponit cete ꝓ oĩbꝰ piſcibꝰ Indo littore oriẽtalie.i.dũ orieť & occidet ſol. Nullæ metę.nulli termini. At vos o natæ. vertit ſermonẽ ad nymphas ꝓtheus illiſq; ꝑdicit cladẽ cãnẽſem:& huius belli euentũ. Immobile filũ.fatũ imutabile. Infauſtas ifœlices & dãnatas cruore futuro:quo vnda ificieť:ſaſſon ẽ inſula iter epyꝝ & brũduſiũ in mari adriaco i qđ emittit aufidus in cuiꝰ ripis futura erat memorabilis clades. Tumidꝰ.repletus ſanguine ac cadaueribus. Per carmina deũ.i.carmina ſibyllia q monebãt cauẽdũ eẽ ab apulia & cãpis ætolis. Pollybius deſcribẽs pugnã cãnẽſem ait. Affectꝰ.n.grauibꝰ ac recẽtibus cladibus populus romanis nimiũ in futura verebať.vnuſq̄ſq; itra ſe q̃ futura ciuiũ romanoꝝ fortuna eſſet deleto ꝓfligatoq; exercitu cogitabat : quæ libri ſibyllini minabãť in ore oium erãt. Cãpo.appulo:& diomedeo quẽ ſybilla dãnauerat ꝓſpiciẽs cladẽ illã cãnenſem. Etolæ vmbrę.diomedeæ.illic.n.cõſedit diomedes. Teucris.romãis oriũdis a Troia p æneã inimicũ quõdã diomedis cũ quo ſingulari certamĩe pugnauit. mox poſt pugnã ad cãnas annibal cõtẽdit ad vrbẽ:cuiꝰ portã aſta pcuſſit:& iaculum itra mœnia cõtorſit. Romuleos. romanos. Metaurus fluuiꝰ ſecat appẽninũ & labitur non procul ad vrbino apud quem interfectus fuit aſdrubal frater annibalis a claudio

Omne nemus gradiẽte dea:iã bellica virgo
Egide depoſita:atq; aſſuetũ caſſide crinem
Inuoluit tum cõpta tamen:pacemq; ſerenis
Cõniſcẽs oculis ibat:lucoq; ferebat
Prædicto ſacræ veſtigia concita plãtæ
Parte alia intrabat iuſſis ſaturnia ſyluis
Iudicium phrygis : & faſtus paſtoris & idam
Poſt fratris latura toros:poſtrema nitenti
Afflulſit vultu ridens venus:oĩa circa
Et nemora & penitus frõdoſis rupibus antra
Spirantẽ ſacro traxerunt vertice odorem
Nec iudex ſediſſe valet:feſſiq; nitore
Luce cadunt oculi:metuit dubitaſſe videri:
Sed victę feras bellã deæ vexere per æquor
Atq; exciſa ſuo pariter cũ iudice troia eſt:
Tum pius ęneas terris iactatus & vndis:
Dardanios itala poſuit tellure penates.
Dũ cete innabũt ponto:dũ ſydera cęlo
Lucebunt:dum ſol indo ſe littore tollet:
Hic regna & nullæ regnis per ſęcula metæ.
At vos o natæ currit dũ imobile filum:
Adriaci fugite infauſtas ſaſſonis arenas
Sanguineis tumidus ponto miſcebitur vndis
Aufidus:& rubros impellet i ęquore fluctus.
Damnatoq; deũ quõdã per carmĩa campo
Etolæ ruſſus teucris pugnabitis vmbrę.
Punica romuleos quatiẽt mox ſpicula muroſ
Multa quoq; aſdrubaľ fulgebit ſtrage metau (rus
Hinc ille e furto gẽitus patruiq; piabit:
Idem vltor patriſq; necem:tũ littus eliſæ
Implebit flammis:auelletq; itala pœnum
Viſcera torrentẽ:& propriis ſuperabit i oris:
Hic carthago armis hic africa nomine cedet.
Hic dabit ex ſeſe qui tertia bella fatiget:
Et cynerẽ libiæ ferat in capitolia victor.

Nerone:& Liuio ſalinatore cõſulib⁹.Ille.Scipio.Genitus fur.occulto cõcubitu iouis cũ põponia mře Scipionis:q poſtea cognomiatus eſt africanus maior.Scipio natus ẽ ex põponia & ioue mutato i anguẽ & in partu põponia pijr:q̃ ſic filiũ apud iferos alloq̃.Sola die caperẽ medio cũ forte petitos At requiẽ ſonos:ſubitus mihi mẽbra ligauit.Amplexus deide ſubiũgit.Vidi crede iouẽ:nec me mutata fefellit Forma dei q ſqualẽtẽ cõuerſus in anguẽ Ingenti traxit curuatavolumia gyro.Sic etiã cõcept⁹ ẽ Alexander magn⁹.Pris & patrui.P.Cornelij ſcipionis & Cnei patrui q in hiſpania occubuerũt.Implebit littus eliſę. qm̃ Scipio in africã traijciẽs ſyphacẽ aſdrubalẽq; vicit incẽſis caſtris quę erãt ex harũdinibus.ideo ait iplebit flammis. Auellet pœnũ . abſtrahet annibalẽ ex italia & reuocabit in africam. Torten:ẽ.adurentem viſcera romanorum & totius italię.Proprijs oris. libycis.nã vicit illũ ad zamã magno ꝓlio.Hinc. poſtea ob hanc victoriam. Armis.nã victis pœnis ex cõditionibus a Scipione acceptis naues incenſæ ſunt & arma depoſitavt ſuo loco habebimus.Africa cedet nomine.qm̃ africanus coſgnomiabitur a deuicta aphricą. Hic dabit ex ſeſe:de Scipione æmiliano itelligit qui fuit adoptatus in familiã corneliorũ filius quippe ſuperioris africani valitudinarius &imbecillus Scipionem filius Pauli æmilij adoptauit.vnde Scipio æmilianus dict⁹ eſt.hic tertio bello punico carthaginẽ deleuit:& africanus minor cognomiatus ẽ Tertia bella.tertiũ bellũ punicũ Vates protheus.Magiſter miutius oblitus erat mandatorum Fabij.Paſcere nec pœnus.i.nõ deerat Annibal ad paſcendum nutriendũq; furorẽ prauũ ipſius minutij qui habebat militũ fauorẽ & plebis:qui prauus erat:volebat enim pugnare iniuſſu dictatoris.Non aliter.Annibalẽ ſimulata fuga & parua iactura ſuorum militum& impedimentorũ allicientẽ Minutium ad pugnã cõparat piſcatori q eſca piſces allicit & rete iacto inuoluit trahitq; ad littus.Liquidis penetralib⁹ aquis.Sinuato. rete in ſinum ducto.Fama furit diuulgabaẗ fama rei bene geſtę a Minutio qui cum hoſte abſente Fabi.manus conſeruit. Sex milia hoſtiũ ceſa ſunt:quinq; romanorũ: nũciatum eſt tamen,: vt inquit Li.in tam pari prope clade fama egregiæ victorię cum vaniorib⁹ litteris magiſtri equitũ romã plata de his reb⁹per ſæpe & in ſenatu & in contione actum eſt. Tũ M.Metellus tribunus plebis in fabiũ inuectus rogationem de imperio æquando tulit.Furit. vulgatur.Virtutem.ipſius minutij. Ditione.imperio ac poteſtate.Repoſtas.paratas & irrogãdas a Fabio cuius iniuſſu minuti⁹ pugnauerat. Ducem.Fabium cum ad exercitum redierit & iuſſurum gladios recondi in vagina.Referri.recondi. Saturnia.iuno quæ romanos dare peſſũ volebat.Popularibus auris.fauoribus populi i minutium.Pœno.hãnibali.Ne penderet .daret pœnas.Patria incõſulta.roma q̃ temeritate quadam minutium Fabio ęquauerat.Partitus ſocias vires.prima & quarta legio minutio ſecũda: & tertia Fadio euenerunt. Itẽ equites pari nõe

Quę dũ arcana deum vates euoluit in antro:
Iã monita & fabiũ belliq; equitũq; magiſter
Exuerat mentẽ ac pręceps tendebat in hoſtẽ
Paſcere nec pœnus prauum ac nutrire fauorẽ
Deerat:& vt paruo maiora ad prælia damno
Elicere: dabat interdum ſimulantia terga:
Non aliter q̃ qui ſparſa ꝑ ſtagna profundi
Euocat eliquidis piſcem penetralibus eſca:
Cumq; leuem ſumma vidit iã nare ſub vnda:
Ducit ſinuato captiuũ ad littora lino.
Fama furit verſos hoſtis pœnũq; ſalutem
Inueniſſe fuga:liceat ſi vincere finem.
Promitti cladum:ſed enim ditione carere
Virtutẽ:& pœnas vincentibus eſſe repoſtas.
Clauſurum iam caſtra ducẽ rurſuſq; referri
Vagina iuſſurum enſes:reddatur in armis
Vt ratio purget miles cur vicerit hoſtem
Hæc vulgus:nec non patrum ſaturnia mẽtes
Inuidię ſtimulo fodit:& popularibus auris.
Tunc indigna fide cenſent optandaq; pœno
Quę mox aut paruo luerent damnata piclo
Diuiditur miles:fabioq; equitũq; magiſtro:
Imperia ęquantur.penitus cernebat&exps
Irarum ſenior magnas ne penderet alti
Erroris pœnas patria inconſulta timebat.
Ac tũ multa putãs ſecum vt remeauit ab vrbe
Partitus ſocias vires:vicina propinquis
Signa iugis locat:& ſpecula ſublimis ab alta
Non romana minus ſeruat q̃ punica caſtra.
Nec mora diſiecto minuti vecordia vallo
Perdendi ſimul & pereundi ardebat amore:
Quẽ poſt quã rapidũ vidit procedere caſtris
Hinc libys hinc fabius:ſimul accẽdere ſagacis
In ſubitũ curas ꝓpere capere armas maniplis
Edicit: nulloq; tenet munimine turmas

ro ſociorum & latini nominis diuiſerunt caſtris ſe quoq; ſperare magiſter equitum voluit qđ annibali gaudio fuit. Nam & liberam minutij temeritatẽ ſe ſuo modo capturum & ſolertiæ Fabij dimidium virium diſceſſiſſe videbat. Propinquis iugis. nam loca ædita Fabius ſemper eligebat & tumulus quidã erat inter caſtra minutij & pœnorum. Vecordia minuti. i. ipſe inſanus minutius ſuos emiſit i hoſtem. Diſiecto. ſine aliqua conſultatione aperto. Perdendi. vt ſuos perderet. Pereundi. vt ipſe periret. In ſubitum. rem repentinã Auſonius minutius Romanus emiſit in hoſtem ois copias & idẽ fecit Annibal. Dum dictator abeſt. verba Annibalis hortantis ſuos ad pugnã cũ magna laude Fabij: quo pręſente nil ſe poſſe Annibal plane fatetur

Auſonius torquet totas in prælia vires:
Pœnorum ductor: ꝓpellitq; agmina voces
Dum dictator abeſt rape miles tpa pugnæ
Non ſperata diu plano certamina campo
Offert ecce deus: quoniã data copia: longũ
Detergere ſitum ferro: multoq; cruore
Exacite viri plenos rubiginis enſes.
Atq; ea cũctator penſabat ab aggere valli:
Reluſtrans cãpos oculis tantoq; periclo
Diſcere quis nã eſſet fabius te roma dolebat.
Cui natus. iũcta arma ferẽs dabit iprob⁹ iqt:
Quas dignũ pœnas: qui ꝑ ſuffragia cæca
Inuaſit noſtros hęc ad diſcrimina faſces.
Inſanæ ſpectatæ tribus proh lubrica roſtra
Et nauis fora læta viris: nunc munera martis
Equent imperio: & ſolem cõcedere nocti
Sciſcant. imbelles magnas mercede piabunt
Erroris rabiem: & noſtrum violaſſe parentẽ.
Tũ ſenior quatiẽs haſtã lachrymiſq; coortis
Sanguine pœnorum iuuenis tã triſtia dicta
Sunt abolẽda tibi: patiar ne ante ora manuſq;
Ciuem deleri noſtras: aut vincere pœnum
Me ſpectante ſinam: nos ęquauiſſe minori
Soluetur culpa ſi ſint mihi talia corda.
Iamq; hoc ne dubites longæui nate parentis
Accipe: & æterno fixum ſub pectore ſerua.
Succenſere nephas patrię: nec fœdior vlla
Cl̃pa ſub extremas fertur mortalib⁹ vmbras
Si docuere ſenes: quantus qualiſq; fuiſti
Cum pulſus lare: & extortis capitolia curru
Intrares exul tibi copora cæſa camille
Dãnata quot ſunt dextra pacata fuiſſent:
Ni conſulta viro menſq; impenetrabilis iræ.
Mutaſſentq; ſolum ſceptris ęneia regna.
Nullaq; nunc ſtares terrarũ vertice roma.

Situm. rubiginẽ. Dabit iprobus inquit: loqĩ filius dictatoris: qui gaudebat Minutiũ dare pœnas ſui erroris. Suffragia cæca. incõſulta & temeraria populi ſuffragia: a qbus æquatũ erat illis iperium. Nr̃os faſces. dignitatẽ & iperiũ. Inſanę tribus. q̃ Minutiũ Fabio æquaſtis ſpectare hãc pugnã. & ex ſtomacho loquiĩ. Proh lubrica roſtra. o leuis & incõſtans multitudo quæ in foro verſatis. Viris vanis. leuiſſimis: & ſine aliqua grauitate aut prudẽtia. Munera martis. officia belli regendi & ius æquũ in caſtris regẽdis. Imbelles nullã in armis pitiã hñtes: & eſt cõceſſio per q̃dã ſtomacationẽ. Sciſcãt. iudicent & ſtatuant. ſcire ẽ iudicare & decernere vnde legimus apđ Liuiũ populus ſciuit. & plebiſcita. plebiſcito minuti⁹ hũerat iperiũ Fabio æquatũ: Vñ dicit apđ Liuiũ reſtituens fabio dignitatẽ. plebiſcitũ quo magis oneratus q̃ honorat⁹ ſũ tibi reſtituo & depono. Solẽ cõcedeĩ nocti. i. iudicẽt Fabiũ pñem meũ tãq̃ ſolẽ cedere Minutio q eſt tãq̃ nox: q ꝑpe nullã hẽt prudẽtiã Piabũt pſoluẽt. pugnabũt hunc errorẽ magna calamitate. Sãguine pœnorũ. reſpõdet Fabius q e naturę atq; boni viri ꝑſcripto viuens nũq̃ prię ſuccẽſendũ putauit. Li. ait. Tũc Fabius primo clamore pauẽtiũ audito deide cõſpecta ꝑcul turbata acie ita eſt inqt. nõ celerius qua timui deꝑhẽdit fortũa temeritatẽ Fabio æquatus iperio ãnibalẽ & virtute & fortuna ſuꝑiorẽ videt: ſed aliud iurgãdi ſuccenſendiq; tp̃s erit. nũc ſigna extra vallũ ꝓferte. victoriã hoſti extorqueam⁹ cõfeſſionẽ erroris ciuib⁹ relinquam⁹. Iuuenis. o fili cæde hoſtis deleĩ debes id qđ contra pñam dixiſti. Triſtia di. pñæ triſtitiã afferẽtia. Patiar ne. locus ẽ ab honeſto. nõ. n. decebat Fabiũ pati ante eius oculos deleri acies romanas. Nos ęquauiſſe minori. ſẽſus ẽ ſi pmiſerimus nr̃os. pire hoc quod romani iprudẽter egerũt purgabiĩ nr̃a culpa. ergo meli⁹ eſt ſuccurreĩ nr̃is ꝓpe opp̃ſſis: vt iure de populi romani incõſtantia & temeritate q̃ri poſſim⁹. Talia corda. eadẽ ſnia q̃ tibi eſt: nolle. ſ. opẽ ferre. Succẽſere nefas pñę. verba digna Fabio ſalutis patriæ ſtudioſo: quã ẽt rumoribus de ſe malis ſemp ꝑpoſuit. pñia. n. oium caritates cõplectiĩ cui etiã vitã debemus: & nullo mõ ſuccenſendũ eẽ pñæ oſtẽdit exẽplo Camilli: q poſt captos veios a. L. Apuleio accuſatus fuit tribuno. pl. q apđ eu3 eẽnt portę æneę: quas tacuiſſet: cũ ꝑdę

bellicæ rõnem redderet pr̄ibus : & q̄ decimā partē mittendā Apollini delphico cēſuiſſet:vn̄ dānatus ardeā in exiliū miſſus eſt. Inde poſtea romanis in capitolio obſeſſis reuocatus pr̄iam aſſeruit:fugatis trucidatiſq; gallis ſenonibus. Fœdior.turpior:&magis vituperanda:qm̄ pr̄iȩ oia debemus ꝓ qua vir bonus nunq̄ dubitauit occūbere:ſi illi ſit ꝓfuturus.Lare.domo.Extor tis.extra terrā ꝓpriam.i.romā ſitus.Curru. triū pho.quē egit de gallis. Dānata.i exiliū acta. Viro.Camillo. Pacata.ſine ira.i.ſi fuiſſet iratus pr̄iæ ob decus acceptū Roma penitus corruiſſet.Iras meas.quas ego habere deberē q̄ ſū leſ⁹ Claſſica tubæ.iā ingt cōſertæ erāt acies:& manus Poſtes ianuas caſtroꝝ.Nō grauiore mouēt Fabiū magno impetu i plana decurrentē:vt minutium e faucibus hoſtiū eripet : cōparat vētis qui ſæuo flatu i diuerſos fluctus mare diſtrahūt Odryſius.threicius:nā odryſæ ſunt populi thraciæ.Pollens.potens.Aequor.vndas. Haud ꝓrſus.ſenſus eſt : Fabius nō eēt aſſecutus maiorē laudem deuicta carthagine:q̄ adeptus ē prȩlio quo minutianos milites liberauit : nā hānibalē metū:irā:inuidiā:& fortunā vno prælio vicit:& eſt magna laus Fabij.Iniuria:qua romani affecerant Fabiū ob inuidiā. igr̄ hæc iīuria cā fuit vt Fabius animi ſui magnitudinē oſtenderet:q̄ iniuriȩ illatæ nō meminit : proniorq; ē ad ignoſcendum:q̄ vlciſcendum. Si magnanimus fueris:inquit Sene.nūq̄ iudicabis tibi cōtumeliam fieri ab inimico :dices:nō nocuit mihi:ſed animum nocendi habuit : & cum illū in poteſtate tua videris:vindictā putabis vindicare potuiſſe Scito enim honeſtū & magnū genus vindictæ eſſe ignoſcere.Decoris.honoris:& gloriæ.Metus.quoniā nō timuit irruere in hoſtes.Iræ.quoniam depoſita ira:in Minutium hoſtes repreſſit:& ſic vicit inuidiam aliorum in ſe:famā etiā & rumores de ſe in alios. dicebant enim inuidi Fabium ſentire cum Hannibale:vicit etiā fortunam:quoniam fabio ruēti ad pugnā :aut cūctati nihil nocere potuit.pœnus ab excelſo.Annibal viſo Fabio ruēte ad pugnā timuit:cecinitq; receptui ꝓfeſſus minutium quidem ſeuiciſſe ſed a fabio ſe eſſe ſuperatum. Orbe corona militum.clauſerat minutium & ſuos. Hauſturus. conſumpturus.Dardanius du.Minutius.Iā ſtyga . iuferos apd̄ quos ē ſtyx palus:iā inquit Minuti⁹ mente mortuus erat:& eus pudebat opē Fabij implorare:quem læſerat. Mente:animo ſuo:iam enim depoſuerat de vita.Gemino cornu.aliſvtriq; locatis:Vlteriore corona.i.circunuallauit acies hoſtiles.quæ minutianos milites clauſerant.Claudentis.hoſtis. Extima. vltimas acies : ideſt ipſos extremos clauſit: ab extra fit

Pone iras o nate meas:ſocia arma feramus.
Acceleremus opem:iamq; itermixta ſonabāt
Claſſica:procurſuſq; viros colliſerat acer
Primus clauſtra manu portȩ dictator &altos
Diſiecit poſtes:rupitq; in prȩlia curſum.
Non grauiore mouēt venti certamina mole.
Odryſius boreas:& ſyrtim tollere pollens
Africus obnixi cum bella furentia torquent:
Diſtraxere fretū : ac diuerſa ad littora volunt
Aequor quiſqueſuū ſequitur ſtridēte ꝓcella
Nūc huc:nūc illuc rapti mare & itonatvndis.
Haud ꝓrſus daret vllus honos:telluſq; ſuba
Phœnicū:& carthago ruēs iniuria quātū(cta
Orta ex inudia decoris;tulit:omnia nāq;
Dura ſimul deuicta viro.metus annibal.iræ.
Inuidia atq; vna fama:& fortuna ſubactæ.
Pœnus ab excelſo rapidos decurrerevallo
Vt vidit tremuere iræ:ceciditq; repente
Cum gemitu ſpes haud dubiæ ꝑſūpta ruinȩ.
Quippe aciem denſo circūuallauerat orbe.
Hauſturus clauſos coniectis vndiq; telis
Atq; hic dardanius prauo certamine ductor
Iam ſtyga& æternas intrarat mēte tenebras.
Nam fabiū:auxiliumq; viri ſperare pudebat:
Cum ſenior gemino cōplexus prȩlia cornu
Vlteriore ligat pœnorum terga corona.
Et modo claudētes aciem:nūc extima cīgēs:
Clauſos ipſe tenet:maiorē ſurgere in arma:
Maioremq; dedit cerni tirynthius altæ
Scintillant criſtȩ:& mirūvelocibus ingens
Perſubitum mēbris venit vigor:īgerit haſtas:
Aduerſumq; premit telorum nubibus hoſtē.
Qualis poſt iuuenem nōdū ſubeūte ſenecta
Rector erat pylius bellis ȩtate ſecunda.
Inde ruens turin:& buten:& marin:&arſen
Dat lœto:ſiſumq; manus conferre maleon:
Cui decus inſigne.&quæſitū cuſpide nomē.
Tū garadū largūq; comæ cōſternit adherbē
Et geminas acies ſuperantē vertice tylin
Qui ſūmas alto prenſabat in aggere pinnas.
Fminuſhos:gladio ſaphaꝝ:gladioq; moneſū

Et morinum pugnas ęris ſtridore cientem:
Dexteriore gena ſedit cui lœtifer ictus
Perq; tubã fixe decurrens vulnere malæ.
Extremo fluxit propulſus murmure ſanguis.
Proxim⁹ huic iaculo naſomoni⁹ occidit idmõ
Nãq; ſuper tepido lapſantẽ ſanguine: & ęgra
Lubrica nitentẽ. nequicq̃ euadere planta
Impacto proſternit equo: trepideq; leuantẽ
Membra afflicta ſolo: preſſa violentius haſta
Implicuit terræ: telumq; in cæde relinquit.
Hæret humi cornus motu tremefacta iacẽtis
Et campis ſeruat mandatum affixa cadauer.
Nec non exemplo laudis furiata iuuentus
Sylla ruunt: craſſuſq; ſimul iunctuſq; metello
Fannius ac melior dextræ torquatus inibant
Spectati fabio: miſer hic veſtigia retro
Dum rapit: & molem ſubducto corpore vitat
Intorti bibulus ſaxi: atq; in terga refertur:
Strage ſuper lapſus ſociũ qua fabula morſus.
Loricæ crebro laxata reſoluerat ictu
Accepit lateri: penituſq; in viſcera adegit.
Extabat fixo quod forte cadauere ferrum
Heu ſortem necis euaſit garamantica tela
Marmaridũq; manus: vt inerti cuſpide fuſus
Occideret telo non in ſua vulnera miſſo:
Voluitur exanimis turpatq; decora iuuẽta
Ora nouus palor: membris dimiſſa ſolutis
Arma fluũt: erratq; niger per lumia ſomnus.
Venerat ad bellum tyria ſidone nepotum
Excitus prece: & auxilio ſocia arma ferebat
Foa timidus faretrati militis ala
Gẽs cadmi cleadas fulua cui plurima paſſim
Caſſide & aurato fulgebat gemma monili.
Qualis vbi oceani renouatus lucifer vnda
Laudatur veneri: & certat maioribus aſtris.
Oſtro ipſe ac ſõipes: oſtro totũq; p agmen
Purpura agenoreis ſaturata micabat ahenis
Hic auidũ pugnæ: & tã claræ excindere nomẽ
Brutum exoptantem variæ nũc leuus in orbẽ
Nunc dexter leuibus flexo per deuia gyris
Ludificatus equo volucrem per terga ſagittã

exterior: inde extim⁹: ideſt vltimus qui eſt extra. clauſit igitur hoſtes ab extra qui iã erant medii inter minutianos milites: & fabianos. Tirynthius. Hercules fabio iam ſeni vires & animum augebat. Ingerit. iacit in hoſtem: tanq̃ in flore ętatis. Nubibus. multitudie. Qualis poſt iuuenem. Fabium iuuenili vigore hoſtes laceſſentẽ comparat Neſtori in ſecũda ętate. Neſtor filius Nelei fuit ex Clori filia Amphionis Thebani. In prima ætate agrum eleum iuaſit: vt ipſe narrat Patroclo apud Homerum. In media ætate bellum geſſit cum cẽtauris. In tertia profectus eſt ad bellum troianum: trecentos annos vixit Neſtor ſi Ouidio credimus. Poſt iuuenem poſt primam ætatem. Inde ruens thuryn. deſcribit poeta quos Fabius interfecit. Conferre manus auſum pugnare cuꝫ Fabio. Decus inſigne: quoniã appetit fabium cuſpide quod erat illi magnum decus. Aeris ſtridore. ſono tubæ. Cornus. haſta ex corno arbore. Hic. tunc bibulus cupiens vitare ſaxum reſupinus cecidit: & ferrum quod ex vulnere occiſi extabat: eius lateri infixum eſt: & ſic periit. Socium. ſociorum. Laxata. aperta. Morſus. coniunctionem: & nexus vbi ligatur lorica cum ipſius fabulis. Adegit. immiſit: impulit. Heu ſortem necis. exclamat poeta in tali ſorte necis. Niger. ſomnus. mors. Venerat ad bellum. canit poeta veniſſe ex Sidone vrbe phœniciæ, Cleadum in auxiliuꝫ annibalis: quẽ Brutus interemit. Nepotum. carthaginenſiũ oriundus ex phœnicia. Ala eoa. militibus quos duxerat ex phœnicia. quę eſt ad orientem. Tumidus. ſuperbiens. Gens cadmi. Cadmus fuit filius Agenoris regis phœniciæ: ad quē hic cleadas ſuos natales & ſtemma referebat. Fulua. aurea. Qualis. vbi oceani: cleadam auro: purpura: & gemmis conſpicuum comparat lucifero: qui eſt ſtella veneris: hãc comparationẽ ab Homero accepit qui in illiade in hanc ſententiam de Lucifero ſic Qualis phoſphor⁹ nouo ortu fulgẽs olympum aſcendit: & Veneri placet. Renouatus. nã videntur reſumere vires & ſplendorem ſtellas cum tendunt ad oceanum: fictio tamen eſt poetica tantũdeꝫ enim diſtãt ab aquis cum occidũt & cum oriuntur: & cum ſunt in medio cœlo. Maioribus aſtris. ideſt certat ſuo ſplendore cuꝫ ſole & luna. Agenoreis ahenis. vaſis tyriis: & colore: naꝫ in tyro purpura tingebatur. Tyria purpura inquit Strabo optima omniuꝫ perhibetur ac piſcatio ipſa proxima eſt: & cætera omnia q̃ ad inficiendas veſtes pertinent: abunde habet. & quæque maxima huiuſmodi officinarũ multitudo vrbem reddunt paulo grauiorem: tamen ob hanc virtutem locupletior efficitur. & tyrii a regibus & romanis libertate donati ſunt. Mi-

cabat.fulgebat.Tam clarum nomen:quoniam
cleadas ſignificat glorioſum. Ludificatus.cum
eluſiſſet.Per terga.ideſt emiſit ſagittam Clea-
das poſt terga ſua q̄ Caſtam Bruti armigerū in
teremit.Achemenio ritu.parthico.parthi enim
fugientes poſt terga emittunt ſagittas:quoniaꝫ
vt trogus ſcribit diu in pugna ſtare nequeūt:ali
bi canit Syllius Pennaqꝫ citatior ibat:Quæ re-
dit in pugnas fugiētis harundine parthi.Ache-
menij dicūt parthi ab Achemene rege & ache
menide:atqꝫ magi qui honeſtum quoddam vi-
uendi genus ſectabātur nationes parthorū erāt
auctore Strabone. Detrectans:vitans:fugiens.
Nec damnata:non fuit irrita:ſed ictum intulit.
Hæſit fixa eſt. Subrecta.ſurſum erecta ad pala
tum.Vuēti.humido.Auſum multa virum:Clea
dem auſum appetere Brutū ſagitta.Nodo.amē
to.Sūmum.ſummam partē pectoris.i. ꝓpe gut
tur inter monile:& pectus.Laxa.larga.Trāſmit
tit.perforat.Intēto cornu:arcu parato:ad excu/
tiendam ſagittā.Vda.perfuſa ſanguine.Non tā
triſti:tā aduerſo & ifœlici.Phœbei:ſoractis: nā
ſoracte vt dictum ē apollini dicatum erat:cuius
ſacerdotes nudis pedibus per prunas impune
ambulabant. Honor: hoc dicit ꝓpter nomen:
nam charmelus ſignificat pugnacem. Bragada
nomen viri eſt deductum a flu.Iube po.mauro
rum: nam Iuba Ptolemei pater primus vtriqꝫ
mauritanię imperauit.Eidē.ab eodē charmelo
Zeuxis.qui erat filius phalāti.Stirps impa. qui
erat turbulentiſſimus.Amyclei pha.lacedæmo
nij.nam traiecerat in aphricam cū Xantip.in.i.
bel.pu.& alludit ad illum phalā.quo duce lace
monij tarentū āpliauerūt.Vnde Hora:in carmi
nibꝰ:Et regnata petā lacōi iura phalāto.Mater
phœ.carthaginēſis.Lacōi.phalanto qui cartha
ginenſem duxerat vxorem vt ſupra etiam ceci-
nit de xātipo & barce ſidonia.Talia.qualia paſ
ſi fuerant braga.& zeuxis:In ho.char. Hūc:nā
pſicum interemit haſta qui repſerat in quercū.
Vt qui viſcatos. Charmelū haſta deijcientē nā
pſicum comparat aucupi deijcienti volucrem
viſcata canna. Subtracta meta.ſuperato iam
ſpatio inter auem & harundinem: tunc ſubtra
hitur meta cum ad illā peruenitur:& ſubtrahiť
meta inter auem & harundinem:cum harundo
viſcata auem atttingit: & ipſam deijcit viſco ir
retitam.Calamo ſurgente.nūc declarat ſe.i.ha-
rundine attollente ſeſe verſus auē erigente ma
nu aucupis:aut auis iprouida tangať.Palantes.
fugientes Terrificus.incutiens terrorē mole ſua
horrēda:& nigro colore.Fului cornipedis eq ni
gri.Cōcolor.eiuſdē coloris qppe oīa erāt nigra
Arte nouæ formidinis.hoc qppe ad hoſtiū for
midinem excogitauit. Liuentia.nigra. Aequa

Fundit achemenio detractans prælia ritu.
Nec damnata manus medio:ſed flebile mēto
Armigeri caſtæ penetrabilis hæſit harundo
Obliquumqꝫ ſecans ſubrecta cuſpide vulnus
Vuenti ferrum admouit tepefacta palato:
At brutus diro caſu turbatus amici:
Auſū multa virū:& ſpargentē ivulnera ſeuos:
Fraude fuge calamos:iā nullis curſibus iſtat
Prendere cornipedis:ſed totā pectoris iram
Mandat atrox haſtæ:telūqꝫ volatile nodo
Excutit:& ſummū qua laxa monilia crebro
Nudabāt curſu:tranſmittit cuſpide pectus:
Labitur intento cornu tranſfixus & vna
Arcum leua cadens dimiſit dextra ſagittam
At non tam triſti ſortitus prelia marte
Phœbei ſoractis honor charmelus agebat
Sanguine quippe ſuo iā bragada tixerat enſe
Dux rectorqꝫ iubæ populi iam fuſus eidem:
zeuxis amiclei ſtirps impacata phalanti.
Quem tulerat mater claro phœniſſa laconi
Talia dum metui:nec pugnæ fiſus in hoſte
Tam rapido:nec deinde fugā ſuadēte pauore
Per dumos miſer & vicina cacumina quercus
Repſerat:atqꝫ alta ſeſe occultabat in vmbra
Nāpſicus inſiſtens trēulis ſub pondere ramis
Hunc lōga multa orātem charmelus & altos
Mutantem ſaltu ramos:tranſuerberat haſta.
Vt qui viſcatos populatur arundine lucos
Dum nemoris celſi procera cacumina ſenſim
Subtracta certat tacitus contingere meta
Sublimem calamo ſequitur creſcēte volucrē
Effudit vitā:atqꝫ alte manante cruore
Membra pepēderūt curuato exanguia ramo
Iamqꝫ in palantes ac verſos terga feroces
Pugnabant itali:ſubitus cū mole pauenda
Terrificus nigris prorūpit maurus in armis
Nigra viro mēbra:& fului iuga celſa trahebāt
Cornipedis:totuſqꝫ nouæ formidinis arte
Concolor æquabat liuentia currus equorum
Terga:nec erectis ſimiles imponere criſtis
Ceſſarat pennas:aterqꝫ tegebat amictus.

Ceu quõdã æternæ regnator noctis ad imos
Cum fugeret thalamos:etnea virgine rapta
Egit nigrantem ſtygia caligine currum.
At cato tum prima ſparſus lanugine malas
Quod peperere decus circeo thuſcula dorſo
Mœnia laerte quondam regnata nepoti:
Quãquã tardatos turbata fronte latinos
Collegiſſe gradum videt:imperterritus ipſe
Ferrata calce:atq; effuſa largus habena
Cũctantẽ ĩpellebat equum:negat obuius ire
Et trepidat craſſa ſonipes exterritus vmbra
Tum celer in pugnam dorſo delatus ab alto
Alipedem planta currum premit atq; volãti
Aſſilit a tergo:cecidere & lora repente
Et ſtimuli ferumq; ſuper ceruice tremiſcens
Palluit infœlix ſubducto ſanguine maurus.
Ora rapit gladio:præfixaq; cuſpide portat.
At ſæuo mauorte ferox prumpit anhelum
Dictator cũ cæde globum miſerabile viſu.
Vulneribus feſſum:ac multo labente cruore
Ductorem cernit ſuprema ac fœda precãtẽ:
Manauere genis lachrymæ:clypeoq; pauẽtẽ
Protegit:& natum ſtimulans fortiſſime labẽ
Hanc pellamus ait:pœnoq; ob mitia facta
Quod nullos noſtris ignis diſperſerit agris.
Dignũ expendamus preciũ:tũc arte paterna
Ac ſtimulus gaudẽs iuuenis circũdata pœnũ
Agmina deturbat gladio:campũq; relaxat:
Donec ſidonius decederet æquore ductor.
Ceu ſtimulante fame rapuit cũ martius agnũ
Euerſo paſtore lupus:fretũq; trementem
Ore tenet preſſo:tum ſi veſtigia curſu
Auditis celeret balatibus obuia paſtor.
Iam ſibimet metuẽs ſpirantem dẽtibus imis
Reiectat prædam.& vacuo fugit egere hiatu.
Tum demum terris:quas circũfuderat atra
Tempeſtas:ſtygiæ tãdem fugere tenebræ.
Torpebant dextra & ſeſe meruiſſe negabant
Seruari:ſubitiſq; bonis mẽs ægra natabat
Vt qui collapſa preſſi iacuere ruina
Eruta cũ ſubito membra:& nox atra receſſit

bat.in colore:qm̃ curr⁹ erat niger:& pennæ in
galea nigræ erãt.Ater amict⁹.pulla veſtis.Ceu
quõdã æternæ.maurũ nigrũ:nigroq; curru ve-
ctũ cõparat Plutoni q rapuit ꝓſerpinã ex Aet
na ſicula.Aeternæ noctis.iferorũ vbi ẽ æterna
caligo.Stygia caligine.iferna:& nigra:talis ꝗp-
pe color diis iferis dicat⁹ ẽ.vñ i alicui⁹ morte
pullam veſtem induimus. At cato .M.Cato
qui poſtea cẽſorius cognominat⁹ ẽ Tuſculan⁹
fuit:& priuſq̃ ad rẽpu.atq; militiã ſe cõferret i
agro pr̃no circa ſabinos vixit:priſc⁹ vocabat:
poſtea Cato appellat⁹ ẽ:Nã romani eũ in quo
multaꝝ rerũ vſ⁹ & experiẽtia eſſet Catonẽ vo
cabãt:hic fuit quaſi viua imago virtutũ & opti
mus orator:optimus agricola: optimus ſena-
tor:ſcripſit etiam origines:& principium nobi
litatis & famæ genti portiæ dedit:ab hoc vti-
cenſis Cato habuit originem i ſeriem generis
lege apud Gellium. Circeo dorſo. tuſculano
colle:quoniam Tuſculum oppidum non lon-
ge ab vrbe condidit Telegonus filius Vlyxis
& circes & nepos Laertis patris Vlixis:Pro-
pertius de Tuſculo loquens dicit:& ethei mœ
nia Telegoni.Nepoti.Telegono.Turbata frõ
te quoniam turbati erant omnes latini horrẽ-
do aſpectu ipſius mauri.Ferrata calce.calcari
bus.Alipedem currum.velocẽ. Cato ex equo
deſiliens ſaltu currum mauri aſcendit: & ipſũ
a tergo occupatum interemit:& caput abſciſ-
ſũ haſta circũtulit.Volãti.mauro celeriter cur-
rẽti:& ſtati maur⁹ amiſit lora & ſtimulũ i quo
equos ipellebat.Ferrũ.enſẽ Fabij ſup caput ſu
um timuit maur⁹.Ora rapit:abſcidit.Ductorẽ.
Minutiũ.Fœda.q̃ nõ decebãt rõanũ iperato-
rem.Genis:per genas ipſius Fabij dolentis vi
cem Minutii. Hanc labem.hoc dedecus:
& infamiam qua nos Annibal affecit:cum
noſtris agellis pepercit.vt nos in ſuſpitionem
populi traheret. Ob mitia facta.ironice lo
quitur:quoniam Annibal non tanquam mi-
tis pepercit agris Fabii:ſed vt illum faceret ſu
ſpectum romanis. Arte paterna.ideſt obire
præclara.& gaudens verbis:quibus eum Fa-
bi⁹ accenderat.Pœnum.pœnorum. Relaxat.
aperit viam ad Minutium.Sidonius ductor.
donec Annibal ceſſit:qui iam Minutium ha-
bebat ſub ictu.Aequore.cãpo.Ceu ſtimulãte
fame.Annibalẽ cedentem:deſerentẽq; Minu-
tium iam prope captum comparat Lupo qui
ſuperueniente paſtore agno reiecto a faucibus
fugit iam ſibiipſi timens Martius.marti dica-
tus.Auerſo.non aſpiciente.Fœtum.agnum.
Spirantẽ.adhuc viuũ.Aeger.mœſtus ob amiſ-
ſã p̃dã.Stygiæ tenebræ.i.ipe timor mortis:quo
afficiebat Minuti⁹ circũuallat⁹ a pœnis:q illas

tenebras effūdebāt:cū eēnt tāq̃ tēpeſtas:q̃ tenebras idūcit. Torpebāt.ipſi minutiani milites ꝓpter periculū:qd euaſerāt:& iſperatū bonū adepti torpētes hēbāt manꝰ:qſi attōiti tali euētu: quē nō meruerāt. Aegra.qſi alienata ꝓpter ꝑſētē læticiā. Natabat.ſibi ipſi nō cōſtabat.& ita agitabaẗ:vt is q natat. Vñ ocli dicūtur natare in morte:qm cōniuēt.lubrici ſūt:& reuoluūtur natura faciēte vltimū conatū. Vt q collapſa.minutianos milites a morte receptos cōparat his q aliq̃ ruina oppſſit tādē emerſeīt. Eruta. extracta. Nox atra illa obſcuritas. Cōniuēt·cōcutiūt oculoꝝ palpebras. Quis.qbꝰ. Tū q ptitis. Minutiꝰ cū ad caſtra rediſſet cōuocatis militibus orationē habuit:illoſq; hortatꝰ ē:vt Fabio parerēt hoi prudētiſſio.caſtra cū Fabio iūgamus dixit:ad ꝑtoriū eiꝰ ſigna feramꝰ:vbi ego parētē appellauero q; bñficio eiꝰ erga nos:hac maieſtate dignū ē.vos milites eos:quoꝝ vos modo arma dextereq; texeīt patronos ſalutabitis & ſi nihil aliud gratoꝝ certe aioꝝ nobis gloriam dies hæc dederit:ide ꝓfectꝰ ad caſtra dictatoris his verbis vſus:parētibꝰ meis dictator vitā tm̃ debeo tibi cū meā ſalutē:tū oim hoim & q; tibi mihiq; & exercitui cōſeruato:ac conſeruatori ſit fœlix ſub iperio auſpicioq; tuo redeo.& ſigna hæc legioneſq; reſtituo. Partitis manipliſ.diuiſo exercitu. Sācte ait o genitor. verba Minutij ad Fabiū. Reuocati.mei.quē a morte reuocaſti. Sit fas vera q̃ri. modeſtiſſime loqtur:faterurq; igenue ſe nō meruiſſe Fabio ęq̃ri:q ſolꝰ milites regere ac gubernare callebat. Hoc munere.tali iperio. Aeternas vmbras mortē. Hic patria ē.magna laus Fabij:i cuiꝰ humeris pr̃ia recūbebat. Tuq; dolos.vertit ſermonem ad Annibalē. Munera lyei.vina .i.nō licuit alicui tāgere panē aut vinum priuſq̃ Fabio eēt litatū. In mēſā.i papyriano iure igt ꝑtextatꝰ apd Macro.euidēter relatū ē a re vicē ꝑſtare poſſe mēſam dicatā:vt in tēplo igt Iunonis populoniæ auguſta mēſa ē libauit etiā igt Dido i mēſa triclinari:qa nō erat religioſa: ſed vſurpata libatio.& iō ſola regia libauit:i cuiꝰ pſōa nulla erat obſeruatiōis neceſſitas.& multa ad vſurpādū i poteſtate pmiſſio:iō Syllꝰ Itr. imitatus canit Minutium Fabio in menſam libaſſe ſacrum honorem.

PETRI Marſi interpretatio in octauum volumen Syllij italici.

PRimꝰ agenoridū cedētia terga videre. Creati ſūt noui cōſules:Paulꝰ Aemiliꝰ:&.M. Terētiꝰ Varro rei militaris penitꝰ ignarꝰ:ſed aura ppłari vir temerarius.& lingua venali ad cōſulatū i medio rerum diſcrimine deuenit:vt eiꝰ furor can-

Conniuent:ſolemq; pauēt agnoſcere viſu.
Quis actis ſenior numerato milite lætus.
Collibus:& tuto repetebat in aggere caſtra
Ecce autē e media iam morte renata iuuētus
Clamorem tollens ad ſydera & ordine longo
Ibat ouans:fabiumq; decus:fabiūq; ſalutem
Certati:& magna memorabat voce parentū.
Tum qui partitis diſceſſerat ante manipliſ
Sancte ait o genitor reuocati ad lucis honorē
Si fas vera queri:cur nobis caſtra:viroſq;
Diuidere eſt licitū:patiens cur arma dediſti
Quæ ſolus rexiſſe vales:hoc munere lapſi
Aeternas multo cū ſāguine vidimus vmbras
Ocius huc aquilas:ſeruataq; ſigna referre.
Hic patria ē:muriq; vrbis ſtāt pectore ī vno:
Tuq; dolos pœnæ:atq; aſtꝰ tēdē exue notos
Cum ſolo tibi iam fabio ſunt bella gerenda.
Hæc vbi dicta dedit:mille hic venarabile viſu
Ceſpite de viridi ſurgunt ꝓperantius aræ.
Nec prius aut epulas:aut munera grata lyei
Fas cuiquā tetigiſſe fuit:q̃ multa precatus
In menſam fabio ſacrum libauit honorem

PRimus agenoridum cedentia terga videre
Aeneadis dederat fabius romana parentem
Solum caſtra vocant:ſolum vocat annibal hoſtem
Impatiēſq; moræ fremit:vt ſit copia martis.
Expectanda viri fata optādumq; ſub armis
Parcarum auxilium:nāq; hæc ſpirāte ſenecta
Nequicquā ſeſe latium ſperare cruorem.
Iam vero concors miles ſigniſq; relatis
Indiuiſus honos:iterumq; & rurſus eidem
Soli obluctandum fabio maioribus ægrum
Angebat curis leītando feruida bella
Dictator cum multa adeo:tum miles egenus
Cunctarum vtrerū tyrius foret arte ſedendi
Egerat:& quāquam finis:pugnaq; manuq;:
Haud dū partus erat:iam bello vicerat hoſtē

nas vicū apuliæ noua clade iſigniret. Habitus ē militū delectus ꝑ totā italiam. & etiam iſulas italiæ adiacētes. Tātis agminibus coactis ꝓdigia multa fuerūt: qb⁹ futura clades portēdebat: ſed Varronis veſania cœleſtes mōitus neglexit: eoq́ aio i hoſtē cōtēdit: ac ſic oia ſigna fauſta fuiſſēt. nactus opportunitatem poeta narrat aduētū Annæ ſororis Didonis i italiā. Terga agenoridū. pœnoꝝ: q a phœnicib⁹ ducūt originē vbi regnauit cadmus. Aeneadis. romanis. Fata viri: mortē Fabiſ: quo ſpirāte dicebat Annibal ſe fruſtra romanum ſperare ſanguinem. Auxilium parcaꝝ: vt parcæ abrumpant vitā Fabiſ. Spirante. viuente. Lentando. differēdo: & ꝓducēdo bella: q̄ pri⁹ fauebāt: quoniā victorias tres habuerat Annibal. Quin etiam. hoc erat aliud malum annibalis ꝙ galli domos iam: cum non eſſet copia pugnæ: repetere cogitabant. Fluxi ingenio. natura inſtabiles & leues. Sed prima. ideſt primo tantum impetu & furore præſtantes: inde deficiunt & fugiunt tanq̄ fœminæ. Vaniloquum. ventoſū & iactabundum. Reſpectare. reſpectabant. Siti. poſiti in ipſis armis & armati paratiq́ ad pugnam Hebeſcere. pigras fieri. & nihil facere. His ſuper. vltra hæc. Internæ labes. domeſticū malum. & gentile odium Hannonis. Vulnus. dolorem: quem habebat cum pugnandi copia non eſſet. Leuis contraris conatibus Annibalis: erat enim princeps alterius factionis. Patres. carthaginenſes ſenatores. Extrema. vltimam calamitatem. & pericula. Præſcia cannarum. Iuno tanq̄ numen poterat præſcire calamitatem: quam romani ad cannas paſſuri erant. Vnde animo elata euocauit Annam e numico flu. vt: Annibalem moneret eundum eſſe in apuliam: vbi romanos memorabili clade afficeret. Elata ſuperbiens ob ea quæ futura erant. Stagnis laurentibus. numico flu. in quo latuit fugiens noctu domum æneæ monitu didonis ſororis per nocturnam quietem. Vnde dicit apud Ouidiū i faſtis: Amne peremne latens anna peremna vocor. Sanguine cognato iuuenis. verba Iunonis ad Annam: quam mouet ad affectum arguens ab honeſto. & eſt imitatio Virgilius apud quem Iuno euocat e ſtagnis inturnam ſororem turni: quam monuit vt fratrem morti eriperet. A noſtro bello. ad quem Annibal ſuam referebat originem. In primo libro dixit: a belo numerabat auos. Inſanos. maximos: Excute fabium. pelle ex aio ānibalis timorē: quem habet de. Fabio: quoniam creati ſunt noui conſules. Sollicito. anxio annibali. Diſcingitur. priuatur exercitu Fabius qui impediebat tuam victoriam: qua mitteres romanos ſub iugum. Iandudum. cito Campum iapyga. apulum. Marnus vates autore Liuio cecinerat fore vt rōani ad auſidū apuliæ vicerētur. hoc idē mlto aā Sibylla ꝑdixerat Diua. anna. Cōtermina. vicina. Caſtis lucis. inuiolatis & ſāctis ꝓpter nūina. Indigetis æneæ quē Iouem indigetem appellabāt. Vicina igi•

Quin etiam īgenio fluxit: ſed prima feroces
Vaniloquū celtæ genus: ac mutabile mentis
Reſpectare domos: merebant cede ſine vlla
Inſolitum ſibi bella geri: ſiccaſq́ cruore
Inter tæla ſiti mauortis hebeſcere dextras.
His ſuper internæ labes: & ciuica vulnus
Inuidia angebant. leuis conatibus hanno
Ductoris non vlla domo ſubmittere patres
Auxilia aut vllis opibus iuuiſſe ſinebat.
Quis lacerū curis & rerū extrema pauētem
Ad ſpes armorum: & furialia vota reducit
Præſcia cannarum iuno: atq́ elata futuris.
Nāq́ hac accitam ſtagnis laurētibus annam
Affatur voce: & blandis hortatibus implet.
Sanguine cognato iuuenis tibi diua laborat
Annibal a noſtro nomen memorabile belo.
Perge: age. & īſanos curarū cōprime fluctus
Excute ſollicito fabium. ſola illa latinos
Sub iuga mittēdi mora iam diſcīgitur armis.
Cum varrone manus: & cum varrone ferēda
Prœlia: ne deſit fatis ad ſigna mouenda.
Ipſa adero. tēdat iādudum ī iapyga campū.
Huc trebiæ rurſū: & thraſimeni fata ſeq̄ntur.
Tum diua indigetis caſtis contermina lucis.
Haud inquit tua vis nobis præcepta morari.
Sed fas ſit cautum quæſo retinere fauorem
Antiquæ patriæ: mandataq́ magna ſororis.
Quāquā iter latios ānæ ſtet numen honores
Multa retro rerū iacet: atq́ ambagibus æui
Obtegitur denſa caligine merſa vetuſtas.
Cur ſarranadicēt œnotri numina templo.
Regniſq́ æneadum germana colatur eliſæ.
Sed preſſis ſtringā reuocatā ab origine famā
Narrandi metis: breuiterq́ antiqua reuoluā
Iliaco poſtquā deſerta eſt hoſpite dido

tur erat æneæ:qm̄ eiuſdē fluminis ābo numina habebātur:erat eni āna nympha numici:i quo æneas ſubmerſus nunq̄ comparuit. Situs eſt inquit Liui.quemcunqꝫ eum dici ius:falqꝫ eſt ſuper Numicum fluuium Iouem indigetē appellat. Haud inquit tua vis .verba Annæ ad iunonem. Antiquæ patriæ.carthaginis. Sororis.didonis:quæ mandauit bellum eſſe gerendum cum æneadis: q̄q̄ inquit color a latinis. Cur dicent:venerentur & colant. Aenotri. latini. Numina ſarrana:punica. Eliſæ.didonis:ſed perſtringam inquit omnia preſſis metis. ideſt paucis repetam hanc antiquitatem. & ſic captat attentionem. Preſſis metis.breui narratione. Iliaco poſtq̄.incipit narrare. Iliaco. Troiano ænea:qui fuit hoſpes didonis. Abrupta.ſublata ſpes cōnubĳ poſt illius diſceſſum. Penetralibus.ſecretiori parte domus. Deſpectus tædæ.pri⁹ reiect⁹ a matrimonio didonis. Tædæ. ad tædam.ideſt connubium. Regnis ſe imponit. Ouidius.ait in faſtis: Protinus inuadūt Numidæ ſine vindice regnū & potitur capta maurus hyarba domo. Tepido rogo.quoniam paulo ante illic dido arſerat. Tyranno.hyarba.quaſi dicat quis nobis opem attuliſſet contra hyarbam:qui maximam habebat potentiam. Battus cyrenen. Ouidius canit battum excepiſſe annam apud melitem inſulam:quæ eſt prope coſyram inter Siciliam & Aphricam:de Batto ſic ſcribit Trogus lib.xiĳ. cyrene condita fuit ab ariſteo:cui nomen Battus propter linguæ obligationem fuit. Ariſteus autem filius fuit Apollinis.& cyrenes nymphæ. Molli.miti & ab omni crudelitate alieno. Facilis dediſſe lachrymas.qui mouebatur ad affectum & miſericordiam erga illos:qui aduerſa fortuna laborant. Supplice.anna quæ opem ſuppliciter implorabat iam profuga. Euentus regum. calamitates:quas poſſunt ſubire reges volente fortuna pulſi regno.& ideo rex regem afflictum miſerari debet:timens & ipſe talem euentum: cum fortuna temeraria ſit & cæca. Bis tondet ariſtas.ideſt fuit hoſpes Batti per duos ānos: Ouidius ait: Signa recenſebat bis ſol ſua: tertius ibat Annus & exilio terra petenda noua eſt. Docebat.oſtendebat ipſe Battus annæ ad nauigare illuc ex phœnicia pygmalionem. Ouidi.Sed timuit magnas pygmalionis opes. Sibiqꝫ.nam ſeipſam deteſtabatur:ꝙ non cum ſorore occubuiſſet. In ſuprema.mortem: quæ eſt vltimum omnium terribilium. Turbo fatalis. vis ventorum:quæ fato quodam ad littus laurentinum nauim annæ impulit. Sidonis anna phœniſſa. Comitatus iulo: Ouidius. dicit achatem fuiſſe tunc æneæ comitem.

Et ſpes abrupta e medio:i penetralibus atrā
Feſtinat furibunda pyrā:tum corripit enſem
Certa necis profugi donum exitiale mariti.
Deſpectus tædæ regnis ſe imponit hyarbas.
Et trepido figit arma rogo:qs rebus egenis
Ferret opē nomadum late terrente tyranno.
Battus cynerem molli tum forte fouebat
Imperio.mitis battus:lachrymaſqꝫ dediſſe
Caſibus humanis facilis:qui ſupplice viſa
Intremuit regū euētus:dextramqꝫ tetendit.
Atqꝫ ea dum flauas bis tōdet meſſor ariſtas.
Seruata interea ſedes:nec longius vti
His opibus battoqꝫ fuit.nā ferre per æquor
Exitium miſeræ iam pygmaliona docebat.
Ergo agitur pelago diuis inimica:ſibiqꝫ
Quod ſe nō dederit comitē i ſuprema ſorori
Donec iactatam laceris miſerabile velis
Fatalis turbo in laurentis expulit oras.
Non cœli:non illa ſoli.non gnara colentum
Sidonis in latia trepidabat naufraga terra.
Ecce autem æneas ſacro comitatus iulo
Iam regni compos noto ſeſe ore ferebat
Qui terræ defixā oculis:& multa timentem:
Ac deinde ad lapſā genibus lachrymātis iuli
Attollit:mitiqꝫ manu intra limina ducit.
Atqꝫ vbi iam caſus:aduerſorumqꝫ pauorem
Hoſpitii leniuit honos:tum diſcere mœſta
Expoſuit cura lætum infœlicis eliſæ
Cui ſic verba trahens largis cum fletibus āna
Incipit:& blandas addit pro tempore voces.
Nate dea ſolus regni:luciſqꝫ fuiſti
Germane tu cauſa meæ mors teſtis:& ille
Heu cur non idē mihi tunc rogus:ora videre
Poſtquā eſt ereptū miſeræ tua:littore ſedit
Interdum:ſtetit interdū:ventoſqꝫ ſequuta
Infœlix oculis magno clamore vocabat
Aeneam:comitēqꝫ tuæ ſe imponere ſolam
Orabat parere rati:mox turbida anhelum
Rettulit i thalamos curſū:ſubitoqꝫ tremore
Subſtitit:& ſacrum timuit tetigiſſe cubile.
Inde amens nunc ſyderea:iuliqꝫ:tuamqꝫ

Sacro . dicit propter Iulium Cæſarem:& alios ab eo deſcendentes:quaſi ſacri fuerunt:vt ſupra dictum eſt.Noto ore.quoniam agnoſcebatur ab Anna.Hoſpitij honos.quo excepta humaniſſime fuerat ab Aenea.Pro tem pore.temporis conditione:adulabatur enim verbis æneæ:quem animo oderat.Nate dea.verba Annæ:quibus captat beniuolentiam .Lucis fuiſti.totum oppoſitum Anna ſentiebat.Aeneas quippe mortis didonis cauſa fuit & euerſionis imperij.Stetit interdum.amatoria inconſtantia exprimitur . Sacrū cubile.in quo tu iacueras:quod te iam abſente tangere nefas ducebat.Amens.furens amore.Effigiē.imaginem cæream:quoniam heroinæ mulieres apud antiquos ſeruabant amantium imagines:vt in illis cum viri abeſſēt ſe oblectarēt:vt de laodomia ſcribit Ouidi.Nō nūquā.i. vnquā amor deponit ſpē: ſperat enim ſemper id ſe adepturum:quod cupit.Ad magicas artes.hoc canit Virgili⁹ i quarto.Sacri.execrabiles:ac deteſtabiles . Numina noctis.deos manes & infernos.Eliciunt . euocant.Nouis curis.magno amori. Decepta.quoniam ablegauit Annam Dido:vt canit Virgilius:ſimulās q̃dā ſacra.Dōa.enſem quo ſe peremit.Tum ſic Aeneas.percuſſus animum amore Aeneas:interrupit ſermonem Annæ. Tellurem hanc iuro.verba annæ ad æneam . Auditam vobis . nam dixerat italiam quæro patriā & italiam nō ſponte ſequor.Aeger animi mœſtus.Cyllenius . Mercurius Miſſus a Ioue ad æneam.Alto.mari.Nigro forte ioui.verba annæ.Nigro ioui.Plutoni:qui habet tertia regna .i.loca inferna.Iuppiter habet cœlum.Neptunus mare.Laborant.ſeruiunt & parent. Sociæ atri thalami. Proſerpinæ vxori Plutonis.Furuas.nigras :quoniam nigra hoſtia mactabatur diti. Quis. quibus ſacris pelleret amoris ſollicitudinem.Leuaret.ſolueret.Ad viſa pianda expurganda illa :quæ per nocturnam quietem viſa fuerant.Sub lucem.mane:ideſt in aurora. Secundent.proſpera faciant.Antro viuo.aquā viua in antro:quoniam ſacrificantes aqua ſparguntur.aliter ſacra tangere non audebant . apud Virgilium ait Dido ſuæ nutrici de anna : Dic corpus properet fluuiali ſpargere lympha . Magna mole . alta .Phrygiam veſtem. quam æneas muneri dederat.Bacatum monile:margaritis ornatum . Virgilius Colloque monile bacatum. Bacas appellat ipſas margaritas & gemmas monili inſertas.Poſtq̃ illū infœlix.poſtquam reuocauit in mentem ſuam diem quo te excepit:& conuiuium celebrauit. Munera:quæ tu obtuliſti:reſpiciens littora deos manes precata eſt:vt animam ſuſciperent. Dij longe noctis. hæc fuerunt verba Didonis morituræ : ſed apud Vir.loquitur.Dij noctis.inferorꝶ :quorꝶ numina mihi iā ſūt maiora:cum ſim prope mortē Manes:animā meā victā amore.Admittite.recipite.Vlta maritū. Sycheū interfectū a pygmalione:iō ait apđ Vir⁹ Mea mœnia vidi Vlta virum:& pœnas ſceleſrato a fratre recepi.Explicat. hic plima Syllij carmina deſiderātur illi⁹ incuria:vt arbitror: q

Effigiem fouet amplexu:nunc tota repente.
Ad vultus conuerſa tuos ab imagine pēdet.
Cōqueriturq; tibi:& ſperat reſponſa remitti.
Nonnūquā ſpē ponit amor:iā tecta:domūq;
Deſerit:& rurſus portus furibunda reuiſit:
Si qui te referant conuerſo flamine venti.
Ad magicas etiam fallax:atq; improba gētis
Maſſile leuitas deſcendere compulit artes.
Heu ſacri vatū errores:dum numina noctis
Eliciunt:ſpondētq; nouis medicamina curis.
Quod vidi decepta nefas:congeſſit in atram
Cūcta tui monumēta pyrā:& nō ꝓſpa dona
Tum ſic æneas dulci repetitus amore
Tellurē hāc iuro vota iter noſtra frequenter
Auditam vobis iuro caput anna:tibiq;
Germanæque tuæ dilecti mitis iuli
Reſpiciēs:ægreq; animi tum regna reliqui
Veſtra nec abſceſſē thalano ni magna miatus
Meq; ſua ratibus dextra impoſuiſſet:& alto
Egiſſet rapidis claſſem cyllenius euris.
Sed cur heu ſeri monitus cur tempore tali
Incuſtodito ſæuire dediſtis amori?
Contra ſic infit voluens ſic murmur anhelū
Inter ſingultus:labiiſq; trementibus anna
Nigro forte ioui:cui tertia regna laborant:
Atq; atri ſociæ thalami noua ſacra parabam
Quis ægrā mētē:& trepidātia corda leuaret
Infœlix germana tori:furuaſq; trahebam
Ipſa manu properās ad viſa pianda bidētes:
Nāq; aſper ſono dirus me iᵱleuerat horror:
Terq; ſuā dido:ter cū clamore vocarat.
Et læta exultās oſtenderat ora ſycheus
Quæ dū abigo mēti:& ſub lucē:vt viſa ſecū(dēt
Oro cælicolas:ac viuo purgor in antro
Illa cito paſſu peruecta ad littora mutæ.

hoc opus e ſcripſit apud conſtantiam vrbém:galliæ vbi hoc poema iā amiſſū a Pogio viro:id ætatis litteratiſſimo repertū fuit tēpore diui Nicolai pōtificis maximi:cuius fœlicíſſimi pōtificatꝰ auſpicijs latina ligua quæ vādalū gothicū que ſapiebat proprium decus reſumere cœpit.deſideratur hic deificatio annæ apd latinos:& oratio quam habuit apud annibalē Iunonis iuſſu:ſuperſūt tātum vltima orationis verba:explicat &c.Haud longe tellus.ſ.eſt inquit anna.Huc.ad hanc tellurem.ideſt apuliam.Suſtulit ora in nubes. ideſt euanuit in auras. Dux.Annibal gaudens promiſſis. Nympha decus.verba annibalis ad annam:aqua beníuolentiam captat.inde ſi victor fuerit diuinos illi honores in patria pollicetur.Generis ſcilicet noſtri. Oblata.quæ te mihi cū proſperis rebus obtuliſti.Aſt ego.pollicetꝰ remunerationē:ſi fuerit compos ꝓmiſſæ pugnæ.Siſtam.locabo. Iuxta ſcilicet te dicabo.Dido.ſororem tuam. Aequatam gemino numine ſimulacri.i.volo vt dido habeat prope te ſimulacrum:tuo ſimile tanquam numen:quamuis non ſit relata adhuc i numerum deoꝝ:ſed tua gr̄a hoc illi preſtabit Dido·eſt accuſādi caſus:Virgilius miſeramqꝫ relinquere dido:hæc nomina non mutātur niſi in genitiuo:cum ſic ad imitationem græcoꝝ placet inclinare:vt dido didus in genitiuo:in alijs caſibus dido ſemper.& ſic de ſimilibus. Dicabo.conſecrabo:& ſic proponit vtile:vt ſit in genere deliberatiuo:in quo hæc verſantur. Gemino duplici:ſine ſimili ſtatua:ſimulacroſue.Feſtus.gaudens.Tolle graues curas.verba annibalis ad milites:quos ad futuram pugnā hortatur:& accendit Tormenta ſedendi.dolorem quo ſedendo & ceſſando a pugna afficiebamini.Fatalis latio.qui es italiæ pernicioſus Redeunt.fauent.vt prius.Mutatos faſces:quoniam creati erant non conſules Paulus & Varro.Referro referat·Numen patrium.anna.Infauſtum.infœlicem romanis oriundis a phœnicibus.i.eamus in campos diomedeos:qui erunt infœlices romanis.Arpos.oppidum apuliæ conditum a Diomede aliter dicitur argiripa.Subnixꝰ.elatꝰ & ſupbꝰ.Oſtro rapto.i.purpura & dignitate cōſulari:iuidioſo verbo vſꝰ ē qm̄ Var.rapuit cōſulatū:nō accepit fauore plebis.& munere.Roſtris.romæ.& illis q ſe cōſulē creauerāt:iō dixit alibi:Proh lubrica roſtra & vanis fora læta viris.Genꝰ ſn̄ luce.Var.inqt nō hēbat claros natales:ſed patrē laniū.& ipſe mercis p̄næ aliqn̄ iſtitor fuerat:in̄ ad maiorē fortunā aſpirās i foro ꝓ ſordidis hoibꝰ venalē ꝓcacēqꝫ liguā exercuit:fauēſqꝫ plebii & nomē ſenatꝰ aſſatrās ad cōſulatū euectꝰ ē:vt rē rōanā peſſūdaret.Surdū.ſn̄ fama.Procax.perulās:loquax.Hic.ex ꝓcacitate liguæ.Intima vulgi:opiniones vulgariū & ſētētias.Liuiꝰ ait:Haud paꝝ callide aurā fauorabil' ppl'i ex dictatoria iuidia petit:ſicqꝫ plebis gratiā tulit.Quaſſata. attrita tot cladibꝰ.Momētū vt reꝝ:vt ip̄e Var. eſſet iā dn̄s:oiaqꝫ mouere poſſet.& proſternere rempu.& eſſet arbiter.i.iudex:& rector fati ideſt vt oia in ſua poteſtate haberet.ex ſtoma

t

Oſcula qua ſteteras bis:terqꝫ infixit arenæ.
Deinde amplexa ſinu late veſtigia fouit
Ceu cinerē orbatæ p̄ſſāt ad pectora matres.
Tum rapido p̄ceps curſu reſolutaqꝫ crinem
Euaſit ꝓpere in celſam:quā ſtruxerat ante
Magna mole pyram:cuius de ſede dabatur
Cernere cūcta freta:& totā carthaginis vrbē
Hic phrygiam veſtē:& bacatū iduta monile
Poſtquā illū ifœlix hauſit:quo mūera primū
Sūt conſpecta diē:& conuiuia mēte reduxit
Feſtaſqꝫ aduētu menſas:teqꝫ ordine troiæ
Narrantem longos ſe peruigilante labores:
In portus amens rorantia lumina flexit.
Dii longæ noctis:quorū iam numina nobis
Mors iſtās maiora facit:precor iquit adeſte:
Et placidi victor ardore admittite manes
Aeneæ coniunx veneris nurus vlta maritū.
Explicat haud longe tellus huc dirige ſigna.
Dixit:& in nubes viuentia ſuſtulit ora.
Cui dux ꝓmiſſæ reuirēſcēs pignore laudis.
Nīpha decus generis:quo nō ſacratius vllū
Numen ait nobis fœlix oblata ſecundis.
Aſt ego te compos pugnæ carthaginis arce
Marmoreis ſiſtam templis:iuxtaqꝫ dicabo:
Aequatā te gemino ſimlachri numine dido.
Hæc fatus ſocios ſtimulat:tā feſtus ouantes
Pone graues curas:tormētaqꝫ lenta ſedendi
Fatalis latio miles.placauimus iras
Cœlicolum:redeunt diui:finita maligno
Hinc fabio iperia:& mutatos conſulē faſces.
Nūcio nūc dextraſ mihi qſqꝫ:atqꝫ illa referto
Quæ marte excluſꝰ ꝓmittere magna ſolebas
En numē patriū ſpōdet maiora peractis.
Vellātur ſigna:ac diua ducente petamus.
Infauſtū phrygiis diomedis noie campum:

cho loquitur poeta:populūq; latenter imprudētiæ accuſat:qui viꝝ ſordidū & temerariū ad cōſulatum eue xerat:a quo noluiſſet Roma cōſeruari propter dedecus. Hunc Fabios inter .ſenſ⁹ eſt. Maximū dedec⁹ fuit & labes faſtis:in quibus noīa cōſulum ſcribebātur:vt inter clariſſimos principes ciuitatis:& virtutum ima gines tam ſordidus:tāq; futilis & incōſultus Var.eſſet aſcriptus. Sacrata marti.ꝓpter rei militaris præſtan tiā.& intelligit de.P.& Gneo Scipiōe fratrib⁹:qui i hiſpania occubuerūt:de ſpolijs opimis Marcelli dictū eſt. Suffragia cæca: inconſultus fauor plebis. Ambitus:quo ille cōſulatū fuerat adeptus:prēſando . ſcilicet plebem vt ad cannas nomen romanū pene deleretur. Campus.ſ.martius:in quo erant comitia: vbi magi ſtratus creabantur. Aequore graio:campo dio medeo illic eni habitarūt græci.& illa pars ita liæ quæ nūc calabria dī olim magna græcia di cebāt. Idē. Varro. Turbarū ſeditionū. Inuidiā: ducere aliquē in inuidiam:vt de fabio fecerat. Prauus toge:vt erat prauus domi:ſic erat ine ptus foris.& rei militaris penitus ignar⁹. Dex træ decus.adverā fortitudinis laudē & impera toriā:quam .ſ. imperator & conſilio & dextra meretur. E roſtris.e foro:in quo cauſis orandis fuerat verſatus:non autē in caſtris:itaq; cū nul lā rei militaris experiētiā haberet: putabat eo. pacto geri bella:quo in roſtris declamauerat. hoc idē dicit Iuuenalis de Cornelio fuſco: qui periſt apud dacas. Fuſc⁹ marmorea meditat⁹ prælia villa. Ciebat.mouebat e foro:non ex di ſciplina militari.q̄ vſum requirit:ideo dixit ſu pra: Pubeſcit caſtris miles. Alacer.concitat⁹ ad bellum ſine aliquo cōſilio. Profeſſus.cū palam dixiſſet & decreuiſſet inſectari Fabiū:qui pu gnam diſtulerat:priuſq̄ conſules ab vrbe diſce derent:Varronis multæ:ac feroces conciones fuerunt denunciantes bellum acceſſitum a no bilibus manſurumq; in viſceribus reipu.ſi plu res fabios imperatores haberet:ſe quo die ho ſtes vidiſſet perfecturū. Ad vulgum.apud ple bem. Ouantia.elata & magna:ac ſi victoriam haberet in manibus. Vos quorum imperium eſt.verba Varronis ad patres conſcriptos: apd quos erat ſūma reꝝ.& ex quoꝝ ſententia oia agebāť etiā a cōſulib⁹. Peto iquit a vobis o pa tres:quo pacto pugnatur⁹ ſi:& an debeā cūcta ri:vt fecit Fabi⁹. Aduſt⁹ corpe.niger. Quo cin gitis me.armatis. Exaudi bone dictator . ironi ce vertit ſermonē ad Fabiū. Martia.romana & īclinať plebes plebei.ſic Luca. Neſcit plebes ie iuna timere. Nū feſtināt.reſpōdet obiectioni: potuiſſet.n.dici nō ē feſtinādū.i.nū feſtināt illi quos iā p tres ānos attriuit hoſtis. Ite igiť . ſer uat decoꝝ viri temerarij & ad ruinā ꝓperan tis ſn̄ aliqua cōſultatiōe. Patrū regna . inuidioſe loqť in optimates quos dicit his bell̄ q̄rere ſibi regnū & iperiū i plebē quā bell̄ occuparā ex hauriebāt:& ideo dicebat trahi bellum a Fa bio vt magis obnoxiā ſenat⁹ haberet plebē. Pa trū regna potētia ſenatoꝝ q plebē opprimūt. Portis .rōanis.ſ. Veluti cū carcere rupto Varro nē temerariū & icōſlte ruētē i hoſtes cōpat ido

Dūq; arpos tēdunt inſtructi pectora pœni.
Subnixus rapto plebei muneris oſtro
Sæuiciam roſtris varro:ingentiq; ruinæ
Feſtinans aperire locum fata admouet vrbi.
Atq; illi ſine luce genus:ſurdūq; parentum
Nomen:& imodice vibrabat more canoro.
Ligua ꝓcax.hic auctus opes:larguſq; rapinę.
Intima dū vulgi fouet:oblatratq; ſenatum.
Tantū i quaſſata bellis caput extulit vrbe:
Momētum vt rerū & fati foret arbiter vnus:
Quo cōſeruari latiū victore puderet.
Hūc fabios inter:ſacrataq; nomina marti
Scipiadas:interq; ioui ſpolia alta ferentem.
Marcellum faſtis labem ſuffragia cæca
Addiderant:cannaſq; malū exitiale fouebat
Ambitur & graio funeſtior æquore campus:
Idem vt turbarū ſator:atq; atendere ſolers
Inuidiam prauuſq; togæ:ſic debilis arte
Belligera:martēq; rudis verſare:nec vllo
Spectatus ferro.lingua ſperabat adire
Ad dextræ decus:atq; e roſtirs bella ciebat.
Ergo alacer:fabiūq; moræ icrepitare ꝓfeſſus
Ad vulgū in patres.& ouantia verba ferebat
Vos quoꝝ iperiū ē cōſul præcepta modūq;
Bellandi poſco ſedeo ne an montibus erro:
Dū mecū garamas:& aduſtus corpe maurus
Diuidit italiā:an ferro quo cingitis vtor:
Exaudi bone dictator.quid martia plebes
Imperitet.bello libyas romamq; leuari
Hoſte iubet:nō feſtināt.quos pluria paſſos:
Tertius exurit lachrymoſis caſibus annus:
Ite igitur capite arma:viri.mora ſola triūpho
Paruum iter eſt:q̄ prima dies oſtēderit hoſtē.
Et patrū regna & pœnorum bella reſoluet.
Ite alacris latia deuinctum colla cathena

cili aurigæ qui effuſis habenis ruit in præceps. Carcere. loco ĩ quo cõtinẽtur priuſq̃ admittant̃ ad curſum ſed hunc locũ numero multitudinis appellare ſolemus cũ ꝓprie loqmur. Planta. calcaribus. Impar. quoniã non poteſt eos retinere. Diſcordia. diſcordantia. Incerto. vaganti. Cernebat. videbat ruinam ad quam feſti nabat eius collega. Cãpus. i. ipſa comitia quæ erant in campo martio & ſuffragia quibus Paulus æmilius creatus fuerat cõſul cum Varrone. Siniſtro. contrario & temerario. Peſſũq; dari. in ruinam Varrone ĩpellẽte. Sed mobilis ira est turbati vulgus. i. vulgus mobilis & inconſtans erat ira turbati pauli. i. erat cauſa iræ & cicatrix. i. ignominia qua fuerat notatus cũ bellum contra illyricos geſſit quibus per id tempus teutana mulier ĩperabat: & cũ aliq̃ diu bono euẽtu pugnaſſet deceptus demũ inſidijs partẽ exercitꝰ amiſit: & ob hoc a plebe ignominia notatus. Liuius ait. L. Paulꝰ æmilius q cũ. M. Lelio conſul fuerat ex damnatione collegæ & ſua ꝓpe ambuſtus euaſerat infeſtus plebi diu ac multũ recuſans ad petitionem cõpulſus iuris ꝓximo comitiali die concedentibus omnibus qui cũ Varrone certauerant pars magis aduerſa q̃ collega dat̃ cõſuli. Vndantes. magnos eſtuantes. Nigro ore. inuido & maligno. hic niger eſt, inquit Hora. hunc tu romane caueto. Ventis iniquis. malo iudicio & dãnatione. trãſlatio eſt a naui quæ iniquo vento agitatur. Hic. ex priori inuidia & liuer plebis. Duræ: iexorabilis. Sed genus admotũ ſuperis. repetit altius ſtẽma & genus Pauli æmilij quẽ dicit habuiſſe originẽ ab amulio rege albanorꝝ qui fuit frater numitoris & amulius habebat originem ab aſſaraco troiano per eneã & aſſaracus a ioue. ergo Paulus æmilius ad iouem genꝰ referebat ſuũ: hoc tamẽ fingit poeta. aliter eni ſcribit Plutarchus in vita pauli æmilij. Abnueret genus. ideſt nec aliquis negaret illũ habere originẽ a ioue. qui illius res ſtrẽnue geſtas vidiſſet. Numa pompilius autore Plutarcho quattuor filios habuit: pomponem: pinum: calpum: mamercum: a põpone põponij cognominati ſũt. a pino pinarij: a calpo calphurnij: a mamerco mamerci: qui & æmilij dicti ſũt: a ſermonis lepiditate & ſuauitate quam ille primꝰ habuit q huic familiæ cognomẽtum reliquit. Si tibi cum tyrio. verba Fabij ad paulũ æmilium euntem ad bellũ quẽ monet vt ſuo exẽplo pugnã fugiat & cunctando rem romanã tueatur quã Varro perdere ꝓperabat. Apud Liuium ſic Fabiꝰ loquitur. Erras. L. paule ſi tibi minus certaminis cũ Varrõe q̃ cum Annibale futurũ cenſes: neſcio an infeſtior hic aduerſarius q̃ ille hoſtis maneat: & cũ illo in acie tantum. cũ hoc oĩbus locis ac tẽporibus certaturus ſis. aduerſus Annibalẽ tibi ſit pugnandum: Varro dux tuis militibus te ſit oppugnaturus. Fruſtraris. decipis. Aut ego multo. ſenſus eſt: ſi Varro vt dicit ex templo cũ hoſte pugnauerit aut ego hoc genus belli & hoſtem ignoro: aut alium locum inſignem noua clade cernemus. q. d. ſcio futurarum eſſe quod prouideo & ſic prudentia Fabij laudatur quæ

Annibalẽ fabio ducam ſpectãte per vrbem.
Hæc poſtq̃ icrepuit portis arma icitus effert
Impellitq; moras. veluti cum carcere rupto
Auriga indocilis totas effundit habenas:
Et præceps trepida pendens ĩ verbera plãta
Impar fertur equis. fumat male cõcitus axis.
Ac frena incerto fluitant diſcordia curru.
Cernebat paulus: nanq; huic comitia cãpus
Iura atq; arma tulit labi mergente ſiniſtro
Conſule res peſſumq; dari. ſed mobilis ira
Turbati vulgi: ſignataq; mente cicatrix.
Vndantis ægro frenabat corde dolores.
Nã cũ ꝓdomita ẽ armis iuuenilibus olim.
Illyris ora: nigro tunc allatrauerat ore
Victorem inuidia. & ventis iactarat iniquis.
Hic inerat metus & duræ reuerentia plebis.
Sed genus admotũ ſuperis ſummũq; ꝑ altos
Attingebat auos cœlũ numerare parentem.
Aſſaracum retro præſtabat amulius autor.
Aſſaracuſq; iouẽ. nec qui ſpectaſſet in armis
Abnueret genus. huic fabius iã caſtra petẽti
Si tibi cum tyrio credis fore maxima bella
Ductore inuitus vocẽ hãc e pectore rumpã:
Fruſtraris paule. auſoniã te ꝓlia dira (multo
Te que hoſtis caſtris grauior manet: aut ego
Nequicq̃ didici caſus pernoſcere marte.
Spõdẽtẽ audiui: piget heu: tedetq; ſenectæ
Si quas proſpicio reſtat paſſura ruinas.
Cũ duce tã fauſti martis qua viderit hora
Sũpturũ pugnam q̃tũ nunc paule ſupremo
Abſumus exitio: vocẽ hanc ſi conſulis ardẽs
Audiuit pœnus: iam latis obuia credo
Stat campis acies. expectaturq; ſub ictu
Alter flamminius. quantos inſane ciebis
Varro viros? tu pro ſupi tu protinus arma

ſine longa reꝝ experientia eſſe nõ poteſt:cuius proprium eſt verum in omni re videre bene cõſulere:& qđ ſit agendum imperare. Nequicq̃.furſtra. Multo marte.longa experiẽtia in re militari. Spondentẽ.promittentẽ Varronem plebi ſe ſumpturũ pugnã cũ duce tã fauſti martis.i.qui victorioſiſſimus erat & fœliciſſim⁹ in pugna. Quantũ nũc.q.d.ſi ãnibal hoc audiuit actũ eſt de re romana & paꝝ abſumus ab exitio. Ardens pœnus annibal cõcitatus ad pugnã & furẽs bello. Tu proh ſuperi.orat paulum Fabius vt ſua prudentia rẽ romanã tueat̃ & caute agat omnia prius explorãdo q̃ pugnã capeſſat. Ritus.mos bellãdi punicus. Copia reꝝ.cõmeatus & alia exercitui alẽdo neceſſaria. Quæ natura.ne.ſ.parent̃ iſidiæ.ſi rimabere.ſi cõſiderabis

Tu campũ noſcas ante exploreſq; trahendo
Quantũ hoſtis ritus valeat:quę copia rerum
Quæ natura locis.quod ſit rimabere ſollers
Armorum genus.& ſtantem ſuper oĩa tela
Fortunam aſpicies.fer paule indeuia recti
Pectora.cur vni patriam ſi affligere fas eſt:
Vni ſit ſeruare nephas?eget improbus arcto
Iam victu libys & belli feruore recluſo.
Laxa fides ſociũ ẽ.nõ hic domus hoſpita tecto
Inuitat patrio.non fide mœnibus vrbes.
Excipiunt:renouantq; pari ſe pube iuuẽtus.
Tertia vix ſupereſt crudo quæ venit ibero
Turba virũ:preſta:& cauti medicamina belli
Lentus ama.ſi qua interea inuitauerit aura
Annueritq; deus velox accede ſecundis.
Cui breuiter mœſto cõſul ſic ore viciſſim.
Mecũ erit hæc prorſus pietas:mẽteq; ferem⁹
In pœnos inuicte tuam.non me vnica fallit
Cunctandi ratio qua te graſſante ſeneſcens
Annibal oppreſſum vidit conſidere bellum.
Sed quę nã ira deum?cõſul datus alter opior
Auſonię eſt:alter pœnis trahit oĩa ſecum:
Et metuit demens alio ne conſule roma
Concidat e tyrio conſortem accire ſenatu.
Non iam ſera volet: nullus qui portet ĩ hoſtẽ
Sufficit inſano ſonipes.incedere noctis
Qđ tardent curſũ tenebras dolet.itq; ſupbus
Tantũ nõ ſtrictis mucronibus vlla retardet
Ne pugnas mora dum vagina ducitur enſis.
Tarpeiæ rupes cognataq; ſanguine nobis
Tecta iouis.quæq; arce ſua nũc ſtãtia linquo
Mœnia fœlicis patriæ.quocunq; vocabit
Summa ſalus teſtor ſpreto diſcrimine iturũ.
Sed ſi ſurda mihi pugnabunt caſtra mouenti
Hand ego vos vltra nati dulcemq; morabor

cognoſces fortunã eẽ ſup ipſa pœnoꝝ arma.q.d.pœni ſunt in armis ſolertiſſimi & vtunt̃ nũc ſecunda fortuna & ſic abvtili oſtẽdit cũctãdũ eẽ donec fortuna mutet̃. Indeuia.q̃ a recto nõ diſcedant. ĩ primo dixit. ſed deuius æqui.i.alien⁹ ab equitate:ſic igit̃ ideui⁹ recti:nõ alienus a recto.i.qui rectũ honeſtũq; ſeqt̃: noli inquit a recto diſcedere vt bonũ viꝝ decet & ſalutis p̃riæ ſtudioſũ quam nũc Varro peſſundare nitit̃ & ꝓperat:locus eſt ab honeſto. Cur vni.cõfutatio ẽ q.d.ſi eſt fas Varroni ꝑdere patriã: mlto magis fas eſt tibi eã liberare: Eget ĩprobus arcto victu ideſt laborat ĩopia cõmeat⁹. Hoſtis qui eſt ĩ terra hoſtili neq; illi terra neq; mari eſt pax :nullæ vrbes eum accipiũt : in diẽ rapto viuit partẽ vix tertiaꝝ eius exercitus habet quẽ ab hiſpania duxit:dubitas ergo quin eum ſedendo ſupaturi ſimus qui ſeneſcit in dies nõ ſupplementũ:nõ cõmeatus:nõ pecuniã habet.pari pube:nouis militibus pro ſupplemẽto miſſis. Mecũ erit.verba pauli reſpõdentis Fabio. Pietas.ergo.ſ.patriã vt nitar eam ſeruare cui pietatẽ debemus. Tuam mentẽ ſniam & inſtitutũ.i.cũctabor vt tu feciſti q̃tũ in me erit. Qua te graſſante.i.qua te bellum gerente aduerſus hoſtẽ. Cõſidere.lãgueſcere ac debilitari. Sed quę nã ira deũ.oſtẽdit ſibi eẽ maximã difficultatẽ ad patriã tutãdã cũ habeat collegã hoſtẽ:putatq; iratis numinibus illũ eẽ creatũ vt rẽ romanã ꝑdat Pœnis.hoſtibus. Trahit oĩa ſecũ.i.ipſe tẽdit in p̃ceps & trahit ſe cũ rem romanã:& metuit eẽ inſanus ne romana reſpublica alio cõſule q̃ ſe ruat:nam cupit eã p̃cipitẽ dare & cito vellet aſſumere ſibi collegã punicũ vt citius & facilius nullo aduerſãte quod cupit efficere poſſit romã.ſ.euertere. Conſortẽ.collegam carthaginenſẽ. Sera ꝑ ſero.i.nõ tarde ſed cito vellet carthaginẽſem collegã. Accire.aduocare:eligere & vt exprimat Varronis temeritatẽ & incõſultã pugnæ auiditatẽ ait nullus equ⁹ ſufficit Varroni iſano qui eũ cito portet in hoſtem.q.d.adeo ꝓperat vt nõ videat̃ poſſe equus reperiri qui eius affectui & amentiæ ſeruiat:adde q; dolebat incedere tenebras noctis quæ curſũ retardent. Tantũ nõ.quaſi eductis enſibus e vagina.hac locutione vſus eſt Trãquillus in tyberio his verbis.tantũ nõ ſtatĩ a funere ad negociorũ cõſuetudinẽ rediјt iuſtitio longiore inhibito. Tarpeiæ rupes.vertit ſermonẽ ad rupẽ tarpeiã

ideſt capitoliū:pollicef ſe itu℞ paulus in oē diſcrimē pro patria. Cognata tecta.qm̄ ęmiliȷ referebāt genus ſuum ad iouē per amuliū regem albanū vt dictū eſt. In ſua arce.robore ac dignitate. Mihi.monēti ſurda.i.ſi varro affectans pugnā noluerit audire me monentē. Haud vltra morabor.hypallage eſt in ſēſu.i.patria non morabitur me ideſt non expectabit:qm̄ volo mori. De gente aſſaraci.ad quē genus ſuū referebat paulus. Saucia.calamitatibus affecta. Tumidi.irati. Verſa.diuerſa. Aruis prædictis.appulis vt ān̄a prædixerat: Non alias maiore virum:ait poeta nunq̄ italiā maioribus pugnaſſe viribus q̄ ad cannas.nunq̄ fuiſſe tātum roboris & virorum & equo℞.timebant quippe ſuprema:ideo omnis italia in armis fuit:cū nō eſſet aliqua ſpes certādi niſi vno marte. Faunigenę ſocio.deſcribit pop ulos latinos qui ad pugnā cānenſes milites miſerunt:inde vagatur p omnē italiā deſcribens nomina etiā imperato℞ alludēs vt plurimum ad illos qui poſtea multi nominis.fuerūt aut prius fuerant vt romanorum noia quocūq̄ modo celebraret.faun⁹ fili⁹ pici filiȷ ſaturni rex aboriginum fuit in latio a quo faunigenę latini dicti ſūt:inter quos erāt rutuli quo℞ caput ardea erat quæ adhuc extat retinetq̄ nomen:cōdita a perſeo & danae eius matre filia acryſiȷ vt quibuſdam placuit. Ardeates autore Strabone cur ū habebāt ſacro℞ & tēpli veneris qđ erat lauini commune latino nomini:ideo rutulos ſacrā turbā appellat: adde etiā q̄ ardeates ob id ſacrani appellabanf. Socio ſicano.ſicani fuerūt antiqui habitatores latiȷ venerūtq̄ ex hiſpania dicti a ſicori amne.inde pulſi traiecerūt in ſiciliam & ſicaniā appellarūt cum prius triquetra a triangulari forma diceref. de ſicanis in latio Virgi.meminit dicēs fines ſup vſq̄ ſicanos. Daunia regna.ardeam & orā illā vbi regnauit daunus pater turni. Laurentū oppidū fuit latiȷ vbi regnauit latinus ſocer æneę a lauro denomiatum. Numicus eſt fluuius ꝓpe laurentū in quē æneas ſubmerſus eſt & ſacratus: cuius fons eſt in ſylua aricina q̄ eſt poſt albanū montē verſus forum appiȷ. Caſtꝛ.fuit oppidū latiȷ colonia deducta a romanis vna cum ſena: & adria poſt triumphū Curiȷ dentati de ſamnitibus. Ardea quondā grauis.i.moleſta & inimica troianis propter turnū qui cum ænea pugnauit: cauſaq̄ fuit phrygibus multo℞ laborum ꝓpter lauiniam ſibi ante aduētū æneæ pactam.vnde dolēs aduenā ſibi p̄poni acerrimū mouit bellū:& manu æneæ occubuit. Lauinum.oppidū latiȷ in colle ſitum cōditum ab ænea:& a nomine vxoris lauiniæ denominatū. Syllius dicit illic fuiſſe tēplū iunonis:qđ coſmographi non tradunt:ſed dicunt illic fuiſſe templū veneris in quo erat celebritas latino℞ atq̄ cōuentus. Collacia.oppidū fuit latiȷ ꝓpe romā via tyburtina:in quo ſex. Tarquinius Lucretiā violauit cuius dedecus & mortem. M. Brutusq̄ ad eū diē ſtultitiā ſimulauerat cū eſſet vir prudentiſſimus & fortis vltus eſt:eoq̄ autore romāi Tarquinos expulerunt:ideo caſtū appellat Brutum alludēs ad caſtitatē Lucretiæ quā ducē romanæ pudicitiæ Valerius appellauit cui⁹ pater tricipitinus appellatus eſt. Maritus autem Tarquinius Collatinus. Immite nemus triuiæ.i.aricini venerūt ad bellū in quo℞ ſylua erat templū dianæ cū ritu barbarico vt dictum eſt:qm̄ is qui templo preeſſe volebat cū aliȷs digladiari cogebaf:& victori honor per vulnera quæſitus cedebat cum aliȷs poſtea pugnaturo:& hic dicebaf rex aricinus.ideo dicit flacc⁹ Sol:q; immitis aritia regi. Triuiæ. Dianæ quæ quondā in triuiȷs apud græcos colebaf:& inde nomen adepta. Oſtia tuſci amnis.ciuitatē hoſtienſem cōditam ab anco martio ꝓpe oſtia tyberina. Tybris aūt venit ex hetruria.ideo thuſcum amnē appellat. Tepido almone.i.aqua tepida ipſius almonis qui eſt riuus potius q̄ fluuius ante portam capenā:cuius aqua chorybantes lauabant ſimulachrum cybelis aduectū ex peſſinūte vrbe phrygiæ concedente attalo rege pergami:huius rei meminit etiam lucanus. Catylle.catyllus filius amphiarai cōdidit tybur porrectū in dorſo mōtis adhuc celebre. Horatius:tybur argeo poſitum colono. Tres habuit filios:catyllum:coracem:& tyburtum a quo tybur denominatū & tyburtes dicti:& multo tē

Aſſaraci de gente domum:ſimilē que videbit.
Varroni paulum redeuntem ſaucia roma.
Sic tumidi verſa turbati mente petebant
Caſtra duces:ac prædictis iam ſederat aruis
Etolos pœnus ſeruans ad prælia campos.
Non alias maiore virum,maiore ſub armis
Agmine cornipedum cōcuſſa eſt italia telus.
Quippe extrema ſimul gentiq̄ vrbiq̄ timebāt
Nec ſpes certādi pl⁹ vno marte dabatur.
Faunigenæ ſocio bella inuaſere ſicano.
Sacra manus rutuli ſeruāt qui daunia regna.
Laurentiq̄ domo gaudent & fonte numici
Quiq̄ īmite nemus triuiæ:quiq̄ oſtia thuſci
Amnis amāt tepidoq̄ fouēt almone cybelē.
Hinc tybur catille tuum ſacriſq̄ dicatum
Fortunæ pręneſte iugis antemnaq̄ priſco
Cruſtumio prior atq̄ habiles ad aratra labici
Nec nō ſceptriferi qui potāt tybridis vndā:
Quiq̄ anienis habent ripas gelidoq̄ rigātur
Symbriuio:raſtriſq̄ domant equicula rura.

pore ante conditam vrbẽ fuerũt quippe amphiaraus vna ætate ante bellum troianũ fuit apud tyburtes inquit Plinius extãt ilices tres etiã tyburto cõditore eoꝝ vetuſtiores apud quas in aguratus traditur. Præneſte. oppidũ latij quod adhuc retinet nomen in excelſo monte ſitum: habuit quondaꝫ illuſtre tẽplum fortunę. illic etiam repertæ fuerunt ſortes a numerio ſuffuſio autore Cicerõe in. ij. de diuinatione: græca eſt ciuitas quẽadmodum & tybur. Antemna. oppidũ latij vetuſtiſſimuꝫ: fuit aũt antemna ſub marino oppido quã Romulus coloniã romanoꝝ vna cum cecina & cruſtumero fecit. Cruſtumio. Cruſtumium ſeu cruſtumeꝝ oppidum latij fuit albanorum colonia. Labici. dicti ſunt a labico oppido nõ longe a tuſculo qđ nomen dedit viæ labicanę. Sceptriferi. alludit ad amplitudinem & maieſtateꝫ vrbis Romę quę totius pene orbis habuit ſceptrũ. i. venerũt in arma oẽs accolæ tyberis & anienis q oriẽ in montib⁹ trebulanis & p deſcenſus Tyburtinos deuoluiẽ in planũ & ꝑpe vrbẽ tyberi miſceẽ. Symbriuio. ſymbriuium flumen eſt apud equiculos qui ſũt ſupra tybur: & adhuc retinet nomen. Gelido. propter regionẽ montoſam & frigidã horũ militũ ductor erat ſcaurus tunc adoleſcens. hic poſtea vir prudens fuit & grauis ac ſępe autor publici conſilij: tantæq; autoritatis: in ſenatu vt ciuitatis princeps diu habitus ſit. ſcauri dicuntur qui habent talos extantes: inde ſcauroꝝ familia cogniominata: Horatius in ſermonibus ait: Illum balbutit ſcaurum prauis fulctũ male talis. Criſpare: mouere. Pila. haſtas graues: piluꝫ erat haſta romanoꝝ. Aere: galea ex ęre cũ criſtis quib⁹ agmima ſuorum ſuperabant. Setia: vrbs latij in monte ſita non procul a pomptinis paludibus nobilis vino qđ ab ea ſentinum appellaẽ: & id diuus auguſtus cunctis prætulit & tere ſequutus princeps vt inquit plinius propter confeſſa experimenta ad vetuſtarem peruenïebat. Martialis in diſtichis: Pendula pomptinos q̃ ſpectat ſetia campos: Exigua vetulos miſit ab vrbe cados. poeta laudans ſetinum vinum dicit ſetiã eſſe ſepoſitam menſis ipſius lyei. quaſi dicat. adeo præſtans eſt vt nõ debeat miſceri niſi baccho. Velitræ: oppidũ latij adhuc retinet nomen: ignobile quondam erat & ĩfrequens: ideo ait valle incelebri. Cora: oppidum latij adhuc retinet nomen & etiam ſigna. Inimico muſto: propter nimiaꝫ auſteritatẽ: Plinius ait: naꝫ quod ſignie naſcitur auſteritate nimia cõtinendæ vtile aluo inter medicamenta numeratur. Martialis: Potabis liquidum ſignina morantia ventrẽ: Ne nimium ſiſtant ſit tibi parca ſitis. Pomptini campi: dicũtur a pometia vrbe prope pomptinas paludes ſita: Plinius ait: ꝑpe circeios eſt palus pomptina quem locũ. xxiiii. vrbium fuiſſe mutianus ter conſul ꝓdidit. Vligine: humiditate & nebula: vligo aũt ſignificat humorem terræ & in illis paludibus eſt ꝑpetuus humor. hãc paludẽ efficiũt duo amnes aſtura & vfẽs q tandẽ in mare infeꝝ euoluiẽ multo limo turbidus. Satura fuit vrbs ĩ põptinis palludib⁹. Vir. Qua ſatura iacet atra palus. Liuẽtes aquas: turbidas. Cogit: cõgregat. Inficit: maculat põptinę paludes a cornelio cethego cõſule cui ea ꝓuincia euenerat ſiccatę ſũt agerq; ex his factus eſt. Ducit auis pollẽs: alludit ad illũ ſceuolã q tpe porſenæ manũ igni ſacroꝝ iniecit a quo hic originẽ ducẽs illius hiſtoriã ĩ clypeo cælatã habebat. Pollens: clarus. Dextra auoꝝ laude quã ille comburendo dextrã adeptus eſt & etiam nõ indignus dextra auorum. i. cognomine ſcæuolæ qui a ſæua ſcæuola cognominatus eſt: ſcæua ſiniſtra dicitur. cum porſena iuuenem amoueri ab altaribus iuſſiſſet & enſẽ illi porrigeret. mutius leuam intendit manuꝫ vt enſem caperet & ſcęuola cognominatus eſt: ſiue qa amiſſa dextra manu ſiniſtra vſus eſt. ille qui plus ſiniſtra q̃ dextra valet ſcæuola appellatur: vocabatur ille Iunius gaius mutius cordo. natus. xx. annos cum hoc facinus auſus ẽ. Diræ laudis: quoniam manũ igni iniecit quod martialis appellat ſæuum miraculum. Tyrrhenum: tyrrhenorum. i. hetruſcorum quoniam porſena erat hetruſc⁹ & rex cluſij In ſemet: in ſuam manum deceptum in ſcriba ipſius regis quem occiderat regem arbitratus. Seuit: videtur ſeuire: laus eſt ſculptoris. Virtus fortitudo ipſius mutij qui manum fortiter igni ſacrorũ iuſſit. Icti: prouocati & commoti. Specie: tali imagine & apparentia. Ruere: ruebant in prælia. Acri magiſtro: forti duce mutio qui ſuo exemplo & virtute iuuentutem romanam ad præclara facinora prouocabat. Cernitur effugiens: quoniam porſena nõ potuit ſpectare ardentem manum mutij. Martialis. Vrere quam potuit contempto mutius igni. Hanc ſpectare manum porſena non potuit. Quis circea iuga: circei quon-

His ſcaurus mõitor tenero tũc ſcaurus ĩ æuo.
Sed iam ſigna dabat naſcens in ſęcula virtus.
Non illis ſolitum criſpare haſtilia campo:
Nec mos pẽnigeris faretrã ĩpleuiſſe ſagittis.
Pila volũt: breuibuſq; habiles mucrõib⁹ ẽſes
Aere caput tecti ſurgũt ſup agmina criſtis.
At quos ipſius menſis ſepoſta lyei
Setia: & incelebri miſerunt valle velitræ:
Quos cora quos ſpumãs inimico ſignia muſto:
Et quos peſtifera pontini vligine cãpi
Qua ſarure nebuloſa palus reſtagnat & atro
Liuentes cano per ſqualida turbidus arua
Cogit aquas vfens: atq; inficit æquore limo.
Ducit auis pollens nec dextra ĩdignus auoꝝ

Scæuola cui dire celatur laudis honora
Effigie clypeus:flagrant altaribus ignes.
Tyrrhenum valli medio ſtat mutius ira
In ſemet verſa ſeuitq̧ imagine virtus.
Tunc icti ſpecie ruere acri in bella magiſtro
Cernitur effugiens ardētem porſena dextrā
Quis circea iuga & ſcopuloſi verticis anxur
Hernicaq̧ impreſſo raduntur vomere ſaxa.
Quis putri pinguis ſulcaris anagnia gleba.
Sylla ferentinos priuernarumq̧ maniplos.
Ducebat ſimul excitos ſoræq̧ iuuentus
Addita fulgebat telis:hic ſcaptia pubes.
Hic fabraterie vulgus nec monte niuoſo.

dam inſula mons ad mare quondam finis antiqui latij habitauit illic circe. Theophraſtus ait: circeium eē excelſum promontorium robore lauro myrto refertum tradunt circen in eo habitaſſe : cingitur mari fere paludoſo. Quis:quibus. Anxur: oppidum ſitum quondam in monte aſperſo.aliter dicitur tarracina. Horatius in ſermonibus :Atq̧ ſubimus impoſitū ſaxis late candentibus anxur. Hernica ſaxa:hernici populi in latio quorum caput eſt anagnia:fuerunt colonia ſabinorum pinguis dicitur anagnia propter ſoli fertilitatem. Vir. Hernica ſaxa colunt quos diues anagnia paſcit.iulius grecinus ouidij comes ait li.ii.vrbiū italicarū hernicos fuiſſe pelaſgos ab hernico duce denomiatos. Putri gleba:reſolubili ac per hoc frugifera. Ferentinos:ferentinū oppidū adhuc retiet nomen inter anagniam &:alatrum Priuernū eſt oppidū volſcorū nō longe a ſetia a quo priuernates. Sora eſt vrbs vltra verulas quā lyris alluit Scaptia oppidum latij quod tempore plinij interciderat. Fabrateria oppidum non longe ab aquino cui⁹ meminit Iuuenalis:aut fabrateriæ domus:adhuc retinet nomen. Atina oppidum adhuc extat& nomen retinet nō lōge a fabrateria in mōte ſitū q niue obducit̃ cū ſit regio frigida. Sueſſa.oppidū prope venafrum quod bello attritū dicit alludens ad tempora Tarqnij ſupbi qui hernicis in ſocietatem acceptis& antiatibus tēplū ī mōte albano edificauit :et ioui latiali dedicauit: inde cū ſabinos bello viciſſet agrū eoꝝ depopulatus eſt:hunc pometiā & ſueſſā obſedit & vi expugnauit & armatis omnibus trucidatis imbellem turbam fortunaſq̧ omnis militibus diuiſit . decimam quā ex ea præda recepit ædificando templo ioui deſtinauit. Fruſino adhuc retinet nomen oppidum eſt prope alatrum verſus fundos cuius incolę boni erant milites boni agricole. Fibreno.fibrenus fluuius labitur inter ſorā & arpinum & miſcetur lyri ad villam vbi natus eſt Cicero; quæ nunc dicitur villa ſancti dominici:cuius Cicero meminit in dialogo de legibus. Arpinū aūt diſtat ab hac villa fere tribus milibus paſſuum.& eſt ſitum in monte. Sulphureū.quoniam aqua lyris ſulphurea eſt. Tacitis vadis.qua non obſtrepenti:quoniam lyris non eſt ſonorus ſed habet aquas & ripas amœnas & poetis aptas. Accita.euocata. Venafrum oppidum non longe ab arpino & minturnis in vertice montis ſitum: vnde optimum affertur oleum:Martialis:Hęc tibi campani ſudabit baca venafri : Vnguentum quotiens ſumis & iſtud olet. Larinatum.larinates fuerunt antiqui habitatores latij quorum nulla nunc extat memoria. Hiſpidus.horridus & piloſus.aquinum oppidum inter arpinum & caietem adhuc retinet nomē Iuuenale ſatyro & diuo thoma ſacrarum litterarum interpreti alumnis clarū. Ab alto tullo.tullus fuit antiqu⁹ rex volſcorum ad quem aliq tulliorum familiam referunt ī gratias ciceronis cuius natalibus prope obſcuris aliquod lumen generis & ſtemma maiorum addere volebant. nam ſi id veꝝ fuiſſet Cicero ventoſus & iactabundus aliquando vſq̧ ad reprehenſionem minime tacuiſſet cum illi humilitas natalium exprobraretur ac nouitas. Regia progenies.propter tullum volſcorum regē Pro quāta q̄ ampliſſima virtute.alludit ad.M. Tullium Ciceronem quem ab hoc Tullio habuiſſe originem dicit. Quantum ciuem.q̄tus fuit Cicero fons æloquij vberrimus & omniū diſciplinaꝝ deus. Ille ſuper ganges.laudat. Marcū Tulliū romanę eloquentiæ autorem& principem:de quo plinius:Sed quo te. M. Tulli piaculo taceam quoue maxime excellentem inſigni prædicem quo potius q̄ vniuerſi populi & illius gentis ampliſſimo teſtimonio : & tota vita tua:conſulatus tantum operibus electus te orante proſcriptorū liberos honores petere puduit.tuum catilina fugit ingenium. Tu.M.Tulli Antonium proſcripſiſti:Salue prime omnium primæ appellatæ:primę in toga triumphū linguæq̧ laureā mente & facūdiæ:litterarūq̧ latinaꝝ parens æquevt dictator Cæſar hoſtis quondam tuus de te ſcripſit omnium triumphorum lauream adepte maiorem quanto plus eſt ingenij romani terminos ꝑmouiſſe q̄ imperij. Ganges eſt fluuius indiæ. Voce.eloquentia & fœliciſſima ingenij vbertate. Bella furialia.catilinæ & aliorum coniuratorum.naꝫ Cicero conſul catilinæ furores repreſſi qui romā ad ſeruitutem redigere nitebat̃. Fulmine linguæ.impetu dicendi & vberrimo eloquij fonte. Ecce inter primos.hactenus de latinis:nunc de ſabinis loquitur quos tibris a latinis & thuſcis diuidit: hos ducebat claudius nero.quod ideo poeta fingit:quoniam claudiorum familia habuit originem a ſabinis:& nero lingua ſabina fortis dicitur. Therameno. Sabino.nam lacones mixti fuerunt cum ſabini & theramne vrbs eſt la

coniæ. Clauſi. actius clauſus qui poſtea claudius dictus eſt ex ſabinia cũ cõiugibus liberis omniq; fortuna ſuadente Valerio publicola romam commigrauit: et claudiæ familiæ principium dedit. Virgilius. li. vii. Ecce ſabinorum priſco de ſanguine magnum. Agmen agens clauſus: magniq; ipſe agminis inſtar. claudia nunc a quo diffunditur et tribus et gens Per latium poſtq̃ in partem data roma ſabinis: hæc familia claris viris floruit: inter quos fuit hic claudius nero qui collega Liuij ſalinatotis in conſulatu & annibali oppoſitus in apulia relictis caſtris inſcio Annibale iuuentutis electo robore maximis itineribus in picenum cõtendit: & ad metaurum iũctus collegę aſdrubalem vicit propriaq; manu interemit. inde citato curſu ad ca

Deſcendens atina aberat. detritaq; bellis
Sueſſa. atq; duro fruſino haud ibellis aratro.
At qui fibreno miſcentem flumina lyrim
Sulphureum tacitiſq; vadis ad littora lapſũ.
Accollit arpinas accita pube venafro.
Ac larinatum dextris ſocia hiſpidis arma
Commouet: atq; viris ingens exaurit aquinũ
Tullius eratas raptabat in agmina turmas
Regia progenies & tullo ſanguis ab alto.
Indole proh quãta iuuenis quãtũq; daturus
Auſoniæ populis ventura in ſæcula ciuem.
Ille ſuper gangem ſuper exauditus & indos
Implebit terras voce: & furialia bella
Fulmine cõpeſcit linguæ: nec deinde reliquet
Par decus eloquio cuiq̃ ſperare nepotum.
Ecce inter primos theramneo a ſanguĩe clauſi
Exultat rapidis nero non imitabilis auſis.
Hũc amiterna cohors & bactris nomina ducẽs
Caſperula hunc foruli magnęq; reate dicatũ.

ſtra rediit et caput Aſdrubalis ante Annibalis tentorium proiici iuſſit: ideo dicit poeta Neronem non eſſe imitandum in rapidis auſis. Amiterna cohors. amiternum fuit oppidum ſabinoruʒ clari ſunt amiterni natalibus criſpi Saluſtij qui primus in romana hiſtoria habetur quam deſideramus. Caſperula. oppidum ſabioruʒ qđ dixit traxiſſe nomẽ ab aſtris alludens ad caſpias portas quę ſũt in oriẽte vbi ẽ bactriana regio clauſtra regni parthici dicũtur etiam portę caucaſeæ: quoniam ſũt ad caucaſum hoc finxit poeta propter nomẽ ſabinię regionis quę habet ſimilitudinem quandam cum ſaba capite arabię vnde thus aduehebatur ſacrificiis aptũ: & Sabini autore Plinio a religione ac ſacris dicti ſunt. Foruli oppidum ſabinoruʒ in rupe ſitum. vnde dicit Strabo: ſabinoruʒ quoq; ſunt foruli petræ ad rebellandum q̃ ad habitãdum aptiores. Reatæ. ciuitas ſabiniæ adhuc retinet nomen: dicata erat quõdam cybeli. & erat vmbilicus Italiæ vt voluit Varro. quẽadmodũ delphi vmbilic⁹ totius orbis. Nurſia adhuc retinet nomen. ciuitas eſt in montibus ſupra. Spoletum. Vir. quod frigida miſit nurſia: prima fuit ſertorij & gentis flauiæ. A tetrica rupe. tetricus autore ſex. Põpeio mons ſabinorum aſper/ a quo duri homines & aſperi tetrici dicũtur. Virgilius. qui tetricis horrentis rupes montemq; ſeuerum. Haſta. omnes hi ſabini erant haſtati & clypeum habebant rotundum de haſta non ſine cauſa finxit poeta: quoniam quiris lingua ſabina dicebatur haſta: vnde quirinus Romulus quem haſtatum appellat Oui. in faſtis. Implumes. ſine criſtis quæ fiunt ex pennis ſtrutij: ſed eſt locutio nimium affectata & poetica: imitatur tamen Virgilium de quibuſdam populis ſic canentem. Tegmina quis capituʒ raptus de ſubere cortex ærateq; micãt peltæ: ideo hic poeta dixit: clypeus refertur in orbem & omnes erant implumes. Leui tegmine cruris. hoc conuenit cum dicto Ariſtotelis qui in libro de poetis ait: etolos & pelagos dextro pede nudo ſeu crure ac ſiniſtro tecto prodire in aciem ſolitos: pelagi autem mixti fuerũt cum ſabinis: ideo hoc dicit poeta alludẽs ad ſabinorum antiquitatem. Canebãt. laudibus celebrabant. ſanctus fuit deus ſabinorum & autor. nam cõdidit cures ſabinorum quondam caput & dicebatur ſanctus fidius ſemper: Oui. in faſtis ait: quærebam nonas ſancto fidio ne referrem: an tibi ſemipater cum mihi ſanctus ait Cuicunq; ex iſtis dederis ego munus habebo Nomina terna fero ſic voluere cures: & reate in porticu cuiuſdam templi in lapide marmoreo de eodem deo ſic tale eſt inſcriptum epigramma: quod Pomponius præceptor meus antiquitatis ſtudioſiſſimus & latinarum litterarum vel maximum decus atq; delitiæ Romam attulit: interfuitq; cum illud marmor effoderetur. De decuma victor tibei Lucius mummius donum moribus antiqueis pro vſura hoc dare ſeſe viſum animo ſuo perfecit tua pace rogans te cogenda diſſoluendei tu vt facilia faxeis. perficias decumam vt faciat veræ rationis propter hoc atq; aliẽis doneis des cuncta merenti: & apud Varrones de antiquitate ſabinorum legitur medium fidius condidiſſe cures referẽte Dionyſio q̃q̃ apud Dionyſium pro ſidio fabidius legitur: vnde puto illic eſſe mendam ſcriptorum incuria. M. Cato ait nomen eſſe impoſitum ſabinis ex ſabo diui ſagni gentilis filio: quod corruptum eſſe videtur: nam ſagni pro ſancti legitur: & id ſentire videtur Syllius vt ſanctus dederit originem & ſabus filius nomen ipſis ſabinis: Strabo dicit ſabinos eẽ

miii

indigenas: & a ſabinis eſſe picenos & ſabellos per diminutionem. Quid qui picene. deſcribit nunc picenos qui ſunt ad mare adriacuꝫ contermini vmbris orti a ſabinis: voto vere ſacro: vt ſcribit Pli. dicti a pico martio: qui vexillum inſedit ſabinorum illuc proficiſcentium ex voto: & ideo poeta alludens ad hiſtoriam dicit picum ſaturni filium demutatum poſtea in auem ſui nominis a circe: amatorio poculo: & medicata virga condidiſſe aſculum & picene regioni dediſſe nomen: recuſauerat picus vt eſt in fabulis amorem circes quæ illum ter baculo tetigit: ter carmina dixit: demutauitq; in auem. picenorū ductor erat curio. Squamis lorica ſquamoſa. Equina. ex crinibus æquorum. ex quibus criſtam galleę effinxerat horridamq; effecerat vt hoſtibus terrori eſſet. Non æquore verſo. exercitum qui ſuo curione militabat: comparat fluctibus marinis et etiam amazonibus quæ in ripis Chermodontis fluuij ſeſe bellando exercent. Verſo. commoto a ventis. Leuiore. agiliore ad pugnam Martia virgo bellicoſa amazoni. Thermodon eſt fluuius in ponto in cuius ripis vagabātur amazones. de piceno ſic ſcribit Strabo picenum igitur poſt: vmbriæ ciuitates quę inter ariminum anconemq; iacēt extendiꝰ pro fecti ſunt piceni a ſabinorum terra. Numane. numana oppidum a ſiculis conditum iuxta mare in ſcopulo vt autor ē plinius. Cuprę littoreæ. cupra oppidum ad mare habebat quōdam tēplum iunonis Tuſcorum ędificium qui Iunonem cuprā nominabāt ergo a dea nomen accepit: ideo dicit illuc fumaſſe altaria: quoniam cuprenſes iunonis ſacri operabantur. Quis. quibus. Truentina turres. Truentuꝫ eſt fluuius diuidens picenos amarrucinis qui adhuc retinet nomen: & labitur prope aſculum & vrbs fuit illic eiuſdeꝫ nominis de qua Syllius intelligit dicens turres truentinas cum flumine. Clypeata agmina. Nam omnes ferebant clypeos rotundos ex ere qui ſolis repercuſſu vibrabant. Virgilius. æratæq; micant peltæ. Luce ſanguinea. radijs ſolaribus. Ancon ciuitas ad mare portu nobilis adhęrens cunero promontorio cōdita a ſyracuſanis fugientibus tyrannidem Dionyſij: habebat quondam in vertice promontorij vbi nunc eſt arx templum veneris: ideo dicit Iuue. rhombum muneri datum Domitiano captum ante domum veneris quam dorica ſuſtinet ancon: eſt hæc ciuitas vini & frugum feraciſſima: poeta dicit illic ſolitam tingi purpuraꝫ quod alij non tradiderunt: tingebaꝰ purpura maxime tribus in locis apud phœnices lybicos & lacones. Fucare. colorare. Colus. fila quæ nentur colu. Sydone. i. purpura tyria & ſidonia. Murice libyco. purpura getulica cuius meminit Pli. ex ſanguine muricis tingiꝰ purpura: vnde muricē pro ipſo colore ponit: murices autem ſunt ex genere aquatilium q̄ teſta integūtur. Vomano. vomanus fluuius agri piceni: labitur prope adriam quæ mari adriatico nomē dedit: colonia fuit hetruſcorum diſtabatq; a mari autore plinio. vii. milibus paſſuum. Aſcli: aſculum picenum adhuc retinet nomen denominatum a pico quod hyrſutum appellat alludens ad plumas pici: cuius auſpicio id oppidum conditum fuit: & denominatum picenum: & illum qui ferebat vexillum appellat inclementem: alludens ad ſeueritatem pici qui ſe circe amanti noluit indulgere. Inclemens: bellicoſus: & aſper. Vepicus paruus picus: quoniam ex homine fuit diminutus in auem: ve particula aliquando auget vt vehemens: aliquando diminuit vt veiuppiter ideſt paruus iuppiter: & vepicus paruus picus: hic fuit filius ſaturni: cui formam humanam circe ademit. Statuit: dedit nomen aſculo piceno. Fugientis: pici qui fugiebat vi carminis a natura humana ad naturam auis. Honorem croceum: pulchritudinem ipſius pici. Tellus. picena regio poſſeſſa fuerat a pelaſgis quorum rex fuit Eſis qui eſi fluuio nomen dedit: hic fluuius picenos ab vmbris diſterminat labēs inter anconem & ſenogalliam in mare adriacum. quondam erat terminus italiæ poſtea fuit rubico. Popu

Cœlicolum matri nec hoc habitata pruinis
Nurſia & a tetrica comitātur rupe cohortes.
Cunctis haſta decus clypeuſq; refertur ī orbē
Deniq; & implumes. at leui tegmine cruris
Ibant: & læti pars ſanctum voce canebant
Autorem gentis: pars laudes ore ferebant
Sabe tuas: qui de patrio cognomine primus.
Dixiſti populos magna ditione ſabinos.
Quid qui picenę ſtimulant telluris alūnos.
Horridus & ſquamis & equina curio criſta
Pars belli q̄ magna venit: non æquore verſo
Tam creber fractis albeſcit fluctus in vndis:
Nec cętu leuiore: vbi mille per agmina virgo
Lunatis acies imitatur martia peltis:
Perſtrepit: & tellus & amazonius thermodō:
Hic & quos paſcunt ſcopuloſa rura numanę
Et quis littoreæ fumant altaria cuprę.
Quiq; cruētinas ſeruant cum flumine turres
Cernerē erat clypeata procul ſub ſole coruſco
Agmina ſanguinea vibrant innubila luce.
Stat fucare colus nec ſidone vilior ancon.
Murice nec libyco ſtatq; humectata vomano

los aſilos:hoc fingere poeta videtur cum nulla de hoc mentio ſit apud coſmographos. Sed non ruricolæ: deſcribit nunc vmbros qui vſq; rauennam extendebantur quondam & tiberi dirimuntur a thuſcis appennino & eſi fluuio a picenis ſita eſt vmbria inter ſabinos.thuſcos & picenos.Vmbrorum gens antiquiſſima exiſtimatur.Inquit Plinius vt quos imbros a græcis putent dictos quod inundatione terrarum imbribus ſuperfuiſſent.habitabant quondam in cauernis montium.ideo poeta dicit illos veniſſe ex cauis montibus alludens ad illorum antiquitatem qua in montibus vitam degebant cum plana aquis natarent Non deteriore robore:non minoribus viribus militum:eſis vt dictum eſt diuidit vmbros a picenis:ſapis eſt fluuius

Adria & inclemens hirſuti ſignifer aſcli.
Vepicus quondã nomẽ memorabile ab alto.
Saturno ſtatuit genitor:quem carmine circe
Exutum formæ volitare per ęthera iuſſit:
Et ſparſit plumis croceum fugiẽtis honorẽ.
Ante vt fama docet tellus poſſeſſa pelaſgis:
Quis eſis regnator erat:fluuioq; relinquit
Nomen & a ſeſe populos tum dixit aſilos.
Sed non ruricolæ firmarunt robore caſtra.
Deteriore cauis venientes montibus vmbri
Hos eſis ſapiſq; lauant:rapidaſq; ſonanti
Vertice cõtorquẽs vndas per ſaxa metaurus.
Et lauat ingentem ꝓfundens flumine ſacro
Clitumnus taurum:narq; albeſcẽtibus vndis
In tibri properãs:tiniæq; inglorius humor.
Et clanis & rubico & ſenonum de nomĩe ſenæ
Sed pater ingenti medios illabitur amne
Albula:& immota perſtringit mœnia ripa.
His vrbes arua & latis meuania pratis
Hiſpellum:& duro mõti per ſaxa recumbẽs
Narnia & infeſtum nebulis humentibus olĩ.
Inginũ patuloq; iacens ſine mœnibus aruo.
Fulginia:his populi fortes amerinus & armis
Vel raſtris laudãde camers his ſarſina diues
Lactis & haud parci martẽ coluiſſe tudertes.
Ductor piſo viros ſpernaces mortis agebat
Ore puer pueriq; habitu:ſed corde ſagaci
Equabat ſenium.atq; aſtu ſuperauerat annos
Is primam ante aciẽ pictis radiabat in armis.

prope rubiconem & ariminum:metaurus fluuius vmbriæ qui labens confragoſus per ſaxa ſecat appenninum & in mare adriaticum euoluitur clarus cede aſdrubalis.Vertice aqua.Clitũnus:fluuius de quo ſupra.labitur ꝓpe meuaniam & fulginiam cuius aqua quondam loti tauri ioui capitolino mactabantur ab his qui triũphabant.Nar fluuius vmbriæ ſulphureus labitur ꝓpe narniam & interannẽ:& tyberi miſcet. Tiniæ:tinias eſt fluuius ꝓpe meuaniaꝫ & clitũnum : quo vt inquit ſtrabo collectos fructus ex agris deuehebant ſcaphis in tibrim:iõ appellat ipſum inglorium quoniã non erat nauigabilis: nec habebat nomen cũ eẽt potius riuus q̃ fluuius clanis etiam eſt fluuius vmbriæ.Rubico:eſt fluuius inter ariminũ & rauennã quondã finis italiæ:ab eo.n.ciſalpia gallia icipiebat.Senę:vrbs cõdita fuit a gallis ſenõibus appellataq; ẽ ſeno gallia & adhuc retinet nomen.Albula qui alio nomine dicitur tibris vmbros ab hetruſcis diuidit:influũt i eũ tinias & clanis augeturq; alijs poſtea numero.xl.:inter quos ſunt nar:& anio amnbo nauigabiles labitur : ex appennino in prio ortu tẽuis & mitis i curſu q̃uis ſubitis aliquãdo incrementis augeaẽ reſtagnat.interdũ in vrbe qđ cum accidit famẽ peſtẽq; portendit.Perſtringit:alluit mœnia romana immota ripa:qa lẽto pede fluit:& non vexat ripã.Arna:oppiduꝫ vmbrię cuius nulla extat memoria:plinius recẽſẽs populos vmbrię ponit ẽt arnates:Meuania:eſt vrbs i plano ſita nobilis ciue ſuo ꝓpertio & clitumno fluuio q a poetis celebraẽ Lętis fertilib9 Hiſpellum eſt oppidũ vmbriæ inter aſiſiũ & fulginiam ad radicẽ mõtis ſitum adhuc retinet nomen. Narnia:vrbs vmbriæ in monte ſita nomẽ accepit a fluuio cũ prius nequinũ appellareẽ. Inginũ:oppidũ vmbriæ in loco paluſtri quõdã ſitũ iõ dicit fuiſſe infeſtũ ac peſtilens ꝓpter nebulas:ſtrabo dicit inginuꝫ eſſe montem:hic accipitur pro vrbe:vrbs certe & mõs eiuſdẽ nominis eſſe debuit.Fulginia:vrbs ſita in medio cãpi qui eſt inter ſpoletum & peruſinam quondam ſine mœnibus erat :nunc autem muris ægregie cincta & ędificijs ita ornata vt vmbriæ ciuitates facile ſuperet.Amerinus:ab amerio oppido vmbriæ in monte ſito quod adhuc retinet nomen.Camers:camertes ſunt populi vmbriæ in montibus qui vmbros a picenis diuidunt:erant camertes boni agricolę ac boni milites Sarſina:retinet etiannum nomen.nobilis copia lactis ac plauto alumno. Tudertes:oppidũ quod etiã nunc dicitur tuder in montibus vmbriæ ſitum verſus hetruriam a quo tudertes denominantur qui quondaꝫ fuerunt bellicoſi.Piſo:fingit hoc poeta propter illum piſonem qui poſtea fuit:& Marci antonij auſpicio contra parthos ꝓfectus eſt. Arſacidum:parthorum.ar

Arſarcidū & fuluo mícat ígnea gēma mōilí.
Iamq; p hetruſcos legio completa maniplos
Rectorē magno ſpectabat nomine galbā:
Huic genus orditur minos inuiſaq; tauro
Peſiphæs:dariq; dehinc ſtant ordine patres
Lectos. cere viros lectos cortona ſuperbi
Tarcontis domus & veteres miſere grauicæ.
Nec non argolico dilectum littus aleſo
Alſium.& obſeſſę campo ſqualente fregenæ
Affuit & ſacris interpres fulminis alis
Feſula:& antiquus romāis mœnibus horror
Cluſinum vulgus:cū porſena magnę iubebat
Nequicq̄ pulſos romę imperitare ſuperbos.
Tunc quos a niueis exegit luna metallis
Inſignis portu:quo nō ſpacioſior alter
Innumeras cępiſſe rates:& claudere pontū.
Mœniaq; decus quondam vetulonia gētis.
Biſſenos hæc prima dedit præcedere faſces.
Et iunxit totidem tacito terrore ſecures.
Hæc altas eboris decorauit honore curules
Et princeps tyrio veſtem prętexuit oſtro.
Hęc eadem pugnas accendere protulit ære.

ſaces vt ſcribit ſtrabo libro.xi.Vir.ſcythiam inuaſit occupauitq;:& ab eo parthorum reges arſacidæ dicti ſunt.Sagaci:prudenti in ea quippe ætatæ videbatur habere prudentia ſenilem.Ignea gemma:lucidus lapis precioſus. Fuluo.aureo monili:vt moris eſt parthorum.Iamq; per hetruſcos:deſcribit hetruſcos.hetruria diuiditur a liguribus amne macra: & extenditur vſq; ad oſtia tiberina ex altera parte contingit vmbros & ſabinos.varios habuit quondam habitatores.pelaſgos ſcilicet & tyrrhenos qui ex lydia venerunt. Thuſci appellati ſunt græcorum lingua a ſacrificio ritu.Galbam:alludit ad galbam qui Neroni ſucceſſit in imperio & factus imperator autore tranquillo ſtemma in atrio propoſuit quo paternam originem ad Iouem maternam ad paſiphaen minois vxorē referebat. ad hanc igitur iactantiam poeta reſpexit. Orditur:inchoat & dat initium. Clari patres: quoniam familia ſergiorum clariſſima fuit:quam galba imperator illuſtriorem reddidit:& ſergius galba conſularis temporum ſuorum eloquentiſſimus.Cere:oppidum hetrurię adhuc retinet nomen: prius vocabatur agilla.Cauſam nominis lege apud Strabonem. Cortona:oppidum hetruriæ domus tharcontis:vt ait poeta:a quo tarquinij oppidus nomē accepit.hic ciuitates.xii.condidit. Venerat enī ex lydia cum tyrrheno.ab ineunte ætate canus fuit:quare illius prudentia ſignificabatur:Cortona non multum diſtat ab aretio & lacu peruſino. Superbi nobilis & clari.Grauiſcæ:oppidum ad mare ſitum quod ab aeris grauitate nomen accepit. Virgilius.intempeſtas grauiſcas appellat. Alſium: oppidum non longe a pyrgis in ora maritima conditum vt vult poeta ad imitationem.Virgilus.ab haleſco agamēnonis auriga ſeu filio:vt quidam volunt.Virgi. Hinc Agamemnonius troiani nominis hoſtis: curru iungit aleſus equos. Argolico: græco. Fregenæ:oppidum prope alſium obſeſſum paludibus: ideo ait campo ſqualente ideſt inculto & paludoſo. Feſula:oppidum in monte ſupra florentiam quondam erat domicilium augurum:ideo dicit ipſam fuiſſe interpretem fulminis ideſt cognouiſſe quid tacta de cælo portenderent per aues. Sacris alis:auibus facientibus augurium. Cluſinū vulgus:cluſium oppidum hetruriæ adhuc retinet nomen vbi regnauit porſena.qui romanis timorem incuſſit cum tarquinos pulſos in regnū reponere vellet:& ianiculū occupauit. Superbos:Tarquinium ſuperbum & filios. Luna.oppidum hetruriæ verſus ligures ampliſſimum habens portum.græci autore Strabone portum & vrbem ſelenes ideſt lunæ appellant: vrbs non ſane magna: portus vero magnꝰ eſt & pulcherrimus multos intra ſe portus amplectens magnæ profunditatis: vt omnium qui quondam maris imperium tenebant facile receptaculum fieret. Illic effodiuntur marmora candidiſſima & tranſlucida. Niueis metallis: marmore lunenſi albo.metallū ſignificat venam:ex qua exciditur aurum argentum es marmur & cætera: id genus. Exegit:emiſit. Vetulonia:oppidum hetruriæ vnum ex.xii.conditis a tarchonte memoriæ proditum eſt inquit Strabo triumphalia ornamenta inſigniaq; conſularia & omnium magiſtratuum.ornamenta romas ex tarquinijs allata eſſe.Virgas.ſecures.tubas ſacrorumq; ritus.auguria & muſicem.Dionyſius quem alij ſequuntur:ſcribit hæc ornamenta totius hetruriæ conſenſu allata fuiſſe tarquinio priſco in ſignum pacis:ornamenta data a thuſcis fuerūt:ceptrum eburnum:in cuius vertice aquila erat.ſella curulis eburna:corona aurea prætexta inſigne magiſtratuus. Veſtis triumphalis quæ picta erat.victi hetruſci regum ſuorum inſignia tarquino attulerunt qbus reges romani vſi ſūt & cōſules & pretores aliqui dicūt hæc inſignia fuiſſe accepta a romulo.poeta nō ſine ratione dicit vetuloniam dediſſe ornamenta.qm̄ erat regia regum hetruſcorum & illarum vrbium caput quæ &populo

nia dicebatur. Virgilius populoniam matrem appellat: ſita erat in promontorio. Meoniæ gentis: hetruſcæ quoniam meonii tenuerunt hetruriam: vt dictum eſt. Tacito terrore: nam ſecures viſæ terrorem omnibus incutiebant quamuis nihil dicerent. præferebantur quippe ad terrorem etiam faſces quibus ſupplicio afficiebantur nocentes. Curules ſellas prætorum & ædilium curulium. erant enim ædiles populares & curules qui reddebant iura & de quibuſdam rebus proponebant edicta. vnde eſt ædiliciũ edictum in libris digeſtorum. & horum dicebatur maior ædilitas. lege plutarchum in vita Marij. gællius ait libro quarto ſenatores qui curulem magiſtratum geſſiſſent curru in curiam vehebantur honoris gratia. in quo curru ſella eſſet: ſupra quam conſiderent. quæ ob eam cauſam curulis appellaretur. Princeps prima.

Hos iuxta nepeſina cohors equiq; faliſci
Quiq; tuos flauina focos. ſabatia quiq;
Stagna tenent: ciminiq; lacũ: qui ſutria tecta
Haud ꝓcl' & ſacrũ phœbo ſoracte frequẽtãt.
Spicula bina gerũt caput his cudone ferino.
Stat cautũ lycios damnant haſtilibus arcus.
Hæ bellare acies norant. ac marſica pubes
Et bellare manu: & chelydris cantare ſoporẽ.
Vipereũq; herbis hebetare & carmine dentẽ.
Aeetæ prolẽ anguitiã mala gramina primã
Monſtrauiſſe ferũt: tactuq; domare venena.
Et lunam excuſſiſſe polo: ſtridoribus amnes.
Frenantẽ: ac ſyluis montem nudaſſe vocatis.
Sed populis nomẽ poſuit metuẽtior hoſpes
Cũ frigeret phrygios trãs æquora marſia cre
Mygdoniã phœbi ſupatus pectĩe lotõ. (nos
Marruuiũ veteris celebratum nomine marri
Vrbibus eſt illis caput interiorq; per vdos.
Alba ſedet campos: pomiſq; repẽdit ariſtas:

Oſtro. purpura. quoniam prætexta quæ erat ĩſigne magiſtratuũ dicta eſt quoniam purpura prætexebatur. ideo dicit poeta prætexuit vt ꝑtextam itelligeret: Macrobius ait: tullus hoſtilius debellatis hætruſcis ſellam curulem lictores: & togam pictam atq; prætextam: quæ inſignia magiſtratuum hetruſcorum erant: primus vt romæ haberentur inſtituit: ſed prætextam illo ſæculo puerilis non vſurpabat ætas: erat enim vt cætera quæ enumeraui honoris habitus lictores apud antiquos ferebant faſces: apparitores vero ſecures. Aere: tuba ænea quã romani acceperunt ab hetruſcis. Nepeſina. nepe oppidum prope ſutrium quod adhuc retinet nomen. Equiq; faliſci: equum faliſcum oppidum in via flaminia cuius ruinæ adhuc viſũtur: & veſtigia corrupto verbo apud Straboñ habet enim impreſſus codex eaci ſinfaliſcum. Virgilius dicit æquoſq; faliſcos. Flauina. oppidum fuit hetruriæ quod intercidit. Sabatia ſtagna ſunt ad mare prope romam quorum meminit Strabo: Lacus cimini & ſylua eſt inter tõcilionem & viterbium: nunc dicitur lacus vicis illam ſyluam Fabius peruiam fecit Romano militi. Virg. & cimini cũ monte lacus: Sutrium adhuc retinet nomen oppidum vetuſtiſſimum diſtat ab vrbe. xxiiij. mi. paſſ. Soracte. mõs phœbo ſacer: ĩ cõfinijs ſabinoꝝ: & thuſcoꝝ: iõ poeta dicit hetruſcos frequentare ſoracte in ea parte ſcilicet montis quæ vergit ad thuſcos: quoniam in altera habitant ſabini. Codone. pelle. nam codon ſignificat pellem feræ crudam. Lycios arcus. appollineos a lycia vbi appollo colebatur: hi populi habebant haſtas & damnabant arcus. Cautum. munitum & tectum. Marſica pubes. poſt truentum fluuiũ aſculi de quo dictũ eſt ad meridiẽ ſũt marrucini: frentani veſtini: peligni: & marſi contermini latinis: qui quondam bellicoſi fuerunt. & a Virgilio inter acies italiæ populos in primis commemorantur his verbis: Hæc genus acre virum marſos pubemq; ſabellam. Aduerſabantur etiam ſerpentibus quemadmodum pſyli in aphrica & oblongenes in inſula cypro: callebant etiam vires herbarum quæ plurimæ in marſis montibus gignuntur. nomen acceperunt vt voluit Plinius a marſo circes & vlyxis filio. Syllius dicit denominatos fuiſſe a marſia qui cum appolline certauit: & victus migrauit ad populos quos a ſe marſos appellauit. aliqui volũt appellatos a marſia duce lydorum qui illic cõdidit archippe oppidum hauſtum quondam a fucino lacu. Hiagnis autore apuleio pater fuit marſiæ cumque muſicen docuit: erat marſias vultu ferino trux: hiſpidus multibarbus: ſpinis & pilis obſitus: marſias eſt fluuius phrygiæ apud celenas in cuius ripis optime harundines ad cantum naſcuntur. ideo nata eſt fabula de marſia muſico. Anguitia ſoror fuit circes & medeæ filia æetæ regis colchorum & tenuit loca vicina fucino qui eſt lacus apud marſos: docuit quæ marſos remedia aduerſus ſerpentes: carminibus eos ſopire & tactos carmine: & ſuctu leuare: docuit etiam magicem deducere lunam e cœlo quod in primis exercuerunt theſſalæ mulieres. vnde theſſalicus rhombus apud poetas & atraciam artẽ id eſt magicen theſſalam apud Papinium in thebaide. Cantare. carmine immittere ſomnum ſerpenti-

bus. Hebetare.obtuſſum reddere vt nocere non poſſet.Prolem.filiam.Mala gramina.herbas veneficijs aptas quas herbas nocentes appellat Horatius.Domare.vincere & liberare læſos tactu. Excuſſiſſe . deduxiſſe vt herbas deſpumaret veneficijs præparatas.vnde Iuuenalis notans garrulitatẽ mulierum ait : Vna laboranti poterit ſuccurere lunæ:& Papinius.Qualis per nubila phœbes a thracia rubet arte labor:& Horatius in ſermonibus ;ſerpentes atq́ȝ videres infernas errare canes lunamq́ȝ rubentem Ne foret his teſtis poſt magna latere ſepulchra. Metuentior.metuens comparatiuum pro poſitiuo:nam timebat apollinem. Phrygios crenos.ideſt locum & vallem phrygiæ in qua victus fuit marſias ab apolline quæ aulocrene dicitur autore Plinio prope vrbem celenas: Plinius ait marſias ibi credit̃ ortus ac paulopoſt conditus.Vbi certauit tybiarum cãtu cũ Apolline aulocrene vocatur vallis.Lucanus:& quæ tua numina pallas Lugent damnate phœbo victore celene:& Herodotus libro ſeptimo ſcribit apud celenas fuiſſe pellem marſiæ detractã ab Apolline formatam in vtrem.Loton . lotos arbor ex qua optimæ fiebãt tybiæ Mygdonia eſt prouincia phrygiæ vbi fuit patria marſiæ: ideo tybiam marſiæ appellauit loton mydoniam.Pectine phœbi.plectro:& cythara apollinea.Superatus loton.ideſt victus ab Apolline in certamine muſices. Marruuium . oppidum marſorum conditum a marro .caput erat marſorum.Alba.vrbs in edito loco ſita: vbi pluri mæ antiquitatis monumenta extant:pomis abundat & propter ſiccitatem ſoli non magnã vim habet tritici:diſtat nunc a fucino lacu tribus milibus paſſuum quondam erat propinquior cum fucinus ad veterem ripam ſe extenderet & anteq̃ agri eſſent deſiccati emiſſario claudij principis.Interior. verſus latinos.Vdos.perfuſos aqua fucini qui quondam excreſcebat in campos albenſes :vt vetus ripa ipſius teſtatur occupabantur vicini agri incrementis aquarum:quæ per.vij.annos fiebant:aliqui ex romanis voluerunt effoſſo monte lacum emittere in lyrim amnem:ſi agri ſiccati concederentur:claudius princeps emiſſarium fecit magis:vt inquit Tranquillus ſpe gloriæ q̃ compendij:ager albenſis cum ſit glareoſus non multum eſt aptus cereri ſed potius:croco & pomis:alba:quondam numerabatur inter vrbes latinas:Ideo dicit Strabo alba marſis finitima:oppidum quod ceſas appellant indigenæ meum natale ſolum . quatuor milibus paſſuum ab alba diſtat:ad radices montis ſitum:in quo dictamnum naſcitur: hæc dixi ne ingratus erga patriam viderer meam:qua nil mihi eſt iucundius:nil antiquius. Acer pelignus.peligni ſunt poſt marſos:quorum caput nunc eſt ſulmo patria Ouidij:ſita eſt ea vrbs in plano circundata montibus:aquis irrigua q̃bus locus ille in æſtate amenus efficitus.in hyeme autem frigidiſſim⁹:Ouidius appellat ſulmonẽ aquoſum. Acer.bellicoſus.Vicinus miles ſanguine.ideſt qui erat ex caſtello ſanguinis:quod adhuc retinet nomen & celebre eſt:nundinis quæ illic quot annis celebantur : poeta dicit caſtellum ſanguinis habuiſſe originem a calibus:quæ ſunt in campania nomenq́ȝ ſortitæ ſunt a calai conditore vt canit Syllius : a calib⁹ vinum calenum dictum:vbi etiam autore Catone in re ruſtica fiebant optimi centones:calais fuit filius boreæ:& orithiæ filiæ erithei athenienſis:quam rapuit boreas ſiue thraces nomine boreæ.Vnde Ouidius in heroidibus Nomine cœperunt aquilonis ericlhida thraces.& alibi. Tam gelidus cum ſis:nec te tamen improbe quondam. Ignibus atteis incaluiſſe neges. Geticis.threicijs quoniam getæ mixti fuerunt thracibus Vago.quoniam venti vagantur. Veſtina iuuentus. veſtini ſunt contermini pelignis:& marrucinis:qui vſq́ȝ ad truentum extenduntur ex alio latere ſunt confines ſamnitibus & campanis:apud veſtinos erat quondam copia caſei qui veſtinus appellatur:de quo Martialis . ſi ſine carne voles ientacula ſumere frugi: Hæc tibi veſtino de grege maſſa venit.fiſcellum fuit oppidum veſtinorum. Pinnam virentem . pinna adhuc retinet nomen quoniam dicitur ciuitas pinnæ vrbs vetuſtiſſima vltra pelignos verſus mare adriacum clara oliuetis & olei copia ac paſcuis : ideo pinnam virentem appellauit. Auella.oppidum veſtinorũ a quo auellana dicitur autore Macrobio:habet etiam ea vrbs paſcua viridia : & quæ attonſa ſtatim reſurgunt . Marrucina ſimul . marrucini & frentani accolunt oram maris adriaci vſq́ȝ ad appulos : & ab alio latere picenos : a quibus truento fluuio ſeparantur : frentani dicuntur a frentano oppido quod erat prope theanum appulum . Corfini . corfinium caput aliquando pelignorum fuit quod ſamnites commune vniuerſis demonſtrantes tranſlato nomine italicam appellantes contra populũ roma

Cætera in obſcuro famæ & ſine nomĩe vulgi
Sed numero caſtella valent:coniugitur acer
Pelignus:gelidoſq́ȝ rapit ſulmone cohortes.
Nec cedit ſtudio vicinus ſanguine miles:
Quẽ genuere cales:nõ paruus cõditor vrbi:
Vt fama ẽ calais boreæ quẽ rapta per auras
Orithyia vago geticis nutriuit in antris.
Haud illo leuior bellis veſtina iuuentus
Agmina denſauit venatu dura ferarum.
Qui fiſcelle tuas arces pinnamq́ȝ virentem
Paſcuaq́ȝ haud tarde redeũtia cõdet auellæ:
Marrucina ſimul frentanis ęmula pubes

Petro Marso ego te laudo . a Hominus et mulieribus Flore [illegible]

num receptaculum propugnaculum que conſtituerũt.Sylli⁹ corfiniũ aſcribit marrucinis. Magnum theate.theate caput fuit marrucinoꝝ.ideo ait magnũ.adhuc retinet nomẽ.dr̃ enim ciuitas theatis. Sparus.eſt telum agreſte:habebãt etiam fundas quibus aues ex aere deijciebant.Obit.circundat.Iam vero quos diues opum.poſt lyrum amnem eſt campania dicta a capua:quõdã ĩ cãpania erãt populoſæ vrbes: quæ capuam perinde ac earum caput appellarunt:fœlix regio vini pſtãtia & tritici.vñ Plinius ait hinc fœlix illa cãpania :quã veteres dixerũt ſũmũ liberi patris cum cerere certamen.Toto tractu.tota regione . tract⁹ pprie dicitur conuallis.Oſci.fuerunt populi campaniæ antiquiſſimi & linguam per ſe oſcam habebant ex qua & quibuſdam alijs facta eſt romana.

Corſini populos magnũq; theate trahebat.
Omnibus in pugna fertur ſparus.oĩbus alto
Aſſuetę volucrem cœlo dimittere fundæ.
Pectora pellis obit cęſi venatibus vrſi.
Iam vero quos diues opũ.quos diues auoꝝ
Et toto dabat ad bellum cãpania tractu.
Ductorum aduentum vicinis ſedibus oſci
Seruabãt:ſinueſſa tepens:fluctuq; ſonorum
Vulturnum.quaſq; euertere ſilentia amiclę.
Fundiq; & regaciata lamo caieta domuſq;
Antiphate cõpreſſa freto: ſtagniſq; paluſtre
Linternũ:& quondam fatoꝝ conſcia cumæ.
Illic nuceria & gaurus naualibus apta

Sinueſſa . adhuc retinet nomen habens aquas calidas voluptati & curandę valitudini aptas. iõ ſinueſſam appellat tepentem. Vulturnum. oppidum & fluuius eiuſdem nõis ĩ cãpania.Amyclę.in cãpania deletæ fuerunt a ſerpentib⁹ autore Plinio.iõ poeta dicit ſilẽtia illas euertiſſe: qm̃ nullo clamore hoſtium deletæ ſunt . quare Virg.tacitas dixerit amiclas ſerui⁹ rationes refert.Fundi ciuitas cãpaniæ adhuc retinẽt nomen.Caieta appellata eſt a curuitate littoris: qm̃ lacones q illic habitarunt caieta curua appellant.aliqui volunt denominatam a nutrice æneæ.illic regnauit Lamus rex leſtrigonum:a quo lamiarum familia Romæ.Horatius in carminibus.Heli vetuſto nobilis ab lamo. Dom⁹ antiphatę.i.phormiæ:nam phormiis regnauit antiphates rex leſtrigonum : phormias Laconei cõdiderũt:Plini⁹ ait:poſt Caietã ẽ oppidũ phormiæ antiqua leſtrigonum ſedes . Compreſſa freto : quoniam eſt ad mare inferum. Linternum .oppidum eſt prope ſinueſſam habens ſtagna & paludes.Cumæ.oppidum campaniæ conditum a chalcidenſibus qui ex euboia venerunt & etiam cumeis a quibus nomen accepit:clarum oraculo ſybillæ quam cumeam appellãt & tẽplo Apollinis quod dedalus poſuit:ideo Vir.arcem cumeam chalcidicam appellat prope cumas eſt pallinaria ſyluas aliqui volunt cumas a fluctibus dictas:cymata.n.græce fluctus dicuntur latine.Nuceria.oppidum campaniæ adhuc retinet nomen.Gaurus.oppidum ad mare cum optima ſtatione nauium euplea etiam dicitur ideſt bona nauigantibus:Papinius in ſyluis:& placidum limen numenq; euplea carinis etiam eſt illic gaurus mõs vitibus cõſitis.Idẽ papinius.Spectat Icario nẽorosus palmite gaurus.Naualibus : nauale dicitur proprie locus in quo naues fiunt:& continentur priuſq̃ in aquam deducantur.Prole dicarchea:i. puteolanis colonis:puteoli pri⁹ vocabantur dicarchia.quoniã ea ciuitas quõdã iuſtiſſime regebatur.Iñ a puteoꝝ frequẽtia nomẽ accepit:vt aliq voluerĩt:ab aquarum putore q̃ ſulphureæ per totum illum tractum icatent. Graia parthenope:neapolis quam cumei:ide chalſidẽſes icoluerĩt & ex pithercuſis athenisq; venietes.Vñ neapolis.i.noua ciuitas appellata:& iõ graiam parthenopẽ appellauit:hoc nomẽ a parthenope vna ex ſyrenibus ſortita ẽ cuius ſepulchrũ neapoli oſtẽdebatur.Nola:clara ciuitas adhuc nomen retinet quam ãnibal poſt pugnã cannẽſẽ expugnare adortus a Marcello q erat it⁹ a muris pulſ⁹ fugatuſq; ẽ:tũc primũ Annibal didicit ſe poſſe ĩ italia vici.nola ẽ ꝓpe veſuuiũ mõtẽ q nũc dicitur mons ſũmæ:vbi naſcit̃ vinum græcum:arſit ille mons imperante Tito.in qua conflagratione duo viri clariſſimi deſiderati ſunt.Saleius baſſ⁹ & Plinius qui naturalem ſcripſit hiſtoriam.Poeno:Annibali.Aliphe:oppidulũ campaniæ & ẽt acerræ q̃s clanius amnis vndationibus infeſtat.ideo dicit Virgilius:& vacuis clanius non æquus acerris.ſunt acerræ ꝓpe nolã:& nucerĩã.Sarraſtis populos:Sarnus fluuius adhuc retinet nomen a quo ſarraſtes populi : ideo poeta mitem appellat:ſarnum quoniam non eſt pceps ĩ curſu nec accolas inundationib⁹ vexat . Phlegrei ſinus:campus phlegre⁹ eſt in campania in quo hercules:vt volunt fabulæ prope acheruſiam paludem deleuit gigantes & a pompa triumphi pompeios oppidũ appellauit quod iõ fictũ ẽ autore Strabõe quoniã terra illa ſuapte virtute pꝑlioꝝ cõcitatrix erat.ſulphureus ẽ ille tractus & iõ calidas habet aquas & aliquãdo naturali incendio flagrat.Miſenus:eſt promontorium prope cumas denominatum a miſeno comite æneæ vt placet Virgilio.Sedes bai:baius ſocius vlyſſis ithacenſis nomen dedit bais vbi erant balneæ ab oĩ

bus celebratæ fingunt poetæ typheum gigantem fulmine delectum ſub his locis eſſe ſepultum. Ithaceſia ab ithaca patria vlyxis. Prochyta: eſt inſula ante auſenum prope quam eſt inarime quæ & ænaria dicitur a ſtatione nauium æneæ ſub qua dicitur ſepultus typheus gigas. Inſula telonis: capreæ vbi telon vt dictū eſt regnauit: ſaxoſa eſt inſula non procul a neapoli. Calacia: oppidum campaniæ prope ſurrentum. Vnde pocula quondam afferebantur. Martialis. Surrentina bibis: nec myrrhina picta nec aurum. Sume dabunt calices hæc tibi vina ſuos. Auella oppidum non procul a nuceria que anguſtos habet campos ad triticū ferendum. Capua eſt caput campaniæ vt dictum eſt quæ fortunæ indulgentia elata poſt pugnam cannēſem deſciuit ad pœnos. Serenis: proſperis. Modum: menſurā. Prauo tumore: ſuperbia vt habebimus demum romani campanos vi ſubactos calamitatibus affecerunt: & eorum agros ſorte diuiſerunt. Scipio: qui poſtea cognominatus eſt aphricanus: hos populos formabat ad prælium: & voluit vt pilis. i. haſtis vterentur Ferro: thorace ferreo de more parentum. nam campani gerebant tela leuia. Virg. de cāpanis ait. teretes ſūt aclides illius tela: ſed hæc lento mos eſt aptare flagello. aclis ē telum breue q̄ amēto iuuaẗ. Ad rura: ad vſū ruris & agriculture ipſe Scipio quē laudat poeta: Vibrare: vibabat Murales: foſſas murorum Vadum: fluuiū Alite planta: pede celeri. i. curſu ſuperabat equum qui admotis calcaribus impellebatur ad curſum. Præuertit: tranſit. Virgilius dixit volucremq; fuga preuertitur ebrum. & horatius in ſermonibus. illuc preuertamur. ideſt tranſeamus. Spatium diſtantiam quæ erat ab vno latere caſtrorum ad aliud. Martia: bellicoſa & ſeuera. Faciles: molles non retortæ. Flagrabāt lumina. ad imitationem Virgilij tribuit hoc Scipioni poeta qui de Auguſto ſic cecinit in octauo. geminas cui tempora flammas Læta vomunt. Suetonius de oculis auguſti ſic ſcribit. Oculos habuit claros: & nitidos quibus ēt exiſtimari volebat ineſſe quiddam diuini vigoris gaudebatq; ſiqui ſibi acrius intuenti quaſi ad fulgorem ſolis vultum ſuum ſubmitterent ad quod alludit ſyllius dicens. gratuſq; inerat viſentibus horror. Affuit & ſānis: deſcribit nūc ſamnites qui ſūt poſt campanos orti a ſabinis voto vere ſacro. inde ſabelli dicti per diminutionem opicos qui vicati habitabant eiecerūt ſedeſq; illic poſuere ſuas. nunc ad bellum venerunt pro romanis ſed ignominiæ acceptæ cū. ſ. ſub iugū miſſi ſūt ill'i mētē veniebat. poſt cladē ad cānas defecerūt ad Annibalē. L. ſylla tādē eos deleuit Veteri ira. ſānites bellū gerentes cū rōanis. T. Veturio caluino &. ſp. Veturio conſſ. ad furcas caudinas quæ ſunt in ſamnio exercitum romanum inſidijs: & fraude locorum circumuētum cum magno romani nominis dedecore ſub iugum miſerunt: & ipſos conſules prope ſemitudos. Inde papyrius curſor ſamnites magno prælio vicit. & vt ignominiam acceptam vlciſceretur ſeptem milia hoſtium ſub iugum miſit: & adempta ſigna recuperauit & ponti⁹ herēnij fili⁹ ſāniū imperator vt conſulum ignominiam expiaret ſub iugum cum cæteris miſſus eſt. aliqui dicūt non a papyrio ſed a. L. Cornelio dictatore ſamnites ſub iugum miſſos fuiſſe. hæc autem erat vetus ira quā ſānites habebāt erga romanos. Batalū mucræ & bouianum fuerunt oppida ſamni-

Prole dicarchea multo cum milite graia
Illic parthenope ac pœno non peruia nola
Alife & clanio contemptæ ſemper acerræ
Sarraſtis etiam populos totaſq; videres
Sarni mitis opes: illic quos ſulphure pigues
Phlegrei legere ſinus miſenus & ardens
Ore giganteo ſedes rhaceſia bai.
Nō ꝓchyte non ardētem ſortita typhoea
Inarime non antiqui ſaxoſa telonis
Inſula: nec paruis aberat calatia muris
Surrentem & pauper ſulci cerealis auella
In primis capua heu rebus ſeruare ſerenis.
Inconſulta modū & prauo peritura tumore.
Lectos rectoris formabat ſcipio bello.
Ille viris pila & ferro circundare pectus
Addiderat leuiora domo de more parentum
Geſtabāt tela ābuſtas ſine cuſpide cornos.
Aclidis vſus erat: factęq; ad rura bipennes.
Ipſe inter medios venturæ ingentia laudis
Signa dabat: vibrare ſudem trāſmittere ſaltu
Muralis foſſas vndoſum frangere nando
Indutus thoraca vadum: ſpectacula tanta
Ante acies virtutis erant: ſæpe alite planta
Ilia ꝑfoſſum & campi per aperta volantem
Ipſe pedes præuertit equū: ſæpe arduus idē
Caſtrorū ſpatiū & ſaxo trāſmiſit & haſta.
Martia frōs facileſq; comæ: nec pone retroq;
Cæſaries breuior: flagrabant lumina miti
Aſpectu gratuſq; inerat viſentibus horror.
Affuit & ſamnis nondum vergēte fauore

tum.bouianum fuit oppidum caput ſamnitum opulentiſſimum armis viriſq;.inde bouiania luſtra dicit.i. ſyluas:& paſcua.luſtra ſũt cubilia ferarum:& latebræ. Fatigãt.exercẽt venãdo & colẽdo.Caudinis faucibus.furcæ caudinæ ſunt i ſamnio.ſaltus duo ſunt inquit Liuius alti anguſti ſyluoſiq;:montibus circa ppetuis inter ſe iuncti. iacet inter eos ſatis patẽs clauſ⁹ i medio cãp⁹ herbid⁹ aquoſuſq; per quẽ mediũ eſt iter ſed antequam venias ad eum ĩtrãdæ primæ anguſtiæ ſunt:& aut eadem qua te ĩſinuaueris retro repetenda via eſt:aut ſi ire porro pergas per alium ſaltum arctiorem ĩpeditorem que euadendũ.Rufre:eſernia:& herdonia fuerunt oppida in ſamnio:ſamnites nunc dicuntur beneuentani.Bruttius haud diſpar animorũ:bruttij ſũt poſt ſamnites vſq; ad fretũ ſiculũ ita denominati autore Strabone ad cõtumeliã a lucanis quoꝝ fuerãt paſtores a quibus aufugerunt:nam bruttius ligua lucana ſignificat rebellẽ. Trogus tñ dicit denoiatos fuiſſe a bruttia muliere quæ illis tradidit lucanoꝝ oppidũ lucani ſũt finitimi bruttijs:quoꝝ caput erat petilia condita a philoctete.lucani habuerunt originẽ a ſamnitibus.hirpini ſunt finitimi lucanis:qui etiã ſamnitica gens ſũt:& ex luppo nomen acceperunt:qui illis in deducẽda colonia dux oblatus eſt.Lupũ eni ſamnites vocãt hirpum.Additur his calaber.calabria dicta ẽ etiã meſſapia a meſſapo duce.& peucetia a peucetio fratre œnotriq veniẽs ex archadia i iapygijs montibus conſedit.œnotrus vero in alia parte italiæ:q̃ vergit ad mare tyrrhenũ. & a ſe denominauit œnotros.Quõdã hæc regio magna græcia dicta ẽ.Salentini ſunt poſt appulos appellatia ſolo.i.mari.In quo idomeneus veniens ex creta cum illyricis amicitiã iniuit.Coaluerunt eni ſalẽtini ex creta illyrico : & italia Brũduſiũ.eſt oppidũ in finibus italiæ verſ⁹ pelopõneſũ.portu nobile.nomẽ accepit a ſitu & natura loci ac port⁹:forma eni ip̃a carnib⁹ ceruinis ſimillima ẽ.ligua q̃ppe meſſapioꝝ brũduſiũ dr̃ caput ceruı.Cethego audaci . alludit ad illũ cethegũ qui in rempu.cõiurauit vna cũ alijs corruptiſſimis ciuibus duce catilina.& tãdem in carcere tulliano necatus eſt.In diſcreta.indiuiſa quoniam erãt oẽs pmixti.Leucoſia inſula eſt e regione ad ſinũ poſſidoniatẽ.nomẽ ab vna ex ſyrenib⁹ ſortita.Picẽtia.erat caput picentũ q ſũt ꝓpe lucanos & ſãnites.peſtũ oppidũ lucaniæ aliter poſſidonia dr̃.vbi roſaria bis in anno geminabãt.V ñ Martialis biferiq; roſaria peſti:Cerille.oppidum picentum quod Anibal deleuit cum nimia pertinacia romanorũ amicitiam coleret.& illis fidem ſeruaret. Syllarus.eſt fluuius inter picẽtes & Lucanqs:cui ꝓprium illud ineſſe traditur inquit Strabo:vt in eius aquã demiſſa virgulta durẽtur in ſaxum forma tamen coloreq; ſeruato.Inoleſcere.ĩdurati ſalernũ oppidũ Paulo ſupra mare quod pugnax ideo appellãt quoniã romani propter picentes lucanos:& bruttios ſalernũ cuſtodiæ gratia muniuere.Falcatos curuos iſtat falci Vit. Falcati quomin⁹ enſes.Buxẽtũ.eſt oppidũ lucaniæ:a quo buxẽtia pubes:ipſe cethegus. Exertus nudat⁹.Gentili more.q̃m cethegi nudo humero ibãt ad bellũ.vñ cictuti dicebãtur:hic mos auſpiciũ habuit a.L.cethego q i pugna vſus ẽ humero exerto.Luca.Exertiq; man⁹ veſana cethegi.Duro.aſpero q̃m nõ timebat frena.Robur iuuẽte:ſuæ.ſ.ip̃e cetheg⁹ exercebat i ore eq duro:& nõ parẽte lupatis.Vos etiã attritæ:deſcribit nunc gallos ciſalpinos quos dicit bello attritos q̃m huius regionis populi gallicum antea per

Ad pœnos:ſed nec veteri purgatus ab ira.
Qui batalũ mucraſq; metuit bouiania:quiq;
Fatigant luſtra:aut caudinis faucibus hærẽt.
Et quos aut rufre aut quos eſernia:quoſue
Obſcura incultis herdonia miſit ab agris.
Bruttius haud diſpar aĩorum: vnaq; iuuẽtus
Lucanis excita iugis:hirpinaq; pubes
Horrebat telis:& tergo hirſuta ferarum.
Hos venatus alit:luſtra incoluere ſitimq;
Auertunt fluuio:ſomniq; labore parantur.
Additur his calaber:ſalentinæq; cohortes.
Nec nõ brunduſium quo deſinit itala tellus
Parebat legio audaci permiſſa cethego.
Cui ſocias vires atq; indiſcreta maniplis
Arma recenſebant:nunc ſeſe oſtendere miles
Leucoſie e populis:nũc quem picentia peſte
Miſit:& exauſtæ mox pœno marte carillæ
Nũc ſilarus quos nutrit aq̃s quo gurgite tra
Duriciẽ lapidũ merſis iole ſcere ramis. (dunt
Ille & pugnacis laudauit tela ſalerni.
Falcatos enſes & quæ buxentia pubes.
Aptabat dextris irraſæ robora clauæ.
Ipſe humero exertus gentili more parentũ:
Difficili gaudebat equo:roburq; iuuentæ
Flexu cornipedis duro exercebat in ore.
¶Vos etiam atritæ deſolatæq; virorum
Eridani gentes nullo attendente deorum

tulerat furorē:& ī trāſitu Annibal mlta īcōmoda acceperāt. Deſolatæ. deſtitutæ & exauſtæ viris i bello de ſideratis. eridan⁹ alio noie dr̄ pad⁹:q vt ſcripſit ſcepti⁹ metrodor⁹ nomē accepit a picea arbore q̄ plurima eſt ad ıpi⁹ fōtē & a gall' pades dr̄. Iñ cū phaetō q & eridan⁹ dr̄ ardēs ī ıp̄m decidiſſet eridan⁹ appellat⁹ eſt. Votis. deſiderijs. Placētia quaſſata bello: qm̄ ꝑpe placētiā Annibal vicit rōanos vt dictū ē. quā expugnare etiā tētauit. placētia:& mutina retinēt adhuc nomē. Mātua vrbs īſignis Vir. alūno: iō dicit ıpam eē domū muſaꝝ. Cātu ādino. tuba Virgiliana. qm̄ Andes vic⁹ ē diſtās a Mātua duob⁹ mil ıb⁹ paſſuū quē pietulas nūc appellāt: Vbi nat⁹ ē Vir. vt ſcribit Valeri⁹ ꝓb⁹. Plectris ſmyrneis. Homericis verſib⁹. ſmyrna ē ciuitas meonjæ ī aſia pr̄ia Homeri quē Vir. imitat⁹ ē:& æquauit. iō dicit Iuue. dubiā faciētia carmina palmā. æmul⁹ dr̄ eiuſdē rei ſtudioſ⁹. Verona ē ad radices mōtiū vltra quos habitēt germani quā ateſis fluui⁹ igredit̄:& magnā ıpi⁹ partem ābit. iō Veronā atheſi circumfluā dicit. Verone adhuc viſit̄ āphitheatrū cū gradıb⁹. Fauētia. ē vrbs inter forū Liuij.& forū Cornelij. i. imolā. In agro fauētino quōdā erāt pin⁹:q̄ agris ornamēto ſūt. Vercellæ. vrbs adhuc retinet nomen. vbi erāt aurifodinæ. Pollētia. vrbs oues nigras & ad lanā optimas hēbat: iō ait pollētiā eē feracē fuſci villi. i. lanæ nigræ. villus ſignificat pilū. Iñ villoſū aīal piloſū dicim⁹. In laurētia bella. q̄ fuerūt ị agro laurēti iter Turnū & ęneā. Hocni priſca dom⁹. hocn⁹ fili⁹ fuit tyberis & mātus filiæ tytheſiæ vatis thebani. hītauit pri⁹ in his mōtib⁹ ī qb⁹ tybris ei⁹ pr̄ orit̄:& hæc erat pr̄ia dom⁹ hocni q & bianor dict⁹ ē:a quo arbitror denoiatū eē oppidū bianoꝝ qd̄ ē ꝓpe Bononiam. hocn⁹ cōparata manu ſuoꝝ in ſubſidium æneæ ꝓfect⁹ ē. vñ Virg. ī decio canit. Qui etiā patrijs agmē ciet hocn⁹ ab oris. Fatidicæ manth⁹ & thuſci fili⁹ āmis: diſcedēs ex his mōtibus q ſūt iter Bononiā & Florētiā hocn⁹ ī loco plano vrbē cōdidit & a noie matris mātuā appellauit. iō dicit Vir. Qui muros matriſq; dedit tibi mātua nomē. Mātua coaluit ex thuſcis thebanis:& venetis vñ Vir. canit. Gēs illi triplex. Bononia: oli felſina dicebat̄ ad radices appēnini: eratq; pricepſ hetruriæ īde facta ē rōanoꝝ colonia nomē accepiſſe arbitror a bois barbara ligua noie paulū violato: qm̄ in eo tractu boi hitarūt quoꝝ trib⁹ cētū & .xij. fuiſſe ſcripſit Cato ī originibus. claris viris Bononia cenſetur. & imprimis Ruffo poeta cuius mortem deplorat Martialis. rhenus eſt fluuius Bononiæ cuius pars vrbem nunc ingreditur in cuius ripis calami naſcuntur ſed ſagittis aptiores q̄ chartis. paruum rhenum bononienſem appellat ad differentiam rheni germanici. Rauenna inter paludes poſita eſt a ſabinis c ondita. quondam illic erat optima gladiatorū educatio. Tum troiana man⁹. nūc de euganeis.& patauinis loqtur: q ab Antenore Troiano habuerūt originē q euerſa Troia mare cōſcēdit:& heneti cū eo qui occiſo eorum rege philomene ad Troiā Antenoris auſpicia ſequuti ſūt: ſuperato ægeo mari ioniū igreſſ⁹ ad littus ad itimū maris adriaci ſinū puenit & euganeis qui ea loca incolebāt pulſis patauiū cōdidit:& ab henetis veneti dicti ſūt. v. mutato in. h. conſonū: vt heneti: veneti: Strabo tamē ſuſpicat̄ hortos eē hos ppl'os a venetis qui ſunt ad oceanū gallicū: euganei ſunt appellati a præſtantia & nobilitate generis. Inde qui honeſtos habet natales eugenius dicitur. Sacris oris. fatalib⁹. Profugi. a Troia: ſcilicet vnde ad euganeos nauigauit. Aquileia. vrbs vltra fines Venetiæ condita a romanis cōtra iminētes barbaros. Tum pernix ligus. nūc deſcribit ligures q ſunt intergalliam & thuſciam quorum caput Genua eſt icolūt mōtes: quōdā vicati habitabāt terrā arantes aſperrimā. fatigantesq; ligonibus: ideo dicit vagenos liguriæ populos eſſe ſparſos per ſaxa: quondam ligures non multum equo militabāt: ſed pedites in tumultuarijs præſertim pugnis optimi erant: ideo poeta ligures pernices appellat. i. veloces in curſu: &

Votis tunc veſtris: caſura ruiſtis in arma.
Certauit mutinæ quaſſata placentia bello.
Mantua mittenda certauit pube cremonæ.
Mātua muſarum domus: atq; ad ſydera cātu
Euecta andino:& ſmyrneis emula plectris.
Tum verona ateſi circūflua:& vndiq; ſollers.
Arua coronātē nutrire fauētia pinum.
Vercellæ fuſciq; ferax pollentia villi.
Et quondā teucris comes in laurentia bella
Hocni priſca domus paruiq; bononia rheni.
Quiq; graui remo: limoſis ſegniter vndis
Lenta paludoſæ perſcindunt ſtagna rauennæ
Tū troiana manus tellure antiquitus orti
Euganea profugiq; ſacris antenoris oris.
Nec nō cū venetis aqleia ſuperfuit armis:
Tum pernix ligus & ſparſi per ſaxa vageni
In decus annibalis duros miſere nepotes.
Maxima tot populis rector fiducia brutus
Ibat:& hortādo notum accendebat in hoſtē.
Læta viro grauitas.& mentis amabile pōdus
Et ſine triſtitia virtus non ille rigoris.

agiles ad ꝑlia vtebãtur æreis parmis. In dec⁹ Annibalis.qm̄ ſuperati fuerũt ad cãnas:q̄ victoria Annibalẽ ornauit. Duros.patiẽtes laboꝝ. Vir.dicit. Aſſuetũqꝫ malo ligurẽ. Brut⁹.alludit ad Brutũ nepotẽ Catõis vticẽſis ex ſorore ſeruilia: Virũ grauiſſimũ & ĩ philoſophia ſecũdũ a Cicerone:q autor fuit cædis cæſarianæ. Brutus inquit Plutarch⁹ bonaꝝ artiũ diſciplina:& philoſophiæ ſtudijs imbut⁹ moreſqꝫ ſuos & natura graues:& humiles ciuilib⁹ negocij excitãs ad bonũ & æquũ modeſtiſſime ferri viſus ẽ:& alibi dicit: Brutũ ferũt virtutib⁹ ſuis a pleriſqꝫ amatũ ab amicis deſideratũ etiã maxime clemẽs fuit atqꝫ magnanimus ab oĩ iracundia voluptate auaritiaqꝫ alien⁹: mẽtẽ etiã rectã & iflexibilẽ ad bonũ & æquũ cõſeruãs maximã ſibi gloriã auxit. Grauitas læta. adiũcta facilitati:& clemẽtiæ. Põd⁹ mẽtis. prudẽtia grauitas fortitudo ſeueritas: magnitudo animi: cũ gratia:& humilitate vt ab oĩb⁹ amaret̃. Sine triſtitia. nã tanta virtute ꝓdit⁹ & grauitate iſita ꝓſeferebat hilaritatẽ:& nolebat laudari a rigiditate: nec amabat frõtẽ obductã:& nubilã ſed ſerenã:& cãdidã.i.nolebat videri grauis:& ſtoic⁹ ſqualore vultus & habitu horrido atqꝫ iculto: næc q̄rebat famã ſimulatiõe ſed mera virtute & talis erat qualis videri volebat. Leuo limite vitæ .i.nõ ſimulatiõe virtutis: ſed vera virtute q̄rebat famã cũ nihil ſimulatũ poſſit eẽ diuturnũ ille q̄rit famã nõ recto limite vitę q puerſa agit & vult videri bon⁹ atqꝫ laudari vt fuit philoſophi ficti quos taxat Iuue.& glauc⁹ apd̃ Platonẽ i.ij.de repu.dicit poſtremã iiuſtitiã eẽ hominẽ malũ bonũ apparere. Fid⁹ regnator ab ætna. hierõ rex ſyracuſanoꝝ miſit hos ſagittarios:& fũditores. Fid⁹.nã ſeruauit fidẽ rõanis:& ĩ amicitia & officio vſqꝫ ad exitũ vitæ pſeuerauit. Ilua.inſula eſt prope littus tyrrhenũ e regione ad volateras vbi ferꝛ effodit̃ quod redigi non poteſt in maſſam niſi deuehat̃ ĩ cõtinẽtẽ. erat ĩ ilua port⁹ argous dict⁹ ab argonautis q illac.nauigauerãt cũ medea ſororem circen viſere cuperet iluam græci appellant ethaliam. Patrio metallo.ferro quod illic effoditur. Ignoſcet q̄uis auido.ideſt quicunqꝫ vidiſſet tot agmina pepercisſet Varroni q̄tumuis auido pugnæ. Tantis agminibus.exercitum romanum comparat claſſi græcorum qui tranſmiſſo helleſponto troiam inuaſerunt. naues græcorum vt ex Homero colligitur mille.clxxv. fuerunt hominum vero.c.& xxvj.milia biſcentum additis: vt colligit euſtachius Homeri ĩterpres. Rheteo. Troiano. Feruere.celebrari & frequẽtari. Helleſpontus.eſt illud mare anguſtum qd̃ diuidit aſiam ab europa: nomen accepit ab helle ſorore phryxi q̄ illic ſubmerſa ẽ ad helleſpõtũ vrbs callipolis.vnde illud mare appellãt nunc anguſtias callipolis.cum incipit dilatari apellatur ꝓpontis.iterũ cõſtrigit̃ & appellat̃ boſphor⁹ thracius.vbi eſt conſtantinopolis. Inde ẽ mare põticũ vbi ſunt cyaneæ petræ quas ſymplegades appellant. Leandrius:a leandro qui cũ ex abydo p illud mare ad hero puellam enataret: quæ erat apud ſeſton ſubmerſus eſt.

Ingratas laudes:nec nubem frontis amabat.
Nec famam leuo quærebat limite vitæ.
Addiderat ter mille viros in marte ſagittæ
Expertos fidus ſicula regnator ab ethna.
Non totidẽ ilua viros ſed lectos cigere ferrũ
Armarat patrio quo nutrit bella metallo.
Ignoſcet quãuis auido committere pugnam
Varroni:quicũqꝫ ſimul tot tela videret.
Tantis agminibus rheteo littore quondam:
Feruere cum magnæ troiã ĩuaſere micenæ.
Mille rates vidit leandrius helleſpontus.
Vt ventum ad cannas vrbis veſtigia priſcæ
Defigunt diro ſigna infœlicia vallo.
Nec tanta miſeris iamqꝫ impendente ruina
Ceſſarunt ſuperi vicinas prodere clades.
Per ſubitum attonitis pila exarſere maniplis.
Et celſæ toto ceciderunt aggere pinnæ:
Nutãtiqꝫ ruẽs proſtrauit vertice ſiluas
Garganus:fundoqꝫ imo mugiuit anhelans
Aufidus:& magno late diſtantia ponto
Terruerunt pauidos acceſa ceraunia nautas.
Quæſiuit calaber ſubducta luce repente
Immẽſis tenebris & terram & littora ſipus.
Obſeditqꝫ frequẽs caſtrorum limina bubo.
Nec dẽſæ trepidis abſunt ſe inuoluere nubes
Ceſſarũtqꝫ aquilis:non vnus crine coruſco
Regnorũ euerſor rubuit lætale cometes.
Caſtra quoqꝫ & vallũ rabidæ ſub nocte ſilẽti
Irrupere feræ.raptiqꝫ ante ora pauentum
Adiunctos vigilis ſparſerũt mẽbra ꝑ agros.
Ludificãte etiam terroris imagine ſomnos
Gallorum viſi buſtis rupere nitores.
Terqꝫ quaterqꝫ ſolo penit⁹ tremuer̃ reuulſæ
Tarpeiæ rupes:atqꝫ atro ſanguine flumen
Manauit iouis ĩ templis:lachrymeqꝫ vetuſta

Diro vallo:ira ſuperum romanis īfœlici qm̃ hoſtes paulo poſt eo ſunt potiti. Nec tanta miſeris: deſcribit prodigia quæ fuerunt ante pugnam cannenſem priuſq̃ nouæ legiones ab vrbe ſigna mouerent decem viri libros adire ac inſpicere iuſſi ſunt propter territos homines nouis prodigijs. nam & romæ i auentino & ariciæ nunciatum erat eodem tempore lapidibus pluiſſe. Prodere prodigijs ſignificare. Maniplis: militibus. Pinnæ: eminentiæ ac ſumitates caſtrorum. Nutanti. mouenti ſeſe garganus mons eſt apuliæ: aufidus fluuius in cuius ripis fuit illa pugna. Ceraunia: ſũt mõtes epyri a crebris fulminibus denominati. Lato ponto: mari adriaco. tamen non multũ diſtant ab hydrunte ac brunduſio. Sipus: oppidum apuliæ denominatum a ſepiis quæ illuc fluctibus impelluntur. Bubo: vt inquit Pli. publicis auſpicijs maxime funebris. eſt volat trãuerſus. vnde deuia auis dicitur ab Ouidio. colitq; loca auia & deſerta: nec canit ſed gemit: ſemel intrauit cellã iouis capitolini & tota vrbs luſtrata eſt. Aquilis: vexilis romanis Rubuit lætale: quia portẽdit infœlicitatem regnis. Gallorum buſtis: buſta gallorum erant prope capitolium dicta gallis qui cũ capitoliũ obſiderent & peſte conficerentur aggerati & cremati ſũt. autor ẽ Varro: & Li. li. v. ab vrbe condita. Tẽplis iouis: ex æde capitolina iouis & albana. Quirini patris: romuli vrbis conditoris. Alia: fluuius de quo ſupra vbi romani cũ gallis infœliciter pugnauerunt. Horrificis: incutientibus horrorem Non ſedere loco: quoniam mouebantur. A parte libyes: quoniã libyci calamitatem tunc romanis afferebãt: ideo ait veniſſe faces a parte libyes: & ipſe annibal erat fax quæ italiam adurebat. Pli. ait emicant & faces non niſi cum decidunt viſæ. Vultus tonãtis: factus eſt cæli hiatus. fit & cæli hiat⁹ inquit Pli. quem vocant chaſma. Lẽnius. Vulcan⁹ a lemno inſula denominatus: faber eſt iouis in lipare inſula. Ignes. fulmina. Ethneos. ab ethna monte Siciliæ qui emittit flammas. Scopulis. pumicibus. Vertex phlegre⁹ ſũmas flãme phlegre⁹ i. ardẽs. Trepidãtia ꝓpt ignẽ q̃ admouebat. Ecce iter medios. fingit poeta militẽ quendã inſanũ vaticinantem romanis cladem futuram ad cãnas: vbi tũc caſtra habebant. Præſagus. cognoſcens euentum belli ſpiritu: quo erat repletus. Anhelat. anxius ẽ præſagiens cladem. Parcite crudeles ſuperi. vaticinium militis furentis. Ventus. vulturnus q̃ romanis pugnantibus plurimum nocuit. Rotat. intorquet. Seruilius. qui fuerat collega flaminij: & non interfuit pugnæ ad traſimenum. ſubductus igitur ab ea pugna fruſtra fuit: quoniam paulopoſt perijt ad cannas. erat. n. ꝑfect⁹ legionis in minoribus caſtris. Quo fugis. quoniam Var. cum vidiſſet aciem inclinatam cum . L. equitibus venuſiam ſe recepit Paulus autẽ eius collega cum magno impetu fertur in Annibalem ſaxo in eius caput adacto cecidit. Pons cadentũ. qm̃ Annibal ex cadaueribus romanorum põtem in aufido fecit. Belua. ideſt ipſi elephanti. Põpa triũphi. poſt pugnam cannenſem Annibal capua potitus magonem fratrem carthaginem miſit qui ad fidem victoriæ quam nunciabat i veſtibulo curiæ ãnulos aureos effudit: adiecit inde verbis quo maioris cladis indicium eſſet neminem niſi equitum atq; eorũ

Effigie patris large fluxere quirini
Maior & horrificis ſeſe extulit allia ripis.
Non alpes ſedere loco: non nocte dieue
Ingentes inter ſtetit appenninus hiatus
Axe ſuper medio libyes a parte coruſcæ.
In latium venere faces: ruptuſq; fragore
Horriſono polus & vultus patuere tonantis
Aethneos quoq; contorques e faucibus ignes
Lemnius intonuit: ſcopuliſq; i nubila iactis
Phlegreus tetigit trepidantia ſydera vertex.
Ecce inter medios belli præſagus & ore
Attonito ſenſuq; ſimul clamoribus implet
Miles caſtra feris: & anhelat clade futura.
Parcite crudeles ſuperi: iam ſtragis aceruis.
Deficiunt campi: video per denia volantem
Agmina ductorem libyæ. curruſq; citatos.
Arma virũ ſup atq; artus & ſigna trahẽtem:
Turbinibus furit inſanis & prælia ventus.
Inq; oculos inq; ora rotat: cadit īmemor æui
Nequicq̃ thraſimene tuis ſeruilius oris
Subduct⁹: quo varro fugis? ꝓh iuppiter ictu
Procumbit ſaxi feſſis ſpes vltima paulus.
Ceſſerit huic trebia exitio pons ecce cadentũ
Corpibus ſtruitur: tacituſq; cadauera fũdit
Aufidus: ac victrix inſultat belua campis.
Geſtat agenoreus noſtro de more ſecures
Cõſulis: & ſparſos lictor fert ſanguine faſces.
In libyam auſonii portatur pompa triũphi.
O dolor: hoc etiam ſuperi vidiſſe iubetis:
Congeſto læue quocunq; auellitur auro
Metitur latias victrix carthago ruinas.

TVrbato monſtris latio cladiꝗ futuræ
Signa per auſoniam p roden=
tibus irrita diuis
Haud ſecus ac ſi fauſta forent
& proſpera pugnæ
Oia venturæ conſul traducere noctem
E ſomnis:telūꝗ manu vibrare per vmbras.
Ac mō ſegniciē paulū icrepitare :mō acres
Exercere tubas:nocturnaꝗ claſſica velle.
Nec minor in pœno propi certaminis ardor.
Errumpunt vallo fortuna vergente ſiniſtra:
Conſertęꝗ manus:nā ſparſi ad pabula cāpis
Vicinis raptanda macæ fudere volucrem
Telorum nubem:ante omnis inuadere bella
Mancinus gaudēs hoſtiliꝗ vngere primus
Tela cruore cadit:cadit & numeroſa iuuētus
Nec pecudum fibras varo & contraria paulo.
Auſpicia incuſante deum compeſceret arma
Ni ſors alterni iuris quo caſtra reguntur
Arbitrium pugnę properāti in fata negaſſet.
Quę tamen haud valuit pituris milibus vna
Plus donaſſe die:rediere in caſtra gemente
Haud dubie paulo:qui craſtina iura videret
Amenti ceſſura viro:fruſtraꝗ ſuorum
Seruatas a cede animas:nā turbidus ira
Infenſuſꝗ more dilata ob prælia ductor:
Siccine nunc inquit grates preciūꝗ repēdis
Paule tui capitis? meruerūt talia qui te
Legibus atꝗ vrnæ dira eripuere minanti
Tradāt imo hoſti reuocatos illicet ēſes: (tras
Tradāt arma iube:aut pugnantū diripe dex=
Sed vos quoꝫ oculos atꝗ ora humētia vidi
Vertere cū conſul terga & remeare iuberet:
Ne morē & pugnæ ſignū expectate petēdæ
Dux ſibi quiſꝗ viā capito:cū ſpargere prim⁹
Incipiet radijs gargana cacumina phœbus.
Pandā egomet ꝑpe portas:ruite ocius.atꝗ
Ereptū reuocate diē:ſic turbidus ægra (hunc
Peſtifero pugnæ caſtra incendebat amore
At paulus iam non idem nec mente nec ore

ipſorus primores id gerere inſigne: quod falſū erat:romani enim autore Plinio promiſcue iūc anulos gerebant: qui dicit tris modios anulorū miſſos carthaginem ab annibale poſt pugnam cannenſem. Auellit leue.anulos intelligit man⁹ inquit Plinius.& prorſus ſiniſtræ maximā auto ritatem cōciliauere auro Metitur.cōtemplatur & cōſiderat viſis anulis ademptis illis qui in pu gna ceciderant.

¶ Petri Marſi interꝑtatio in nonum volu= men Syllij Italici.

TVrbato monſtris latio. Deſcribit initi um pugnæ cānēſis fingitꝗ numia ad tantū ſpectaculum deſcendiſſe :quo= rum aliqua pro romanis : aliqua pro pœnis itabant. Varroniſꝗ veſania deſcribit qui vetantibus auſpicijs.& collega intercedente pu gnam iniuit vt noua clade romanum nomē affi ceret. Monſtris .prodigijs quę futurā cladē por tenderant . Prodentibus.manifeſtantibus. Irri= ta.neglecta a romanis & Varrone iprimis:qui i hoſtem ita ꝑperabat ac ſi omnia ſigna fœlicia fuiſſent:& ſic eius iprudentia taxatur. Fauſta. fœlicia. Oia.ſigna. Conſul. Varro Ex ſomnis.vi gilans. Traducere·traducebat. Acres .pugnam indicentes & bello aptas. Claſſica.ſigna belli. Velle. pro volebat Mace.populi lybiæ de qui= bus ſupra. Volucrem nubem.multitudinem ſa= gittarum. Mancinus.erat ex romanis:& prim⁹ cecidit. Nec pecudū fibras.ſēſus ē & ordo. Var. nō abſtinuiſſe eo die pugna:q̄uis auſpicia eēnt cōtraria niſi paulus timēs inſidias obſtitiſſet:pe nes quē eo die iperiū erat.alternis quippe die bus imperabāt.paulus ergo accuſabat fibras.i. mala ſigna quæ inextis apparebant & auſpicia quæ vetabant pugnam.nam cum Varro extem plo pugnaturus eſſet & puli nō ederent:Paulus ei nunciari iuſſit vt caueret. Deum.deoꝝ ſigna romanis cōtraria portendebant.enim infœlici= tatem. Arbitrium.i voluntatem & poteſtatem pugnandi. Properāti i fata:Varroni temere eū/ ti in apertum diſcrimen. Quę.ſors. Plus vna die quoniā ſequenti die pugnatus eſt. Amēti.iſano Varroni. Ductor. Varro. Siccine nunc inquit:cō uicia Varronis in paulum vociferātis emiſſum hoſtem e manibus debellariꝗ potuiſſe ni ceſſa tum eſſet:& paulū igratitudinis accuſat: & per interrogationem exprobat populi beneficium q.d.cū deberes oibus te piculis exponere i gra= tiam po.ro.referres qui te eripuit vrnę.i.iudicio differs nō mō bellū ſed ipſam victoriā. & ſic tra hit illū in inuidiā tanq̄ cū ānibale ſētiret & rēpu. ro·ſuperatū iri cuperet. Repēdis. refers grām. Tui capitis.vitæ tibi conceſſę a populo:cū i bel lo illyrico male vt dicebat rē geſſiſſet paul⁹ adeo

vt pene damnaretur. Dira.mortem aut exilium. Vrnæ.iudicio quoniam vrna in iudicijs vtebã/tur:vt nunc fit in liberis ciuitatibus. Tradãt hoſti.ironice loquitur:& ex ſtomacho in paulum. Reuocatos.quoniam paulus ſuis volentibꝰ pugnare obſtitit:timens pœnorum inſidias. Sed vos quorum oculos.vertit ſermones ad milites Varro quibus pugnam pollicetur quam affe/ctabant.Conſul.Paulus.ordo eſt.ne expectate morem. & ſignum pugnæ:quod ſolet ab imperatore dari:ſed quiſqꝫ ſit ſibi dux:& viaȝ capiat ad prælium . ſeruat decorum temerari conſu/lis:qui morem pugnandi ac diſciplinam militarem frangebat.Portas.caſtroruȝ.ſ.Egra caſtra paulopoſt perituros milites.quod videns pau/lus non aliẽ merebat ꝗ parẽs mortuo filio:& boni imperatoris decorum ſeruat poeta. qui militum non ſecus ac filioruȝ curã habere debet.talis erat paulus& eohabitu oris quo fuit poſtea cum vidiſſet cãpũ ſtratum cadaueribus roma/norum.Obſeruãte.obijciẽte ſeſe:malũ quippe futuruȝ ꝓuidebat paulus:quẽ laudat Syllius a prudentia.Spe lucis.vitæ. Exanimata.ꝑ dolorẽ qſi extra ſẽſꝰ & pene mortua. Tepẽtes.pene deſtitutos calore naturali.i.ꝓpe mortẽ.tepidũ quippe eſt inter calidũ & frigidum.Per totiens inqt preces pauli ad Varronem & īcipit a calamitatibus acceptis vt arguat ab vtili bello abſtinendum. Totiẽs cõcuſſæ:quaſſatæ bellis & calamitatibus. Nouus miles.ſenſus eſt.Si milites nñi: qui paulo ante in militiã nomẽ dederũt: diſcũt ſedendo nõ timere annibalẽ tot victorijs terribilem ſatis eſt. Nec frigidus.nõ timẽs:qm̃ q timet friget.Cũctator& æger.cõfutatio eſt.& ait: Niſi fabius fuiſſet cũctator:qd vos vitio vertitis iam hos milites nõ haberemus:ſed Marte abſumpti iam pridem fuiſſẽt:vt accidit flaminio: & ſuis ad traſimenum. Culpatis.reprehenſis a vobis qui appellatis eũ timidũ & cunctatorem Aeger .timidus:debilis ĩ martẽ.Haud quos flaminius.capeſſunt ĩquit arma : qui fuerunt ſub Fabio:ſed non illi qui fuerunt ſub Flaminio. Sed dira auertite diui. hoc adiecit:ne videretur patriæ ĩprecari. Aures pãde deo.i.ſi nõ credis mihi ſaltẽ crede Sybillæ:quæ cecinit:vt caueremus a campis ætolis:ideo dixit ſupra:Dãnatoqꝫ deũ quondã per carmina campo. Deo. Sybillæ maſculino genere ꝓtulit more Virgiliano ſupra de iunone cecinit: Laude ſuper tanta monitor deus:reſpiciens ad ipſum numẽ.Gry/nea apollinea.a gryneo nemore:Vbi apollo colebatẽ.Grynea eſt ciuitas in finibus ęoliæ: & ioniæ.Pli.ait.Gryneũ eſſe ꝓmontorium.regnãte Tarquinio ſuperbo anus quædã romã venit afferens noueȝ libros.quos diuina oracula eẽ di/

Sed qualis ſtratis dilecto milite campis
Poſt pugnã ſtetit ante oculos:atqꝫ ora futuro
Obuerſante malos:ceu iam ſpe lucis adẽpta:
Cum ſtupet exanimata parẽs:natiqꝫ repẽtes
Nequicq̃ fouet extremis amplexibus artus.
Per totiens inquit concuſſæ mœnia romæ
Perqꝫ has nox ſtigia q̃s iã circũuolat vmbra
Inſontis animas cladi parce obuius irę:
Dum tranſit diuum furor:& cõſumitur ira
Fortunæ.nouus annibalis ſat nomina ferre
Si diſcit miles.nec frigidus aſpicit hoſtem.
Nonne vides cum vicinis auditur in aruis:
Quã ſubitus liquat pallẽtia corpora ſãguis:
Quãqꝫ ſiuãt arma ãte tubas? cũctator& eger
Vt rere in pugnas fabius quoſcũqꝫ ſub illis
Culpatis duxit ſignis:nunc arma capeſſunt.
Haud quos flaminius ſed dira auertite diui.
Sin nr̃is animus mõitis:precibuſqꝫ repugnat
Aures pande deo:cecinit grynea per orbem
Hęc olim vates:& te pręſaga:tuoſqꝫ
Vulgauit terris proauorum ætate furores.
Iamqꝫ alter tibi:nec perplexo carmine coram
Fata cano vates ſiſtis ni craſtina ſigna:
Firmabis noſtro phœbeæ dicta ſybillę
Sanguie.nec graio poſthac diomede ferẽtur.
Sed te ſi pręſtas inſignes conſule campi.
Hæc paulus lachrymęqꝫ oculis ardẽtibꝰ ortę.
Necnõ & noctem ſceleratus polluit error
Xantipo captus libycis tolerarat in oris
Seruitium ſatricus:mox inter pręmia regi
Autololum dono datus ob virtutis honorẽ.
Huic domus.& gemini fuerãt ſulmõe relicti
Matris in vberibus nati mancinus:& vna
Nomine rhetęo ſolymus:nam dardana origo
Et phrygio genus a proauo:q ſceptra ſecutus
Aeneę claram muris fundauerat vrbem:
Ex ſeſe dictam ſolymon:celebrata colonis
Mox italis paulatim attrito nomine ſulmo.
Ac tum barbaricis ſatricus cum rege cateruis
Aduectus:quo non ſpretum:ſi poſceret vſus
Noſcere getulis latias interprete voces.

Poſtq̃ poſſe datum peligna reuiſere tecta
Et patrium ſperare larē:ad conamina noctē
Aduocat:ac furtim caſtris euadit iniquis.
Sed fuga nuda viri.ſumpto nã proderē cœpta
Vitabat clypeo:& dextra remeabat inermi.
Exuuias igitur:proſtrataq; corpora campo
Luſtrat:& exutis mancini cingitur armis.
Iamq; metus leuior:verũ cui dēpta ferebat:
Exangui ſpolia:& cuius nudauerat artus.
Natus erat paulo ãte mace ꝓſtratus ab hoſtē.
Ecce ſub aduentũ noctis:primumq; ſoporem
Alter natorum ſolymus veſtigia vallo
Auſonio vigil extulerat:dum ſorte viciſſim
Alternat portæ excubias:fratriſq; petebat
Mancini ſtratum ſparſa inter funera corpus.
Furtiua cupiens miſerum componere terra.
Nec longũ celerarat iter:cũ tendere in armis
Aggere ſydonio venientem conſpicit hoſtē.
Quodq; dabat fors ĩ ſubitis:nec opina ſepul
Oetoli condit mēbra occultata thoãtis.(chro
Inde vbi nulla ſequi ꝓpius pone arma:virũq;
Incomitata videt veſtigia ferre per vmbbas.
Proſiliens tumulo contorquet nuda parentis
In terga.haud fruſtra iaculũ:tyriãq; ſequētē
Satricus eſſe manũ:& ſydonia vulnera credēs
Antorē cæci trepidus circunſpicit ictus.
Verum vbi victorem iuuenili robore curſus
Attulit:& notis fulſit lux triſtis ab armis:
Fraternuſq; procul luna prodente retexit
Aute oculos ſeſe:& radiauit cominus vmbo:
Exclamat iuuenis ſubita flammatus ab ira:
Non ſũ equidē ſulmōe ſatus tua ſatrice ꝓles:
Nec frater mancine tuus:fatearq; nepotem
Pergameo indigum ſolymo:ſi euadere detur
Hinc noſtra te ĩpune manu.tu nobile geſtes
Germani ſpoliũ ante oculos.referaſq; ſupba
Me ſpirante domus pelignæ perfidus arma.
Hæc ribi cara parens apta ad ſolatia luctus
Dona feram nati:vt figas æterna ſepulchro.
Talia vociferans ſtricto mucrone ruebat.
Aſt illi iam tæla manu:iamq; arma fluebant

uina oracula eſſe dicebat: eos dixit ſe vendere velle.& magnum pro illis exigebant p̄ciũ repudiata tres igni abſumpſit.& cum idē peteret ꝓ reliquis:& obaudiret tres alios cõ buſſit & pro eodem p̄cio inſtabat. Tarquinius eos emit conſultis prius auguribus: non minore p̄cio : q̃ qđ erat petitum ꝓ omnibus.diſceſſit anus & nunq̃ poſtea cõparuit : libri tres in ſacrarium conditi Sybillini ap pellati. Seruata fuerũt hæc carmia diligenter : & iminente aliquo periculo decem viri iuſſu ſe natus illa iſpiciebant:quæ ſeruabãtur in arca lapidea in templo Iouis capitolini. Præcia.Praſcia rerum futurarum. Tuos furores.hoc dicit: vt deterreat Varronem a pugna: ne in ſe carmina ſybillina videãtur dicta.& loc⁹ eſt ab honeſto.Aetate proauorũ:regnante Tarquinio ſuperbo.Nec ferentur.non dicētur poſt hac campi diomedei:ſed denominabũtur a calamitate:cuius tu conſul autor eris.hæc omnia eo ſpectãt:vt pugnã diſſuadeat ab honeſto & v:ili.Ardētibus.accēſis nimio dolore. Scelerat⁹ error nã ſolym⁹ patrē ſuũ ſatricũ p errorē i teremit ſatric⁹ ſulmonēſis erat:cui duo filij fuerũt:Mancin⁹ & Solymus.Captus.in prio bello pũico in libya a Xantippo lacedæmonio & datus fuit regi autololum de quibus dictum eſt.Seruitium. ſeruitutem.Nomine rheteo.Troiano.vocabaẽ enim Solymus a Solymo Troiano:qui venit cũ ænea:hoc idem canit Oui.in faſtis:Huius erat ſolymus phrygia comes vnus ab ida:A quo ſulmonis mœnia nomen habent.Proauo Solymo comite æneæ. Claram vrbem.hoc dicit propter Ouidiũ multi nominis poetã quo ſulmo pluri mum cenſetur & fulget Attrito.quoniam o mutaẽ in u & y auferẽ.& ſulmo dicitur.Cum rege. ſcilicet autololum.cui dono fuerat dat⁹ ob rem bene in prælio geſtam:eratq; interpres Satric⁹ cum iam vtrãq; linguam calleret:ſed cũ noctu fugeret ad romanos a filio per errorem interfectus eſt.Getulis.libycis.ordo eſt:Quo interprete nõ erat ſpretum getulis noſcere latias voces ſi vſus ideſt neceſſitas poſceret. Ad cõamina.ad id quod efficeẽ conabaẽ:redire ſcilicet ad ſuos. Iniquis.hoſtibus ĩ quib⁹ ſeruiuerat.Nuda.qm̃ vt expeditior eſſet arma dimiſit: & ſic properabat ad romanos.Armis mancini.qui erat filius Satrici.& priore die in pugna ceciderat.Macę libyco:quoniam mace populi ſunt libyes.Viciſſim.quoniam viciſſim fiebant excubiæ i caſtris & ad portas caſtrorum Cõponere.humare clã. Aggere ſidonio.caſtris punicis. Oetoli thoãtis huius meminit Strabo libro ſexto his verbis: Prima vrbs eſt Temeſa:quam auſonij condiderunt:noſtræ aũt ætatis homines Tempſam vocarunt :poſt illos eam habitauerunt thoãtis eo

n ii.

mites ortoli:quos eiecẽt Brutij.Pone.poſt ipſũ ſatricum:qui ſolus veniebat.Triſtis ab effectu: quoniam Solymo triſtitiã afferebat. Vmbo fraternus:clypeus mancini:quem Satricus nũc habebat. Non ſum equidem.verba Solymi indignantis Satricum:quem putabat geſtare arma Mancini fratris. & ait ſi hinc euades impugne fatebor me degeneraſſe a maioribus meis. Pergameo.Troiano.Nepotes.vnum ex ſucceſſoribus.Nomie quippe nepotum veniunt poſteri.Tu nobile geſtes:ſic Aeneas apud Virgilium de Turno.Tu ne hinc ſpolijs.indute meorum eripere mihi. Spirante.viuo. Superba. clara. Aſt illi.Satrico cadebant ob nimius dolorem tela e manibus auditis verbis ſolymi. Parce precor:verba ſatrici precantis Solymus. ne in ſe vlterius ſæuiat. Ne damnes.ne macules tuas manus mea cęde. Ille ſatricus.quẽ modo nominaſti. Eram pœnus.poteram videri hoſtis:cum ab illis venirem:& me noſſe non poterat:hoc dicit vt excuſet filium:timens quod accidit:ne dolore admiſſi ſceleris ſibi mortem inferret. Curarum tibi prima laus eſt Satrici a pietate in patriam:qui in tanto rerum diſcrimie.ac limine tam acerbę mortis de patriæ ſalute cogitabat:qua viro e natura viuenti nil debet eſſe antiquius. Impellere ſigna.ideſt dicitur cras Varronem daturũ militibus ſignum pugnæ. Impellere autem dixit ſigna:ideſt vexilla:vt temeritas Varronis oſtenderetur. Cardine fine.Rigentis.ſtupidi iam cognito errore. Attonito.ipſi Solymo filio attonito. Quis teſtis noſtris.verba Satrici nitentis excuſare vulnus illatũ a filio.& incipit a confutatiõe:vt res ipſa poſcebat. Nemo inquit affuit:qui factum prodat:quod tibi aliquando poſſit obijci.In fine laborum.in morte. Cõdas:claudas& cõpõas:vt mor erat.vñ penelope apud Ouidium: Ille meos oculos comprimat: ille tuos. Siccine te nobis.quærimoniæ Solymi ad fortunam. Sidonijs impercitus.ideſt valde concitatus.& iratus ipſis hoſtibus ob mortem fratris. Dediſſe ſigna dubia.ideſt ſaltem hoc dediſſes fortuna vt parẽtem non agnouiſſem:quoniam arbitrater me ſcelus non ademiſſe. Infauſti.infœlicis. Iniquis ſuperis.qui permiſerunt vt tantum ſcelus admitterem. Pollutæ dextræ. verba Solymi ad lunam teſtem ſui ſceleris. Dextræ meæ. quam polui ſanguine paterno. Titania.luna.

Damnato viſu.oculis meis iam damnantis. quaſi dicat.Iam nõ eſt ęquum me viuere pollutum cæde patris& fœderis præcordia enſe. Scripſit ſanguineis litteris in clypeo hæc verba: Fuge prælia Varro. Tegmen.clypeum:in

Audita patria:natiſq; coniuge & armis.
Ac mẽbra &ſẽſus gelid⁹ ſtupefecerat horror
Tum vox ſemianimi miſerãda effũditur ore.
Parce precor dextrę: non vt mihi vita ſupſit:
Quippe nephas hoc velle frui:ſed ſãguie nr̃o
Ne damnes nate manus.carthaginis ille
Captiuus patrias nũc primũ aduectus ĩ oras.
Ille eo ſũ ſatricus ſolymi gen’: haud tua nate
Fraus vlla ẽ:iaceres in me cum feruidus haſtã:
Pœnus eram.verum caſtris elapſus acerbis
Ad voș:carę ꝓperabam coniugis ora.
Hũc rapui exanimi clypeũ:ſed iã vnice nobis
Hæc fratris tumulis arma excuſata reporta.
Curarũ tibi prima tamen ſit nate referre
Ductori monitus paulo producere bellum
Nitatur:pœnoq; neget certamina martis.
Augurio exultat diuum immẽſãq; ꝓpinqua
Stragem acie ſperat.quęſo prohibete furẽtẽ
Varronem.nãq; hũc fama eſt ĩpellere ſigna.
Sat magnũ hoc miſerę fuerit mihi cardie vitę
Solamen cauiſſe meis.nunc vltima nate
Inuẽto ſimul:atq; amiſſo redde parenti
Oſcula:ſic fatus galeã exuit:atq; rigenti
Inuadit nati tremebundis colla lacertis
Attonitoq; timens verbis ſanare pudorem
Vulneris ĩpreſſit tęlum excuſare labora:
Quis teſtis noſtris:q̃s cõſcius affuit actis?
Non nox errorem nigrãti cõdidit vmbra.
Cur trepidas? da nate magis:da iũgerẽ pectus
Abſoluto ipſe manum:atq; in fine laborum
Hac cõdas oculos dextra precor.at miſer imo
Pectore ſuſpirans iuuenis non verba:viceſq;
Alloquio vocem ue refert:ſed ſanguinis atri
Siſtere feſtinat curſum:laceroq; ligare
Ocius illachrimans altum velamine vulnus.
Tandẽ iter gemitus miſerę erupere querelę.
Siccine te nobis genitor fortuna reducit
In patriam:ſic te nato natumq; parenti
Impia reſtituit:fœlix o terq;:quaterq;
Frater cui fatis genitorẽ agnoſcere ademptũ.
Aſt ego ſidonijs impercitus ecce parentem

Vulnere cognoſco.ſaltem hoc fortuna fuiſſet:
Solamen culpę:dubia vt mihi ſigna dediſſes
Infauſti generis verum linquetur iniquis
Non vltra ſuperis noſtros tolerare labores.
Hæc dum amens queritur:iam deficiēte cruore
In vacuas ſenior vitam deſperſerat auras.
Tum iuuenis mœſtū attollens ad ſydera vultū
Pollutę dextræ:& facti titania teſtis
Infandiq; nocturno mea lumine tæla
Dirigis in patrium corpus non amplius inquit
His oculis & damnato & violabere viſu.
Hæc memorat.ſimul enſe fodit p̄cordia:& atrū
Suſtentans vulnus mananti ſanguine ſignat
In clypeo mandata patris:fuge prælia varro.
At ſummi tegmen ſuſpendit cuſpide tæli.
Defletumq; ſuper proſternit membra parentē.
Talia venturæ mittebant omnia pugnæ
Auſonijs ſuperi:ſenſimq; abeuntibus vmbris
Conſcia nox ſceleris roſeo cedebat eoo.
Ductor in arma ſuos lybis:& romanus ī arma
Excibat de more ſuos:pœniſq; ridebat
Qualis nulla dies omni ſurrexerit æuo.
Nec verborum īquit ſtimulantū pœnus egetis.
Herculeis iter a metis ad iapigis agros
Vincendo emenſi nuſq̄ eſt animoſa saguntos
Conceſſere alpes.pater ipſe ſuperbus aquarum
Auſonidum eridanus captiuo defluit alueo.
Strage viſū merſus trebia eſt atq; ora ſepulto
Lydia flaminio premitur:lateq; refulgent
Oſſibus:ac nullo ſulcantur vomere campi.
Clarior his titulis plus allatura cruoris
Lux oritur.mihi magna ſatis ſat vero:ſuperq;
Bellandi merces ſit gloria.cętera vobis
Vincantur.quicquid diti deuexit ibero.
Quicquid in ætneis iactauit roma triumphis
Quin etiam libyco:ſi quid de littore raptum
Condidit:in veſtros veniens ſine fortibus enſes.
Ferte domosq; dextra dabit.nil victor honoris
Ex opibus poſco.raptor per ſęcula longa
Dardanus edomitum vobis ſpoliauerit orbem.
Qui tyria ducit ſarranum ab origine nomen.

quo erāt illa verba ſignata cruore. Roſeo eoo. ideſt auroræ & crepuſculo matutino. iā illuceſcebat inquit cū vterq; ſuas copias in aciē eduxit. Non verboꝝ inquit. oratio Annibalis hortantis ſuos ad pugnam:qua ſuadet ab honeſto & vtili totis viribus nūc enitēdū:ne tot labores exhauſti fruſtra ſuſcepti videantur:enumeratq; res geſtas ac difficultates maxīo labore ſuperatas:inde ꝓponit p̄mium:vt ſit in genere deliberatiuo: Non opus eſt inquit exhortationibus meis.ea q̄ a vobis acta ſūt me duce vos hortantur.& ꝓuocant ad operā in hac pugna nauandum q̄m aliter decorus noſtrum nō ſeruaretur o milites. Pœnus. Annibal. Stimulātum. eorum qui vos irritēt verbis ad pugnam. Herculeis metis a gadibus vſq; ad apuliam. Animoſa.per hæc epiteta laudat ſuos milites:quibus nihil animoſus & difficile ſuperatu imperuiū fuit. Supbus aquarum auſonidum.ſupans copia aquarum omnis italiæ fluuios.vnde dicit Virg. Fluuiorum rex eridanus. Captiuo.quem nos cœpimus & ſuperauimus. Merſus.repletus cadaueribus romanoꝝ:quoniā illic fuit ſecunda pugna. Ora lydia.regio illa circa traſimenum vbi cecidit flaminius. Lydia.hetruſca:quoniam lydi vt dictum eſt: eam tenuerūt duce Tyrrheno. Clarior his clara ſūt inquit quæ geſſimus:ſed nihil ad ea quæ ſequunt̄. Titulis. laudibus & rebꝰ præclare geſtis. Sit gloria.iperatori ſatis debet eſſe gloria.pręda militibus diſtribuenda eſt:vt ſeruet̄ ab ipſo iuſtitia diſtributiua:q̄ ſine cæteris virtutibus eſſe non poteſt: Veſtra inqt ſunt omnia:q̄ vincēdo capietis.locus ab iuſto & vtili. Diti ibero.ex hiſpania auri feraciſſima:vt dictum eſt. Aetneis triūphis.victorijs:quibus romani ſuperarunt carthaginenſes in Sicilia prio bello punico. & hoc dicit i vt ſuos ad hoc dedecus pellendum impellat & recuperādam laudē:quā romani extorſerant p̄ mēdo carthaginenſes iniquis fœderibus. Iactauit.ad pompaꝫ oſtendit. De littore libyco.quoniam.M.Attilius regulus cum collega in aphricam traiecerat. Sine fortibꝰ Non erit opus inquit Annibal ſorte inter vos diuidere manubias: & prædam:quæ quiſq; acceperit pugnando ſua ſint. Raptor dardanus.ipſe pro ro.quem trahit in odium:atq; inuidiam a tyrannide:ac rapinis. Vobis.ad veſtrum commodum. Edomitum orbem.ad tēpora ſua reſpexit poeta. Qui ducis nomen ab tyria origine.i.

vobis carthaginenſibus:qui originem habetis a tyrijs:& ſarranis progenitoribus noſtris dabo agros laurē
tes feraciſſimos. Arridet.placet:ſic Hora. Ille terrarum mihi præter omnis angulus ridet. Sigeo colono.
Troiano & Romano cui dedit originem æneas ſigeus. Buxentia rura. Buxentum oppidum lucaniæ:quæ
eſt regio fertiliſſima prope brutios:ideo ait poeta : Centum fruticantia culmis. Buxentia igitur rura .i.lu-
cana:Pli.ait oppidum buxentum græciæ prius magnæ nunc lucaniæ. Cereri.ad cererem ideſt triticum &
fruges.& eſt metonymia figura:q̃ eſt nominis tropus autore Fabio cuius vis eſt pro eo quod dicit̃ cauſam
propter quam dicitur ponere. hæc figura inuenta ab inuentore& ſubiecta ab obtinentibus ſignificat:vt ce
rerem corruptam vndis. Optare.eligere ſic Ho
ratius in ſermo. Optaret ſibi quiſq;. Qui vero
extremo.i.vos milites:qui nō eſtis ciues cartha
ginis donabo ciuitate. Extremo ſanguine. q es
mihi ſocius in bello quadam affinitate remota
ſcilicet quia ſolummō cēſeris ſub ĩperio byrſę.i.
carthaginis:imperiū quippe eſt tanq̃ corpus &
ſubditi mēbra. & carthago erat caput:cuius ciues
iungebant̃ cum pegrinis & alijs ĩperio ſubditis
quadā remota affinitate :prima q̃ppe affinitas ē
ciuium inter ſe:poſtea aliorum. ſed hæc Sylij locu
tio ē nimis affectata:niſi ſit hic aliqua mēda :qđ
ego arbitror. difficile nāq; eſt elicere ſenſum ex
his verbis Hic.poſthac. Neuvos garganus.cōfu
tatio eſt:Non putetis vos inquit eſſe nunc ĩ apu
lia:ſed ad portas vrbis.parta quippe hac victo-
ria ad vrbem recta properabimus. Ora dauni.
apulia: vbi regnauit daunus. Licet auia.i. q̄uis
Roma hinc vltimū diſtet. Ex acie poſt hanc pu
gnam tendite in capitoliū: & erit vobis finis la-
borum. locus eſt ab vtili. Moras foſſarum.aggerē:
vallū:& ipſas foſſas:q̃ impediebant exituro Cōſi
lio locorum.qm̄ Annibal pugnaturus ad ripas au
fidi habuit rationem loci.romani ĩ meridiē:pœ
ni in ſeptentrionem verſi erāt:vt vulturnus eſſet
romanis impedimēto. Accōmodat ripis. Anni-
bal prima luce ꝑmiſſis balearibus ac leui arma
tura flumē traiecit. & quos tranſmiſerat in acie
locauit gallos & hiſpanos prope ripam in læuo
cornu:fueruntq; in caſtris pœnorum & acie.xl.
peditum milia.decem equitum. duces omnib⁹
præerant. ſiniſtrū aſdrubal.dextrum cornu Ma-
herbal regebat mediam acies Annibal cum fra
tre magone : aliter canit poeta q̄ Liui.narret.
Naſamon. naſamonij milites. Immanior art⁹
habens vaſta & immania membra. Lætum viue
re ferro.quoniam adrimachidæ populi aphricę
ſunt bellicoſiſſimi:q autore Herodoto ab ægy-
pto vſq; ad portum plyren ptingunt:quorum vxo
res armillam:æream vtroq; crure geſtabāt nup-
turas virgines regi:in primis offerebant. vt quā
vellet virginitate ſpoliaret. Accola nili.ægyptij
& æthyopes:quorum corpora ſunt nigra ob ni-
mium ſolis ardorē. Quis.q̄bus neacles impera-
bat. Parte dextra.dextro cornu. Subiere.ſubditi
fuerūt ĩperio magonis ipſi hiſpani. Leues.expe
diti ad pugnam. Horrida pirenæ bellicoſa hiſpania & gallia.pyrenen mōtem pro hiſpania& gallia poſuit
Effulget.qm̄ vt ait Liui.hiſpani linteis ꝑtextis purpura tunicis candore mire fulgentibus cōſtiterāt. Cetra

Seu laureus tibi ſigeo ſulcata colono
Arridet tellus:ſeu ſunt buxentia cordi
Rura magis:centum cereri fruticātia culmis:
Electos optare dabo inter prēlia campos.
Addā etiam flaua tybris:quas irrigat vnda
Gurgitibus late captiuis paſcere ripas
Qui vero extremo ſocius mihi cardine byrſæ
Signa moues:dextrā auſonia ſi cęde cruentā
Attoles:hinc iam ciuis carthaginis eſto.
Neu vos gargani:dauniq; fefellerit ora.
Ad muros ſtatis romę:licet auia longe
Vrbs agat :& noſtro procul a certamie diſtet:
Hęc hodie ruet:atq; vltra te ad prælia miles
Nulla voco:ex acie tende in capitolia curſum.
Hęc memorat.tum propulſo munimine valli
Foſſarum rapuere moras:aciemq; locorum
Conſilio curuis accōmodat ordine ripis.
Barbaricus lęuo ſtetit ad certamina cornu
Bellator naſamon:vnaq; immanior artus
Marmarides:tū maurus atrox:garamaſq; ma
Et maſſylę acies:& ferro viuere lętū (ceſq;.
Vulgus adrimachidę pariter gens accola nili
Corpora ab ĩmodico ſeruās nigrātia phœbo.
Quis poſitū agminib⁹ caput:ĩperiūq; neacles
At parte ĩ dextra ſinuat q̄ flexibus vndam
Aufidus:& curuo circūertat gurgite ripas:
Magno regit.ſubire leues:quos horrida miſit
Pyrenę populi:varioq; auxere tumultu
Fulmineum latus effulget cetrata iuuentus.
Cantaber ante alios:nec tectus tēpora vaſco
Ac torto miſcens balearis prælia plumbo:
Betigenęq; viri celſus media ipſe coercet
Agmina:quę patrio firmauit milite.quæque

ta.habenas cetras.i.ſcuta.Flumineū latus.dextrum cornu robuſtiſſimū.Vaſco.vaſcones nōvtebātur galea ſupra dixit:Vaſco inſuetus galeæ.Tempora.caput. Balearis.baleares milites:qui funda vtebantur. Torto plumbo.nam torquetur in gyrum funda cum emittitur plumbum.Inſtar glandis.Betigenæ.hiſpani geniti ad betim flu.Ipſe.Annibal qui vt dixi mediam aciem regebat.Patrio milite.carthaginenſi ac libyco. Cateruis celtaꝝ.galloꝝ:qui accolebant padum:ideo dixit in primo:per celtica rura.Eridano.pado.& hi erāt boi.Perfuſis.madefactis aqua eridani:quem incolebant. Ille fluuius ſæpe cāpos inundat tranſcendens ripas cū magna iactura colonorū.Sed qua ſe fluuius.i.ea parte qua fluui⁹retro cedebat.&nō claudebat ſuos munimine.ac ſuis vadis Annibal poſuit elephātos.Eripit.ſubtrahit ſe: quoniā eſt flexuoſus. Cuneos agmina.Belua.elephas qui ī dorſo geſtat turres cum pugnatoribus. domiti militant elephanti.Pl.inquit.& turres armatorū in dorſis ferunt:magna ex parte oriētis bella cōficiūt proſternunt acies.ꝑterunt armatos. Iidē inimico ſtridore terrētur.vulnerati retro ſemp retrocedunt haud minore partiū ſuaꝝ pernicie. Surius elephasī hac acie cānēſi fortiſſime pugnauit:de quo pli. Certe Cato cū imꝑatorū nomia annalibus deſcriberet:i eum:qui fortiſſime ꝑliatus in punica acie Surriū tradidit vocatū altero dente mutilato.Nutat.mouet. Mobilis agger. ac ſi eſſet cumulus quidā munitus:q poſſet moueri.& quoddam vallū: quod poſſet circūferri. Muros.turres dorſo īpoſitas. Cætera.ſ.loca.i. numidis cōceſſit diſcurrere per cætera loca i vt vſus poſceret.Feruere.feruore quodam vagari Dum libys.dum Annibal inquit ſuos iſtrueret ad pugnā:&illis ſe teſtē in ꝑlio fore oſtēderet. Varro iam copias in aciē educebat ſuas temerē pugnatur⁹ Exacta.excluſa ecaſtris.Vnda pallēti.palude ſtygia Laxabat.patefaciebat.portitor charon qui ſua cymba ferruginea vmbras trāſuehebat.portitores dicunt illi qui portus cuſtodiunt:& exigunt vectigal.inde portoriū. Stant primi.illi qui erāt in prima acie videntes ſcutū Solymi cū carmine vetāte pugnā ſteterūt nūciauerūtq; Varroni:ſed ille īprudēs talia neglexit Notæ.litteræ ſanguine notatæ.Omine.tali oſtēto.& ideo nolebāt ꝑgredi:ſed torpebāt ī Martē.Facies terribilis:qm̄ filius ſup mortuū patrē exanimis iacebat. & manu tegebat vulnus pr̄is Reuerſus dolor.qm̄ pri⁹ doluerāt de morte māncini:nūc mortuo fr̄e Solymo inouabat ille dolor Triſte.qđ videbat formiari romāis pugnaturis infœlicitatē cū tali oſtēto pugnā auſpicarent.Similes vultus.quoniā filius ſolymus referebat ſatricū patrē ī vultu.Ductori.varroni.Arma.clypeū in quo ſcriptū erat:Fuge ꝑlia Varro.Ardēs animi.quodā inſano ardore cómot⁹ ad pugnā Ferte hæc paulo.obijcit Paulo æmilio timorem.& ignauiā muliebrē.Manus.hæ litterę ac notę in clypeo vetātes pugnā.Nefanda.qm̄ occidit patrē Satricū.Deſcribit.aſſignat cuiq; ſuū munus ad ꝑliū:& oppoſuit ſe Nealci: q erat in ſiniſtro cornu.Tēperat.moderat:&regit.Iapyge.appu

Celtarum eridano perfuſis ſępe cateruis.
Sed qua ſe fluuius retro labentibut vndis
Eripit:& nullo cuneos munimine vallat:
Turritas moles ac propugnacula dorſo
Belua nigranti geſtans:ceu molibus ager
Nutat:& erectos attollit ad æthera muros.
Cætera iam numidis circūuolitare:gyroſq;
Ferre datum curſus :& toto feruere campo.
Dum libys incenſo diſpenſat milite vires:
Hortādoq; iterū:atq; iterū iſatiabilis vrget.
Factis quemq; ſuis:& ſe cognoſcere iactat
Qua dextra veniant ſtridentis ſibila tæli:
Promittitq; viris nulli ſe defore teſtem:
Iam varro exacta vallo legione mouebat
Cladum principia:at pallenti lætus in vndā
Laxabat ſedem venturis portitor vmbris.
Stant primi:quos ſanguineę pendēte vetabāt
Ire notæ clypeo:defixiq; omine torpent.
Iuxta terribilis facies miſeranda iacebant
Corpora ī amplexū:natuſq; in pectore patris
Impoſita vulnus dextra lætale tegebat.
Effuſæ laahrymę:mancinioq; inde reuerſus
Fraterna ſub morte dolor. tū triſte mouebat
Auguriū:& ſimiles defūcto ī corpore vultus.
Otius erroris culpam.deflendaq; fata
Ductori pandunt:atq; arma vetantia pugnā.
Ille ardens animi ferte hæc ait omina paulo.
Nanq; illū:cui fœmineo ſtant corde timores
Mouerit iſta manus:quę cęde ībuta nefāda
Cū furiæ expeterēt pœnas:fortaſſe paterno
Signauit moriēs ſceleratum ſanguine carmē.
Tū minitās ꝑpere deſcribit munera pugnæ.
Quaq; feras ſæuus gentes:aciemq; nealces
Temperat hac ſeſe marſo cum milite:cumq;
Samnitū opponit ſignis:& iapige alumno.

lo milite ſeruilium aūt oppoſuit annibali:de picētibus dictū eſt ſupra & etiā picenis.hi.n.ſūt ꝓpe vmbros.illi aūt in lucania.& calabria:quoꝝ metropolis eſt picētia.in dextro cornu erat. P. Aemilius.His ſup ꝑterea ſquit Scipionē oppoſuit numidis: qb⁹ dederat annibal feruere toto cāpo vt qua parte opus eēt ferret opē ſuis laborātib⁹ ſcipio.Scipiadæ.Scipioni filio.P.Cornelij Scipiōis.Manū.multitudinē. Doliſq̧.qm̄ numidæ in ipſa pugna dolos cōmiſerūt. Volucrē. expeditū ad diſcurrendū.Turmæ.nomadum.ſ. Spargere.paſſimvagari ac pugnare .Agiliq̧ diſcurſu.clamore ſublato ꝓcurſū eſt & pugna leuibusprimū armis cōmiſſa.Cęcū murmur.ipſi cęci ardore pugnæ & ſtudio murmure quodā oīa cōplebāt & turbabāt:& ꝓbat cōparatiōe maris qđ murmur quoddā & ſonitū emittit futura tēpeſtate.Parturit.more parturiētis videt̄ velle tēpeſtatē emittere:& incluſā rabiē parturire&velle parer̄.Expirat.expirādo emittit ſonos per ſaxa & mōtes:reſonat qppe illđ murmur in cauis mōtib⁹:ſic murmur militū incluſū ꝓpter galeas reſonabat q̄ obſtabant vt libere exiret.Spumāti vertice.vndis ſpumoſis : vñ aqua cōmota alba videt̄ ꝓpter vndas fractas.Anhelantē. aquā cōmotā ipulſā vi ventoꝝ.Necvero fati.fingit poeta in hoc tāto fatoꝝ turbie nō ſolū mortales fuiſſe ſollicitos verū ēt numina q̄ tāto ſpectaculo interfuerūt.Diſcordia demēs.ab effectu qm̄ facit hoīes demētes.Cœlos.i.ipſos cœlicolas.Stimulatus.qm̄ ægre ferebat Hercules:ſolo ęquatam fuiſſe ſaguntū a pœnis.Venerāda.qm̄ erat mater iouis. Indigetes. dei penates de qb⁹ dictū eſt.Sator quirinus.Romulus vrbis cōditor. Alternus.pollux:quoꝝ ſtellę alternismenſibus lucēt:nā cū caſtor cecidiſſet in pugna quā canit Ouidius in faſtis.Et pollucivia in cœlū pateret orauit iouē vt duobus cœlū partiret̄: vñ factū ē vt alternis mēſib⁹ viuerēt vñ Aeneas Virgilian⁹ Si fratrē pollux alterna morte redemit.ſupradicta numia ſtabāt ꝓ romanis:q̄ aūt ſecuūt̄ ꝓ ānibale Edita.nata ad tritonidē paludē.Hammon patrius. Iuppiter q in libya colebat̄ ſub effigie arietis:ideo dicit patrius: Deſerta.a dijs.ſ.q ad hæc ſpectacula deſcēderāt vñ cœlū euacuauerant ad terrā deſcendētes.Phlegręis quātas.clamorē militūpugnā ineuntiū clamoribus gigantum & horrendæ voci iouis fulmina poſcentis cōtra terrigenas.phlegra eſt vallis i macedonia vbi fuit pugna gigātea cū cœlicolis. Sator æui. iuppiter ꝑparēs ętatis& tēpoꝝ.Cyclopas.miniſtros vulcani ad liparcā tabernā fabricātes ioui fulmina.Necvero.tātus erat ardor bellādi poeta inquit vt haſtæ ſimul iacerentur nec dignoſci poſſet quæ prima fuerit.Procella.impetu & cō

At campi medio:nāq̧ hac in parte videbat
Stare ducē:libyæ ſeruilius obuia adire
Arma:& picētes vmbroſq̧ inferre iubetur.
Cętera paulus habet dextro certamia cornu
His ſuper inſidias contra nomadūq̧ volucrē
Scipiadę datur ire manū quaq̧ arte doliſq̧
Scindent ſe turmę prędicit ſpargere bellum.
Iāq̧ ꝓpinquabant acies:agiliq̧ virorum
Diſcurſu miſtoq̧ ſimul calefacta per ora
Cornipedū hinitu & multū trepidātibus ar=
Errabat ſecū turbata ꝑ agmia murmur. (mis
Sic vbi prima mouēt pelago certamina vēti:
Incluſam rabiē ac ſparſuras aſtra procellas
Parturit vnda freti:fundoq̧ emota minaces
Expirat per ſaxa ſonos:atq̧ acta cauernis
Torquet anhelantē ſpumanti vertice pontū.
Nec vero fati tā ſeuo turbine ſolum
Terrarum fuit ille labor.diſcordia demēs
Intrauit cælos:ſuperoſq̧ ad bella coegit.
Hinc mauorshinc gradiuū comitatus apollo
Et dōitor tūidi pugnat maris:hicvenus amēs
Hincveſta & captę ſtimulatus cęde ſagūthi
Amphitrioniades paritervenerāda cybele.
Indigeteſq̧ dei faunuſq̧ ſatorq̧ quirinus.
Alternuſq̧ animę mutato caſtore pollux.
Contra cincta latus ferro ſaturnia iuno:
Et pallas libycis tritonides edita limphis.
Ac patrius flexis per tēpora cornibus āmon
Multaq̧ præterea diuorum turba minorū.
Quorū vbi mole ſimul veniētū & greſſibus
Intremuit tellus:ꝑs īpleuer̄ ꝓpinquos(alma
Diuiſi montes:pars ſedem nube ſub alta
Cœperunt.vacuo deſcenſū ad pręlia cœlo.
Tollitur immēſus deſerta ad ſydera clamor.
Phlegreis quantas effundit ad ęthera voces
Terrigena in campis exercitus.aut ſator ęui
Quāta cyclopas noua fulmina voce popoſcit
Iuppiter:extructis vidit cum montibus iræ
Magnanimos raptū cęleſtia regna gigantes.
Nec vero prima in tantis concurſibus haſta
Vlla fuit.ſtridens nimbis certante furore

curſu vtrinque hoſtili. Nimbus. multitudo telorum inſtar nimbi. Iacet. proſtrata eſt magna pars pugnantũ enſe cominus: ordo eſt: ea parte qua ducit̃ enſis dextra iacet pars bellantum & ſtabant pugnantes ſuper cadauera ſuorũ & calcabãt adhuc gemẽtes. Nec magis aut libyco: pertinaciã militũ ĩ pugna & ſtudium ne loco cedant: cõparat monti qui fluctibꝰ impactis reſiſtit & loco moueri nõ poteſt. Protrudi. retro impelli pubes romana conatu hoſtili & econtra. Auerti. cogi vt det terga. Sarrana manus. pœni milites. Suo ordine. acie & pugna ſtataria. Pontus. mare illiſis fluctibus. calpe mons ad fretum gaditanum. Amiſere ſpacium. adeo conferta erat ac denſa acies. & pugna vt non eſſet locus & ſpacium ad ictꝰ inferẽdos: ſed alter alterũ

Telorum ſimul effuſus cupidæq; cruoris
Hinc atq; hic animę gemina cecidere ꝓcella.
Acrius inſanus dextra qua ducitur enſis
Bellantum pars magna iacet ſuper ipſa ſuorꝫ
Corpora. conſiſtunt auidi: calcãtq; gemẽtes.
Nec magis aut libyco ꝓtrudi dardana niſu
Auerti ve poteſt pubes: aut ordine pelli
Fixa ſuo ſarrana manus q̃ vellere ſede
S tentet calpen impacto gurgite põtus.
Amiſere ictus ſpatium. nec morte peracta
Arctatis cecidiſſe licet: galea horrida flictu
Aduerſę ardeſcit galeæ. clypeuſq; fatiſcit
Impulſu clypei: atq; enſis contunditur enſe:
Pes pede: virq; viro teritur. telluſq; videri
Sãguie opta nequit: cœlũq; & ſydera pãdẽs
Abſtulit ingeſtis nox denſa ſub æthere telis.
Quis aſtare loco dederat fortuna ſecundo
Contorũ longo & procerę cuſpidis ictu:
Ceu primas agitent acies. certamina miſcent.
At quos deinde tenet retorſũ iglorius ordo
Miſſilibus certant pugnas æquare priorũ
Vltra clamor agit bellum: mileſq; cupiti

ĩpellebat nec poſt mortẽ licebat cadere ad terram. Arctatis: dẽſis. Flictu. conflictu. Ardeſcit. videbatur ardere & ſcĩtillas emittere ĩpulſu alterius galeæ. Fatiſcit. aperit̃ & frangit̃ impulſu alterius clypei. Retũdit̃. hebes fit & frãgitur: & multitudo telorũ ĩ aere ſolis radios repellebat. Mox denſa obſcuritas quã tela iacta faciebãt. Quis. qbus. Secũdo loco. poſt primã aciem pugnabãt haſtis: cõti ſũt haſtę lõgiores & obuſtę. Procerę. lõgę. Ceu primas. i. ac ſi eſſent ĩ prima acie. At quos. i. tyrones q erãt in vltimo ordine. inglorius ille dicit̃ qui nõdũ gloriã cõſecutꝰ ẽ. tyrones cũ ſint noui milites ſũt inglorij. Miſſilibus. telis q̃ mittebãt ĩ hoſtes & nitebant̃ ęquare pugnas eorꝫ qui erãt ĩ prima acie. Vltra. i. illi q erãt in vlteriore ordine adeo vt nõ poſſẽt telis hoſtes cõtingere clamore bellũ gerebãt. Inops cupiti martis. illi q nõ poterãt cominus pugnare vt cupiebãt ſeuis & horrẽdis clamoribꝰ impellebãt hoſtes. Nõ deſit. nõ deeſt. antiq̃ dictũ eſt. Vir. Lac mihi nõ ęſtate nouũ nec frigore deſit. Sudę. palo obuſto. Pinu flagrãtę. tæda ex pinu ardẽte ſeu face. Pili. haſtæ: pilũ erat haſta romãoꝶ. Iacto volucri. veloci. volucre eſt qcqd volat vnde ſagittã appellamus volucrẽ. Harundo. ſagitta harũdinea: de phalarica dictũ ẽ. ſupra vbi cecinit: vix muris tolerãda lues. Speramus ne deæ. huius horridæ pugnæ euentũ narraturus: poeta votũ repetit ad Virgilij imitationes ex Horatij ꝓcepto in arte poetica: & vtit̃ addubitatione vt deuitet arrogantiã: poſſumꝰ ne dicit ſperare o muſæ vt cõcedat̃ hac pugnã monumentis litterarum & carminibus poſteritati tradere: fauoremq; muſarum emeretur cum illarum ſe ſacra colere dicit. Mortali voce. humano carmine non diuino. Diem. pugnam huius diei ad cannas. Aperire in ſæcula. mandare litteris vt per omnia ſæcula huius pugnæ memoria habeatur. Datis. concedit is ne hoc meæ linguæ vt vno ore canam hoc ꝓlium ad cannas vicum appuliæ. Si gloria vobis. ſi videor vobis dignus hac gloria: & ſi vobis placet adeſte mihi vna cum apolline qui eſt poetarum numen. Magnis auſis. his meis principijs: quoniam audemus res magnas & quaſi ſupra vires. Parentem. phœbus non fuit pater muſarum ſed dicitur ad venerationem: ſic etiam pater poetarum. Verum vtinam poſthac. optat poeta vt romani eo animo deinceps ferant proſperitatem fortunæ quo illam calamitatem ad cannas tulerunt: romani quippe ſecundis rebus elati: potitiq; rerũ ad luxum ſe tota mente verterunt & ſic ceciderũt: luxuria rõanoꝶ cœpit euerſa corītho a. L. mũmio: & allata ꝓda ex cypro & Cato. lege Liuiũ li. ix. de cadis belli macedõici: & Pli. Poſthac. poſthoc tp̃s. Aio. tãto. ſ. & tã cõſtãti: qm̃ ĩ rebꝰ ſcdis debemꝰ eẽ moderati nã ĩperiũ vt igt Salu facile his artibꝰ retinet̃ qbꝰ ĩ initio ptũ ẽ: verꝫ vbi ꝓ laboꝛ deſidia. ꝓ cõtinẽtia atq; ęqtate libido atq; ſupbia iuaſerũt: fortũa ſimul cũ moribꝰ imutat̃. Scdare. ꝓſperitatẽ fortũę q̃ ſolet facere hoiem iſolentẽ & ignauũ. & rectius ĩ malis ſapimꝰ ſecũda vero rectũ auferũt. vñ dicit Sene. Eſto in aduerſis firmus: ĩ ꝓſperis cautꝰ & humilis. nõ. n. habuerũt rõani eã cõſtãtiã ĩ ſcda fortuna quã ĩ aduerſa hũerãt: & ideo gloriã & ĩperiũ paulatĩ amiſere. vñ exclamat Iuue. Nũc patimur lõgę pacis mala. ſeuior armis Lu-

xutia icubuitvictōq; vlciſcit̄ orbē.opto inqt poeta ne deiceps rōani ſimilē calamitatē patiātur.vidēs.n.mol litiē tēpoꝝ ſuoꝝ pſpiciebat illos tale vulnus pati nō poſſe q ludis & cōuiuijs idulgebāt.Troia ꝓles. romani ortūdi a Troia. Tuq; anxia fati.alloquit̄ Romā poeta āxiā & icertā dispoſitiōis fatoꝝ cū tot calamitatib⁹ premeret̄.nullo inqt tēpore maior eris q̄ eo quo tales calamitates magno aio pateris.vñ in. iij. officiorū li. Cicero ſcribit poſt hāc pugnā ad cānas fractū fuiſſe animū Annibalis cū romani reb⁹ afflictis tam excelſo aio fuiſſēt.Mox.poſtea.Labere.cades & rues.Secūdis.pſpitate fortūę.Nola cladū.calamitatū q̄s accepiſti magno aio & ab honeſto nunquā diſcedēte.Sola fama.nō re ipſa nō viribus iā effœminatis: ſed ſola fama quā prius hēbas:laudē inqt quā meruiſti o roma ꝓpter animi magnitudinē & robur ciuium tuorū in reb⁹ aduerſis ſola fama tueberis:cum luxus:& vitia mores & optima iſtituta ꝓſtrauerint:vt vix credibile ſit q̄ de tuoꝝ cōſtantia p̄dicatur.Nup inqt Liui⁹ diuitię auaritiā & abūdantes cupiditates deſideriū p luxū atq; libidinem peundi pdendiq; oīa inuexere . Iāq; inter varias. redit ad narrationē a qua digreſſus fuerat:ſenſus eſt:fortuna belli prio cōgreſſu cōmunis fuit:& nūc pœni viciſſim ſupiores videbantur:ide irruente nealce iclinata eſt romanorum acies. Alternata.q̄ viciſſim mutabat̄.i.cū fortuna viciſſim eluſiſſet iras & impet⁹ viroꝝ.Eluſerat.vanas & irritas fecerat:qm in caſſū vtrique milites ſeuiebāt cū belli fortuna par eſſet. Euētu.exitu pugnę.Pendēte ſpe. dubia & faciente vtroſq; ſuſpenſos.nā dubio marte pugnabatur Flagrabat.ardebat cū marte ancipiti dimicaretur.Mitia ceu viridis.ęquam romanorū & pœnoꝝ pugnā ſegeti comparat q̄ leui vento ipulſa æqualiter agitatur.Mitia flamina.mites venti.Virides culmos.viridem ſegetem. Nec dum maturas.nondum aptas ad meſſem.ariſta dicitur ab ariditate. Sūma ſeges.ſūma pars ſegetis quæ a ſatu dicitur:interdum accipitur ꝓ terra. Virgi.in georgicis:Illa ſeges demū votis reſpōdet auari Agricolæ. Nutans.mouens ſe per vices. Niteſcit.reſplendet. Tandē.poſt ācipitem belli fortunam.Laxati cunei.patefactæ & relaxatæ romanorum acies. Interualla.p ipſos cuneos iam laxatos vt eſſet inter acies prius denſas quoddam interuallum. Trepidis Romanis ſub ima cuſpide.id eſt nullus cadebat incumbens ſuper imam partem cuſpidis : omnes quippe in pectus excipiebant vulnus & cadebant reſupini:ſi accepiſſent vulnus in tergo ore ad terram cecidiſſent ſup imam cuſpidem quæ extitiſſet ex vulnere accepto poſt tergum.ideo ſubiungit.dum vulnera tergo timet bellator auſonius. id eſt romanus & italus. Arcet dedecus læto . defendit morti ignominiam : nam dedecus eſt vulnera tergo excipere:ergo romani dedecus a morte pellebant generoſe ac fortiter cadentes vt illos decebat qui martem genti inſcribebant & fortiſſimi habebantur & erant. Aſpera ſemper amans.alludit ad illum ſcæuolam qui manum iniecit cremandam igni cum porſenæ ſcribam interfeciſſet.Par periclo. ad omnia pericula promptus. Tanta ſtrage.cum tot romani caderent nolebat amplius viuere ſed honeſte pro patria mortem oppetere. Proauo.illo ſcæuola qui fuit tempore porſenæ ad quem hic originem referebat ſuam.Sub nomine.ideſt volebat mortem cum laude ac fama.id eſt fortiter pugnando cadere:eteni circa tale genus mortis eſt ipſa fortitudo.Extēdamus.quadam velut immortalitate proferam⁹.Plinius i epiſtolis ait:Cum tam anguſtis terminis vita noſtra concludatur ſtudijs memoriam extēdamus. Nā virtus futile nomen.virtutis laus in actione cōſiſtit cū actus ſit pręſtabilior habitu & nomē virtutis ſine actu eſt futile & nullius momēti:& tunc hō habet humanam fœlicitatem:more philoſophorum loquor : cum exercet

Martis inops ſeuis ipellit vocibus hoſtem.
Nec vllum deſit teli genus.hi ſude pugnas
Hi pinu flagrante cient.hi pondere pili.
At ſaxis fundaq; alius iaculoq; volucri
Interdumq; ipſis metuenda falarica muris.
Interdum ſtridens per nebula fertur arūdo.
Speramus ne deæ quarū mihi ſacra colūtur:
Mortali totum hunc aperire i ſęcula voce
Poſſe diem⁹ tantum ne datis cōfidere linguę:
Vt cannas vno ore ſonem.ſi gloria vobis
Nr̄a placet neq; vos magnis auertitis auſis.
Huc omis cantus phœbumq; vocate parētē.
Verū vtinā poſt hac animo romane ſecunda
Quāto tunc aduerſa feras.ſitq; hactenus oro
Nec libeat tentare deis an troia proles.
Par bellum tolerare queat:tuq; anxia fati
Pōe p̄cor lachrymas: & adora vulnera laudes
Perpetuas paritura tibi: nam tempore roma
Nullo maior eris. mox ſic labere ſecundis
Vt ſola clade tuearis nomina fama.
Iamq; inter varias fortuna vtrinq; virorum
Alternata vices incerto eluſerat iras

Euentu.mediaque diu pendente per ambas
Spe gētes:paribus mauors flagrabat ī armis.
Mitia ceu viridis agitāt cum flamina culmos.
Nec dum maturas impellit ventus ariſtas:
Huc atq̧ huc it ſūma ſeges:nutāſq̧ viciſſim
Alterno lente motu incuruata niteſcit.
Tādem barbaricis perfractam viribus acris
Diſſipat īcurrens aciem clamore nealces:
Laxati cunei.perq̧ interualla citatus
Irrupit trepidis hoſtis:tum turbine virgo
Sanguinis exundat torrēs nullumq̧ ſub ima
Cuſpide procūbit corpus:dū vulnera tergo
Bellator timet auſonius:per pectora ſeuas
Exceptat mortes:& læto dedecus arcet.
Stabat cum primis mediç certamina pugnç
Aſpera ſemper amans & par cuicūq̧ periclo
Scæuola. nec tanta vitam iam ſtrage volebat.
Sed dignū proauo lçtū: & ſub nomie mortē.
Is poſtq̄ frangi res atque augeſcere vidit
Exitum.breuis hoc vitç quodcūq̧ relictum
Extendamus ait.nam virtus futile nomen
Ni decoris adſint patiendo tempora læti.
Dixit:& in medios qua dextra concita pœni
Limitem agit:vaſto connixus turbine fertur.
Hic exultantem calarim.atq̧ erepta volētem
Induere excelſo ceſi geſtamina trunco
Enſe ſubit: capuloq̧ tenus ferꝝ impulit ira.
Voluitur ille ruens atq̧ arma hoſtilia morſu
Appetit:& mortis premit in tellure dolores.
Nec gabari ſichæq̧ virum tenuere furentes
Concordi virtute manus.ſed perdidit acer
Dum ſtat deciſam gabar inter prçlia dextrā.
At ſicha auxilium magno turbante dolore.
Dū temere accelerat calcato ī prouidus enſe.
Succidit.& nudæ ferro veſtigia plantç
Dānauit.dextraque iacet morientis amici.
Tandem conuertit fatalia tela nealce.
Fulminei gliſcens iuuenis furor.exilit ardens
Nomie tā claro ſtimulante ad prçmia cædis.
Tum ſilicē ſcopulo auulſū:quē mōtibus altis
Detulerat torrens:raptum contorquet in ora

virtutē:& aliqd ex illi⁹ p̄ſcripto agit:& fortitudinis nomē futile eſt niſi ille q dicit ſe fortē exerceat fortitudinē vbi oportet:& qñ oportet.& quia fortitudo ꝓprie ē circa mortē q̄ accidit in bello: ideo ſubiūgit niſi adſint tpa. Decoris lethi.clarç mortis honeſtç & in qua q vult fortis hēri decoꝝ ſeruat ſuū.fortis ſi op⁹ ē & vſus exigit nō debet ꝓ patria mortē recuſare aliter nō erat appellād⁹ fortis ſed poti⁹ timid⁹.Futile.vile & fere nulli⁹ p̄cij & eſtimatiōis niſi ponaẗ in actu i quo cōſiſtit laus cū finis eo ſit p̄ſtabilior qđ ē ad finē.Patiēdo. tolerādo incōmoda & aduerſa circa q̄ verſaẗ virt⁹.Limitē agit.i. imiſit ſe in medios ea pte qua dextra pœnoꝝ faciebat limitē & viā īter acies rōanas:ſupra dixit.laxātur cunei & īterualla irrūpit hoſtis. Ferẗ. ſcæuola quadā animi roboꝛ ac īpetu ī medios hoſtes qui p acies rōanas limitē agebāt.Geſtamia.ſpolia rōanis adēpta q̄ volebat effigeꝛ haſtç & circūferre ad pōpā.Subit.ferit.Ten⁹.vſq̧ ad capulū enſis.ten⁹ iūgiẗ cū ablatiuo ſingulari & genitiuo plurali.Virgili. Et crurū ten⁹ amēto paleria pendēt.Hoſtilia.hoſti adēpta. Cōcordi virtute.pari fortitudine ac robore. Dū ſtat.dū exigitur cōtra ſcæuolā.Succidit. cecidit ſucciſo & vulnerato pede enſe quē calcauerat. Dānauit. maculauit pedē enſe.Amici.gabaris quē ſcçuola enſe cōfoderat.Tādē. poſt hos itereptos furor & īpet⁹ ſcçuolç cōuertit ī ſe tela nealce. Fatalia.mortē allatura ſcçuolç.Fulmie.fulminantis īpos hoſtes.Exilit.ruit ad pugnā.Ardēs:īpe nealces.Tā claro nomie.ſcçuolç.ſ.& alludit ad illū ſcçuolā q dict⁹ eſt.C.muti⁹ cordo:&.xx.annos nat⁹ rē admirabilē auſus ē vt dixi. Ad præmia cçdis:qm̄ magnū putabāt p̄miū nealces ſi necē tā clari nominis viro intuliſſet qđ iactu ſilicis aſſequut⁹ ē.Torrēs aufid⁹ q labiẗ ex monte gargano.& eſt quaſi torrens quoniā i æſtate ferre deſiccaẗ:i hyeme aūt augeẗ.Malæ: maxillæ ipſius ſcæuolç.Vult⁹:facies.hæc vocabula poetæ confundunt:nā facies ad corpus. vultus ad aīum referẗ & a volūtate fingiẗ:ide dicimus irato & mœſto vultu:& longa lataq̧ facie. Sanies cōcreta:ſāguis īpe mixt⁹ cū cerebro īſtar ſaniei nā ſanies proprie putredo ē & ſanguis putrefactus.Atra obſcura iā i morte. Manāt: decidūt & fluūt.Eliſis orbib⁹.excluſis ocul:elideꝛ ē excludeꝛ extraq̧ eijcere.Virgi.Ter ſpumā eliſam & rorantia vidim⁹ aſtra.Trunca frōte: priuata oculis.Vnanimo:eiuſdē volūtatis: id eſt amico ſuo caſpro.Metuens ſupeſſe. hic erat ver⁹ amicus qui nolebat viuere mortuo caſpro. Lucis idem auſpiciū. principiū vitæ auſpicium diciẗ vel a paſtu auiū vel ab auiū inſpectiōe: & quia cōſul capiebat priuſq̄ prçlium iniret factū ē vt

dicamus auſpicia ductū atque principiū:& auſpicari non mō auſpiciū capere ſed etiā incipere. Sacro præneſte: dicato fortunæ vt dictū eſt. Miſcuerant ſtudia. excoluerāt agros ſimul & ſeminabant in cōiunctis fūdis. Diues cōcordia: qm̄ cōcordia res augenť: diſcordia vero minuūtur. Paruis rebus: hūili fortuna qm̄ in reb⁹ magnis rara ē cōcordia: vnde ait Cicero ī officijs: Nā qcqd eiuſmodi ē ī quo nō poſſūt plures excellere in eo plerūq; ſit tanta cōtentio vt difficillimū ſit ſāctā ſeruaŕ ſocietatē. Votis ex oīb⁹: qm̄ optauerāt ſimul mori cū pariter viuere cœpiſſēt. Simetho. hoſti q hos duos amicos īterfecit. Prīo cōſule qm̄ brut⁹ exactis regib⁹ fuit prim⁹ cōſul apud romāos. Fōs: origo & cauſa illi⁹ calamitatis qm̄ temere pugnā iniuit paulo collega viro prudētiſſimo ēt diſſuadēte. Mole noua nouo īpetu Frenaſſet: rep̄ſſiſſet agmia rōanoꝝ q iā ꝑcurrebāt ī pœnos. Sagulo rubēti: paludamēto cōſulari qđ erat coccineū. Pōpā: cōſularē .ſ. ſed pōpa ꝓprie ē ſpectaculū ī ꝓſperis reb⁹ & ēt ī aduerſis q̄lis ē ī triūpho & ī funere. & ē pōpa ſolēnis qdā apparat⁹ & oſtētatio: Cicero: ſ; iam e pōpa ī verā aciē deſcēdam⁹: & Vir. ſolennes ducere pōpas Ad delubra iuuat. Inſignia: cōſularia. ſ. Heu miſer. ait poeta varronem tūc fuiſſe miſeꝝ cui nō licuit mori manu ānibalis. Funere: pari laude mortis: ſed nō merebať qm̄ fortis nō erat ſ; audax: qđ poſtea oſtēdit fugiens ex acie tanq̄ lep⁹. Opīę cędis: qm̄ ſpolia opīma erāt q̄ dux duci detrahebat vt dictū eſt. Sub hoſte maioŕ. ſcipiōe quē poeta varrōi cōſuli merito ꝓponit. Erepti prīs: qm̄ ad ticinū fluuiū hūeris patrē vulneratū ī caſtra retulit. Stabāt pati. ſ. ad ſingulaŕ certamē ānibal & ſcipio. Educti. nutriti ī diuerſis regiōib⁹: Annibal enī apher: Scipio rōan⁹ erat: tales viros igt nūq̄ vidit tell⁹ cōcurreŕ. Marte: pītia militari. Dextra roboŕ ac virib⁹: ſ; ſcipionē ꝓpōit ānibali ꝓpter pietatē & fidē cū ānibal eēt īpi⁹ & pfid⁹. Diſſilueŕ caua: figit poeta martē fauētē rōanis & palladē pœnis deſcēdiſſe ad certamē. Caua: cōcaua qm̄ nubes ē corp⁹ raꝝ & dat locū: quē Ariſto. dicit eē vltimā ſupficiē corpīs ābiētis locatū. Scipiadę. Scipiōi. Pœno. Annibali: qm̄ ī tritōide pallude repta fuit pallas: & mars fuit pr̄ Romuli. Intrepidis ductorib⁹. Scipiōe. & Anni. nō timētib⁹ āborū acies hoſtiles. ſ. & rōanę timueŕt ī aduētu martis & palladis: ornat hos duos clariſſios ī toto orbe īpatores poeta ad laudē Scipiōis q poſtea vicit Anni. Micat ignis. videbaŕ micaŕ ignis ex ore meduſeo. Aegis. ſcutū palladis. Sibyla. qm̄ caput meduſæ qđ erat in ęgide hēbat capillos ſerpētios ad qđ poeta alludit: & oculi videbanť eē cometes adeo vibrabāt. Ver

Turbidus. incuſſo crepuerūt pondere malæ.
Ablatuſque viro vultus concreta cruento
Per nares cerebro ſanies fluit: atraque manāt
Orbibus eliſis & trunca lumina fronte.
Sternitur vnanimo marius ſuccurrere caſpro
Conatus: metuenſque viro ſupereſſe cadenti
Lucis idē auſpiciū ac patriū & cōmune duo
Paupertas: ſacro iuuenes pręneſte creati (bus
Miſcuerant ſtudia & iuncta tellure ferebant.
Velle ac nolle ambobus idem. ſociataq; toto
Mens ęuo. ac paruis diues concordia rebus.
Occubuere ſimul. votiſque ex omnibus vnū
Id fortuna dedit iunctā inter prælia mortē.
Arma fuere decus victori bina ſimetho.
Sed longum tanto lætari munere caſus
Haud licitū pœnis. aderat terrore minaci
Scipio conuerſæ miſeratus terga cohortis.
Et cuncti fons varro mali. flauuſque comarū
Curio. & a primo deſcendēs conſule brutus.
Atq; his fulta viris acies repararet adeptum.
Mole noua campū: ſubito in turbine pœnus
Agmina frenaſſet iam procurrentia ductor.
Iſque vt varronem procul inter prælia vidit:
Et iuxta ſagulo circunuolitare rubenti
Lictorē. noſco pompā atque inſignia noſco.
Flamminius modo talis ait. tū feruidus acrē
Ingentis clypei tonitru pręnunciat iram.
Heu miſer æquari potuiſti funere paulo
Si tibi non ira ſuperum tunc eſſet ademptū
Annibalis cecidiſſe manu. q̄ ſæpe querere
Varro deis quod ſidonium defugeris enſem.
Nam rapido ſubitam portans ī morte ſalutē
Procurſu incepta ſeſe in diſcrimina vertit
Scipio. nec pœnū quāq̄ eſt ereptus opimę
Cędis honor: mutaſſe piget maiore ſub hoſte
Prælia: & erepti ticina ad flumina patris
Exigere oblato tandem certamine pœnas.
Stabant educti diuerſis orbis ab oris
Quanto non alias vidit concurrere tellus
Marte viri: dextraq; pares. ſed cætera ductor
Anteibat latius melioꝝ pietate fideque.

Diſſiluere caua turbati ad prælia nube
Mauors ſcipiadæ metuens: tritonida pœno:
Aduentuque deũ ĩtrepidis ductoribus ãbæ
Contremuere acies. ater qua pectora flectit
Pallas: gorgoneo late micat ignis ab ore.
Sibilaque horrificis torquet ſerpẽtibus egis:
Fulgens ſanguinei geminũ vibrare cometen
Vt credas oculi: ſummaque in caſſide largus
Vndantes voluũt flammas ad ſydera vertex:
At mauors moto perturbans aera telo:
Et clypeo campum ĩuoluens ętnęa cyclopum
Munere fundentem loricam incendia geſtat.
Ac pulſat fulua conſurgens ęthera criſta.
Ductores pugnę intenti quantumq; viciſſim
Audere & propius menſi: tamen arma ferẽtis
Senſere aduenıſſe deos: & lætus vterq;
Spectari ſuperis: addebant mentibus iras:
Iamque ictu valido libratam a pectore pœni
Pallas i obliquum dextra detorſerat haſtam.
Et gradiuus opem diuæ portare ferocis
Exemplo doctus porgebat protinus enſem
Aetnęum ĩ pugna iuueni: ac maiora iubebat.
Tum virgo igneſcens penitus violẽta repẽte
Suffudit flãmis ora: atque obliqua retorquẽs
Lumina turbato ſuperauit gorgona vultu.
Erexere omnes immania membra chelydri
Aegide commota: primique furoris ad ictus
Rettulit ipſe pedẽ ſenſim a certamĩe mauors.
Hic dea cõuulſam rapido conamine partem
Vicini montis: ſcopuliſque hęrentia ſaxa
In martem furibunda iacit: longeq; relatos
Expauit ſonitus tremefacto littore ſaſſon.
At non hęc ſuperum fallebant pręlia regem.
Demittit: propere ſuccinctam nubibus irim:
Quę nimios frenet motus ac talia fatur.
Idea & œnotris velox allabere terris
Germanęque truces dic pallas mitiget iras.
Nec ſperet fixas parcarum vertere leges.
Dic etiam ni deſiſtit. nam virus & æſtus
Flammiferæ noui mentis: nec colligis iram:
Aegide pręcellãt q̃tũ horrida fulmina noſces.

tex. conus galeæ. At mauors. nũc deſcribit mar
tem. ætnea incendia: flammas ætneas. fingunt
poetæ cyclopes vulcani miniſtros elaborare ar
ma ſub ętna monte ꝓpter flãmas quæ exire vi
dentur ex cratere illo ętneo naturaliter. Incen-
dia. ſplendorẽ cum eſſet ex auro. Fulua. aurea
criſta quæ erat ſup galeam. Mẽſi. i. cum cogno
uiſſent quantũ quiſque auderet. Viciſſim. mu-
tuo in illa pugna q̃ cominus parabatur. i. alter
menſus eſt quantũ alter auderet cum eſſet ꝓpe
hoſtem. tũc eni animi robur cognoſcitur cũ ad
manus ventũ eſt: qm̃ audaces & timidi fugiũt.
Spectari: videri a dijs: inde ſpectatores dicunt
in theatris. In obliquũ. Scipionẽ oppoſitũ. Poe
ni. Annibalis. Ferocis. bellicoſæ pallados. Por-
gebat. porrigebat Scipioni enſem elaboratum
manibus cyclopũ ſub ętna. Maiora. q̃ iuſſiſſet
pallas. i. iubebat interficere Annibalẽ. Suffudit
ora. inflãmata eſt & ꝑſe iram tulit. Gorgona. i.
irata ſuperauit toruitatẽ vultus ipſi⁹ meduſæ.
Montis. gargani. Saſſon. inſula e regione ad au
fidũ de qua dictũ eſt. Regẽ. iouem hæc oĩa fin-
gũtur ad imitationẽ Virgilij. Iris fuit filia thau
mantis vt fabulæ canũt & conuerſa i arcũ cœle
ſtem nũcia eſt iunonis & iouis: alas habet auto
re Homero ex auro: pedes ẽt. & qa plerũq; mit
titur ad diſcordiã dicitur iris. Succictã nubib⁹.
allud it ad rationẽ naturalem: qm̃ iris non fit ni
ſi in nube: lege Ariſtotelẽ & Plinium. Motus.
perturbatiões & diſcordias martis & palladis.
Idea. verba iouis ad irim Oenotris terris. appu
lis & italis ab œnotro fratre peucetij vt dictũ ẽ.
Iras germanæ. iunonis inimicæ romãis. Leges
parcarũ. fatũ ipſum qđ erat vt roma eſſet caput
orbis. Virus & æſt⁹. venenatã rabiem & excan
deſcentiã. Aegide precellãt. i. dic palladi q; niſi
deſiſtat cognoſcet pl⁹ poſſe mea fulmĩa q̃ ęgis.
id eſt ſcutũ quod habet & quo freta ſupbit & tã
tum audet. Abſiſtem⁹. diſcedemus inqt pallas.
Sed pallade pulſa. ex affectu quẽ hẽbat erga ſu
os loquit̃ pallas. & ſeruat decoꝝ pſonę poeta. i
troducit. n. illã dubitãtẽ de euẽtu pugnę & timẽ
tẽ an ſe iuppiter pmitteret ſpectare acies ex al
to cœlo cũ parendũ eſſet ioui. Nũ auertet fata.
an auertet hãc calamitatẽ a rõanis qua ſe ꝑſen
te haud dubie iam quaſi illatã cernebat pallas.
Arua gargani. appulia vbi ẽ mõs gargan⁹. Pœ
nũ Annibalẽ. hoc figit poeta ad imitationẽ Vir
gilij. Diuerſa. i diuerſã ptẽ. i. abſtulit Annibalẽ
a cõſpectu Scipiõis. Furor. q fũdebat. Aequor.
cãpos. Manu. globo rõanoꝝ iſtaurat pugnam
mauors. Signa. aqlas q̃ iã retro cedebãt. Verſa.
qm̃ iã pœni timebãt. Cũ vẽtis poſit⁹ cuſtos. id
eſt ęolus q ꝓcibus iunonis emiſit vulturnũ affe
rentẽ maximas calamitates romanis. Cui. ęolo

cuſtodi carcer tenet compreſſos ventos. Ruentes coelum. eruentes ac omnia per auras vertẽtes: ſi eolus permitteret: & ponit nomina ventorum. Campis ęoliis. planis ac expoſitis vento cui ęolus imperat: vnde Martialis balnea vẽtoſa lupi: ęolam appellat ęoliis ergo campis .i. vento obnoxiis. nam propter planitiem vulturnus in apulia maxime regnat: quippe non opponitur aliquis mons flanti vulturno: inde ſine impedimento tanquam rex totam perflat apuliam: de hoc vẽto Liuius ait. Romanis in meridiem verſis pœnis i ſeptẽtrionẽ vẽtus quẽ vulturnum incolæ regionis vocãt aduerſus romanos coort⁹ multo puluere i ipa ora voluẽdo ꝓſpectũ ademit. Effrenat. emittit & freno ſoluit. loquitor ꝑ tranſlationẽ. Hic vltor. ventus. Iræ. ipſius iunonis quæ nunquã romanorũ calamitatibus ſatiabatur. Barathro ętnę. in craterẽ illũ profundũ qui eſt in ſummitate ętnæ montis Siciliæ barathrũ eſt vorago profũda: vñ Martialis imã partẽ ſtomachi baratrũ appellat: dicẽs extremo ructus cum venit a baratro. Concepit ignes. in ipſo baratro: qm̃ niſi in illã voraginem ventus ingrederetur nõ generaretur illic ignis. Flammea. inflãmata igni quẽ cõceperat. Daunia regna. apuliam. Cæcã nubem. ab effectu qa obcæcare videtur hoies: ideo ait eripuere oculos auræ. Agens. impellẽs: Globos cãdentes. ardẽtes cumulos harenę. Vertice harenoſo cumulo harenę: Iuſſa ꝑcepta: & mãdata bellãdi ſoluunt rabie vulturni: qm̃ nõ poterãt iuſſa ducũ exeq milites ipediti flamie vulturni. Occurſãte ipediẽte ſuo curſu: retorq̃bat haſtas romanorũ vulturn⁹. Irrit⁹. van⁹ ipediẽte vẽto. Rutulis. romanis. Secũdãt. adiuuãt. Turbo. ipet⁹ ipſi⁹. vulturni adiuuabat haſtas pœnorꝫ tanquã amẽto quodã. amẽtũ ẽ ligula qua iaculũ validi⁹ emittitur. Ignauã mortẽ. turpẽ: nã turpe erat puluere ſuffocari: cõtra quẽ fortitudo nõ põt extẽdi. Mœret. dolet ꝙ tã ignaua morte cadat. Hiatu. ore clauſo. Ipe. vulturn⁹. Agit. impellit ipos romanos verſos i fugã. Clamãte. ſtridẽte. Ferentes. romãos iferẽtes ferrũ iugulo hoſtium quos vulturn⁹ auertebat: nec ſinebat pœnos vulnerari. Vomit. vomẽdo emittit. Vibrauit. concuſſit. Aeoli⁹ furor. ipe vulturn⁹ q pebat æolo. Virgo pallas. Quãtos gradiu⁹. verba palladis ad iouẽ qb⁹ modeſtiã ſeruat & martẽ i iuidiã trahit. Fluct⁹. mot⁹: & ruinas mouet mars. Se cędib⁹ iplet ex ſtomacho loqĩ & martẽ i odiũ trahit a crudelitate. Nũc q̃ſo modeſte q̃rĩ de ioue q ꝑ irim reuocauerat palladẽ a pugna. Quãquã ego. cõfutatio ẽ: nõ parabã igt delere rõanos: ſed ſubtrahere Annibalẽ fato. Nño cũ pignore. probatio eſt cõfutatiõis: & ait: nõ odit romãos qppe

Quæ poſtq̃ accepit dubitans tritonia virgo
Nec ſat certa diu patriis an cederet armis.
Abſiſtemus ait campo. ſed pallade pulſa
Num fata auertet: cœloque arcebit ab alto
Cernere gargani feruentia cædibus arua.
Hęc effata caua pœnum in certamina nube.
Sublatum diuerſa tulit: terraſque reliquit.
At gradiuus atrox remeantis in æthera diuæ
Abſceſſu reuocat mẽtes. fuſorque ꝑ æquor.
Ipſe manu magna nebula circundatus atra
Reſtituit pugnã: cõuertunt ſigna: nouamqꝫ
Inſtaurant itali verſa formidine cædem.
Tum vẽtis poſitus cuſtos qui flamina carcer
Imperio compreſſa tenet: cœlumqꝫ ruentes
Eurique & boreę parent chorique notique
Iunonis precibus promiſſa haud ꝑua ferẽtis
Regnantem ęolus vulturnũ in prælia cãpis
Effrenat: placet hic ire exitiabilis vltor.
Qui ſe poſtq̃ ętnæ merſit candente barathro:
Concepitque ignes & flammea ꝓtulit ora:
Euolat horrendo ſtridore: ac daunia regna
Perflat agens cæcã glomerato puluere nubẽ.
Eripuere oculos auræ vocemque manuſque
Vertice harenoſo candentes: flebile dictu.
Torquet in ora globos italũ: bellare mãipſis
Iuſſa lacerantur rabie tum mole ruinę
Sternuntur tellure & miles & arma tubæqꝫ
Atque omnis retro flatu occurſante refertur
Lancea: & interdũ rutulis cadit irritus ictus.
Atque idem flatus pœnorum tela ſecundat.
Et velut amento contorta haſtilia turbo
Adiuuat: ac tiryas impellit ſtridulus haſtas.
Tum denſo fauces pręcluſus puluere miles
Ignauam mortem compreſſo mœret hiatu.
Ipſe caput flauum caligine conditus atra
Vulturnus: multaqꝫ comam perfuſus arena
Nunc verſos agitat tergo ſtridentibus alis.
Nunc mediã i frõtem veniẽs clamãte ꝓcella
Obuius arma quatit patuloqꝫ inſibilat ore.
Interdũ ĩtentos pugnę: & iã iamque ferẽtes
Hoſtili iugulo ferrum conamine & ictu

Auertit: dextramque ipſo de vulnere vellit.
Nec ſatis auſonias paſſim fœdare cohortes:
In martem vomit imixtas mugitibus auras.
Biſque dei ſummas vibrauit turbine criſtas.
Quæ dum romuleis exercet prælia turmis
Aeolius furor & martem ſuccendit in iras:
Affatur virgo ſocia iunone parentem.
Quantos gradiuus fluctus in punica caſtra
Reſpice agit: quãtiſq; furẽs ſe cædibus ĩplet:
Nunc quæſo terris deſcẽdere nõ placet irim
Quãq̃ ego nõ teucros nr̃o cũ pignore regnet
Roma & palladio ſedes hac vrbe locarim.
Non teucros delere aderã: ſed lumẽ alũnæ
Hannibalẽ libyæ pelli florẽtibus annis
Vita atq; extingui primordia tãta negabam.
Excipit hęc iuno: longiq; laboris ab ira
Immo ait vt noſcant gentes immania q̃tum
Regna iouis valeant: cunctiſque potentia q̃tũ
Antiſtet coniunx ſuperis tua: diſcute telo
Flagranti: nil oramus: carthaginis arces:
Sidoniamque aciem vaſto telluris hiatu
Tartareis immerge vadis: aut obrue ponto.
Contra quæ miti reſpondet iuppiter ore.
Certatis fatis: & ſpes extenditis ægras.
Ille o nata libens cui tela inimica ferebas
Contendet tyrios iuuenis: ac nomina gentis
Indueti. & libycam feret in capitolia laurum.
At cui tu coniunx: cui das animoſque decuſq;
Fata cano. vertet populis laurentibus arma
Nec longe cladis metæ: venit hora: dieſque
Qua nullas nunq̃ tranſiſſe optauerit alpes.
Sic ait. atque irim propere demittit olympo
Quę reuocet martẽ: iubeatq; abſcederẽ pugna
Nec vetitis luctatus abit gradiuus in altas
Cũ fremitu nubes: quãq̃ lituiq; tubæq;
Vulneraq; & ſãguis & clamor & arma iuuarẽt
Vt patuit liber ſuperũ certamie tandem
Laxatuſque deo campus: ruit ęquore ab imo.
Pœnus quo ſenſim cæleſtia fugerat arma.
Magna voce trahens equitẽq; viroſque ferę q;
Turrigerę molẽ: tormentorumq; labores.

roma regnat cum noſtra imagine. id eſt palladio: quod diomedes æneæ reſtituit: & tam diu duraturum erat imperium quandiu in vrbe eſſet palladium. Lumen. ipſum Annibalem. Alũnæ libyæ. quæ me aluit: locus eſt ab honeſto. Excipit hæc iuno. introducit poeta iunonem loquentem: & concedentem per quandam ironiam ioui vt euertat arces carthaginis: tamen id negat quod concedere videtur. Excipit. ſubiungit ad hæc verba palladis. Immo ait. conceſſio per ironiam tamen arguit ab honeſto iouem non debere in pœnos ſeuire: cuꝫ ait vt noſcant gentes quantum valeant regna iouis immania. quaſi dicat. ſi hoc feceris omnes dicent te eſſe immanem: & facere præter decorum quod alienum a ioue eſſe debebat: artificioſe loquitur iuno vt iouem ex ſententia deijciat. Antiſtet. antecellat. quaſi dicat. non debes hoc facere vt oſtendas q̃ ſit p̃ſtantior tua potẽtia cęterorum viribus cum omnia ſint ſub tuo nutu videris qppe moueri affectibus quibus iuppiter penitus vacare debet. & eſt locus ab honeſto. Telo flagranti fulmine. Nil oramus. negat quod cõcedere videtur & ſeruit poeta affectui iunonis quæ irata erat. Certatis fatis. verba iouis ad iunonem & palladem quas carpit tanquam imprudentes cum vellent repugnare fatis quibus etiam ip̃e iuppiter ſubijcitur. Spes ægras. debiles: nam ſperatis impoſſibilia. Ille. Scipio. O nata. vertit ſermonẽ iuppiter ad palada filiam: cui prædicit victoriam Scipiõis: quẽ pallas delere parauerat. Nomina gẽtis. quoniã appellabitur aphricanus. Libycam laurum. triumphauit de libya lauro coronatus. At cui tu coniunx. prædicit Annibalis exitum iunoni. Vertet arma. reuertetur in aphricam & auertet ſua arma a populis latinis: & optabit tandem nunquam tranſcendiſſe alpes. Metæ. termini. Nec luctatus. non repugnauit mars iuſſis. Iuuarent. delectarent. id eſt diſceſſit quãuis gauderent illa pugna: & clangore tubarum. Deo. marte. Cæleſtia. martis ſcilicet. Feræ turrigeræ. elephãti qui dorſo fert turrim cum pugnatoribus. Labores. id eſt tormenta & inſtrumenta bellica. Quo. vt. Senſim. paulatim. Leuiores cateruas. milites leuioris armaturæ. Iuuenem. minutium. cęſi fuerunt in eo prælio quæſtores conſulum. L. Acilius. & . L. Furius. & xx. de tribunis militum: conſulares quidam & ædilitij: inter eos Gneus ſeruili9: & hic. C. Minutius q magiſter equitũ Fabij dictatoris fuerat: quem vt ſupradictũ ẽ Fabius Annibali eripuit: cum æquatum haberẽt imperium quod nũc Annibal obijcit Minutio. Cruentis. cruore ſuffuſis propter iram. Scintillauit. accenſa eſt.

Quæ nam furiæ.verba Annibalis increpantis
Minutium.Genitor Fabius quem Minutius
genitorem appellauit.Murali.qui murum po
tuiſſet ſternere.Appellitur.adiungitur.Fera.
elephantus.Componitur.obijcitur.Lucaſbo-
ues.elephantos:qui tempore pyrrhi primum
viſi fuerũt in lucania:unde elephãtus lucabos ẽ
appellatus.Lybicarum ferarum.elephantorũ
Vulnere.verbere ac pulſatione.Liuenti.ſubni-
gro.Sedet.locata eſt turris in dorſo elephanti
Grando.nimbus ac multitudo ſaxorum.Agge
re.currente elephanto qui habebat aggerem
ac turrim in dorſo.Celſus.quoniam erat ſuper
elephantum.Lybis.pœnus miles. Stat vallum
elephanti erant tanquam vallum inter ipſa ag
mina condenſa.Præfixa hasta ebori præfixa e-
rat haſta in molem elephanti.cuius cuſpis ob-
uios conficiebat.Ebori.elephanto ex cuiꝰ dẽ
tibus fit ebur.Cominus.prope.Deiecta.deor-
ſum miſſa. Ab incuruo cacumine.a curuitate
dorſi ipſius elephanti. Hic.tunc elephantus
exigit dẽtem:inter toracem & membra Vfen-
tis quem ſublimem portabat.Radio.illo inſtru
mento quo textores vtuntur ad telam conficiẽ
dam:eo quippe tramam inter ſtamina immit-
tunt:quemadmodum radius penetrat ſtamina
& non frangit:ſic dens elephanti penetrauit i-
ter toracem & membra corpore nõ leſo.Haud
excuſſa.i.non excidit virtus Vfenti in tanto pe
riculo:ſed cum portaretur a belua oculis illius
vicinus eos enſe fodit:ideo ait vicinus fronti:
quoniam portabat eũ belua dente.Citato en-
ſe.celeriter adacto in oculum beluæ quæ tur-
bata vulnere turrim e dorſo excuſſit:& propu
gnatores ſtrauit.Spargere.iuſſit vfens victor
tunc illius beluæ immitti tedas ardentes in ma
chinas quas ſupra dorſũ habebant beluæ. Mõ
ſtra.ipſas beluas monſtroſas:& machinas ĩ dor
ſo earum.Muros.tabulata & turres inſtar mu-
rorum.Edax.qui omnia conſumit. Partus.cõ-
paratus & auctus.Non aliter pindo.incendiũ
immiſſum per propugnacula comparat incen
dio ſyluarum:& montium immiſſo a paſtori-
bus.pindus eſt mons theſſaliæ:rhodope mõs
thraciæ.Peſtis.incendium.It.currit elephas.
Candenti bithumine.bithumen eſt acer ſua-
pte natura liquor.& ſparſo aceto cõcreſcit:na-
ſcitur in aſpaltite lacu iudeæ certo anni tem-
pore:quod ardet.ideo dixit Virgilius in buco-
licis Incende bithumine lauros:faces nunc im
miſſæ in feras & machinas erant circumlitæ bi
thumine.Candenti.accenſo.Torrente.aduren
te.Diducit.diuidit.Laxo limite:ãpla via.Flu-
minis.aufidi in cuius ripis pugna erat.Mauru
ſia peſtis.ideſt ea parte qua non erãt elephãti

Atq; vbi turbãtem leuiores enſe cateruas
Agnouit iuuenem:ſcintillauitq; cruentis
Ita genis:quæ nam furiæ:quiſue egit ĩ hoſtẽ
En minuti deus vt rurſum te credere nobis
Auderes inquit? genitor tibi natus ab armis
Ille meis vbi nunc fabius? ſemel ĩprobe nr̃as
Sit ſatis euaſiſſe manus.atq; inde ſuperbis
Haſta comes dictis murali turbine pectus
Transforat:& voces venturas occupat ictu.
Nec ferro ſeuire ſat eſt:appellitur atra
Mole fera:& mõſtris cõponitur itala pubes.
Nã ꝓuectus equo moderãtẽ cuſpide lucas.
Maurũ in bella boues ſtimulis maioribus ire
Ac raptare iubet libycarũ armenta ferarum.
Immane ſtridens agitur crebroq; coacta
Vulnere bellatrix ꝓperos fert belua greſſus.
Liuenti dorſo turris flammaq; viriſq;
Et iaculis armata ſedet:procul aſpera grando
Saxorum ſuper arma ruit:paſſimq; volanti
Celſus telorũ fundit lybis aggere nimbum.
Stat niueis longũ ſtipata per agmina vallum
Dentibus atq; ebori præfixa cominus haſta
Fulget ab ĩcuruo deiecta cacumine cuſpis.
Hic inter trepidos rerũ per mẽbra per arma
Exigit vfentis ſceleratum belua dentẽ.
Clamantẽq; ferens calcata ꝑ agmina portat.
Nec leuius radio leuum qua tegmine thorax
Multiplicis lini claudit latus improba ſẽſim
Corpore non læſo penetrarunt ſpicula dẽtis.
Et ſublime virum clypeo reſonante tulerunt.
Haud excuſſa noui virtus terrore pericli
Vtitur ad laudem caſu:geminumq; citato
Vicinus fronti lumen tranſuerberat enſe.
Extimulata graui ſeſe fera tollit ad auras
Vulnere:& erectis excuſſam cruribus alte
Pene iacit voluens reflexo pondere turrim.
Arma viriq; ſimul ſpoliataq; belua viſu
Sternuntur ſubita miſerandum mixta ruina.
Spargere flagrantes contra bellantia mõſtra
Dardanius tædas victor iubet:& facis atræ
Quos fera circũfert cõpleri ſulphure muros

Nec iuſſo mora collectis fumantia lucent
Terga elephãtorum flammis:raptuſq; ſonoro
Ignis edax vento per propugnacula fertur.
Non aliter pindo rhodope ue incendia paſtor
Cum iacit:& ſyluis ſpaciatur feruida peſtis.
Frondoſi igneſcunt ſcopuli:ſubitoq; per arua
Collucet iuga diſſultans vulcanius ardor.
It fera candenti torrente bitumine corpus
Amens & laxo diducit limite turmas.
Nec cuiq̃ virtus propiora capeſſere bella.
Longinquis audent iaculis & arundinis ictu.
Vritur impatiens & magni corporis ictu
Donec vicini tandem ſe fluminis vndis
Præcipitem dedit:& tenui decepta liquore
Stagnatis per plana vadi tulit incita longis.
Extantẽ ripis flammam.tum deniq; ſeſe
Gurgitis immerſit molem capiente profundo.
At qua pugna datur nec dũ mauruſia peſtis
Igne calet circunfuſi rheteia pubes:
Nunc iaculis.& nunc ſaxis:nunc alite plumbo
Eminus inceſſunt:vt qui caſtella per altos.
Oppugnat munita locos atq; obſidet arces
Auſus digna viro fortuna digna ſecunda
Extulerat dextrã atq; aduerſum cominus enſẽ
Mnicius infœlix auſi.ſed ſtridula anhelum
Feruorẽ effundens mõſtri manus abſtulit acri
Implicitum nexu.diroq; ligamine torſit
Et ſuperas alte miſerum iaculata per auras
Tellure eliſit:ac flexit flebile membris.
Has inter clades viſo varrone ſub armis
Increpitans paulus : quin imus cominus inquit
Ductori tyrio quem victum colla cathenis
Daturum ante tuos currus promiſimus vrbi.
Heu patria heu plebes ſcelerata & praua fauoris
Haud vnq̃ expedies tam dira forte malorum
Quem tibi non naſci fuerit per vota petendum
Varronẽ:annibalem ue magis.dũ talia paulus
Vrget præcipitãs libys atq; in terga ruentum
Ante oculos cunctas ductoris cõcitat haſtas.
Pulſatur galea:& quatiuntur conſulis arma
Acrius hoc paulus medios ruit aſper in hoſtes.

ex Mauritania dicti qui portabant incendium. Rheteia pubes:iuuentus romana.

Alite plumbo:glandibus quas e funda emittebant. Manus mõſtri.ipſa promuſcis qua vtitur elephas vt manu. Ariſtoteles libro primo de hiſtoria animaliũ ait. Naſus bipartito diſtinctus eſt tramite elephantis prolixa validaq; naris augetur eiuſq; vſus idem qui manus:ea nanque cibos tam ſiccos q̃ humidos colligunt capiunt : & ad os admouent ſoli animantium omnium. Quin imus cominus inquit.verba pauli increpãtis Varronem qui vinctũ Annibalem plebi promiſerat. Quin. cur non imus ad ipſum Annibalem. Plebes. ſic Lucanus . Neſcit plebes ieiuna timere. Haud vnquam expedies. ideſt nõ poteris affirmare : & cum vterq; tibi eſſet noxius. Conſulis. Varronis. Exceſſus mentem.ideſt iam deſperans & animo cõſternatus. Das patria pœnas. incuſat amẽtiam ſuam Varro & patriam quæ ſe conſulem creauerat. Et quo fœdius.quoniam non potuiſſet concipere Varro maius dedecus q̃ fugere cum timidi ſit in diſcrimine fugam arripere & Annibal nil crudelius potuiſſet optare Varroni ipſa fuga qua nihil eſt fœdius. Egere. impulere ad fugam . & cũ quinquaginta equitibus venuſiã ſe recepit:quæ eſt inter Appulos & Lucanos: vnde Horatius venuſinus in ſermonibus ait. Lucanus an Appulus anceps. Nam venuſinus arat finem ſub vtrũque colonus. Rapuit.raptum abſtulit conſpectu hoſtium fugiẽs effuſis & relaxatis habentis:& ſic Varronis ignauia notatur ſuos in diſcrimen relinquẽtis:cuius ipſe cauſa fuerat. & ſibi fuga præter romani imperatoris decorum ſalutem comparantis.

¶PETRI MARCI interpretatio in decimum volumen Sylij Italici.

PAulus vt aduerſam. Poſt fugā Varronis Paulus æmilius collega fortitudinem & magnanimitatē oſtendit ſuā vt bonum imperatorem & vere ciuē romanū decebat: qui pugnādo mori maluit q̄ turpiter fugiēdo viuere: vt ignauus Varro fecerat: celebrat̄ igit̄ in hoc volumie fortis aius pauli & decori ſtudioſus: qui cum vidiſſet ſuos hoſtili furore ac rabie vrgeri ſuum corpus opponens in enſes ruebat hoſtiles vt fera vndiq; telis circundata cecidit tādem & romanæ acies fuſę Annibal q̄uis pœnus & ipi⁹ pauli virtutē pōpa funeris ac laudatione honeſtauit. mētes romanorum tantę cladis nūcio cōſternatas Fabius maximus erexit p̄textos ꝓ cōi ſalute armauit: & Varroni cōſuli romā redeūti ab oibus ordinib⁹ obuiā itū eſt: & gr̄æ actæ q; in tāto rerum turbine de republica & noie romāo nō deſperaſſet paulus æmilius autore Liuio q̄uis primo ſtati congreſſu funda grauiter ictus fuiſſet: tamē occurrit ſæpe annibali & aliquot locis: p̄liū reſtituit: ꝓtegētibus eū eqtibus romanis omiſſis poſtremo eqs quia cōſulē ad regēdum equū vires deficiebant. pœni tandē romanos ſuperatos pepulerunt: labore ac vulneribus feſſos: inde diſſipati omnes ſunt equoſq; ad fugam qui poterāt repetebant. Increbreſcere. augeri. Aſſilit ſaltat & ruit. Per vulnera. q̄m ab vnoquoq; vulneratur. Globos. acies hoſtiles. Ingerit. exponit obijcit. Molitur. quęrit & cupit vulnerari ab omni enſe vt honeſtius caderet Perſtate & fortit̄r oro: verba pauli ad ſuos quos orat: vt pectore nō tergo vulnera excipiāt: vt romanos fortes viros decet ne laudem veræ fortitudinis amitterent. Ad manes. ad iferos. Niſi gloria mortis. locus eſt ab honeſto: & ait: nil ſupereſt nobis niſi vt gloriā claram & honeſta morte cōſequamur: ad quod inqt paulus erit vobis dux. Imas ſedes. inferos. Inde. cū talia dixiſſet paucis: q̄m tēpus ꝓlixā orationem nō patiebat̄: irruit in hoſtes velocior vēto & ſagittis. Hemonio borea. qui ſpirat a thracia cui cōtermina eſt hemonia q̄ & theſſalia dicitur. Quæ reddit in pugnas. parthi qui ſunt vltra euphratē arcu vtūt̄ vt alij fere oēs populi ad orientē: & fugiendo ſagittas ex equis in hoſtes inſequētes emittūt. ideo ait. q̄ reddit in pugnas. nam cum ipſe videat̄ fugere pēna. i. ſagitta pēnata reuertit̄ i pugnā: Immemor ęui. q̄m ſupra vires ætatis pugnabat videbat̄q; eſſe alter mars mēte: ac animi robore: hūc a cantabris: & vaſconibus circūuentū Paulus liberauit. Peti dicūtur qui habēt oculos leuiter declinatos ad laſciuiā: vnde oculi veneris dicunt̄ peti: ideo ſcribit Horatius in primo ſermonū: Strabonē appellat petum pater. Strabo eni is dicit̄ qui habet oculos

Tū vero excuſſus mentē in certamina paulo
Auia deducto conuertit varro: manuq;
Cornipedē iflectens das inquit patria pœnas
Quę fabio incolūi varro nē ad bella vocaſti.
Quę nā aūt mentis vel quæ diſcordia fati?
Parcarūq; latens fraus eſt abrūpere cuncta
Iādudum cum luce libet: ſed cōprimit enſē.
Neſcio qs de⁹: & me me ad grauiora reſeruat
Viuā ne: & fractos ſparſoſq; cruore meorum
Hos referā ꝑpopulo faces? atq; ora p̄ vrbes
Iratas ſpectanda dabo? & quo ſeuius ipſe
Annibal aut poſcat: fugiā & te roma videbo.
Plura indignātem telis propioribus hoſtes
Egere. & ſonipes rapuit laxatus habenas.

Sillii italici liber decimus

PAulus vt aduerſam videt icrebrēſcere pugnam
Ceu fera quę telis circūcingētibus vltro
Aſſilit inferrum &: per vulnera colligit hoſtem
In medios fert arma globos: ſeſeq; piclis
Ingerit: atq; oī lætum mollitur ab enſe
Increpat horrendū perſtate & fortiter oro
Pectoribus ferrū accipite: ac ſine vulner̄ terga
Ad manes deferte viri: niſi gloria mortis
Nil ſupereſt: idem ſedes adeuntibus imas
Hic vobis dux paulus erit: velocius inde
Hemonio borea dux: pennaq; citatior ibat
Quæ redit ī pugnas fugientis arūdine p̄thi.
Atq; vbi certamen primi ciet immemor æui
Petus gradiuus mente cito fertur in hoſtes.
Ac iuuenē quē vaſco leuis quē ſpicula dēſus
Cantaber vrgebat lætalibus eripit armis.
Abſceſſere retro pauidiq; in terga relatos
Abduxere gradus: vt lætus valle remota
Cum caprea venator agit: feſſamq; ꝓpinquo
Inſequitur curſu: & ſperat iam tāgere dextra.
Si ferus aduerſo ſubitum ſe protulit antro:
Et ſtetit ante oculos frendens leo: deſerit vna
Et color & ſanguis & tela minora periclo

Neciam ſperatæ cura eſt in pectore prędæ.
Nunc inteſtantes mucronē cominus vrget.
Nunc trepidos ac terga mala formidi everſos.
Aſſequitur telis:furere ac decorare labores
Et ſęuire iuuat:cadit ingens nominis expers
Vni turba viro:alter ſi detur in armis
Paulus dardanius:amittant nomina cannę.
Tandem inclinato cornu ſine more ruebat
Prima acies: nō parca fugę.labienus & acres
Sternuntur læto atq; opiter: quos ſetia collē
Vitifero celſis labienum cingula ſaxa
Miſerunt muris:iunxit fera tempora lęti
Sidonius nō cōſimili diſcrimine miles.
Nam labienus obit penetrante per ilia cornu
Fratres hic numero cecidere.hic poplite ceſi
Oppetis & tyrio ſuper inguina fixe veruto
Męcenas cui meonia venerabile terra
Et ſceptris olim celebratum nomen etruſcis.
Per medios agitur proiecto lucis amore
Annibalem luſtrans paulus ſors vna videtur
Aſpera ſi occumbat ductore ſuperſtite pœno
Quā metuens molē:neq; eni certamie ſūpto
Tempeſtas tanta & rabies impune fuiſſet.
In faciem pauidi iuno conuerſa metelli
Quid vanos inquit latio ſpes vnica conſul
In caſſum renouas fato ruente furores?
Si ſupereſt paulus reſtant eneia regna:
Si ſecus auſoniam tecum trahis.irę tumētem
Tu cōtra iuuenē.& caput hoc abſcidere rebus
Turbatis o paule paras? nunc annibal ipſi
Tam lætus bello eſt auſit certare tonanti.
Et iam:conuerſis vidi nam flectere habenis:
Euaſit varro:ac ſeſe ad meliora reſeruat
Sit ſpacium fatis:& dum datur eripe lęto
Hāc noſtris maiorē aīam:mox bella capeſſes.
Ad q̄ ſuſpirās ductor mortem ne ſub armis
Cur poſcam cauſa iſta parū eſt quod talia nr̄ę
Pertulerint aures ſuadentē monſtra metellū?
I demens:i carpe fugam:non hoſtica tela
Excipias tergo:ſuperos precor integer oro
Intactuſq; habeas:atq; intres mœnia romę.

diſtortos Plinius loquens de oculis ait vni aiali um homini deprauanſ:vnde cognomina Strabonum & petorū. Leuis.agilis ad pugnā:& ſine gallea vt ſupra dictū eſt. Lætalibus.q̄ lætum ipſi peto afferebant. Vt lætus valle remota.paulum eripientē petū h oſtib⁹ cōparat leoni qui ſuo occurſu venatori iam ꝓpe captā eripit prædam. Ferus.terribilis:& crudelis. Tela minora.qm̄ nihil valēt contra leonez a quo periculum iminet & ſibi iam timens fugit ac deſerit prædam. Vrget.inijcit. Nūc interdu; in illos q paulo reſiſtebant. Mala.turpi & q̄ eſt citra decorum. Decorare.ornare: qm̄ i aduerſis virtus nitet:ſi fuiſſet inquit illic alter paulus nō fuiſſet illa cladesilla ta romanis.q̄ a vico cannenſis dicta eſt. Cornu. acie romana. Sine more.ſine aliqua ratiōe:& ritu militari romanoru;:quoniā romanę acies nō cōſueuerāt fugere:ſed ēt illuc alacri animo contendere vnde ſe nō redituros ſciebant pro decoro ſeruando. Non parca.i.effuſa in fuga;:ocres & opiter erant ſetini: de ſetia & eius vino dictū eſt. Cingula alludit.ad labienu; qui fuit tpe Iulij cæſaris & ſub eo meruit ꝓpriaq; pecunia cigulum oppidū in piceno ædificauit. Cornu.haſta cornea. Fratres ocres & opiter. Mecenas.alludit ad mecenatē qui fuit tpe Auguſti Cæſaris & habuit originē a regibus hetruſcis:vnde Horatius: Mecenas atauis edite regibus. & in ſermonibus. Nō q̄a mecenas lydo; quicq̄d hetruſcos Incoluit.fines nemo generoſior ē te. Meonia terra.hetruſca:qm̄ meonij vt dictū eſt hetruriam tenuerunt. Sceptris.regibus hetruſcorum ad quos referebat ſuos natales mecenas. Amore lucis.vitæ.i.cum non curaret vitam paul⁹ vt honeſte caderet:annibalem oculis luſtrabat:vt cum eo cōgrederetſ :videbaſ enim Paulo mors dura ſuperſtite Annibale. Quam molem.fortitudinem Pauli. Impune.i.non fuiſſet fruſtra.
Quid vanos iquit.verba iunonis verſæ in formā metelli hoc fingit ad imitationem Virgilij & ſeruat poeta decorū pſonæ:quippe nō decebat aliter loqui metellum pauidum niſi ſuadere fugā nulla habita ratione decori.captat beniuolētiā metellus. ſuadetq; ab vtili fortunæ cedendū:& etiā ab honeſto cum ſit imprudētis fato pugnare. Si ſecus.ideſt ſi Paulus cadet:ruet imperiu; ro. Tumentē.ſuperbientem proſpero flatu fortunæ. Rebus turbatis.re romana labante & nutanti imperio. Tonanti.ideſt auderet pugnare cum ioue. Sit ſpatium fatis.permittamus vt ſpatiū habebāt ipſa fata:& ipſis cedamus: quæ poſtea mutabunſ:& nobis arridebūt. Mox.poſtea pugnabis meliore fato. Mortem ne ſub armis. ſenſus eſt. Si nulla alia cauſa eſſet cur deberem nunc mortem oppetere hęc eſſet maxima:q; te

fugam ſuadentem audiui:& non ſum auerſatus. Monſtra.fugam & ea quę ſunt contra honeſtatem : ac decorum. Sub armis.armatus i acie.I demēs.verba digna paulo:q pro patria mori non recuſabat. Pulchra. honeſta & digna viro forti ac magno.Pœnus. Annibal Proh degener.exclamat Paulus i metellum qui tantuȝ a ſuis maioribus degenerauerat. Componere.opponere ac pugnare cum illo qui & victus& victor erit mihi honori. Aufertur.equo ſcilicet præcipiti & obtruncauit Aceram fugientem ad ſuos. Conferta.dēſa. Belgicus.gallicus:belgæ ſūt in gallia.Paulum inueſtigantem Annibaleȝ comparat cani qui nare ſagaci inueſtigat feram. Errores.ipſam feram errantem. Sollers.diligens:& ſagax.Merſa.inclinata ad terram & demiſſa vt melius ſagiat. Tacito roſtro. rictu ſine latratu:ſic enim canis tacitus currit per veſtigia vt feram citius aſſequatur quæ velocius fugeret audito latratu. Inacceſſos.difficiles: & dumoſos mōtes & ſyluas. In agine.inueſtigatione.
Arcana cubilia. ſecreta luſtra vbi feræ degunt & cubant. At coniunx iouis. iuno ſumpſit formam gelaſtæ qui venerat ex mauritania & monuit Annibalem vt ſuis opem ferret quod facile perſuaſit cum diceret paulum æmylium illic omnia ferro vaſtare.Non deſinit. non ceſſat ire in Annibalem : quem vel maxime appetebat. Pœnum.Annibalem. Stagnantes.repletas iam cadaueribus vt aqua non poſſet fluere. Flumineo libycam : canit poeta criſtam tudertem cum ſex filijs in ripis aufidi fortiter pugnantem ab Annibale vna cum filijs fuiſſe interfectum. Pauper penatum.habens rem domeſticam anguſtam:ſed patria erat clara. tuder ſcilicet oppidum in montibus vmbriæ de quo dictum eſt. Crudo magiſtro .patre acri bellatore feram elephantum quem ſtrauerunt cū ipſis hominibus qui turrim aſcenderant.

Cum varrone ſimul:talin pauidiſſime dignum
Me vita pulchraq́ indignum morte putaſti?
Quippe ſinit pœnus qui nunc contraria bella
Ipſi ferre ioui valeat:proh degener altæ
Virtutis patrum quando certamen inire
Cui ne viro mallem memet componere:q̄ qui
Et victus dabit & victor per ſæcula nomen?
Talibus increpitat:medioſq́ aufertur in hoſtis.
Ac retro curſum tendentem ad crebra ſuorum
Agmina:& indenſis furantem membra maniplis
Per conferta virum & ſtipata vmbonibus arma
Conſequitur melior planta:atq́ obtrūcat aceram.
Vt canis occultos agitat cum belgicus apros
Erroreſq́ feræ ſolers per deuia merſa
Nare legit.tacitoq́ premens veſtigia roſtro
Luſtrat inacceſſos venantum indagine ſaltus.
Nec ſiſtit niſi conceptum ſectatus odorem
Deprendit ſpiſſis arcana cubilia dumis.
At coniunx iouis vt paulum depellere dictis
Nequicquam fuit:& conſul non deſinit ire
In faciem mauri : rurſus mutata geleſte
Aduocat ignauum ſęua ad certamina pœnum.
Huc tela huc inquit dextram implorantibus affer
O decus æternum carthaginis:horrida iuxta
Stagnantes conſul molitur prælia ripas.
Et laus haud alio maior datur hoſte perempto:
Hęc ait:& iuuenem diuerſa ad pręlia raptat.
Flumineo libycam turbabat in aggere pubem
Criſtę nomen erat:bis terni iuncta ferebant
Arma ſenem circa nati:pauperq́ penatum
Sed domus haud obſcura tuder:notuſq́ ꝑ vmbros
Bellator populos factis & cede docebat
Natorum armigeram pugnas tractare cohortem.
Vnanima inde phalanx crudo ducente magiſtro
Poſtquā hominū ſatiata necem proſtrauerat ictu
Innumero cum turre feram facibuſq́ ſequuta.
Ardentem monſtri ſpectabat lęta ruinam.
Cum ſubitus galeæ fulgor conoq́ coruſcæ
Maiore intremuere iubę:nec tarda ſenectus
Agnouit hac luce virum:rapit agmine natos
Sęua parens vltro in certamina:& addere paſſim

Tela iubet: nec manantes ex ore feroci
Aut quę flagrarent galea exhorreſcere flammas.
Armiger haud aliter magni iouis anxia nido
Cum dignos nutrit geſtanda ad fulmina fœtus.
Obuerſam ſpectans ora ad phaetontia prolem
Explorat dubios phœbęa lampade natos.
Iamq; ſuis daret vt pugnę documenta vocatis
Et medias haſta velox præteruolat auras.
Hęſit multiplici non altę cuſpis in auro.
Atq; ſenem inualido dependens prodidit ictu.
Cui pœnus. qui nam ad caſſos furor impulit ictus
Exãguem dextram ſenio/ vix prima momordit
Tegmina callaici cornus tremebunda metalli.
Et reddo tua tela tibi: memorabilis iſta
A nobis melius dicet bellare iuuentus:
Sic propria miſeri tranſfigit pectora cornu.
At contra horrendum bis terna ſpicula dextra
Torta volant: paribuſq; ruunt conatibus haſtæ.
Haud ſecus ac libyca fœtam tellure leęnam
Inuadunt rapidi iam dudum: & inania tentant
Nondum ſat firmo catuli certamina dente.
Conſumit clypeo tela: & collectus in arma
Suſtinet ingentes crepitantibus ictibus haſtas
Sydonius ductor: nec iam per vulnera credit
Aut per tot cędes actum ſatis: iraq; anhelat
Ni læto det cuncta virum iungatq; parenti
Corpora: & excidat miſeros cum ſtirpe penates.
Tunc abarim affatur: nanq; vna hic armiger ira
Flãmabat martem: atq; omniſcomes ibat in actus.
Suppedita mihi tela vadis liuentis auerni.
Demitti globus ille cupit: qui noſtra laceſſat
Tegmina: iam ſtultę fructus pietatis habebit.
Hęc fatus iaculo lucam qui maximus æui
Tranſegit preſſa iuuenis cum cuſpide labens
Arma ſuper fratrum reſupino concidit ore.
Mortiferum inde manu properãtem vellere errũ
Pilo volſonem. namq; hoc de ſtrage iacẽtem
Fors dabat: affixa ſternit per tegmina nare.
Tum veſulum calido lapſantem in ſanguine fratrũ
Enſe metit rapido: plenamq; heu barbara virtus.
Abſciſi galeam capitis ceu miſſile telum

Cono: ſummitate galeæ. Virũ: annibalem cognouit Iuppiter ſenex & illico filios ad pugnam hortatus eſt. Monuitq; ne galeæ ardorem timerent. Armiger haud aliter: criſtam filiorum indolem explorantem comparat aquilæ pullos explorãti ad ſolis radios. Pli. ait li. x. halietus tantum implumes pullos percutiens ſubinde cogit aduerſos intueri ſolis radios: & ſi conniuentem flentemque animaduertit præcipitat e nido velut adulterinũ & degenerem. illum cuius acies firma contra ſteterit educat. halietus eſt de genere aquilarum clariſſima oculorum acie. dicitur aquilla miniſtrare fulmina ioui. non ſine ratione. quoniam vt ait Plinius fulmine non tangitur. Dignos: non degeneres. Ora ad phaetõtia: ad ipſum ſolem qui vt fabulæ volunt pater fuit phaetontis. Obuerſam expoſitam radijs ſolaribus. Auro: clypeo Annibalis. Qui nam ad caſſos: verba annibalis ad ſenem. Caſſos futiles & vanos. Calaici: quoniam habuerat annibal arma a callaicis populis vt dictũ eſt. Propria cornu: haſta quam ſenex torſerat in Annibalem. Haud ſecus: filios chriſtæ irruentes in Annibalem comparat catulis leonum pugnantib9 pro matre obſeſſa. Iam dudum: ſtatim. ſic Virgilius. Iam dudum ſumite pœnas. Conſumit: excipit Annibal tela illorum clypeo ſuo. Collectus: ideſt colligens ſe ac tegens clypeo. Aut per tot cædes ideſt q̄uis tot cędes peregiſſet Annibal: tamen putauit nihil actum eſſe niſi ſex illos trucidaret: quod effecit. Suppedita: ſubminiſtra. ſuggere. Vadis auerni: ideſt demittant hos fratres ad aquas ſtygias. Pietatis: quam illi patriæ patriq; præſtabant: quæ ſtulta videbatur eſſe cum tantum appeterent ducem. Reſupino: reuoluto ad aerem. Pilo: haſta.

Strage iacentem. corporibus eorum qui ceciderant pilo confoſſi. Heu barbara virtus: deteſtatur poeta crudelitatem Annibalis Conuerſis: fugientibus.

Spina.quæ eſt in medio dorſi & cõnectit artus Annibal illiſit ſaxũ dorſo fugientis:& fregit ſpinam lumbo*ꝝ*. Interſtruit:diuidit & connectit. Fũda:plumbũ qđ fũdavoluta ſupra caput emiſerat. Sopierat:occiderat qm̃ mors eſt ꝑpetuus ſopor. Vnde Oui. Stulte qui l eſt ſomnus gelidæ niſi mortis imago. Non certa membra:qm̃ erat vulneratus. Armiger:abaris armiger Annibalis. Libyci mõſtri.elephanti paulo ante ſtrati. Quercu:haſta ex quercu obuſta. Stygius feruor:ipſa haſta accenſa ipleuit os ipſius theleſini & ignis penetrauit vſqꝫ ad pulmonẽ. Proauis cognita:annoſa quercus cũ multis armis. Etheꝛeo ſulphure:fulmie. Deo:fulmine dei. Prolẽ: ramos & ſtolones. aptiſſima cõparatio.nã pũs ruina traxit ẽt filios vt quercus trahit ſuã ſoboleꝫ. Atqꝫ ea dũ:nũc redit ad paulum æmylium ſuæ mortis piacula preſumentẽ atqꝫ inferias.

Phorcus fuit pater meduſæ rex mauritãiç ſiue phorcinus vt dictũ eſt in primo volumine. ibi. phorcinidos antra meduſæ. Antris ex mauritania vbi eſt calpe mons ad fretum gadatinũ licꝫ calpe ſit in europa.illuc ꝑuenit hercules: & poſuit ibi columnas quaſi terminos laboris & expeditionis:de columnis herculis alibi dictũ eſt. Celatus gorgone parmam:habẽs ſcutũ in quo erat cælatũ caput gorgonis.i.meduſæ. Triſtis: ab effectu qm̃ conuertebat aſpicientes in ſaxa. adde ẽt ꝙ ipſa fuit cæſa a perſeo.hunc phorcũ paulus interemit. Tumentẽ:ſuꝑbientẽ : propter nomen meduſæ ad quã ſuã referebat origineꝫ hic phorcus. ſed nimis dure dixit & affectate tumentem antiqua nomina cũ dicendũ fuiſſet antiquo nomine. Saxificç:vertẽtis homines in ſaxa.& monſtroſa ſtirpe:quoniam meduſa capillos habuit ſerpentinos. Paulus hũc phorcũ cœpit per coni galeæ terræqꝫ affixũ atqꝫ illiſũ ꝑmẽs ẽſe vulnerauit inter balteum & coxam ideſt in inguine. Sinuaꝛ:curuaꝛ in ſinũ.i.in ima parte balthei. Munimen:tegmen. Accola atlãticus:phorcus qui venerat ex mauritania vbi ẽ atlas. Subit campos ætolos apuliã.i.cecidit in campis diomedeis phorcus maurus. Has inter ſtrages:de numidis qui romanã aciẽ fraude punica a tergo adorti ſunt:ſic ait Liuius.quingẽti ferme milites numidæ pręter cõſueta arma telaqꝫ.gladios ac cultros ſub loricis habebãt ſpecie quadã trãſfugarum cũ ab ſuis parmas poſt terga habentes adequitaſſent: repẽte ex equis diſiliunt parmiſqꝫ & iaculis ante pedes hoſtiuꝫ proiectis in mediam aciem accepti ductiqꝫ ad vltimos cõſidere a tergo iubentur ac dum prælium ab omni parte cõſeritur quieti manſerũt: poſtq̃ omniũ oculos aiumqꝫ occupauerat certamẽtum arreptis ſcutis q̃ paſſim iter aceruos cę

Conuerſis in terga iacit:teleſinus ad oſſa.
Illiſo ſaxo qua ſpina interſtruit artus
Occumbit.fratriſqꝫ videt labentia membra
Quærentis quẽ funda procul ꝑ inane voluta
Sopierat:dum ſupremã teleſinus in auras
Exalat lucem:& dubitantia lumina cõdit.
At feſſus mœrore ſimul curſuqꝫ metuqꝫ
Et tamen haud irę vacuus non certa ꝑ ęquor
Interdum inſiſtẽs peruſinus mẽbra ferebat:
Hunc ſude quã libyci raptam ꝑ terga iacẽtis
Armiger obtulerat mõſtri ſuꝑ inguina fixũ
Obtruncat:quercuqꝫ premit violẽtus obuſta.
Tentarat precibus ſæuum lenire furorem:
Sed ſtygius primos impleuit feruor hiatus
Et pulmõe tenus depreſſit anhelitus ignem.
Tantũ cũ toto cecidit grege nomẽ i vmbro
Clarum criſta diu populo ceu fulmine celſa
Eſculus aut ꝑauis ab origie cognita quercus
Cum fumat ꝑcuſſa ioui:ſacroſqꝫ per æuũ
Aethereo ramos populãtur ſulfure flammæ.
Donec victa deo late procumbit:& omnem
Collabens operit ſpacioſo ſtipite prolem.
Atqꝫ ea dũ iuxta tyrius ſtagna aufida ductor
Molitur paulus numeroſa cæde futuram
Vltus iã mortẽ ceu victor bella gerebat.
Inter milleviros iacet ingẽs phorcus ab ãtris
Herculeæ calpes celatus gorgone parmam.
Vnde genus triſtiſqꝫ deæ manabat origo.
Hunc obiectante ſeſe:atqꝫ antiqua tumentẽ
Nomĩa ſaxificç mõſtroſa ex ſtirpe meduſæ:
Dum leuum petit incũbens violẽtius inguẽ
Detrahit excelſi correptum vertice coni.
Afflictũqꝫ premẽs tergo qua baltheus imo
Sinuatur coxaqꝫ ſedet munimen vtraqꝫ
Coniecto fodit enſe.ſuperuenit ille calentem
Sanguineis effundens per hiãtia viſcera riuũ.
Et ſubit ætolos atlanticus accola campos.
Has inter ſtrages rapido terrore cohorti
Inuadunt terga : atqꝫ auerſo turbine miſcent
Bella inopina viri:tyrius quos fallere doctos
Hanc ipſam pugnæ rector formarat ad artẽ:

Succinctiq; dolis fugerēt.ceu punica caſtra
Dediderant dextras:tum totis mētibus actā
In cedes aciē pone atq; in terga ruentes
Pręcipitant:non haſta viro:non deficit enſis
E ſtrage eſt ferrū.atq; auulſa cadauere tela.
Raptū galba procul.neq; enī virtutis amorē
Aduerſa exemiſſe valent:vt vidit ab hoſte
Auferri ſignum cōnixus corpore toto
Victorem aſſequitur:lætaliq; occupat ictu
Ac dum comprēſam cęſo de corpore prædā
Auellit:tardeq; manus moribunda remittit
Trāſfixus gladio propere occurrētis amorgi
Occidit immoriens magnis nō ꝓſper in auſis
Hæc inter veluti non dum ſatiaſſet enio
Iras ſeua truces:ſublatum puluere campum
Vulturnus rotat:& candētis torquet harenas
Iamq; reluctantes ſtridens immane procella
Per longum tulit ad campi ſuprema.cauiſq;
Afflictos ripis tumidum demerſit in amnē:
Hic tibi finis erat metas:hic aufidus ęui
Seruabat tacito non fœlix curio lęto.
Nanq; furens animi dū cōſternata moratur
Agmina:& oppoſitu membroꝝ ſiſterē certat:
In pręceps magna propulſus mole ruentum
Turbatis hauritur aquis:fundoq; volutus
Adriaca iacuit ſine nomine mortis harena.
Ingens ferre mala & fortunæ ſubdere colla
Neſcius aduerſa fronte incurrebat in arma
Vincentem conſul:pereundi martius ardor
Atq; animos iam ſola dabat fiducia mortis:
Cum viriatus agens telis regnator iberę
Magnanimus terrę iuxta atq; añ ora furentis
Obtruncat pauli feſſū certaminis hoſtem.
Heu dolor heu lachrymę ſeruilius optīa belli
Poſt paulum:belli pars optima corruit ictu
Barbarico:magnāq; cadens lęto addidit vno
Inuidiam cannis:triſtem non pertulit iram
Conſul.& inſani q̄q̄ contraria venti
Exarmat vis atq; obtendit puluere lucem
Squalentem rūpens ingeſtę toruus harenæ
Ingreditur nimbum ac ritu iam moris iberi

ſorum corporum ſtrata erant verſam adoriunť romanam aciem. tergaq; ferientes ac poplites cædentes ſtragem ingentē dederūt:ac maiorez aliqñ pauorē ac tumultū fecerūt: cū alibi terror ac fuga.alibi pertinax mala iā ſpe præliū eſſet. Strages. cædes quas romani faciebant:& maxi me paulus. Viri:numidę Rector:annibal inſtru xerat eos ad inſidias. Aciem:romanam inten/ tam prælio. Viro:numidæ. E ſtrage:nam ſcu ta & tela ex aceruis cæſorum accipiebant numi dæ. Raptum galba procul:cū galba vidiſſet ab hoſte auferri vexillum romanorum irruit i euz qui abſtulerat:nec aduerſa fortuna galbę virtus imminuta eſt. Aduerſa res aduerſæ.nā explo/ rant aduerſa viros.exemiſſe:abſtuliſſe.i.non frā gebať aduerſis:& nitebať ad virtutem per oīa pericula vt decebat ciuem romanum. ſed dum galba eriperet vexillū e manu hoſtis morientis ab amorgo fuit interfectus. Prædā:vexillū. Tar de remittit.nā ægre poterat euelli e manu. Nō proſperus: cui non proſpere ceſſit id qđ facere eſt auſus. Enio: furor belli.& ponitur pro ipſa bellona.deſcribit poeta calamitatē illatam ro/ manis a vulturno q torquendo harenas ad au/ fidum ſtātes in ripa demerſit in amnē iter quos fuit curio.qui iacuit inſepultus:in harenis adria cis. Candentes.calidas. Tumidum:repletum iā cadaueribus. Tacito lætho ingloria morte ac ignaua. Conſternata:territa & verſa in fugā quæ curio retinebat hortabaturq; ad pugnaz & decorum ſeruandum. Oppoſitu:oppoſitione.i. opponendo ſua membra ſuos fugientes ſiſtere nitebatur. Sine nomine mortis:ſine fama quo/ niam non potuit oſtendere fortitudinem ſuam contra aquas. Ingens ferre mala:ideſt paulꝰ cō ſul fortis ad tollerandos labores neſciens cæde re fortunæ:ſed ſuis fugiētibus ipſe frōte aduer/ ſa ruebat in arma. Martius:bellicoſus ardor ca dendi in pugna. Animos:audaciam. Fiduciā mortis:libenter quippe cadebat pro patria. vñ ſenes animoſiores ſunt decurſo iam ſpacio vitæ ac morte propinqua. vnde interrogatus ſolon a piſiſtrato tyranno athenienſi qua tandē ſpe fre tus ſibi tam audacter obſiſteret: reſpondiſſe di cit ſenectute. Viriatus.de hoc dictū eſt ſupra: qui fuit luſitanus & occidit Seruiliū. In cuiꝰ de/ cus laudat viriatum ne videreť cæſus a futili ho ſte.dicit etiā ſeruilium pugnando fuiſſe iā feſſū & ideo ſuperatum. hic fuerat collega flāminij vt dictū eſt. Triſtem irā:quaz cōceperat ex mor te ſeruilij. Exarmat debilitat cōtrario flatu. Ob tendit:obnubilat ſolem atq; offuſcat. Toruus: horrendus ipſe paulus. Nimbum:vim pulueris Ritu moris iberi:de hoc ritu dictum eſt ſupra: vbi poeta de his cecinit. Ad numerum reſonas

gaudentem plaudere cetras. Viriatus poſt mor
tē ſeruilij in ſignum læticiæ pulſabat clypeum:
ac barbara carmina canebat. quē ſic geſtientes
paulus vulnerauit. Vitalia læuæ. i. vulnerauit
cor in quo vita conſiſtit. Vitales partes dicunt
illæ quibus læſis non eſt ſpes vitæ. in læua par/
te pectoris iacet cor. ideo dicit vitalia læuæ mā
mæ. Saxum ingens: ictus fuit paulus autore li=
uio funda: ſed aliter canit poeta. Cęca manu: q̄
non videbat & occulta atq; inſidioſa: magna
laus pauli contra quem nemo audebat aperto
marte pugnare. Imitatio eſt Virgilij canētis vul
neratum fuiſſe æneā ſagitta incerto autore: ne
minemq; fuiſſe qui ſe autorem vulneris ꝓfitere
tur. tantæ molis erat æneam vulnerare. Terribi
lis: forti animo & magno. ſeruat decorū fortis
& magnanimi ducis. Immanis ceu: leoni vul
nerato comparat paulum. Patiens teli: non
curans vulnus aut dolorem. Vnda: copia ſan
guinis. Tum vero. Annibal inſtabat romanis
cadentibus. Flatus: ipſe vulturnus. Perui⁹
qui viam faciebat. Belua elephantus qui den
te obuios conficit. Piſo: qui fuerat obrutus te=
lis vt vidit Annibalem ferri ſuper cadauera ci=
tato equo haſta tranſfixit ilia equi quo ille vehe
batur & fruſtra in ipſum ruentem piſo tenta=
uit irruere deficientibus viribus. Subrecta:
in altum erecta. Super collapſo: Annibale
qui dorſo equi ruentis ferebatur: ſed Annibal
collegit ſe. Cernuus ſonipes: equus procum/
bens ad terram. Armo: dorſo inclinato. Vm
bræ ne auſoniæ: verba Annibalis ad piſonem.
Rediuiua: renouata. rediuiuum dicitur ex ve=
tuſto renouatum: & hæc Annibalis verba in lau
dem romanorum ſunt: qui etiā mortui pugna
re videbatur. vnde interrogatiue ſimul ac admi
ratiue dicit. Vmbræ ne auſoniæ. Permiſcuit
enſem: immiſit & adegit totum enſem piſo=
ni volenti attollere corpus debile. Virgilius ca
pulo tenus abdidit enſem. Cydonea: creten=
ſi. Toruo obtutu: terribili aſpectu. Tunc:
ſcilicet paulo viſo qui iam erat prope mortē.
& eſt magna laus pauli cuius morte videbatur
roma cremari: vt ſolus paulus videretur ob=
ſtare hoſtibus. Cruentos hoſtes: perfuſos ſā/
guine cæſorum. Campi ſorbentes latium. i.
campus ille appulus qui clade tali latium ſor=
bere videbatur: ideſt illa ruina & clades vide=
batur ſorbere romā: cum tot romani caderent
Quid deinde relictum: quaſi dicat mor=
tuo Paulo nil obſtat pœno quin tendat in ca=
pitolium. Deſertis in tantis: verba Lentuli
ad Paulum ſic loquitur apud Liuium Leuius
æmyli quem vnum inſontem culpæ cladis ho=

Carmina pulſata fundentem barbara cætra
Inuadit: leuæq; fodit vitalia mammæ.
Hic fuit extremus cædū labor addere bello.
Haud vltra licuit dextram: nec tanta relictū.
Vti roma tibi poſthac ad prælia paulo.
Saxum ingens vaſto libratum pondere cæca.
Venit i ora manu & perfractę caſſidis æra
Oſſibus infodiens compleuit ſanguie vult⁹:
Inde pedem referens labentia mēbra ꝓpiquo
Impoſuit ſcopulo: atq; vndāti puluer āhelās
Sedit terribilis clypeum ſuper ore cruento.
Immanis ceu depulſis leuioribus haſtis
Accepit leo cum tandem per pectora ferrum
Stat teli patiens media tremebūdus harena:
Ac manante iubis rictuq; & naribus vnda
Sanguinis: iterdū lāguētia murmura torquēs
Effundit patulo ſpumantem ex ore cruorē.
Tum vero incubuit libyes ſuꝑ ipſe citato
Ductor equo: qua flatus agit: qua ꝑuius enſis
Qua ſonipes: qua belligero fera belua dente.
Obrutus hic telis ferri per corpora piſo
Rectorem vt vidit libyæ: connixus in haſtam
Ilia cornipedis ſubrecta cuſpide tranſit.
Collapſoq; ſuper nequicq̄ incumbere ceptat
Cum pœnus propere collecto corpore quēq̄
Cernuus inflexo ſonipes effunderat armo:
Vmbræ ne auſoniæ rediuiua i bella retractāt
Poſt obitū dextras? nec i ip̄a morte quieſcūt?
Sic ait: atq; ægrum ceptanti attollere corpus
Arduus inſurgens totum permiſcuit enſem.
Ecce cydonea violatus arundine plantam
Lentulus effuſis cāpum linquebat habenis:
Cum videt in ſcopulo rotantem ſaxa cruore
Toruoq; obtutu labentem in tartara paulū.
Mens abijt: puduitq; fugæ: tum viſa cremare
Roma viro: tunc ad portas iam ſtare cruentas
Annibal: & toti tum primum ante ora fuere
Sorbētes latiū campi. quid deide relictū eſt:
Craſtina cur tyrios lux non deducat ad vrbē?
Deſeris in tantis puppim ſic paule procellis?

Teſtor cęlicolas inquit ni damna gubernas
Crudelis belli:viuiſque in turbine tanto
Inuitus plus paule:dolor verba aſpera dictat
Plus varrone noces:cape q̃ſo hunc vnice rerū
Feſſarū:cape cornipedem:languentia mēbra
Ipſe leuabo humeris & dorſo tuta locabo.
Hęc inter lacero manantem ex ore cruorem
Eiectans conſul.macte o virtute paterna:
Nec vero ſpes anguſtę:cum talia reſtent
Pectora romuleo regno:calcaribus aufer
Qua vuln⁹ pmittit equū:atq; hic ocius vrbis
Claudantur portę:ruet hęc ad mœnia peſtis.
Dic oro rerum fabio:tardantur habenę:
Noſtris pugnauit mōitis furor:amplius acta
Quid ſupereſt vita niſi cæcæ oſtēdere plebi
Paulum ſcire mori?ferat an cōſumptus eidē
Vulneribus?quāti ve ēptū velit ānibal vt nos
Vertentes terga aſpiciat:nec talia paulo
Pectora:nec manes tā parua ītramus imago
Ille ego:ſed vario quid eni demoror ægre
Lētule cōqueſtu?pge atq; hinc cuſpide feſſū
Eripe quadrupedē propere tū lētulus vrbē
Magna ferens mādata petit:nec paulus īultū
Quod ſupeſt de luce ſinit:ceu vulnere tigris
Lætifero cedens tandem proiectaq; corpus
Luctatur morti: & languentē pandit hiatum
In vanos morſus:nec ſufficientibus ire
Ictibus extrema lambit venabula lingua.
Iamque coruſcāti telum ꝓpiuſque ferenti
Greſſum exultantem:& ſecuro cędis inerti
Non expectatum ſurgens defixerat enſem:
Sidoniumque ducem circunſpectabat in illa
Exoptans animam certantem ponere dextra.
Sed vicere viꝝ coeūtibus vndiq; telis (aſtur.
Et nomas & garamas & celte & maurus &
Hic finis paulo.iacet altum pectus: & ingens
Dextra:quem ſoli ſi bella agitanda darentur:
Aequares forſan fabio.mors additur vrbi
Pulchra decus.miſitq; viri iter ſydera nomē.
Poſtquā ſpes italū.mēteſq; ī cōſule lapſę
Ceu truncus capitis ſæuis exercitus armis

diernæ dij reſpicerę debent cape hunc equum dum & tibi virium aliquid ſupereſt & comes ego te tollere poſſum & protegere.ne funeſtam hanc pugnam morte conſulis feceris:etiam ſine hoc lachrymarū ſatis eſt luctuſq;. Puppim: loquitur per tranſlationem: & pro puppi rem romanā intelligit:& inquit.ni gubernas hęc dāna & rē romanā labentē plus noces romanis q̃ Varro:& locus eſt ab honeſto. Dolor dictat:reijcit omnia in dolorē lentulus cum paulo talia dicat.Macte o virtute paterna: verba pauli ad lentulū:ſic loquit̃ apud Liuium. Tu quidē Corneli macte virtute eſto:ſed caue fruſtra miſerādo exiguū tempus e manibus hoſtium euadendi abſumas:abi nuncia publice patribus vrbem romam muniant ac priuſq̃ hoſtis victor adueniat præſidijs firment: priuatimq;. Qu.Fabio æmylium præceptorum eius memorem extitiſſe & vixiſſe.Macte:magis aucte. Qua: id eſt eatenus accelera q̃tenus pmittit vulnus: qd lentulus exceperat Peſtis Annibal cum exercitu. Pugnauit:obſtitit meis mōitis furor Varronis collegæ. Cæce:iprudēti cū talē elegit cōſulem. Ferat an:ſeruat decoꝝ pauli ſyllius: q volebat potius mori q̃ in vrbem cōfoſſus redire nūcius calamitatis:& ait.hoc magno Annibal mercaret̃ vt ego fugerē quod pter meū decoꝝ eſſet. Vir.Hoc ithacus velit & magno mercent̃ atridæ. Nec talia pectora.ſ.ſunt mihi.q.d.Varro fugiat timidus.ego āt fortiter reſiſtendo aduerſis oppetā mortē ac deſcendam ad manes. Ille ego:reticētia vtitur:vt apd Vir.ī qnto.Quāq̃.o. ſed ſupent quib⁹ hoc neptune dediſti.quaſi dicat ille ego ſum paulus.qui ī ſenatu profeſſus ſū ſi fortuna vrgeret me āpli⁹ nō viſuꝝ romā: ſic eni fabio monēti reſpōdit:at ſi quid aduerſi acciderit hoſtium ſe telis potiuſq̃ ſuffragijs iratorum ciuiū caput obiecturum. Nec paulus inultum.i. priuſq̃ paulus caderet fortitudinē ſuā oſtentauit ne inultus caderet: quem tygridi cōparat q̃ læthifero vulnere percuſſa ſæuit in pcuſſorem ac venabula. Luctatur: pugnat cum morte q̃ eſt vltimum omnium terribiliū:& quā omne animal fugit quoad eius fieri poteſt. Iāq; coruſcāti.paul⁹ e ſaxo ſurgēs vulnerauit quēdam in ſe irruentē & Annibalem luſtrabat oculis:vt illius dextra caderet.Coruſcanti: hoſti:iā vibranti telum & ferenti propius greſſum exultantem.Securo necis:q iam videbat̃ eſſe certus de nece paulo vulnere affecto inferenda. Inerti:ignauo.Defixerat:adegerat atque ifixerat enſem ſuum paulus non expectatū: qm̄ ille erat quaſi ſecur⁹ de nece pauli vulnerati.ordo ē.ſurgēs.ſ.paul⁹ defixerat enſem hoſti.ſ. coruſcanti telū:& ferēti greſſum ſecuro cędis.Ducē

Annibalē inueſtigabat oculis. Certātē: reluctā-
tem mori. Sed vicere virū: ornat paulū ſyllius
dicens illū fuiſſe oppreſſum tot telis ſimul coe-
untibus vt oſtēderet maximę difficultatis fuiſ-
ſe paulū ſuperare. Liui⁹ ait. hæc exigentē prius
turba fugientiū ciuium: deinde hoſtes oppſſe-
re conſulē ignorātes quis eēt: obruuntq; telis: lē
tulū in tumulū abripuit equus. Altū pectus: for
te ac magnū. Si ſoli: ſi nō habuiſſet Varronē col
legā potuiſſet ęquari Fabio: q putabat neminē
ſibi ęq̄ri poſſe ī bello. Pulchra: hōeſta: & digna
imperatore fortiſſimo. iō dicit Hora. Aiæq; ma-
gnę ꝓdigū paulum ſuperante pœno. hęc mors
fuit quoddā decus vrbi: q̄ tales tamq; fortes hē
bat viros. Ignauia vero Varronis dedecori fuit
romano nomini. & iō hęc tam clara mors ī bel-
lo Paulū hōeſtauit: eiuſq; nomē ad ſidera miſit.
Trūc⁹ capitis: priuat⁹ capite. i. duce. Hic picētū
acies. deſcribit cædis varietatē: de his populis
dictū ē ſupra. Marti⁹. bellicoſ⁹ miles ex vmbria
Sicana: ſicula miſſa a Hyerōe. Sarraſtes: acco
lę ſarni fluminis cāpanię. Sāguine⁹: replet⁹ ca-
daueribus: ac ſāguīe romāoꝝ. Sic lagea ratis: Au
fidū reijciētē cadauera ad ripas cōpat naui ipa
ētę ſcopulo & naufragijs: ī qb⁹ oia diſſipāt. &
nautæ aquā vomūt. Lagea ratis: ægyptia. nā da
na⁹ auto. Pli. nauē prim⁹ ī gręciā ex gypto duxit
añ. n. ratib⁹ nauigabaē iuētis ī rubro mari iter ī
ſulas a rege erithra Lag⁹ fuit pr̄ ptolęmei regis
ęgypti: ide lagea ratis. & ſic poeta alluſit ad na
uis iuētorē danaū: Velut īſula. ita magna vt ē ī-
ſula ī vaſto mari. Illiſit: ipulit ip̄os nautas: q ip̄a
naui vehūē: cū cur⁹ mari īcūbit & ip̄m cōcitat.
Trāſtra: ſedilia nauis. apluſtria: vt igt Sext⁹ Pō
ſūt nauiū ornamēta q̄ qa erāt āpli⁹ q̄ eſſēt neceſ
ſaria vſui apluſtria dicta ſūt. Mali: arbores na-
uis. At pœn⁹: nunc redit ad Annibalē. Inſignē:
diē notabilē calamitate rōanoꝝ. Tādē: poſt lō-
gos labores Annibal ſuos ī caſtra reduxit. Sed
mēs iuigilat: cogitabat pœn⁹ de aduētu ad vr-
bē. Liui ait Annibali victori cū cæteri circūfuſi
gratularēē: ſuaderētq; vt tāto pfunct⁹ bello di-
ei: quod reliquum eſſet: noctiſque inſequētis q
etem & ip̄e ſibi ſumeret & feſſis daret mil. t. b⁹.
Portas quirini: id eſt romanas Mœnia: roma-
na. Occupat: mente ac cogitatione capit. Can-
nis: pugnæ cannenſi, & ſtragi. Cōiunx ſaturnia.
Iuno filia Saturni cōiunx iouis. Fati: vt ſcilicet
roma imperaret. Ad futile votum: inane deſi-
deriū. Regnantem tenebris: id eſt noctu. nam
tunc dormitur: & ſomnus regnat. Fratris: Io-
uis. Nō te maioribus inquit: verba Iunonis ad
ſomnū quib⁹ oſtēdit facile id poſſe præſtari qđ
petitura erat. Diue: ſomne. Mollibus. ſuaui-
bus. quoniam ſomnus eſt ſuauis: & vires repa-

Sternitur: & victrix toto furit aphrica cāpo.
Hic picentum acies: hic vmber martius: illic
Sicana procumbit pubes: hic hernica turma.
Paſſi ſigna iacent: quę ſamnis belliger. & quæ
Sarraſtes populi: marſæque tulere cohortes.
Transfixi clypei: galeęque: & inutile ferrum:
Fractaque conflictu parmarū tegmia: & ore
Cornipedem direpta fero ſpumantia frena.
Sanguineus tumidas in cāpos aufidus vndas
Eiectat: reditque furens ſua corpora ripis.
Sic lagea ratis vaſto velut inſula ponto
Conſpecta illiſit ſcopulis: vbi nubifer eurus
Naufragiū ſpargēs operit freta. iāq; p vndas
Et tranſtra: & mali: laceroq; apluſtria velo
Ac miſeri fluitant reuomētes æquora nautæ:
At pœnus per longa diem certamina ſęuis
Cedibus emenſus: poſtquam eripuere furori
Inſignem tenebræ lucem: tum deniq; martē.
Dimiſit: tandemque ſuis in cæde pepercit.
Sed mens inuigilat curis: noctiſque quietem
Ferre nequit: ſtimulat dona inter tanta deoꝝ.
Hortatur dudum portas intraſſe quirini.
Proxia lux placet. hic ſtrictos ferre otius ēēs
Dum feruet cruor: & perfuſę cęde cohortes
Deſtinat. ac iā clauſtra manu: iā mœnia flāma
Occupat: & iungit tarpeia incendia cannis.
Quo turbata viri coniunx ſaturnia cœpto
Irarumque iouis: latiíque haud neſcia fati:
Incautū ardorem: atque auidas ad futile votū
Spes iuuenis frenare parat. ciet inde quietis
Regnantē tenebris ſomnū: quo ſępe miniſtro
Edomita inuicti componit lumina fratris.
Atque huic arridens: non te maioribus inquit
Auſis diue voto: nec poſco vt mollibus alis
Des victū mihi ſomne iouē: nō mille ꝑmēdi
Sunt oculi tibi: nec ſpnens tua numina cuſtos
Inachię multa ſuperandus nocte iuuencę.
Ductori precor immittas noua ſomnia pœno
Ne romā: & vetitos cupiat nūc viſere muros:
Quos intrare dabit nūquā regnator olympi.
Imperium celer exequitur: curuoq; volucris

Per tenebras portat medicata papauera cornu
Aſt vbi per tacitum allapſus tentoria prima
Barcei petijt iuuenis:quatit inde ſoporas
Deuexo capiti pennas:oculiſque quietem
Irrorat tangens lęthea tempora virga.
Exercent rabidam truculenta inſomnia mētē:
Iamque videbatur multo ſibi milite tybrim
Cingere: & inſultans aſtare ad mœnia romę.
Ipſe refulgebat tarpię culmine rupis
Elata torquens flagrantia fulmina dextra
Iuppiter:& lati fumabunt ſulphure campi.
Ac gelidis anio trepidabat cęrulus vndis.
Et dēſi ante oculos:iterūq; :iterūq; tremēdū:
Vibrabant ignes:tunc vox effuſa per auras.
Sat magna o iuuenis prenſa eſt tibi glīa cānis.
Siſte gradū.neq; enim ſacris irrūpere muris
Pene magis dabitur noſtrum q̄ ſcīdere cœlū.
Attonitum viſis:maioraque bella pauentem
Poſt confecta ſopor iunonia iuſſa reliquit.
Nec lux terribili purgauit imagine mentem.
Quos iter motus ſomni.varioſque tumultus
Dedita per noctem reliquo cum milite caſtra
Nunciat:& prædā pleno trahit agmīe mago.
Huic ductor lętas tarpeio in vertice menſas
Spondenti: cum quinta diē nox orbe tuliſſet
Celatis ſuperum monitis:clauſoq; pauore
Vulnera:& exhauſtas ſæuo certamīe vires
Ac nimium lętis excuſat fidere rebus.
Tum ſpe deiectus iuuenis:ceu vertere ab īpīs
Terga iuberetur muris:ac ſigna referre:
Tanta mole inquit:nō romā vt credidit ipſa:
Sed varro victus.quo nā tā proſpera martis
Munera deſtituis fato:patriamq; moraris.
Mecū exultet eqs: iuro caput hoc: accipe mu(ros
Iliacos:portaſq; tibi ſine marte patētes:
Dūq; ea mago fremit cauto nō credita fratri:
Iam latius ſeſe canuſia in mœnia miles
Colligere:& profugos vicino cingere vallo
Cœperat:heu rebus facies ihonorata ſiniſtris
Non aquilę:non ſigna viris:nō cōſulis altū
Imperium:non ſubnixæ lictore ſecures.

rat. Non mille oculi.i. nō petā vt immitas ſoporē mille oculis:aut argo cētoculo: q̄ cuſtodiebat Io cōuerſat⁹ ī vaccā datus cuſtos a Iunone argū ſopitū e ſaxo p̄cipitauit Mercuri⁹ iuſſu Iouis. Properti⁹. Sed ſic itētis hęrebā fix⁹ ocellis. Argus vt ignotis cornib⁹ inachidos. Spnēs tua numina.quoniam ſemper vigilabat. Medicata papauera:papauer nigrū iducit ſomnū: inde papauera lætha dicunt̄. a poetis ſomn⁹ pingebat̄ cum cornu:nō ſine ratione.nā cornu attenuatū tranſlucidū eſt ꝓpter ſui raritatem. Somnia q̄ erant vera cornea dicebantur. Barcei iuuenis Annibalis: qui a barca comite Didonis habebat originē Soporas:afferētes ſomnū. Læthea virga:ſomnifera & papauera. Iamque videbatur: hoc erat inſomnium Annibalis. Ipſe refulgebat:hoc poſtea fuit:vt habebimus.

Anio: fluuius in cuius ripis Annibal caſtra metatus eſt. Ignes: flumina. Sat magna. id eſt ſatis magnam adeptus es gloriam in pugna cannenſi: non enim potes ingredi Romā.

Muris: romanis: quos nefas eſt tangere hoſtiliter. Dedita caſtra: romana ſcilicet dedidiſſeſe hoſtibus: Liuius ait. ſpolijs ad multum diei lectis Annibal ad minora ducit caſtra oppugnanda. & omnium primum brachio fluminis obiecto eos excludit. Cæterorum maturior ipſorum ſpe deditio facta eſt: poſtea maiora caſtra a saucijs: qui remanſerant: & timidis tradita ſunt. Mago: frater ipſius Annibalis. Huic:Magoni. Liuius ait Maharbalem talia ſuaſiſſe. Maharbal inquit præfectus equitum minime ceſſandum ratus. immo vt quid hac pugna ſit actum ſcias die quinto inquit victor i capitolio epulaberis. Sequere cum equite vt prius tenuiſſe q̄ venturum ſciant. & cum Annibal recuſaret dixit: Non omnia eidem dij dederunt. Vincere ſcis Annibal victoria vti neſcius. Celatis monitis:his quæ per nocturnam quietem monuerat illa vox audita. Clauſo: quoniam occultabat pauorem: quem ex illa voce conceperat. Timebat quippe bella maiora i cum ſuperis ſcilicet: & vulnera militum cauſabatur. Lætis: ad voluptatem fluentibus: cum fortuna ſit inuida viris fortibus. Tanta mole:verba Magonis q̄bus fratrē accuſat:quod tam fauſto tpe iter ad vrbem differat: q̄ ſtatim vires reparabit. Patriā moraris.id eſt tua cunctatione fraudas īperio iam prope cōparato. Exultet:veniat celeriter: ſi Romam ibimus inq̄t ilico eā capiemus.patent.n. portæ vrbis tot cladibus exhauſtæ. locus eſt ab vtili. Fremit:dum fremitu atq; ira dicit ea:quę Annibal cautus nō credebat. Iam latius miles: dū in oppugnandis minoribus caſtris tempus

ab hoſte tereref ex maioribus caſtris ad quattuor milia hominũ:&.xx.eqtes alij i agmine: alij palati paſſi p agros.P.Sẽpro. Tuditão tribuno militũ eos icrepãte:hortãteq; vt euaderẽt canuſiũ pfugerũt: quos paula frugi mulier clara diuitijs frumẽto:veſte viatico ẽt iuuit: pro qua munificẽtia ei poſtea bello ꝑfecto honores a ſenatu habiti ſũt Tuditãus apud Liuiũ ſic milites alloquif:Capi ergo mauultis ab auaritiſſo & crudeliſſimo hoſte:æſtimari capita veſtra exquiri precio ab iterrogãtibus roman⁹ ciuis ſis an latius ſocius:vt ex tua contumelia & miſeria alteri honos quæraf.Canuſiũ:oppidũ ẽ apuliæ.Colligere colligebat ſe.Facies ihonora:apparẽtia turpis:& iguominioſa romanoꝝ militũ:quoniã nõ habebãt vexilla:nõ alia ornamẽta:qbus prius cẽſebanf.Subnixæ:ipoſitæ hõeſtis lictoꝝ.Trũca.milites ſine duce.iam attritos clade accepta cõparat corpibus eliſis aliq̃ ruina: q̃ tñ ingredi nitunf. Trũca:mutilata.Eliſa: obruta attrita . Repẽs:repẽtia vociferatio erat Martis honores: oĩa ornamẽta militaria depoſuerũt i ſignũ mœroris& luct⁹.Torax:munimẽtũ pectoris.Mauruſia:hoſtica emiſſa.ſ. a mauro hoſte. Interdũ mœſto:imitatiõe.Vir. canẽtis Amiſſo lõgo ſocios ſermõe reqrũt.& recẽſet ꝓſtãtiores poeta:q in pugna ceciderãt.Inerti læſtho:ignaua morte qm̃ ſubmerſus eſt iu aufidũ. Hos paſſim:vulgo & gñaliter reqrebãt:ſed maxime deplorabãt caſum Pauli Aemilij. Cãere: ꝑdicere & reprimere furorẽ Varronis:& laus ẽ Pauli a prudẽtia.Neqcq̃: fruſtra. qm̃ nõ potuit auertere hãc calamitatẽ ab vrbe.Dextra virib⁹ & animi robore i bello.Cura futuri: illi q futuris reb⁹ ꝓſpiciebãt.cœperũt ſeſe munif apd canuſiũ.Vt reꝝ ẽ copia : vt poterãt ꝑ tẽpis cõditiõe: qm̃ fere oium reꝝ iopia i tãto reꝝ turbie laborabãt.Imitãtes cornua.i. occulũf furcæ ex ramis ãbuſtis:qb⁹lęderẽf hoſtes i pedib⁹.& ipi eq.;nũc iaciũf tribuli ferrei habẽtes vndiq; aculeos:ſup quos icedere ꝑiculoſũ ẽ.Sil⁹:vt ait ſextus Põpei⁹:appellaf naſ⁹ ſurſũ verſ⁹ & repãd⁹:vñ galeę quoq; aſilę dictæ ſũt. Sil⁹ ergo ẽ tælũ qđ i terra defixũ aciẽ ſurſũ verſã habet:qua icedẽtes lędanf. Ecce ſup clades:cũ eſſent canuſij quattuor tribuni militũ.Fabi⁹ Fabij dictatoris filius.Bibulus.P.Scipio.& Appi⁹ pulcher oim cõſẽſu: vt igt Liui⁹ ad Scipionẽ & Appiũ Claudiũ ſũma iperij delata ẽ qb⁹ cõſultãtib⁹ de ſumma reꝝ iter paucos.P.Furi⁹ nũciauit.Nequicq̃ eos cõſultare dicẽs. Nobiles iuuenes pricipe .L.Metello mare ac naues ſpectare; vt deſerta italia ad regũ aliquẽ trãſfugiãt: qđ malũ pręter quam quod atrox ſuper tot clades etiã nouum. cũ ſtupore:ac miraculo trepidos defixiſſet:& q aderãt cõciliũ aduocãdum de eo cẽſerẽt:negat cõcilij rẽ eẽ Scipio:agẽdũ:atq; audẽdũ:nõ conſultandũ eſſe in tãto malo ait.Inde ire perrexit ad hoſpitiũ Metelli : & cũ ibi cõciliũ iuuenũ inueniſſet.de quib⁹ allatũ erat:Stricto ſup capita cõſultãtiũ gladio etiã iurare cogit ſe patriã nõ deſerturos.Reliquias:milites relictos ab hoſtibus i prçlio.Imperdita:nõ interfecta ab hoſte. Nam Canuſium ſe receperunt:vt dictum eſt.

Trũca:atq; ægra metu:ceu magna eliſa ruia.
Corpora debilibus nitũtur ſiſtere membris:
Clamor ſæpe repens:& ſæpe ſilentia fixis
In tellurem oculis:nudę pleriſque ſiniſtrę
Detrito clypeo deſunt pugnacibus enſes.
Saucius omnis eques galeis carpſere ſuperbũ
Criſtarũ decus:& damnarũt martis honores.
At multa torax perfoſſus cuſpide:& hęrens
Loricæ interdum mauruſia pendet harundo.
Interdum mœſto ſocios clamore requirunt
Hic galba:hic piſo:& lęto non dignus inerti
Curio defletur:grauis illic ſceuola bello.
Hos paſſim.at pauli pariter:ceu dira parẽtis
Fata gemunt:vt vera mali pręſentia nunquã
Ceſſarit canere:& varronis ſiſtere mentem.
Atq; idẽ hunc toties nequicq̃ auerterit vrbi
Atque idem quantus dextra.ſed cura futuri
Quos premit:aut foſſas iſtãt ꝑducef muris:
Aut portarum aditu.vt rerũ eſt copia firmãt:
Quaq; patet cãpus planis igreſſibus hoſtis
Ceruorum ambuſtis imitãtes cornua ramis:
Et ſilus occulitur cęcum in veſtigia tælum
Ecce ſuper clades:& non medicabile vulnus
Reliquias belli:atq; iperdita corpora pœnis
Impia formido:ac maior iactabat erynnis
Trans ęquor tyrios enſes.atq; arma parabãt
Punica:& annibalem mutato euadere cœlo.
Dux erat exilio collectis marte metellis
Sed ſtirpe haud pui cognomis is noua bello
Pectora:degenereq; manũ ad deformia agebat
Cõſulta:atq; alio poſitas ſpectabat i orbe
Quis ſeſe occulerent terras:quo nomia nulla
Pœnorũ:aut patriæ penetraret fama relictę.
Quę poſtquã accepit flammata ſcipio mẽte
Quantus ſydoneũ cõtra fera prælia miſcens

Exilio:fugæ militum:qui illic de fuga conſultabant.Stirpe:familia metellorum:quæ clariſſima erat.Degenerem vilē.Stetit ī campis.nam voluit ſingulari certamine congredi cum Annibale:vt habuimus: ſed Mars & pallas vetuerunt.Vbi:in hoſpitio Metelli. Coquebant:conſultabant.Extrema:allatura finem romano imperio.Viri:Metellus & ſocij.Tarpeia pater:inuocat magna numina Scipio:per quæ iurat. & caput paternū:ſe nūquā deſerturum patriam:nec permiſſurum:vt alij deſerant.verba Scipione digna iuuene fatali & duce:atque futuro victore illius belli:incipit a Ioue.poſtea inuocat Iunonem:inde Palladem: poſtea penates.Tandē per caput patris:quod apud Scipionē nullo numine inferius erat.Tarpeia:capitolina. Secūdam ſedem :laus Romę ac capitolij:qđ dicit eē ſecundam ſedem Iouis:cum prima ſit in cœlo. Saturnia:Iuno nōdū mutata calamitate romanorū:q ab ilio habuerunt originem . Nondum erat mitigata iuno:aut ſatiata tot cædibꝰ.Aſpera pectus:pallas habens pectus horrendū propter ęgida : id eſt ſcutum in quo erat celatū caput Gorgonis Meduſæ.Furores.i.capillos ſerpētinos. Indigetes dei :penates quos æneas auexit ex phrygia iō dicit ſpōte iter nuia noſtra quoniam erāt prius numia externa:idigetes ꝑprie vt īqt Sextus Pom.dicuntur dii:quorū nomina vulgari non licet. Liuius nullo numine:quod caput nullo numine mihi eſt inferius . Ocius en teſtare deos:imperat Metello vt iuret ſe nō diſceſſurum: apud Leuium ſic loquitur:Ex mei animi ſentētia iuro vt ego rempublicam nō deſeram:neq; alium ciuem romanum deſerere patiar:ſi ſciens fallo tū me iuppiter optime maxime domum:familiam:remque meā peſſimꝰ leo afficiat.i hæc verba.L. Celi iures poſtulo:cæteriq; q adeſtis.q nō iurauerit in ſe hūc gladium ſtrictum eſſe ſciat:haud ſecꝰ pauidi:q̄ ſi victorem Annibalē cernerent iurāt omnes cuſtodiēdoſque ſemetipſos contra Annibalem Scipioni tradunt.Ni ſancis:ni iuras in hęc verba ego ero tibi Annibal:quem tremis. Nec vllo: quaſi dicat: Niſi iuraueris te iterficiā: qđ erit mihi maiori gloriæ:q̄ ſi aliquem ex hoſtibus interfeciſſem.Excuſſa incepta: timore Scipionis depoſuit Metellꝰ cōcilιū diſcedēdi:Ordine iuſſo.vt Scipio iuſſerat.Dictata:a Scipiōe .ſ. nam dixit ī hęc verba iures poſtulo. Culpa: qua tenebanť cogitātes patriam deſerere.Atq; ea dū rutulis:dū talia agerenť a romāis Canuſij Annibal ſtragē cōtēplatus ē & viſit. Poſtero die īquit Liuiꝰ: vbi primō illuxit ad ſpolia legēda:fœdāque etiā hoſtibꝰ ſpectādā ſtragē iſiſtut iacebant tot Romanorū milia pedites & eqtes paſſim.Recēſebat.recognoſcebat:Dulcia:iucūda: qm cū eſſent crudeles tali ſpectaculo delectabāť.& i primis Annibal q erat crudeliſſimꝰ. Trucibꝰ.crudelibꝰ.Quas ſtrages inter. hoc qđ de clelio: & ipſiꝰ equo poeta canit fictio q̄dā ē: vt nactꝰ oportunitatē cieliæ facinꝰ celebret : vt ſupra de Mutio Sceuola fecit.Extremo munere : morte q̄ ē vltimū munꝰ naturę:quāuis ipſa mors non ſit finis noſter:verū potiꝰ impedimētū finis.Aegro niſu:debili conatu.Dubia: nutā

Ductorē ſtetit cāpis.rapit ocius enſem.
Atq; vbi turpe malū:latioq; extrēa coq̄bāt
Cœpta viri. ruptis foribus ſeſe arduus īfert
Tum quatiēs ſtrictū cū voce an̄ ora parētū
Mucronē trapeia pater:qui tēpla ſecūdam
Incolis a cœlo ſedem:& ſaturnia nondum
Iliacis mutata malis:tuq; aſpera pectus
Aegide gorgoneos virgo ſuccincta furores:
Indigeteſque dei ſpōte inter numia noſtra:
Perq; caput nullo leuius mihi numie patris:
Magnanimiq; iuro nūquam lauinia regna
Linquā. nec linqui patiar dum vita manebit.
Otius en teſtare deos.ſi mœnia tædis
Flagrabūt libycis:nullas te ferre metelle
Auſurum in terras greſſus:ni talia ſancis:
Quē tremis.& cuius ſomnos formidie rūpis:
Annibal hic armatus adeſt:moriere:nec vllo
Pœnorum melior parietur gloria cæſo.
His excuſſa īcepta minis: iamq; ordine iuſſo
Obſtrigunt animas patriæ.dictataque iurāt
Sacramenta deis:& purgant pectora culpa.
Atq; ea dum rutulis turbata mente gerūtur:
Luſtrabat campos:& ſæuę triſtia dextræ
Facta recenſebat pertractans vulnera viſu
Annibal:& magna circunſtipante caterua
Dulcia prębebat trucibus ſpectacula pœnis.
Quas ſtrages inter confoſſus pectora tælis
Seminecem extremo vitā exhalarat in auras
Munere deficiens iam clelius ora:niſuque
Languida vix ęgro:& dubia ceruice leuabat
Agnouit ſonipes:arrectiſque auribus acrem
Hinnitum effundens ſternit tellure vageſū.
Quē tunc captiuo portabat in agmia dorſo
Hic rapidū glomerans curſū ꝑ lubrica pīguis
Stante cruore ſoli mutata cadauera cęde

ti collo.Vageſũ:q eius dorſo iſidebat.Captiuo:quoniã fuerat ab illo captus cũ Clelius cecidiſſet.Stãte cru ore:nõdũ deſiccato.Soli:terræ piguis ſanguine recẽs fuſo.Mutata:q̃ amiſerãt ſpeciẽ i morte. Domini: clelij Collo.i.cum collũ inclinaſſet.& armos.vt Clelius aſcẽderet flectebat crura.Trepidabat.quodam tremore & affectu equus videbatur Clelio blandiri:& illi timere: vt de cane ſcribit Plinius: qui domino in grad⁹ genitorios abiecto cibum afferebat.Milite non illo.laudat Clelium a peritia equitandi : dicitque illum ſuperaſſe omnis:alludens ad Cleliam virginem:quæ a romanis ſtatua equeſtri honeſtata fuit:quã i ſacra via ſtatuerũt.vnde dicit Seneca.Clelia equeſtri inſidẽs ſtatuæ in ſacra via celeberrimo loco exprobrat iuuenibus noſtris plurimum aſcẽdentibus in ea vrbe illos ſic igredi:in qua etiam fœminas equo donauimus.Acri.forti & bellicoſo. Proiectus dorſo membra reſupina.id eſt habẽs membra ſua inclinata i dorſum equi.& hoc faciebat:vt agilitatem oſtenderet ſuam:atque peritiam. reſupinus dicitur i tergum reuolutus.Nudo tergo. ſine ephippio.Tranſigeret.tranſgrederetᷣ:percurreret.Certamia cãpi.ſpatium cãpi:iquo certatur.curſu.At libys.Annibal plurimum miratus ẽ equũ habentem prope ſenſus humanos. & quæſiuit a Cynna:Quis nam eſſet ille iuuenis cui equus ſic blandiebatᷣ Depugnet morti. q luctetᷣ adhuc morti.ideo repugnet: q̃m nõdũ plane mortu⁹ erat.Cõpẽdia læthi .i. mortem q̃ clelio laboranti videbatur eſſe ſalus: itaq Annibal miſeratus ſortem iuuenis iuſſit illum conſici:vt tali pœna ſolueretur.compendium dicitᷣ breue iter:inde compendium mortis dicitᷣ ipſa acceleratio mortis.Credulus aduerſi.qui putauit a duerſam illã fortunã nõ receſſurã amplius a romanis ideo vertit ſe ad Annibalẽ: qui tunc fortunæ incumbebat.Ouãti.Annibali : qui tũc ſecunda fortuna vtebatᷣ.Auribus huic iquit.repetit altius Cynna originẽ Clelij: a clelia ſcilicet virgine:quę cũ obſes data eſſet Porſenæ ad ſuos enatauit.Renuit frenos libycos . q̃ recuſat ſeruire carthagini.paruit aliquando regibus:q ſeptem fuerũt:Romulus.T.Tati⁹:qui ſimul regnauerunt.Numa Põpilius:Tulli⁹ hoſtili⁹.Ancus Martius.Targnius Priſc⁹.Serui.Tulli⁹ : & Tarquinius ſupbus:qui Roma pulſus Porſenę opem implorauit:q infeſto agmine Romam ꝓperans ianiculum occupauit.In ipſo primo aduentu pons ſublicius iter in vrbem pene hoſtibus dedit:niſi vnus vir obſtitiſſet Hora.cocles. Id munimentũ in illa die fortuna vrbis Romæ habuit.impetũ quippe ſuſtinuit hoſtilẽ quoad põs icideretᷣ.ide armat⁹ i tybri deſiliẽs ad ſuos enatauit.Rem auſus inqt Liui. pl⁹ famæ habituurã ad poſteroſq̃ fidei.ſtatua Coclitι icomitio poſita fuit.Coclites dicunᷣ autorẽ Plinio: q altero lumie cęci naſcunᷣ.vñ ſcribit Plaut⁹ i curgulione de coclitũ ꝓſapia te eẽ arbitror . nã hi ſũt vnoculi.Solium.ſceptrũ & regimẽ:ſiue domiationem Tarquij ſuperbi : quẽ expulit. Exegit. eiecit illũ e regno.Fãdo.ſic Virg. Fãdo aliqd ſi forte tuas peruenit ad aures:& talia agentis &

Euolat:ac domini conſiſtit in ora iacentis
Inde inclinatus colla:& ſubnixus in armos
De more inflexis prębebat ſcandere terga
Cruribus:ac ꝓprio quodã trepidabat amorẽ.
Milite non illo quiſquam fœlicius acri
Inſultarat equo:vel ſi reſupina citato
Proiectus dorſo ferret cum membra:vel idẽ
Si nudo ſtaret tergo.cum rapta volucris
Tranſigeret curſu ſonipes certamina campi.
At libys humanos æquantem pectore ſenſus
Haud parce miratus equũ q nam ille ſiniſtrę
Depugnet morti iuuenis:nomenque.decuſq
Erogitat: læthique ſimul compendia donat.
Hic cynna:ad tyrios nãq is ſua verterat arma
Credulus aduerſi:& tum comes ibat ouanti:
Auribus huic iquit ductor fortiſſime origo ẽ
Non digna tuis quondam ſub regibus illa
Quę libycos renuit frenos ſub regibus olim
Roma fuit: ſed enim ſolium indignata ſupbi
Vt ſceptra exegit confeſtim ingentia bella
Cluſina venere domo:ſi porſena fando
Auditus tibi:ſi cocles:ſi lydia caſtra
Ille ope meonia:& ꝓprio ſuccinctus hetruſco
Certabat pulſos per bella reponere reges.
Multa adeo nequicq̃ auſi: preſſitq tyrannus
Ianiculũ incumbẽs vbi mox iam pace ꝓbata
Cõpreſſere odia:& poſitũ tum fœdere bellũ:
Obſidibuſq obſtricta fides:mãſueſcerẽ corda
Neſcia proh ſuperis:& nil non immite parata
Gens italum pro laude pati.bis clelia ſenos
Nondum complerat primæui corporis ãnos
Vna puellarum laurentum: & pignora pacis
Inter virgineas regi tranſmiſſa cateruas
Facta virum ſileo:rege hęc:fœdere:& annis
Et fluuio ſpretis mirantem interrita tybrim.

patientis habent ſignificationem: vt cantando rumpitur anguis. id eſt dum incantatur: & vrit videndo fœmina. id eſt dum videtur. & fando aliquid dum dicitur: Quis talia fando actiuam habet ſignificationẽ. Fãdo. id eſt dum aliquid dicebatur de romãis hiſtorijs. Lydia caſtra. hetruſca. Ope meonia. auxilio hetruſco Ille. porſena. Succinctus. armatus: ſeptus. Reponere. reſtituere in regnum. Adeo. certe. Nequicquam. fruſtra. Preſſit. inſedit fixis illic tentorijs. Pace probata. ſancita: & conſtituta: vt pacis conditiones inquit Liu. vltro ferret romanis iactatum in conditionibus: nequicquam de Tarquinijs i regnum reſtituendis magis: quia id negare ipſe nequierat Tarquinijs: quam quod negatum iri ſibi a romanis ignoraret de agro veientibus reſtituẽdo impetratum fuit: expreſſaque neceſſitas obſides dandi romanis: ſi ianiculo pſidium deduci vellent. his conditionibus compoſita pace exercitũ ab ianiculo abduxit. Porſena ex agro romano exceſſit. Fœdere. pacto. Poſitum. depoſitum. Fides. vt fœdus ſeruaretur. Obſes eſt qui traditur imperio alterius ea conditione: vt ſi dator obſidis a fide recedat recipienti ius ſit in corpus: & vitam obſidis. Pro laude pati. celebrat romanorũ virtutẽ poeta & cõſtantiã: quorũ agere ac pati forma erat. Clelia. Liuius ait. Et clelia virgo vna ex obſidibus cũ caſtra hetruſcorum forte haud pcul a ripa tyberis locata eſſẽt fruſtrata cuſtodes dux agminis virginũ iter tela hoſtiũ tyberi trãſnauit. Soſpiteſq; omnis Romã ad ppinquos reduxit: atque reſtituit. romani nouam iti fœmina virtutem nouo genere honoris ſtatua equeſtri donauere. In ſumma ſacra via fuit poſita virgo inſidens equo. Iuueni. Clelio eſt nomen a virgine Clelia. Talia dum pandit. Iam canet poeta funus Pauli: cuius cadauer repertum fuit a pœnis eruentibus cadauera ſuorum vt cremarentur. Liuius ait: Tum ſepeliendi cauſa in vnum corpora ſuorum conferri iuſſit. ad octo milia fuiſſe dicuntur fortiſſimorum virorum. conſulem romanum conquiſitum: ſepultumq; quidam autores ſunt quos poeta nunc ſequitur: affirmans crematum fuiſſe ab hoſtibus cadauer Pauli: qui ob ingentem virtutem viſus eſt id mereri etiam hoſtibus: & crudeliſſimis pœnis. Clamor. eruentium cadauera ſuorum: & ſic laudat paulum: qui cecidit inter confertiſſimas acies: vt etiam de Catilina legitur apud Saluſtium. Heu quis erat. deplorat poeta mortem & ſqualorem conſulis ad imitationem Virgilij: apud quem Aeneas de Hectore dicit: Hei michi qualis erat: quantum mutatus ab illo Hectore: qui redit exuuias indutus Achillis. Modo. paulo ante. Taulantia. illyrica. huius victoriæ ſupra meminit poeta. nam cum perdomita eſt illyris ora. Taulantij dicti ſunt a Taulantio filio illyrij: a quo illyria denominata eſt. Tyranno illyrico. demetrio: qui tunc regnabat in illyria. Trogus ait: Demetrius rex illyriorum nuper a paulo romanorum conſule victus ſupplicibus precibus aggreditur iniuriam romanorum quærens.

Tranauit frangens vndã puerilibus vlnis:
Cui ſi mutaſſet ſexum natura reuerti
Forſan tyrrhenas tibi non licuiſſet in oras
Porſena: ſed iuueni ne ſim tibi longior: huic
Et genus: & clara memorãdũ a virgine nomẽ
Talia dũ pandit vicinus parte ſiniſtra
Per ſubitũ erumpit clamor permiſta ruina
Inter & arma virũ: & lacerata cadauera pauli
Eruerãt corpus. media de ſtrage iacentum
Heu quis erat: q̃ nõ ſimilis mõ punica telis
Agmina turbanti: vel cum taulantia regna
Vertit: & illyrico ſunt addita vincla tyranno
Puluere canicies atro: arentique cruore
Squalebat barba: & perfracti turbine dentes
Muralis ſaxi: tum toto corpore vulnus:
Quẽ poſtquã aſpexit gemiat gaudia ductor
Sidonius. fuge varro inqt. fuge varro ſupſtes:
Dum iaceat paulus: patribus fabioq; ſedẽti
Et populo conſul totas ediſſere cannas.
Concedam hanc iterum ſi lucis tãta cupido ẽ:
Concedã tibi varro fugã: at cui fortia & hoſte
Me digna haud paruo caluerunt corda vigorẽ
Funere ſupremo & tumuli decoretur honorẽ.
Quãtus paule iaces: q tot mihi milibus vnus
Maior lęticiæ cauſa es: cum fata vocabunt
Tale precor nobis ſalua carthagine læthum.
Hęc ait: & ſocium mandari corpora terrę
Poſtera cum thalamis aurora rubebat apertis
Imperat: armorũque iubet cõſurgerẽ aceruos
Arſuros gradiue tibi tum munera iuſſa
Defeſſi q̃q̃ accelerant ſparſoſque ppiquos
Agmine proſternunt lucos ſonat acta bipẽni
Frondoſis ſylua alta iugis: hinc ornus & altæ
Populus alba comę validis acciſa lacertis
Sciinditur: hinc ilex proauorum condita ſeclo

Squalebat.ſqualida & ſordida erat.Muralis ſaxi.magni quod potuiſſet deiſcere muros:vt nõ ſit mirum ſi paulum ſtrauerit. Geminatus gaudia.qui geminata gaudia ſuſcepit.tanti fecerat paulum:& nunc eius mortem.Sedenti.cũctatori.Ediſſere.manifeſta canenſem ſtragẽ ſenatui. Quantus.q̃ fortis omnique virtute decor⁹ cui⁹ morte magis lætor q̃ tot milium romanorũ & optat pœnus ſic mori:ſed icolumi carthagine: & in hoc laudat Annibalem patriæ ſtudioſum ſuæ.At ferale decus.extruuntur pyræ a pœnis vt cadauera crementur.Mœſtas cupreſſos.quæ erant dicatæ pyris & ante ianuã in ſignum luctus ponebantur.Officium infœlix.Virgili. ait Triſte miniſterium.Inane. quod mortuum cadauer nõ ſentit.Tarteſia. occidua. quoniã apd tarteſſum videtur ſol equos ſuos ſoluere:ſupra dixit tarteſſum eſſe conſciam ſtabulanti phœbo.Titania orbita.ſemita & curſus ipſius ſolis orbita proprie eſt veſtigium currus & phœb⁹ dicitur habere currus & equos.Poſt vbi. illuceſcente ſequenti die.Phaetontia frena.phœbea nam phœbus pater fuit phaetontis. Sui. ꝓprij colores.Supponunt.incendũt pyras. Subit horrida mentem . cogitabat de euentu fortunæ & illorum qui ceciderãt caſu.Tabo.ſanguine putrefacto.Ita hoc modo vt illi ceciderant ſit etiã ipſis moriendum in terra hoſtili ac ſede inimica.Aſt tibi bellipotẽs. imitatio eſt Virgilij apd quem æneas tropheum marti erexit ſuperato mezentio.Mons.aceruus & cumulus.Comantem.emittentem flammãm inſtar comæ.Libamina.deguſtatiões & principia.De nomine auſonio.de gente romana.Electa.p̃cioſiora. Spirantum.viuentium. Tum.poſt talia verba Annibal coniecit facem in rogum.Põpulatur.conficit conſumit.Molem.pyram.Actus. emiſſus ĩ aerem.Rupta caligine.diſcuſſo fumo qui eſt in principio poſtea emicat flamma.Apex.ſummitas flammæ. Hic citus.peracto funere ſuorum properauit Annibal ad funus pauli celebrandum.Donata. conceſſa ab Annibale qui pauli virtutẽ põpa fũneris dignat⁹ ẽ & iactabat ſe q̄ hoſti paret fun⁹.Molles toros.ſtratũ molle ſup gramina virentia:& ornat̃ rogus pauli enſe clypeo ſecuribus & faſcibus.Expertis. vulneratis a Paulo . Terror. quoniam ſecures conſulares præferebãtur ad terrorem.Modo. paulo ante. Inſigne.quoniã faſces & ſecures erant inſigne conſulis.Superbum.nobile. Non cõiunx natiue aderant poeta querit̃ non interfuiſſe funeri ipſius conſulis filios vxores & alios ꝓpinquos qui funus ornaſſent corpuſque rogo intuliſſẽt. Celſis feretris.eleuatis ſuper humeros ferentiũ feretrum:vt dixi:dicitur quicquid ſuſtinet. vn-

Deuoluunt quercus & amãtem littora pinũ.
At ferale decus mœſtas ad buſta cupreſſos
Funereas: tum deinde pyras certamine texũt
Officium infœlix & munus inane peremptis
Donec anhelãtes ſtagna in tarteſſia phœbus
Merſit equos:fugienique polo titania cæcam
Orbita nigranti traxit caligine noctem
Poſt vbi fulſerunt primis phaetontia frena
Ignibus atque ſui terræ rediere colores:
Supponũt flammam: & manãtia corpa tabo
Hoſtili tellure cremant . ſubit horrida mentẽ
Formido:incerti caſus tacituſque pererrat
Intima corda pauor:ſi fors ita martis iniqui
Mox ferat ac ipſis inimica ſede iacendum.
Aſt tibi bellipotens ſacrũ conſtructus aceruo
Ingenti mons armorum ſurgebat ad aſtra.
Ipſe manu celſam pinum flammaq; comãtẽ
Attollens ductor gradiuum in vota ciebat.
Primitias pugnæ & lęti libamina belli
Annibal auſonio cremat hęc de noie victor.
Et tibi mars genitor voto ꝗ haud ſurde meo ꝗ
Arma electa dicat ſpirantum turba virorum.
Tum face coniecta populatur feruidus ignis
Flagrantem molem:& rupta caligine ĩ auras
Actus apex claro perfudit lumine campos
Hic citus ad tumulũ donataq; funera paulo
Ibat & hoſtilis læti iactabat honorem
Sublimem eduxere pyram molleſquẽ virẽti
Stramine cõpoſuere toros ſuperaddita dona
Funereum decus expertis inuiſus:& enſis
Et clypeus terrorq; modo atq; inſigne ſupbũ
Tum lateri faſces:captęque in marte ſecures
Nõ coniunx natiue aderãt non iũcta ꝓpiquo
Sãguine turba viꝝ:aut celſis de more feretris
Pręcedens priſca exequias decorabat imago.
Omnibus exequijs nudo : iamq; annibal vn⁹
Sat decoris laudator erat fulgentia pingui
Murice ſuſpirans inijcit velamina:& auro
Intextam chlamydẽ ac ſupmo affatur honoř.
I decus auſoniæ quo fas eſt ire ſuperbas
Virtute & factis animas.tibi gloria lęto

de ea quibus imagines ſuſtinebantur cum circūferretur feretra appellat Imago.omnia ſtēmata & imagines maiorum præferebātur apud antiquos in funere gentilitio.Priſca dicunt ea quæ ſuperioribus ſæculis aut ſuperiore ætate fuerunt:vt priſca tēpora.priſtina vero q̄ fuerunt ſuꝑioribus annis menſibus diebus:& quæ noſtra memoria fuerūt vt priſtina noſtra amicitia.Nudo.Paulo priuato & nudo omni honore ac pōpa gentilitia:ſed Annibal paulum celebrabat cui maior laus accedebat a pſona hoſtili q̄ honore gētilitio. Ille enim ſola virtute ad paulum celebrandum ducebat.Pingui murice.purpura tincta ſanguine muricis. I decus auſoniæ.laudatio annibalis in funere pauli.Supbas.claras virtute.Quo.ad cāpos heliſeos.Inſigni læto.clara morte ac dingna principe magnanimo.Fama dehinc.nullas reliquias eſſe ciuiū ſociorumq;:ſed cęſos cum duobus exercitibus cōſules deletaſq; eſſe copias allatus fuerat Romā vnde magnus pauor & tumultus intra mœnia romana fuit.Gliſcente ſono.qm̄ fama vires acquirit eūdo.Vrbē.Romam. Arcē.capitolinā.ſ.vt fecerant tpe gallorū.Sine corpore. qm̄ dicebatur neminem in pugna relictū eſſe. Conceptu. dicebant nulla alia eſt cauſa quare nondū hoſtis inuaſit romā niſi qa nos &vrbē contēnit. Rapi. ſpoliari.Septem arces.montes quos roma complexa eſt capitolium:palatium:auentinum:cœlium:exquilias: viminalem:& quirinalem.Lux vna euerſas.ſenſus eſt:clades vnius diei ad cannas deplorabat caſum multorū qui magiſtratus geſſerant:& augebat romam amiſiſſe ſexcenta milia iuuenum & magnum numerū ſociorum. Lux vna.vnius diei calamitas.Bis centum curules.i.eos qui magiſtratu aliquo inſignes erāt.de ſella curuli & ædilibus curulibus dictum eſt ſupra.Nutantia.trepidantia.Exhauſtæ.euacuatę tanto robore virorū.Atq; ea.ſcilicet dies gemebat tot ſocios romani nominis periſſe.Poſt treb iam .poſt cladem acceptam ad trebiam vbi alij ceciderant.Thuſci profundi ſtagna.i. traſimenum vbi ceciderunt.xv. milia hominū & flaminius.Socium.ſociorum. Nec leuiore.non minore numero q̄ eſſet numerus romanorū. Sed vero.ſed enim.cōduplicatio eſt ad oſtendendā romanorum ſollertiam in aduerſis.P.Furiꝰphilo &.M.pōpo.prætores ſenatum in curiā hoſtiliam vocauerunt vt de vrbis cuſtodia cōſulerēt. neq; enim dubitabant inquit Liuius deletis exercitibus hoſtē ad oppugnādam romam quod vnum opus belli reſtaret venturū.Reliqui ſenatus.qui cladi ſuperfuerat. Sortito.p ſortes officia cuſtodiendę vrbis accipientes.Luſtrans animo.ſ.circunſpiciens cum eſſet prudentiſſimus. Non vlla relicta.Verba digna fabio.non eſt cūctandum inqt ſed ꝓperandū antequā hoſtis veniat.Attonitus:tanta clade perculſus.Nequicq̄ fruſtra. Armatos.bene a nobis munitos. Dura. aduerſa quę metu augetur:ſed illi occurrēdum eſt animo forti prudentiq;.vnde dicit Ouidius Audaces fortuna iuuat timidoſq; repellit.&Seneca:Vincit nos fortuna niſi tota vicatur.Iuuenalis etiam de fortuna dicit: Nullum nomē ha

Iam parta inſigni:noſtros fortuna labores
Verſat adhuc:caſuſq; iubet neſcire futuros.
Hæc libys:atq; repēs crepitātibus vndiq; flā=
Aethereas anima exultāſe euaſit in auras.(mis
Fama dehinc gliſcē te ſono iam ſydera adibat
Iam maria ac terras:primāq; intraueratvrbē.
Diffidunt muris.ſolam pauidātibus arcem
Sperauiſſe ſat eſt: nec enim ſupereſſe tumētē
Ac ſtare auſonium vacuū ſine corpore nomē.
Quodq; adeo nōdum portis irruperit hoſtis
Contēptu ceſſare putant.iam recta cremari
Ac delubra rapi:cædeſq; ante ora nefandę
Natorum:ſeptēq; arces fumare videntur.
Lux vna euerſas bis centum inſtare curules
Ac iuuenum bis tricenos orbata gemebat
Milibus exhauſtæ nutantia mœnia romę.
Atq; ea poſt trebiā:poſt thuſci ſtagna ꝓfūdi
Nec ſocium nūero pariter leuiore ꝑempto.
Sed vero ſed enim reliqui pia turba ſenatus
Munera ſortito inuadunt.celer omnia luſtrās
Clamittat attonitus fabius:non vlla relicta
Credite cūctādi rō:approperemus vt hoſtis
Nequicq̄ armatos auſit ſuccedere muros.
Dura inter pauidos alitur fortuna ſedendo.
Et gliſcunt aduerſa metu:ite ite ocius arma
Diripite o pubes templis:vos atria raptim
Nudate:& clypeos in bella refigite captos
Sat patriæ ſumus e nūero:ſi ad prelia noſtræ
Nil minuit pauor:ī patulis illa horrida cāpis
Sit metuenda lues:muros haud fregerit vnq̄
Exultare leuis nudato corpore maurus.
Dum fabius lapſas acuit formidine mentes
Varronem aduentare vagus ꝑ mœnia rumor
Spargit: & occulto perfundit pectora motu.
Haud ſecus ac fractę rector ſi forte carinæ

bes ſi ſit prudentiā. Alitur.nutritur. Sedendo.nihil agendo contra temeritatem fortunæ cui obſtandū eſt cum nihil poſſit contra prudentiam. Gliſcūt. creſcunt res aduerſæ in metu. Templis:Liuius ait. Item ad ſocios:latinumq; nomen ad milites ex formula accipiendos mittūt.arma.tela alia parari iubent.& hoſtiū veterum ſpolia detrahunt templis porticibus. Atria.in quibus etiam defigebantur ſpolia hoſtium: atrium eſt prima pars domus. Refigite.euellite ex atrijs & templis porticibuſq;.ſatis inquit Fabius ſumus ad deſenſionem patriæ ſi non timemus: timor inquit Ariſtoteles in rhetoricis facit homines cōſolatiuos. Lues. Annibal cum exercitu tanq̃ lues & peſtis. Exultare leuis.agilis ad exultandum non mœnia expugnanda: & hoc dicit vt minuat pauorem romanis & hoſtes in cōtemptum trahat. Lapſas.conſternatas timore. Varronem aduentare.cum patres in vrbe tumultum ſedarent litteræ a.M.Varrone cōſule allatæ ſunt quibus mortem pauli ac cædes exercitus patribus aperuit. Motu.animi affectu & ira. Haud ſecus.romanos odio habētes Varronem cladis autores & ſuperſtitem comparat illis qui nauis rectorem naufragum quaſi auerſātur & oderſit amiſſis nauis qbus ipſe cc n ule re debuiſſet Trepidāt.dubitant. Iactato.naufrago. Superantis.ſuperſtitis. Quā labē.maculā & notam infamiæ:hæc omnia rumor vagus ſpargebat reſtare Varroni labē qui audeat romam redire amiſſo eius temeritate exercitu:& ſic romanis timentibus malū omen. Iraſci cladibus fracto animo pati clades:qm̄ explorāt aduerſa viros vt ſupra cecinit. Calamitas inquit Seneca eſt virtutis occaſio. Deforme.turpe & idecorū fortibus viris. Qui martem inſcribant gēti.i.romanorū qui originē ſuā referūt ad martē belli numen:nō debēt frāgi aduerſis.romani igr qui parentē appellāt martē.vñ ait Liuius: Et ſi cui populo licere oportet cōſecrare origies ſuas & ad deos referre autores ea belli gloria pplo romāo vt cū ſuum conditoriſq; ſui parentē martē potiſſimum ferat. Condere.diſſimulare: Quærere ſolatia luctus ex pœna.i.ſupplicio alterius.verba digna Fabio:nam vir fortis & magnanimus,pronus eſt ad ignoſcendum & clemen:iā: A ſic locus eſt ab honeſto. Si vero.ſi permittis inquit me exprobrare atq; obijcere culpam veſtram vobis o romani vos cauſa eſtis huius calamitatis q Varronem temerariū feciſtis cōſulē:& ille dies quo ad caſtra profectus eſt magis eſt vobis plorandus q̃ hic quo redit ſine armis & cæſo exercitu & ſic fabius modeſte tamen obiecit Varronem plebi. His dictis.verbis Fabij:ex cuius perſona oſtendit quid valeat auctoritas:grauitas & eloquentia quę imperitam multitudinem ira tumultuantem circūegit & flexit.unde Cicero in oratore dicit: Neq; vero mihi quicq̃ pręſtabilius videtur q̃ poſſe dicendo tenere hominu cœtus mentes allicere: voluntates īpellere quo velit: vnde aūt nolit deducere. Cōuerſa.mota ad affectum verbis Fabij. Nunc.interdu. Fati calamitatis ipſius Varonis. Gratātum. Liuius ait quo in tpe adeo magno animo ciuitas vt fuit conſ

Littoribus ſolus vacuis ex equore ſoſpes
Adnatet:incerti trepidant tendāt ne negēt ue
Iactato dextras.ipſāq; odere ſalutem
Vnius amiſſa ſuperantis puppe magiſtri.
Quam reſtare viro labē qui accedere portis
Audeat:ac dirum veniat pauitantibus omen.
Hos mulcens q̄ſtus fabius deforme docebat
Cladibus iraſci:vulgumq; arcebat ab ira
Aduerſis & enim frangi non eſſe virorum
Qui martē inſcribant gēti:nō poſſe dolores
Condere:& ex pœna ſolatia poſcere luctus
Si vero exprobrare ſinant ſibi triſtius illum
Illuxiſſe diem quo caſtris viderit ire
Varronem q̃ quo videat remeare ſine armis.
His dictis ſedere minę:& conuerſa repente
Pectora:nunc fati miſeret:nūc gaudia pœno
Conſulibus repetant cęſis erepta duobus.
Ergo omne effundit lōgo iā ſe agmīe vulgus
Gratantum magnaq; actum ſe credere mēte
Teſtātur quod ſiſus auis.ſceptriſq; ſuperbis
Laomedontiadum non deſperauerit vrbi.
Nec minus infœlix culpæ:grādiq; pudore
Turbatus cōſul titubātem ad mœnia greſſū
Portabat lachrymās.deiectū attollerē vultū.
Ac patriā aſpicer̄:& luctus reuocare pigebat.
Quod vero reduci tū ſe populuſq; patreſq;
Offerrent.nō gratari ſed poſcere natos
Quiſq; ſuos:frēſq; ſimul.miſerēq; parentes
Ire videbantur laceranda ad conſulis ora.
Sic igitur muto lictore inuectus in vrbem
Damnatum ſuperis aſpernabatur honorem.
At patres fabiuſq; ſimul mœrore remoto
Præcipitant curas raptim delecta iuuenta
Seruitia armantur:nec claudit caſtra ſalut;
Poſtpoſitus pudor infixum æneia regna

ſuli Varroni ex tanta clade cuius ipſe maxime cauſa fuiſſet redeunti & obuiam itum frequenter ab oĩbus ordinibus ſit:& gratiæ actæ ꝙ de repu.non deſperaſſet:qui ſi carthaginẽſium ductor fuiſſet nihil recuſandum ſupplicij foret. adde etiam ꝙ romani dictaturã Varroni obtulerũt: plena exẽplorum inquit Cicero in tertio de officijs: Eſt noſtra reſpu.tũ ſæpe tũ maxime bello punico ſecundo q̃ cannenſi calamitate accepta maiores animos habuit q̃ vnq̃ rebus ſecundis:nulla timoris ſignificatio:nulla mẽtio pacis. Magna mẽte animi magnitudine. Auis.maioribus romanis & romanorum animo inuicto qui malis minime ſuccũbebant.Sceptris ſuperbis.potenti & claro impero romanorum.Vrbi romæ quę habuit originem a laomedonteis ideſt troianis. Reduci.liberato a periculis Non gratari.i.videbantur non ire gratulatum Varroni ſed repetitum illos qui ſua culpa ceciderant.gratulari & gratari eſt verbo teſtari læticiam qua afficimur de alicuius ſalute aut fœlicitate.Conſulis.varronis.Muto.non prę ſe ferente aliquod ſignũ læticiæ & ipſe aſpernabatur honorem a ſuperis damnatum. At patres.clade nunciata romanis dictator ex auctoritate ſenatus Iunius dictus eſt & .T.ſempronius magiſter equitũ.delectu edicto iuniores ab annis xvii.& quoſdam prætextatos ſcribũt. quatuor ex his legiões & mile equites effecti.Ites ad ſocios latinumq; nomẽ ad milites ex formula accipiẽdos mittunt.formam noui delectus iopia liberorum capitum atq; neceſſitas dedit octo milia iuuenum validorum ex ſeruitijs:prius ſciſcitantes ſingulos vellẽt ne militare empta publice armauerũt. Seruitia.ſerui quos elegerũt fortes& robuſtos.Pudor.non puduit romanos armare ſeruos pro ſalute patriæ : quoniam nõ militabant niſi liberi &nobiles quorum ars militia erat. Infixum.ſcilicet erat romanis reuocare in priſtinam dignitatem quacũq; dextra romanum imperium. in leges parcarum.in priſtinum fœlicitatis curſum vt parcę volebant:quoniam fatum erat romanos imperare.Vel.etiam armare ſeruos.Prætexto velamine.ipſa prætexta qua vſq; ad .xiiii.annum vtebantur:nunc autem prætextatos armauerunt præter antiquum patriæ inſtitutum.Cæde hoſtis.i.pubeſcere cedendo hoſtes. Ijdem obſecrantes.Annibal poſt cladem ad cannas copiam fecit redimendi captiuos:decem elegerunt ipſi captiui qui romam ad ſenatum venere.ſenatus autem captiuos redimere noluit. Penſarent.redimerent delectum ex omni ætate haberi: Inquit.M.Iunius captiuorum legatus apud Liuium.octo milia ſeruorum armari audio.non minor numerus noſter eſt.nec maiori precio redimi poſſumus q̃ hi emuntur. Durarunt.paſſi ſunt & ſuſtinuerũt reddere pœno ideſt Annibali qui tantam romanorum conſtantiam mirabatur: & ob id illius animus fractus eſt.Cuncta adeo ſcelera.affert rationem quare ſenatus captiuos redimendos non cenſuit:quia ſcilicet ſuperauerũt omnia ſcelera & omnem culpam cũ permiſerũt ſe armatos capi: nam potius erat moriendũ fortiter q̃ turpiter viuendum.Damnatis.ipſis qui verterant terga hoſti & ex pugna fugerant fuit impoſitum a ſenatu vt militarent in ſicilia vſq; ad finem belli.Damnatis.quos ſenatus damnauit:quoniam terga vertiſſent hoſtibus pręter decorum romani nominis.Meritare.militare.Donec.ſcilicet Annibal eſſet in italia Talis inquit erat ſtatus reipu.romanæ taleſq; erant mores& tanta ſeueritate res romana regebatur.ſed euerſa tandem cartagine in tertio bello punico luxuriavrbem inuaſit.vnde exclamat Iuuenalis: Nunc patimur longę pacis mala ſæuior armis.Luxuria incubuit victumq; vlciſcitur orbem.Optat poeta cartaginem nõ fuiſſe ſublatam e medio ſi romani mutaturi erant mores quibus reſpu.eorum ſteterat.vnde cecinit Ennius.Moribus antiquis res ſtat romana viriſq;.ſtãte quippe cartagine æmula romani imperij armorum ſtudia quibus plurimum valebant nõ omiſiſſent:& id cenſebat Scipio naſica cum Cato in omni ſenatu ſecuritatis nepotũ ãxius delẽdam carthaginẽ clamaret.Poſt te.tuam euerſionem carthago.Cui.romæ.Si ſtabat fatis.ſi placebat fatis romanos mores mutatũ iri poſt carthaginem funditusdeletam vtinam maneres inquit poeta:q̃m talẽ in moribus iacturam nõ feciſſemus. Initiũ tertij belli punici fuit altero & ſexcẽteſimo ab vrbe cõdita anno:& intra quintũ annũ q̃ erat ceptum conſũmatum eſt Scipionis æmiliani auſpicijs qui minor aphricanus appellatus eſt.

Parcarum in leges quacũq; reducere dextra.
Proq; arce: & ſceptris & libertatis honore
Vel famulas armare manus.primæua ſuorũ
Corpora prætexto ſpoliãt velamine:&armis
Inſolitis cingunt :puerilis caſſide vultus
Clauditur:atq; hoſtis pubeſcerẽ cede iubetur.
Idem obſecrantes captiuum vulgus vt auro.
Penſarent paruo:nec pauca fuere precantum
Milia miranti durarunt prodere pœno
Cũcta adeo ſcelera&noxã ſuperauerat oẽm
Armatum potuiſſe capi:tunc terga dediſſe
Damnatis ſiculas longe meritare per oras.
Impoſitum donec latio decederet hoſtis.
Hæc tum roma fuit:poſt te cui vertere mores
Si ſtabat fatis.potius carthago maneres.

¶PETRI Marſi interpretatio in vndecimum volumen Syllij italici.

NVnc age quos clades. Acceptæ cladi ad cannas defectio ſociorum acceſſit quod magno animo tulerunt romani. non enim hæ clades defectioneſq; ſociorum eos mouerunt vt aliqua mentio pacis fieret: Populos qui defecerunt poeta deſcribit campanos in primis qui quadã proauorũ affinitate romanis coniũcti erant. inde conuiuia ipſius Annibalis quem Teuthras ſono citharę & heroum laudationibus dele ctauit: magonemq; carthaginem a fratre miſſum cuius petitionibus Anno princeps alterius factionis aduerſatus eſt. Nunc age. hortantis eſt: expediam inquit & canam quos populos verteret ad libyam clades cannẽſis. Inſignis magna. Iapyge. appulo. Sarrana. pũica. de ſarra dictũ eſt: aliqui tamen autore Gellio tyrũ ante fuiſſe appellatam ſarram volunt. Titubante. nutante & cũ mutatur. Certauere palam. aperte ſine aliqua diſſimulatione iunxerũt ſe pœnis nec vllã romanorum habuere rationem. Rumpenti fœdera. trahit Annibalem in odium vt illos taxet qui ad hominem infidum ac infœdifragum defecerũt. Læſis rebus. aduerſæ fortũæ. Faciles & leues incõſtãtes in aduerſa fortuna q̃ viros explorat. Ferox ſamnis. bellicoſus: de ira ſamnitũ in romanos dictum eſt. In tẽpore. occaſione tẽporis cum ſcilicet romani laborarẽt accepta clade. Odium. quo romanos proſequebanſ ſero inquit pudebit eos hoc feciſſe. nam deleti fuerũt. Facta defectionem hanc ad pœnos. Ambiguis dubia fortuna. Hirpini. populi lucani oriundi a ſamnitibus. Indocilis. ideſt minime idonea ad quietem. Indigna. dolet poeta hirpinos rupiſſe fidem cum antea fuerint in officio. Cõtagia. qm̃ vno populo deficiẽte alij deficiebant. contagiũ eſt morbus qui tactu contrahitur: ide per trãſlationem malum exemplum cõtagionẽ dicimꝰ. Cicero in ſecundo officiorum ait: Nec vero ſolum ipſa cecidit ſed etiam reliquam gręciam euertit cõtagionibus malorum quæ a lacedemonijs pfectæ manarunt latius. Attella & galatia vrbes campaniæ. Fas ſuperante metu. nam fas erat has vrbes eſſe in officio ac ſeruare fidẽ romanis in quacunq; fortuna. ſed metus ſuperabat illud fas: deſperare enim cœperant de iperio: vt ait Liuius: nulla alia remori ad defectionẽ niſi metu. Leuitas animoſa. quæ leuiter auſa eſt remouere a ſe iugum ideſt imperiũ romanum. Phalantheo. tarentum vt ait Strabo nomen accepit a quodam heroe: phalantus autẽ poſtea ampliauit qui fuit ſextus ab Hercule. Taras neptuni filius lacedemon ex ſaturia minois regis cretenſium filia genuit tarenrum qui delatus in italiam vrbem condidit: & a nomine matris ſaturiam appellauit: & alteram ex ſe tarẽtum vnde ſatureianum caballum appulum & calabrum appellat Hora. ĩ ſermonibus: Nõ ego circum me ſaturieana vectari rura caballo. Laxare. reijcere. Alta croton vrbs in ædito loco ſita in magna græcia condita a myſcello achiuo autore Strabone auxilio archiæ qui ſyracuſas condidit: ciuitas fuit quondam reipu. peritiſſima nec paruam exercẽdis athletis operam dedit: ex hac fuit athletarum celerberrimus milo crotonias. Ad barba iuſſa. mandata barbarorum & ſic carpit crotoniates & eorum leuitatem q cum eſſent quaſi oriũdi ab hercule q oẽs barbaros mores p virili parte ſuſtulit & monſtra barbaris parere ſuſtinuerint. croton nomen accepit a crotone latrone quem olim Hercules interfecit: & ideo iſtos appellat nepotes theſpiadum ideſt filiorum Herculis Theſpis habuit quinquaginta filias ex quibus .l. filios Hercules ſuſcepit: & dicti ſunt Theſpiadæ ſed nimis affectate loquitur poeta. Locri. populi in magna græcia venerunt: ex græcia in italiam pulſi propter mortem aiacis. Virgilius. Hic & naritij poſuerunt mœnia locri. Vadoſi. habentis vada. Curuata. propter ſinus quos habet. Lætas res. proſperam fortunam Annibalis. Marti tyrio. ipſis pœnis. Sua prælia. ideſt miſit milites ad pœnos: Iam vero eridani. nunc deſcribit gallos ciſalpinos qui ad Annibalem defecerunt. Celtæ ipſi galli qui accolebant padum. Malis. defectioni. Iterum. quia prius rebellauerant. Veteris doloris. concepti cum romani deduxiſſent nouas colo

NVnc age quos clades inſignis iapyge campo
Verterit ad libyam populos: ſarranaq; caſtra
Expediam. ſtat nulla diu mortalibus vſq̃
Fortuna titubante fides. adiungere dextras
Certauere palam rumpenti fœdera pœno.
Heu nimium faciles læſis diffidere rebus.
Sæuior ante alios iras ſeruaſſe repoſcas
Atq; odium renouare ferox in tpe ſamnis
Mox leuis: & ſero preſſurus facta pudore.
Bruttius ãbiguis fallax: mox appulus armis.
Tum gens hirpini vana indociliſq; quietem
Et rupiſſe indigna fidem: ceu dira per omnis
Manarent populos fœdi contagia morbi
Iamq; attella ſuas: iamq; & galatia abegit
Fas ſuperãte metu pœnorũ ĩ caſtra cohortes:
Inde phalanteo leuitas animoſa tarento

nias in agrum gallicum. Tota mole.omnibus viribus .Sed fas id celtis.eſto inquit poeta concedatur gallis hæc defectio & bois: ſed capuæ nunquam concedetur quæ romam affinitate quadam contingebat. Referre.tractare ac remoliri. Ne.an eſt fas placuiſſe capuæ furorem deficiendi ad pœnos : quem furorem fas fuit propter veterem iram placuiſſe gallis. Mœnia.ſcilicet campana. Dardana ab ortu.quæ originem habuerunt a troianis : nam vt quibuſdam placet a capi Troiano Capua eſt appellata. Tyranno. Annibali barbaro .Tēpore.conditione temporis clade ſcilicet romanis illata Luxus & inſanis. deſcribis luxuriam campanorum : inde capuam flexit iter inquit Liuius luxuriantem longa fœlicitate

Auſonium laxare iugum.patefecit amicas
Alta croton portas.aphriſq; ad barbara iuſſa
Theſpiadū docuit ſubmittere colla nepotes.
Idem etiam locros habuit furor:ora vadoſi
Littoris:argiuos maior qua gręcia muros
Seruat.& ionio luitur curuata profundo:
Lætus res libyę & fortuna in morte ſequuta
Iurauit pauitans tyrio ſua pręlia marti.
Iam vero eridani tumidiſſimus accola celtæ
Incubuere malis iterum:veteriſq; doloris
Tota ſe ſocios properarunt iungere mole.
Sed fas id celtis.fas impia bella referre
Boiorum fuerit populis.capuę ne furorē (tu
Quē ſenonū gēti placuiſſe & dardana ab or=
Mœnia barbarico nondum ſociata tyranno?
Quis nam mutato tantū nunc tēpore credat
Luxus.& inſanis nutrita ignauia luſtris:
Cōſumptuſq; pudor peccando vniſq; relict⁹
Diuitijs probroſus honor? lacerabat hiantē
Deſidia ī populum.ac reſolutā legibus vrbē.
Inſuper exitio truculenta ſuperbia agebat.
Nec vitijs dederant vires.non largior vlli
Auſoniæ populo.ſic tum fortuna fouebat
Auri argentiq; modus madefacta veneno
Aſſyrio manibus veſtis medioq; dierum
Regales epulę atq; ortu conuiuia ſolis
Deprenſa.& nulla macula non illita vita.
Tum populo ſęui patres plebeſq; ſenatus
Inuidia& lacera collidens diſſona corda
Seditio.ſed enim interea temeraria pubes

ac indulgentia fortunæ maxime tamen inter corrupta omnia licentia plebis ſinemodo libertatem exercentis. Luſtris .locis vbigulæ indulgetur & ventri. Luſtra inquit Sextus Pompeius ſunt latebræ lucanæ ideſt cubilia ferarum qua ſimilitudine hi qui in locis abditis & ſordidis ventri & deſidiæ operam dant :dicuntur in luſtris vitā agere.vnde Plautus in caſſina. vbi in luſtra iacuiſti.& Horatius in ſermonibus: Si neq; auaritiam neque ſordes ac mala luſtra obijciet vere quiſquam mihi. Ignauia. inertia & vita ocioſa.Vnis.ſolis diuitijs habebatur honor nec erat aliqua ratio virtutis.Probroſus.turpis & cum dedecore.honor enim debet eſſe pmium virtutis:non diuitiarum quæ nullius precij ſunt comparatione virtutis. honoratis in vrbe diuitijs:inquit Plato in.viij.de repu.atq; diuitibus boni atq; virtus in primis negliguntur. exerceturq; continuo quod in honore eſt:iacētq; ea quæ apud quoſq; improbantur:hanc ſententiam Cicero in principio tuſculanarum diſputationus poſuit.In tertio libro ſcribit idē plato:Tum demum vrbem eſſe perituram cum eas aut ferrum continget eas cuſtodire.Lacerabat. vexabat:hic luxus & molem reddebat. Hiantē. oſcitantem pigrum inertem ignauus & delitijs deditum atq; voluptati.Reſolutam.ideſt ſine legibus:erat enim illic licentia qua omnes deteriores ſumus & contemnebantur leges & magiſtratus.Truculenta quæ facit homines truces: habebant inſuper campani vitia & opes quæ eſſent inſtrumenta voluptatis & luxus & vitijs adderent maiores vires. Exitio.ad exitium impellebat eos ſuperbia & diuitiæ voluptatum miniſtræ.Modus. menſura copia. Veneno purpura aſſyria. Manibus. veſtes campanorum erant manicatæ quod apud ātiquos probro dabatur.vnde Vir. ait:Et tunicæ manicas & habēt redimicula mithrę :lege Gelliū. Illita turpata maculata.oi Nō nulla macla oi ſcelerē ac flagitio Sæui.irati:erat ingt ſeditio iter patres & plebē. Collidens.concutiens.Diſſona.diſcordia & cōtraria inuicem. Pubes.campana iuuentus. Pollutior.magis polluta q̄ eſſent iuuenes. Origo lucis.obſcuri & ignobiles natales.Habenas. regimen capuæ perituræ. Cæde.nam adhibebant gladiatores cōuiuijs qui ſe mutuis vulneribus conficiebant.ideo ait ſpectacula dira. Has mentes.cāpanorum:dicit poeta patullonem campanum fuiſſe cauſam defectionis:quippe in illa temporis difficultate ſuaſit petendum eſſe a romanis vt alter ex conſulibus eſſet campanus. Quo.vt.Acrius vehementius & celerius. Egras.dubias & iam de defectione cogitantes.Nulla ſorte.nullo modo.Temperata ideſt excedebat modum in votis &

petitione:non enim erãt temperata quæ pete-
bantur.Crimine.quia eo ſcelere effectũ eſt cla-
rum nomen patullonis.Sũmi iuris.conſulatus.
Liuius ait.Romam legatos miſſos a cãpanis in
quibuſdam annalibus inuenio poſtulantesvt al
ter conſulum campanus fieret ſi rem romanam
adiuuari vellent : indignatione orta e curia
pulſos: miſſumq; lictorem qui ex vrbe eos edu
ceret atq; eo die manere extra fines romanorũ
iuberet quia nimis compar poſtulationi lati-
norum erat.Curuli.ſede cõſulari. Equarum de
cus parem honorem conſulatus.Geminas.diui
ſas romano conſule & campano.Vltorem. An-
nibalem.Electa manus.legati campanorũ miſ/
ſi romã vt talia peterent.Antiſtat.antecellit o-
bus eloquentia.Ore.eloquio. Furore.inſania.
Liuius ait Virrium ipuliſſe plebem ad defectio
nem dicẽtem tempus veniſſe quo campani nõ
ſolum agrum quondam romanis per iniuriam
ademptum recuperare:ſed imperio italiæ poti
ri poſſint.Profudit.dixit vt oſtenderet virrij lo-
quacitatem.Tumidis.inflatis & ſuperbis.Incẽ/
dit.commouit aures romanorum ad iram.Fati
gat.carpitvirrium talia petentem. Templum.
in quo ſenatus habebatur. Hic torquatus auũ.
latini ſuadente annio petieruntvt alter conſulũ
eſſet ex latinis:dicebat annius ſi quãdo vnq̃ cõ:
ſociandi imperij: vſurpandæ libertatis tempus
optaſtis:en hoc tempus adeſt:& virtute veſtra
& deum benignitate vobis datum:dixitq; in ſe
natu romano annius conſulem alterũ ex roma:
alterum ex latio creari oportere.Senatus partẽ
æquam exvtraq; gente eſſe:Tum Manlius tor
quatus iram non tenuit inquiẽs.Si tanta demẽ/
tia. P.conſcriptis cepiſſet vt ab ſetino homine
leges acciperent gladio cinctum in ſenatum vẽ
turum ſe eſſe diceret & quẽcunq; latinum in cu
ria exiſtentem ſua manu interempturũ. Anni*
prætor ira commotus cum ſe a veſtibulo tem-
pli citato gradu proriperet lapſus per gradus
capite grauiter offenſo impactus immo ita ẽ ſa
xovt ſopiretur:torquatus miſſus a ſenatu ad di
mittendos legatos cum iacentem animum vi-
diſſet exclamauit bene habet:dij pium mouere
bellum:lege hiſtoriam apud liuium libro octa-
uo primæ decadis. Hic.tunc. Equauiſſe. quo
niam ille torquatus de quo dixi fuit ſeueriſſi-
mus. Duraſtis. paſſi eſtis ingredi romam hos
legatos campanos. Nunq̃ ne per aures.exem
plo mouer pellendos campanos ne a maiorum
grauitate ac ſeueritate degeneraſſeviderentur:
locus eſt ab honeſto. Tarpeia.capitolina.Pa
ria.parem honorem in conſulatu.Acri dextra.
Liuius dicit annium lapſus fuiſſe. non impulſũ
dextra. Qui.annius prætor. Piaret. expur

Delicta augebat pollutior ipſa ſenectus.
Nec quos ville genus deſpectaq; lucis origo
Fœdabat ſperare ſibi depoſcere primi
Deerant imperio ac patrię pereũtis habenas.
Quin etiam exhilarare viris conuiuia cæde
Mos olim:& miſcere epulis ſpectacula dira
Certantum ferro ſæpe & ſuper ipſa cadentũ
Pocula:reſperſis non parco ſanguine menſis.
Has aſtu aggreſſus quo verteret acrius ęgras
Ad tyrios mentes:quæ nulla ſorte daturam
Certus erat romã:neq; enĩ tẽperata volebat
Pactulo fuit haut obſcurum crimine nomen
Hortatur ſumni partem depoſcere iuris
Atq; alternatos ſociato conſule faſces:
Et ſi partita renuant ſediſſe curuli
Equatumq; decus geminaſq; videre ſecure:
Vltorẽ ante oculos atq; ora aſtare repulſæ.
Ergo electa manus greſſu fert dicta citato
Antiſtat cunctis præcellens virrius ore.
Sed genus obſcurum:nulliq; furore ſecũdus.
Impia dementis vulgi& vix tota profudit
Conſulta tumidis inceditvocibus aures.
Concordi fremitu renuẽtum effũditur aſper
Totó e concilio clamor:tum quiſq; fatigat
Increpitans:vocũq; tremit certamie templũ.
Hic torquatis auum fronte æquauiſſe ſeuera
Nobilis heu capua portantes talia dicta
Romuleis duraſtis ait ſuccedere muris:
Ad quos nõ auſi carthago atq; annibal arma
Poſt cannas afferre ſuas:nunq̃ ne per aures
It veſtras.in tarpeia cum ſede latini
Orarẽt paria:haud verbis:haud voce:ſed acri
Propulſum dextra:qui tum mãdata ſuperbo
Ore aſportabat:tanto per limina templi
Turbine præcipitem reuoluti corporis actũ
Vt ſęuo afflictus ſaxo ſpectante piaret
Triſtia dicta ioue:& lueret verba ipia lętho.
En ego progenies eius qui ſede tonantis
Expulit orantem & nuda capitolia cõſul
Defendit dextra:rabidũ hũcpalmaſq; viro ſæ
Intentantẽ oculis proauitaq; facta parantem

Vt vidit maiore adeo crudeſcere motu
Excipit his frēdēs fabius:proh cūcta pudēdi
Sedes ecce vacat belli viduata procella
Quē queſo e vobis huic ipoſuiſſe paratis?
Inq; locum pauli quēnam datis? an tua virri
Prima atq; ante alios ſors concedente ſenatu
Te citat.ac noſtris ęquat iā purpura brutis?
I demens:quo tēdis ait.tibi perfida faſces
Det carthago ſuos.medio feruore loquētis
Impatiens vltra gemitu cohibere furorem
Fulminea torum exclamat marcellus ab ira.
Quę tandē & q̄ lēta tenet patientia mentem
O confuſe nimis gradiui turbine varro:
Vt perferre queas furibūda inſomnia cōſul?
Non ne exturbatos iamdudum limine tēpli
Præcipites agis ad portas:& diſcere cogis
Semiuiros quod ſit noſtro de more creati
Conſulis imperiū? non vnq̄ ſobria pubes
Et peritura breui moneo ocius vrbe faceſſe.
Muros ante tuos:vt par eſt:debita ductor
Armatus reſponſa dabit.conſurgere cuncti
Hic pariter:magnoq; viros clamore p̄mebāt
Nec non & foribus propere campana iuuēt
Extulit ipſa gradum:tantęq; dolore repulſę
Cōcitus annibalem voluebat virrius ore.
Fuluius:huic iam ſpōdebant præſagia mētis
Venturum decus:& capuæ pereūtis imago
Iam tū erat ante oculos:nō ſi carthaginis iq̄t
Ductorem veſtris deuictū colla cathenis
Romam victor agas:poſthac intrare quirini
Sacratas dabitur ſedes:tende ocius oro
Quo mens ęgra vocat.referūt hęc inde citati
Mixta minis & torua trucis rēſpōſa ſenatus.
Tanta ne omnipotens caligine merſa latere
Fata placet? veniet quondam fœlicior ætas
Cum pia campano gaudebit conſule roma:
Et per bella diu faces perq; arma negatos
Vltro ad magnanimos referat ſecura nepotes
Pœna ſuperborū tamen hęc durabit auorū
Quod nō āte ſuos capua ad ſuffragia mittet
Quā carthago ſuos:poſtq̄ nūc dicta ſenatus

garet:exclamat Torquatus apud Liuiū es iuppiter magne aut fruſtra te patrem deum hominumq; hac ſede ſacrauimus. Progenies eius. ab illo Torquato ducens originem qui latinos expulit. Palmas manus inijcientem in oculos campanorum. Proauita facta.volebat imitari torquatum proauum qui vt canit poeta manu propria Annium e capitolio deterruit.Proh cuncta pudendi.verba Fabij obijcientis impudentiam campanis talia petentibus.o campani inquit omnium ex parte impudētes:vacat nūc ſedes conſulis cæſi in bello: quem nam ex veſtris in locum demortui ſubrogari vultis.commotus erat Fabius:& ideo crebris vtitur interrogationibus. An tua virri: vertit ſermonem ad virrium an inquit es tu primus eligendus conſul? Citati vocat ad conſulatum. Brutis: conſulibus.nam primus conſul fuit Brutus. Faſces ſuos:ſuffetes vocabantur conſules apud carthaginem.Quæ tandem verba marcelli quibus varronem carpit animo conſtet natum calamitate cannenſi. Inſomnia poſtulata campanorum. Exturbatos:eiectos & extra lumen tēpli compulſos. Semiuiros: effœminatos & luxui ſeruientes campanos. Faceſſe: diſcede abi. Conſurgere: conſurgebant romani in campanos. Fuluius ingenioſe verba hæc fuluio tribuit Syllius quoniam paulopoſt cum appio claudio collega capuam obſedit:ideo ait p̄ſagia ſpondebant futurum decus. Non ſi verba fuluij dicentis.o virri non ingredieris poſthac romam etiam ſi Annibalem victum duceres.Sacratas ſedes:romam:Ouidius in faſtis. Dignus roma locus quo deus omnis eat. Tāta caligine:ignoratione futurorum. Fata:diſputationes fatorum. Vltro: ſponte datos faſces ideſt conſulatum. Secura:nihil timens. Nepotes:ipſis campanis poſteris: roma inquit vltro dabit faſces nepotibus iſtorum quibus nunc tanto furore dederunt repulſam.; tamen hanc pœnam habebunt campani q; non ante habebunt ius latij & conſulatum q̄ ipſa carthago quę nunc erat inimica.ignoramus aūt hunc primum conſulem campanum Annalium inopia .poſtq̄ expoſuit ſcilicet Virrius ipſis campanis ad quos redierat dicta ac facta romani ſenatus. Annibalem in vrbem vocarunt a Romaniſq; defecere.Fatale ſignum: quod attulit fatum & calamitatem ipſis campanis. Ingentia facta.in comtemptum romanoru3 campani geſta Annibalis extollebant. Herculei decoris: laudis quam meruit hercules alpes tranſcendens. Diuis:cælo eiectas. Vada eridani propter pugnam ad Ticinum qui emittit in padū Lydia ſtagna:traſimenu3.Proceres rerum:im-

peratores & conſules qui habebant habenas rerum. Parentis: Amilcaris qui Annibalem nouem annos natum iurare coegit bellum contra romanos. Vnum: ſolum Annibalem. Exanguis populi.romani ſci- licet iam prope conſumpti quē trahit in contemptum. Prorſus enim tanto. Ironice & ex ſtomacho dicebāt hoc campani poſt repulſam digniorem eſſe Varronem nomine conſulari qui oſtro effulgens fugit ex acie vt fœmina: quaſi dicerent nos eſſemus longo digniores & ſic ex rei indignitate mouētur ad defectionem. Inuictum robur: fortitudinem & magnitudinem. laudat poeta robur animi & officium ipſius decij. de quo Liuius ea ne fierent neue legatio mitteretur ad pœnum ſumma ope decius Magius vir cui ad ſūmam au- ctoritatem nihil preter ſanam ciuium mentem defuit: reſtiterat. Itis ait ciues: oratio decij ad campanos qua eos accuſat pluribus rationibus cum violarent fœdera quibus romanis iungebā- tur & Annibalem fœderis violatorem in odium trahit. Caput: Annibalis damnati a ſuperis quo niam fœdera rupit. Obliuio recti: locus eſt ab honeſto adeo ne inquit eſtis obliti iuſticiæ: & of ficij vt tantam turpitudinem non fugiatis. Ru- tulis: romanis. Res tepidæ: loquitur per tranſla- tionem. nam dum vulnus adhuc eſt tepidum de bemus adhibere fomenta: ſic recens calamitas romanorum ſubſidium efflagitabat. Is locus officio: optima ſentētia quoniā in aduerſis ami ci cognoſcuntur & officium eſt pſtandum ami cis aliqua calamitate laborantibus. vnde Ouidi us ait: Scilicet vt fuluum ſpectatur i ignibus au rum: Tempore ſic duro eſt inſpicienda fides. Dum iuuat & vultu ridet fortuna ſereno: Inde libatas cuncta ſequuntur opes. hæc eadem ſen tentia eſt apud Plautū in ſticho. Fouere læta: eē in officio erga illos qui ſecunda vtuntur fortūa non eſt opus & decus viri magnanimi qui verſa tur circa magna & ardua laboribus difficultati- buſq; plena. Animas. romanorum. Nunq̄ an- guſta: laudat fortitudinem romanorum quorū pectora nunq̄ erant anguſta malis quoniam qc quid aduerſi accidiſſet erecto animo tolerabāt & ſuſcipiebant: nec frangebātur aduerſis. Iecit co inquit Horatius in ſermonibus: Viuite for- tes fortiaq; aduerſis opponite pectora rebus. pe ctora dicuntur anguſta malis quæ mala ſuſci- pere ac tolerare non poſſunt: vt ſunt ignaui & molles: fortes autem malo fruuntur. Capi- unt: delectant romanos ipſæ calamitates quæ ſūt virtutis occaſio. capio interdū ſignificat dele cto. Mar. Te fortaſſe magis capiet de virgie por ca Me materna graui de ſue vulnera capit. Can nę pugna cannenſis & ad traſimenum & mors pauli æmilij. tantum abeſt inquit vt ſint con- ſternati Romani cladibus acceptis vt etiam ma iores animos ſumant. Hi ſunt qui veſtris: com memorat beneficia Romanorum in campa- nos vt oſtendat eſſe ingratos ſi a Romanis ad pœnos defecerint. Hoſtem: ipſos ſamnites ſu- pra dixit. Vos & cāpana tueri mœnia depulſo ſamnitū robore dignū Sigeis duxiſtis auis.

Nunc fata expoſuit tū veris falſa per artem
Virrius admiſcens cecinit fatale cruenti
Turbati ſignum belli: furiata iuuentus
Arma annibalēq; volūt: ruit vndiq; vulgus:
Et pœnos incerta vocant ingentia facta.
Sidonij iuuenis celebrant vt vicerit alpes
Herculei ſocius decoris diuiſq; propinquas
Tranſierit curſu rupes: vt cede refecta
Clauſerit eridani victor vada: victor vt idem
Lydia romano turbati ſtagna cruore:
Et trebiæ ripas æterno nomine famæ
Tradiderit: paulumq; idē inter pręlia: & idē
Flaminium proceres rerū demiſerit vmbris.
His ſuper exciſam primori marte ſagūthum:
Et iuga pyrenes: & iberum: & ſacra parentis
Iuratumq; viro bellum puerilibus annis.
Accumulat vnum ducibus tot cęde perēptis
Tot fuſis acie ſtare inter prælia nullis
Attactum telis ſuperum: cum munere detur
Huic ſociare viro dextras: & fœdera iungi
Faſtus: & exanguis populi vanūq; tumorem.
Nimirū capua & dominatū perferat vrbis
Ceu famulis faſces æquataq; iura negantis.
Prorſus enim tanto potiorē nomie habendū
Varronē vt fugiat conſul fulgentior oſtro.
Talia iactantes iam lectam forte parabant
Mittere quę tyrios adiūgat fœdere pubem.
Sed non inuictum ponebat pectore robur
Tum ſolū decius capuę decus: iſq; receptus
Im medios cœtus: neq; eni differre dabatur.
Itis ait ciues violanda ad iura parentum:
Damnatumq; caput temerati fœderis aris
Iungitis hoſpitio: quę tanta obliuio recti
Magna: atq; i magnis rebus populiſq; viriſq;
Aduerſam oſtentare fidem: nūc tempus inire

Prelia pro rutulis :nunc ſigna acieꝗ mouere
Dum tepidę res et medicinā vulnera poſcūt.
Is locus officio cum ceſſant proſpera: cumꝗ
Dura ad opem fortuna vocat:nā lęta fauore
Haud q̄q̄ magni ē aī decus:hic age adeſſe
Noui dijs animas ſimiles & pectora magnis
Nūq̄ anguſta malis:capiūt mihi credite cānæ
Et traſimena vada & pauli meōrabile lęthū.
Hi ſunt qui veſtris infixū mœnibus hoſtem
Deiecere manu:& capuā eripere ſuperbis
Samnitum iuſſis:hi ſunt qui iura dedere
Terrore expulſo:ſidiciaꝗ bęlla remorūt:
Quos fugitis ſocios odiis quo ſue additis ille
Dardanus cui ſacra pater cui nomina liquit
A ioue ducta capis magno cognatus iulo:
Ille ego ſemi hoīes inter naſamonas :& i ter
Seuum atꝗ ęquātem rictū garamāta ferarū
Marmarico ponā tentoria mixtus alūno:
Ductoreꝗ ferā cui nūc pro fœdere.proꝗ
Iuſticia eſt enſis:ſolęꝗ e ſanguine laudes?
Non ita non decio permixtū faſꝗ nefaſꝗ
Hæc vt velle queat.nullo vos iuida tanto
Armauit natura bono q̄ ianua mortis
Quod patet e vita non equa exire poteſtas.
Hęc vana auerſas decius iactauit ad aures.
Aſt delecta manus iungebat fœdera pœno
Iāꝗ aderat præmiſſa duci turbante tumultu
Autololes nuēroſa cohors:ip̄e agmīe magno
Feſtinata citus p̄ cāpos ſigna mouebat.
Et decius nunc hora viri:nūc tēpus adeſte
Dū capua dignū:dū me duce dextera vindex
Molitur facinus:ꝓcūbat barbara pubes/dire
Pro ſe qſꝗ alacres rapite hoc decuis hoſtis a/
Si parat obſtructas præbete cadauere portas
Et ferro purgate nefas:hic denique ſolus
Eluerit ſanguis maculatas crimine mentes.
Dumꝗ ea nequicquam non vlla læta ꝓfatur
Audita aſperitate viri.cœptoque feroci
Multa fœta gerens ira præcordia pœnus
Aſtabat muris:propereque accerſere lectos
Immitē caſtris decium iubet horrida virtus

Iura.i.qui reſtituerūt nobis libertatē prope adē ptā a ſamnitibus Remorunt: propulſarunt bella quæ inferebant nobis ſamnites propter ſidicinos qui ad opem campanorum confugerāt. ſamnites omiſſis ſidicinis omnem belli molem in campanos verterunt quos romani liberarūt pulſo robore Samnitum. Quos ſocios: imprudentiæ accuſat campanos deficientes a romanis viris clariſſimis & optimis ad pœnos fœdifragos & barbaros. Additis:adiungitis vobis pœnos crudeles & infidos: Dardanius:troianus. de capua & eius nomine dictum eſt:Suetonius in cæſare idem ſentit quod poeta dicens: in monumento tabula ænea inuenta eſt in quo dicebatur capis conditor capuæ ſepultus conſcripta litteris verbiſque græcis in hāc ſniam. Quandocunꝗ oſſa capys detecta eſſent fore vt Iulo prognatus manu conſanguineorum necaretur. A Ioue ducta . quoniam reges troiani a ioue habuerunt originem. Cognatus iulo: & ſic oſtendit campanos eſſe cōiunctos ſanguine cum romanis quibus dedit originem.
Magno iulo:alludit ad magnitudinem romāi imperij. Sæuum: crudelem rituferarum. Rictum.os ferinum. Marmarico: libyco. E ſolo ſanguine. crudelitate non iuſticia cæteriſque virtutibus Non ita decio:ego inquit nō ſum talis vt nullum diſcrimen faciam inter fas & nefas.Hæc.defectionem ad pœnos. Nullo vos inuida tanto.ſenſus.potius eſt moriendum q̄ admittendum tantum ſcelus. Inuida natura: quæ creauit nos mortales.Tanto bono:& ſic intelligit mortem eſſe bonum quoddam & mun⁹ naturæ i fortes viri ſtoicique potiſſimū habent mortē ꝓ validiſſimo telo quo aduerſus hoſtes vtantur vt fecit cato vticēſis.Non æqua:iniqua & moleſta quæ non placet quoniam patet ianua mortis & ptās exire e vita nō ęqua.Aſt delecta manus:ideſt legati campanorum miſſi ad Annibalem vt cum eo fœdus percuterent.Liuius ait.legati ad Annibalem venerunt pacemꝗ cum eo his cōditionibus fecere . Ne quis iperator magiſtratuſue pœnorum vllum ius i ciuem campanum haberet ne ve ciuis campanus iuitus militaret munuſue faceret:vt ſuę leges: ſui magiſtratus cāpanis eſſent: vt. ccc. ex romanis captiuos pœnus daret cāpanis quos ip̄i elegiſſent cū quibus ęqtum cāpanorū qui i Sicilia ſtipendia facerēt ꝑmutatio fieret.Autololes: populi aphricæ de quib⁹ dictū eſt.Ipſe : Annibal ſequebať cohortē autololū: & decius iterū hortatus eſt ad egregiū facinus cāpanos: ſed nihil profecit.Vindex : quæ vlciſcetur clades illatas romanis:Liui. ait. Vt vero præſidium mitti ab Annibale audiuit primo ne reciperetur voci

feratus ē:deinde vt receptū aut reijceretur: aut ſi malum faciuꝰ q̄ a vetuſtiſſimis ſocijs cōſanguineiſq; defeciſſet purgare vellēt:forti ac memorabili facinore vt iterfecto punico pręſidio reſtituerēt ſe rōanis. Eluerit: purgabit mentes noſtras maculatas crimie iam admiſſo. Profatur:palā loquit palam iquit Liuiꝰ vociferatus eſt deciꝰ. Fœta:plena. Pœnus: Annibal. Acceſſere deciū iubet:hæc cū eſſent relata Annibali qui vocarēt decium ad ſe in caſtra primū miſit vt ait Liuius:deinde cū eis ferociter negaſſet ſe iturū nec Annibali ius eſſe diceret in ciuē campanū concitatꝰ ira pœnus cōprehēdi; homines vinctūq; ad ſe trahi iuſſit:miſſiq; nūciū ad Marium bloſiū ꝑtorem cāpanum poſtera die ſe capuę futurū. Aliter cāit poeta. Inceſſebat: taxabat aſperis verbis. Deciꝰ in ſenatu cām dicere iuſſus ē q cū manēte ferocia ai negaret lege fœderis id cogi poſſe tū iectę cathenę: ducique i caſtra ē iuſſus:q cōcionabūdus iceſſit ad circūfuſā vndiq; multitudinē vociferans:hētis libertatē quā petiſtis cāpani foro medio luce clara vidētibus vobis.nulli cāpanorū ſecūdus victus ad mortē rapior:Poſt paulū vociferatio Annibalis in deciū.poſt mortē lqt pauli ęmilij clariſſimi ducis & flaminij cędē ē michi pugnādū cū decio vecordi quē deridet. Cōpōimur: opponimur & pugnādū ē nobis. Mecū certaſſe volēti. q.d.vult mecū certare vt a me iterficiat:& gloriā ob id ſibi cōpet. Libet:placet decio mouēti noua bella expiri me cui patuere alpes q̄ ad cęlum erigūtur. Deo:herculi. Iratū procellas:maximas iras. Nō clauſi penates: Annibal ingt liuius ingreſſus vrbem ſenatum extemplo poſtulat:precantibuſque inde primoribus ciuitatis ne quid eo die gereret:diemque vt ipſe aduentu ſuo feſtum lætus ac liberis celebraret q̄q̄ pręceps ingenio in iram erat:tamen neqd in principio negaret viſendo vrbem magnam diei partem conſumpſit.decius Annibali vrbem ingredienti obuiam prodire noluit: ſeque tenuit in foro cum filio clientibuſque paucis ocioſe inambulauit Globus:milites miſſi ab Annibale. Solus ne ruentem:verba Annibalis ad decium. Illatus ueluti: Hannibalem ſpuentem idecium comparat leoni mandenti iuuencum. Illatus cum ſeſe intulit armentis. Anhelantem: timentem mugientem. Sanguine humano alludit ad ritum punicum: illic enim numina ſanguine humano placabantur:romę vt inquit Plinius Herculi qui erat in pantheo pœni quot annis humana victima ſacrificabant. En dextra: capit Hannibalis perfidiam et crudelitatem non dum inquit patet tibi curia campana & panditur carcer: Apud Liuium ſic loqui-

Armatumq; fide pectus rectiq; cupido
Et maior capua mens imperterrita mole
Inuicta ſtabat toruoque minantia vultu
Iuſſa ducis verbiſque etiā iceſſebat amaris.
Quē libyæ rector tot ſigna tot arma ferentis
Spernētē icrepitās magno clamore ꝓfatur:
Poſt paulū poſt flaminiū cōpōimur heu heu
Vecordi decio mecum certaſſe volenti.
In decus & famam læthi rapite:ite citati
Signa duces:pateatq; mihi cāpana vetante
Vrbs decio explorarī libet noua bella mouēti
Cui patuere alpes ſaxa impellentia cœlum
Atque vni calcata deo.ſuffuderat ora
Sāguis:& a toruo ſurgebāt lumine flammæ.
Tum rictu ſpumas & anhelis faucibus acta
Verſabant penitus dirum ſuſpiria murmur.
Sic vrbem inuectus tanto comitante ſenatu
Et vulgo ad ſpectata ducis ſimul ora ruente
Effundit cūctam rabiem irarumq; ꝓcellas
Necnō & decio propiora pericula mentem
Flāmarāt:tempuſq; adeo cernebat adeſſe
Quo laudes ducis inuicti ſuperaret inermis
Non illum fuga nō clauſi occulere penates.
Sed liber ueluti nullus penetraſſet in vrbem
Annibal intrepido ſeruauerat ocia vultu:
Cum iuuenē ſęuis hortendū cōcitus armis
Inuadit globus & pedibus ſublime ſedentis
Ductoris ſiſtit:tonat inde ferocibus alte
Inceſſens victor dictis:ſolus ne ruentem
Fulcire ac reuocare paras a funere romam
Odemens:en qui diuum mihi munera tanta
Eripiat decio prorſus ſeruabat inerti
Vincendus decio imbelli cui fœmina nulla
Orta in agenoreis noſtrę carthaginis oris
Ceſſerit. huic agedū:nā cur idigna feramus
Magnanimo miles mæritas innecte cathenas
Dixerat: hęc nondū finem conuicia norant
Illatus velut armentis ſuper ardua colla
Cum ſeſe impoſuit victorq; immane ſub ira
Infremuit leo:& imerſis grauis vnguibꝰ hęſit
Mandit anhelantē pendens ceruice iuuencū

tur.quid violentius.capua capta fieret ire obuiam annibali.exornate vrbem diemq; aduentus eius conſecrate vt hūc triumphum de ciue veſtro ſpectetis:hæc eo vociferātę cū moueri videretur vulgus obuelatus caput ē ociuſq; rapi extra portam iuſſus eſt. Obnubitur:velatur nigra veſte caput decij. Ferox:decius animi atrocis:& inuicti trahebatur vi ante oculos campanorum. Exin victor: Annibal compos voti ſui vincto q; decio luſtrat vrbem ac templa. Serenos:placidos benignos:Quis ſator:conditor capuę. Acies frenata.equeſtris.ſeruat decorum bellicoſiſſimi ducis qui non quærebat quot eſſent ī vrbe tēpla:ſed quo t acies armatæ.& quot ad bellum fouendum talenta. Capitolia:erat.n.capuę aliud capitolium. Stellates campos:cāpi ſtellates erant in agro campano fertiliſſimi: campum ſtellatem maioribus conſecratum autore Tranquillo agrumq; campanum ad ſubſidia reipu.vectigalem relictū cęſar diuiſit extra ſortem.xxv.milibus ciuium qbus terni plures ve liberi eſſent. Cererem benignam:cāpos fertiles & magnam vim frumenti. Iamque diē ad metas:deſcribit occaſum ſolis. Heſperus:ſtella quę ſubſequitur ſolem occidentem: heſperum luciferum eſſe anaximander primus inueſtigauit. Inſtituunt æpulas. deſcribit conuiuium qđ campani pararūt Annibali. De more:conſueto luxu. Feſtā: ornatā & lętam aduētu Annibalis.

At decius dum vincla ligant necte ocius īqt
Nā ſic annibalem decet intrauiſſe cathenas
Fœderis infauſti precium:ſic victima prorſus
Digna cadit decius:nec enim te ſanguine lętū
Humano ſit fas cęſis placaſſe iuuencis.
En dextra:en fœdus:nōdum tibi curia nec dū
Templorū intranti poſtes iam panditur acri
Imperio carcer:perge ac primordia tanta
Accumula pibus factis mihi fama ſub vmbris
Te feret oppreſſum capuę cecidiſſe ruinis.
Nec plura effari conceſſum:obnubitur atra
Veſte caput:trahiturq; ferox an̄ ora ſuorum.
Exin victor ouans ſedato pectore tandem
Spectandis vrbis tectis:templiſque ſerenos
Lętus circum fert oculos & ſingula diſcit
Qui muris ſator:& pubes ſit quāta ſub armis
Quotq; auri pateant bello argentiq; talenta
Nūc qualis frenata acies nūc deīde pedeſtris
Copia quanta viris monſtrant capitolia celſa
Stellateſque docent cāpos:cereremq; benignā.
Iāque diē ad metas defeſſis phœbus olympo
Impellebat equis: fuſcabat & heſpus vmbra
Paulatim infuſa properātem ad littora curruꝫ.
Inſtituunt de more epulas feſtāq; per vrbem
Regifice extructis celebrāt cōuiuia menſis.
Ipſe deum cultu & ſacro dignatus honore
Pręcipuis multoq; procul ſplēdētibus oſtro
Accipitur ſublime toris:non vna miniſtri
Turba gregis:poſuiſſe dapes his addita cura
His adolere focos:his ordine pocula ferre
Nec nō & certis ſtruitur penus:aſpera menſa
Pondera cęlati fulgent antiquitus auri.
Eripiunt flāmæ noctē:ſtrepituq; mouentum
Murmurat alta domus:ſtupet ī cōſuetus opi
Sidonius mēſę miles:faciemq; ſuperbi (mæ

Regifice: regio luxu: Virgil. Regales inter menſas. diuerſatus eſt Annibal: inquit Liuius apud Minios celeres ſcenium pacuuiumque īclytos nobilitate ac diuitijs. Dignatus:quem dignum iudicauerunt. Oſtro purpura. Virg. ſtratoque ſuper diſcumbitur oſtro. Toris:lectis diſcubitorijs. Sublime: in ſublimi loco: ſic æneas accipitur a didone.ideo Virg.ait. Inde toto pater æneas ſic orſus ab alto. Adolete:incendere adolere inquit Nonius proprie ē verbum ſacra reddentium quod ſignificat votis.vel ſupplicationibus numen auctius facere. Papinius in thebaide deſcribens conuiuium adraſti ſic canit. Canis etiam altaribus ignes Sopitum cinerem & tepidi libamina ſacri Seruabant adolere focos:epulaſque recentes Inſtaurare iubet. Penus:inquit ſceuola eſt quicquid reconditur ad annuum vſum:& dicuntur penora eo q̄ non in promptu ſint:ſed intus & penitus habeantur. penus apud antiquos autore gellio varijs generibus dictum: & varie declinatum eſt. nam & hoc penus & hæc penus: & huius peni & penitis:& penitoris:& penoris veteres dictitarunt. Aſpera pondera: vaſa argentea:& aurea cælata. Antiquitus: id eſt vaſa archetipa. Stupet. admiratur propter diſſuetudinem. Opimæ: luxurioſæ & magnifico apparatu ſtructæ. Haurit:accipit videt luxum campanum. Ipſe:Annibal. Damnat: accuſat cum fuiſſet in victu ad eam diem parciſſimus. Faciles:quæ faciles eſſe debent ex rebus non comparatis ad luxum. parabile enī eſt & facile quod natura deſiderat.

Tanto agmine: tanto luxu & apparatu cum

ſeruorum ſtrepitu. Epicurus dicebat naturales
diuitias faciles eſſe atq; parabiles:q̧ paruo eſ-
ſet natura contenta. Laxarunt:exhylararunt' ſe
ueram & voluptatibus prius rebellem Anniba
lis mentē. horatius ait in ſermōibus. Explicuit
vino contractæ ſeria frontis. Perſonat euboica:
hoc fingit ad imitationem Vir. & ex veteri in-
ſtituto. quoniam tunc poetæ canebant in cōui
uijs laudes heroū. Cymes. i. cumarum. dr̄. n. cy-
me cymes & cume cumarū oppidū cāpanię pa
tria theutrantis. Teſtudine:cythara. Euboica:
cumea. nam ex chalcide oppido euboiæ vene-
runt q in italia cumas cōdiderūt. vnde Vir. ait.
Chalcidicaq; leuis tādē ſupaſtitit. Iamq; iouē:
theutras vult oſtendere capyn capuæ condito
rem habuiſſe originem a ioue. Athlas. vij. filias
habuit quæ in cælo plyades dicuntur. harū ele
ctra ex ioue genuit iaſium & dardanum. Iaſius
celebs manſit. dardanus duxit chryſen pallātis
filiam. Vnde nati ideus & dymas: q regnaue-
runt in arcadia. Dardan⁹ nauigauit in aſiam &
ibi poſuit ſedem. Ideus cum parte copiarū ſe-
dit in montibus qui ab eo idei dicuntur cybeli
extructo templo initiandi modum inſtituit: &
orgia. Dardan⁹ accepto agro a teucro rege lo-
ci teucriam vrbē ſui nominis cōdidit. phano-
demus ait ex attica profectum dardanum qui
mortua chryſe duxit batheam filiam teucri: ex
qua genuit erichthoniūq fuit fortunatiſſim⁹. ex
erichthonio & calliroe filia ſcamādri nat⁹ ē tros
ex troe & callanide heumedis filia aſſarac⁹: ex
quo & clitodore Laomedontis filia natus eſt
capys: cuius & nymphæ naidis anchiſes filius
fuit. anchiſæ ac veneris æneas. Furta. concubi-
tus. Atlantidos: filiæ athlantis. Oui. i faſtis. Dar
danon electra quis neſcit atlantide natum. Sci
licet electraz cōcubuiſſe ioui. Magna ſtirpe: di
uina a ioue. Ilus: filius aſſaraci condidit ilium.
Muris: capuæ: Honori nominis: ad honorē ca
pys cōditoris. Auguſto: ſacrificio Carcheſia: po
cula. Libat: ſacrificat. Irrorat menſis. ſacrificat
ſuper menſas. de hoc ritu dictum eſt ſupra. Ar
deſcit: calet vino hauſto poſt libationem in ho
norem capys. Interea tyrio: dum Annibal epu
lis operam daret perolla filius eum confodere
deſtinauit: ſed pater non permiſit lege patris &
filij verba apud Liuium. Iuuenis: perolla Vna
mens: vnus inquit Liuius nec dominorum inui
tatione: nec ipſius interdum Annibalis perolla
vinci potuit. Venenis: vino quod appellat vene
num. Plinius ait li. xiiij. Androcides ſapientia
clarus ad alexandrum magnum ſcripſit intem
perantiam eius cohibens vinū potaturus. Rex
memēto te bibere ſāguiem terrę ſicuti venenū
ē homini cicuta ita & vinū. Necis ſidōię: mortis

Ignotam luxus oculis mirantibus haurit.
Veſcitur ipſe ſilens: & tātos damnat honores
Ipſe epulis facileſque coli tanto agmīe mēſas
Donec pulſa fames: & bacchi munera duram
Laxarunt mentem: cum fronti reddita demū
Lætitia: & poſitę grauiores pectore curæ.
Perſonat euboica teuthras teſtudine cymes
Incola: & obtuſas immiti murmure ſæuę
Inter bella tubę permulcet cantibus aures:
Iamq; iouem & lętos p furta canebat amores
Electręque toros atlantidos. vnde creatus
Proles digna deū tum dardanus: iſq; tonanti
Vt det erichthoniū magna de ſtirpe nepotem
Hinc tros: hinc ilus generis tunc ordine lōgo
Aſſaracus: nulloque minor famaue manuue
Tum capis vt primus dederit ſua noīa muris.
Concelebrant plauſu pariter ſidonia pubes
Cāpanęq; manus ante oēs ductor honori
Nominis auguſto libat carcheſia ritu
Cętera quē ſequitur bacchiq; ex more liquorē
Irrorat menſis turba ardeſcitque lyeo.
Interea tyrio reſoluta in gaudia cœtu
Conuerſo: neque enim iuuenis nō digne ſileri
Tranſmittā tua cepta libens: famāq; negabo
Quanq̄ īperfectis magnæ tamē īdolis auſis.
Mens vna īuiolata mero nulliſque venenis
Potando exarmata: decus pugnęque neciſq;
Sidonię tacito voluebat pectore molem
Quoq; eſſet miranda magis tū ſacra libido
Pactulo genitus patrias damnauerat artes.
Is varijs oneratum epulis: atque atria tardo
Linquentem greſſu comitatus pone parentē:
Poſtq̄ poſſe datum meditata apire: nouoſq;
Pandere conatus: & liber parte relicta
Tectorum a tergo patuit locus: accipe digna
Et capua: & nobis inquit conſulta togaque
Armatum amota nudat latus: hoc ego bellū
Cōficere enſe paro: atq; aulæum ferre tonāti
Rectoris libyci victor caput. hic erit ille
Cui polluta dolis iam fœdera ſanciet enſis
Si perferre nequit ſpectacula tanta ſenectus

Et tremit inceptis laſſo maioribus ęuo:
Et tu ſecuris concede penatibus:& me
Linque meæ mẽti: ſummũ tu credis & æquas
Annibalem ſuperis: o quantũ nomine maior
Iam pœno tibi natus erit:vibrabat ab ore
Ignis atrox:animuſq; viri iam bella gerebat
Cum ſenior tanti pondus conaminis ægra
Iam dudũ vix aure ferens tremebũdus ibidẽ
Sternitur:&pedibus crebro pauida oſcl'a figẽs
Per ſiquid ſupereſt vitæ:per iura parentis
Perque tuam noſtra potiorem nate ſalutem
Abſiſte inceptis oro:ne ſanguine cernam
Polluta hoſpitia:ac tabo repleta cruento
Pocula:& euerſas pugnę certamine menſas.
Tu ne illũ quẽ non acies: nec mœnia & vrbes
Ferre valẽt:cũ frons propior:lumẽq; coruſco
Igne micat? tu ne illa viri quæ vertice fundi
Fulmina pertuleris? ſi viſo intorſerit enſe
Diram qua vertit per campos agmina vocẽ?
Fallit te menſas inter quod credis inermem.
Tot bellis quæſita viro:tot cędibus armat
Maieſtas æterna ducem:ſi admoueris ora
Cãnas & trebiã ãte oculos traſimenaq; buſta
Et pauli ſtare ingentem miraberis vmbram.
Quid tanto in caſu comitũ iuxtaque iacentũ
Torpebunt dextræ? parce oro:& deſine velle
Cui nequeas victor ſupeſſe:an triſta vincla
Et decius non erudiunt componere mentẽ?
Talia commemorans famę maioris amore
Flagrãtem vt vidit iuuenem: ſurdũq; timori
Nil vltra poſco: refer in conuiuia greſſum
Approperemus ait:non iã tibi pectora pubis
Sidonię fodienda manu tutantia regem.
Hoc iugulo dextrã explora: nãq; hoc tibi fer
Si pœnũ iuaſiſſe paras:p viſcera ferꝝ (rũ
Noſtra eſt ducendũ:tardam ne ſpne ſenectã.
Opponã mẽbra:atq; enſem extorqre negatũ
Morte mea eripiã. lachrymę tunc ore pfuſæ:
Et magna ſuperum cura ſeruatus in arma
Scipiadę pœnus:nec tantum fata dederunt
Externa peragi dextra:pulcherrimus iræ

Annibalis ſidonij. Sacra libido: laudabilis volũtas perollę. Patrias artes: qm̃ pacuuius ſiue pactulus ſuaſerat defectionem ad pœnos. Pone: poſt patrem inquit Liuius ex cõuiuio egreſſum ſequutus filius vbi in ſecretum hort⁹ erat. conſilium inquit perolla affero pater: quo non veniam ſolum peccati impetraturi a romanis ſed in multo maiore honore & gratia ſimus cãpani q̃ fuimus vnquam. A tergo: in poſticis ædium. Meæ menti: ſine me perficere id qđ meditor. Erit maior: quoniam ſuperabo Annibalem. Per ſiquid ſupereſt vitæ: verba pacuuij ad filium: apud Liuium ait. Per ego te fili quæcumque iura liberos parentibus iungunt precor quæſoque ne ante oculos patris facere & pati omnia infanda velis. Potiorem: cariorem. Viſo enſe: tuo ſcilicet inquit Pacuuius. Fallit te menſas. confutatio eſt Supereſſe: ſuperuiuere etiam ſi Annibalem viceris: quoniam illius comites te conficient. apud Liuium ait. vnus aggreſſurus es Annibalem: quid illa turba tot libertorũ ſeruorumq;. quid in vnum intenti omnium oculi: quid tot dextrę torpeſcent vultum ipſius Annibalis: quem armati exercitus tremunt: quem horret populus romanus tu ſuſtinebis? tali auxilia deſunt. Scipiadæ: Scipioni qui de Annibale triumphauit. Externa dextra: campana. fata noluerunt Annibalem cadere manu externa. Serenant fronte: id eſt celant triſtitiam: & dolorem ſimulata lætitia. Et iuuenis magoi. dum hæc in italia agerentur mago ad carthaginem miſſus eſt nuncius victoriæ: cum anulis qui dimidium ſuper tres modios impleuerunt. Exuuiæ: anuli & cætera ſpolia. Libamina ſuperis: pro his inquit Liuius tot tantiſque victorijs rerum ſacrum dijs immortalibus agi haberiq; mandauit. Libycis oris: nam ex templo impoſitus fuit in nauem & carthaginem deſtinatus: nauim cyrenas impulit tempeſtas quæ tum i ditione regum ægyptiorum erat. vbi cum decius ad ſtatuam ptolemæi confugiſſet deportatus a cuſtodibus ad ptolemæum cum eum docuiſſet contra ius fœderis vinctum ſe ab Annibale eſſe: vinculis liberatur: & ibi remanſit cum redire poſſet permittente ptolemæo vindice ſuę libertatis. Reduci: reuerſo Annibali in patriam. Lentas iras: vt eum puniret cum maxima voluptate animi. ſupra dixit lentæ mandauerat iræ. Vrbem batti: cyrenas de quibus dictum eſt. Pellea ſceptra: ptolemæus rex egypti & alexandriæ denominatæ ab alexandro pelleo id eſt macedone: pella eni fuit vrbs macedoniæ. vñ alexander pelle⁹. Iuue. Vn⁹ pelleo iuueni nõ ſufficit orbis. Minis vehentum: eorũ

qui decimũ vehebãt naui carthaginẽ. Nec venerem iterea: imitatio ẽ Virgilij apud quẽ Venus cupidinis opera didonẽ amoris ſagitta cõſauciauit: nũc mẽtes pœnorum emollire parat. Exitio: amore. Importũa: rigida bellicoſa. Natis: cupidinibus. Flãmas: occultũ amorẽ. Virgi. Occultũ iſpires ignẽ fallasq; veneno. Eat iproba iuno: verba veneris ad filios i cõtẽptũ iunonis: q̃ nõ poterat cladib⁹ romãorũ ſatiari. Acta: elata reb⁹ illi ad voluptatẽ fluẽtibus. Profligãda: d. bellãda quã nõ potuit ſternere romanus ẽſis. Gradiu⁹: q pugnauit ad cãnas ꝓ romanis.

Amomo: vnguento aduecto ex ſyria. Amomum eſt frutex: naſcitur in ſyria & armenia. odorem habet optimum ſomnoſque ſuauificat. Madenti: ebrio Numine: amore. Liquefacta: quadam ſuauitate cõtata. Pieria: Phœbea.

Lymphæ: aquæ igni calefactæ. Miſeris bonis. voluptatibus quæ homines faciunt miſeros. Liuius ait. Itaq; quos nulla mali vicerat vis perdidere nimia bona: ac voluptates immodicæ: & eo impenſius quo auidius ex inſolentia I eas ſe immiſerat. Somnus enim & vinum & epulæ. & ſcorta & balnea & ocium conſuetudine indies ita eneruauit corpora animoſque vt magis deinde victoriæ eos q̄ præſentes tutarẽtur vires. Patrias artes: duros ritus bellandi Sagitta: cupidinea inficiente mentem ipſius Annibalis. Secundæ: proſperæ. Quaſſant. concutiunt emolliunt. Merſæ: demerſæ in libidinem & addebant campani ludos ſcenicos ad maiorem oblectationem. Vt ſtrepit aſſidue: luxum luſuſque cãpanorum comparat luxui quo diffluebant ægyptij ad canopum: canopus autore Stra..c. &.xx.ſtad. diſtat ab Alexandria pedeſtri itinere euntibus dicta a canobo rectore claſſis menelai. ideo ait canopo amycleo id eſt lacedęmone quoniam menelaus regnauit apd lacedæmonios vbi ſunt amyclæ. Menelaus in ægyptum nauigauit poſt euerſum ilium ad ꝓteũ vt canit homer⁹ i odyſſea canob⁹ illic mortu⁹ ẽ &.b. mutaẽ. in. p. & dicĩ canop⁹. in ea ẽ ſerapidis templum inquit Strabo cultu ac religione excellens: ſed ante omnia ingens eſt eorũ turba qui ad ſolennia per foſſam paſſim ab alexandria deſcẽdũt. nã iterdiu noctuq; plena eſt virorũ ac mulierũ impudenter canẽtiũ & ſaltãtiũ cũ omni diſſolutiõe: & his p̄terea q diuerſoria habẽt foſſæ impoſita ad huiuſmodi relaxationẽ ac celebritatẽ idonea. Vt ſtrepit: ſaltatiõibus vacat. Mẽphis nilotica: ægyptia. Mẽphis erat regia regũ ægyptiorũ: quã ꝓ ægyptijs poſuit. Ad phrygiã lotõ: ad tibiam quã iuenit marſias i phrygia apud celenas: & tibia optiã ẽ ex loto arbore. ſupradixit de marſia. Mygdoniã phœbi ſuparus pectine loton. Superbas: cla-

Et dignus fieri compos memorabilis auſi.
Amiſit quantã poſito conamie laudem:
Cui tantũ eſt voluiſſe decus: tũ reddere ſeſe
Feſtinant epulis: & triſtia frõde ſerenant:
Donec lęta virum ſoluit cõuiuia ſomnus.
Poſtera lux phaetõtis equos ꝓferr̄ parabat
Iam rapidos: oĩ curru ſplendente ſub vndis
Et iuuenis magno generatus amilcare duras
Iam dudum exercet curas: carthagis arces
Ire ferox mago: & patribus portare iubetur
Nuncia facta ducis: præda & captiua legũtur
Corpora: direptęq; viris ſub marte cruento
Exuuiæ fauſti ſuperis libamina belli.
Altera curarum libycis demittitur oris
Heu decius: reduci lentas ſeruatus ad iras:
Ni pœnę iuuenem indignæ miſeratus ab alto
Iuppiter antiquam batti vertiſſet ad vrbem.
Hic pellea virum ptolemęi ſceptra vehentum
Eripuere minis: reſolutaque vincula collo:
Atq; eadem vitæ cuſtos: mox deinde quieto
Accepit tellus oſſa inuiolata ſepulchro.
Nec venerem interea fugit exoptabile tẽpus
Pœnorum mentes cæco per læta premendi
Exitio: & luxu corda importuna domandi.
Spargere tela manu paſſim fallentia natis
Imperat: & tacitas in pectora mittere flãmas
Tum pueris dulce arridẽs. eat improba iuno
Et nos: nec miſę: qd enĩ ſumus? acta ſecundis
Deſpiciat: valet illa manu: valet illa lacertis:
Paruula nos arcu puerili ſpicula ſenſim
Fũdimus: & nullus noſtro de vulnere ſãguis.
Verũ agite o mea turba p̄cor: nunc tp̃s: adeſte
Et tyriam pubem tacitis exurite telis:
Amplexu: multoq; mero: ſomnoq; virorum
Profliganda acies: quã non pfregerit enſis
Non ignes: non immiſis gradiuus habenis:
Combibat illapſos ductor per viſcera luxus:
Nec pudeat picto fulctum iacuiſſe cubili.
Nec crimẽ aſſyrio pfũdere pugnet amomo
Ille ſub hyberno ſomnos educere telo
Iactator tectis malit conſumere noctes.

Ac ponat ritus veſcendi ſæpe citato
Dum reſidet ſub caſſide equo:diſcatq; lyeo
In bellum donare diem:tū deinde madenti
Poſt epulas ſit grata chelys: ſegniſq; ſopores
Aut noſtro vigiles ducat ſub numie noctes.
Hæc poſtq̄ venus:applaudit laſciuus:&alto
Mittit ſę elo niueis exercitus alis:
Sētit flāmiferas pubes mauruſia pennas:
Et pariter fuſis tepuerūt pectora telis:
Bacchi dona volūt:epulaſq; & carmia rurſus
Pieria liquefacta lyra.non acer aperto
Deſudat campo ſonipes:non vlla per auras
Lancea nudatos exercet torta lacertos.
Mollite flammis lymphæ lāguētia ſomno
Mēbra fouēt: miſeriſq; bonis pit horrida vir
Ipſe ēt affiatus fallente cupidine ductor(tus
Inſtaurat mēſas dapibus:repetitq; volētū
Hoſpitia:& patrias paulati decolor artes
Exuit:occulta mētem vitiante ſagitta.
Altera iā patria:atq; ęquo ſub honor̄ vocatur
Altera carthago capua:intactūq; ſecundę
Fortunę ingeniū vitia adlatrantia quaſſat.
Nec luxus vllus merſęq; libidine vitę
Cāpanis modus:accumulant variaſq; partes
Scenarum certant epulas diſtinguere ludo:
Vt ſtrepit aſſidue phrygiam ad nilotica loton
Memphis amycleo paſſim laſciua canopo.
Imprimis dulcem pœno lætante per auras
Nūc voce īfūdit teuthras:nūc pectie cātum.
Iſque vbi mirantem reſonantia pollice fila
Ductorem vidit libyæ:canere inde ſupbas
Aoniæ laudes ſenſim teſtudinis orſus
Concordē citharæ mouit p carmina linguam
Vincere linquentes vitam q̄ poſſit olores.
Atque hæc ex multis carpſit molliſſia mēſæ
Argolicis quondam populis mirabile dictu
Exaudita chelys:lapidem teſtudine fœlix
Ducere:& in muros poſuiſſe volātia ſaxa.
Hęc amphionio vallauit pectine thebas
Ac ſilice aggeribus per ſe ſcandente vocatis
Iuſſit in immenſum cantatas ſurgere turres.

ras & inclytas. Aonię teſtudinis: lyrę āphionis thebani de quo horati⁹ in arte poetica. Dictus & āphion thebanę cōditor vrbis. Saxa mouere ſono teſtudinis:& p̄ce blanda Ducere quo vellet. Orſus:icipiēs inde exordia. Mouit liguā.i. cepit canere ad ſonū tibiæ vt ſon⁹ cōueniret cū voce. Olores cygnos:q in morte dicunť canere amœne. Martialis. Cātator cygn⁹ funeris ipſe ſui.& Oui.i heroidib⁹. Sic vbi fata vocāt vdis abiectus i herbis Ad vada meādri cōcinit alb⁹ olor. Carpſit:delegit ad oblectationē audiētiū. Molliſſia:aptiſſia Argolicis:græcis: argolicos ponit p thebāis. Ducere:ad extruēdos muros thebāos. Papini⁹. i thebaide. Penituſq; ſequať quo carmie muris iuſſerit āphiō tyrios accedeř mōtes. Chelys:lyra. Vallauit:muniuit muris:& circūdedit. Cātatas:cātu ędificatas. altera turba tū:nūc de lyra. Ariōis methymnei. Ariō cithared⁹ optius ex mēthimna vrbe leſbi pitia ſuę artis & gr̄a piādro corithio grat⁹ fuit. poſtea i ſicilia italiaq; diuitijs cōpatis ad patriā pperans cū nautę q eū vehebāt vt diuitijs potireñ pdeř vellēt lyra canēs delphinū exciuit cui⁹ dorſo exceptus ad tenarę lacōię pmōtoriū delat⁹ ē. & corithū cōceſſit. Vbi oīa recupauit nautis ſupplicio affectis. Pectie:plectro quo fides tāgūť. Moderata:q̄ mitigauit vitulos marios. In o iforma qm ptheus vt dictū ēvertebat ſe i varias formas Portauit.effecit vt portareť a delphino. Martialis. Sic methimneo gauiſ⁹ ariōe delphi. Nanq; peliaca.nūc de lyra chirōis cētauri. chirō fuit fili⁹ ſaturni ex phyllira.vn̄ phyllirides cognominať. Magiſter fuit achylli. & lyra cū cāeř docuit laudes lieroū: Iuue. cui nō Eliceret riſū citharœdi cauda magiſtri. apd Valeriū Flaccū pele⁹ nauigatur⁹ cū argonautis ſic chironē alloquiť. Sub te puerilia tela magiſtro. Venator ferat:& noſtrā teſtinat ad haſtā. chiron nō mō cētauros ſed oīs hoīes ſuę ętatis bōitate ac iuſtitia ſupauit. Peliaca rupe.i pelio mōte. Cētauro.chirōi. Fide.corda. Triſtis auerni.iferoꝝ.i.cōpeſcebat mitigabatq; ſuauitate cāt⁹ mare ac iferos. Nāq; chaos. canebat chirō pricipia rerū de qbus tractat naturaľ phūs:ſed omiſſis pluriu philoſophātiū opinionib⁹ de pricipijs reꝝ varijs: atq; diuerſis eas opiniōes in mediū adducā q̄ ad p̄ſentē iterpretationē ſpectāt:& faciūt. Ariſtotelis opinio de pricipijs reꝝ hęc fuit:ad quā q̄q; opinio relata vera eſſe aliq̄ ex pte cōprobať. quatuor pricipia reꝝ poſuit. Materiā vt ſubiectum ad omnē mutationē ſuſcipiēdā. formā:q̄ ex ipa emergit. effectricē cauſā vn̄ eſt pricipiu motus pductionis:& gn̄ationis. finem ob quē natura agit:ſiue ille ſit forma:ſiue qd a tota re compoſita fieri emergereq; per formas videť:

omitto priuationem:quā ipſe cum materia cōnexā generationis nec omnium principium eſſe dixit. Pla-
to philoſophiæ princeps & ſi in nonnullis locis eadem principia poſuit quæ poſt eũ Ariſtoteles:& īſuper
īſtrumētalē cauſā atq; exemplarē.nōuunq̄ tamē paruum & magnū atq; vnū dicit principia rerum eſſe . per
magnū & paruū materiā.per vnū formā ītelligebat.in quibus max ime ſequutus eſt pythagoreos aſſerētes
in dualitatis.vniuſq; rōne pricipia rer̄ cōſiſtere:quor̄ rationē dualitatis inq̄ atq; vnius ad idea : formaſq;
rer̄ ipſe accōmodauit:& quæ cōditiones materiæ tribuēdæ ſunt.eadē paruo magnoq; tribui poſſunt . qd
ſi materia oium rer̄ formas ſuſcipere poteſt & nūc parua:nūc magna eſſe videt̄.& definitæ q̄titatis per in

Altera turbatū plectro moderata profūdū
Et tenuit phocas:& in oi protheta forma
Traxit: et equoreo pottauit arriona dorſo.
Nanq; peliaca frenabat rupe cauendo
Heroum mentes:et magni pectora achilis
Centauro deiecta chelis cōpeſſere iras
Percuſſa fide vel pelagi vel triſtis auerni·
Nanq; chaos cæcā quondā ſine ſydere molē
Non ſurgente die:ac mūdū ſine luce canebat.
Tū deus vt liquidi diſcuſſit ſtana profūdi.
Telluriſq; globū media cōpage ligaſſet:
Vt celſum ſuperis habitare dediſſet olimpū:
Caſtaq; ſaturni monſtrabat ſecula patris.

definitam ſuā molē ſuſceptrix eſt.cōſtat p ma-
gnū atq; paruū accōmodatiſſime materiei na-
turā Platonē inuiſſe . Heſiodus vero ante Ari-
ſtotelem poetice loquens cum trāſlationibus ī
q̄ quas poetæ ſibi ꝓfeſſione ſua nō iniuria vē-
dicant.principiū rer̄ chaos eſſe dixit:quo ma-
teria īdicat̄.chaos.n.a capacitate capiēdoq; de
ſcēdit.quod officiū materię videt̄ eſſe.Materia
.n .prima nihil eſt rer̄ ſed oēs res ſuſcipere at-
q; capere poteſt.ad quā omnes hæ cōditiones
accōmodant̄ quas Syllius ad ipſum chaos aſſi-
gnat.chaos vt ait.Sex.Pōpeius appellat heſio-
dus cōfuſam quandā ab initio vnitatē hiantē.
patentemq; in ꝓfundū vnde nos hiare dicim⁹:
& ianus detracta.h.nominat̄ eo q; fuerit prim⁹
oium cui primo ſupplicabāt velut patenti:& a
quo rer̄ oium factū putabāt initium.Vnde aut
apud Oui.li.i.faſtor̄. Me chaos antiqui : nam
ſum res priſca:vocabāt.Cæcam molem. obſcu
ram quādam cōgeriē rer̄ & globū.Sine ſydere.ſine lumine.Mundū ſine luce.qm̄ tenebræ erant vbiq;. Di
ſcuſſit.Diuiſit.Deus.& ſic concordat cū libris moſaicis & intelligit mētē diuinā effectricē cauſā.Anaximan
der putauit vnum eſſe principium ex quo omnia orirentur ſequeſtratione.Anaxagoras clazomenius po-
ſuit principium cōgeriem rei in qua ſunt infinitæ partes.& omnia permixta atq; indiſcreta . Empedocles
aggrigētinus poſuit globum vnum in quo eſſent.iiij.elemēta.Ignis:aer: aqua:terra . ex quo globo omnia
orirentur.In congerie illa dicebat Anaxagoras eſſe res ſimilium partium ex quibus orirentur res diſſimi-
les:& dicebat hoc fieri ſemper:& quodlibet eſſe in quolibet:& omnia eſſe in omnibus:ſed videri talia : qa
in vno plura inſint a quibus denominatur.vt caro:quia ibi eſt plurimum carnis:& ſic de ſingulis & ex ſeq-
ſtratione dicebat omnia oriri.& poſuit mentem quæ intelligeret omnia confuſa & ſegregaret per ſuā ope
rationē & ītelletiōe & dicebat aliqn̄ mētē cepiſſe ſequeſtrare.Empedocles dicebat non incepiſſe cōcordiā
atq; diſcordiam:ſed fuiſſe ſemper vt nunc ſit concordia nunc diſcordia.Naturales philoſophi ante Plato-
nem partim vnum partim plura principia rerum eſſe ponentes:vt aerem:aut aquā:aut ignem : aut vnū qd
inter īpa:& præter hæc aut quatuor elementa vel congeriem rerum aut infinita corpuſcula per hæc mate
riale principium omnes innuebaut.hanc eandem rationem ſententiamque de principijs productionis cre
ationiſque rerum noſtra religio fideſque clariſſima ſanctiſſimaque amplectitur.deū namq; vniuerſa & ma
teriam ipſam ex nihilo produxiſſe atque ob finem aliquem creaſſe tenet.Nam deus glorioſus omnia crea
uit omnibus locum præſcripſit.globum terræ in medio vniuerſi librauit.ſupra hāc aquā & aerem & ignē
ſuper aerem collocauit.omniaque hæc cæli nobiliſſimo corpore complexus eſt:in quo ſolem lunam: ſtel-
las poſuit:animalia in terris volucres & reptilia produxit.piſces in aquis.demum formauit hominē: cuius
poteſtati omnia ſubiecit:hæc quę dixit libri geneſeos vere copioſeque explicant.Stagna profunda.maria.
congregationes quippe aquarum maria appellauit.Ligaſſet.quodam libramento in medium vniuerſi col
locaſſet.Globum.ipſam terram globoſam.Media compage.media mundi machina.Caſta ſæcula.auream
ætatem quæ fuit ſub Saturno.quo tempore pudicitia in terris degebat: Iuuenalis. Credo pudicitiam Sa-
turno rege moratem in terris viſamque diu.Sed quos pulſabat.nunc de lyra Orphei loquitur: qui fuit fili⁹
œagri & calliopes muſæ.hic doctrina & ſuauitate cantus cæteris viris memoriæ illius antecelluit: cytharā
ab Apolline accepit ad ſimilitudinem teſtudinis factam a Mercurio:cuius dulcedine nō ſolum homines
verum & ſyluas:& lapides alliciebat.Mortua eurydice vxore ad inferos deſcendit quam recuperatam ite
rum amiſit.Ad ſtrymona rhypheum.id eſt threicium.Strymon eſt fluuius thraciæ quā a macedonia diui-
dit.labitur ex rheno mōte.rhyphei ſunt montes ſcythiæ contermini thraciæ . Manibus. dijs inferis & vm-

Sed quos pulſabat rhypheũ ad ſtrimõia neruí
Auditus ſuperis:auditus manibus orpheus
Emerito fulgent clara iter ſidera plectro.
Hunc etiam mater tota comitante ſororum
Aonidum turba.mater mirata canentem
Non illo pangea iuga:aut mauortiꝰ hęmus:
Nõ illo modulãte ſonos ſtetit vltima thrace
Cum ſyluis venere feræ:cũ mõtibus amnes.
Immemor & dulcis nidi:poſitoq; volatu
Non mota volucris captiua pepẽdit ĩ æthra.
Quin etiã pagaſea ratis cũ cęrula nondum
Cognita terrigenis:pontoq; intrare negaret
Ad puppim ſacrę cithara eliciente carinæ
Adductũ cantu venit mare pallida regna
Biſtonius vates:flãmiſq; acheronta ſonantẽ
Placauit plectro & fixit reuolubile ſaxum.
O dirę ciconum matres:geticiq; furores:
Et damnata deis rhodope.tulit ora reuulſa
In pontum ripis vtrinq; ſequẽtibus hebrus.
Tũ quoq; cum rapidi caput a ceruice reciſũ
Portarent fluctus:ſubito emicuere per vndas
Ad murmur cetæ toto exultantia ponto.
Sic tum pierius bellis durata virorum
Pectora caſtalio frangebat carmine teutras.
Interea placida attulerãt iam flamina terris.
Magonem libycis lauro redimita ſubibat
Optatos puppis portus.pelagoq; micabant
Captiua arma procul celſa fulgentia prora.
At patulo ſurgens iamdudũ: & æquore late
Nauticus ĩplebat reſonãtia littora clamor.
Et ſimul adductis percuſſa ad pectora tõſis
Centeno fractus ſpumabat verbere pontus.
Nec lẽtũ ĩ medios rapiẽda ad gaudia vulgus
Procurrit fluctus:elataq; turba fauore
Certatĩ ingenti celebrãt noua gaudia plauſu.
Aequatur rector diuis.illũ vndiq; matres
Illum turba minor.moniti gaudere nepotes:
Et ſenior manus:&iuxta:populuſq;:patreſq;
Mactatis ſuperum dignãtur honore iuuẽcis.
Sic patriam mago:& portas ingreſſus ouãtes
Fraternę laudis fama.ruit inde ſenatus.

bris.Emerito.quod meruit cælum. Sororũ.muſarum.Aones fuerunt antiqui habitatores bæotię vbi eſt helicõ muſis ſacer. vnde aonides muſæ. Vltima thrace.ideſt illi qui habitant in vltima ora thraciæ. In æthra non mota. in aere quieto ſed æthra proprie eſt ſplendor aeris vt dixi. Captiua.captã& illecta ſuauitate cãtus. Quin etiam pagaſea ratis. argonauis. pheræ inquit Stra.emporium habent pagaſas quo ex loco pelias Iaſonem & nauem argo foras emiſit.Orpheus cantu & pulſu lyræ magna ex parte leuauit argonautarum laborem:& cum difficile eſſetviribus hominum trahi nauim ipſe cãtu traxit quo modulante ſyluæ montes ac flumina ſequebantur.Val.Fla.ait. Non clamor anhelis nauticus.aut blandus teſtudine defuit orphe. Pallida regna. inferos. Vates. orpheus. Getici. threicij. Siſyphi ſaxum.ſiſyphus ęoli.filius iſthmum latrocinijs infeſtãs a theſeo interfectus eſt & hac pœna vrgetur apud inferos vt ſaxum ingens ad montis cacumen erigat quod ſtatim ad ima deuoluitur. Ouidius Aut petis aut vrges rediturum ſiſyphe ſaxum Lucre.ait. ſub perſona ſiſyphi ambitioſos intelligi. O diræ ciconum manus.deteſtatur Theuthras cicones mulieres quæ orpheum diſcerpſerunt.cicones ſunt in thracia. mulieres poſt amiſſam euridicem ſpreuit Orpheus.& illud genus nefandiſſimæ libidinis apud thraces excogitauit. Vnde Ouidius.Ille etiam thracum populis fuit autor amorem In teneros transferre mares:citraq; iuuentam Aetatis breue ver: & primos capere flores. Vnde mulieres furore accenſæ inter orgia bacchi ab ipſo orpheo inſtituta lacerarunt:& caput in hebrum deiecerunt. Damnata.propter mortem Orphei. Sequentibus. referentibus vocem ipſius Orphei.Virgilius. Eurydicen toto referebant flumine ripæ. Pierius.muſicus &pieridum ſacra colens. Caſtalio.phœbeo. Frangebat.mollia reddebat. Lauro.quæ eſt ſignum victoriæ. Tonſis.remis. exprimit morem remigantium. Verbere. percuſſione remorum. Dignatur. dignum iudicat Annibalem ſacrificio. Martem ait egregium.oratioꝰmagonis in ſenatu punico cum ſenatus Magoni datus eſſet:res geſtas in italia a fratre exponit:ſæpenumero acie conflexiſſe: occidiſſe ſupra ducenta milia: ſupra quinquaginta milia cœpiſſe. Secundis. proſperis & fauentibꝰ ad votum.

Eſt locus. deſcribit locum in quo fuit pugna cannenſis. Oetoli regis. Diomedis. Dauno. qui regnauit in apulia. & eius filiam Diomedes duxit vxorem. Intercipit. occupat reſtagnans per agros cum augetur pluuijs. Ferit. percutit: quoniam in mare adriacũ emittit. Surgentis eoi. auroræ. Accendunt. ſplendore ſcilicet armorum.

Acer. vehemens Mugit. expulſu vngularum &clamoribus pugnantium: vlulatuq; cadentium. & ſonitu armorũ cœlum videbatur mugire. Abſcondit fluuium. quoniam aufidus repletus fuit cadaueribns. Degener. ignauus & vilis. Fgates. calamitatem acceptam a patribus noſtris ad egates in primo bello punico. Fœdera ſeruilia: quibus erant aſtricti tanquam ſerui. de his fœderibus dictum eſt. Dexter propitius & fauens. Teſtes hi ſtragis: ad fidem inquit Liuius. Tam lætarum rerum effundi iuſſit in veſtibulo curiæ anulos aureos: quorum tantus fuit aceruus vt metientibus viſum fuerit dimidium ſuper tris modios expleſſe. Trimodia anuſorũ miſſa ab Annibale carthaginem ex cannenſi clade ſcribit Plinius. Superbis. nobilibus. nam quo maioris cladis indiciũ eſſet: neminem niſi ex primoribus equitum id gerere in ſigne: ſed hoc non erat verum: quoniam tunc promiſcue geſtabant Romani anulos. Pateant æraria. dentur pecuniæ. Dextris. manibus noſtris: vt pugnando meruimus. Belua. Elephas. qui romanis terrorem incutit. Alimenta. commeatus: quorum inopia laboramus. Quem. Annonem torqueat creſcens gloria Annibalis. Acerbo. ſtudio: praua voluntate. Anne iterum. nam prius cenſuerat dandum eſſe Annibalem Romanis ad ſupplicium: Vndantia. plena. Titulis. victorijs & laudibus. Tropheis. victorijs. Littora maris adriaci infecta ſanguine: quem illic euoluebat aufidus. Amnes. trebiam ticinum & aufidum.

Et multo patrum ſtipatur curia cœtu.
Tum diuos veneratus auũ de more vetuſto
Martem ait egregiũ:& fractas qs itala tellus
Nitebatur opes:pars ipſe haud parua laborũ
Nuncio pugnatũ ſuperis in vota ſecundis.
Eſt locus:œtoli ſignat quem gloria regis:
Poſſeſſus quondam priſca inter ſęcula dauno.
Humẽtis rapido circundat gurgite campos
Aufidus:& ſtagnis intercipit arua refuſis.
Mox fluctus ferit adriacos:magnoq; fragore
Cedentem impellit retrorſum in æquora pontũ.
Hic varro:& magnum latia inter nomina paulus
Nomen:quis rerum ducibus permiſſa poteſtas:
Vix dum depulſa nigræ caligine noctis
Inuadunt campum:& late fulgentibus armis
Accẽdunt vltro lucem ſurgentis eoi.
Nos contra .nam germanum furor acer agebat
Optatæ pugnæ:caſtris cita ſigna mouemus.
Intremuit tellus:& pulſus mugit olympus.
Hic fluuium & campos abſcondit cæde virorum
Ductor:quo nunq̃ maiorem ad bella tulerunt
Rectorem terrę.vidi cum turbine ſæuo
Auſonia:& ſonitu bellantis fuſa per agros
Vni terga daret.vidi cum varro citato
Auferretur equo proiectis degener armis.
Quin & magnanimum perfoſſo corpore tælis
Stare ſuper ſocium vidi te paule cadentem.
Fgatis ille & ſeruilia fœdera larga
Vltus cede dies:non plus optaſſe liberet
Quantum conceſſit dexter deus.altera iam lux
Si redeat:populis certe ſis omnibus vna
Tum carthago caput:terraſq; colere per omnes.
Teſtes hi ſtragis:quos ſignum illuſtre ſuperbis
Mos leua geſtare viris.tum funditur ante
Ora admirantum pręfulgens annulus auro.
Datq; fidem verbis:haud paruo inſignis aceruo:
Hinc iterum repetens.reſtat nunc ſedibus imis
Vertenda:atq; ęquanda ſolo iam ſubruta roma.
Adnitamur ait.vires refouete tot hauſtas
Caſibus:& pateant non parca æraria dextris:
Quas eminus bellis.deſit iam belua triſtis

Auſonijs terror:necnon alimenta fatigant.
Atq; ea dum memorat toruo conuerſus in ora
Annonis vultu:quem gliſcens gloria prauum
Ductoris ſtudio iamdudum agitabat acerbo:
Iamq; tibi dextras:inceptaq; noſtra probamus.
Iam fas dardanio me non ſeruire colono.
An ne iterum annibalem dedi placet: atra veneno
Inuidię:nigroq; vndantia pectora felle
Tandem tot titulis:totq; exornata tropheis
Infœlix muta.dextra hęc en dextera quam tu
Aeneadis lacerare dabas:& littora:& amnes
Et ſtagna:&latos impleuit ſanguine campos.
Hęc mago:atq; animos fauor haud obſcurꝰ hēbat.
Cui ſimul inuidia:atq; ira ſtumulantibus hāno.
Talia veſani iuuenis conuitia miror:
Haud equidem tumet ingenio:fraternaq; corda
Non tarde agnoſcas:& virus futile linguæ
Qui ne mutatum vanis abſiſtere credas:
Nūc pacem orandam:nūc improba fœdere rupto
Arma reponenda:& bellum exitiale cauendum
Autor ego:atq; adeo voſmet perpendite queſo
Quid ferat.haud aliud vobis cenſere relictum eſt.
Tela viros:aurum:claſſis:alimenta precatur.
Belligeramq; feram.victus non plura dediſſem.
Sanguine dardanio rutulos ſaturauimus agros.
Et iacet in campis latium.deponere curas
Tandem ergo bone da victor:liceatq; ſedere
In patria liceat non exhaurire rapacis
Impenſis belli vacuatos ſæpe penatis.
Nunc en nunc inquam falſa vt pręſagia noſtra
Sint oro:menſq; augurio laudatur inani.
Haud procul eſt funeſta dies.atrocia noui
Corda:ac proſpicio natas e cladibus iras.
Vos ego vos metuo cannæ:ſubmittite ſigna:
Atq; adeo tentate agendum:& depoſcite pacem.
Non dabitur.parat ille dolor mihi credite maius
Exitium accepto:citiuſq; hęc fœdera victor
Quam victus dabit.atq; adeo qui tanta ſuperbo
Facta ſonas ore:& ſpumanti turbine perflas.
Ignorantum aures:dic en germanus in armis
Ille tuus par gradiuo per ſecula:tellus

Talia veſani.oratio annonis:qua prius Magonem inſanię accuſat:inde illius dicta refellit:docens ab vtili non eſſe mittendum Annibali ſupplementum.

Haud tumet ingenio. non ſuperbit Mago:quia habebat ingenium & virtutes:ſed quoniam hæc maledicentia illi eſt ingenita. Virtus futile. conuicia vana.ex ipſis verbis inquit iſtorum corda poſſumus cognoſcere. Qui ne credas.ideſt vt ne credas o Mago me mutatum vanis tuis conuicijs. & rebus: quas narraſti. dico & contendo nunc: vel maxime petendam eſſe pacem a romanis. Autor ego cenſeo ſic eſſe agēdum. Feram. elephantum. Funeſta dies. allatura nobis calamitatem.

Atrocia.fortia inuicta:& non cedentia malis.vnde Horatius animum Ca… 's atrocem appellat. Cladibus.quas … oerunt.& ob id magis iraſcuntur nobis.Metuo inquit victoriam noſtram ad cannas. Submittite ſigna.cedamus romanis:inclinemus vexilla ad pacem.

Hæc fœdera.quæ dico petenda a romanis:quos a fortitudine:animiq; magnitudine laudat. Perflas aures. qui tonas in aures iſtorum & influis: qui ignorant te mendacia dicere. Rapiamus.raptim mittamus contra Romanos. Proroget.dilatet: producat.

Tempora fati. vſque ad mortem.

Dulces domos.propter filios:qui dulces ſunt parentibus:qui erant mittendi ad Annibalem:vt Mago petebat. Sancite.conſtituite:imponite. Modum. finem: nam aliter efficietur Tyrannus Annibal.locus eſt ab vtili: & laudat pacem:qua nihil eſt invita melius. Aequare:vt pari & æquo iure viuant:in bello enim ſunt factiones.& emergunt tyranni.& omnis equabilitas inter ciues peruertitur. Reuocetur. ipſa pax in vrbem noſtram. Tandem.poſt tot diſcordias:& bella contra fœdus. Et fama perfidiæ ignominia qua notamur ex perfidia:quoniam fœdera violamus locus eſt ab honeſto. Phœniſſa: Dido quam ideo inuocat:quoniam mori otius voluit:q̄ violare fidem datam Sycheo. Libido.effrenata cupiditas.

Libyæ decus.ſic dicebant diuerſa volẽtes lau dando annibalẽ.Eſt tibi iræ.facit tibi irã gloria Annibalis & virtus o Anno.Deſtituemus.relin quemus.q.d. Debemus ne dimittere Annibalẽ iã ꝓperantẽ ad metas &victoriã.Vnius.ãnonis Sceptra.patra.iperiũ iam ꝓpe cõparatũ.Tribu unt.ipſi ſenatores ea: q̃ mago petebat ad vſum belli. Sub teſte. Magone ingẽti cõſenſu:vt inqt Liuius fit ſenatuſcõſultũ :vt ãnibali.xl.numidarum milia:&.xl.elephãti in ſupplementũ mitteref.&argẽti multa talẽta:Dictatorq; cũ Magõe in hiſpaniã p̃miſſus eſt ad cõducẽda.xxx.milia peditũ.q̃tuor milia eqtũ:qbus exercit⁹:q in italia qppe in hiſpania erãt ſupplerẽtur.Traducere.tranſmitter in hiſpaniã. Liuor.ipſius ãnonis inuidia deprimit facta Annibalis: nec ſinit eius laudes adiutas creſcere.

❡PETRI Marſi interpretatio in duodecimũ volumen Syllij Italici.

IAm terra glaciale caput. Dũ talia a pœnis agerenť romani minime cunctabanť. Cõſul qppe Varro nulli rei deerat:q̃ p cũ agenda eẽt. & dictator M.Iunius rebus diuinis rite pactis. & equo illi auctoritate ſenat⁹cõceſſo:autos capitalẽ fraudẽ armauit.& vinclis detentos & ſic cũ.xxv.milibus armatoꝝ ex vrbe ꝓficiſciť:Annibal ineũte vere neapolitanoꝝ aĩos parti ſpe:parti metu cũ fruſtra tentaſſet in agrũ nolanũ exercitũ traduxit. & cũ vrbẽ oppugnaret:a Marcello pulſus eſt: Torquatus in Sardinia rẽ ſtrenue gerit. Capua tandẽ obſeſſa Annibal infeſto agmie Romã venit.& irritus incepti magnis itineribus i brutios contẽdit.Iã terra. deſcribit initiũ veris:quo hyems ſub terra cõdiť: q̃m adueniente calore frigus ad viſcera terræ pelliť : & iõ in æſtate aquę puteoꝝ ſũt frigidæ:quoniã frigus ad ima cõtrario ſuo deprimiť :in hyeme aũt calidę.Fœcũda plena vẽtis.nimbus eſt vis vẽti cũ pluuia.Auſtrifero.vẽtoſo auſtꝝ ponit pro quocũq; vẽto. Vertice.capite.Blãdis zephiris.miti fauonio: q ver inchoat.ſic dictus&:quoniã faueat ſatis.zephiri ver inchoãt.Vñ Vir. in geor.Vere nouo gelidus canis cũ montibus humor Liquiť.& zephiro putris ſe gleba reſoluit. Pœnus. Annibal cũ exercitu.Præmiſſo terrore.p̃miſſis milit.bus leuis armaturę:qui populos terrerẽt.Nãvbi fines neapolitanoꝝ itrauit Numidas in iſidijs occultos diſpoſuit.alios pręſe actã p̃dã oſtẽtãtes portis obeqtare iuſſit.Ceu.cõdita bruma.Annibalem ſerpenti cõparat:q̃ hyeme ſub terra latuit: Vere aũt ineũte igrediť: micatq; ad ſolẽ poſitis exuuijs.Rhyphea flamina.venti ſeptẽtrionales flãtes rhypheis mõtib⁹ :q ſũt ĩ ſcythia.Nou⁹.depoſita pelle. Saniẽ.virus. Fluctus meonios.tra:

Cui ſimilem nũq̃ ductorem in bella creauit:
Mœnia romulæ cur nondum viderit vrbis?
Scilicet e gremio matrum rapiamus in hoſtẽ
Nondũ portandis habiles grauioribus armis
Eratas iuſſu taxamus mille carinas.
Atq; omnis libyæ quæratur belua terris:
Vt lõga imperia:atq; armatus proroget ãnos
Annibal:& regnũ trahat vſq; in tẽpora fati.
Vos vero:neq; eni occulto circũdamur aſtu:
Ne dulcis ſpoliate domos :caſtriſq; potentũ:
Atq; opibus ſãcite modũ.pax optima reꝝ.
Quas hoĩni nouiſſe datũ ẽ.pax vna triũphis
Innumeris potior.pax cuſtodire ſalutem
Et ciues æquare potens.reuocetur in arces
Tandem ſidonias:& fama fugetur ab vrbe
Perfidię phœniſſa tuæ:ſi tanta libido
Armorũ tenet : aq; enſes nõ reddere perſtat
Poſcenti patriæ:nil ſuppeditare furori
Hortor.& hęc fratri magonem dicta referre.
Plura adnectentem:neq; enim ſatiauerat iras
Dicendo:clamor turbat diuerſa volentum.
Si libyæ decus:haud vlli ſuperabilis armis
Annibal eſt iræ tibi:deſtituemus ad ipſas
Victorẽ metas:nec opũ adiumẽta feremus?
Inuidia vnius ſceptra vt iam parta retardet.
Inde alacres tribuunt:q̃ belli poſceret vſus.
Abſentiq; ſuum iactant ſub teſte fauorem.
Mox eadem terris placitum traducere iberis
Dum malus obtrectat facta ĩmortalia liuor.
Nec ſinit adiutas ductoris creſcere laudes.

Liber duodecimus.

IAm terra glaciale caput :fœcundaq; nimbis
Tempora:& auſtrifero nebuloſam vertice frontem
Immitis cõdebat hyems:blãdiſq; ſalubre
Ver zephiris tepido mulcebat rura ſereno.
Prorumpit capua pœnus:vicinaq; late
Permiſſa terrore quatit.ceu condita bruma
Dum ryhphea rigent aquilonis flamĩa tandẽ

ſimenū lacū hetruriæ. Fluebāt. mittebāt.i.nō erāt robuſta mēbra:ſed fluida luxu cāpano effœmiata.Ioue nō æquo.aere niboſo & frigido. Pro mē.ar.qm̄ nō alr̄ ferebāt arma:q̄ mēbra.adeo erāt aſſueti armis geſtā dis. i ſcda tuſcula.dicit:Nā ſcutū:gladiū:galeā i onere nr̄i milites nō plus nūerāt q̄ humeros:lacertos:ma- nus.arma.n. membra militis eē dicūt:q̄ qdē ita gerūt apte:vt ſi vſus foret abiectis onerib⁹ expeditis armis & mēbris pugnare poſſint. Prima inſtau.a Liuio diſſētit poeta ſcribēte Annibalē cōceſſiſſe ꝑthenopē:pri uſq̄ Capua potiret:& poſt Capuā receptā iteꝝ neapolitanoꝝ aios tētaſſe.Iꝑe iqt ꝑ agrū cāpanū mare īfe rum petit neapoli oppugnaturus :vt vrbem maritimam hret.Inſtaurātē: Annibalē renouātē bella ineunte

Euoluit ſerpens arcano mēbra cubili.
Et ſplēdente die nouus emicat:atq; coruſcū
Fert caput:& ſaniē ſublatis faucibus efflat.
At libyci ducis vt fulſerūt ſigna per agros
Deſolata metu cuncta:& ſuadente pauore
Vallo ſe clauſere ſimul.trepidiq; ſalutis
Expectāt ipſis metuētes mœnibus hoſtem.
Sed non ille vigor:qui ruptis alpibus arma
Intulerat:dederatq; vias:trebiaq; potitus:
Mgonios italo ſcelerauit ſanguine fluctus
Tunc inerat.molli luxu madefacta:meroq;
Illecebris ſomni:torpentia mēbra fluebant.
Quis gelidas ſuetū noctes thorace grauatis
Sub ioue nō æquo trahere:& tentoria ſępe
Spnere vbi hyberna ruerēt cū grādinę nimbi
Ac ne noctē qdā clypei enſes ve repoſti (ere.
Nō pharetræ:aut iacula.& ꝓ mēbris arma fu
Tunc graue caſſis onus maioraq; pōdera viſa
Parmarum.ac nullis fuſę ſtridoribus haſtę.
Prima inſtaurantem ſenſit certamina mitis
Parthenope nō diues opū:nō ſpreta vigoris.
Sed portus traxere ducē.ſecura volentem
Aequora:q̄ peteret veniēs carthagie puppis
Nunc molles vrbi ritus:atq; hoſpita muſis
Ocia:& exemptum curis grauioribus ęuum.
Sirenū dedit vna ſuum memorabile nomē
Parthenope muris acheloia.æquore cuius
Regnauere diu cantus:cum dulce per vndas
Exitium miſeris caneret non ꝓſpera nautis.
Hæc pōe aggreſſus.nā frōtē clauſerat ęquor
Mœnia:non vllas valuit perfringere pœnus
Tota molle vias:fruſtraq; inglorius auſi.
Pulſauit quatiens obſtructas ariete portas.
Stabat cannarum graia ad munimina victor
Nequicq̄.& cautæ mētis cōſulta probabat.

vere.Mitis.nō belli ſtudioſa:ſed apta ocio coꝝ qui litteraꝝ ſacra colebāt.Nō ſpreta vigoris.nō habebat iqt magnas opes:tn̄ nō erat ſine vigore portus trahebat Annibalē:ad quē naues puni- cæ appellerēt.Molles.dulces.& ſine ſtrepitu at morū.Hoſpita muſis.Stra.li.v.ait Pluresvero e Roma Neapoli ſecedētes gręco viuūt ritu getis aut ocij cā:ꝑſerti q eruditiōi dant operā:aut re/ miſſioris vitæ deſiderio:iō ait poeta:Exēptū cu ris grauiorib⁹ æuū.Maxime inqt Stra.quos ſe- nectus affligit: vl̄ aduerſa valitudo pleriq; ēt ro mani eodē viuēdi generē delectari :cū tātā mor taliū multitudinē in ſimili degētē īſtituto ī ciui tate verſari cōtēplent ſtudioſe:ac libēter vrbē in colūt ibi ætatē agētes.& Vir.in geor. Illo Virgi/ liū me tpe dulcis alebat Parthenope.ſtudio flo/ rentē ignobilis oci.dicta eſt parthenope:vt etiā Strabo .dicit a parthenope vna ex ſirenibus: cui⁹ ſepulchrū illic oſtēdebat:tres fuerūt ſyrēes parthenope:leucoſia& ligia filiæ acheloi.& cal liopes muſæ tenuerūt īſulas ꝓpe peloꝝ: & e re giōe ad ſurrētū:vt dictū ē.Acheloias.filia ache- loi.ſyrenes caut⁹ ſuauitate eos alliciebāt.& nau fragio ꝑdebāt:q ꝑteruehebant: ſic īuitāt Vlixē apd̄ Homeꝝ:O decus argolicū:quin puppi fle ctis Vlixe. Aurib⁹ vt noſtros poſſis cognoſcer cā tus.Nā nemo hæc vnq̄ ē trāſuect⁹ cærula curſu: Quin prius aſtiterit vocū dulcedine capt⁹.Poſt varijs auido ſacrat⁹ pectora muſis. Doctior ad patrias lapſus ꝑuenerit oras. Nūc graue certa- men belli :cladēq; canem⁹·Græcia quā troię di uino nomie vexit.Oiaq; elatis regū veſtigia ter ris. Aequor.qm̄ neapolis mari alluit Inglorius. nō expugnata neapoli. Graia ad munimia.mu/ ros parthenopes quā græci chalcidēſes īcolue- rūt.& ex pythecuſis atheniſq; veniētes.Vn̄ nea polis verbo græco.i.noua ciuitas appellata:Iō ait graia munimia.adde ēt ꝙ illa munimia nō erāt ſimilia romāis:& iō cū ānibal vrbē minime bell·coſā expugnare nō poſſet:multo minus ex- pugnaſſet Romā tātis viribus ſubnixā.& armo rū matrē:græcari erat molliter viuere.qm̄ vt au tor eſt Plu.in q̄ſtionib⁹:nō alid̄ ſeruitutē ac mol liciē attulit græcis: q̄ gymnaſia & paleſtræ:qb⁹ relāgueſcūt adoleſcētiū animi:& penit⁹ effœmi nant.hic amores gignūt:hinc ſōno & deābula- tionib⁹ iuuenū corpora corrūpi neceſſe eſt. Vn̄ ſcribit Hora.in ſer.vel ſi Roma fatigat militia.

Aſſuetũ græcarl:iõ Syllius mollia munimĩa & paœ valida parthenopes mitis & ocioſæ vrbis graia appel lauit. Euentu. fine & tali exitu. Dauni regna. appuliã. En qui nos ſegnes. verba Annibalis ad milites. Vos inquit qui me ſegnẽ vocabatis:& neſcientẽ vti victoria expugnens neapoli:quã graia manus ꝓtegit. Sede tonantis. capitolio. Graia manus. mollis non bellicoſa:vt eſt romæ. Fraudibus. qm̃ noctu clã tetauit ſcalis admotis tranſilire in vrbem:ſed neapolitani ſe tutati ſũt: vt aquila deſẽdit pullos ſuos a ſerpentibus repẽtibus ad nidos. Ales fulua. aquila. fuluus color inqt Gellius videt̃ de ruffo:atq3 viridi mixtus. in alijs plus viridis:in alijs plus ruffi habere. Sic poeta verborũ diligẽtiſſimus fuluã aquilã dicit. & iaſpidẽ fuluos galeros & fuluũ auꝝ. & harenã fuluã & fuluũ leonẽ:ſic Qu. Ennius in annalib⁹ ære fuluo dixit. Fulmina. qm̃ aquila miniſtrat Ioui fulmina. Inceſſẽs laceſſens:ĩpetẽs circuit nidũ:ſic parthenopei videntes hoſtẽ ſcãdere muros circũibãt vrbẽ. Tãdem ad vicinos. Annibal irritus ĩcepti caſilinũ ꝓfectus eſt. & obſidiõe ad vltimã inopiã adduxit. Poeta canit cõtendiſſe cumas vbi erat graccus magiſter eqtũ Iunij dictatoris. Subigit. cogit milites ire cumas. Sed cuſtos vrbi graccus Liui. ait. Caſtris romanis tunc Sẽpronius ꝑerat dictatore auſpicioꝝ repetẽdoꝝ cauſa iã ꝓfecto Romã:caſilinum defendere nõ potuit:non eni iniuſſu dictatoris pugnandũ erat:tñ ad eos qui obſidebant̃ per fluuiũ vulturnũ noctu dolia frumenti miſit:qđ cũ pœni cognouiſſẽt, ꝓhibuerũt cuſtodia. & ſic caſilinum Annibali portas aperuit. Dictator ĩ ſenatu cũ magiſtratu abiret pauca de ſe locutus in magiſtrum equitũ. T. Sẽpronium Graccum magnam partem vertit. Vel. etiam certior ipſis muris. Luſtrat. circuit vrbem Annibal inops cõſilij. Alite veloci. Infit. loquit̃: vt agitet ſuos. Proh dij. verba annibalis ad ſuos quos hortat̃ ad opẽ nauãdam:ne laus tãtis parta laboribus amittat̃:locus ab honeſto. Vrbes graias habitatas a græcis. & viuẽtibus græco ritu & has vrbes graias quaſi molles. & litteris potius q̃ armis aptas appellat. Alpibus aſtat. ironice loquitur. q. d. pudor eſt poſt ſuperatas alpes cũctari ad mœnia græca Nõ iubeo inquit nunc aſcendere alpes ad cœlũ erectas:ſed muros eorum qui viuunt græco ritu. Hiantẽ. oſcitantẽ & ignauum. Agger. ipſe murus cumanus. Gracchuſq3. ſ. te militẽ nõ auſum moueri portis. i. ad portas non ſolũ ad muros impetu deijciendos Paruo diſcrimine cerno an vobis gẽtes. ſẽſus ẽ. In hoc paruo ꝑiculo qđ timetis oſtenditis oĩb⁹ gentibus ea:quæ a vobis geſta ſunt caſu quodã ac fortuna contigiſſe:nõ aũt noſtris viribus:qđ credibile eſt:ſi hoc paruum diſcrimen vos retardat. & vnus graccus: quos hactenus non alpes non Scipio:nõ flaminius:nõ paulus:nõ tot Romanorũ milia ad cannas cæſa terruerũt. & ſic ꝑ has victorias milites obteſtat̃ ſuos: hortaturq3 ad vrbis oppugnationẽ decoriq3 ꝓſtandũ. locus eſt ab honeſto. Stagna. traſimenũ. Fauentũ deũ deoꝝ qui nobis fauerũt: qm̃ numen traſimeni lacus fauit pœno:vt dictum eſt. Dignos fama.

Euentu qui poſt dauni ſtagnantia regna
Sanguine tarpeias ire abſtinuiſſet ad arces
En qui nos ſegnes:& neſcire addere curſum
Fatis iactaſtis:quod vobis ſcandere nuper
Non acie ex ipſa conceſſum mœnia romæ
Intrate:atq3 epulas promiſſas ſede tonantis
His quæ graia manus defẽdit reddite tectis.
Talia iactabat:famæq3 pudore futuræ
Irritus incepta primus ſi abſiſteret vrbe
Audebat cũcta:atq3 acuebat fraudibus enſes.
Sed ſubitæ muris flammæ:totoq3 fluebant
Aggeris anfractu tela improuiſa per auras
Haud ſecus occuluit ſaxi:quos vertice fœtus
Ales fulua ioui tacito ſi ad culmina niſu
Euaſit ſerpens:terretq3 propinquus hiatu:
Illa hoſtẽ roſtro:atq3 aſſuetis fulmina ferre
Vnguibus ĩceſſens nidi circumuolat orbem:
Tandem ad vicinos cumarũ vertere portus.
Defeſſus ſubigit:varioq3 laceſſere motu
Fortunã:& famæ turbãdo obſtare ſiniſtræ.
Sed cuſtos vrbi graccus tutela vel ipſis
Certior arcebat muris:iterũq3 ſedere
Portis:atq3 aditus iterum ſperare vetabat
Luſtrat inops animi rimatur omnia circum
Alite vectus equo:rurſuſq3 hortatibus infit
Laudũ agitare ſuos. proh dij: q terminus ĩqt
Ante vrbes ſtandi graias oblite tuorum
Factorum miles:qs erit modus? alpibus aſtat
Nimirum maior moles:& ſcandere cœlum
Pulſantis iubeo ſcopulos:quã q̃ altera detur
Si ſimilis tellus:alię q3 repente ſub aſtra
Exurgant rupes:non ibis:& arduus arma
Me ducente feres? tenet heu cumanus hiantẽ
Agger adhuc:muruſq3 tẽet. gracchuſq3 moue
Non auſũ portis:paruo in diſcrimie cerno (ri

non decebat milites tot victoriis claros paruo diſcrimine retineri:ideo annibal honeſti ac decori ſtudioſus ait:Teſtor me reddere vos dignos veſtra fama:quã poſt vos trahitis.& hactenus cõparaſtis.Si operã mihi nauare ſtudueritis efficiam:vt digni ea fama videamini:quã vobis tot prærerite victoriæ compararunt.totus hic locus eſt ab honeſto.Siſtere .cõfirmare ad pugnam milites effœminatos luxu.& illecebris cãpanorum . Templa.appollinis ſcilicet poſita a dędalo :vt canit Vir.in.vi.Redditus his primum terris tibi phœbe ſacrauit remigium alaꝝ.Alte.ab initio:ideſt altius reperit principium tẽplorum. Immitis. ſuperbiẽtis tunc ſecũda fortuna:de hoc Virrio ſupra habuimus.Suſpicis.admiraris.Maiores manus.dędaleæ. Dictęi

An vobis gentes quęcũq; labore paraſtis
Caſu geſta patent per vos tyrrhena fauentũ
Stagna deũ ꝑ ego & trebiã: cinereſq; ſagũthi
Obteſtor:dignos iam voſmet reddite veſtra
Quã trahitis fama:& reuocate in pectora cã=
Sic ductor feſſas luxu.attritaſq; ſecũdis(nas.
Erigere:&verbis tenttabat ſiſtere mentem.
Atq; hic perluſtrans aditus fulgentia cernit
Arcis tẽpla iugo:quorum tum virrius altæ
Immitis ductor capuę primordia pandit.
Non eſt hoc inqt noſtri quod ſuſpicis æui
Maiores fecere manus:cum regna teneret
Dictęi regis:ſic fama eſt linquere terras
Dędalus inuenit:nec toto ſigna ſequenti
Orbe dare:ætherias aliena tollere in auras
Auſus ſe pẽna:atq; homini mõſtrare volatus.
Suſpenſũ hic librãs media iter nubila corpus
Enauit:ſuperoſq; nouus conterruit ales.
Natũ etiã docuit falſę ſub imagine plumæ
Attentare vias volucrũ:lapſumq; ſolutis
Pennarum remis & non fœlicibus alis
Turbida plaudentẽ vidit freta.dũq; dolori
Indulget ſubito motis ad pectora palmis:
Neſcius heu plãctu duxit moderãte volatus.
Hic pro nubiuago gratus pia templa meatu
Inſtituit phœbo:atq; audaces exuit alas.
Virrius hæc :ſedeni ductor numerabat iertes
Atq; actos ſine marte dies:ac ſtare pudebat.
Ingemit aduerſis.reſpectãſq; irrita tecta
Vrbe dicarchea parat exatiare dolorem.
Hic quoq; nũc pelagus nũc muri ſaxea moles
Officit audenti:defenſatumq; labores
Dumq; tenet ſocios duraq; obſepta viarum
Rũpere nitẽtis lentus labor:ipſe propinqua
Stagnorũ terræq; ſimul miracula luſtrat.

regis.cretenſis minois nota eſt hiſtoria fabuloſa de dędalo & icaro apud poetas t & Diodorũ ſiculum. Librans.ſuſtinens alis. Vidit. dedalus icarum plaudentẽ.i.percutientẽ ſuo caſu & corpore mare cui dedit nomen.icarium quippe dictum eſt. Irrita tecta.cumana q̃ nõ expugnauerat defendente gracco.Vrbe dicarchea.puteolis.ſupra dixit prole dicarchea.Defenſantũ.eorum qui puteolos defendebant Obſepta. munita.Tepentes baię.propter aquas calidas quę illic ſcatent:Strabo dicit baias habere aquas calidas & ad voluptatẽ & ad ſanãdos morbos aptiſſimas:baiæ nomen habuerũt a baio vlyxis ſocio.Dulichiæ puppis.vlyxis dulichii :dulichiũ enim eſt prope ithacã vlyxis natale ſolum. Aſt hic.alius campanus: lacus lucrinus quẽ Cæſar dictator muro circundedit ingenti ĩpenſa olim ſtagnũ erat & appellabaẽ cocytus a ꝓpiqua aq̃ quæ in eum ſinum ſcatebat : cuius fontem apd inferos credidere quidã.græci appellarũt acheruſiam paludem:quidam auernum:ſed tamen iſta loca ſeperata ſunt a lucrino.cum difficilem tranſitum pedibus ꝓberet ferũt Herculẽ in traducendis bubus hiſpanis duxiſſe per cocytũ aggerem longitudinis mille paſſuum : latitudinis q̃tum currus occuparet.Diſcidit.diuiſit:erat.n. agger conſtructus inter mare & ipſum lucrinũ. Ille alius campanus.Nomine verſo.quoniã prius dicebatur ſtyx poſtea auernus qui eſt lacus ĩ ſinu baiano.Supcilia quędam inquit Strabo ardua auernum vndiq; cingunt ꝓter oſtium:olim autem referta nemoribus &proceris arboribus inuia quæ vmbris obſcurum ſinum reddebant. aues ſuperuolantes odor exhalãs exanimabat: fons vero ibi fluuialibus ſcatens aquis excurrit in mare.ab eius vſu abſtinebant omnes ſtygias opinãtes eſſe aquas:& hæc loca Plutoni dicata opinabãtur.Nũc celebrem.quoniam .M.agrippa vt inquit Strabo auernum purgauit & lucos qui obſcuris vmbris locum dirum reddebãt ſuccidit:locũq; illum pulchris ædificiis ornauit celebremq; reddidit foſſamq; ſubterraneam inde cumas vſq; effodit:quod opꝰ aliqui cocceio neruæ aſcribunt cuius meminit Horatiꝰ.in ſer.

Nunc mitia:cum prius eſſent horroris plena propter vmbras obſcuras & quandam ſuperſtitionem. Tum.cum ſtyx diceretur & non eſſet purgatus ab aggrippa. Triſti. obſcuro& triſti

ciam atq; horrorem ingredientibus incutiēti. Horrens.terribilis & horrorem faciens ipſe lucrinus.Formi datus volucri.quoniam auernus dicitur auibus contrarius. Suffuſo.iſecto peſtifera exalatione quę erat tanq̄ virus ipſis maxime auibus.Stygia religione.euocatione maniū & vmbraꝝ quæ illic fiebat.in auerno autem inquit Strabo maiores noſtri homerica defunctorum vaticinia fuiſſe credidere:illucq; vlyxē nauigaſſe tanq̄ ad ſtygiū oraculuȝ placatiſq; prius per ſacrificia dijs manibus eo intrabāt aderāt ſacerdotes ad id duces locoꝝ fructus percipiētes:ideo dicit poeta auernū fuiſſe ſacꝝ ſtygia religiōe.Seuū honorē.crudelem:qm̄ mactabant homines & tali victima euocabant manes.Vicina palus.acheruſia dicta ab acheronte fluuio.illic erat deſcenſus ad inferos.Cęcas fauces occultum igreſſuȝ.Laxat.aperit. Nouo.qm̄ illic eſt perpetua caligo & ipſa palus aliqn̄ hiatu ſolis lumē tranſmittit ad manesquod eſt illis nouum.Situ.ſquallore offuſcante occultanteq; domos cymmerias. ephorus aūt quidam īquit Strabo vicin⁹ cymmerijs habitās ī ſubterraneis eos habitare domicilijs cōmemorauit : eoſq; ꝑ foſſas quaſdā inter ſe cōmeare & aduenas ad oraculū venientes admittere.cymmerij nō aſpiciebāt ſolē.noctu egrediebāt:de quibus ſic ſcribit homerus in odyſſea.eos ſol phaetō nullo ītuet in tpe.Per longū ęuū.fuerūt qppe illi meat⁹ ſubterranei detecti tempore Agrippę : Strabo.ait. his autem annis cum auerni lucum ſuccideret agrippa : effoſſaq; cumas vſq; ſubterranea foſſa omnia de cymmeris figmenta apta ſūt : Cicero ī academicis ait : & cymmerijs quidem quibus aſpectus ſolis ſiue deus aliquis aſpeſiue natura ademerat ſiue eius loci quem incolebant ſitus ignes tamen aderant. Tartareæ : ſubterraneæ. Sulphure.qm̄ in tractu illo ſinuq; cāpano ſulphuris & aquaꝝ calidarū plena ſunt oia. Anhelātes.ęſtuātes Vapore.fumo.Stygios.graues & male olentes propter ſulphur. Medullis.terræ viſceribus.Parturit.imergit ipſa tellus & tremit.Cauas ſedes.qm̄ ignis cōceptus in ſubterraneis meatib⁹ q̄rit maiorē locū & luctat exire:cū aūt nō poteſt egredi generat magnū murmur. Fretis.mari qm̄ aqua igni cōtraria opponitur. Mulciber.ignis q eſt validiſſimū elementū:qm̄ oia cōuertit ī ſui naturā :vn̄ futura eſt reſolutio huius vniuerſi ꝑ ignē:qđ & ſacrę litteræ atteſtātur & nōnulli philoſophātes maxie Heraclit⁹: fore tn̄ aliqn̄ inqt Cice.in academicis vt omnis hic mundus ardore deflagret. vnde Parmenides:principium rerum dixit eſſe ignem. Mandit conſumit quia domat omnia ignis. Tradunt herculea.campus eſt inquit Strabo nomine phlegreus in quo res a gigantibus geſtæ fabulæ diuulgaut nullam aliam ob cauſaȝ:vt credi fas eſt: q̄ q; terra ipſa ſuapte virtute pręliorum concitatrix eſt ı poeta fingit gigantes illic ſepultos ſubter anhelare:ſed eſt ratio naturalis nam cum omnis ille tractus ſit ſulphureus & cauernoſus impulſu ventorum illic cauſatur ignis qui quęrens maiorem locum ingredi luctat & cum habebat obſtaculum fit murmur & mo

Primores adſunt capuæ.docet ille tepentes
Vnde ferant nomen baiæ:comiteq; dediſſe
Dulichię puppis ſtagno ſua noia monſtrat.
Aſt hic lucrino manſiſſe vocabula quondam
Cocyti memorat:medioq; in gurgite ponti
Herculeum cōmēdat iter:qua diſcidit æquor
Amphytrioniades armentivector iberi.
Ille olim populis dictū ſtygia nomine verſo
Stagna iter celebrē nūc mitia mōſtrat auernū
Tū triſti nemore atq; ūbris nigrātibus horrēs
Et formidatus volucri lœtale vomebat
Suffuſo virus cœlo ſtygiaq; per vrbes.
Religione ſacer ſæuum retinebat honorem.
Hic vicina palus fama eſt acherōtis ad vndas
Pandere iter:cæcas ſtagnāte voragine fauces
Laxat:& horrendos aperit telluris hiatus
Interdūq; nouo perturbat lumine manes.
Ac iuxta caligante ſitu longūq; per æuum
Infernis preſſas nebulis pallente ſubvmbra
Cymmerias iacuiſſe domos:noctēq; ꝓfundā
Tartareæ narrant vrbis:tum ſulphure& ignī
Semper anhelantes coctoq; bitumine cāpos
Oſtentat tellus atro exundante vapore
Suſpirans:vſtiſq; diu calefacta medullis
Eſtuat:& ſtygios exalat in aera flatus.
Parturit:&tremulis metuēdū exibilat antris.
Interdumq; cauas luctatus rumpere ſedes
Aut exire foras ſonitu lugubre minaci
Mulciber immugit:laceratq; viſcera terræ
Mādit.& exeſos labefactat murmure mōtis.
Tradūt herculea ꝓſtratos mole gigantes
Tellurē ĩiectā quatere:& ſpiramine anhelo
Torreri late campos:quotieſq; minātur
Rūpere cōpagē ĩpoſitā expalleſcere cœlum.
Apparet prochyte ſęuum ſortita numanta.

Apparet procul inarime quæ turbine nigro
Fumantem premit iapetū:flāmaſq; rebelli
Ore eiectantem:& ſiqñ euadere detur
Bella ioui rurſus ſuperiſq; iterare volentem.
Monſtrantur veſeua iuga.atq; i vertice ſūmo
Depaſti flāmis ſcopuli:fractuſq; ruina
Mons circum:atq; ætnæ fatis certantia ſaxa.
Nec non miſcenū ſeruantem idea ſepulchro
Noia:& herculeos videt ipſo i littore baulos.
Miratur pelagiq; minas terręq; labores.
Quæ poſtq̄ pſpecta viro regreſſus ad altos
Inde pherecyadū muros & frondentia læto
Palmite deuaſtat nyſea cacumina gauri.
Hinc ad chalcidicā trāſfert citus agmia nolā.
Campo nola ſedet crebris circundata in orbē
Turribus.& celſo facilem tutatur adiri
Planiciem vallo.ſed qui non turribus arma
Defēdēda daret:verū vltro mœnia dextra
Protegeret marcellus opē auxiliūq; ferebat.
Iſque vbi agenoreā pcul aduentare p æquor:
Et ferre ad muros nubē videt arma cruentus
Hoſtis adeſt:rapite arma viri clamatq; capit
Circūſtāt rapidi iuuenes:aptātq; fremēti (q;
Sanguineas de more iubas:ſonat inde citato
Agmina diſponēs paſſu.tu limina dextræ
Seruabis portę nero:tu conuerte cohortes
Ad leuam patrias & larinatia ſigna
Clarum volſcorum tulli decus.aſt ubi iuſſo
Per tacitum ruptis ſubita vi fundite portis
Telorum ī campos nimbū.ferar ipſe reuulſa
In medios:equitūque trahā certamina porta
Dūq; ea marcellus:iā clauſtra euellere pœni
Et ſcalis ſpretos tentabāt rumpere muros:
Inſonuere tubę paſſim:clamorq; virorum:
Tinnituſque ſimul litui:raucoque tumultu
Cornua & in mēbris cōcuſſa furētibus arma.
Fertur acerba lues diſiectis incita telis
Effuſęque ruunt inopino turbine turmæ
Improbus vt fractis exūdat mollibus amnis:
Propulſum vt borea ſcopulis īpigitur ęquor:
Vt rupto terras inuadunt carcere venti.

tus terrę:vt eſt in aere cū ignis conceptus cōflictu vētoꝝ in corpore nubium erūpens facit tonitruū & coruſcationes.ex modico aere multū gignit̃ ignis pp extēuationē:iō poetę fingūt vulcanū habere ſuā officinā i lipare inſula & gigātes fulmine deiectos& flagrātes ſuppoſitosmōtibus & iſulę cāpanię & ſicilię: quoniā ignis naturaliter cōcept⁹ inde egredit̃. Torreri.cōburi. Cōpagem terrā ſup impoſitā.Expaleſcet̃. fieri pallidū egrediēte fumo. prius .n. egredit̃ fum⁹ ide pura flāma.Prochyte.ante miſcuū: prochyta.iacet iſula a pythecuſis quādoq; diuulſa.vnde nomē accepit ſub qua fingit poeta vrgeri & cōprimi numāta gigātē.Inaryme inſula eſt cāpanię ſub qua iacet iapetus.Veſeua iuga.veſeuus mons cāpanię q Tito cęſare iperāte cōflagrauit.Strabo ait his locis icūbit mōs veſuuius amœniſſimis habitat⁹ agris excepto cacumine id magna ex parte planiciem habet nullū fructum ferētem.habet cineres cauernoſaq; monſtrat antra cōbuſtis ex petris vt color indicat q̄s ignis abroſerit:dicit̃ veſęu⁹ veſbius & veſuui⁹: de cuius cōflagratione Martia.extat epigrāma Hic ē pāpineis viridis mō veſbi⁹ vmbris.Saxa certātia.pumices q etiā ex ętna euomūt̃. Fatis ętnę:ſaxis & pumicibus quos appellat fata ętnę: quoniam cum ille mons cōburitur & pumices emittit videtur conſumi& fato quodā afſici.i.interitu.inde fatū appellamus interitum. Martia.Hanc montē fatis magni pręferre catonis Fama pōt.certo tibi dicimus & tecū.Miſęnū.eſt pmontoriuȝ ppe cumas denominatū a miſęno troiāo illic ſepulto vt canit.V. Idea troiana.Baulos.bauli oppidū cāpanię conditū ab hercule ac denomiatū a bub⁹.Muros pherecia dū.cumanoꝝ neapolitanorūq; a pherecide duce eorū q i italiā nauigātes ea loca incoluerūt. Gauri.gaur⁹ mōs cāpanię ſupra nolā vitib⁹ cōſitus:iō ait.Nyſea cacūina.i.bacchica:qm̄ a nyſa vrbe bacch⁹ appellat⁹ ē dionyſi⁹.Nolā chalcidicā.quā tenuerūt chalcidēſes q ſūt i euboia. Cāpo nola ſedet.deſcribit ſitū nolę. Celſo vallo.alto muro.Sed q nō turrib⁹.i. aderat marcellus p̄tor q dextra nō muris tutari nolā audebat erupit.n.e portis iſtructa acie.ac hoſtes iſugam vertit.Agenoreā.punicā.Aequor.planiciē. Nubē.globū militū.Hoſtis.annibal.Fremēti.marcello hoſtib⁹ irato.Nero.de hoc nerōe habebimus i morte aſdrubalis.ad tres portas i hoſtes verſas inquit Liui⁹ tripartito exercitū iſtruxit. media porta robora legionū : ac romāos eqtes duab⁹ alijs portis nouos milites leuēq; armaturā ac ſocioꝝ eqtes ſtatuit:& ita iſtructi itra portas ſtabāt.Larinatia ſigna.larinates ſūt ppli in latio de qbus dictū eſt.Tulli de hoc tulho rege volſcoꝝ ſupra habuim⁹ a quo habuit originē.

M.T.Ci.Iuſſo.iubeo ſiue iuſſero iuſitatũ ẽ ver
bũ iuſſo:ſed imitaẽ Vir.apud quẽ ęneas ait.Cę
tera qua iuſſo mecũ manus inferat ardẽs.Inſo=
nuere tubę.ſucceſſit ad muros acies punica in
quit Liuius patefacta repẽte porta marcellꝰ ſi=
gna canere clamorẽqꝫtolli ac pedites primũ de
inde eqtes quãto maxie poſſent impetu in ho=
ſtem erũpere iubet ſatis terroris tumultuſqꝫ in
aciẽ mediã itulerũt.Lues cõcita.ipſi milites mo
ti ad irã erũpebãt afferẽtes luẽ & dãnũ hoſtibꝰ.
Ruũt.cũ duabus circa portis.ingt Liuius.P.Va
lerius flaccus.& C.aurelius legati i cornua ho=
ſtiũ erupere addidere clamorẽ lixę caloneſqꝫ&
alia turba cuſtodiæ ipedimentũ appoſita . duo
milia&.cc.hoſtiũ cęſa.qdam autores ſũt nõ plꝰ
vno romanos amiſiſſe:ãnibal ſpe potiũdę nolę
adẽpta cũ accerras receſſiſſet marcellꝰ ex tẽplo
clauſis portis cuſtodibuſqꝫ diſpoſitis neqꝫ egre
deretur q̃ſtionẽ in foro de his q clã i colloquijs
hoſtiũ fuerãt habuit ſupra.lxx.dãnatos ꝓditio
nis ſecuri pcuſſit bonaqꝫ eorũ publicauit:& ſũ=
ma reꝫ ſenatui tradita cũ oĩ exercitu ꝓfectꝰ ſu
pra ſueſſulã caſtris poſitis cõſedit.Improbis vt
fractis.marcellũ magno ĩpetu erũpẽtẽ ĩ pœnos
cõparat fluuio trãſcendẽti ripas & mari vento
ſpacto in ſcopulos.Molibꝰ.aggere & ripis. Im
probus.noxiꝰ & inũdatiõe agros deuaſtãs . De
iectionẽ.i.nõ poterat annibal deijcere romãos
ac reprimere q inſtabant vrgẽte marcello.Dux
dardanus.marcellus romanus.Attonito. currẽ
ti.perge age.verba marcelli hortãtis ſuos.Dex
ter ꝓpitius.Sta.verba marcelli ꝓuocãtis anni=
balẽ fugiẽtẽ ad ſingulare certamen.Iuueni bar
ceo.ãnibali q hẽbat originẽ a barca:adde ẽt qꝛ
eiꝰ pr̃ amilcar barca cognomiabaẽ.Honor:erat
qppe honor cõgredi cũ marcello & ꝑciũ piculi
magnũ erat victoria .ſ. de marcello q retulerat
ſpolia opima ioui feretrio:& erat vir fortiſſimꝰ
& mſti noĩs.Sup̃ma fata.mortẽ.Siſtere.retineẽ
Perculſos.aio cõſternatos & vertẽtes terga.Si=
niſtris.iſœlicibꝰ nobis:qm̃ nimia capuę bona
& luxus vires noſtras pdiderũt.Eſt decori. qm̃
fugiendo amittitis gloriã partã.Nil fidũ . rex aſ
ſyrioꝝ adhortãs ſuos ad pugnã vt ẽ apd xeno=
phõtẽ li.iij.dixit.Stultꝰ ẽ ſiqs vitę appetẽs ſe fu
gę cõmiſerit cũ nõ ſit ignarꝰ victoria pari ſalu=
tẽ:ac mortẽ fugiẽtes magiſq̃ manẽtes oppeteẽ.
Meruiſtis.ſ.opa vr̃a& rebꝰ fortiter geſtis:vt oĩs
italia in nos irrueret & ita romãos attriuiſtis vt
nullã ſpẽ pacis habeatis:& locꝰ eſt ab vtili ergo
fortiter pugnãdũ ẽ qa fugiẽtibꝰ nullũ ẽ tutũ pfu
giũ.Pacis.ſ.faciẽdę cũ romanis.Iuuenis pedia=
nus.alludit ad pedianũ aſconiũ q patauinꝰ fuit
& originẽ ducebat a polydamãte troião. is ha=
bitus ẽ orõnũ Ciceronis veriſſimus interpres.
& Virgiliani opis acerrimꝰ defenſor . Anteno=

Nec terrente libys viſu armorũque virũque
Deiectum ſperare valet.dux dardanus inſtat
Attonito progreſſus equo tergiſque ruẽtum
Incũbens haſta.ſocios nunc voce fatigat (ẽ
Perge age fer greſſus:dexter deus horaqꝫ ni a
Hac iter i muros capuæ.nunc rurſus in hoſtẽ
Conuerſus ſta.quo raperis? non terga tuorũ
Te ductor libyę increpito.ſtat cãpus & arma
Et mars in manibus dimitto a cede cohortes
Spectemur ſoli:marcellus prælia poſco.
Sic rector latius:iuueniqꝫ inuadere pugnã
Barceo ſuadebat honor:preciumque pericli.
Sed non hæc placido cernebat pectore iuno.
Ceptoque auertit ſuprema in fata ruentem
Siſtere perculſos ille & reuocare laborat.
Tales ne e gremio capuæ tectiſqꝫ ſiniſtris
Egredimur? ſtate o miſeri quis gloria ſumma
Dedecori eſt:nil vos hodie mihi credite terga
Vertentes fidum expectat.meruiſtis vt omis
Ingruat auſonia:& ſęuo mauorte paraſtis
Nequa ſpes fuſos pacis vitæqꝫ maneret.
Vincebat clamore tubas:vociſque vigore
Quãuis obſtructas ſęuus penetrabat in aures
Polydamanteis iuuenis pedianus in armis
Bella agitabat atrox:troianaqꝫ ſemia & ortus
Atque antenorea ſeſe de ſtirpe ferebat.
Haud leuior generis fama:ſacroqꝫ timauo
Gloria & euganeis dilectum nomen in oris.
Huiꝰ pater eridanus venetæqꝫ ex ordie gẽtes
Atqꝫ apono gaudẽs populus ſeu bella cieret
Seu muſas placidus doctęqꝫ ſilentia vitę
Mallet:& aonios plectro mulcere labores.
Non vllũ dixere parem:nec notior alter.
Qui poſtq̃ effuſis vrgens veſtigia frenis
Pœnorũ iuxta galeã atque inſigne perempti
Agnouit ſpoliũ pauli:puer illa gerebat
Non paruo lętus ductoris munere cinyps.
Dilectus pœno cinyps.quo gratior ora
Non fuit:ac nulla nituit plus fronte decoris.
Quale micat ſempqꝫ nouũ ẽ qđ tyburis aura
Paſcit ebur:vel qui miro çandoris honore

Lucet in aure lapis rubris aduectus ab indis.
Quē poſtꝗ egregiū criſtis & caſſide nota
Fulgentē extremo pedianus in agmie vidit
Cū ſubita ante oculos pauli emeriſſet imago
Sedibus infernis.amiſſaq; poſceret arma:
Inuadit frendens tu ne ignauiſſime ſacri
Portabis capitis:quę nō ſine crimie veſtri:
Inuidiaq; deū geſtaret tegmia ductor:
En paulus.vocat ideviri ad ſpectacula manes.
Et fugiētis agit coſtis penetrabile telum.
Tum delapſus equo galeā atq; inſignia magni
Conſulis abrumpit dextra:ſpoliatque,viderē.
Soluitur omne decus lœto:niueoſq; per artus
It ſtigius color:& formę populatur honores.
Ambroſię cecidere comę.violataq; ceruix
Marmoreum in iugulū collo labente recūbit.
Haud ſecus oceano rediens cytheręius ignis
Cum ſeſe veneri iactat ſplendore refecto
Si ſubita inuadat nubes hebetatur & atris
Decreſcens tenebris languentia lumia cōdit.
Ipſe etiā capta pedianus caſſide nudos
Attonitus ſtupet ad vultus.iraſq; coercet.
Tum galeā magno ſociū clamore reportans
Immitem quatiebat equum ſpumantia ſeuo
Frena cruentātem morſu:cui turbidus armis
Obuia marcellus rapido tulit ora tumultu.
Agnoſcenſque decus:macte o virtutis auitę
Macte antenoride nunc inquit rapta petamus
Quod ſupeſt libyci ductoris tegmia: & ardēs
Terrificis ſęuam fundit ſtridoribus haſtam.
Nec forſan voti vanus foret:obuia ni vis
Geſtaris oppoſito tenuiſſet corpore telum:
Qui dum vicinis ductorem protegit armis
Tranſabijt nō hunc ſitiēs grauis haſta cruorē.
Ingenteſq; minas mutata morte peregit
Auehitur raptim ductor diſcriminę lœti
Turbatus:curſuq; ferens ad caſtra capeſſit
Iamq; fugę īmodicus tendit certamie greſſū
Pręcipitem verſis pœnorum exercitus armis
Aſſequitur telis hoſtis:longaſq; viritim
Exaciant iras cladum:cœloq; cruentos

rea. quoniā antenor cōdidit patauiū. Haud leuior.q. d. gloria ꝓpius pediani reſpōdebat famę maiorꝝ ſuorꝝ ꝗ clari fuerūt. Timauus naſcit̄ in noricorꝝ alpibus ſecat deinde agleienſes agros quē vſurpāt poetæ pro prenteſia fluuio pātauino.Sacro. ꝓpter troianos qui primauū ingreſſi ſunt eā orā italiæ ſacraq; iiuſerunt. euganei dicūtur genere ꝓſtātes de ꝗbus dictu ē.aponus fōs i agro patauino.Martialis.Cēſet̄ aponi liuioſuo tellus:& Lucanus.colle ſedens aponus. Silentia ip̄a ſtudia & ocia litterarꝝ:quoniā valebat ingenio ac dextra alludens vt dixi ad pedianū alconiū virꝝ litteratiſſimū.Aonios labores.cātus pierios & verſus. Ductoris.annibalis qui cynipi galeā æmilij pauli donauerat.Quale micat. huius pulchritudinē ac venuſtatē cōpat ebori ac margaritis.Tyburis aura.quoniā fiebat cādidi⁹ebur aura tyburtina.Martialis.Tybur i herculeū migrauit nigra liquoris.Oīa dū fieri cādida credit ibi.Miro honore cādoris.quoniā margaritarum omnis dos eſt i candore vt ſcribit plinius. Sunt aūt partus cōcharꝝ.vt idē dicit pro qualitate roris accepti.vnio& margarita idem:quoniā vt ait Plinius i vna concha nulli duo repeiiuntur indiſcreti nomen vnionum romanæ impoſuere delitiæ.impoſitum autē fuit hoc nomē magnis.margaritis romę bello iugurtino:vt Helius ſtilo ſcriptū reliquit.In aure quoniam mulieres quondā i auribus ſuſpendebant ad luxū & magnificētiam oſtētationem:& procerioribus īquit Pli.ſua gratia elēchos appellāt faſtigiata lōgitudine hos binos ac ternos auribus ſuſpendere fœminarꝝ glīa ē.vñ dicit Hor in ſer.filium eſopi diluiſſe aceto inſignē bacā detractā ex aure metellę:& de cleopatra hoc idē ſcribit Pli.Rubris vndis:a mari rubro præcipue inquit Pli.laudātur margaritę circa arabiā in perſico ſinu maris rubri.Caſſide nota:quoniam fuerat pauli æmilij.Extremo ī margine:i vltimo ordine vbi cinyps puer erat tyro: hoc nomē ſūptum eſt a cinyphi flumi . aphricæ. Veſter ductor.i.nō mō tu idignus es galea pauli:ſed etiā ānibal niſi cū magno crimie ac iu.dia deorū.En paul⁹ ironice & ex ſtomacho.ecce inquit qui videt̄ dign⁹ ſpolijs pauli.Manes. aiam pauli.Fugiētis:cyniphus.Stygius:niger quia moriebatur.Ambroſię.diuinę:ſic Virgi.de venere. Ambroſięq; comę diuinū vertice odorē ſpirauere.Ambroſia ſumit̄ a poetis ꝓ poculo diuino. ē etiā frutex dēſum ac ramoſū.Haud ſec⁹:morientē puerꝝ & dec⁹ formę lęthio amittentē cōparat lucifero cuius fulgor nubiū oppoſitiōe hebetat̄ Cytherei⁹ ignis : lucifer qui dicit̄ ſtella veneris. Cui:pediano.Macte o virtutis auitę:verba marcelli i laudē pediani.Antenoride : patauine & ꝗ habes originē ab antenore.Ferarꝫ:elephantum

Sub cuſpide ictu.quoniam viderunt annibalẽ fugientem.Ingens eo die . inquit Liuius res ac neſcio an maxima illo bello geſta ſit:non vinci .n.ab annibale vinci ſolitis difficilius fuit q̃ poſtea vincere. Decori martis.i.dicebant marcellum eſſe ſimilẽ marti.Quanto hanc. querimonia:& indignatio annibalis de turpi fuga.Eluerim.purgauerim hoc dedecus. Statuis.iudicas me dignũ tã turpi morte poſtvictorias mihi hacten⁹ cõpatas.Voſq;. vertit ſermonẽ ad milites effœminatos campano luxu.Non degener ipſe iquit annibal ego non degeneraui a meis geſtis & non verti ſigna victricia romãis:nec illis dedi terga ſed vobis quos prœliũ fugere videbã praeter decorum.Priſci martis. victoriae & animi quem prius ĩ marte habuiſti o miles. Euentus graues.clades:nam in cęteris prelijs romãi ſuccubuerãt.Primo munere victoria quę videbatur eẽ munus dei. Tollit. erigit aĩos & bene ſperare incipit. Ante oĩs.illi dederunt pœnas q ſe abſconderant ne ad bellum mitterẽtur. Dulcedine vitę.tangit hiſtoriam de captiuis in pugna cãnenſi a quibus ſcribit Liuius miſſos fuiſſe legatos romã vt redimerentur:quod cum renuiſſent patres vnus ex his domũ abijt q fallaci reditu in caſtra iureiurando ſe exoluiſſet:qđ vbi innotuit relatũq; eſt ſenatui oẽs cenſuerunt cõphẽdẽdũ & cuſtodib⁹ publice datis deducẽdum ad annibalem.alia fama eſt inquit decem remanſiſſe q per cauſam recognoſcendi nomina captiuorum ad annibalẽ ex itinere regreſſi religione exoluiſſent ſeſe de his dedendis magna contentione actum in ſenatu eſſe victoſq; paucis ſententijs &c.meminit etiã Cicero hui⁹ rei in.iij.de officijs. Iurata.quoniã iurauerãt ſe redituros.Gentem.ſ.romanam:qm̃ illos ad pœnum remiſerũt qui iuſiurandũ violauerãt fuere etiã puniti milites q cogitauerãt patriã deſerere ſuaſu metelli.Dec⁹ capitis.i. oĩa ornamenta muliebria vt ãnulos armillas & cętera id genus.Haud tãta feciſſe viros.ſẽſus ẽ:viri nõ ęgre ferebãt ſe ĩ tali tẽporis cõditiõe ſuperari a mulierib⁹ q̃ ꝓ cõi ſalutẽ ꝓpria cõferebãt ornamẽta ad vſum belli:& iõ ait bellaq; miniſtrãt. Sorte laudis.nã maiorẽ laudẽ fortitę videbanẽ mulieres q̃ hoſes.Lętanẽ.ſ.romãi ceſſiſſe facto mulierũ ituro ĩ ſæcula.In mediũ.in cõe & ad belli vſum quẽadmodũ fecerãt mulieres.Vtię melioris.lautioris nil relinq̃bãt domi quo lauti⁹ viuerẽt:cõis qppe ſal⁹ priuata voluptate & lautia erat illis ãtiqor q etiã vitã ꝓpriã effundere cupiebãt.Sine nomie.i. ignobiles & vulgares. Addũt ſpem miſeris. Liui⁹ ait.Qu.Fabi⁹ ꝑtor legatus a delphis Romã redijt: reſpõſumq; ex ſcripto recitauit:diuiſq;:q̃ i eo erãt:qb⁹ quoq;

Certatim oſtentant & diis vltoribus enſes.
Ille dies primo docuit quod cedere nemo
Auderet ſuperis martis certamĩe ſiſti
Poſſe ducẽ libyæ.raptant curruſq; viroſq;
Maſſylãq; feram:& viuis auulſa reportant
Tegmia bellãtũ atq; abeũt ſub cuſpide terga
Cõtenti vidiſſe ducis.tũ martis adęquant
Marcellũ decori:graditur comitãte triũpho
Maior q̃ ferret cum victor opima tonanti.
Inde furẽs poſtq̃ vallo vix depulit hoſtem
Ductor agẽoreus:quãdo hãc q̃toq; cruore
Hoſtili labẽ eluerim:mea terga videre
Cõtigit auſoniæ:me ne ĩquit ſumme deorũ
Poſt trebiã ſtatuis iam triſti funere dignũ?
Voſq; iuicta diu nũc heu ſine marte iuuẽtus
Debellata bonis capuę:nõ degener ipſe
Geſtorum auſoniis verti victricia ſigna.
Vobis terga dedi:vidi cum ad bella vocarẽ:
Nõ ſecus atq; italo fugere a ductore pauẽtes
Quid reliquũ priſci martis tibi:q̃ dare terga
Me reuocãte potes? fũdebat talia pœnus:
Et latiæ ſeſe nolana ad mœnia turmæ
Portantes ſpolia in ſigni clamore ferebant.
At cõſueta graues per longũ audire ſuorũ
Euẽtus roma:& nũq̃ recreare ſecundis.
Allato tandem fauſtæ certamine pugnę
Erigitur:primoq; deum ſe munere tollit.
Ante oẽs pigra in martẽ fugiẽſq; laborum
Dum bellũ tonat:& ſeſe furata iuuentus
Dat pœnas latebrę:tũ qui dulcedine vitæ:
Inuenere dolos:iurataq; fœdera pœno
Corrupere notant:& purgant crimĩe gentem
Punitur patriã meditandũ linquere terrã
Cõſiliũ infœlix.ſceierataq; culpa metelli.
Talia corda virũ:ſedenĩ nõ fœmia ceſſit
Mente æquare viros.& laudis poſcere partẽ
Oĩs præ ſeſe portans capitiſq; manuſq;
Antiquũ decus:ac direpta monilia collo
Certatim matrona ruit:belloq; miniſtrant:
Haud tanta ceſſiſſe viros in tempore tali
Laudis ſorte piget:factoq; ĩ ſęcula ituro

Letantur tribuiſſe locū.tum celſa ſenatus
Subſequitur turba ĩ mediū certamĩe magno.
Priuatę cumulãtur opes:nudare penates
Ac nihil arcanos vitę melioris & vſus
Seposuiſſe iuuat.coit & ſine noĩe vulgus
Corpore ſic toto ac mẽbris roma oĩbus vſa
Exangues rurſus tollebat ad ęthera vultus.
Addũt ſpẽ miſeris dulcẽ parnaſia cyrrha
Portantes reſponſa viri.nam lęta ferebant
Exaudiſſe adytis ſacra cum voce tonaret
Antrũ:& mugiret phœbo iã ĩtrata ſacerdos
Soluite gẽs veneris grauiores corde timores
Aduerſa: & quicqd duri ſub marte manebat
Exauſtũ ẽ vobis.reſtant leuiora laborum.
Et ſine pernicie terror.diis vota: preceſq;
Ferte modo:& tepidos aris libate cruores
Neu date terga malis.aderit gradiuus:& ipſe
Delius auertet propiora pericula vates.
Troianos notus ſemper minuiſſe labores.
Sed vero:ſed enim ante oẽs altaria fument
Centum feſta ioui centũ cadat hoſtia cultris.
Ille trucem belli nubem: ſequaſque procellas
In libyam violenter aget.ſpectabitis ipſi
Egida turbato quatientẽ in prælia mundo.
Aſt ea parnaſi poſtquã clamata ſub antris
Allatum.vulgique deus peruenit ad aures:
In capitolinas certatim ſcanditur arces.
Sternũturq; ioui:& delubrũ ſãguĩe honorãt.
Tum peana canũt.reſpõſaq; fida precantur.
Interea aſſuetis ſenior torquatus in armis
Sardinas patrio quatiebat milite terras.
Nanque ortũ iliaca iactans ab origine nomẽ
In bella hãpſagoras tyrios renouata vocarat.
Proles pulchra viro:nec tali digna parente.
Oſcus erat cuius fretus fulgente iuuenta
Ipſe aſper paci crudos ſine viribus annos
Barbarici ſtudio ritus refouebat in armis.
Iſque vbi torquatum raptĩ properata ferẽtẽ
Signa videt:pugnęq; auidas accedere dxtras
Fraude loci nota latebroſa per auia ſaltus
Euolat:& profuſa fugę cõpendia carpens

modis ſupplicaretur.Tũ ſi ita facitis romaniq; veſtrę res meliores:fortioreſq; erũt:magiſq; ex ſẽtentia reſpu.veſtra pcedet:victoriaq; duelli populi romãi erit.apollini donũ mittitote:deq; pda manubijs:ac ſpolijs honores habetote. hæc vbi ex gręco carmine interptata recitauit:ſenatus decreuit:vt hæ res diuinę: ſupplicationeſq; prio quoq; tẽpore fierent.Antrũ. Strabo loqns de templo apollinis delphici ait.Autores certi memorant diuinũ ipſũ domiciliũ pfundam & curuã eſſe ſpeluncam: nõ admodũ lato ore patentẽ. vñ aura refertur ſacro efflante numine. Intrata phœbo.i.hauſto diuinandi ſpiritu. Soluite gens veneris.oraculũ datũ romãis ab apolline delphico.Exhauſtum.finitũ.Libate.i. mactate oues ad aras apollinis.Sternũtur.fiunt lectiſternia in tẽplo Iouis capitolini: & apolinis. Peana.laudes apollinis.Interea aſſuetis.tranſit nunc poeta ad bellũ ſardoum cũ nũciatũ eſſet punico ſenatui in hiſpania rẽ male geſtaꝫ:oĩſq; ferme hiſpanos ad romanos defeciſſe:erant: q Magonẽ cũ claſſe cõpata:& copijs omiſſa italia ĩ hiſpaniã auerterẽt:cũ ſardinię recuperãdę tẽpẽtina ſpes iniecta eſt.paruũ ibi exercitũ romanũ eſſe.nã diſcedebat Cornelius prætor:& feſſi animi ſardoꝝ erãt diuturnitate iperij.nã graui tributo:& iniqua frumenti collatione opprimebantur.clãdeſtina legatio ad pœnos per prĩcipes ſardinię miſſa fuerat maxime eam rẽ moliẽte hãpſagora:qui tũ auctoritate atq; opib9 lõge prim9 erat: his nũcijs pe vno tpe turbati: erectiq; Magonẽ cũ claſſe ſua:copijſq; in hiſpaniã mittunt.in ſardinia Aſdrubalẽ cognomẽto caluũ eligũt ducem.& tantũ ferme copiarũ quãtum Magoni decernunt. Cũ romã eſſet allatũ ſardos ad defectionẽ ſpectare miſſus eſt eo Titus Manlius Torquatus qui bis cõſul:cenſorq; fuerat:ſubegeratq; in conſulatu ſardos:ideo dicit poeta aſſuetis armis.Interea.dũ talia ĩ italia gerunť.Patrio milite.romão & italo.Nãq; ortũ iliaca.narrat poeta quẽadmodũ hampſagoras miſſa legatiõe vocauerat carthaginẽſes. Iliaca. qm̃ quidã ilienſes ſardinię partẽ habitarẽt. celeberrimi ingt pli.i ea populoꝝ ilienſes.Reuocata.renouata:qm̃ prius fuerat bellũ:amiſerãt.n. carthaginẽſes ſardiniã & Siciliã.Proles pulchra viro.ipi hãpſagorę fili9 erat nomie oſc9. Cui9. oſci.ſ.iuuenili ętate ac robore fret9 pater.Aſper paci.inimic9 paci.Studio barbarici rit9.vt barbari faciũt.Stra.ait cũ peſtilẽtib9 in locis exercitũ aſſidue nutrire minie cõducat.reliquũ aũt eſt illis iperatorib9:vt exercitus ductẽt artibus quibuſdã:& qdẽ barbaroꝝ morẽ obſeruantes. nam hi poſt latrociniũ dies complurimos prædæ nundinas celebrant tum incurſant: mul

toſcꝫ mortales in manus retrahunt. Compendia. breue iter. Inſula fluctiſono: deſcribit ſardiniã. Profundo. mari ſardoo. Enormes. viles: & interdũ peſtilẽtes. Sub imagine plãtæ. nã ſardinia eſt ad ſimilitudinẽ humani veſtigij: & ideo ichnuſa dicta ẽ: ichnos. n. grecę latine ſignificat veſtigiũ. vnde ſardiniã ſandaliotim appellauit Timeus ab effigie ſoleæ. Myrſilus aũt ichnuſã. ſardinia a ſardo filio herculis. q e libya veniens iſulã occupauit: & nomẽ dedit. Inde. ex hoc: q͞a habet formã veſtigij. Libyci herculis. quoniam ſex fuerũt hercules: vt ſcribit Ci. i li. de na. deo. Secũdus fuit ægyptiꝰ nilo natus: quẽ aiũt phrygias lr̃as cõſcripſiſſe: de hoc itelligit poeta. Teucri. troiani: q i ſardinia dicti ſunt ilięſes. Claſſe paterna. memorię ꝓditũ ẽ inqt Stra. Iolaũ pleroſcꝫ aducẽtẽ herculis filios huc applicuiſſe: & cum iſulæ accolis barbaris cohabitaſſe: q na tiõe tuſci erãt. ide iolẽſes vocati ſunt. Theſpiadũ. filioꝝ herculis: de qbꝰ dictũ ẽ. illic teſpiadũ docuit ſubmitterẽ colla nepotes. Fama eſt: nũc dicit ariſteũ veniſſe i ſardiniã filiũ cyrenes nymphæ & apollinis. Actęõ fuit filius Ariſtei ex autonoe filia cadmi: q cũ vidiſſet dianã nudã cõuerſus ẽ ab ea i ceruũ: & a proprijs laceratus ẽ canibus. vt canit Oui. Spectatę. viſæ a ſe i fonte. Oui. Inſcius actęon vidit ſine fraude dianã. Nouitate mali. quoniã actęonẽ verſum i formã cerui canes lacerarũt. Sardoos receſſꝰ: ſeceſſiſſe i ſardiniã. Pura ſerpẽtũ. nõ ſũt ſerpẽtes i ſardinia. Triſtis cęlo ps ſardinię nõ modica aſpa ẽ: minimecꝫ trãqlla i qt Stra. Magna quocꝫ ps agrũ hẽt rebus oĩbꝰ fœlicẽ ꝑcipue tritico. locoꝝ quoꝗ virtuti malignitas qdã obſtat. Inſula. n. ęſtiuo tpe morboſa ẽ in locis maxie fœcũdis. Viciata. corrupta ꝓpter paludes: quaꝝ exhalatio iſulã ĩficit. Torrida. ſicca i ea pte q̃ vergit ad italiam. Pallida. pp nimios æſtꝰ ſole cãcrũ aſcẽdẽte. & flãte auſtro: q ẽ calidꝰ & hũidꝰ. Cętera. ſ. ps ẽ cereri docilis. Hoc habitu. qualitate ac natura ſoli. Hoſtis. hãpſagoras: & filiꝰ oſcus. Sidonia tæla. ſubſidiũ punicũ. Iberos. hiſpãos: q cũ veniſſent aĩos hãpſagorę auxerũt. & iã apto marte pugnare cupiebat: cũ priꝰ p iuia & laltꝰ latuiſſet. Longũ. videbatẽ hãpſagorę lõgũ illd̃ tp̃s: quo tendebat ĩ hoſtẽ tãtus erat ardor pugnę. Coire. ſimul ire. i hoſtẽ coĩmꝰ. Exptos. quos i alijs ꝑlijs fuerãt expti: cũ torquatꝰ iſulã ſubegiſſet i cõſulatu Inde. poſtq̃ vẽtũ ẽ ad ẽſes. Sed vos calliope. repetit votũ Sylliꝰ narraturus laudẽ Ennij: q p id tp̃s i ſardinia ſub Torquato militabat cẽturio. Facta viri. Ennij. meſſapus fuit rex apulię & calabriæ: a quo meſſapia. Latiæ vitis. erat centurio Ennius. centuriones vitem pro inſigni geſtabant. Hiſpida. inculta. Rudię. oppidum ca-

Occulta tegitur valle: & frõdẽtibus vmbris.
Inſula fluctiſono circũuallata profundo
Caſtigatur aquis: cõpreſſacꝫ gurgite terris
Enormes cohibet nudę ſub margine plantę.
Inde ichnuſa prius grais memorata colonis.
Mox libyci ſardus generoſo ſanguine fidens
Herculis ex ſeſe mutauit nomina terræ.
Affluxere etiam: & ſedes poſuere coactas
Diſperſi pelago poſt eruta pergama teucri.
Nec paruũ decus aducto cũ claſſe paterna
Agmie teſpiadum terris iole dediſti.
Fama eſt cũ laceris actęon flebile membris
Suppliciũ lueret ſpectatę infonte dianę
Attonitũ nouitate mali fugiſſe parentem
Per freta ariſteum: & ſardoos iſſe receſſus.
Cyrenẽ mõſtraſſe ferunt noua littora matrẽ.
Serpentum tellus pura ac viduata venenis.
Sed triſtis cœlo: & multa vitiata palude.
Qua videt italiam: ſaxoſo torrida dorſo
Exercet ſcopulis late freta: pallidacꝫ intus
Arua coquit nimiũ cãcro fumãtibus auſtris:
Cætera propenſæ cereris nutrita fauore.
Hoc habitu terræ nemoroſa per inuia crebro
Torquatum eludens hoſtis ſidonia pugnæ
Tęla expectabat: ſocioſcꝫ laboris iberos:
Qui poſtq̃ appulſis animos auxere carinis:
Haud mora prorũpit latebris: aduerſacꝫ late
Agmina ihorreſcũt: longũcꝫ coire videtur.
Et cõferre gradum media iteruall a patentis.
Corripiunt campi properatis eminus haſtis.
Donec ad expertos enſes fidiſſima tæla
Peruentum. dura inde lues. cedũtcꝫ: cadũtcꝫ
Alternicꝫ animas ſęua i mucrone relinquũt.
Nõ eqdẽ inumeras cędes: totocꝫ horrida fcã
Sperarim tanto digne pro nomine rerum
Pandere: nec dictis bellantum ęquare calorẽ.
Sed vos calliope noſtro donate labori
Nota parum magni longo tradantur in æuo
Facta viri: & meritũ vati ſacremus honorem.
Ennius antiqua maſſappi ab origine regis
Miſcebat primas acies: latiæque ſuperbum

labriæ patria Ennij:vt etiam Strabo.Scribit:Cato cēſorius didicit litteras græcas ab Ennio:qui ſcripſit annales:quos per cōpita vrbis.Qui.Vargunteius pronunciare ſolebat:huius Ennij meminit Lucre. libro primo.Ennius vt noſter cecinit:qui primus amœnam Detulit ex helicone perēni flore coronam. Vates vt thracius.Orpheus tempore quo nauigauit cum argonautis.Cyzicus rex in propontide: a quo cyzicus nomen accepit.inſula duobus pontibus quondam iuncta continenti.hoſpitio excepit argonautas:vt canit.V.Flaccus:in quos profectionem parentes:cum nondum ſoluiſſent e portu cyziceni furore impulſi : cum arbitrarentur adeſſe hoſtes:qui ꝓpinqui erant ipetū feceſt:quo ꝑlio cyzicus rex cecidit dolentibus poſtq̄ res cognita eſt argonautis ferunt orpheum ea nocte pugnaſſe fortiter. Argo ipſos argonautas.

Vitis adornabat dextra decus.hiſpida tellus
Miſerunt calabri rudię genuere vetuſtæ.
Nunc rudię ſolo memorabile nomē alumno.
Is prima in pugna vates:vt thracius olim
Infeſtam bello quateret cum cizicus argo
Spicula depoſito rhodopeia pectore torſit.
Spectandum ſeſe non parua ſtrage virorum
Fecerat.& dextræ gliſcebat cedibus ardor.
Aduolat ęternum ſperās fore pelleret oſcus
Si tantam labem: ac perlibrat viribus haſtam
Riſit nube ſedens vani conamina cœpti:
Et tælum procul inuentos dimiſit apollo.
Ac ſuper his nimium iuuēis: nimiūꝗ ſuperbi
Sperata hauſiſti ſacer hic:ac magna ſororum
Aonidum cura:& dignus apolline vates
Hic canet illuſtri primus bella itala verſu.
Attolletque duces cœlo.reſonare docebit
Hic latis helicona modis:nec cedet honore
Aſcreo fama ve ſeni.ſic phœbus:& oſco
Vltrix per geminū tranſcurrit tēpus arundo

Pectine.ipſa lyra & plectro. Sperans fore æternum.id eſt magna laude dignum : ſi enniū interficeret. Sacer hic.laus ennij ex ore Apollinis. Bella itala.q̄ annalibus celebrauit ſuis: quos deſideramus.pli.in.vij.ait. Sed & noſtrorum gloriam percenſeamus prior Aphricanus. Qui.Ennij ſtatuam ſepulchro ſuo imponi iuſſit:clarūq; illud nomen:immo vero ſpolium ex tertia orbis parte raptum in cinere ſupremo cū poetæ titulo legi. Nec cedet honore. maieſtate.ſcilicet carminis:vt in illo ſæculo:quo poeſis nitorem latinę linguę non habebat:fuerunt quippe poſt Ennium limatiores:politioreſq;. & magis ex arte:qua enni⁹ caruit poeticam excoluerunt:vt ennium tanq̄ quercum annoſaꝫ: vt inqt Fabi.religionis tantum cauſa miremur & antiquitatis . Ennius primus apud latinos carmen exametrum fecit. Aſcreo ſeni.heſiodo. Aſcra vicus ad heliconem patria heſiodi : quam ipſe patri illic commoranti his verbis exprobrauit: Aſcra rus miſerū peneshic helicona colebat.hiberno dir⁹:triſte ęſtu.Optabile nūq̄ helicō mōs eſt boetiæ phocidi vicinus:apollini ac muſis ſacer. Latis modis . ſonoro carmine ac heroo pede:cantuq; pierio: & ſagitta tranſfixit caput Oſci:quo mortuo ſardi terga verterunt. Barbaricum. nomen pro aduerbio . id eſt barbare ac immane gemens mortem ſibi conſciuit. Anhelum.æſtuans dolore. Vrget.ſequitur. At libyę ductor.nunc redit ad Annibalem & Marcellum. Acerras. acerræ ſunt in campania quas clanius alluit .vnde Virgiliu⁹ Et vacuis clanius non æquus acerris . conatus eſt Annibal acerranos ad deditionem allicere. Poſtq̄ vero obſtinatos vidit oppugnationem parauit.Acerrani plus animi q̄ virium habentes deſperata tutela vrbis per intermiſſa munimenta:neglectaſq; cuſtodias ſilentio noctis dilapſi per vias:inuiaq; vt terror. ducebat in vrbes campaniæ:quas in fide & officio eſſe ſciebant confugerunt.Annibal acerras incendit:atq; diripuit. Non æqui martis:quoniam parum virium habebant acerrani contra tot Annibalis copias.

Incuſſit ſeſe nuceriæ id eſt quodam impetu nuceriam inuaſit:cuius præda militi data eſt:vrbſq; direpta atq; incenſa. Caſilina.caſilinum oppidum campaniæ:quod annibal obſedit : quo præneſtini milites & cohors peruſina confugerant audita cannenſi ſtrage.Peruſini erant.cccc.&.lx.qui ad tantam cōpulſi ſunt inopiam annonæ:vt lora detractaſq; ſcutis pelles:vbi feruida molliſſent aqua mandere conarētur: nec muribus alioue animali abſtinerent:& omne herbarum radicūq; genus aggeribus infimis muri eruerint:& cū hoſtes obaraſſent quicquid herbidi terreni extra murum erat raporum ſemen iniecerunt:vt Annibal: egone vſq; dū ea naſcantur ad caſilinū ſeſſurus ſum exclamaret:q nullā antea pactionem auribus admiſerat tū demū ſecū agi paſſus ē de redemptione liberorum capitum. Obluctatus . ipſe Annibal cū diu obluctatus eſſet his qui defendebāt.obluctor tibi dicimus.i.pugno ſiue conor cōtra te.V.Genibuſq; aduerſę obluctor harenę.Iniqs.imparibus:quoniā pauci erāt itus cōparatiōe hoſtiū.admouerat Anni.vrbi vineas:cuniculoſq; fieri iuſſit:ſed q caſilinū defēdebāt trāſuerſis cuniculis hoſtiū cuniculos iterrupere.Aegre. cū diffi

cultate. Aſtu. aſtutia:qm̄ auro eos dimiſit. vagos cāpos:diffuſos & āplos. Petilia. vrbs cōdita a philoctete. Virgi. Parua philoctete ſubnixa petilia muro. Liui. ait petilia in brutiis aliquot poſt mēſibus q̄ cœpta oppugnari erat ab himilicone p̄fecto annibalis expugnata ē:multorūq; ſanguine ac vulneribꝰ ea pœnis victoria fuit:nec vlla magis vis obſeſſos q̄ fames expugnauit:abſumptis.n. alimētis:carnibuſq; oīs generis quadrupedū:ſcutorūq; poſtremo corijs:herbiſq; & radicibus & corticibus teneris veſcebātur:iō ait poeta. Infœlix fidei:quoniā ꝓpter fidē id paſſi ſunt petiliani:vt ſagūthini. Herculeā. pharetrā. ꝓpter philoctetē conditorē:q habuit ſagittas herculis tinctas ſanguinæ hydræ. Supba. nobilis & clara. Verterat & mentē. nunc de tarētinis agit:q ad annibalē defecerūt. Philomenus & nicō tarentini ꝓditores fuerūt: & cū portæ ānibal appropinquaret: editus ex cōpoſito ignis ab ānibale ē. idē ē redditū a Nicōe ſignū. extinctæ deinde vtrinq; flāmæ ſunt. Annibal ſilētio agmen ducebat ad portā. Nicon ex improuiſo ſopitos vigiles in cubilibus ſuis obtrūcat:portāq; aperit. Annibal cū peditum agmine īgredit̄. Equites ſubſiſtere iubet: vt quo res poſtularet occurrere libero cāpo poſſent. Arce coruſca. alta. Manus. multitudo. arx tarentina ī modū peninſulæ maiori parte circūluit̄ præaltis rupibus ab ipā vrbe muro & foſſa ingēti ſeparat̄. Salinator vrbis præfectus primo exercitus tumultu ī portā effugitꝰ. inde acceptus ſcapha in arcē confugit. & romani oēs q cædibus ſupfuerāt in arcē ſe receperunt. Poſtea Fabius Maximus Tarētum recuperauit:cui cū ſalinator diceret:vt autor ē Ci. in Catōe maiore mea opera. Qu Fa. Tarentū recepiſti: certe inqt ridens. nam niſi tu amiſiſſes nunq̄ recuperaſſem. Hic mirāda mouēs. naues tarentinorum ī ſinu exiguo interclūſæ erāt. clauſtra quippe romani tenebāt:qui ī arcē cōfugerāt:nec īde euadere poterāt:quas annibal plauſtris trāſuexit:cōtracta.n. extēplo vndiq; plauſtra:iunctaq; inter ſeſe:& machinæ ad ſubducēdas naues admotæ:munitūq; iter:quo faciliora plauſtra:minorq; moles in tranſitu eſſet inuenta inde. ac hoīes cōtracti & opus impigre cœptū:paucoſq; poſt dies claſſis iſtructa:atq; parata circūuehit̄ arcē & ante ipm portum ancoras iacit. Mirāda. res mirā. Faucibus. clauſtris ipius portus: vbi erat arx. Receſſu patulo. amplo receptaculo & ſinu Pontum ſecretum. aquā diuiſam. Errare. exire in mare vltra fauces:quibus arx imminebat. Portatꝰ. plauſtrum ſiue vehiculū tulit naues ꝑ oppoſitū montē. Subſtramina. dicunt̄ oīa: quæ alicui rei ſubſternuntur. Lubrica ſubſtramina. rotæ & lapſus. Vir. Pedibuſq; rotarū ſubijciūt lapſus. Nūcius interea. dum hæc tarenti agerētur. Nunciatū eſt ānibali: qui terebat maria nauibus vectus:nō more. i. præter conſuetudinem:obſeſſam eſſe Capuam a romanis. Dum procul œbalios. hæc fuerunt verba nuncij. Oebalios. Tarentinos:qui habuerūt origines ab œbalijs. i. lacedæmonijs. Oebali dicti ſunt lacedæmonij ab œbalo puero: & Tarentus: colonia lacedæmoniorum fuit. Haud ſecus. annibalis ferociam & celeritatē cōparat tygridi cōmotæ raptis catulis. tygris eſt velocitatis tremendæ lege Plinū:& Ariſtotelē. Emicet. ſaltet & currat. Ganges: fluuius indiæ. Centenius. hic octomilia hoium accepit a ſenatu & ī lucaniā ꝓfectus eſt:& ab annibale oppreſſus. Prauus audendi. audax ſine prudentia. Facilis pe

Vertuntur iuuenis caſu perculſa per agros
Agmina:& effuſę pariter dant terga caterueę.
Dum pater audita nati nece turbidus iræ
Barbaricū:atq; īmane gemēs:trāſfigit āhelū
Pectus:& ad manes vrget veſtigia nati.
At libyę ductor marcello fractus:& acri
Contuſus pugna:campos damnarat:& arma
Verterat ad miſeras nō equi martis acerras.
Inde vbi permiſit flammis:atq; ēſibus vrbē
Nucerię nihilo leuior nec parcior ira
Incuſſit ſeſe:atq; ęquauit mœnia terrē.
Poſt icaſilina ſibi multū obluctatus iniquis
Defendentū armis ęgere reſeruauerat aſtu
Limina:& obſeſſis vitam penſauerat auro.
Iamq; in dauniuagos ꝓfundēs agmīa cāpos
Flectebat rabiem:quo præda vel ira vocaſſet
Fumabat verſis incenſa petilia tectis.
Infœlix fidei:miſerę q; ſecunda ſagūtho:
At quondā herculeā ſeruare ſupba pharetrā
Verterat & mentem tyria ad conata tarētus.
Portiſq; intrarāt pœni:ſed eni arce coruſca
Fiſa loco manus auſonię:ſtipata ſedebat.
Hic miranda mouēs claſſē:quę cōdita portu
Aſtabat:nanq; anguſtis e faucibus æquor
Erumpit ſcopulos inter:patuloq; receſſu
Effundit campis ſecretū gurgite pontum.
Incluſas igitur:qbus haud enare dabātur
Arce ſuper poſita clauſtris mariſ extulit aſtu.
Perq; auerſa tulit portatus arua carinas.
Lubrica roboreis aderāt ſubſtramia plauſtris:

Atq; recens cęſi tergo prolapſa iuuenci
Aequoreā rota ducit per gramina puppim.
Et iam per colles:dumoſq; ad littus:adacta
Innabat pelago veniēs ſine remige claſſis.
Nuncius interea vectis non more carinis
Terrentem freta curarum feruoribus īplet.
Dū ꝓcul œbalios amet expugnare nepotes
Et primus roſtris ſulcet naualibus arua:
Obſeſſos capuæ muros:clauſtra ipſa reuelli
Portarum.ac totum miſeris īcurrere bellū.
Linquit cœpta ferox pennaſq; addēte pudore
Atq; ira ſimul īmani per proxima motu
Euolat:& minitans auida ad certamia fertur.
Haud ſecus amiſſo tygris ſi concita fœtu
Emicet:attonitę paucis luſtratur in horis
Caucaſus:& ſaltu tranſmittitur alite ganges.
Donec fulmineo partus veſtigia curſu
Colligit & rabiem prenſo conſumit in hoſte
Obuius huic ſparſo cētenius agmine raptim
Funditur:audendi prauus faciliſq; periclis.
Sed paruum decus annibali: nā vitis honore
Perfunctus latiæ ſubito ſtimularet agreſtis
Semermēq; manū ſternēdā obiecerat hoſti.
Bis ſeptem demiſſa neci nec ſubſtitit agmē.
Milia bis ſeptem quæ nō ſolertior enſe:
Sed genus inſignis iuſtis ducebat in armis
Fuluius:aſt ęque per corpora fuſa iacentum
Raptū iter eſt:victorq; morā nō paſſus eūtis
Exequiæ tantū famā nomenq; volentem
Horrificę mentis tenuerunt funere lęto.
Nāq; per inſidias infādū & ab hoſpite cęſus
Colloquiū & ꝓmiſſa peti:dū perfida gētis
Lucanę graccus cęco circundatus aſtu
Occiderat.laudēq; libys rapiebat humandi.
Sed nō vt ſcitū celerare ad mœnia pœnum:
Aſtabat res vlla loco:iam conſul vterq;
Pręcipites aderant:nola vis omnis & arpis.
Aeui floridior fabius rapida arma ferebant.
Hinc nero & hic volucres ſyluanꝰ nocte dieq;
Impellebat agens ꝓperata ad bella cohortes
Vndiq; cōueniunt pariterq; opponer cūctos

ri periclis.qui ſeſe facile pīculis expōebat. M.
centenius cui penula cognomen fuit:& centu-
rio militauerat inter primipili centuriones in-
ſignis & magnitudine corporis: & animi perfū
ctus militia per.P. Cornelium prætorem in ſe
natum introductus petijt:vt ſibi exercitus dare
tur. pollicituſq; eſt ſi hoc impetraſſet de anni-
bale victoriam. Agreſtis. cum data eſſet cen-
tenio pro quiq; milibus octo milia militū pars
dimidia ciues:pars ſocij & ipſe aliquantum vo
luntariorum intereundū ex agris aſciuit ac ꝓ
pe duplicato exercitu in lucanos peruenit:vbi
Annibal nequicquam claudium ſequutus ſub
ſtiterat. Honore vitis.quoniam fuerat cēturio.
Nec ſubſtitit agmen.i. Annibal victor cum ſuo
agmine non ſubſtitit:ſed celerrime ad alios op
primendos aduolauit. Milia bis ſeptem.hæc
fuit clades altera quam in curſu annibal raptī
peregit. Gneus Fuluius prætor male aduerſus
annibalem pugnauit in quo pręlio.vt ait. Liuiꝰ
xx.milia hominum ceciderunt ipſe cum equi-
tibus ducentis aufugit. Non ſolertior enſe. nō
clarior & prudentior centenio in re militari.nā
male acies illuxit : etenim cum annibal prima
luce in aciem copias eduxiſſet fuluius nō tam
ſua ſpe ꝙ īpetu militū fortuito tractus pugnā
nō detrectauit.itaq; eadem temeritate qua ꝓ-
ceſſum in aciem eſt inſtruitur ipſa acies ad libi
dinem militum forte procurrentium conſiſten
tiumq; quo loco ipſorum tuliſſet animus.dein
de per libidinem:aut metum deferentium lo-
cum dux ſtultitia:& temeritate cētenio par.ani
mo nequaquam comparandus. Vbi & rē incli-
natam ac trepidantes ſuos vidit equo arrepto
effugit. In armis iuſtis. quoniam erat prætor.
Inſignis genus.habens claros natales: & maio
rum ſtemmata. Aeq;.ſimiliter vt ferat centenio
fuſo. Exequię tantum. T. Sempronius graccus
ab hoſpite ſuo lucano deceptus a magone in-
terfectus eſt:hoſpes autem erat Flauius Luca-
nus. Liuius ait. Flauius mutata repente volun-
tate locum gratiæ apud pœnum quęrens neq;
tranſire ipſe:neq; trahere ad defectionem Lu-
canos ſatis habuit niſi imperatoris & eiuſdem
hoſpitis proditi capite:ac ſanguine fœdus cū
hoſte ſanxiſſet:funeris gracci varia ē fama au-
tore liuio.alij in caſtris romanis ſepultū a ſuis
tradūt:alij ab annibale:& ea vulgatior fama ē:
quam poeta ſequitur. In veſtibulo punicorum
caſtrorum rogus extructus fuit.& armatus ex-
ercitus accurrit:cum tripudijs hiſpanorū mo-
tuq; armorum & corporū ſuę cuiq; genti aſſue
tis ipſo annibale omni rerum verborumq; ho-
nore exequias celebrante. Horrificæ mentis.i.
quærebat laudem humanitatis:& pietatis ex-

ga mortuos q̄uis haberet mentem horrificam & quaſi ab omni humanitate alienā. Læto funere:quoniam cum tripudijs:& motibus militū Annibal funus gracci celebrauit. Hoſpite. Flauio lucano. Cęſus ductus ad locum inſidiarum vbi cęſus fuit .nam flauius nō interficit graccū ſolus.imo graccus in hoſpitē irruit cognita fraude:cui parci ſine multorū ſanguine non potuit: lege Liuium. Cæco aſtu.iſidijs:nas mago pedites:eqteſq; armatos in latebras occuluit monitus a flauio. Libys.annibal. Ad mœnia. capuā. Vterq; conſul.conſules erant Fuluius Flaccus: & Appius claudius a quibus capua obſeſſa eſt. Prætores aūt Gneus·Fuluius Flaccus: & claudius Nero.M.Iulius ſyllanus.P.Cornelius.Vis omnis.omnes milites qui noſſe erant ad conſulemvenerunt. Aeui floridior Fabius:filius fabij maxime dictatoris qui filio conſuli legatus fuit. Arpis: ex apulia vbi conſul pugnauerat. Huicnero:claudiū Neronem prætorem a ſueſſula ex claudianis caſtris exciuerunt:nam claudio neroni prætori ſueſſula obuenit.M.Iunius ſyllanus prætor prouinciam habebat inter conſules:vt quo vſusvocaret pręſto eſſet. Ductores conſules & prætores. Vni iuueni:Annibali tantæ molis erat eo tempore Annibal. Arduus:id eſt Annibal locum arduum occupauit:tifata.ſ. collem prope capuam. Obſtantum:romanorū. Auia conſilia:varia & diuerſa. Arctatis:obſeſſis Quo mens ægravocas:dubitabat annibal quidnam faceret:& ipſi⁹ mens dubia & mœſta erat: inopſq; conſilij. Pericula.debeo ne iterum ſubire pericula in hac locorum difficultate vt feci ad nolam cum dedecore? Non æquus. impar quoniam romani iuuantur loci oportunitate. Non ita me experti:ab eo quod fecit tempore Fabij furoit animos annibal qui ab illo clauſus euaſit.vt dictus eſt. Magiſter:minutius qui fuit magiſter equitum fabio dictatori. Turbarū expertor : qui meas perturbationes eſt expertus turba hic ſignificat pertubationem:vt apud Terentium. Tum ille turbæ fienti inde pertubare: expertor eſt deductum ab experior: vt amator ab amo:& ſequitor a ſequor:ſed inuſitatum eſt & poeta interdum nimis affectate loqtur. Colles : ad caſilinum ſcilicet & campum ſtellatem Victor: compos voti. In agmen: concionem & vnam multitudinemvt mentem aperiret ſuam. Perge age.verba annibalis hortātisſuos ad iter quo romam petituri erant:præmium laborum & cuius cauſa tranſcenderant alpes. Iliacis:romanis modo romā videamus : & capiamus de ruina capuę curandum non eſt:ſic Martialis. Nunc & damna iuuant.ſunt ipſa pericula tanti Stantia non poterant tecta probare deos :non

Vni ductores iuueni placet:arduus ipſe
Tifata inuadit propior:qua mœnibus inſtat
Collis :& e tumulis ſubiectam deſpicit vrbē.
Verum vbi tot ſeſe circunfundentibus armis
Vallatas ſocium portas:vnamq; negari
Intrauiſſe ſibi:capuæq; erumpere cernit
Anxius aduentus : nunc ferro frangere cœtū
Obſtutum meditatur:& huic nūc auia cœpto
Conſilia:atq; aſtu querit tot milia portis
Abſtrahere arctatis:cūctoſq; reſoluerē muros.
Sic igitur ſecum curaſq; ita corde fatigat.
Quo mens ægra vocas:rurſuſne picula ſumā
Non ęquus regione loci? capuaq; vidente
Terga dabo? an reſidens vicini vertice mōtis
Excindi ante oculos patiar ſocialia tecta?
Non ita me experti fabius fabioq; magiſter
Turbarum expertor cū clauſos milite colles
Euaſi victor:ſparſoſq; per arua iuuencos
Iactare accenſis ſtimulaui cornibus ignes:
Haud dū omnes abiere doli: defenderē nobis
Sic capuā ereptū eſt:dabitur circūdare romā:
Hæc poſtq̄ placita:& tenuit ſententia mentē
Non expectato titan dum gurgite lucem
Spirantes proferret equos impellit in agmen
Voce manuq; viros:& cœpta immania pādit.
Perge age:vince omnem miles virtute laborē
Et quantū humani poſſūt ſe tēdere paſſus.
Arduus accelera.romam petis.hoc iter alpes
Hoc cannę ſtatuere tibi:eia incute muris
Vmbonem iliacis:capuęq; repende ruinas:
Quam tanti fuerit cadere:vt palatia cernas:
Et demigrantem tarpeia ſede tonantem (ret
Inſtructi glomerāt greſſus:roma auribus hæ
Roma oculis:credūtq; ducis ſolertibus actis
Aptius id cœptum:q̄ ſi dixiſſet ab ipſo
Fatali æneadis campo.vulturna citata
Trāſmittunt aluo vada poſtremi relinquūt
Tardandis italis corruptas igne carinas.
Tum ſidicina legunt pnicibus arua maniplis.
Threiciamq; calen:veſtras a nomine nati
Orithya domos:hinc aliſanus iaccho

Haud inaratus ager:nymphiſq; habitata caſini
Rura euaſtantur:mox & vicinus aquinas
Et quę fumantem texere giganta fregellę
Agmine carpuntur volucri:fert concitus inde
Per iuga celſa gradum:duris qua rupibus hęret
Bellator fruſino & ſurgit ſuſpenſa tumenti
Dorſo:frugiferis cerealis anagnia glebis.
Iamq; adeo eſt campo ingreſſus & arua labici
Linquens telegoni pulſatos ariete muros.
Haud dignam inter tāta morā :nec amœna retētāt
Algida:nec iuxta iunonis tecta gabinę.
Præceps ad ripas immani turbine fertur:
Sulphureis gelidus qua ſerpit leniter vndis
Ad genitorem anio labens ſine murmure tybrim.
Hic vt ſigna ferox dimenſaq; caſtra locauit:
Et ripas ttemefecit eques:perterrita pulſis
Ilia prima vadis ſacro ſe coniugis antro
Condidit:& cunctæ fugerunt gurgite nymphę.
At matres latiæ ceu mœnia nulla ſuperſint:
Attonitę paſſim furibundis greſſibus errant.
Ante oculos aſtant lacerę trepidantibus vmbræ
Quæq; grauē ad trebiam quæq; ad ticicina fluenta
Oppetiere necem paulus graccuſq; cruenti
Flaminiuſq; ſimul miſeris ante ora vagantur.
Clauſit turba vias:ſtat celſus & aſper ab ira.
Ingentemq; metum toruo domat ore ſenatus.
Interdum tamen erumpunt ſub caſſide fuſę
Per tacitū lachrymæ.quid nam fortuna minetur.
Quid ve parent ſuperi.pubes diſperſa per altas
Stat turres:atq; huc ventū ſub corde volutat.
Vt iam roma ſatis credat defendere muros.
Pœnus vt ad ſomnos vix totam curſibus actæ
Indulſit pubi noctem vigil ille:nec vllam
Ad requiem facilis:credenſq; abſcedere vitæ
Quod ſopor eripiat tempus.radiantibus armis
Induitur.nomadumq; iubet prorumpere turmas.
Inde leuis frenis circum pauitantia fertur
Quadrupedante ſono perculſę mœnia romę.
Nunc aditus luſtrat:clauſas nunc cuſpide pulſat
Infeſta portas:fruiturq; timore pauentum.
Nunc lętus celſis aſtans in collibus intrat

enim poſſumus ad magna præmia ſine laboribus & incommodis peruenire : & quocunq; periculo res diu optata bene emitur:cadat igitur iquit capua dum roma potiamur . Aptius id cœptum:commodius eſſe inſtitutum hoc iter ad vrbē nunc q̄ ſtatim poſt pugnam cannenſem. Solertibus actis :rebus ab ānibale geſtis magno cōſilio:& ſecundo euentu. Fatali.pnicioſo romanis.Vulturna vada:vulturnus fluuius non longe a capua qui caſilinum alluit :quem annibal ratibus in in ipſo fluuio comprehēſis traiecit.Corruptas igne. Liuius ait fuluium romam properārē vulturnus tenuerat amnis nauibus ab annibale incenſis Sidicini populi campaniæ de quibus dictum eſt.Legunt:prætereunt velocibus maniplis.calen threiſcam: conditam a zeto : & calai filijs boreæ:& orithiæ qui poſt reditū argonautarum venerunt in italiam : & boreas flat ex thracia:ideo threiſciam calē appellat.Aliſe oppidum campaniæ cuius ager vitibus cōſitus eſt : ideo dicit ipſum baccho haud inaratum:Caſinū oppidum campaniæ ſub caſinū biduo ſtatiua habuit annibal et paſſis populationes factę:vt iqt Liuius.Fregellę oppidū nō pcul ab aquino:quod fingit poeta denominatū fuiſſe a fregello gigante illic ab hercule interfecto ac ſepulro.Cerealis.frugifera anagnia eſt i ædito loco ſita labicū oppidū fuit via præneſtina via labicana incipiebat ad portā ſancti laurentij.& picti ſcuta labici. Thelegōi muros tuſculū cōditus a thelegono filio vlyxis. Pulſatos ariete.quoniam annibal tuſculum conceſſit vt vrbe potiretur quod cū non ſucceſſiſſet gabios deſcendit. Algida amœna ſylua ꝓpe aricinā algidū eſt ſylua amœna inter tuſculus & ariciam. Mar.& quod cum iacet ſubvrbe frigus. Gabinæ iunonis.quoniam iuno a gabijs colebatur.Sulphureis vndis.quoniam in agro tyburtino aqua eſt ſulphurea. Ad genitorē.tyberim.ſupra dixit.Qua propter acceptis amœnis ditior vndis in pōtum flauo deſcendit gurgite tybris. Ilia perterrita pulſis vadis.ilia rhea mater romuli nupſit amœni.vt poetę fabulantur ſed non ſine cauſa fictum eſt.nā demerſa fuit i amœnē ilia iuſſu amulij:vt ſcripſit ęnnius.autore porphyrio horatiōe interprete. At matres latiæ. Liuius ait ploratus mulierum nō ex priuatis ſolū do-

mibus exaudiebantur ſed vndiq; matronæ in publicum effuſæ circa deum delubra diſcurrunt crinibus paſſis aras verrẽtes nixæ genibus. ſupinas manus ad cœlum ad deos tendentes orantesq; vt vrbem romam e manibus hoſtiu; eriperẽt matresq; romanas: ac liberos inuiolatos ſeruarent. Stat celſus. erecto animo & magno in tantis periculis. Toruo ore feroci aſpectu ſupabat timorem. Stat per turres. Iuue. ac ſtantes collina turre mariti. Senatus inquit Liuius magiſtratibus præſto eſt: ſiquid conſulere vellent. Pubi actæ curſibus. militibus defatigatis celeri curſu a capua romam. Abſcindere vitę putabat annibal illud tempus amitti: qđ ſomno tribuitur. Nomadum turmas. Liuius ait quo propiꝰ hoſtis accedebat maior cędes fiebat fugientum ꝓcedentibus numidis. pluresq; omniũ generum atq; ætatum capiebantur. Circunfertur. annibal ſtatiuis poſitis ad anienem cum duobus milibus equitum a porta collina vſq; ad templum hęrculis progreſſus eſt atq; vnde maxime poterat ſitum vrbis contẽplatur. Portas. nam pulſauit portam collinam & haſtam: vt ait plinius in vrbem: primus hoſtium intorſit. Cauſas locorũ. vnde. ſ. nomina accepiſſent ſingula vrbis loca: & in primis colles. Fuluius. cum nũciaretur. Qu. fuluium flaccum proconſulem romam aduentare poſt annibalẽ ne minueret imperiũ ſi in vrbẽ veniſſet decreuit ſenatꝰ vt. Qu. fuluio par iperiũ cõſulibus eẽt cũ tumultꝰ romæ eſſet fuluius porta capena romã ingreſſus media vrbe p carinas in exq̃lias cõtendit: inde digreſſus iter exquilinã collinã portã caſtra poſuit cõſules ſenatuſq; in caſtra venerunt. Haud relicta obſidiõe. nam remanſerũt duces: ac militum magna vis ad obſidionem capuæ elegit fuluius. xv. milia peditum & mile eq̃tes. Turmas ouantes: ſuos milites gaudentes tali ſpectaculo reduxit in caſtra. Effundit rupto. poſtero die tranſgreſſus anienem Annibal in aciem copias omnis eduxit pugnaturꝰ. nec flaccus conſuleſue pugnam detractauere. inquit Liuius. inſtructis vtrinq; exercitibus in eius pugnæ caſum in qua vrbs roma præmium victori eſſet. Per plurima noſtra. hortatur Annibal ſuos ad pugnam & præmium: cuius cauſa tot labores difficultateſq; ſuperauerant. Milibus ſenonum. quos non gloria belli non cura tra-

Vrbem oculis: diſcitq; locos: cauſaſq; locorũ
Ac legeret viſu cuncta & penetraret in omnis
Spectando partes: ni magno turbine adeſſet
Fuluius: haud tota capuæ obſidione relicta
Tum demum caſtris turmas infœlix ouãtes
Spectata ductor ſatiatus pectora roma.
Atq; vbi nox depulſat polo primaq; rubeſcit
Lãpade neptũnus reuocatq; aurora labores:
Effundit rupto perſultans agmina vallo:
Et quantũ clamare valet: per plurima noſtra
O ſocii decora: & ſacras in ſanguine dextras
Vobis ite pares: & tantum audete ſub armis
Quantum roma timet: reliquã hãc excindite
Nil quod vicatis toto reſtabit in orbe. (molẽ.
Neu populi vos martigenæ tardarit origo.
Intratam ſenonum capietis milibus vrbem:
Aſſuetamq; capi. fortaſſe curulibus altis
Iam vos exemplo proauorum ac nobile lætũ
Expectant de more ſenes: mortiq; parãtur.
Talibus hic pœnus: ſed cõtra œnotria pubes
Non vllas voces ducis aut præcepta requirit.
Sat matres ſtimulant: natiq; & cara ſupinas
Tendentũ palmas lachrymãtiaq; ora parẽtũ
Oſtentant paruos: vagituq; incita pulſant
Corda virũ: armatis infigunt oſcula dextris.
Ire volunt: & pro muris opponere denſi
Pectora: reſpectantq; ſuos: fletũq; reſorbent.
Vt vero impulſo patefactæ cardine portæ:
Et ſimul erupit iunctis exercitus armis:
Fũditur ĩmixtus gemitu precibuſq; per altos
Ad celum muros clangor: ſparſæq; ſolutis
Crinibus exultãt matres: atq; vbera nudãt.
Fuluius anteuolans agmen. quis neſciat inq̃t
Nõ ſpõte ad noſtros pœnũ veniſſe penates?
A portis fugit capuę: ſubnectere plura
Conantem triſtis cœli cum murmure vaſto
Turbauit fragor: & ſubita de nube procellæ:
Iuppiter ęthyopum remeans tellure minãtẽ
Romuleo pœnum vt vidit ſuccedere vallo:
Cœlicolis raptim excitis defendere tecta
Dardana: & in ſeptẽ diſcurrere iuſſerat arces.

Ipſe tarpeio ſublimis vertice cuncta
Et ventos ſimul & nubes & grandinis iras
Fulminaq; & tonitrus & nimbos conciet atros.
Concuſſu tremuere poli:cœlumq; tenebris
Clauditur:& terras cæco nox condit amictu.
Inſtat tempeſtas oculis:hoſtiq; propinquo
Roma latet. iactæ in turmas per nubila flammæ
Stridorem ſeruant:membris inſibilat ignis
Hinc notus:hinc boreas:hinc fuſcis africus alis
Bella mouent:quantis animos & pectora poſſint
Irati ſatiare iouis:fluit agmen aquarum
Turbine confuſum piceo & nigrante procella.
Atq; omnis circa campos ſpumantibus vndis
Inuoluit:celſus ſummo de culmine montis
Regnator ſuperum ſublata fulmina dextra
Librauit:clypeoq; ducis non cedere certi
Incuſſit:ſumma liquefacta eſt cuſpis in haſta.
Et fluxit ceu correptus fornacibus enſis
Ambuſtis ſed enim ductor ſidonius armis
Siſtebat ſocios.& cęcum e nubibus ignem
Murmuraq; a ventis miſceri vana docebat.
Tandem poſt clades ſocium cœliq; ruinam
Non hoſte in nimbis viſo:non hoſte referri
Signa iubet caſtris:mœſtaſq; reſuſcitat iras.
Ventis debebis nimirum hyemiſq; proce lis
Vnum roma diem:ſed non te craſtina nobis
Lux vnq̄ eripiet:deſcendat iuppiter ipſe
In terras licet infrendens.dum talia fatur
Ecce ſerenato clarum iubar emicat axe.
Purgatuſq; nitet diſcuſſis nubibus æther.
Aeneadę ſenſere deum:teliſq; repoſtis
Summiſſas tendunt alta ad capitolia dextras
Et feſta cingunt montis penetralia lauro.
Tum vultus modo non paruo ſudore madentes:
Nunc lætos iouis aſpectant:da ſumme deorum
Da pater vt ſacro libys inter prelia telo
Cōcidat:haud alia potis eſt occumbere dextra.
Sic adeo orantes preſſere ſilentia:poſtq̄
Abſtulerat terras nigrantibus heſperus vmbris.
Quem ſimul attollens rutilantem lampada titan
Obruit:& vitæ redijt mortalibus vſus:

perij propagandi: ſed carice ac dulcia vina in italiam duxerunt. Fortaſſe curulibus. hiſtoriam tā git. gallis properantibus ad vrbem ſenes relicti ſunt in domib⁹ cum iuuenes in arcem confugiſſent. qui eorum. inquit Liuius curules geſſerant magiſtratus vt in fortunę priſtinę honorumq;: aut virtutis inſignibus caderent in medio ædium curulibus ſellis ſederunt: quos tandem ad vnum galli trucidarunt. Oenotria pubes. iuuentus romana non expectabat ducum exhortatiōes. Arces. ſeptem colles vrbis de quib⁹ dictum eſt. Senſere deum. Iouem fauentem Romanis penetralia montis. templum iouis capitolini. Sacro telo. fulmine tuo cum non poſſit mortali manu ſiſti. Obruit. priuat ſplendore ipſe ſol exoriens. Lampada. ſuum ſplēdorem cum oritur poſtero die Annibal iterum ſe ad pugnam expediuit. Vſus vitæ: dies quo mortales ſe exercent ad vſum vitæ. Oenotria. romana. Hebeſcere. fieri nigrum. Dies ſplendor diei. Regna cœleſtia cognouit bella Iouis tanq̄ expertus. nam fulmine gigantes deiecit Iuppiter. Notus. auſter qui coegit Annibalem caſtra repetere: poſtero die eodeʒ loco inquit Liuius acies inſtructas eadem tempeſtas diremit vbi recepiſſent ſeſe in caſtra ſerenitas cum tranquillitate oriebatur: in religionem ea res apud pœnos verſa eſt.

Tyrrhena ſtagna. traſimenus. Clypeoq; tremendum increpat. concutiebat clypeum vocans ſuos ad pugnam & collidebat arma ad ſtrepitum faciendum: vt imitaretur iouem tonantem.

Vt vero accepit. dum annibal ad mœnia vrbis armatꝰ ſederet milites ſub vexillis ſupplementum his qui erãt in hiſpania profectos audiuit. Oras betis. hiſpaniam. Vincula. quoniam ponte traiecit padum. Lacus. traſimenum. Flagitat ignem. quoniam Annibal volebat imitari Iouem ſonitu armorum: & poſcebat iam ignes: vt fulmina imitaretur vt de ſalmoneo canit Virgilius. Vecors. imprudens qui id audes quod mortalibus non conceditur. Regi parthaſio. euandro qui fuit arcas: & arcadia parthaſia dicitur: & palatium dictũ eſt a phalanto vrbe arcadiæ vt alias opiniões omittamꝰ.

Pœnus adeſt. nec ſeſe caſtris œnotria pubes
Continet. haud dum enſes ſtricti mediũq; iacebat
Tantum ad bella loci: quantum tranſmittere iactæ
Sufficerent haſtæ: cum fulgor hebeſcere cœli
Per ſubitum cœpit: denſæq; ſubire tenebræ:
Atq; dies fugere: atq; armari ad prȩlia rurſus
Iuppiter: incumbunt venti. craſſuſq; rotante
Auſtro nimborum feruet globus. intonat ipſe
Quo tremat & rhodope tauruſq; & pidus & atlas
Audiuere lacus herebi: merſuſq; profundis
Agnouit tenebris cœleſtia bella typheus
Inuadit notus. ac piceam cum grandine multa
Intorquens nubem cuntantem & vana minantem
Circũagit. caſtriſq; ducem ſuccedere cogit
Verum vbi depoſitis ſepſit ſeſe aggere telis
Lȩta ſerenati facies aperitur olympi.
Nullaq; tam mitem credas habuiſſe tonantem
Fulmina: nec placido commota tonitrua cœlo
Dura: & affirmans non vltra ſpondet in ipſos.
Venturam crebroq; diem modo patria virtus
In dextras redeat: nec romam excindere pœni
Credant eſſe nephas. vbi nam tunc fulmina tandẽ
Inuicti iacuiſſe iouis cum ſterneret enſis
Aetolos campos: vbi cum tyrrhena natarent
Stagna cruore virum? pugnat pro mœnibus inq̃t
Si rector ſuperum tot iactis fulmine telis
Inter tot motus cur me contra arma ferentem
Afflixiſſe piget ventis hyemiq; fugaces
Terga damus. remeet queſo: mens illa: vigorq;
Qua nobis cum pacta patrũ cũ fœdera adeſſent
Integrare acies placitum. ſic pectora flammat
Donec equum titan ſpumantia frena reſoluit:
Nec nox compoſuit curas ſomnus ve frementem
Auſus adire virum: & redeunt cum luce furores.
Rurſus in arma vocat trepidos: clypeoq; tremẽdũ
Increpat: atq; armis imitatur murmura cœli
Vt vero accepit tantum cõſidere diuis
Auſonios patres ſummiſſaq; betis ad oras
Auxilia: & noctu progreſſum mœnibus agmen
Sic agitate fremens obſeſſos ocia: iamq;
Securam annibalis romam. violentior inſtat.

Iamq; ꝓpiquabat muro:cum iuppiter ægrã
Iunonẽ alloquitur curis mulcetq; monẽdo
Nulla ne ſidonio iuueni coniunxq; ſororq;
Cara mihi:non vlla vnq̃ ſine fine feroci
Addes frena viro? fuerit delere ſagunthum.
Fxæquare alpes:imponere vincula ſacro
Eridano:fœdare lacus:etiam ne pa[illegible]bit
Noſtras ille domos noſtras prũpeṙ in arces?
Siſte virum.nãq; vt cernis iã flagitat ignes.
Et parat accenſis imitari fulmina flammis.
His dictis grates agit:ac turbata per auras
Deuolat:& prenſa iuuenis ſaturnia dextra.
Quo ruis o vecors? maioraq; bella capeſſis
Mortali q̃ ferre datur? iuno inquit:& atram
Dimouit nubem:veroq; apparuit ore.
Non tibi cum phrygio res laurẽtiue colono.
En age.nãq; oculis amota nube parumper
Cernere cũcta dabo:ſurgit q̃ celſus ad auras
Aſpice montis apex vocitata palatia regi
Parrhaſio plena tenet & reſonante pharetra
Intenditq; arcũ:& pugna meditatur apollo:
At qui vicinis tollit ſe collibus altæ
Mollis auentinus.viden vt latonia virgo
Accenſas quatiat phlægetõtis gurgite tædas
Exertos auidæ pugnę nudata lacertos.
Parte alia cerne vt ſęuus gradiuus in armis
Implerit dictum proprio de nomĩe campũ.
Hic ianus mouet arma mãu:mouet ide qrin9
Quiſq; ſuo de colle deus.ſedeni aſpice quãtũ
Aegida cõmoueat nimbos flammaſq; vomẽtẽ
Iuppiter:& quãtis paſcat ferus ignibus iras.
Huc vultus flecte:atq; aude ſpectare tonãtẽ
Quas hyemes quantos cõcuſſo vertice cernis
Sub nutu tonitrus oculis qui fulgeret ignis.
Cede deis tandẽ:& titania deſine bella.
Sic effata virum indocilem paciſq; modiq;
Mirantem ſuperum vultus & flãmea mẽbra
Abſtrahit.ac pacem terris cœloq; reponit.
Reſpectans abijt:& caſtris auulſa moueri
Signa iubet ductor:remeaturũq; minatur.
Redditur extemplo flagrãtior æthere lãpas:

Latonia virgo.diana cui9 templum erat in auentino. Hinc.ex ianiculo. Inde.ex colle quirinali. Titania.gigantea.i. noli pugnare cum ſuperis more gigãtum. Modi.moderationis: & menſuræ. Terris & cœlo. hominibus & ſuperis: nam romani pacem adepti ſunt profectione annibalis. & ſuperi etiã qui vrbem defendebant. Hammon.ideſt ipſi naſamones milites. Luſtratis.viſis circumluſtrare hic ſignificat circum ire: ſic Virgilius Et dum luſtrabimus agros.

¶ Petri marſij interpretatio in xiii. volumen Syllij italici.

SEgne iter emenſo. Annibal depoſita ſpe vrbis potiundæ ad templus feroniæ illa tempeſte diuitijs inclytus profectus eſt: capenates id templum accolebāt diuitias eo alia q̧ dona pro facultate portātes: hoc templum Annibal ſpoliauit: inde in brutios magnis itineribus ſe recepit. Romani capua potiti ſunt. duo fulmia belli ſcipiones. P. & gneus in hiſpania ceciderunt: quorum caſu Scipio. P. ſcipionis filius: vt par erat: & filij pietatem decebat: concuſſus ad inferos deſcendit vt patris patruiq̧ vmbram aſpiceret: tandem ad ſuperas rediens oras portum ſocioſq̧ reuiſit. Segne iter. quoniam Annibal reſpiciebat ad vrbem.

Et tremula infuſo reſplendent cærula phoebo.
At procul e muris videre vt ſigna reuelli
Aeneadę: verſumq̧ ducem tacita ora viciſſim
Oſtentant: nutuq̧ docent quod credere magno
Non audent hę rente metu: nec abire volentis
Sed fraudem inſidiaſq̧ putant: & punica corda
Ac tacitæ natis infigunt oſcula matres:
Donec procedens oculis ſeſe abſtulit agmen
Suſpectoſq̧ dolos dempto terrore reſoluit.
Tum vero paſſim ſacra in capitolia pergunt.
Inq̧ vicem amplexi permixta voce triumphum
Tarpeij clamant iouis: ac delubra decorant.
Iamq̧ omnes pandunt portas: ruit vndiq̧ lectum
Non ſperata petens dudum ſibi gaudia vulgus.
Hi ſpectant quo fixa loco tentoria regis
Aſtiterint: hi qua celſus de ſede vacatas
Affatus fuerit turmas: vbi belliger aſtur
Atq̧ vbi atrox garamas ſęuuſq̧ tetenderit hāmon
Corpora nunc viua ſparguntur gurgitis vnda.
Nunc anienicolis ſtatuunt altaria nymphis.
Tum feſta repetunt luſtratis mœnibus vrbem

Liber decimuſtertius.

SEgne iter emenſo vix dum tarpeia videri
Culmina deſierant: toruos cum verſus ad vrbem
Ductor agenoreus vultus remeare parabat.
Caſtra locans nulla ledens vbi gramina ripa.
Tutia deducit tenuem ſine nomine riuum.
Et tacite tuſcis inglorius affluit vndis.
Hic modo primores ſocium: modo iuſſa deorum.
Nunc ſeſe increpitat. dic o cui lydia cęde
Creuerunt ſtagna. & concuſſa eſt daunia tellus
Armorum tonitru: quas exanimatus in oras
Signa refers? qui mucro tuum: quæ lancea tandem
Intrauit pectus? ſi nunc exiſteret alma
Carthago ante oculos turrita celſa figura:
Quas abitus miles cauſas illeſe dediſſes?
Himbres o patria & mixtos cum ſanguine nimbos:
Et tonitrus fugio: procul hanc expellite gentis

Fœmineam tyrię labem:niſi luce ſerena
Nec ſcire ac liq̄da mauortẽ agitare ſub ęthra:
Terror adhuc ierat ſupũ:ac redolẽtia ĩ armis
Fulmĩa:& ante oculos irati pugna tonantis.
Parendi tamen:& cuicũq; incumbere iuſſo
Durabat vigor:ac ſenſim diffuſus ad aures:
Signa reportãdi creſcebat in agmine feruor.
Sic vbi perrũpit ſtagnantẽ calculus vndam
Exiguos format per prima volumina gyros.
Mox tremulũ vibrans motu gliſcẽte liquorẽ
Multiplicat crebros ſinuati gurgitis orbes:
Donec poſtremo laxatis circulus oris
Contĩgat geminas patulo curuamine ripas.
At cõtra agrippę haud paruũ dec⁹.ĩclita nãq;
Semĩa ab ęnei ductoris ſtirpe trahebat
Oetolidas interfuit:haud ignobile nomen:
Lætus opũ:ſed clauda fides.ſeſeq; calenti
Addiderat pœno latię diffiſus habenæ.
Is voluens veterũ memorata antiqua parẽtũ
Longo miles ait quateret cũ teucria bello
Pergama:& ad muros ſtaret ſie ſãguie mauors
Sollicitis calchas:nã ſic fortiſſimus heros.
Poſcenti ſocero ſępe inter pocula dauno
Narrabat memori diomedes condita mente.
Sed calchas danais:niſi clauſũ e ſedibus arcis
Armiſonę curent ſimulachrũ auellere diuæ
Nonnũquã affirmant theramneis iliõ armis
Ceſſurũ:aut ledę rediturum nomen amiclas
Quippe deis viſũ:ne cui prũpere detur
Effigies ea quas vnq̃ poſſederit vrbes
Tum meus adiuncto monſtratã euaſit ĩ arcẽ
Tydides itacho: & dextra mollitus in ipſo
Cuſtodes aditu templi cœleſte reportat
Palladiũ ac noſtris aperit mala pgama fatis.
Nã poſtq̃ œnotris fundauit finibus vrbem.
Aeger dilecti phrygium placare colendo
Numen:& iliacos parat exorare penates:
Ingens iam templum celſa ſurgebat in arce.
Laomedonteę ſedes ingrata mineruæ.
Cum medios inter ſomnos:altamq; quietẽ:
Nec celata deam:& minitans tritonia virgo:

Tutia. eſt riuulus via apia qui diſtat ab vrbe ſex milibus paſſuum. Tuſcis vndis.tyberinis. Iuſſa deorum.ipſius iunonis quæ monuit annibalem vt nõ ſperaret. id qđ non eſſet fas homini. Primores ſocium.ipſos duces.

Lydia ſtagna.traſimenus. Creuerunt.ſanguine cæſorum ſcꝫ. Turrita figura.quoniam ẽ in ędito loco ſita & in ſummitate habet byrſiã.

Abitus.diſceſſus. Illeſæ.intactę vulneribus.

Labem.dedecus fœmineum. Liquida æthra. puro ac ſereno aere. Cuicumq; iuſſo. i. parere annibali optabant in omnibus:quæ ille iuſſiſſet:quamuis ad huc timerent fulmina Iouis

Sic vbi perrumpit.feruorem militum paulatim diffuſum per oĩa caſtra:comparat circulo qui fit iacto lapide ĩ aquã:& dilatat ſeſe quo uſq; ad extremũ perueniat marginem. Calculus.lapillus. Gyros.circulos. Vibrans. commouens aquam. Sinuati.aquæ voluentis ſeſe in ſinum.Laxatis oris.diffuſis extremitatib⁹ nã dilatant ſeſe circuli vſq; ad ipſum marginẽ.

A ſtirpe æneí ductoris.Diomedis filij Aeneí ſupra dixit. Aeneæ miſeræ domus œtolaq; tydæ.Oetolidas.appulos:quibus imperauit Diomedes œtolus.hic Agrippa docuit ãnibalem romã nõ poſſe capi ꝓpter palladiũ.Pœno Annibali.q tũc proſpa fortuna vtebatur deſperans de romano imperio. & narrat militibus hiſtoriam de Palladio. Heros. Diomedes Socero.Dauno.Inter pocula.in ipſa menſa. E ſedibus arcis. varia eſt opinio de palladio. Calliſtratus & Satyrus dicũt autore Dionyſio palladium accepiſſe dardanũ a chryſe filia pallãtis:quã duxit vxorem.& ex ſamothracia ſecũ in phrygiã aſportauit:iſq; oraculo accepit vrbẽ illam in æternum duraturã: in qua palladium ſeruaretur. poſtea ilienſes ilium traduxerunt: & in arce locauerunt.capto ilio ferunt æneam ex adytis ſuſtuliſſe.aliqui ſcribũt noctu a Diomede ac Vlyxe furto ablatum. Arretinus ait palladium datum fuiſſe Dardano a ioue. ac locatũ ĩ loco inacceſſibili:ſed fabricata alia ĩ ei⁹ ſimilitudinẽ: & ꝓpoſita in aperto: & hoc græcos eripuiſſe. Illud accepiſſe æneã.quod Romæ virgines veſtales cuſtodiebant: & ignem troianum. Diuæ.dianæ deæ belli. Teramneis. lacedæmonijs:quorũ tũc reges erãt Agamemnon: & Menelaus. Nomen ledæ.helenam filiam Ledæ. Amyclas. vrbem laconiæ: ex qua rapta fuit Helena a paride.Papinius. Soluerat œbalio claſſem de littore paſtor.Dardanus incautas blande populat⁹ amyclas.Meus tydides. Diomedes :a quo eſt mea origo inquit agrippa. Molitus.cum interfeciſſet.Vir.Cæſis ſummæ cuſtodibus arcis.

Non hæc tydide tantæ pro laudis honore
Digna paras non garganus:nec daunia tellus
Debentur nobis:quære in laurentibus aruis:
Qui nunc prima locant melioris mœnia troię:
Huc intra captumque refer penetrale parentum.
Quis trepidus monitis ſaturnia regna capeſſit.
Iam phryx condebat lauinia pergama victor:
Armaque laurenti figebat troia luco:
Verum vbi tyrrheni peruentum ad fluminis vndas:
Caſtraque tydides poſuit fulgentia ripa
Priamidę intremuere metu tũ pignora pacis
Prætendens dextra ramum canentis oliuæ
Sic orſus.dauni gener inter murmura teucrum
Pone anchiſiadę memores :iraſque:metuſque
Quicquid ad idęos xanthum:ſimoentaque nobis
Sanguine ſudatum:ſcęęque ad limina portę.
Haud noſtrum eſt:egere dei:duręque ſorores.
Nunc age quod ſupereſt cur non melioribus ęui
Ducimus auſpicijs? dextras iungamus inertes.
Fœderis en hęc teſtis erit:veniamque precatus
Troianam oſtentat trepidis de puppe mineruam.
Hæc auſos celtas irrumpere mœnia romæ
Corripuit læto:neque tot de milibus vnum
Ingentis populi patrias dimiſit ad oras.
His fractus ductor conuelli ſigna maniplis:
Optato lętis abitu iubet.itur in agros
Diues vbi ante omnis colitur feronia luco.
Et ſacer humectat fluuialia rura capenas.
Fama eſt intactas longæui ab origine fauni
Creuiſſe in medium congeſtis vndique donis.
Immenſum per tempus opes:luſtriſque relictum
Innumeris aurum ſolo ſeruante pauore.
Hęc auidas mentes:& barbara corda rapina;
Polluit: atque armat contemptu pectora diuum.
Auia tunc longinqua placent:quæ ſulcat aratro
Ad freta porrectis trinacria bruttius aruis.
Dum libys:haud lætus rhegina ad littora tendit
Victor ſummoto patrijs a finibus hoſte,
Fuluius infauſtam campana ad mœnia clauſis
Portabat famam:miſerique extrema mouebat.
Dum prenſans paſſim cuicunq; eſt nomen in armis

Noſtris fatis. diſpoſitioni fatorum: quæ græci expectabant: noſtris autem dicit quoniam ipſe agrippa : ꝓpter Diomedem græcum ſe profitebatur. Nam poſtq̄ narrat agrippa vt diomedes palladiũ æneæ reſtituerit. Vrbem.agiripam. Aeger delecti.mœſtus ꝙ palladium rapuerit. Phrygium numen. palladium troianis datum. & ipſam palladem.

Ingrata.quoniam illic noluit pallas locari palladium. Troiæ.quas Aeneas cœpit ædificare in agro laurenti. Penetrale. palladium quod in penetrali ſeruabatur. Saturnia regna.latium vbi latuit Saturnus.

Phryx victor. æneas ſuperatis rutulis ac mezentio. Fluminis tyrrheni.tyberis. Pignora pacis.ramum oliuæ:quæ erat ſignum pacis. Canentis.albicantis. Pone anchiſiadæ.verbum Diomedis ad æneam. Sceæ portæ. hæc erat vna ex portis troianis. Vir.Sceas ſęuiſſima portas prima tenet. Haud noſtrum.ſ.fuit quaſi dicat.pugnauimus ad Troiam volentibus dijs : nunc autem temp⁹ eſt pacis:& ſic reijcit illđ bellum ad deos & ſorores duras. id eſt parcas inexorabiles.Aegre. impulerũt nos fata. Auſpicijs.pace q̄ eſt bello melior : quoniam ad pacem & concordiam nati ſumus. Celtas.gallos ſenones:quos tandem deleuit Camillus. His.verbis agrippe commotus annibal diſceſſit. Feronia. templum feronię erat vltra pontinas paludes prope Tarracinam:circa quod capenates habitabant. Horatius in ſermonibus deſcribens iter ſuum a Roma brundusium dicit. Ora manuſq; tua lauimus feronia lympha. Sacer.cuſtos & accola ipſius templi

Fauni.antiquiſſimi regis in latio.

Pauore.reuerentia numinis.

Auia longinqua.regiões ab vrbe remotæ. Porrectis. ſe extendentib⁹ vſque ad fretum ſiculum:vbi eſt rhegium.inde littora rhegina.

Dedecus hoc defende manu. cur perfida & vrbi
Altera carthago noſtræ poſt fœdera rupta
Et miſſum ad portas pœnum poſt iura petita
Conſulis alterni ſtat adhuc: & turribus altis
Annibalem ac libycas expectat lenta cohortes:
Miſcebat dictis facta: & nunc robore celſas
Educi turres: quis vinceret ardua muri
Cogebat: nunc coniunctas adſtringere nodis
Inſtabat: ferroque trabes: quo frangeret altos
Portarum poſtes: quateretque morantia clauſtra.
Hic latera intextus ſtellatis axibus agger.
Hic grauida armato ſurgebat vinea dorſo.
Ac poſtq̄ properata ſatis: quę commonet vſus:
Dat ſignum: atque alacer ſcalis tranſcendere muros
Imperat: ac ſęuis vrbem terroribus implet:
Cum ſubito dextrum effulſit conatibus omen.
Cerua fuit raro terris ſpectata colore:
Quæ candore niuem: candore anteiret olores:
Hanc agreſte capis donum cum mœnia ſulco
Signaret: grato paruæ mollitus amore
Nutrierat. ſenſuſque hominis donarat alendo.
Inde exuta feram: dociliſque accedere menſis.
Atque vltro blanda attactu gaudebat herili.
Aurato matres aſſuetæ pectinę mitem
Comere: & humenti fluuio reuocare colorem.
Numen erat iam cerua loci: famulamque dianæ
Credebat: ac thura deum de more dabantur.
Hęc ęui: vitęque tenax: fœlixque ſenectam
Mille indefeſſos viridem duxiſſe per annos.
Sæclorum numero troianis condita tecta
Aequabat: ſed iam longo mors venerat ęuo.
Nam ſubito incurſu ſæuorum agitata luporum:
Qui noctis tenebris vrbem miſerabile bello
Prodigium intrarant: primos ad luminis ortus.
Extulerat ſeſe portis: pauidaque petebat
Conſternata fuga poſitos ad mœnia campos.
Exceptam lęto iuuenum certamine ductor
Mactat diua tibi: tibi enim hæc gratiſſima ſacra
Fuluius: atque adſis orat latonia cœptis
Inde alacer: fidenſque dea circundata clauſis
Arma mouet: quaque obliquo curuantur in ore

Fuluius. Capua inquit Liuius & ſi nichil ſegnius oppreſſa per eos dies fuerat: tamen aduentum Flacci ſenſit: & admiratio orta eſt: non ſimul regreſſum Annibalem. inde per collo quia ſe derelictos intellexerunt. Fuluius omnis qui in caſtris romanis erant alicuiusnominis in bello prẽſabat: & ad capuæ euerſionem prouocabat. Iura conſulis. nam petierant vt alter conſulum eſſet cā̃panus. Lenta. ociosa: & nihil timens. Educi. erigi quæ vrbis muros æquarent. Ferro. clauis ferreis parabat arietem Fuluius ad deijciendas portas.

Stellatis. affixis: vt ſtellæ. Agger. vallum. vinea erat inſtrumentum militare ex tabulis connexum: cuius dorſum erat adeo munitum: vt noceri nõ poſſet illis: qui intus pugnaſſent. Dextrum omen. fœlix oſtentum. Tenax æui. quoniam cerua diu vixit. Vita inquit Plinius in conceſſo longa eſt. Troianis. a capi troiano qui cõdidit Capuam. Poſitos ad mœnia. vicinos muris.

Ductor. fuluius mactauit ceruam Dianæ.

Taurea . Iubelius taurea Campanus ſingulari certamine cum Claudio aſello romano pugnauit : ſʒ tauream fugientem Claudius per mediam vrbem ẽ inſectatus:perque alteram portam intactus euaſit. Ductor . Annibal præponebat tauream cæteris. Autololes & mauri erant cum Annibale . Aẽneade . Claudio aſello romano. Daret auſpicium.faceret fuluius poteſtatem pugnandi: & pugnam auſpicaretur . Vetitum enim ante fuerat : ne aliquis in iuſſu ducis pugnaret ſub pœna capitis . Soluit imperio.quoniaʒ poterat pugnare cum ductor, auſpicium dediſſet. Nudis. nullo amento adiutis . Rutulo. Claudio romano.

Ferrata calce . admotis calcaribus. Nec pronum cuiquam . non erat facile alicui poſſe alios ſuperare quoniam vnuſquiſque volebat eſſe prim⁹: & iræ equarunt dextras:quibus ferebantur in campanos.

Dictęa harundo. ſagitta cretenſis.

Mœnia flexa ſinu ſpiſſa vallata corona
Alligat:& tælis in mortem indaginis ambit:
Dum pauitant ſpumantis equi fera corda fatigans
Euehitur porta ſublimis taurea criſtis
Bellator:cui ſidonius ſuperare lacerto
Ductor:& autololas dedit:& mauruſia tæla:
Is trepido alitum tinnitu ſtare neganti
Imperitans violenter equo poſtq̃ auribus hoſtis
Vicinum ſeſe videt:ac clamore propinquo
Claudius:huic inquit præſtabat claudius arte
Bellandi:& merita mille inter prelia fama:
Huic inquit ſolum:ſiqua eſt fiducia dextrę
Det ſeſe campo:atque ineat certamina mecum.
Vna mora æneadę:poſtq̃ vox attigit aures.
Dum daret auſpicium:vſque in certamina ductor.
Pręuetitum nanque capiti committere martem
Sponte viris:erumpit ouans vt fuluius arma
Imperio ſoluit:paulumque inuectus in ęquor
Erigit vndantem glomerato puluere nubem.
Indignatus opem amenti:ſocioque iuuare
Expulſum modo iaculum:atque acceſſere vires
Taurea vibrabat nudis conatibus haſtam.
Inde ruens ira tælum contorquet in auras.
At non idem animus rutulo ſpectatur:& omni
Corpore perluſtrat:qua ſit certiſſima ferro
In vulnus via nunc vibrat:nunc comprimit haſtam:
Mentiturque minas:mediam nunc tranſfigit ictu
Parmam:ſed grato fraudata eſt ſanguine cuſpis.
Tum ſtrictum propere vagina detegit enſem:
Et iam ferrata rapiebat calce volantem.
Taurea cornipedem fugiens minitantia fata.
Nęc rutulus leuior cedentis perdere terga.
Nam profugo rapidus fuſis inſtabat habenis.
Vtque metus victum ſic ira & gloria portis
Victorem immiſit:meritique cupido cruoris.
Ac dum vix oculis:vix credunt mentibus hoſtem
Confiſum nullo comitante irrumpere tectis
Per mediam propere trepidantum interritus vrbẽ
Egit equum:aduerſaque euaſit ad agmina porta.
Hinc ardore pari:niſuque incurrere muris
Igneſcunt animi:penetrataque tecta ſubire.

Tæla ſimul:flammæq́ micant:tunc ſaxeus hymber
Ingruit.& ſummis aſcendunt turribus haſtæ.
Nec pronum audendi virtutem excellere cuiq̃.
Aequarunt irę dextras:dictea per auras
Tranat:& in medium perlabitur vrbis arundo.
Lętatur non hortandi:non plura monendi
Fuluius eſſe locum:rapiunt ſibi quiſque laborem.
Quos vbi tam erectos animi videt:& ſupereſſe
Fortunam ſibi quenque ducem ruit impete vaſto
Ad portam:magnęque optat diſcrimina famę.
Tres clauſtra ęquæuo ſeruabant corpore fratres.
Quis delecta manus centeni cuique ferebant
Excubias:vnaque locum ſtatione tenebant.
Forma ex his numitor:curſu plantaque volucri
Præſtabat laurens:membrorum mole laburnus.
Sed non vna viris tęla:hic mirabilis arcu.
Ille haſtam quatere:ac medicatæ cuſpidis ictu
Prędia moliri:& nudo non credere ferro.
Tertius aptabat flammis ac ſulfure tędas.
Qualis atlantiaco memoratur littore quondam
Monſtrum geryones immane tibi corporis irę:
Cui tres in pugna dextrę varia arma gerebant.
Vna ignes ſæuos.aſt altera pone ſagittas
Fundebat.validam torquebat tertia cornum.
Atque vno diuerſa dabat tria vulnera niſu.
Hos vbi non æquis variantes prędia conſul.
Conſpexit tælis:& portę limina circum
Stragem:& perfuſos ſubeuntum ſanguine poſtes:
Concitat intortam furiatis viribus haſtam.
Lętum triſte ferens auras ſecat itala taxus.
Et qua nudarat dum fundit ſpicula ab alto
Arcum protendens numitor latus:ilia tranſit.
At non obſepto contentus limine martem
Exercere leuis bello:ſed turbidus auſi
Virrius incauto feruore eruperat amens
Recluſa in campum porta:miſeramque furori
Vincentum obtulerat pubem:ruit obuia in arma
Scipio:& oblatum metit inſatiabilis agmen:
Tifata vmbrifero generatum monte calenum
Nutrierant audere trucem:nec corpore magno
Mens erat inferior:ſubſidere ſępe leonem:

Tres clauſtra æqueuo. nūc canit de numitore laurente: ac Laburno fratrib⁹ cuſtodientibus portam cāpanam:hi erant tergemini & quiſque habebat ſub ſe centum homines.Mēbrorū mole. magnitudine corporis apta ad pugnam ſtatariam. Medicatæ. carminibus & veneno imbutæ. Qualis atlantiaco. hos tergeminos comparat gerioni: quem Hercules interemit : vt dictum ē. Cornum.haſtam ex corno arbore.Conſul. fuluius : q erat illic cum conſulari poteſtate. Tifata.monticulus iuxta Capuam: vt dictum eſt in quo hic Calenus fuerat educatus : qui exiens cum Virrio ſine lorica cum interfeciſſet Veliternum & marium ſociū Scipionis ab ipſo in vltionem amici interfectus eſt. Audere.ad audendum terribilem.Subſidere.ſternere. Nudus caput.ſine galea.Anhelos.romanos defatigatos curſu. Palantes.effuſe fugientes.Perculerat.vulnerauerat.

Nudus inire caput pugnas certare iuuenco:
Atque obliqua trucis deducere cornua tauri
Aſſuerat:crudoque oblique ſe attollere fato.
Is dum pręcipites expellit virrius vrbe
Seu ſpreto:ſeu ne fieret mora:nudus in ęquor
Thorace exierat:leuiorque pręmebat anhelos
Pondere loricę:& palantes victor agebat
Iamque veliternum media tranſegerat aluo:
Iam ſolitum æquali ludo committere equeſtris
Scipiadæ pugnas marium tellure reuulſo
Perculerat ſaxo.miſer implorabat amicum
Cum gemitu expirans:ſcopuluſq; premebat hiantẽ
Sed validas ſæuo vires duplicante dolore.
Effundit lachrymas pariter: cornumque ſonantem
Scipio ſolam en properans optabile in armis
Hoſtem proſtrato morientem oſtendere amico
Tranauit liquidas volucris ceu ſcinderet auras:
Haſta viri pectus:rupitque immania membra.
Quanta eſt vis agili per cęrula ſumma liburnę:
Quæ pariter quotiens reuocatę ad pectora tonſę
Percuſſere fretum ventis fugit ocior:& ſe
Quam longa eſt vno remorum pręterit ictu.
Aſcanium voleſus proiectis ocius armis:
Quo leuior peteret muros per aperta volantem
Aſſequitur planta deiectum protinus enſe
Ante pedes domini iacuit caput.ipſe ſecutus
Corruit vlterior procurſus impete truncus.
Nec ſpes obſeſſis vltra.reſerata tueri
Mœnia conuertunt greſſus:recipique petentes
Infandum excludunt ſocios:tum cardine verſo
Obnixi torquent obices munimina ferę.
Acrius hoc inſtant itali:clauſoſque fatigant
Et ni cæca ſinu terras nox conderet atro:
Perfractę rabido patuiſſent milite portæ.
Sed non in requiem pariter ceſſere tenebræ.
Hinc ſopor impauidus:qualem victoria nouit.
Ac capua:aut mœſtis vlulantum flebile matrum
Queſtibus:aut gemitu trepidãtum exterrita patrũ
Tormentis finem:metamque laboribus orat.
Muſſat perfidię ductor:caputque ſenatus
Virrius.a pœno nullam docet eſſe ſalutem:

Scopulus.id eſt ſaxum. Quanta eſt vis agili.haſtã Scipionis velociter perforentem pectus Caleni:cõparat liburnicis nauibus: quæ ſunt velociſſimæ:tale genus nauium inuentum fuit a liburnis populis:qui ſunt mixti ilyricis. Tonſæ.remi. Ictu. impulſu remorum.Non pariter ceſſere. quoniã romani ſine pauore dormiebãt: campani autem timore concutiebãtur Muſſat.dubitat. Muſſare proprie eſt velle loqui & non audere. Qui cordi.apud Liuium ait: Itaq; quibus veſtrum ante fato cedere q̃ hæc tot tãq; acerba videant in animo ẽ his apud me hodie epulæ inſtructæ parατæque ſunt faciatis vino ciboque poculum quod mihi datum fuerit circunferetur ea potio corpus a cruciatu animus a contumeliis:oculos: aures a videndis audiendiſque omnibus acerbis indignis quæ manent victos vĩdicabit: & ſic virrium ſequuti ſunt.vij.&.xx.ſenatores & cum eo epulati & alienatis mentibus vino venenum ſumpſerunt. Necis morſu.dolore mortis a moto propter vinum.

Placidis.placide ac ſine dolore necantibus.

Vociferans pulſis viuendi e pectore curis.
Speraui ſceptra auſonię:pepigiqꝫ ſub armis:
Si dexter pœnis deus:& fortuna fuiſſet:
Vt capuam iliaci migrarent regna quirini.
Qui quaterent muros:tarpeiaqꝫ mœnia miſi.
Hoc michi poſcendi vigor affuit:alter vt æquos
Portaret faſces noſtro de nomine conſul.
Hactenus eſt vixiſſe ſatis. dum copia noctis
Qui cordi comes:æterna eſt acherontis ad vndam
Libertas:petat ille meas menſaſqꝫ dapeſqꝫ.
Et victus mentem fuſo per membra lyeo
Sopitoqꝫ necis morſu medicamina cladis
Hauriat:& placidis exarmet fata venenis.
Hęc ait:& turba repetit comitante penates.
Aedibus in mediis conſurgens ilice multa
Extruitur rogus hoſpitium commune peremptis.
Nec vulgum ceſſat furiare doloꝛqꝫ pauoꝛqꝫ
Nunc menti feræ decius redit:& bona virtus
Exilio punita truci:deſpectat ab alto
Sacra fides agitatqꝫ virum fallacia corda
Vox occulta ſubit paſſim diffuſa per aures.
Fœdera mortales ne ſæuo rumpite ferro:
Sed caſtam ſeruate fidem:fulgentibus oſtro
Hæc potior regnis:dubio qui frangere rerum.
Gaudebit pacta:ac tenues ſpes liquet amici
Non illi domus aut coniunx aut vita manebit.
Vnq̃ expers luctus lachrimęqꝫ:aget ęquore ſęper
Ac tellure premens.aget ægrum nocte dieqꝫ.
Deſpecta ac violata fides:adit omnia iamqꝫ
Conſilia ac menſas contingit & abdita nube.
Accumbitqꝫ totis epulaturqꝫ improba erinnys
Ipſa etiam ſtygio ſpumantis pocula tabo
Porrigit:& large pœnas lætumqꝫ miniſtrat.
Virrius interea dum dat penetrare medullas
Exitio:aſcenditqꝫ pyram:atqꝫ amplexibus hæret.
Iungere tum fata & ſubijci iubet ocius ignes:
Stingebant tenebræ metas:victorqꝫ ruebat.
Iamqꝫ ſuperſtantem muro ſocioſqꝫ milonem
Voce attollentem pubes campana videbat.
Pandunt attoniti portas :trepidoqꝫ capeſſunt
Caſtra inimica gradu.quis lęto auertere pœnas

Sacra fides.fingit poeta fidei numen corda perfida campanorum agitaſſe.

Fœdera mortales.vox fidei ad mortales. Potior. melior & antiquior regnis ac diuitijs. Erynnis. furia ibat ad menſas eorum qui ebrij volebant mori.

Stygio tabo . veneno accepto ex ſtyge palude. Iungere fata.impletæ vino :vt ait Liuius:cibiſquevenæ minus efficacem in maturanda morte vim veneni fecerunt:itaqꝫ noctes totam pleriqꝫ eorum&diei inſequẽtis p rtem cum animam egiſſent: omnes tamen priuſq̃ aperirentur hoſtibus portę expirarunt.Srringebãt metas.iam ſurgebat aurora. Pandunt portas. maior ps ſenatus autore Liuio multis ſępe bellis expertam populi ro. clementiam haud diffidentes ſibi quoque placabilem fore legatos ad dẽdam romanis Capuam decreuerunt: miſerũtqꝫ poſtero die. porta iouis quæ aduerſus caſtra romana erat iuſſu pro conſulis aperta eſt . ea intromiſſa legio vna & duæ aliæ cum . Qu. fuluio legato.Nulli lachrymabile:indignus aliqua cõmiſeratione propter defectionem ad pœnos. Indociles. qui neſciebant aſſueti delitijs æquo animo ferre vtranque fortunam.hęc virtus tunc romanorum erat: deſcribit igitur muliebrem animum campanorum.
Deꝰ.fingit poeta iouem miſiſſe pana qui eſt deus paſtorum cuius habitum & effigiem deſcribit.

Tecta troia.campana condita a troianis. Cornu.vngula pedis.Tegeatide capra.arcadica:tegea vrbs arcadię vbi pan colebatur.Verbera lęta. nam luperci verberabant manus matronarum volentium concipere ac parere pelle hirci ſiue zona ex tali pelle.vnde Iuuenalis: Nec prodeſt agili palmas præbere luperco.Pinus.corona pinea quã gerit pan.Stant.erectæ ſunt.Pręciſa.prærupta & ſcrupuloſa Rabiẽ.qua romani ferebantur ad incendium Capuæ . Menala. montem arcadiæ vbi colebatur.Egeritur præda.C.fuluiuslegatus cum omnium primum tęla quæ capuæ erant ad ſe conferenda curaſſet cuſtodijs autore Liuio ad omnis portas diſpoſitis ne quis exire aut emitti poſſet præſidium punicum comprehendit: ſenatum campanum ire in caſtra iuſſit:quo cum veniſſent: his omnibus ex templo cathenæ iniectæ:iuſſique ad q̃ſtores deferri:quod auri argẽtique haberẽt.auri pondo.lx.argenti tria milia põdo.cc. ſenatores.v.&.xx.cales in cuſtodiã duo de.xxx. theanũ miſſi quorum de ſententia maxime deſtitus a romanis conſtabat . Superbi victus. vitæ lautioris & luxurioſæ.Alia tellure.id eſt menſæ citreæ aduectæ ex athlante monte mauritaniæ. Eoa gemma.aduecta ex oriente: quoniam india:vt ſcribit Pli. maxime gemmifera eſt gemmis antiqui vtebantur in poculis ad luxum:vnde Iuuenalis:cum pocula ſumus gemmata & p̃clara illic laudatur iaſpis.nam virro vt multi gẽmas ad pocula tranſfert. Nec modus. non erat menſura.Celata.ſculpta.Tantum epulis.ſolũ comparata ad gulæ menſariũq; vſum. Deprompta.accepta.Lõginquum.diuturnũ : tanta erat vis pecuniæ.Ere belligero.turba ænea. Suggeſtu.toro & loco edito.Non futilis.id eſt prudẽs & ornatus.virtutẽ pro meritis donauit fuluius. milonem murali corona.quoniam primus aſcẽderat mœnia:& alludit poeta ad illum milonẽ qui in ſylua aricina clodium iterfecit & fuit ex lauino:ſupra dixit milonem ſtantem ſuper murum pubes campana videbat.Soſpita iuno.q̃m lauini erat templum iunonis ſoſpitæ.Tempora turrita. quoniam vt ſcribit Gellius : muralis corona qua donabatur ab imperatore is q primus murum ſubijſſet aut ĩ oppidum hoſtium per vim aſcendiſſet quaſi muri pinnis decorata erat & ideo caput tali corona cinctum Sylli. appellat turritum.Tum ſontes procerum. fuluius autore Liuio theanum profectus quo cãpanos pręmiſerat prima luce portam intrauit atque in forum pertexit cõcurſuq; ad primũ equitum ingreſſum facto magiſtratum ſidicinũ citari iuſſit ſperauitque vt produceret cãpanos quos in cuſtodia haberet:producti omnes

Defuerant animi:patet vrbs confeſſa furorẽ:
Et reſerat tyrio maculatas hoſpite ſedes.
Matronę pueriq; ruunt:mœſtumq; ſenatus
Cõciliũ nulliq; hoĩum lachrymabile vulgus.
Stabant innixi pilis exercitus omnes.
Spectabantque viros:& lęta & triſtia ferre
Indociles:nunc propexis in pectora barbis
Verrere humũ. nũc fœdãtes in puluere crinẽ
Canẽtẽ:& turpi lachryma precibuſq; pudẽdis
Fœmineum tenues vlulatum fũdere i auras.
Atque ea dum miles miratur:inertia facta:
Expectatque ferox ſternendi mœnia ſignum:
Ecce repens tacito percurrit pectora ſenſu
Relligio:& ſęuas componit numine mentes:
Ne flammam tedaſq; velint:ne tẽpla ſub vno
In cinerem tranſiſſe rogo ſubit intima corda
Perlabens ſenſim mitis deus ille ſuperbę
Fundamenta capyn poſuiſſe antiquitus vrbi.
Non cuiq̃ viſus paſſim monet ille refuſis
In ſpaciũ immenſum cãpis habitãda relinqui
Vtile tecta docet:paulatim atrocibus ire
Langueſcunt animis:& vis mollita ſeneſcit.
Pan ioue miſſus erat ſeruari tecta volente
Troia.pendenti ſimilis pan ſemper:& vno
Vix vlla inſcribens terrę veſtigia cornu.
Dextera laſciui cęſa tegeatide capra
Verbera lęta mouens feſta per cõpita cauda.
Cingit acuta comas & opaca tempora pinnus
Ac parua erumpunt rubicũda cornua frõte.
Stant aures:ſũmoq; cadit barba hiſpida mẽto
Paſtorale deo baculum:pelliſque ſiniſtrum
Velat grata latus tenerę de corpore damæ.
Nulla in prępruptũ tã ꝓna & ihoſpita cautes:
In qua non librans corpus ſimiliſque volanti
Cornipedem tulerit præciſa per auia plãtã.
Interdum inflexus medio naſcentia tergo
Reſpicit arridens hirtæ ludibria caudę.
Obtendenſq; manum ſolẽ inferueſcere frõti
Arcet:& vmbrato perluſtrat paſcua viſu.
Hic poſtq̃ mandata dei perfecta malamque
Sedauit rabiem:& permulſit corda furẽtum:

Arcadię volucris ſaltus & amata reuiſit
Menala: vbi argutis longe de vertice ſacro
Dulce ſonat calamis: ducit ſtabula oia cantu.
At legio auſonidũ flammas ductore iubente
Arceri portis: ſtanteſq; relinquere muros.
Mite decus mentis: condũt enſeſq; faceſq;
Multa deũ tẽplis domibuſq; nitẽtibus auro
Egeritur pręda: & victus alimenta ſuperbi.
Quiſq; bonis pariere virũ de corpore veſtes
Fœmineæ menſęq; alia tellure petitę
Poculaq; eoa luxum irritantia gemma.
Nec modus argento. celataq; pondera facti
Tãtum epulis auri: tũ paſſi corpora longo
Ordine captiua & domibus de prõpta talẽta
Paſcere longinquũ nõ deficientia bellum.
Immẽſiſq; greges. famulę ad cõmunia turbe.
Fuluius vt finem ſpoliandis ędibus ere
Belligero reuocante dedit: ſublimis ab alto
Suggeſtu magnis fautor nõ futilis auſis.
Lauino generate inquit quem ſoſpita iuno
Dat nobis milo: gradiui cape victor honorem
Tempora murali cunctis turrita corona.
Tũ ſontes procerũ meritoſq; piacula prima
Accit: & interea punit commiſſa ſecuri.
Hic atrox virtus. nec eni occuluiſſe precatur
Spectatum vel in hoſte decus: clamore feroci
Taurea tũc inquit ferro ſpoliabis inultus
Te maiorem aiam? & iuſſo lictore reciſa
Ignauos cadet ante pedes fortiſſima ceruix?
Haud vnq̃ hoc nobis dederit deus. iñ minaci
Obtutu toruũ contra & furiale renidens
Bellatorem alacer per pectora tranſigit enſẽ:
Cui ductor patriam moriẽs comitare cadẽtẽ:
Qui nobis animus: quę dextra: quid ve viritũ
Decernet mauors tibi ſi rebare pudendum
Iuſſa pari: licuit pugnandi occũbere lætum.
Dũ capua ifauſtã luit haud ſine ſãguie culpã
Interea gemios terra crudelis ibera
Fortuna abſtulerat permiſcẽs triſtia lętis
Scipiadas: maguũq; decus magnũq; dolorẽ.
Forte dicarchea iuuenis conſedit in vrbe

virgis cæſi ac ſecuri percuſſi ſunt: & ſic de alijs quos tales premiſerat ſupplicium ſumptum eſt. Sontes. nocentes & autores defectionis ad pœnos. Hic atrox virtus. deſcribit fortitudinẽ ipſius taureæ de quo Li. cõſurgentem iam fuluium taurea campanus per mediam vadens vrbem turbam nomine iclamauit: & cum mirabundus quidnã vellet inquireret reſidens flaccus: me quoq; inquit iube occidit vt gloriari poſſis multo fortiorem q̃ ipſe es virum abſte occiſum eſſe. Atrox. horrida & fortis: nã ſpernebat mortem & filium. Vel etiam in hoſte. Spectatum. clarum. Renidens. reſpendens oculis ira ſcintilantibus gladio inquit Li. quem veſte texerat per aduerſum pectus transfixus ante pedes imperatoris procubuit moribundus: Decernet mauors. diiudicabit inquit fuluius bellum & pugna qui nobis ſit animus quæ manus: & qd viritim valeam⁹. ideſt ad ſingulare certamen. Interea geminos. dum hæc in italia agerentur in hiſpania duo fratres clariſſimi duces. P. & Gne⁹ Scipiones ceciderunt vt in principio dictũ eſt. Iuuenis. Scipio filius. P. Scipionis.

Dicarchea. puteolana. Poſt belli extrema. poſt finem belli campani ſiue Capua recepta & de ſontibus pœna ſumpta: Huc puteolos vbi tum forte erat Scipio repetẽs Romam. Non vllus pudor honorum. non habeat rationem honorum nec videbatur decorum ſeruare: quoniam vir fortis non debet frangi aduerſis. Siniſtris. infœlicibus. Furit. furore quodam luct⁹ ob pietatem corripitur. Excire. euocare ab inferis. Vicina paluſ. acheruſia quæ eſt prope puteolos & cumas dicta ab acheronte fluuio inferno: cuius aquis videtur refundi: ideo humorem acheruſium appellat ipſius paludis. Squalentem introitum auerni. quoniam ad auernum lacum eſt palus acheruſia alto cœno referta vt inquit Strabo. Squalentem. incultum & cœnoſũ auernus clauditur arduis ſuperciliis vno oſtio aditur quod reſtagnat palus acheruſia. Mens Scipionis volebat prænoſcere futura & ſuos euentus & huius deniq; belli quod italiam quaſſabat. Ad gryneam autonoen. ſacerdotem phœbi: gryneum eſt nemus phrygiæ vbi appollo colebatur. iñ grynea vates. tripodes erãt ſacri phœbo & tripodem foramini delphico ſuper impoſitum phœbi ſacerdos aſcendens vaticinabatur: factitauere iquit Ply. ex ære cortinas tripodum nomine delphicas: quoniam do

nis maxime appollinis delphici dicabantur. Egri. mœſti. Conſulta. ſententias & voluntatem. Patrum. p. & gn. Scipionum. Repoſtis. ſubterraneis & a nobis remotis. Sub lucem. in aurora. Suos populos. vmbras defunctorum. Cętera. ſcilicet quæ futura ſunt. nam Scipio futuros annos cognoſcere auebat. Maiori vate. ſybilla. Eliciam. euocabo vmbrā ſibyllæ a campis heliſijs. Phœbei. apollinei & vaticinantis. Fauces. ingreſſū & oſtium Caſtus. purificatus. Diti. plutoni. Promiſſæ vatis. ſibyllæ quam autonoe promiſerat euocare ab inferis.

Occulto cœpto. ſocijs ignarantibus.

Acerbam. diram & grauem propter fœtorem. Laxo ore. patulo meatu. cocytus eſt fluuius inferorum qui luctum ſignificat. Suſpirans. emittens. Arcanum murmur. magicum carmen quo manes euocabat. Operto regi. Plutoni: mactatur taurus plutoni & iuuenca proſerpinæ. Fundunt mella. ſic circe monet vlixem apud Homerum ſparges inquit libationem primum melle: deinde dulci vino: tertio aqua & immiſcebis farinam. Omni herebo. toto inferorum tractu: verba ſunt autonoeȩ momentis. Scipionem ne vmbratum aduentum timeat. Ab imo chao. a prima mundi origine cum mens diuina confuſionem illam ſegregauit. Equos. ſcilicet Diomedis threicij quos ille humano viſcere pauit. Contende. conare illuc aſpicere. Interea cerne vt greſſus. prima venit vmbra Appij Claudij: de quo Liuius. mortuum appium claudium ſub deditionem Capuę quidam tradunt: Appius Claudius cum obſideretur Capua vulneratus fuit: ex quo vulnere vt quidam aiunt interijt ſub Capuæ deditionem: vt quidam poſt controuerſiam quæ fuit inter eum & Fuluium de ſupplicio campanorum: quidam ante Capuæ deditionem. Cui datur. conceditur anteq̄ ſit corpus crematum emittere voces vt prius. quippe Appius adhuc iacebat inſepultus. Atros ignes. rogi. ſcilicet per quos corpus cremabatur. Non tacto. non epoto ſanguine hic infoſſo. Auertit equos. ademit mihi ſolem & gratam vitam dies proxima illi in qua me vidiſti. Atris aquis. infernis & ſtygiæ plaudi: dum mei inquit ceſſant meū corpus comburere! non datur mihi tra-

Scipio poſt belli repetēs extrema penates.
Huc triſtis lachrymas & funera acerba ſuorum
Fama tulit: durit q̄q̄ non cedere ſuetus:
Pulſato lacerat violenter pectore amictus.
Non comites tenuiſſe valent: non vllus honorū.
Militię ve pudor: pietas irata ſiniſtris
Cœlicolis furit: atq; odit ſolatia luctus.
Iamq; dies iterumq; dies abſumpta querelis.
Verſatur ſpecies ante ora oculoſq; parentis.
Ergo excire parat manes: animaſq; ſuorum
Alloquioq; virum tantos mulcere dolores.
Hortatur vicina palus: vbi ſignat auernī
Squalentē introitum ſtagnās acheruſius humor
Noſcere venturos agitat mens protinus ānos.
Sic & gryneam quæ tum ſub nomine phœbi
Autonoe tripodas ſacrum antrumq; tenebat:
Fert greſſus iuuenis: conſultaq; pectoris ægri
Pandit: & aſpectus orat contingere patrum.
Nec cunctata diu vates mactare repoſtis
Nox vmbris inquit conſueta piacula. nigras
Sub lucem pecudes: recluſæq; abdere terræ
Manantem iugulis ſpirantum cede cruorem:
Tunc populos tibi regna ſuos pallantia mittēt.
Cętera quæ poſcis maiori vate canentur.
Nanq; tibi elyſio repetita oracula campo
Eliciam: veteriſq; dabo inter ſacra ſibyllæ
Cernere fatidicam phœbei pectoris vmbram.
Vade age & a medio cum ſe nox humida curſu
Flexerit: ad fauces vicini caſtus auerni
Duc prędicta ſacris duro placamina diti.
Mella ſimul tecum & puri fer dona lyei.
Hoc alacer monitu & promiſſę nomine vatis
Apparet occulto monſtrata piacula cœpto.
Inde vbi nox iuſſam procedens contigit horā:
Et ſpatia æquarunt tenebras transacta futuras:
Conſurgit ſtratis. pergitq; ad turbida portę
Hoſtia tartareæ penitus quis abdita vates
Promiſſa impleraт: ſtigioq; ſedebat in antro.
Tumqua ſe ptimum rupta tellure recludit
Inuiſum cœlo ſpecus atq; eructat acerbam
Cocyti laxo ſuſpirans ore paludem.

Inducit iuuenem: ferroqꝫ cauare refoſſam
Ocius vrget humũ:atqꝫ arcanũ murmur ãhelãs
Ordine mactari pecudes iubet: acer aperto
Ante omnes taurus regi:tum proxima diuæ.
Ceditur enneæ caſta ceruice iuuenca.
Inde tibi allecto tibi nunquam læta megera
Corpora lanigerum procumbunt lecta bidentũ
Fundunt mella ſuper:bachiqꝫ & lactis honorem
Stat iuuenis:faciemqꝫ e rebo quæ ſurgit ab oĩ
Exclamat vates.patere accedentia cerno
Tartara:& ante oculos aſſiſtere tertia regna.
Ecce ruunt variȩ ſpecies:& quicquid ab imo
Natũ hominũ extĩctũqꝫ chao eſt:iã cũcta videbat
Cyclopas ſcyllãqꝫ &paſtos membra virorum
Odryſiȩ telluris equos:contende tueri:
Eductumqꝫ tene vagina interitus enſem.
Quȩcũqꝫ ante animȩ tendũt potare cruorem
Diſiijce:dum caſtȩ procedat imago ſibyllȩ.
Interea cerne vt greſſus inhumata citatos
Fert vmbra:& properat tecum couiungere dicta:
Cui datur ante atros abſumpti corporis ignes
Sanguine non tacto ſolitas effundere voces.
Aſpicit:& ſubito turbatur ſcipio viſu.
Qui nam te qui caſus ait:dux maxime feſſæ
Eripuit patriæ?cum tales horrida poſcant
Bella viros:nec enim dextra conceſſerit vlli
Appius:aut aſtu:decimum lux rettulit ortum
Vt te cum capua remearem vulnera vidi
Mulcentem hoc vno mœſtum ꝙ adire nequires
Saucius ad muros & martis honore careres.
Contra quȩ ductor:feſſo mihi proxima tandem
Lux gratos phaetontis equos auertit.&atris
Aeternum demiſit aquis.ſed lenta meorum
Dum vanos ritus curat:& ſolennia vulgi
Exequitur:ceſſat flammis imponere corpus.
Vt portet tumulis per lõgum membra paternis.
Quod te per noſtri martis precor ȩmula facta
Arce quȩ patriis artus medicamina ſeruant.
Daqꝫ vago portas quam primum acherõtis adire.
Tum iuuenis.gens o veteris pulcherrima claudi
Haud vlla ante tuam q̄q̄ non parua fatigent

nare ſtigiam paludem. Vanos ritus: morem referendi cadauer ad auita ſepulchra qui mos eſt vanus & nihil prodeſt vmbris:& ideo talem ritum vanũ appellat & vulgare ſolemne:quoniam vndecunque ad inferos tantũdem viæ eſt & non refert vbi cremetur corpus ſed opinio vulgaris gẽtilicia ſepulchra poſcit & repetit. Longum. per longã diſtantiam a Capua Romam. Arce: remoue medicamina quibus meum corpus perfuſum ſeruatur ne putreſcat vt poſſit in patriam referri. Patriis: ſcilicet ſepulchris. Vago: mihi errãti. Veteris claudii illius appii claudii ſabini de quo dictum eſt. Ante tuam:prima mea cura inquit erit tuus funus. Diſcrimen:varietatem. Diſcors ſententia cinerum:varius mos ſepeliendi. Obſcœnus:quia cadauera ſectatur & comedit. Probatum.iam receptum in vſum adhibere canes qui deuorent membra regia qui apud illos canes ſepulchrales appellantur. Odorato:perfuſo aromatibus. Stantia poſt funus. durantia poſt mortem. Et a menſis:habent inquit ægyptii ipſa corpora condita aromatibus ad mẽſas vbi comedunt. Pontus:prouincia vbi regnauit mitridates:extrahebant illic cerebrum e capitibus mortuorum. Myrthara:myrtha condita quæ præſeruat a putrefactione.garamantes infodiunt harenis:naſamones in mare abiiciunt: celtæ faciebãt pocula ex capitibꝰ mortuorum addito auro. Sermonibus alternis:cum appio ſcilicet. Globo tuorum.ſociis tuis qui mihi faueant ad ſacra peragenda. Cymes anus:cumea ſibylla Egregiæ iuuentæ: ſcipionis. cecini inquit ſibylla quõdam geſta tua: ſed romãi cõtempſerunt meos libros. nam vt dictum eſt venit ad Tarquinium ſuperbum & attulit nouem libros quos eſſe dicebat diuina oracala.ſex cõbuſtis tres emit rex: & in ſacrario poſuit:appellauitqꝫ ſunt ſibyllini. ad hos inquit gellius quaſi ad oraculum.xv.viri adibant cum dii immortales publice conſulendi eſſent. Proauis veſtris: Tarquinio ſuperbo. Fata dardana:romana quæ pendent a tuis fatis:magna laus Scipiõis a quo tota res romana pẽdere videbatur cum eſſet illum ſuperaturus qui rem romanam prope ad inte

ritum perduxerat. Armifero victor. vaticinatur ſybilla ventura fata romanorum: & Scipionis. Armifero: bellicoſa hiſpania. Ante annos: nam vt ait Liuius: natus erat ferme. xxiiij. annos cū in hiſpaniam miſſus eſt vbi patris & patrui mortem ſtrage hoſtium piauit. Creditus marti. miſſus ad bellum hiſpanus. Miſſum omen: auſpicium quoniam expugnata noua carthagine i hiſpania carthaginem libycam & Romani æmulam imperij ad tributum rediges. Hiberiacis: hiſpanis. Maius imperium: conſulatum. Scipio ex hiſpania victor rediens non triumphauit: quoniam ſine imperio rem geſſerat: ſed magno centuriarum cōſenſu creatus fuit conſul cum. P. Licinio craſſo pōtifice maximo. Rectorem: Annibalem quem vicit ad zamam magno prælio. Pudet vrbis iniquę: p̄dicit nunc ſibylla Scipioni exilium. Hoc decus: poſt liberatam italiam & carthaginem ad tributum redactam victo Annibale Liui. li. viij. decadis belli macedonici ait: vitā linterni egit ſine deſiderio vrbis morientem ruri eo ipſo loco ſepeliri ſe iuſſiſſe ferunt: monumentumq; illic ędificari: ne funus ſibi in ingrata patria fieret. vir memorabilis bellicis tamen q̄ pacis artibus memorabilior linterni inquit monumentum vidimus monumentoq; ſtatua ſuperimpoſita fuit quam tempeſtate diiectam nuper vidimus ipſi. Atros lacus infernos. Tum iuuenis: reſpōdet Scipio: cuius hæc eſt magna laus ꝙ ſine audito non ceſſauit vir magnus ꝓ patria pugnare cuius ingratitudinē iam cognouerat & ait: modo ego vacem culpa patiar libēter & erecto animo quicqd duri imminet Obnitemur: patiemur oīa dura & reſiſtā oībus difficultatibus. Cauſa vitę. i. q̄m vo luiſti diu viuere non tibi ſed vt prodeſſes mortalibus: & ſic animū ſibyllæ emereſ. Inane: vacuū. deſcribit inferos: huc inqt deſcendit omne quod conſtat ex quattuor elemētis: ſed tria ponit: terrā: aquā: & aerem: ſed cum dicit igneus aer intelligit vtrūq; elementum: ignis. ſ. ſiue ætheris & aeris: qui eſt inter ignē & aquam. & aer ſpiſſior fit aqua ſpiſſior fit terra. & econtra: rarefacta terra fit aqua. & aqua aer. & aer rarefactus ignis. ſpiſſio r aer: iō ai ariſtoteles primo phyſicorum: Aliqui ex raritate: & denſitate omnia procreant idest proceari dicunt. Mundi regni geni

Curarum prior extiterit. namq; iſta per omnis
Diſcrimen ſeruat populos: variatq; iacentum
Exequias. tumuli & cinerum ſententia diſcors.
Tellure vt per hibentis mos antiquus ibera
Ex anima obſcœnus conſumit corpora vultur.
Regia cum lucem poſuerūt membra: probatū eſt
Hyrcanus adhibere canes. ægyptia tellus
Claudit odorato poſt funus ſtantia ſaxo
Corpora: & a mēſis exāguē haud ſeparat vmbrā.
Exhauſto inſtituit pontus vacuare cerebro
Ora virum: & longum myrrhata reponit in æuū.
Quid qui recluſa nudos garamantes harena
Infodiunt? quid qui ſeuo ſepelire profundo
Exanimes mandant libycis naſomones in oris?
At celtæ vacui capitis circundare gaudent
Oſſa nephas auro: & menſis ea pocula ſeruant.
Cecropidę ad patriam mauortis ſorte perēptos
Decreuere ſimul communibus vrere flammis.
At gente in ſcythica ſuffixa cadauera truncis
Lenta dies ſepelit putri liquentia tabo.
Talia dum memorant vmbra veniente ſybillę:
Autonoe finem hic inquit ſermonibus adde
Alternis: hæc hæc veri fœcunda ſacerdos.
Cui tantū patuit rerum: quantum ipſe negarit
Plus nouiſſe deus: me iam comitante tuorum
Tēpus abiere globo: & pecudes īponere flāmis.
At grauida arcanis cymes anus attigit ore
Poſtq̄ ſacrificum delibauitque cruorem
Indecus egregium vultus intenta iuuentæ
Aetherea frueter cum haud ſegniter inquit
Cymeo populis vox noſtra ſonabat in antro
Tum te per mixtū ſęclis rebuſq; futuris
Aeneadum cecini: ſed non ſat digna mearum
Cura tuis vocum: nec enim conquirere dicta
Aut ſeruare fuit proauis ſollertia veſtris.
Verū age diſce puer: quando cognoſcere cordi
Iam tua deq; tuis pendentia dardana fatis.
Nanq; tibi cerno properantum oracula vitæ
Hinc petere: & patrios viſu contingere manes.
Armifero victor patrem vlciſceris ibero:
Creditus ante annos marti: ferroq; reſolues

Gaudia pœnorũ:& miſſum lætabere bello
Omen hiberiacis victa carthagine terris.
Maius ad imperium poſt hęc capiere:nec ante
Iuppiter abſiſtet cura:ꝗ́ cuncta fugarit
In libyam bella:& vincendum duxerit ipſe
Sidonium tibi rectorem:pudet vrbis iniquæ:
Quod tu poſt decus hoc priaꝙ domoꝙ carebis
Sic vates greſſumꝙ lacus vertebat ad atros.
Tum iuuenis quæcunꝙ datur ſors durior ęui
Obnitemur ait:culpa modo pectora ceſſent.
Sed te oro:quando vitæ tibi cauſa labores
Humanos iuuiſſe fuit:ſiſte inclyta virgo
Pauliſper greſſum:& nobis:maneſꝙ ſilentum
Enumera:ſtygięꝙ aperi formidinis aulam.
Annuit illa quidẽ:ſed non optanda recludis
Regna ait:hic tenebras agitãt:volitãtꝙ perũbras
Innumeri quõdam populi:domus oibus vna
In medio vaſtum late ſe tendit inane.
Huc quicquid terrę:qcqd freta:& igneus æther
Nutriuit primo mundi genitalis ab ęuo:
Mors communis agit:deſcẽdũt cũcta:capitꝙ
Campus iners quantũ interijt:reſtatꝙ futurũ
Cingunt regna decẽ portæ:quarũ vna receptat
Belligeros dura gradiui ſorte creatos.
Altera qui leges poſuere atꝙ inclyta iura.
Gẽtibus & primas fundarunt mœnibus vrbes.
Tertia ruricolas cereris iuſtiſſima turba:
Quæ venit ad manes:& fraudũ illeſa veneno.
Exin qui lętas artes:vitæque colendę
Inuenere viam:nec dedignanda parenti
Carmina fuderunt phœbo:ſua limina ſeruant.
Proxima quos venti:ſęuęꝙ hauſere procellę
Naufraga porta rapit.ſic illam nomine dicunt.
Finitia huic noxa grauido:& peccaſſe fatenti
Vaſta patet populo:pœnas rhadamantus ĩ ipſo
Expetit introitu:mortẽꝙ exercet inanem.
Septima fœmineis reſeratur porta cateruis:
Liuentes vbi caſta fouet proſerpina lucos.
Infantum hinc gregibus:verſas ad funera tędas
Paſſim virginibus:turbęꝙ in limine lucis
Eſt iter extinctę:& vagitu ianua nota:

talis ideſt a prima origine mortalium.
Iners:inutilis:& ſine aliqua voluptate.
Receptat:recipit.deſcribit deceꝫ portas
inferorum:quarum prima recipit in bel-
lo cæſos:ac ꝑ hoc fortes & magnos quot
alijs ꝓ̃ponit:quoniam fortitudo ꝓprie vt
placet Ariſtoteli verſatur circa mortem:
quæ eſt in bello. Qui leges : quoniam
ſunt fundamenta reiꝑu.& ad bene bea
teꝙ viuendum:& ideo tales homines cõ
modis humanis conſulentes in ſecundo
loco ponuntur:ſed Cice.in officijs conſi
lia vrbana & leges gloriæ bellicæ ꝓ̃ponit
Illeſa veneno fraudum:quoniam agrico
læ non ſunt fraudulenti. Vitæ colendæ:
ornandę.quoniam artes fuerunt inuẽtę:
vt adiuuarent naturam & artium diſpli-
narumꝙ inuentores de humano genere
benemeriti ſũt:& ipſi etiam poetę:qui&
delectant & proſunt. Exercet mortem
inanem : vexat tormentis ipſas vmbras.
Liuẽtes:nigros.Virginibus paſſis tædas
verſas ad futura ideſt illisvirginibus quę
paſſe matrimonium & tædas iugales in
ipſo partu periere.ſic enim tædæ vertun
tur ad funus.In limine lucis:in ipſo prio
ortu:& principiovitæ. Tum ſeducta lo
co:nũc deſcribit campos elyſios : quos a
tenebris infernis ſecretos ait. Laxata
nocte: diſſolutis tenebris:& inſula luce.
Nec ſtygio in regno .campos elyſeos
dicit non eſſe apud inferos ; nec ſub axe
cœli:ſed extra anni ſoliſꝙ vias:vt poeti-
ce loquar:ad oceanũ:vbi erãt fortunatæ
inſulæ : de campis elyſijs ſic cecinit Ho-
merus in quarto odiſ.Elyſium in campũ
terrarumꝙ vltima tandem. Dij te tranſ-
mittent: ſtat flauus vbi Rhadamantus:
Exiſtitꝙ viris vbi vita facillima durans.
Non hyemis vis:multa niues: non ingru
it imber. Stridula ſed ſemper zephiro
rum flamina mittit. Ingens oceanus le-
nimina grata virorum. Aeris enim inqt
Stra.ſalubritas & ſuauis zephyri ſpiritus
eius regionis peculiaris eſt:quæ i occaſũ
vergens nunꝗ̃ tepore caret : nominatim
ꝙ inſulas quaſdam celebrant;fortunatas
quas in pręſentia mõſtratas nouimus nõ
longe admodum a mauritaniæ promon
torijs diſiunctas : quæ gadibus oppoſita
ſunt. Nec ſub axe cœli :poetice loqui
tur :nihil enim poteſt eſſe etiam vltra o-
ceanum: quod non ſit ab axe cœli quod
omnia ambit.ſic locutus eſt Vir.Iacet ex
tra ſydera tellus :extra anni ſoliſꝙ vias.

Lætheos latices:aquam inducenté obli
uioné:ideo ait Vir. Animas redituras ad
corpora potare aquam lætheam:vt obli
tæ malorum velint iterum redire ad no
ua corpora. Certamina appoſitio eſt:
turba priorum certamina fonti ſacro po
tat latices.nam certatim bibunt. Hac: p
hanc viam.& decimam portam Obli
te ditem:plutonem.& inferos. Mille lu
ſtris:mille annis. nam ſol ſingulis annis
luſtrat ſuum curſum. Imitatio eſt Vir.ca
nentis in ſexto. Has omnis vbi mille ro
tam voluere pannos Lætheum ad fluui
um deus euocat agmine magno.affecta
te loquitur poeta:ſiue luſtrum intelligit
ſpatium quinq; annorum. Lurida:tur
pis ab effectu : quoniam mors facit cor
pora lurida & putrida. Omnibus por
tis:quoniam omnes moriũtur qui in mũ
do ſunt hac lege nati. Pigra limoſa &
cœnoſa. Sine corpore : aliqua effigie
corporis hoc dicit propter mortes.phle
geton fluuius habet aquas ignitas.Pal⁹:
ſtyx per quam non licebat peierare dijs
qui iurabant per ſtygiam paludẽ.Ache
ron ſignificat ſollicitudines magnam:iõ
ipſum appellat triſtem.Non vno ore:tri
plici.tenuit tria cerberus ora inquit Vir.
cerberus ſignificat canem: qui vorat oĩa
minutatim inciſa.& eſt ipſa terra. Tiſi
phone.allecto.& megera ſunt furiæ. Lu
ctus edax : deſcribit omnia quæ ſunt ad
limina ĩferorum. Edax : conficiens lu
gentem.luctus eſt ægritudo ex eius:qui
carus fuerit interitu acerbo. Comes ad
dita :nã maciescomitatur morbos:&oĩa
hæc quæ dicit naturalia ſũt:& præcedũt
mortem. Paſtus fletu : quoniam mœſti
plorant.nam moeror eſt ægritudo flebi
lis Queribunda: quoniam ſenio confe
cti queruli ſunt:cum etiam ipſa ſenectus
morbus ſit:vt inquit Teren., Liuor inui
dia:quę eſt dolor ſuſceptus ex alienisbo
nis. Angens comprimens.angor enim
eſt ægritudo premens.Deforme:ab effe
ctu:quia facit homines deformes. Scele
ri procliuis:quoniam inopia interdũ ad
ſcelera pauperes impellit. Briareus:fuit
Titani & terræ filius numinum contem
ptor:habens cẽtum manus.Virgilius ait
Et centumgeminus briareus. Horatius:
Nec ſi reſurgat cẽtiman⁹ gigas·Sphynx
monſtrum habens os virgineum prope
Thebas olim propõebat enigma : quod
Oedipus ſoluit. Scylla fuit filia Phorci

Tum seducta loco.& laxata lucida nocte
Clauſtra nitent:quæ ſecreti per limitis vmbrã
Elyſios ducunt campos.hic turba piorum.
Nec ſtygio in regno cœli:nec poſta ſub axe.
Verum vltra oceanum ſacro certamina fonti
Lætheos potat latices obliuia mentis.
Extrema hinc auro fulgens iam lucis honorem
Sentit:& ad moto ſplendet ceu ſydere lunę.
Hac animę cęlum repetunt.ac mille peractis
Oblitę ditem redeunt incorpora luſtris.
Has paſſim nigrũ pandens non lurida rictum
Itq; reditq; vias.& portis omnibus errat.
Tum iacet ĩ ſpatium ſine corpore pigra vorago.
Limoſiq; lacus late exundantibus vrit
Ripas ſęuus aquis phlegetõ:& turbine anhelo
Flammarum reſonas ſaxoſa incendia torquet.
Parte alia torrens cocytos ſanguinis atri
Vorticibus furit:& ſpumanti gurgite fertur.
At magnis ſemper diuis:regiq; deorum
Iurari dignata palus picis horrida riuo
Fumiferum voluit ſtyx inter ſulphura limum
Triſtior his acheron ſanie:craſſoq; veneno
Aeſtuat:& gelidam eructãs cũ murmure harenã
Deſcendit nigra lentus per ſtagna palude.
Hanc optat ſaniem non vno cerberus ore.
Hęc & teſſiphões ſunt pocula:& atra megera
Hic ſitit:ac nullo rabies extinguitur hauſtu.
Vltimus erumpit lachrymarum fõtibus amnis.
Ante aulam:atq; aditus:& inexorabile limen
Quarta cohors omni ſtabulante per auia mõſtro
Excubat:& manes permixto murmure terret
Luctus edax:macieſq; malis cões addita morbis
Et mœror paſtus fletu :& ſine ſanguine pallor
Curęq;:inſidięq;:atq; hinc queribunda ſenectus.
Hinc angens vtraq; manu ſua guttura liuor.
Et deforme malum ac ſceleri procliuis egeſtas.
Errorq; inſido greſſu:& diſcordia gaudens
Permiſcere fretum cœlo:ſed & hoſtia ditis
Centenis ſuetus briareus recludere palmis:
Et ſphynx virgineos rictus infecta cruore
Scyllaq; centauriq; truces:vmbręq; gygantum.

Cerberus hic ruptis peragrat cũ tartara vinclis
Non ipſa allecto:nec fœta furore megera
Audet adire ferum:dũ fractis mille cathenis
Viperea latrans circunligat ilia cauda.
Dextrẽ vaſta comas:nemoroſaq; brachia fũdit
Taxus cocyti rigua frondoſior vnda
Hic diræ volucres:paſtuſq; cadauere vultur:
Et multus bubo ac ſparſis ſtrix ſanguie pennis
Harpygiæq; fouent nidos:atq; oĩbus hærent
Condenſæ folijs:ſæuit ſtridoribus ardor.
Has inter formas cõiunx iunonis auernę
Suggeſtu reſidens cognoſcit crimina regum:
Stant vincti:ferocq; piget ſub iudice culpę.
Circumerrant furiæ:pœnarũq; omnis imago:
Quã vellẽt nunq̃ ſceptrix fulſiſſe ſuperbis.
Inſultant duro imperio:non digna nec æqua
Ad ſuperos paſſi manes:quæq; añ profari
Non licitũ viuis:tandem permiſſa querũtur.
Tunc alius ſęuis religatur rupe cathenis.
Aſt alius ſubigit ſaxũ:perq; ardua montis.
Vipereo domat hunc æterno megera flagello.
Talia lętiferis reſtant patienda tyrannis.
Sed te maternos tempus cognoſcere vultus:
Cuius primo venit non tardis paſſibus vmbra:
Aſtabat:fœcũda iouis pomponia furto.
Nanq; vbi cognouit latio ſurgentia bella
Pœnorum venus inſidias ante ire laborans
Iunonis fuſa ſenſim per pectora patrem
Implicuit flamma:quę improuiſa fuiſſent:
Sydonia iliacas nunc virgo accenderet aras:
Ergo vbi guſtatus cruor:ammonuitq; ſybilla
Et dedit alternos ambobus noſcere vultus:
Sic iuuenis prior:o magni mihi numinis inſtar
Cara parens:quã te vt nobis vidiſſe liceret
Optaſſem ſtygias:vel lætho intrare tenebras:
Quæ ſors noſtra fuit:cui te cũ prima ſubiret:
Eripuit ſine honore dies:& funere carpſit:
Excipit his mater:nullos o nate labores
Mors habuit noſtra:ęthereo dũ põdere partũ
Exoluor:miti dextra cyllenia proles
Imperio iouis eliſias deduxit ad oras.

verſa in mõſtrum marinũ. Ferum:ipſum cerberum. ſic Virgilius ſubſtantiue. In latus inque feri curuã compagibus aluũ. Taxus:eſt arbor funebris & dira. Diræ volucres: mali omnis:vt bubo.& cæteræ aues dirę. Stryx:auis fantium.harpyæ tres fuerunt Aello:occipete:& celeno. tenuerunt ſtrophadas iſulas.

Coniunx: Pluto maritus Proſerpinæ quæ dicitur ad differentiam Iuno inferna. Suggeſtu: pulpito ſiue toro: vt decet regem.

Quam vellẽt:inſultat regibus:quos dicit optare apud inferos nunquam habuiſſe regna cum tot tormẽta patiatur:& ipſe vmbrę regibus inſultant:quæ in vita paſſæ ſunt ab ipſis iniuſtitiam. Manes: ipſæ vmbræ.

Ad ſuperos:ſub hoc cœlo diu viuerẽt ſub regibus. Religatus rupe:hic eſt prometheus:qui fuit ligat⁹ caucaſo. Aſt alius:hic eſt ſiſyphus:qui ſaxũ aduerſo monte voluit

Maternos vultus:pomponiam matrem.

Furto:occulto concubitu. Furta dicunt adulteria.vnde Iuuenalis. Me nemo miniſtro fur erit.& dulcia furta canunt poetæ.

Namque vbi cognouit:fictio poetæ inlaudem. Scipionis. Patrem. Iouem. erat enim filia iouis venus. Flamma. amoris ſcilicet:niſi hæc inquit prouiſa fuiſſent a venere iam virgines punicæ in aris romanis ſacrificarent: ideſt iam carthaginenſes romano imperio potiti eſſent. O magni. verba. Scipionis ad vmbram maternam apud Homerum in odiſſea:mater Vlyxis prior alloquitur filium his verbis: Fili mi quomodo tenebras ſubiſti cum tu ſis viuus:difficile eſt enim hæc in ſpici a viuentibus. Inſtar magni numinis:quam veneror:vt magnum numen optaſſem inquit mori mater:vt te videre licuiſſet. Vel:etiam morte huc venire.

Pietas laudatur ac pionis erga matrem.

Quæ ſors.noſtra fuit:quæ fortuna:vt prima dies qua natus ſum eriperet te mihi. nã in partu periſt pomponia. & cæſa matre homines auſpicatius naſcuntur:autore Plinio.

Aethero pondere:diuina prole. ideſt te qui eras filius Iouis. Cyllenia proles mercurius qui deducebat animas ad loca inferorum Genitrix alcidæ Alcmena mater herculis. Læda mater: Caſtoris & pollucis regina laconũ. Sola dicaperẽ:aperit põponia quõ ex iouerſo in anguẽ cõceperit Scipionẽ ſic olympias cõcepit alexãdrũ magnũ Diſceſſit in auras : ante inquit mortua ſum.quam potuerim tibi aperire te eſſe iouis filium.

Ter fruſtra: ſic virgilius. Ter fruſtra comprenſa manus effugit imago.& Vlyxes apud

Homer⁹: de matre ingt:Sed ego ſcupi dus volui vmbram mortuæ matris ca pere ter conat⁹ erã .animus hortabat ter ex manibus ſimilis vmbrę euola uit.Simulacra:vmbræ.P.Gn.Scipio num .Virum:virorum. Campo ma nortis:campo martio:tali ſepulcro or nabantur hi:qui pro patria ſine magi ſtratu:aut in magiſtratu mortui eẽnt quem admodũ his ſcipionibus acci derat.Ipſa quidem virtus:verba Sci pionis ad filium. & loquitur maxime ex ſententia ſtoicorum: qui dicebant virtutem ſe ipſa contentam eſſe & cõ temnere caſus humanos:culpaq; om ni vacantem præter ſeipſã nihil ad ſe ptinere Virtus eſt ſibi mercespulcher rima:quoniam expetenda ẽ propter ſe.& ipſum honeſtum etiam ſi a nullo laudetur:tamen natura ſua laudabile eſt.Honeſtum inquit Seneca ob nul lam aliam cauſam: quã quia honeſtũ ſit colitur. & alibi dicit : Recte facti feciſſe merces eſt. Dulce tamẽ:quã uis inquit Scipio virtus ſit contenta ſe ipſa: & non pendeat a laude popu lari:tamen dulce eſt cum remanet a pud ſuperos gloria. & gratia defun ctorum.& nec memoria illorum venit in obliuionem. Per cauſas noſtri le thi:ideſt oro te per omne id quod fuit cauſa noſtrę mortis:ideſt per ardores belli. & cupiditatẽ moriendi pro pa tria : & ꝑductiones. q̃ nos in cladem traxerunt. ergo ingt moderare furori bellico:ne & tu idem patiaris . Furori martis: noli nimiũ indulgere bellico furori: ne cadas vt nos: Adhibe ingt modũ ꝑlijs ineundis. Tarteſſia tellus. hiſpania a Trateſſo oppido.de quo dictũ eſt & nos etiã ingt fecim⁹ ne ſa gũthini eſſent ãpli⁹ ſub hoſte. Miſe ræ:ꝑpter incendium:quod ab Anni bale perpeſſa ẽ.Germanus:Aſdrubal. Peteres cũ victor P.& Gn. Scipiones ex hybernis profecti copias cõiunxe runt:conſiliumq; iniere:vt aſdrubalẽ tendentem in italiam retinerent. Tres hoſtium exercitus erãt:& imperatores Aſdrubal giſgonis filius.Mago.& Aſ drubal frater ãnibalis. Gneus cũ quar ta parte veteris exercitus celtiberis ad iunctis cum Aſdrubale bellũ gerebat. P.Scipio aduerſus magonem:& alteꝝ Aſdrubalem.aſdrubal cum exiguũ ex

Attribuitq; pares ſedes:vbi magna moratur
Alcidę genitrix:vbi ſacro munere lęda.
Verum age nate tuos ortus:ne bella paueſcas
Vlla:nec in cælum dubites te tollere factis:
Quando aperire datur nobis:nunc deniq; diſce.
Sola die caperem media cum forte petitos
An requiem ſomnos:ſubitus mihi membra ligauit
Amplexus:non ille meo veniente marito
Aſſuetus:facilisq; mihi:tum luce coruſca
Implebat quanq̃ languentia lumina ſomnus:
Vidi crede iouem:nec me mutata fefellit
Forma dei:quod ſqualentem conuerſus in anguẽ
Ingenti traxit curuata volumina gyro.
Sed mihi poſt partum non vltra ducere vitam
Conceſſum:heu q̃tum gemini:quod ſpiritus ante
Hęc tibi q̃ noſcenda darem diſceſſit in auras.
His alacer colla amplexu materna petebat.
Vmbraq; ter fruſtra per inane petita fefellit.
Succedunt ſimulacra virum concordia patris:
Vnanimiq; ſimul patrui: ruit ipſe per vmbram
Oſcula vana petens iuuenis:fumoq; volucri.
Et nebulis ſimiles animas apprendere certat.
Quis te chare pater:quo ſtabant itala regna:
Exoſus latio deus abſtulit:hei mihi nam cur
Vlla fuere adeo:quibus a te ſæuus abeſſem
Momenta:oppoſito mutaſſem pectore mortem
Quantos funeribus noſtris gens itala paſſim
Dat gemitus:tumulus vobis cenſente ſenatu
Mauortis gemitus ſurgit per gramina campo.
Nec paſſi plura in medio ſermone loquentis.
Sic adeo incipiunt:prior hęc genitoris imago.
Ipſa quidem virtus ſibimet pulcherrima merces.
Dulce tamen venit ad manes:cum gloria vitę
Durat apud ſuperos:nec edunt obliuia laudem.
Verum age fare decus noſtrum te q̃ta fatiget
Militia:heus quotiens intrat mea pectora terror:
Cum repeto q̃ ſęuus eas: vbi magna pericla
Contingunt tibi:per noſtri fortiſſime læti
Obteſtor cauſas martis moderare furori.
Stat tibi ſunt documenta domus octaua terebat
Arentem culmis meſſem crepitantibus ęſtas:

Exquo cuncta mihi calcata:meoq; ſubibat
Germano deuexa iugum tartheſia tellus.
Nos miſere muros & tecta regnata ſaguntho
Nos dedimus betim nullo potare ſub hoſte.
Nobis in domitus conuertit:terq; quaterq;
Germanus terga annibalis.proh barbara nunq̃
Impolluta fides:peterem cum victor adeſum
Cladibus aſdrubalem:ſubitoq; venale cohortes
Hiſpanę vulgus:libyco quas fecerat auro
Aſdrubal:abrupto liquerunt agmine ſigna.
Tunc hoſtis ſocio deſertos milite multum
Ditior ipſe viris ſpiſſo circundedit orbe:
Non ſegnis nobis:nec inultis nate peracta
Illa ſupræma dies:& aude nidiſſimus æuum.
Excipit inde ſuos frater coniungere caſus.
Excelſę turris poſt vltima rebus in arctis
Subſidium optaram:ſupremaq; bella ciebam.
Fumantes tædas:ac lata incendia paſſim
Et mille iniecere faces:nil nomie læthi
De ſupis queror:haud puo data mēbra ſepulcro
Noſtra cremauerunt in morte hærētibus armis.
Sed me luctus habet:geminę ne clade ruinæ
Ceſſerit affuſis oppreſſa hiſpania pœnis.
Contra quę iuuenis turdato fletibus ore.
Dij quæſo vt merita eſt dignas pro talibus vſis
Carthago expendat pœnas:ſed continet acres
Pyrenes populos:qui veſtro marte probatus
Excepit feſſos.& notis martius armis
Succeſſit bello:fuſos quoq; fama ferebat
Victores acie:atq; exacta piacula cędis.
His lęti rediere duces loca amœna piorum:
Proſequiturque oculis puer aduenerat euntes:
Iamq; aderat multa vix agnoſcendus in vmbra.
Paulus:& epoto fundebat ſanguine verba.
Lux italum:cuius ſpectaui martia facta
Multum vno maiora viro:deſcendere nunc te:
Atq; habitanda ſemel ſubigit quis viſere regna?
Quem contra tales effundit ſcipio voces.
Armipotens ductor:q̃ ſunt tua fata per vrbem
Lamentata diu:q̃ pene ruentia tecum
Traxiſti ad ſtigyas œnotria tecta tenebras.

ercitum in caſtris romanorum vidiſſet & ſpem omnem in celtiberorum auxilijs eſſe:peritus omnis barbaricę perfidiæ facili linguæ commertio:cū vtraq; caſtra plena hiſpanorum eſſent: per occulta colloquia paciſcit magna mercede cum celtiberorũ principibus :vt copias ab exercitu romano abducerēt ſignis repente ſublatis celtiberi abeūt: nil aliud reſpondentes romanis quærētibus cauſam diſceſſus q̃ domeſtico ſe auocari bello.P.ſcipio pari terrore cōcutiebat.nam aderat Maſiniſſa amic⁹ carthaginenſium:& tunc nouus hoſtis qui caſtra romana obequitabat. tandē cumventum eſſet ad pugnam:Scipionis ſuos hortantis & offerentis ſe vbi plurimus labor eſſet latus dextrum lāncea traijcitur. Gneus poſtea cecidit in quadam turri obſeſſus vt in principio dictum eſt. Cohortes hiſpanę:celtiberi milites.Venale vulgus : nam preciū &mercedem acceperunt pro diſceſſu. Excipit:ſubſequutus eſt Gneus ſcipio qui fuerat obſeſſus in turri.Poſt vltima iam acie noſtra verſa in fugam.Nil nomine læthi : non queror de tali genere mortis : quod ſorte videtur ignauum: quoniam fui crematus in ipſa turri armatus. Sed me luctus habet laus eſt. Gnei a pietate patriæ. Affuſis:ſparſis poſt noſtram cędem per omnes hiſpaniam. Martius:poſt mortem Scipionum cum deletus exercitus amiſſæq; hiſpaniæ viderentur : vir vnus has reſtituit.erat in exercitu.L.Martius ſeptimi filius eques romanus impiger iuuenis Gnei per tot annos diſciplina edoctus:qui iunctus cum.T. Fonteio. P.Scipionis legato rem romanam vſq; ad Scipionis aduentum tutatus eſt. Ferebat .dicebat. Ductores. Aſdrubalem & Magonem ſuos eſſe a Martio:&fama etiam ferebat Martium ſuppſiſſe piaculum veſtræ cædis. Exacta.ſumpta. Lux italum: verba Pauli ad Scipionem.

Oenotria:romana.Flaminius ceci
dit ad Traſimenũ.Graccus in Luca-
nia.Seruilius in pugna cannenſi.Pri-
ſcos manes:vmbras priſcorũ.Brutus
primus cõſul ſecuri filios percuti iuſ
ſit: cum de reducẽdis tarquinijs age
rent cũ aquilijs: & vitellijs. Filij Bru
ti erant:Titus& tyberius. Seua:cru
deli in necẽ filioꝝ. Camillum:qui re
cuperauit romã captã a gallis: vñ lau
de æquabat ſuperos. Curium : Ma-
nius Curius de Pyrrho & ſamniti-
bus triũphauit: cui ad focum ſeden-
ti cum magnũ auri põdus attuliſſet
ſamnites repudiati ab eo ſunt.nõ eni
aurum habere ſibi videri preclarũ di
xit:ſed habentibus aurum imperare
ideo dicit poeta curiũ nũq̃ fuiſſe ami
cum auro.Orbus viſus:cæcus.Appiꝰ
Claudius cæcus pacem inire cũ pyr-
rho grauiſſima oratione diſſuaſit. ad
Appij Claudij ſenectutẽ inquit Cice.
Accidit etiam vt eſſet cæcus: tamẽ is
cũ ſententia ſenatus inclinaret ad pa-
cem: & fœdus faciendũ cum Pyrrho
non dubitauit dicere:Quo vobis mẽ-
tes rectę quæ ſtare ſolebant.Antehac
dementi ſeſe flexere ruina.quibusver
bis perſuaſit non eſſe ineũdam pacẽ
cum pyrrho. Tulit ille: Horatius co
cles de quo ſupra. Regẽ:Porſenam:
qui romam obſedit poſitis in ianicu-
lo caſtris:vt redduceret tarquinios. Po
ne:poſt ſe reſciſſo ponte ſublitio.tan-
dem deſilijt in aquam:& ad ſuos eua
uit redeuntia regna.tarquinios cupiẽ
tes redire in regnum. Luctatius :vicit
pœnos nauali pugna apud egates.&
triumphauit:de fœdere tunc icto cũ
Amilcare dictum eſt. Eluctatus:co
natus trãſcẽdere.Amnes:Ticius Tre
bia aufidus. Decimum modo : verba
Amilcaris. Maior: q̃ venerat:audito
bello quo Annibal romãos vrgebat.
Qui iura ſub armis:de decemuiris lo
quitur.Romani.P.poſthumiũ album
M.Manliũ .P.Sulpitiũ camerinũ le-
gatos athẽas miſerũt: vt iclytas leges
deſcriberent.& aliarum græciæ ciui-
tatũ inſtituta mores: iuraqꝫ noſcerẽt:
quibus romã reuerſis decemuiri cre-
ati fuerũt : Appius Claudius.T.Ge-
nutius.P.Sextius.L.Vetrurius.C.Iu-
lius.A.Mãlius.P.Sulpitius.P. Curia
tius.T.Romuleus. Sp. Poſthumius.

Tum tibi defuncto tumulum ſydonius hoſtis
Conſtituit:laudemqꝫ tuo quæſiuit honore.
Dumqꝫ audit lachrymans hoſtilia funera paulus
Ante oculos iam flaminius:iam graccus:& ęgro
Abſumptus cannis ſtabat ſeruilius ore.
Appellare viros erat ardor:& addere verba:
Sed raptabat amor priſcos cognoſcere manes.
Nunc meritum ſęua brutum immortale ſecuri
Nomen:nunc ſuperis æquantem laude camillum.
Nunc auro curium:nonnunq̃ cernit amicum:
Ora ſybilla docet venientum:& nomina pandit.
Hic fraudes pacis:pyrrheumqꝫ a limine portæ
Deiecit viſus orbus:tulit ille ruentem
Tybridis in ripas regem.ſoluſqꝫ reuulſo
Pone ferox ponte excluſit redeuntia regna.
Si tibi dulce virum:primo qui fœdera bello
Phœnicum pepigit vidiſſe:hic medius ille
Aequoreis victor cum claſſe luctatius armis.
Si ſtudium:& ſæuam cognoſcere amilcaris vmbrã:
Illa eſt cerne procul.cui frons nec morte remiſſa
Irarum ſeruat rabiem:ſi iungere cordi eſt
Colloquium:ſine guſtato det ſanguine vocem.
Atqꝫ vbi permiſſum:& ſitiens ſe impleuit imago.
Sic prior increpitat:non miti ſcipio vultu:
Talia ne o fraudum genitor ſunt fœdera vobis?
Aut hęc ſicania pepigiſti captus in ora?
Bella tuus toto natus contra omnia pacta
Exercet latio:& perruptis mollibus alpes
Eluctatus adeſt.feruet gens italia marte
Barbarico:& refluunt obſtructi ſtragibus amnes
Poſt quę pœnus ait:decimũ modo cœpera tannũ
Exceſſiſſe puer noſtro cum bella latinis
Concepit iuſſu.licitum nec fallere diuos
Iuratos patri:quod ſi laurentia vaſtat
Nunc igni regna.& phrygias res vertere temptat
Opietas:o ſancta fides:o vera propago:
Atqꝫ vtinam amiſſum reparet decus.inde citato
Celſus abit greſſu:maiorqꝫ receſſit imago.
Exin deſignat vates:qui iura ſub armis
Poſcenti dederint populo:primiqꝫ petitas
Miſcuerint italis pyreo littore leges.

Lætatur:ſpectatq; virum inſatiabilis ora
Scipio:& appellet cunctos:ni magna ſacerdos
Ammoneat turpe innumerę: quot milia toto
Credis in orbe puer luſtras cum ſingula viſu
Deſcendiſſe herebo:nullo non tempore abundans
Vmbrarum huc agitur torrens:vectatq; capaci
Agmia mole charon:& ſufficit improba puppis.
Poſt hæc oſtendens iuueni ſic virgo profatur.
Hic ille eſt tellure vagus:qui victor in omni
Curſu ſigna tulit:cui peruia bactra dachæq;:
Qui gangem bibit & pelleo ponte nyphaten
Adſtrinxit:cui ſtant ſacro ſua mœnia nilo.
Incipit æneades.lybyci certiſſima proles
Ammonis quanto exuperat tua gloria cunctos
Indubitata duces: ſimiliq; cupidine rerum
Pectora noſtra calent quæ te via ſcire ſuperbum
Ad decus & ſummas laudum perduxerit artes.
Ille ſub hæc:turpis lenti ſollertia martis
Audendo bella expedias:pigra extulit aſtris
Haud vnq̄ ſeſe virtus:tu magna gerendi.
Precipita tempus:mors atra impendet agenti
Hęc effatus abit:creſi mox aduolat vmbra.
Atq; hic elyſio tendentem limite cernens
Effigiem iuuenis caſtę cui vitta ligabat
Purpurea effuſos per colla nitentia crines
Dic ait hic quinam virgo :nam luce refulget
Præcipua frons ſacra viro:multæq; ſequuntur
Mirantes animę:& læto clamore frequentant.
Qui vultus quem ſi ſtygia non eſſet in vmbra
Dixiſſem facile eſſe deum:non falleris inquit
Docta comes triuiæ:meruit deus eſſe videri.
Et fuit in tanto non paruum pectore numen.
Carmine complexus terram:mare:ſydera:manes:
Et cantu muſas.& phœbum ęquauit honore.
Atq; hęc cuncta priuſq̄ cerneret ordine terris
Prodidit:& veſtram tulit vſq; ad ſydera troiam:
Scipio perluſtrans oculis lętantibus vmbram
Si nunc fata darentur romula facta per orbem
Hi canerent vates quanto maiora futuros.
Facta eadem intrarent hoc inquit teſte nepotes:
Fœlix æacide cui tali contingit ore

Pyreo littore: athenienſi : eſt enim pyreus portus athenarum. Iura ſub armis:quoniam decem viri gubernabāt rem publicam. & habebant habenas rerum. & ideo dicit ipſos ſub armis dediſſe iura populo. Charon : portitor ad ſtygem paludem. Improba inſatiabilis. Hic eſt ille. Alexander magnus ſcilicet. Bactra magna ciuitas: quæ nomen dedit Bactrianæ regioni ſupra perſidem Dachæq;.dachę ſūt populi orientis ſupra bactrianos qui ſe Alexandro dederunt cæſo eorum duce Spitamene vt ſcribit Curtius li. xij.ab vxore perempto capiteq; eius Alexandro oblato.ganges eſt fluuius indię. Niphatem:fluuium armenię. Pelleo:conſtructo ab Alexandro pelleo ad ipſum niphatem. Sua mœnia:alexandria ęgyptia alia erat ad radices caucaſi. Sacro:omnia flumina magna appellantur ſacra a poetis.

Aeneades. Scipio. Lybici certiſſima proles: verba Scipionis ad Alexādrum qui habiturus eſt filius Iouis Ammonis. Turpis. reſpondet alexander. Lenti:pigri. Turpis infamis quoniam decet imperatorem eſſe diligentem & ſolertem ne circumueniatur: ſed armis & conſilio hoſtibus præualeat. pigra virtus inquit nunq̄ cœlum petijt : ſed ardens & ſolers.

Præcipita tempus :accelera quaſi dicat propera ad gloriam ſine aliqua cūctatione priuſq̄ mors impediat quæ lege naturæ ſingulis horarum momentis impendet. Crœſus:rex lydorum ditiſſimus fuit ſed apud inferos æquatus erat pauperibus. Vita purpurea: quoniam vates erant phœbi ſacerdotes : vnde Papinius in Achille : Nec mea nunc primis albeſcunt tempora vittis. deſcribitur vmbra Homeri. Sacra: dicata phœbo & diuina. Comes triuiæ:Sybilla comes Proſerpinæ.

Non paruum numen: ſpiritus ille diuinus & furor poeticus. Hæc cuncta: loca inferorum quæ cecinit Homerus in .xi. odyſſeæ: Veſtram troiam: a qua Romani ducunt originem. Fœlix æacide: hæc eadem fuerãt verba alexãdri magni cũ veniſſet ad ſepulchrũ achillis ĩ ſigeo promontorio: dixit enim o fortũa te adoleſcens qui geſtorum tuorum præconem homerũ habuiſti· Aeacide: achille. Aiacis: thelamonij: ſcilicet qui fuit heros fortiſſimus & ſecundus ab Achille. Atridas: agamemnona & menelaum. Ithacum: Vlixem. Corde: ſapientia & prudentia. Peleia facta: geſta achillis filij Pelei. Alternam lucem: quoniam alternis menſibus viuunt. Victuram: paulo poſt. Lauinia: vxor æneæ filia latini regis aboriginum. Lux: dies ſuperueniens: herſilia fuit vxor Romuli & nurus Martis. Gens vicina: Sabini cæterique finitimi ſpernebant affinitates Romanorum quos tunc latrones appellabant. Hirſutos procos horridos & paſtorales. Reuocauit ab armis: nam procedens in mediam aciem cum alijs mulieribus prælium diremit: Plutarchus ait: cum vtrinq; acies conſtitiſſent ſabinæ mulieres cum gemitu & vlulatu habentes in vlnis infantulos inter media tela prouolant clamantes vt ſanguini parcerent quo ſpectaculo fœdus ictum fuit. Carmentis: aliter dicitur Nicoſtrate mater fuit euandri fatidica & a carmine appellata eſt: ideo præſaga ideſt vaticinatrix. Tanaquil: fuit vxor Tarquinij priſci & ipſa vates. Ventura regna: nam cum lucumo maritus comitante vxore Romam migraret ex tarquinijs vrbe hetruriæ & ad ianiculum perueniſſet aquila cœlo lapſa pileum ex capite lucumonis eripuit ac deinde repoſuit vxor tanaquil regnum vrbis marito portendi tali augurio dixit: quod poſtea ſequutum eſt: & ipſe lucumo tarquinius priſcus appellatus eſt. In alite: aquila. Dextros. propitios. Lucretia vxor collatini pudiciſſima & per vim atq; fraudem ſtuprata a Sexto tarquinio ſibi mortem conſciuit quã principẽ romãæ pudictie appellat Valerius. Non datur heu tibi Roma: exclamat cum dolore poeta q; roma non habeat mulieres talis pudicitiæ tempore ſuo Hanc laudem: ſcilicet pudicitiæ: quoniam luxuria iã irrepſerat in locũ pu

Gentibus oſtendi: creuit tua carmine virtus.
Sed quę tanta adeo gratantum turba requirens
Heroum effigies maioreſq; accidit vmbras.
Inde viro, ſtupet æacide: ſtupet hectore magno:
Aiaciſq; gradum: venerandaq; neſtoris ora
Miratur geminos aſpectans lætus atridas
Iamq; ithacum corde ęquantem peleia facta.
Victuram hinc cernit lędei caſtoris vmbram
Alternam lucem peragebat in æthere pollux.
Sed ſubito vultus monſtrata lauinia traxit.
Nam virgo admonuit tempus cognoſcere manes
Fœmineos ne cunctantem lux alma vocaret
Fœlix hæc inquit veneris nurus ordine longo
Troiugenas iunxit ſociata prole latinis.
Vis & martigenę thalamos ſpectare quirini
Herſiliam cerne: hirſutos cum ſperneret olim
Gens vicina procos paſtori rapta marito
Inſtrauit caſę culmiq; e ſtramine fultum
Preſſit læta torum: & ſoceros reuocauit ab armis.
Aſpice carmentis greſſus euandria mater
Hęc fuit. & veſtros tetigit præſaga labores:
Vis & quos tanaquil vultus gerat hęc quoq; caſtę
Augurio valuit mentis: venturaq; dixit
Regna viro: & dextros agnouit in alite diuos.
Ecce pudicicię latium decus inclyta læti
Fert frontem: atq; oculos terrę lucretia fixos.
Nõ datur heu tibi roma: nec ē quod male deceret
Hanc laudem retinere diu. virginia iuxta
Cerne cruentato vulnus ſub pectore ſeruat
Triſtia defenſi ferro monumenta pudoris.
Et patriã laudat miſerando in vulnere dextram
Illa eſt quæ tybrim quę fregit lydia bella.
Nondum paſſa marem quales optabat habere
Quondã roma viros cõtẽptrix clęlia ſexus:
Cum ſubito aſpectu turbatus ſcipio poſcit
Quæ pœnę cauſa: & qui ſint in crimine manes.
Tũ virgo patrios fregit quæ curribus artus:
Et ſtetit adductis ſuper ora trementia frenis.
Tullia non vllos ſatis exhauſtura labores
Ardenti flegetonte natat fornacibus atris.
Fons rapidus furit: atq; vſtas ſub gurgite cautes

Egerit:& ſcopuli pulſat flagrãtibus ora.
Illa autẽ quę tondetur pręcordia roſtro
Alitis:en quantum reſonat plagentibus alis
Armiger ad paſtus rediẽs iouis:hoſtib⁹ arcẽ
Virgo imane nephas adamato prodidit auro
Tarpeia:& pactis reſerauit clauſtra ſabinis.
Iuxta nonne vides? neq; enĩ leuiora domãtur
Delicta:illatrat ieiunis faucibus orcus.
Armenti quondam cuſtos ĩmanis iberi
Et morſu petit:& polluto euiſcerat vngue.
Nec par pœna tamen ſceleri:ſacraria veſtæ
Polluit exuta ſibi virginitate ſacerdos.
Sed ſatis hæc vidiſſe ſatis:mox deide videnti.
Nunc aĩas tibi quæ potant obliuia paucas
In fine enumerare paro:& remeare tenebris.
Hic marius:nec multa dies iam reſtat ituro
Etheriã in lucem:veniet tibi origine parua
In logũ imperiũ conſul:nec ſylla morari
Iuſſa po teſt:aut amne diu potare ſoporo.
Lux vocat:nulli diuũ mutabile fatum
Imperiũ hic primus rapiet:ſed gloria culpę
Quod reddet ſolus:nec tãto in nomie quiſquã
Exiſtet ſyllæ qui ſe velit eſſe ſecundum.
Ille hirta cui ſubrigitur coma frõte decorum
Et gratum terris magnus caput:ille deum gẽs
Stelligerũ attollens apicem troianus iulo
Cæſar auo:quãtas moles cum ſede recluſa
Hac tãdẽ erũpẽt:terraq; mariq; mouebunt:
Heu miſeri quotiẽs toto pugnabitur orbe.
Nec leuiora lues q̃ victus crimina victor.
Tũ iuuenis lachrimãs reſtare hęc ordine duto
Lamentor rebus latijs ſed luce remota
Si nulla eſt venia & merito mors ipſa laborat:
Perſidiæ:pœnus quibus aut flegetõtis invndis
Exuret ductor fœdus:aut quę digna renatos
Ales in æternũ laniabit morſibus artus?
Ne metue exclamat vates:non vita ſequetur
Inuiolata virum:partia non oſſa quieſcent.
Nanq; vbi factus opũ magnę certamie pugnæ
Pertulerit vinci turpemq; orare ſalutem.
Rurſus bella volet macetũ iſtaurare ſub armis.

dicitiæ. Virginia :quam appius decemuir
ardẽs claudio libidinis miniſtro pro tributa
li vt ſerua natã adiudicauit:pater virgini⁹ ab
algido accitus alanio cultro a brepto pectus
filiæ confodit pudicæq; interemptor inquit
Valerius q̃ corruptæ pater eẽ maluit : & ſic
alienæ libidini filiam eripuit. Illa eſt:clelia ẽ
hæc de qua dictum eſt. Lydia.porſenæ he-
truſci. Tullia .filia Seruij Tullij fuit ſuper
cuius interempti corpus carpentum egit.vn
de ſcelerata dicta eſt & etiam vicus vbi id fu
it ſceleratus dictus. Adductis. contractis:
& ſic atrocitas immo feritas tulliæ deſcribi-
tur quæ contrahebat habenas equorum vt
ſuper paternum cadauer diutius immorare
tur :in vndis ergo phlegetontis dabat huius
impietatis pœnas. Furit. feruet æſtuat:
quoniam bulit aqua. Egerit. emittit ſa-
xa ignita. Pulſat.verberat & tundit ora ip
ſius tulliæ.Tarpeia.prodidit arcem Sabinis
tempore Romuli capta armillis quas illi in
brachijs geſtabant : & illic obruta hoſtium
ſcutis nomen loco dedit:nam capitolina arx
& rupes denominata eſt tarpeia ab hac virgi
ne.poſtea capitolium nomen accepit a capi
te humano illic effoſſo cum fundamenta ia-
cerentur.Cuſtos armentis hiberi.Gerion ce
ſus ab Hercule de quo ſupra. hunc appel-
lat orcum qui & morſu & vnguibus lacerat
inceſtas. ideſt ſacerdotes veſtæ quæ virgini-
tatem non ſeruarunt.Tria igitur ſunt ſuppli
cia tarpeiæ & ſacerdotis inceſtæ. Ieiunis.
rabidis. Euiſcerat.laniat Polluit.violauit
depoſita virginitate.inceſtæ quondam viuæ
defodiebantur Marius.arpinas fuit & ſep
ties conſul. Origine parua.obſcuris nata-
libus & municipio arpinati. In longum.
quoniam fuit ſepties conſul. Iuſſa.leges fa
torum quibus cogitur redire ad ſuperas o-
ras.L.Cornelius ſylla vbi victor Marianos
oppreſſit dictaturam inuaſit: & ſic a rebus
geſtis fœlicem appellauit. Quod reddet
ſolus. quoniam ſylla tandem depoſuit dicta
turam dicens ſe velle reddere rationem ad-
miniſtratę reipu.poterit inquit gloriari q̃ ip
ſe ſolus reſtituit imperium: non enim habuit
ſecundum.Cæſar poſt ipſum voluit eſſe per
petuus dictator & gladius ciuium illi dicta-
turam eripuit. In tanto nomine. dictato-
ria poteſtate. Magnus.Pompeius:qui a de
uicta aphrica magnus cognominatus eſt: tã
dem victus a Cæſare in theſſalia ægyptum
malis auibus cõtendens ab achila & photio
iuſſu Ptolemęi obtruncat⁹ eſt.Ille deũ gẽs.Iu
lius Cæſar q̃ originẽ hẽbat a iulo veneris ne

pote. Stelligerum apicem.hoc dicit propter cometem qui erat in fronte Cæſaris ſtatuæ:apparuit autẽ cometes in ludis funebribus.C.Cæſaris quos celebrabat auguſtus in patris honorẽ. Quantas moles.bella ciuilia& pluſquam ciuilia quæ fuerunt inter Cæſarem & pompeium. Hac ſede. inferna ſcilicet:ideſt cum ibunt ad ſuperos pugnabunt terra mariq;.Nec leuiora lues.quaſi dicat. Pompeius victus a te Cæſar interficietur & tu interficieris. Victor.Cæſar. Tum iuuenis.ægreferebat Scipio futura bella ciuilia. Laſtiſs rebus.romano imperio.Remota luce.Poſt mortem.Laborat.dat pœnas vt meruit.Mors ipſa.ideſt vmbra mortuorum ſi ita eſt inquit vt nulla ſceleris venia ſit apud inferos Annibal crudelis ac pfidus quas dabit pœnas. Renatos. renaſcentes vt dixit de vmbra tarpeiæ & de titio fingitur. Ne metue. vaticinatur ſibylla Annibalis fatum. Magnę pugnæ. quæ fuit ad zamam cum Scipione.

Rurſus bella.tentauit Annibal ſuſcitare bellum pollicens auxilia macedonum: ob quam rem exilio mulctat⁹ eſt vnica naue vt ſcribit Aemylius probus prius cretam deinde in ciliciam peruenit:hinc in ſyriam profectus hæſit antiocho & bellum contra romanos mollitus eſt: quidam volunt ſtatim a Scipione victum conſcendiſſe nauim & nauigaſſe ad antiochum.verior fama tenet factum exulem.Plutarchus dicit cum ſatis conſtet eum deſperatis iam rebus in aſiam profectum exilio mulctatum ad antiochum perueniſſe. Coniuge.himilce. Nato. aſpare. Cilicis tauri. quoniam cilicia eſt pars Aſiæ minoris ad taurum montem & Annibal profectus eſt ad antiochum regem ſyriæ quem hoſtem fecit populo romano. Proh quanto leuius.accuſat Annibalem poeta qui dulcedine vitæ potius ſeruire q̃ mori voluit quod præter decorum tanti imperatoris erat quippe non tãti facere vitam debebat vt ſeruitium toleraret. Aſſyrio regi.antiocho. Falſus cupit.deceptus voti:non enim res ei ex ſententia ſucceſſerat & voto.ſuccubuit quippe antiochus. & Annibal repetitus eſt a romanis. Cupiti motus auſoniæ.belli illati romanis ab antiocho Annibalis ſuaſu. Petet æquora.nauigauit ad pruſiam regem bithynniæ Dubio.incerto quo tendat & quem portum petat. Perſtantibus. perſeuerantibus in repoſcendo Annibalem Romani. T.Quintium flaminium ad pruſiam regem bithynniæ miſerunt cum Annibal euadere non poſſet venenum iam ante p̃paratum popoſcit liberemus inquiens diuturna cura populum romanum quando mortem ſenis expectare longũ cẽſent nec magnã nec memorabilẽ ex inermi p̃ditiq; flaminius victoriã feret:deide pruſiam execratus venenũ hauſit. Furtiuo. clã p̃parato ad tales caſus ne in manus romanoꝝ veniret

¶Petri marſi īterp̃tatio ĩ.xiiij.volumẽ Syl.Ita.

FLectite nũc vr̃os. Romani cum bellum nequaq̃ contemnendum in Sicilia orireretur:morſq; tyranni duces magis impigros dediſſet Syracuſanos quam cauſam aut animos mutaſſet Marco marcello

Dãnatuſq; doli deſertis coniuge fida
Et dulci nato linquet carthaginis arces.
Atq; vna profugus luſtrabit cęrula puppe
Hinc cilicis tauri ſaxoſa cacumina viſet.
Proh quanto leuius mortalibus ęgra ſubire
Seruitia:atq; hyemes:ęſtus:fugamq;:fretũq;:
Atq; famem:q̃ poſſe mori? poſt itala bella
Aſſyrio famulus regi:falſuſq; cupiti
Auſonię motus dubio petet æquora velo:
Donec pruſiacas delatus ſegniter oras
Altera ſeruitia imbellis patiatur in æuo.
Et latebram munus regni: perſtantibus inde
Aeneadis reddiq; ſibi poſcentibus hoſtem:
Pocula furtiuo rapiet properata veneno.
Ac tandem terras longa formidine ſoluet.
Hæc vates. erebiq; cauis ſe rettulit vmbris.
Tum lætos ſocios iuuenis portumq; reuiſit

Liber decimuſquartus.

FLectite nunc veſtros heliconis numina cantus
Ortygiæ pelagus ſiculiq; ad litoris vrbes.
Muneris hic noſtri labor eſt: modo daunia regna
Aeneadũ: modo ſic animos accedere portus.
Aut macetũ luſtrare domos:& achaica rura.
Aut vaga ſardoo veſtigia cingere fluctu.
Vel tyrię quondam regnata mapalia genti.
Extremũq; diem & terrarum iuiſere metas.
Sic poſcit ſparſis mauors agitatus in oris.
Ergo age qua litui qua ducunt bella:ſeq̃mur.
Auſonię pars magna iacet trinacria tellus.
Vt ſemel expugnãte noto & vaſtãtibus vndis
Accepit freta cęruleo propulſa tridente.
Nanq; per occultum cęca vi turbinis olim

Siciliā decernunt:nam poſt Hieronymi tyranni cędem primo tumultuatum in leōtinis apđ milites fuerat vociferatumq; parentādum regi ſanguine coniuratorum eſſe. Marcellus in Siciliā ꝓfectus ſyracuſas tādē expugnauit.poeta in hoc principio tāgit capita reꝝ quas narraturus eſt:& deſcribit ſitū & fortunā Siciliæ vrbeſq; etiā q̄ milites ad bellū miſerūt:repetitq; vota ꝓpter difficultatē &variū martē quē romani tūc exercuerunt vt patebit. Numina heliconis.muſæ quaꝝ ſedes eſt helicon mons boetiæ. Vir.Pādite nūc heliconа deæ cantuſq; mouere. Ortigyæ pelagus.enūerat ea circa q̄ muſæ debēt iā verſari vt poſſit canere.ſ.bellum ſiculū:appulū:macedonicū:ſardoū:achaicū:hiſpanū:& poſtremo libycū ortigya eſt parua iſula añ ſyracuſas i q̄ fōs eſt arethuſa. Muneris.officij:qm̄ deſcriptur⁹ eſt bellū ſiculū & Siciliæ vrbes &antiquitatem. Daunia regna.bellum appulum & italum quod erat cum Annibale.poſt pugnam cannenſem dum hæc in Sicilia agerentur.

Impactum pelagus lacerata viſcera terræ
Diſcidit:& medio perrumpās arua ꝓfūdo
Cū populis pariter cōuulſas trāſtulit vrbes.
Ex illo ſeruās rapidus diuortia nereus.
Sæuo diuiduos cōiūgi pernegat æſtu.
Sed ſpatium quod diſſociat cōſortia terræ:
Latratus fama eſt ſic arcta interuenit vnda:
Et matutinos volucrum tranſmittere cātus
Multa ſolo virtus iam reddere ſemē aratris
Iā mōtes vmbrare olea dare nomina bacho·
Cornipedēq; citum lituis generaſſe ferēdis
Nectare cecropias hybleo accendere cæras.
Hic & pœnios arcano ſulphure fontes.
Hic phœbo digna & miſſis venerabile vatū
Ora excellentum:ſacra qui carmine ſyluas
Quiq; ſyracuſia reſonant helicona camœna.
Prōptę gens linguæ:aſt eadē cū bella cieret

Domos macetum. bellū geſtum cū philippo rege macedonū:miſerūt.n.romani qui tū cū ætolis erant milites ad tutādā maritimā orā cōtra philippū vt poſtea narrabit.hæc.n.eſt ꝓpoſitio reꝝ narrandaꝝ vſq; ad calcē opis. Achaica rura.bellū achaicū & ætolū. Regnata mapalia. bellū libycū cū Scipio in aphricā traiecit. Tyrię gēti.qm̄ tyrij cōdiderūt carthaginē & nōnullas alias vrbes in libya.mapalia:& magalia lingua punica dicunt viles domus & paſtorales. Extremū diē.i.hiſpaniā q̄ eſt ad ſolē occidentē vbi ſcipio vltus eſt mortē patris & patrui. Metas.finē quoniā vltra hiſpanias & gades eſt ocean⁹ Sic poſcit.ſic reqrit ipſū bellū quod varijs regiōib⁹ a romanis geſtū eſt. Auſoniæ pars magna iacet deſcribit ſiciliā quæ italiæ quondā iuncta erat inde vi ventoꝝ & terremotus mare ſupauit:fecitq; inſulā a qua diuiſiōe oppidū regiū nomē accepit.ambitus inſulæ vt placuit thucydidi nō multo minor eſt nauigatiōe.viij.dieꝝ.poſſidonius ait circuitum eius eſſe .iiij. milia .&.cccc. ſtadi. Agrippa terminauit autore Plinio . dc. & .xviij. milibus paſſuum : Triquetra dicta & trinacria a forma triangulari quam habet cum tribus promontorijs Peloro :Pachino:& Lilibeo : inde Sicania dicta eſt a ſicanis populis poſtea ſicilia quondam inquit Pli .Arutio agro cohærebat:mox interfuſo mari auulſa Noto.vento ſæuiente. Vaſtantibus.irrumpentibus per medium. Accepit:ipſa terra vbi nunc eſt fretum ſiculum. Propulſa.diuiſa & ſūmota neptuni ſceptro.Semel·quoniam poſt illa non potuit coniungi. Cæca vi turbinis occulto impetu. Impactum.immiſſum fretum qđ italiam a ſicilia diuidit. Diſcidit.diuiſit. Medio profundo.aquis per mediū immiſſis. Tranſtulit.ſegregauit. Rapidus nereus.illud fretum quod diuidit.nereus eſt numen maris quem ponit pro ipſo freto quod habet fluxum & refluxum:& ideo rapidus nereum appellat. Diuortia.ſegregationem & diuiſionem. Diuiduos. populos ſemel diuiſos non ſinit coniungi. Seuo æſtu.illo freto quod æſtuat fluitq;& refluit.Lucre.ait.Quam fluitans circum magnis anfractibus æquor Ionium glaucis aſpergit virus invndis:Italiæ terrarum oras a finibus eius:Anguſtoq; freto rapidum mare diuidit vndis. Fama eſt.adeo iquit anguſtum eſt fretum vt ex italia latratus canum cantuſq; gallorum exaudiantur.Multa ſolo virtus.deſcribit ſiciliæ dotes quas etiam Strabo·celebrāt:Lucretius ait.li.i.Rebus opima bonis multa munita virum vi. Virtus.fertilitas agrorum.prouentus oleaꝝ & copia vini. •Bacho.vino.Strabo loquens de mamertinis ait·cumq; feraciſſimus vini ager ipſe ſit vinū ipſum mamertinum nuncupauit quod contra italica cuncta & quidem pręſtantiſſima æmulatione certat.

Cornipedem.equum. Virgilius: Arduus inde aggregas oſtentat maxima longæ Mœnia magnanimum quondam genarator equorum.ideo ait Syllius lituis ferendis:quoniam equi aggrigēti erant apti bellis & clangoribus tubarum. Hybleo nectare.dulci melle:hybla mons ſiciliæ in quo apes optime mellificant vnde mel hybleum dicitur certare cum melle cecropio ideſt hymeto & attico ab hymeto monte atticæ terræ. Accendere.dixit propter flauum colorem ipſius mellis. Cecropias atticas.a cecrope rege attico.

Portus æquoreir ſueta inſignire tropheis
Poſt dirũ ãtiphate ſceptoꝝ:& cyclopeia regna
Vomere verterũt primũ noua rura ſicano
Pyrenæ miſit populos. qui nomẽ ab amne
Aſcitum patrio terræ impoſuere vacãti.
Mox ligurum pubes ſiculo ductore nouauit
Poſſeſſis bello mutata vocabula regnis
Nec res dedecori fuit: accolla duxerat actos
Mœnibus eteretũ nõ fauſta ad prælia minos
Dedaleã repetens pœnã: q fraude nephãda
Poſtq̃ ꝑpetuas iudex cõceſſit ad vmbras
Cocalidum inſidijs feſto minoia turba
Bellandi ſtudio ſiculis ſubſedit in oris.
Miſcuerũt phrygiã prolẽ troianus aceſtes
Troianuſq; helimus ſtructis q pube ſequuta
In longũ ex ſeſe donarunt nomina mnris.
Nec zanclea gerũt obſcurã mœnia famam
Dextera quam tribuit poſito ſaturnia telo:

Pœnios fontes. remedia afferentes. i. aquas calidas ſanantes morbos vt fecit Peon medicus. Vir. dixit. peonijs reuocatus herbis. Strabo ait. calidarum aquarum ſcaturigines habet inſula multis in locis e quib9 ſelenũtiæ ad hymerã ſalſæ ſunt. egeſtanæ vero potabiles. Hic phœbo digna ora. hoc dicit in laudẽ theocriti ſyracuſij qui bucolica ſcripſit: quẽ Vir. imitatus eſt. vnde dixit. Prima ſyracuſio dignata eſt ludere verſu. Ora. eloquia vatũ digna phœbo. Helicona. i. ipſam poeticen. Gens. ſicula eſt prõptæ linguæ ac potẽs bello nauali Aequoreis tropheis. victorijs naualibus. Poſt diꝝ ſceptrum. deſcribit ſiciliæ habitatores: leſtrigones & cyclopes in quadã inſulæ parte quæ vergit ad pelopõneſuꝫ habitauerũt. & leſtrigonũ rex fuit antiphates crudelis: ĩde ſicani gẽs hiſpana ſicaniam appellarũt: cum trinacria prius diceretur inde ligures duce ſiculo ſiciliam dixerũt. phœnices etiã plurima loca incoluerũt: græciq; quorum primi cretẽſes: qui minois auſpicia ſequuti ſunt: quoꝝ duce apud cocalũ calidis aq̃s necato illic ſedes poſuere ſuas. Dirũ iꝑeriũ crudele quoniã leſtrigones & cyclopes carnibus humanis veſcebantur. Pyrenæ. hiſpania quæ eſt vltra pyreneos mõtes. Ab amne fluuio hiſpano. Terræ vacãti. ſiciliæ vacuæ habitatoribus. Ligurũ pubes. philiſtus ſyracuſanus ait. xx. annis an̄ bellum troianũ traiecisſe in inſulã ligures duce ſiculo filio dedali & feciſſe nomen inſulæ. Dionyſius ait li. i. ſiculi abſumptis facultatibus peragrata inferiori italia per mõtana cũ vndiq; pellerentur traiecere in ꝓximã inſulã ſicaniã quẽ ſicani gens hiſpana pulſi a liguribus obtinebant antea dictã trinacriã a forma: & ſiciliã dixere. ſed philiſtũ ſeq̃r Syllius. Nec res dedecori fuit. hic deſideratur aliquod carmẽ: nullus quippe ĩ his verbis eſt ſenſus. Actos mœnibus eteretuꝫ. cretenſiũ. eteretes enĩ fuerũt primi habitatores cretæ: minos cum dedalũ inſectaret̃ cretẽſes duxit ſecũ qui minoe vita functo in ſicilia remãſerunt Non fruſtra. iſœlicia quoniã petijt minos fraude cocali ſed poeta dicit perijſſe inſidijs cocalidum. Ouidius in ibim: Vel tua maturet ſicut minoia fata Per caput infuſæ feruidus humor aquæ. Aceſtes. capto ilio aceſte ſiue ſegeſto & helymo ducibus plerīq; troiani in ſiciliam nauigarunt & helymi omnes dicti ſunt quorum vrbes fuerunt eryx & egeſta: ideo dixit poſuiſſe nomina ſuis muris. Nec zanclea gerunt. meſſanam intelligit: lege Strabonẽ. li. vi. zancle cumanorum opicorum opus chalcidenſibus deinde aduenientibus ex euboea duces fuerũt prieres & craſſimenes qui nomen loco non mutauerũt qui a falce dictus eſt: quam zanclen ſiculi dicebant. prius inq̃t Strabo zancle vocabat̃ cũ curua eſſẽt loca. anaxilas reginoꝝ tyrãnus eiectis a zancle ſamijs qui cumanos expulerant: & ab antiqua patria ſua meſſenia quæ eſt in pelopõneſo meſſanã appellauit. Strabo ait. Meſſenios peloponeſiacos meſſanæ ſiculæ nomen dediſſe. ab hac vrbe meſſala coruinus traxit cognomen cum eam viciſſet: ſed prius meſſana inde vulgo permutãte l'ras: vt ſcribit Seneca ad Paulinũ de breuitate vitæ. meſſala dictus. Oui. in faſtis: Hũc numidæ faciõt illũ meſſana ſuperbũ: inde mamertini natio cãpana meſſanaꝫ habitauerunt: & ideo vinũ meſſeniũ mamertinũ dicimus: lege Strabonẽ. Dextra ſaturnia. q̄m falx dicata ẽ Saturno: vnde falcifer deus dr̃. Telo. falce Sed decus enneis. nũc de ſyracuſis quas vt autor eſt ſtrabo archias cõdidit e corinto ꝓfectus q̃ ẽ in iſthmo vbi regnauit ſiſyphus corĩthus prius dicta ẽ ephyrę ĩde era ephyrea celebrata a poetis. ſyracuſæ vt inquit Stra. ad tantũ culmẽ diuitiarũ ꝓuenerũt vt iam in ꝓuerbio eẽt cũ de locupletibus ſermo eſſet: vobis ne decima quidẽ ſyracuſanoꝝ adeſt. Enneis. ſiculis ab enna. Ab iſthmo ſiſyphio. A corintho vbi regnauit ſiſyphus: eſt corinthus in faucibus iſthmi pelopõneſiaci. Ephyreis. corĩthijs. arethuſa vt dixi fons eſt in ortygia inſula ante ſyracuſas ex quo manat alpheus labens ex pelopõneſo per ſubterraneos meatus in ſiciliã & portat ſigna coronæ: quoniã prope piſam & elin vrbes pelopõneſi labitur vbi olympia quinquẽnalia celebrabatur & victores coronabantur oleaſtro: talibus de rebus inquit Strabo coniecturam faciunt: quoniam poculum quoddam in ludis olympicis in amneꝫ ipſum decidẽs ex arethuſa demũ emerſit. Non æquus. non ꝓpitius: quoniam emittit ignem ipſe vulcanus quo plurima loca

æſtuant. Lipare. Inſula ꝓpe ſiciliã vbi fuit officina vulcani dicta a lipato rege q ęolo ſucceſſit monteq; hẽt inſtar etnæ ignes euomentẽ etna mons a poetis celebratus maxime habet in vertice craterẽ ex quo flãmã erũpit & pumices in illum craterẽ empedocles agrigentinus famã anhelãs præcipitem ſe dedit. Incluſi gemitus. tẽ naturalẽ tãgit: nã vi ventorum ſeuiẽte ſub ętna monte cauernoſo ac ſulphureo ignis generaꝫ & ſonitus. Cæcos. ſubterraneos & occultos: qm̃ ignis quærens maiorẽ locũ exire luctaꝫ. Vt. ſicut e phlegetõte q habet aquas ardentes. Picea ꝓcella. nigro fumo egrediente cũ ĩpetu. Liq̃factis. calore reſolutis in pumices: ſed q̃q̃ ĩngt etna euomit aſſiduos ignes tamen in cacumĩe habet niues: quod mirabile eſt. Cana. niuibus obducta. Cohibet. dẽſat & cõſtringit. Horrẽt. rigeſcũt ꝓpter niues. Folio noĩe regnatas terras. i. ęolias ĩſulas quæ ſeptẽ ſũt. Clauſtra carcerẽ quo ęolus vẽtos coercebat. Hic verſi penitus. deſcribit formã ſiciliæ cũ tribus ꝓmotorijs. Hic. in ſicilia. ad regna pelopeia. ad pelopõneſum vergit pachynus. pelopõneſus dicta ẽ a pelope tantali filio q illic regnauit ducta vxore hippodamia filia œnomai. Reſpondẽt. ſũt e regione ſic Vir. Cõtra elata mari reſpõdet gnoſia tellus. & ſupra dixit: reſpõdet imagine flammæ æquor. Ionio ꝓfundo. mare ionio: qd incipit tarẽto: & extenditur vſq; ad pelopõneſum & Siciliã: exciditq; ſinu adriatico. Hic cõtra. ex alia parte inſulæ: quæ vergit ad aphricã. eſt lilybeum. Cauros. ventos occidẽtales. & chaurũ ꝓ alijs ponit. Nobile. ſublime. Deuexas celas. ſignũ cœleſte. chelæ. n. ſũt brachia ſcorpij: & faciunt librã: quæ videꝫ ſuſtinere circulũ equinoctialẽ reliquũ corpꝰ ſcorpij ſubiacet pedibꝰ ophiuchi: quẽ latini appellãt ſerpentariũ. Deuexas. accliues: & q̃ſi pendentes: ſiue chelæ oppidũ fuit deuexũ ĩ dorſo libybei: cuiꝰ nõ meminerũt coſmagraphi: qd̃ gdẽ legeri. ĩtelligo ego ſignum cœleſte: cui ſubiacet aphrica: quã reſpicit lilybeũ. At q̃ diuerſi. nũc deſcribit eã partẽ: q̃ vergit ad italiã: vbi eſt pelorꝰ. Terræ. Siciliæ. Prolato dorſo. peloro extẽſo ĩ aquã ſiculi freti. His lõgo mitis. laudat hieronẽ pacis ſtudioſũ: q ĩ ſicilia regnauit magna comitate ĩ ſubditos. T. Sẽpronio iteꝝ Qu. Fabio. iij. cõſ. Hierõ moriꝫ anno q̃rto huiꝰ ſcd̃i belli punici: cui Hieronymꝰ nepos ex filio gelone q viuo hierone deceſſerat ſucceſſit. xv. ãnos natus ſub tutoribus quoꝝ aius erat omĩa turbare: Lõgo ęuo lxxxx ãnis. Sereno miti & pacifico vt decebat optimũ prĩcipem. Parẽtũ. eoꝝ qui parebãt ipſiꝰ ĩperio. Pactã per aras. quã iuraſſet ad aras inſedere. amicitia hierõis ſeruata ẽ cũ romaĩs ãnis. l. & moriẽs mãdauit: vt amicitia pſeueraret: qd neq̃q̃ factũ ẽ. Auſonijs. romanis. Caſta. iuiolata. Fragili ſenecta. ætate decrepita: qm̃ vixit: lxxxx. annos. Nepoti Hieronymo ex gelone filio hieronis. Exitiale. qm̃ ipſe Hieronymꝰ cæſꝰ fuit. & ſyracuſæ ĩcenſæ. Placida. prius. ſ. tpe hierois q iuſte ac legitime ĩperabat. Hieronymꝰ autẽ tyrãnice. Indomitos. feros. & tyrãnidẽ ſapiẽtes Caligare. caligabat qm̃ ꝓpter annos non habe

Sed decus enneis haud vllũ pulchrius oris:
Quã quę ſiſyphio fũdauit nomẽ ab iſthmo
Et multum ante alias ephyreis fulget alũnis.
Hic arethuſa ſuũ piſcoſo fonte receptat
Alpheõ ſacrę portantem ſigna coronæ:
At non æquus amat trinacria mulciber antra
Nam lipare vaſtis ſubter depaſta caminis
Sulphureũ vomit exeſo de vertice fumum.
Aſt ętna eructat tremefactis cautibus ignes:
Incluſi gemitus pelagiq; imitata furorem
Murmure per cęcos tonat ĩrequieta fragores
Nocte dieq; ſimul: fonte ephegetõtis vt atro
Flamarũ exũdat torrẽs piceaq; procella
Semiambuſta rotat liq̃factis ſaxa cauernis.
Sed q̃q̃ largo flãmarum exeſtuat intus
Turbine: & aſſidue ſubnaſcens profluit ignis:
Summo cana iugo cohibet mirabile dictu.
Vicinam flãmis glaciem æternoq; rigore
Ardentes horrent ſcopuli ſtat vertice celſi
Collis hyẽs. calidaq; niuẽ tegit atra fauilla.
Quid referam ęolio regnatas nomĩe terras?
Vẽtorũq; domos atq; addita clauſtra ꝓcellis?
Hic verſi penitus pelopeia ad regna pachyni
Pulſata ionio reſpondẽt ſaxa profundo.
Hic cõtra. libycaq; ſitũ: caurosq; furentes
Cernit deuexas lilybeon nobile chelas.
At qua diuerſi lateris frons tertia terris
Vergit in italiam prolato ad littora dorſo
Celſus harenoſa tollit ſe molle pelorus
His longo mitis placide domiatur in ęuo
Pręfuerat terris hieron: tractare ſereno
Imperio vulgũ pollens: & pectora nullo
Parentũ exagitare metu: pactamq; per aras
Haud facilis temerare fidem: ſocialia iura
Auſonijs multos ſeruarat caſta per annos.

bat prudentiã:q̃ maxime decet principẽ: vt ſcri-
bit ariſtoteles:hic aũt caligine quadã erat obdu:
ctus:nec qd eẽt agendũ optio pricipi cognoſce-
bat:nullo modo reꝶ põderi ſufficiẽs:nõ.n. habe
bat oculũ animæ ipreſſũ.i.prudentiã:qua & ſe&
alios regere ſciret.& iõ in regio ſolio caligabat.
vñ Diocliciãus Auguſtus dicere ſolebat nil eẽ
difficiliꝰ q̃ bene iꝑare & Pla.vt ẽ in q̃nto de rep.
dicebat beatã fore ciuitatẽ ſi gubernetur aphilo
ſophis:aut a regibus : qui philoſophentur : & ſi
ciuilis potentia cum philoſophia congruerit: &
ideo Hieronymus non poterat pati pondera re-
gni:cum regno eſſet ineptus. Fluxis rebus:luxu
labẽtibus.gaudebat inquit luxu:& oĩa fiebant a
pud ipſ per nefas:& delicta nõ puniebãt Tuẽti
bꝰ armis:ſatellitibꝰ armatis:qui defenſores ſcele
rũ erant.ita curantibus tutoribus: quoꝶ vitia re
gnũ illđ ꝑcipitabãt Viliſſima.minima q̃ debuiſſet
eẽ pria in illa ætate:quã pudor decet:q nil aliud
eſt niſi color virtutis & ẽ timor iuſtę rep̃hẽſionis
adoleſcẽte igit̃ ſine pudore nihil eſt turpiꝰ. Ho.
in ſermo.appellat pudicitiã pris honorẽ virtutis
Pudicũ inqt:qui primꝰ virtutis honor ſeruauerit
ab oĩ:nõ ſolũ facto:verũ opprobrio quoq; turpi
Materna origo hieron vt dixi fuit pater gelonis
ex demarata.gelonis ex hermione:q̃ habebat o-
riginẽ a regibus epyri filiꝰ fuit Hieronymꝰ.& ſic
maternũ genꝰ Hieronymi ab achille erat & Pir
rho.Eacidę.Pyrrhi filij Achillis nepotis Eaci.Ae
ternꝰ carmie adeptꝰ imortalitatẽ carmie Home-
ri.Ergo ardor ſubitꝰ.iprudẽtia Hieronymi nota
tur:q ſine aliq̃ cõſultatiõe fœdꝰ cũ pœnis pcutere
feſtinauit. Miſit hieronymꝰ legatos carthaginẽ
ad fœdꝰ pcutiẽdũ his cõditionibꝰ vt pulſis ex Si
cilia romanis himera flu.finis eẽt regni ſyracuſa
ni ac punici. Victor ſydoniꝰ.carthaginẽſis cede-
ret tota Sicilia:hoc popoſcit Hieronymꝰ in ſcđa
legatione vt.ſ.oĩs Sicilia eẽt ſua.Stabãt fixa erãt
ſupplicia ipſiꝰ Hieronymi.nã caſꝰ iacuit i ſepul
tꝰ:nec habuit tumulũ i ſicula terra:quã ſibi totã
poſcebat.Erynnis.furia.Nõ cerne ſociũ qm̃ ſolꝰ
volebat oẽm iſulã. Relata iquit Li .tyrãni fœda
ſcelera:fœdioreſq; libidines adeo mutauerũt ai
mos:vt iſepultũ iacere corpꝰ pauloan̄ deſidera-
ti regis nõ paterẽt.obtrũcatus eſt ab illis: q eiꝰ i-
ſolentiã pati nõ poterãt:duce indigimene.Duris
crudelitatibꝰ.Coq̃bat.ſtimulabat vexabat Fœ-
mineã cædẽ vt deleret oĩs regia ꝓgenies etiã in
mulieres ſęuitũ ẽ.Demaratã.ſ.heracliã:& harmo
diã Liui.ait.Miſſiq; a ꝑtoribꝰ demaratã hieronis
& harmoniã gelonis filiã cõiuges andrenodari.
& Themiſtij iterfecerũt. heraclia erat filia hie-
ronis vxor Zoſippi:qui cũ legatꝰ ab Hieronymo
miſſus ad Ptolemęũ eẽt ſpõte exulauit. Iactat iu
gũ reiicit ſeruitutẽ.Neutro fœdere.nec romano

Verũ vbi fata virũ fragili ſoluere ſenecta
Primęuo ceſſit ſceptrũ exitiale nepoti:
Et placida indomitos accepit regia mores.
Nãq; bis octonis nõdũ rex preditus annis:
Caligare alto in ſolio: nec pondera regni
Poſſe pati:& nimiũ fluxis confidere rebus
Iãq; breui nullũ delicta tuentibus armis
Fas notũ:ignotũq; nepnas.viliſſima regi
Cura pudor:tã pręcipiti materna furori
Pyrrhꝰ origo dabat ſtimulos.ꝓauiq; ſupbũ
Aeacidę genus:atq; ęternus carmie achilles.
Ergo ador ſubitus pœnorũ incepta fouẽdi.
Nec ſceleri mora iungit noua fœdera pacto
Cederet vt ſiculis victor ſidonius oris.
Sed ſtabãt pœnę:tumulũq; negabat erynnis
Qua mõ pactus erat ſociũ nõ cernere terra.
Sæuos: nãq; pati faſtus:iuuenẽq; cruento
Flagrantẽ luxu :& miſcentẽ turpia duris
Haud vltra faciles:quos ira metuſq; coq̃bat
Iurati obtrũcãt: nec iã modũ ẽſibus addũt.
Fœmineã cędẽ :atq; inſontũ rapta ſororum
Corpora ꝓſternũt ferro:noua ſæuit in armis
Libertas:iactatq; iugũ:pars punica caſtra
Pars italos:& nota volũt nec turba furẽtum
Deſit:quę neutro ſociari fœdere malit.
Tali trinacriæ motu:rebuſq; ſicanis
Exitio regis trepidis ſublimis honore.
Tertia nã latios renouarat purpura faſces
Marcellus claſſẽ zancleis appulit oris.
Atq; vbi cũcta viro: cædeſq; expoſta tyrãni
Ambiguæq; hoim mẽtes carthaginis arma
Quos teneãt:& q̃te locos: qđ vulgus amicũ
Duret troiugenis quãtos arethuſa tumores
Concipiat:perſtetq; ſuas nõ pãdere portas.
Incumbit bello:ac totã perproxima raptim
Armorũ effundit flammato pectore peſtẽ.
Nõ aliter boreas rhodopes a vertice ꝓceps
Cum ſeſe immiſit:decimoq; volumie põtũ
Expulit ĩ terras ſeqtur cũ murmure molẽ
Eiecti maris:& ſtridentibus affremit alis.
Prima leontinos vaſtarunt pręlia campos.

Regnatā duro quodā leſtrigone terram.
Inſtabat ductor:cui tarde vincere graias
Par erat:ac vinci turmas:ruit æquore toto
Fœmineū credas maribus cōcurrere vulgū.
Et cereri placitos fœcūdat ſanguine cāpos.
Sternūtur paſſim:pedibuſq; euadere lætū
Eripuit rapidus mauors:vt cuiq; ſalutem
Promiſit fuga:præueniēs dux occupat enſe
Ite gregē merite imbellē:ac ſuccidite ferro
Clamat cunctantes vrgēs vmbone cateruas
Pigro luctandi ſtudio certamē in vmbra
Molle pati docta:& gaudēs ſplēdeſcer oliuo
Stat mediocre decus vicētū ignaua iuuētus
Hæc laus ſola datur:ſi viſo vincitis hoſte
Ingruit audito ductore:exercitus omnis:
Solaq; quod ſupereſt ſecū certamia norunt.
Quis dextra ātiſtet:ſpolijſq; excellat opīis
Euboici nō per ſcopulos illiſa caphareo
Eurypi magis vnda furit:pontū ve ſonātē
Eijcit auguſto violentius ore propōtis:
Nec feruet maiore fretū:rapiturq; tumultu
Quod ferit herculeas extrēo ſole colūnas.
Mite tamē dextrę decus inter p̄lia tanta
Enituit:fama miles tyrrhenus:aſylo
Nomē erat:capt⁹ quodā ad traſimena fluēta
Seruitiū facile:& dominātis mollia iuſſa
Expertus berræ patrias remeabat ad oras
Spōte fauētis heri:repetitiſq; īpiger armis
Tū veteres ſiculo caſus mauorte piabat:
Atq; is dū medios inter fera prę lia miſcet
Illatus berræ:cui pacta ad regia miſſo
Pœnorū a populis:ſociataq; bella gerenti
Erato caſſis munimine clauſerat ora:
Inuadit iuuenē ferro:trepideq; ferentem
Inſtabiles retro greſſus proſternit harena.
Ac miſer audita victoris voce tremētem:
Cūctātemq; aīam ſtygia tūc ſede reducens
Caſſidis amēto maleſidæ vicula rupit:
Iūgebatq; p̄ces:atq; addere verba parabat:
Sed ſubito aſpectu:& noto contertitus ore
Tyrrhenus:ferrūq; manu reuocauit & vltro

tū:nec pœnoꝝ.Tertia purpura. Qu.Fa.maxio ;
iiij.M.Claudio Marcello.iij.cōſu.āno qnto hu⸗
ius ſcdi belli punici Sicilia Marcello decernitur
cū iā tāti mot⁹ in ea inſula poſt cædē Hierony⸗
mi pararētur:aliq.n.romanos:aliq pœnos appe
tebāt:aliq neutros.Purpura.qm̄ cōſules erāt pur
purati.Zācleis oris ad meſſanā:q̄ freto ſiculo in⸗
cūbit claſſē appulit Marcell⁹. Ambiguæ.dubiæ
quos potiſſimum ſocios aſciſcerēt. Troiugenis.
romanis.ideſt vbi cognouit:qui eſſent amici ro⸗
manis:quoſue iā haberēt carthaginēſes. Arethu
ſa.ſyracuſiæ:ꝓpe quas eſt arethuſa.Tumores.ſu
pbiā & aī elationē cæſo iā tyranno:& parta q̄ſi li
bertate.Perſtet. perſeueret nolle aperire portas
romanis bis cū Marcello de pace ſyracuſani ege
re:reſq; trāqllæ fore videbāt:vt igt Liui. Hypo
crates ſyracuſan⁹ finitima ꝓuinciæ romanæ depo
pulaſ:ſuccutiſ ab Appio & Marcello:cōſul etiā
de rupta pace q̄riſ:aſſerēs nō quieturā ſulam do
nec hipocrates&epicides iSicilia eēnt:q p id tp̄s
p̄tores ſyracuſaꝝ erāt.Proxia.loca vicina ſyracu
ſanis.Peſtē.bellū cyracuſanis peſtifeꝝ.Nō aliter
boreas.ipetū Marcelli cōparat boreæ ſæuo fla⸗
tu agitāti marinos fluctus.boreas ſpirat e regiōe
ad thraciā vbi ē boreas.Decio.magna reuolutio
ne vndarū.decuman⁹ fluct⁹dicit maximus:& o⸗
ua decumana magna.Pontū.aquā.Molē.magni
tudinē fluct⁹.Eiecti.ipulſi.Affremit.ſtridet. Leō
tinos.Marcell⁹ cū oī exercitu leontinos iuaſit:&
tāt⁹ ardor militū fuit:vt prio ipetu leōtiorū vrbs
expugnaret. Hipocrates & epicides clam noctu
ex arce herbeſſum perfugerūt.leontios naxij in⸗
digenæ cōdiderūt.Diro.efferato.qm̄ leſtrigones
veſcebāt:vt dictū ē:humanis carnibus. Cui tar
de vincere.ſenſ⁹:putabat Marcellus idē eē tarde
vicet imbelles & gręcos origine leōtinos:&vinci
qm̄ nulla laus eſt molles vicet:niſi celeritervincā
tur.Graias turmas:leōtinos.qm̄ chalcidēſes. vij.
poſt cōditas ſyracuſas āno leōtinos icoluerūt.Ae
quoſ.cāpo.Vulgū.ipſos leōtinos effœminatos.
Placitos cæteri qm̄ agri leōtini tritici copia abū⸗
dāt.Fœcūdat.fertiliores facit.Rapidus mauors.
repētina icurſio romanorū:q aſſecuti ſūt leōtios
fugiētes.Ite gregē verba Marcelli ad ſuos mili⸗
tes.Vmbone clypeo.Pigro luctādi ſtudio deſcri⸗
bit ſtudia leōtinorū:q cū eēnt ibelles nō magnas
laudē afferebāt victorib⁹.Exercebāt paleſtrā vn
gentes ſe oleo:vt lubrica eēnt mēbra.vnde Papi
in thebaide appellat vnctā palen.Si viſo hoſte.i.
ſi ſtati vicitis: aliter nulla eſt laus tarde vincet i⸗
belles.Ingruit.irruit.Antiſtet.præſtātior ſit cæſo
hoſtiū duce:vt referat opima.ſpolia:hoc ſolum
reſtabat certamē.Euboici nō per ſcopulos.tripli
ci cōparatione impetum probat romanorū mili
tum.Caphare⁹eſt promōtorium eubœæ inſulæ

quã nũc Nigropõtũ appellamus: & illic eſt ẽryp⁹ habẽsfluxũ & refluxũ iter eubeã & boetiã. Propõtis ẽ vl-tra anguſtias heleſpõti: vbi mare dilataẽ. iñ iterũ cõſtringiẽ prope Cõſtãtinopoli. Eſt igẽ propõtis iter duas anguſtias: per quas admittit: & eiſcit mare magno impetu. Extremo ſole occidente ad fretum gaditanus: per qđ oceanus mediterraneũ ingrediẽ mare & ſic tria poſuit freta. Mite tamen q̃uis inqt romani magno furore ruerẽt in leontinos tamẽ Aſylus gloriã adeptus eſt: qm̃ fuit inbertã: cui ſeruierat mitis. Tyrrhen⁹. hetruſcus & ad lacũ peruſinũ captus a poenis. Mollia. lenia: & facilia. Remeabat. redibat in hetruriam per mittente berra. Repetitis. reſumptis anteq̃ ex Sicilia diſcederet. Veteres caſus. ſuã captiuitatem ac ſerui-tutem. volebat expiaẽ bello & vlcici. Ad pacta regia. ad foedera cũ Hieronymo firmanda miſſ ſa a carthaginenſib⁹. Sociata. cõiuncta cũ ſyra-cuſanis & leontinis. Ora ipſius berræ nõ cogno ſcebãẽ ab Aſylo propter galeã. Iuuenẽ. berras inuaſit Aſylus: & eũ proſtratũ ac cognitũ vita donauit bñficij ſuſcepti memor. Amẽto barba ſiue rictu: Vincula. ligulã caſſidis: quæ ẽ ſub mẽ to. Tyrrhenus. Aſyl⁹ hetruſcus. Ne q̃ſo. verba Aſyli ad Berram. Lucem. vitam. Poſtremũ. vlti mũ. & primũ. vltima cui eſt & pria cura ſeruaẽ fidem. Ego inqt a te ſeruatus te ſeruo. Haud e qdẽ. ſenſus non negabo me indinũ reuolui ite-rum in ſeruitutẽ: ſi tibi nõ parcerẽ: q me ſerua ſti nondũ a me ſeruatus. In peiora. peiorẽ ſerui tutẽ: ac ſortem. Vita. ſ. cõceſſa Berræ æquauit munera vitæ acceptæ ab eo: & ſic par pari rela tũ ẽ: cũ turpe ſi officio vinci: & nõ reſpõdeẽ illis in amore a quibus fueris ꝓuocatus. At cõpos ſicula. victis leontinis Marcellus caſtra ad ſy-racuſas mouit: ſed cupiens irã ſyracuſanorum monẽdo ſedare legatos miſit q extra vrbẽ audi ti ſũt: & cum romanos nõ bellum ſed opem ſy-racuſanis ferre docuiſſent: nec velle pati inultã cædẽ ſociorũ. ferociter ab hypocrate & epici-de reſponſum eſt Marcellus igẽ his auditis ter ra: mariq; oppugnare ſyracuſas cœpit. Quieto. qm̃ volebat experiri ſi poſſet reuocare ſyracu-ſanos ad officium. Ephyrea moenia. ſyracuſas conditas a corinthijs duce archia vt dictũ ẽ. & corinthus ephire dicebaẽ. Aces. quæ erãt qua-tuor. Ceca. improuida. Mitia malle. ideſt ſi pu tarant met⁹ cã Marcellum velle eos mitigare potiuſq̃ aggredi armis: ordo eſt. Nec obſidio omiſſa ſeruaẽ ſaxis clauſtris: qm̃ terra mari obſi debat ſyracuſanos. ſi forte renuant ea quæ mo nebat Marcellus. mitius inquit agebat cum eis nõ tñ omittebat obſidionẽ nec relaxabat clau ſtra quæ occupauerat. ne ſyracuſani arbitrarẽ-tur Marcellum timere cũ mitius ageret & mo-nendo eos ad fidẽ. atq; officium reuocare ten-taret. Quin. imo inqt inuigilabat Marcell⁹ & omnia ad bellum cõficiẽdũ neceſſaria parabat Arcana cura ſecreta. moliebatur Marcellus ea quæ ſyracuſani non opinabãtur: ſed clam age-bat vt facit cygnus q pedibus remigat cum cor pus non videatur moueri & ſic ſollers prudẽ tia ducis Marcelli laudatur. Eridani. padi. cai-

Talia cum gemitu lachrymis effudit abortis.
Nec queſo ſuplex lucem: dubiuſq; precare
Fas hoſtem ſeruare mihi: multo optimus ille
Militię: cui poſtremum eſt: primũq; tueri
Inter bella fidẽ: tu lętum euadere nobis
Das: prior: & ſeruas nõdũ ſeruatus ab hoſte.
Haud equidẽ idignũ memet: q̃ triſtia vidi
Abnuerim: dignũ q; ite ꝝ i peiora reuolui.
Si tibi per medios ignes: medioſq; per enſes.
Nõ dederit mea dextra viã: ſic fatur & vltro
Attollit vitaq; exequat munera vitę.
At compos ſicula primũ certaminis ora
Marcellus cepti victricia ſigna quieto
Agmie ꝓgrediẽs ephyrea ad moenia vertit.
Inde ſyracuſias caſtris circũdedit arces.
Sed ferri languebat amor ſedare monendo
Pectora cæca virũ: atq; iras auellere auebat.
Nec renouãt ſi forte ſibi: & ſi mitia malle
Credãt eſſe metũ laxis ſeruatur omiſſa
Obſidio clauſtris: qui contra intentior ipſe
Inuigilat cautis fronte imperterrius armis.
Et ſtruit arcana nec opima pericula cura.
Haud ſecus eridani ſtagnis ripa ve cayſtri
Innatat albus olor: pronoq; imobile corpus
Dat fluuio: & pedibus tacitas eremigat ũdas.
Interea dũ incerta labat ſententia clauſis
Fxciti populi: atq; vrbes ſocia arma ferebãt.
Incũbẽs meſſana freto minimũq; reuulſa:
Diſcreta italia atq; oſco memorabilis ortu.
Tum catine nimiũ ardẽti vicina typheo:
Et generaſſe pios quodã celeberria fratres:
Et cui non licitum fatis camarina moueri.
Tumq; nectareis vocat ad certamẽ hymeton
Audax hybla fauis. palmis quoq; onuſta ſely
Et iuſti quondã portus nunc littore ſolo (nis

ſter eſt fluuius phrygiæ.Mar.Sic niger in ripis errat cum forte caiſtri Inter lædos ridetur coruus olores. Prono.labenti.Clauſis.obſceſſis ſyracuſanis.i.dum ſpes pacis traheretur.Exciti.euocati ad bellum a Marcello:deſcribit vrbes quæ milites in caſtra miſerunt:& vrbium antiquitatem euoluit.Meſſana.vrbs ad fretum ſiculum iacet ad orientem flexa. prius zancle dicebatur loc⁹ vt dictum eſt:Ouidius.Quiqꝫ locus curuæ nomina falcis habet.meſſenij ex pelópóneſo ſuam fecere coloniam. poſt mamertini natio campana ob peſtilentiam pulſi ita monente oraculo Apollinis in Siciliam traiecerunt & prius conſedere in tauromintano agro.Inde implorantibus Meſſenſis auxilio fuere. & ob id beneficium ĩ ciuitatem receptu.ſub

Subſidiũ infidũ fugientibus æquora mille.
Necnõ altus eryx.nec non e vertice celſo
Centuripæ.largoqꝫ virens entella lyeo.
Entella hectoreo dilectum nomẽ aceſte.
Nõ tapſos non e tumulis glacialibus acre
Defuerũt. agathyrna manus. gemioqꝫ lacõe
Tindaris attollens ſeſe:affuit altus equorum
Mille rapit turmas atqꝫ hĩnitib⁹ aera flãmat
Puluereã voluẽs agragas ad mœnia nubem.
Ductor groſphus erat cuius celata gerebat
Tauꝝ pma trucẽ pœne monumẽta netuſtę
Ille vbi torreret ſubiectis corpora flammis
Mutabat gemitus mugitibus actaqꝫ veras
Credere erat ſtabulis armẽta effũdere voces.
Haud impune quidẽ:nã dire cõditor artis
Ipſe ſuo moriens immugit flebile tauro.
Venit ab ãne trahẽs nomẽ gela.venit & heſa:
Ei qui pſẽti domitant periura palici
Pectora ſupplicio:troianaqꝫ venit aceſta.
Quiqꝫ per etneos acys petit ęquora fines:
Et dulci gratam nereida perluit vnda:
Emulus ille tuo quõdã polypheme calori
Dũ fugit agreſtẽ violenti pectoris iram:
In tenues liquefactus aquas euaſit.& hoſtem
Et tibi victricem galathea imiſcuit vndam
Nec nõ qui potãt hyſpãqꝫ alabynqꝫ ſonoros

vno titulo deinde vtraqꝫ gẽs fuit.mamertini appellãtur:& vinum meſſenium mamertinũ tantum autem inquit Strabo in meſſana inualuerẽ mamertini vt in eorum manu ciuitas conſiſteret:potiuſqꝫ mamertinos q̃ meſſenios vocant omnes.Mamertini appellati ſunt a marte qui linga oſcoꝝ mamers dicitur.Oſci aũt fuerũt cãpani. Diſcreta.diuiſa quoniam parũ diſtat meſſana a columella quæ eſt ad italiam & regium diſtantia ẽ fere.v.mil.paſſ. Oſco ortu.mamertino:quoniam mamertini fuerunt oſci.Catane vrbs ædificium Naxiorum:cui imminet etna. chalcidenſes condiderunt.naxum naxij in radicibus etnæ montis catinam.eam hierõ renouatis colonis etnã appellauit poſt cui⁹ obitum priſtinum reſumpſit nomẽ:autor eſt Strabo. Typheo.etnæ ſub qua ſepultus eſt typheus gigas euomit ignes & pumices etna per illũ craterem vt dictum eſt.Pios fratres.Amphimõ & Anapias:vt autor eſt Strabo cum clades inferretur.ſic enim neptuno viſum erat:parẽtes humeris incolumes eduxerunt:& ideo eoꝝ pietas laudata eſt.Quęqꝫ inquit.loquens de catina de filiorum in parentes pietate fama diſſeminat amphimonis: & anapiæ hic geſta ſunt. Camarina.colonia fuit ſyracuſanoruꝫ Virgili⁹. Et fatis nunquam conceſſa moueri apparet camarina procul.Syracuſani ducibus daſcone & menecolo camarinam condiderunt:qui ob defectionem paulopoſt deiecti ſunt.Inde hyppocrates reſtituit:& hi ſedibus moti.tertio agelone colonia deducta eſt. Non licitum moueri. quoniã ſæpi⁹ inſtaurata fuit.nec fata patiebantur vt vrbs illa penitus moueretur. Hybla parua vrbs megara dicta a dorienſibus q eã tenuerũt de melle hybleo atqꝫ hymetro dictũ ẽ.Audax. ppter mellis hyblei pſtãtiã. Silynis vrbs iuxta lilybeum a copia palmarum dicta vnde Virgil.Palmoſam ſelinyn appellauit in tertio.Myle. vrbs ſiciliæ littoralis cum portu:ſed tempore Sillij ſolo littore dabat ĩfidum ſubſidium maria fugientibus.Mylas & hymeram zanclei condiderunt.Mylis nomen eſt a myla fluuio qui portum faciebat:de quo Ouidius. in faſtis.Sacratumque mylam paſcua læta boum. Eryx.collis eſt ſiciliæ habitans inquo veneris templuꝫ quondã fuit vt autor eſt Strabo frequentia inſignium mulierum vndiqꝫ conuenientium illuſtre.inde ven⁹ erycina celebratur apoetis dictus eſt erix ab eryce filio veneris colonia fuit troianorum.erycinæ veneris ſimulacrum extra portam collinam cum templo poſitum fuit:in quo pulcherrima porticus erat.Centuripæ.ſupra catinam iacent ignibus etneis propinquæ:& ſymeto amni qui per catinenſem agrum labitur: Auguſtus centuripas inſtaurauit Entella.vrbs nomen ſortita eſt ab entello qui ceſtibus pugnauit cum darete hortante a ceſte aquo plurimum diligebatur:vt ĩ quinto Virg.cecinit. Lyeo.vino quod laudatum habet entella.Hectoreo.Troiano. Tapſus.vrbs in humili loco ſita:ex q̃ miſſi coloni in aphricam condidere

Et per lucentem ſplendenti gurgite achaten:
Qui fontes vagedruſa tuos & pauperis aluei
Hypaten:ac facilem ſuperari gurgite parco
Pantagyā rapidiq; colūt vada flaua ſimethi
Littora thermarum priſca dotata camoena
Armauere ſuos qua mergitur hymera ponto
Eolio:nam diuiduas ſe ſcindit in oras:
Nec min⁹ occaſus petit icita qua petit ortus.
Nebrodes gemini nutrit diuortia fontis
Quo mons ſicania non ſurgit ditior vmbra.
Enna deum lucis ſacram dedit ardua dextrā.
Hic ſpecus ingentem laxans telluris hiatum
Cæcū iter ad manes tenebroſo limite pādit.
Qua nouus ignotas hymeneus venit in oras.
Hac ſtygnus quōdā ſtimulāte cupidie rector

aliam tapſum clade romana inclitam:de qua ſupra.&vberior rutulorum ſanguine tapſus:Virgil.Tapſum iacentem apellauit:Acræ.oppidum in montibus niuoſis ſitum.acre.conditæ fuerūt a ſyracuſanis i collib⁹ lxx.āno poſt conditas ſyracuſas. & caſmene.lxxx.in plano. Agathirnum oppidum prope ſoleuntem:a quo manus agathirna.Tyndaris.oppidum conditum a laconibus denominatum a tindaro patre lędę matris caſtoris & pollucis:ideo tindaris cēſetur gemino lacone.i.caſtore & polluce geminis.nam eodem ouo vt eſt in fabulis prognati ſunt. Agragas.nunc dicitur agrigentum in ædito loco ſitum nobilitatum empedocle philoſopho &ſeuiſſimo tyranno phalaride notuȝ.optimos gignebat equos ad olimpica certamina: vt ait pindarus ex agrigētino grege cappadoces emptis ad miſſarijs equinam prolem reparauerunt:quæ pene defecerat iubente oraculo delphico.geleoi poſtq̄ gela alidijs qui ex rhodo venerunt condita eſt agragantem incoluerunt:appellaueruntq; ab Agragāte fluuio autoribus colonie Ariſtono & piſcilo.Altus.in edito loco ſitus. vnde arduum appellat Virgili. Puluercam nubem.excitatam vngulis equorum agrigentorum.Ad mœnia ſiracuſana.ſ.quæ obſidebantur.Trucem.crudelem. Monumenta pœnæ vetuſtæ perillus faber ſtatuarius vt phalaridis tyranni ſeuitiæ morengereret in pœnas noxiorum æneum taurum excogitauit:vt ſuppoſito igni qui intus erāt mugitum bouis edere viderentur.primus perillus in illo dedit pœnas:& ipſum taurum ꝓprio ſupplicio inbuere coactus a tyranno eſt.Corpora.eorum qui intus clauſi adurebantur.Gela.Anthiphemus ex lindo vrbe rhodi:& eucinius e creta vna cum ſuis cōdiderunt gelam:anno.xlv.poſt conditas ſyracuſas aſcito a vicino fluuio nomine. Heſa.oppidum fuit ſub ditione catinentium. Palici.ſ. ipſi habitatores palicarum:quæ vrbs eſt poſita ab oraculi palicorum celebritate. breui coaluit.breui periijt vt Diodorus.li.xi.antiquitatum meminit.Ducecius ſiculorum dux condidit. C.Nautio rutilio.L. Minutio carutiano conſ.Templum palicorum illic fuit vetuſta religione ac miraculis horrendum in quo periuri ſtatim obeſcabantur:ideo iuriſiurandi trutina illic poſita erat:palicorum fabula ſic narratur autore Macrobio.Thalia nympha ioue grauida metu iunonis optauit:vt ſibi terra dehiſceret factuȝ ē:ſed vbi venit tempus maturitatis iſantium:quos aluo illa geſtauerat recluſa terra eſt:& duo fratres de aluo Thaliæ emiſerunt:appellatiq; ſunt palici:quoniam prius in terraȝ merſi denuo inde regreſſi ſunt.aliqui dicūt etnam poſt concubitum a ioue commendataȝ terræ:& illic enixā.Aceſta.vbes ab aceſto troiano denominata. æneas ſenes ac debiles in ſicilia relinquens vrbem eis condidit: commendauitque aceſtæ troiano hoſpiti ſuo:& vrbem in illius gratiam dixit aceſtam. Acys. fluuius labitur prope etnam nomē accepit ab Acy puero in ipſum demutato :quem amauit galathea nympha.puer cum vrgeret a Poliphemo in aquā verſus eſt de dulci aqua nympham periſt:ideſt ipſam galatheam maris nympham. Gratam nereida.galatheā ſe amatā. Perluit.lauat. Calori.amori. Agreſtem.duram & immitem iram Poliphemi. Et hoſtem ipſum Poliphemum. Victricem. adeptam id quod cupiebat perluere. ſcilicet Galatheam. & illi admiſceri. Nec non qui portant : deſcribit nunc accolas fluuiorum : vt natus opportunitatem Siciliæ flumina celebret : quæ ſunt ſimerus. plemmirius .gela : helotus : Acis: Alabis : hiſpa : Achates: vagedruſa :hippates :pantagia: himera. Perlucētem achatem:alludit ad achātem lapidem precioſum qui in hui⁹ fluuij ripis primum repertus ab eo nomen accepit. Achates inquit Pli. in magna fuit auctoritate nunc in noſtra reperta primum in ſicilia iuxta flumen eiuſdem nominis. Simetus : fluuius rapido curſu labens per agrum cathinenſem fertur in æquor.Ouidius.Quaq; ſymete tuas accipit æquor aquas. Littora thermarum:therme oppidum ad mare colonia romanorum:vbi comœdia primum reperta fuiſſet traditur autore ſolino his verbis.Quicquid ſicilia gignit proximum eſt his quæ optima iudicantur hinc primum inuenta comœdia.Hinc & cauillatio inimica in ſcæna ſtetit:& ideo poeta dicit littora thermarum dotata fuiſſe priſca camœna:ideſt priſca comœdia. Himera:fluuius & oppidum eiuſdem nominis. vrbem zancleí condiderunt ducibus euclide & ſacone : eo etiam venere multi chalcidenſes & exules ſyracuſani lin-

Aufus adire diē:mœſtoq; acherōte relicto
Illicitas egit currū per inania terras.
Tū rapta preceps ennea virgine ceſſit.
Attonitos cæli viſu lucemq; cauentes
In ſtyga rurſus equos & p̄dā cōdidit vmbris.
Romanos petrea duces romana petiuit
Fœdera callipſos:lapidoſiq; eugion artus
Hadranū hergentūq; ſimul telaq; ſuperba
Lanigera melite & littus piſcoſa melacte
Queq; procelloſo cephaledias ora profundo
Cæruleis horret campis paſcentia cete
Et qui correptas ſorbentē verticis hauſtu:
Atq; iteꝝ e fūdo iaculātē ad ſydera puppes.
Taurominitana cernunt de ſedecharybdim

gua vbi peculiaris fuit mixta vbi euboica & dorica : ſed iura chalcidenſia habuere.nomen a flumie impoſitum eſt quod in duas partes diuiditur:&ſingulę pari feruntur impetu.hęc in hortum:illa in occaſuꝫ.Aeolio: ad occaſum vbi ſunt ęoliæ inſulæ. Diuiduas oras:diuerſas regiones ortum. ſ.occaſum. Incita: rapido curſu.Nebrodes:mōticulus ex quo oritur himera:quę poſtea geminaſ.Nebrodes ſiluoſus eſt et a copia hinulorum qui nebrides dicitur nomen accepit autore ſolino. Diuortia:diuiſiones.Enna deum lucis. in excelſoloco ac præerupto vndiq; ſita eſt in media inſula vrbs enna quæ vmbilicus ſiciliæ vocatur. Poſſidoni⁹ dixit autore Strabone duas quaſi maris arçes ſitas eē ſyracuſasvidelicet & erycem. mediam vero ennaꝫ imminere circunſtantibus campis.ſedes fuit cereris:& proſerpinæ inſigne naturæ monumētum cuius pręcipuæ meminit Liuius in decade belli macedonici planitiē habet fertilem & varietate florum conſpicuam.adeoq; odorib⁹ fragrantem vt canes illic obtuſas nares habeā credantur:vnde a plutone raptam proſerpinā ſcribunt:campi ennenſes omni tempore verni ſunt.Oui.in faſtis. Grata domus cereri multas ea poſſidet vrbes:In quibus ē culto fertilis enna ſolo noſtro tempore dicitur caſtrum ennæ: vbi totius inſulę conſilium a præſide habetur. ſpelunca illic erat per quam plutonem aſportaſſe proſerpinam fabulantur.quoniam igitur etna ſacra erat cereri & proſerpinæ:ideo dicit dextram ennenſium fuiſſe ſacram lucis deatum. Lucus quippe eſt ad venerationem & alicui dicatus numini. Ardua: in arduo loco ſita. Laxans:aperiens. Cæcum:occultum & obſcurum. Limite:via obſcura. Nou⁹ hymenæus:pluto qui rapuit proſerpinam. Ignotas:ſuperas cum ſoleat ipſe latere apud inferos.Rector:pluto. Diem:ſuperas oras:& ſub ſole. Inania: loca ſuper terram.Ennea:proſerpina ab enna illi ſacra & inde rapta In ſtyga:ad inferos. Petrea:vrbs ſiciliæ & colonia fuit theſſalorum qui in petreis habitabant campis. In agro petrenſi ſtagnum eſt ſerpentibus noxium homini ſalubre.callipolis oppidum conditum a naxijs. Eugion:leontini condiderunt. Ouidius libro quinto faſtorum. Hinc camarinam adit tapſonq; euge aquę tempe. agros habet amœniſſimos.prope fuit cocali regia:vbi minos perijt :a cuius militibus minoia condita eſt quæ vt Liuius ait heraclea eſt appellata.in ſaxoſo monte ſitum eſt oppidum:ideo dicit ipſum habere artus lapidoſos. Hadranū & hergetum oppida fuerunt:vnde hadrani & hergetani apud plinium .Milite inſula ſiculi maris eſt verſus aphricam optimum gignit leuconicum ideo ſuperbam id eſt nobilem tela dicit:inde etiam catelli ad mulierum delicias afferebantur melitei dicti.Ouidius ī faſtis.Fertilis eſt melite ſterili vicina coſiræ Inſula quam libyci verberat vnda freti. Melacte:maritimum ſitum eſt oppidum piſcationes habebat. Piſcoſa littus:ideſt habens littus piſcoſum. Ora ephaledicas.cephaledium oppidum ad mare inter lilybeum:&pelorum in quo iactu etiam ſunt halesa:tyndaris : agathyrna : egeſta & omnium nobiliſſima panormus. Procelſo :tempeſtatibus & fluctibus agitato.vnde campi prope cephaledium aquis marinis obruūtur:& cete piſces depaſcuntur campos: Horret:timet tanquam rem monſtroſam:ſiue in campis ceruleis.i. in mari

Verticis:aquæ gurgitis. Taurominitana. Taurominium oppidum inter pelorum & pachinum iacet vbi & meſſana:in ædito loco ſitum.Naxum vetuſtas appellauit. Thucydides ait chalcidenſes duce. Theocle incoluiſſe naxon & extra vrbem poſuiſſe aram apollini archigeto : cui nauigaturi ſacrificabant. Strabo dicit zancleos exhybla condidiſſe taurominium.colonia deinde fuit romanorum:ante taurominium inquit Strabo & Meſſanam charybdis oſtenditur profundum immenſum quo inundationes freti mirum in modum nauigia trahunt:magnas per circunductiones ac vortices precipitās.quibus abſorptis ac diſſolutis naufragiorum fragmenta ac taurominitanum littus attrahuntur. Hæc manus:hi populi ſupradicti romana ſigna ſequebantur:reliqui fauebant pœnis.Eliſeis:carthaginenſibus. Strongylos:inſula ē vna ex ęoliis in qua vt inquit Strabo æoli domicilium fuiſſe memoriæ proditum eſt.qui fuit rexvētorum:ideo dicit:ſtrongylon perflatam auſtris:quos ponit pro alijs ventis.quos:'vt fabuloſe loquar : illic ęolus carcere coercebat. Sedes facillima diuæ:id monumentum teſtatur adnauigaſſe oreſtem cum iphigenia.&pylade in ſiciliam expiationis gratia cuius meminit probus in commentario bucolicorū. Lucil⁹.iij.ſatyrarū

Hęc latiũ manus & laurẽtia ſigna mouebat.
Cętera elyſeis aderat gens ſicana votis:
Mille agathyrna dedit pſlataqꝫ ſtrõgilos auſtris.
Nille thoanteæ ſedes faſcellia diuæ.
Tergemio venit numero fœcũda panormos
Seu ſiluis ſectare feras: ſeu retibus ęquor
Vertere: ſeu cælo libeat traxiſſe volucrem.
Nõ herbeſos iners: nõ naulocha pigra pícli
Sederunt: nõ frõdoſis morgentia campis
Abſtinuit marte infido. comitata nemeis
Venit amaſtra viris: & paruo noĩe thiſſe:
Et netum & micite pubeſqꝫ liquentis acheti.
Sidõias drepane: atqꝫ vnde clamoſus helorus
Et mox ſeruili vaſtata triochala bello
Sidonios arabeia ferox: & celſus ietas:
Et bellare tabas docilis coſyraque parua
Nec maior megara mute concordibus auſis.
Iuuere: & ſtrato caulum ſpectabile ponto
Cũ ſonat halcyones cantu nidoſqꝫ natantes
Immota geſtat ſopitis fluctibus vnda:
Ipſa ſyracuſę patulos vrbs inclyta muros
Millite collecto varijſqꝫ impleuerat armis.

Et ſæpe quod ante optaſti freta Meſſanam Regina videbis mœnia tũ liparas: faſcelitis templa dianæ faſcellis dicta eſt diana quoniam eius ſimulacrum in faſce a taurice regiõe tranſtulit oreſtes. Vbi iphigenía & thoas rex lemni templo præerant: & ſacris inde ad Aricinum lacum ventum eſt. de rege aricino & ritu ſacrorum dictum eſt. Thoanteæ: tauricæ dianæ: cuius templo præfuit thoas. Tergemino numero: tribus milibus militum. Fœcunda: colonorum copia abundans vnde cum alia oppida dediſſent mille ipſa tria dedit milia: phœnices negociandi gratia in ſiciliã nauigauerunt & incoluerunt aliqua oppida inter que panormum. quæ deinde fuit grecorum colonía. poſtea romanorum. clara ẽ ciuitas etiam noſtro tempore: & piſcatu: venatu: aucupio: & harundineo melle inſignis: hæc omnia ſyllius tangit & celebrat. Herbeſos: oppidum prope hyblã non longe etiam eſt naulocha: herbeſos inqt non ſedit iners: & naulocha nõ ſedit pigra peſicli: id eſt non diſtulit mittere milites propter periculum. Morgentia: oppidum conditum a morgetibus gente itala: ſed tempore Strabonis non extabat: ſiculi ſicani morgetes ſiculi incoluerunt. Marte infido: bello pro carthaginenſibus qui ſunt infidi. Amaſtra: & Nemeæ grecæ ſunt vrbes Achei & archades poſuerunt Amaſtra colonia eſt ponticæ regionis vbi eſt amaſtris vrbs in peninſula hñs portus ex vtraqꝫ parte. quã cõdidit & cui nomẽ dedit Amaſtris oxiartis filia vxor dioniſij heraclienſis. Nemeæ colonia fuit argiuoꝝ apd̃ quos in pelopõneſo ẽ Nemeę ſylua inter cleonas: & philyuntem. Vbi hercules interemit leonem. amaſtra igitur erat comitata viris nemeis. Thiſſe: oppidum fuit conditum a ſiculis: a quo thiſſimenſes apud Pli. Netum oppidum adhuc retinet nomẽ mutata vna littera. dicitur enim notum Mycite: oppidum: a quo micitenſes quorum meminit Plinius. Acheti: Achetum oppidum ſub claro cælo & ſereno. Liquentis: puri aeris. & alludit ad achatem fluuiũ & lapidem de quibus dictum eſt. Drepane: ſiue drepanum. nomen impoſitum videtur a curuo ſitu. greci ſic appellãt tela curua. ſcribũt aliqui inditũ nomen cũ ſaturnus cœlo patri amputaſſet virilia proieciſſe telum hoc eſt nouaculam: & cecidiſſe vbi poſtea drepane fuit condita: imminet deprano mons eryx. clarum eſt oppidum etiam noſtro tempore. Helorus: fluuius labitur e pachyno inter ſaxa: & ideo clamoſus. Triocala: in agro triocalino bellum ſeruile maxime. fuit: quod ſiciliam crudelius attriuit quam punica certamina. fugitiui duce ſyro libertatem petebant. mox fractis ergaſtulis ad .lx. milia conuenerunt. prætorum caſtra expugnata. Manlij piſonis lentuli hipſei. M. perperna vicit & obſeſſos ænnæ conſumpſit. hinc ouans vrbem ingreſſus eſt paulo poſt idem in cendium excitatum eſt. Themio cylix paſtor interfecto domino ergaſtula aperuit. prætoriana caſtra ſeruilij Luculli ſuccubuere. M. Aquilius exemplo perpernæ bellum confecit: & famæ maceratos: cœpiſſet omnis ne metus ſupplicij fuiſſet. itaqꝫ magna ex parte mortem ſibi conſciuerunt. dux aufugit. Cicero in. vij. actione in verrem ait in triocalino quem locum fugitiui ante tenuerunt.

Arabeia: oppidum ſiciliæ fuit. Ferox: bellicoſa. Letas: oppidum in edito loco ſitum cuius meminit Plynius. Tabas: oppidum. Coſyra: parua inſula prope melitam. Ouidius in faſtis. fertilis eſt melite ſterili vicina coſyrę: eſt etiam coſyra oppidum in ſicilia: de quo intelligit. Megara oppidum inter catinã & ſyracuſas. Mute nomen eſt oppidi. Gaulum: inſula. Strato ponto: tranquillo mari. Cum ſonat halcyones cantu: halcyon vt ſcribit pli. auis eſt paulo amplior paſſere calore cyaneo. alterum eſt halcyonum genus: magnitudine diſtinguitur: & cantu. minor in harundinetis canit. nidificat hyeme mari tranquillo. quartodecimo die edit pulos. nidus inſtar pilæ eſt. ore eminet anguſto. ferro reſiſtit: ictu valido frãgitur ra

ro ſe conſpici ſinit.dies ab ea halcyonijvocantur tranquillitatem nidificantes portendunt ſiculo ꝑſerti ma ri.halcionij dies incipiunt.vii.calē .Martij. tunc in atlantico mari trāquillitas nota eſt.ſi aliquando fluctu agitatur nidus ſuperuolat halcyon & ſuaui cantu gemere videtur.& iclinatur. hæc halcyon.& hęc halcyo nes. Ipſa ſyracuſę:anno primo poſtq̄ chalcidenſes condidere naxum archias corinthius pronepos Her culis condidit ſyracuſas. Patulos muros:quoniam ambitus vrbis.xx.milia paſſuum finiebatur. Ducto res:impellebant ipſos ſyracuſios iactantia quadam verborum & commemoratione priſtinæ victoriæ quā habuerant de athenienſibus bello nauali:dicebantq; nunq̄ captas ſyracuſas:& ſpectatum ab antiquis eſſe

Ductores facilem impelli lętamq; tumultus
Vaniloquo pubem furiabant inſuper ore.
Nūq̄ hoſte itratos muros: & quattuor arces:
Et ſalaminiacis quantam ęoiſq; tropheis
Ingenio portus vrbs inuia fecerit vmbram.
Spectatū proauis tercentū āte ora triremes.
Vnum naufragiū merſaſq; impune ꝓfūdo
Clade pharetrigeri ſubnixas regis athenas.
Flāmabant vulgū geniti carthagine fratres
Pœni matre genus.ſed quos ſub crimīe pulſꝰ
Vrbe ſyracuſia libycis eduxerat oris
Trinacrius genitor.geminaq; a ſtirpe parētū
Aſtus miſcebant tyrios leuitate ſicana.
Quę cernēs ductor:poſtq̄ īmedicabile viſum
Seditio:atq; vltro bellum ſurgebat ab hoſte:
Teſtatus diuos ſiculorum amneſq; lacuſq;
Et fontes arhetuſa tuos:ad bella vocari
Inuitum qui ſponte diu non ſumpſerit hoſtē
Induere arma ſibi:telorum turbine vaſto
Aggreditur muros : atq; armis intonat vrbi.
Par omnis ſimul ira rapit: certantq; ruuntq;.
Turris multiplici ſurgens ad ſydera tecto
Exibat tabulata decem cui creſcere graius
Fecerat:&multas nemoꝝ cōſūpſerat vmbras.
Armatam hinc igni molem &deuoluere ſaxa
Certabant:calidęq; picis diffundere peſtem.
Hic procul ardentē iaculatus lāpada cimber
Conijcit & lateri telum exitialbie figit.
Paſcitur adiuto vulcanus turbine venti:
Gliſcentemq; trahēs turris per viſcera labē:
Perq; altam molem :& turris naſcentia tecta
Scādit ouās:rapidiſq; vorat trepidātia flāmis
Robora:& ingenti ſimul exundante vapore
Ad cælum victor nitentia culmina lambit
Implentur fumo & nebula caliginis atræ

ccc.triremes athenieſiū merſas in mari.vt oſtē deref facile poſſe romanos pelli lōge ipſis athe nienſibus gloria nauali inferiores. Facilē impel li : aptam vt moueatur: cum nouitate gaudeat imperita multitudo : & nullam habeat conſtan tiam. Vaniloquo ore: iactabundis verbis.

Nunquam hoſte intratos muros:ſcilicet dice bant ipſi ductores impellentes plebem ad reſi ſtendum Romanis.maiores noſtri dicebant ꝑ lio nauali vicerunt Athenienſes claros:& ſuper bientes victoria nauali &prælio quo xerxē vice runt apud ſalamina duce Themiſtocle.Quat tuor arces: quas ſyracuſæ habebant. Salami niacis:Athenienſes bis auxilio fuerunt catinen ſibus contra Syracuſanos : qui duce Gilippo Lacedæmone terreſtri prælio vicerunt atheni enſes. mari tentauere fortunam quæ nō minus aduerſa fuit.c.xxx.naues amiſere in portu ſyra cuſano Demoſtenes dedecus voluntaria mor te fugit. Nicias captus contumelia carceris cladem auxit omnes naues demerſę ſunt in ma ri ſuadente gilippo: Salaminiacis tropheis: ipſis Athenienſibus ſubnixis clade illata bar baris apud ſalamina. Aeois :quoniam xerxes ab oriente irruit in græciam. Ingenio:natura ipſius portus de quo in vltima actione in ver rem ſic ſcribit Cicero.Non enim portu illud op pidum clauditur .ſed vrbe portus ipſe cingitur vt non abluantur a mari mœnia extrema : ſed influat in vrbis ſinum portus. In hoc portu inquit Cicero Athenienſium claſſis ſola poſt hominum memoriam:ccc.nauibus vi ac multi tudine inuaſit:quæ in eo ipſo portu:loci ipſius: portuſq; natura victa:atque ſuperata eſt.in hoc portu athenienſium nobilitatis imperij gloriæ naufragium factum exiſtimatur. Vrbs inuia: ipſæ ſyracuſæ inuiæ Athenienſibus multiplici victoria claris. Vmbram:quam ſua amplitu dine portus effundebat.victa fuit claſſis atheni enſium in portu cuius fauces occupauerat na ues hoſtiles & etiam piſcatoriæ cymbæ pueris complectæ:vt nullo modo athenienſes euade re poſſent: vt ſcribit Plutarchus in Nicia.Pro auis:priſcis Scyracuſijs qui ſpectarunt naues illas demergi ita ſuadente gilippo.

Impune: ſine aliquo damno ſyracuſanorum. Athenas ſubnixas clade regis pharetrigeri: ideſt ipſos athenienſes elatos clade quam xerxi intulerant ad ſalaminem. Pharetrigeri: xerxis quoniā perſæ & alij qui ſunt ad orientem arcu vtuntur. Geniti carthagine fratres: hippocrates & epicides. Liuius ait arcadia quoq; primo impetu capitur prætoreſq; niſi qui inter tumultum effugerunt omnes interficiuntur. noxque cædibus finem fecit. poſtero die ſerui ad pileum vocati: & carcere vincti emiſſi confuſaque omnis multitudo hippocratem atque epicidem prætores creant. Iſti ergo inflammabant vulgum: repetitq; poeta horum originē de qbus ſic ait Liuius. Hipporates & epicides nati carthagie. ſed oriūdi a ſyracuſis exule auo. pœni ipſi materno genere p hos iuncta fuit amicitia Annibalis & Hieronymi tyrāni. nec inuitō Annibale apud tyrannum remanſerunt. Sub crimine: quoniam fuit actus in exilium. Eduxerat: nutriuerat. Trinacrius: ſiculus. Leuitate ſicana. quoniam ſiculi leues ſunt. pœni autem aſtuti. Ductor. marcellus. Diuos ſiculorum: proſerpinam cererem: mineruam: dianam palicos: & cætera numina ſicanorum. Turris multiplici: deſcribit turrim conſtructam ingenio archimedis geometria: & ſcientia ſolidorum incliti. qui tot militibus romanorum arte obſtitit ſua: terra mariq; ſimul romani oppugnare ſyracuſas cœperunt. illinc hexapylo hinc acradine: cuius murus fluctu alluitur: & tanto ardore irruerunt vt primo impetu cepiſſent niſi fuiſſet ingenium archimedis. Multiplici tecto: frequenti contignatione. Grauis: archimedes. Multas vmbras: arboresvt turrī erigeret. Armatā molē igni: phalaricam de qua dictum eſt. Cymber. nomen militis Romani. Telum: ardentem lampada. Labem: incendium: & ſic turris eſt abſūpta igni. Par contra pelago: ex altera parte vrbisqua mari alluitur. nam Acradinæ murum qui mari alluitur ex quinqueremibus Marcellus oppugnabat & ſagittarij funditores. & velites quorum telum inhabile ad remittendum impetus eſt vix quenq̄ ſine vulnere conſiſtere in muris patiebantur: naues: turres contabulatas: machinamentaque alia quatiendis muris portabant. Nouo aſtu: quoniam Archimedes illud inſtrumētum inauditum excogitauerat. quod poeta deſcribit. Liuius ait. Aduerſus hunc naualem apparatū archimedesvariæ magnitudinis tormenta in muris diſpoſuit. in eas quæ procul erant naues ſaxa ingenti pondere mittebant. Fabre: ingenioſe & per artem. Manus: Liuius ait. quæ propius quidem ſubibant naues quo interiores ictibus tormentorū eſſent in eas tollendas deſuper emittētem murum ferrea manus firmæ cathenæ illigata cuminiecta proræ eſſet grauiq; libramento plumbi recederet ad ſolum ſuſpenſa prora nauem in puppim ſtatuebat. deinde ſubito velut ex muro remiſſa cadentem nauem cum ingenti trepidatione nautarum ita vndæ affligebat vt etiam ſi recta recideret aliquantū aquæ acciperet. ita maritima oppugnatio eſt eluſa: oiſq; vis euerſa: vt totis viribus terra aggrederentur.

Ne cuiq̄ euaſiſſe datur. ceu fulminis ictu
Correptæ rapido in cineres abiere ruinę.
Par contra pelago miſeris fortuna carinis.
Nāq; vbi ſe propius tectis vrbiq; tulere:
Qua portus muris pacatas applicat vndas:
Improuiſa nouo peſtis conterruit aſtu.
Trabs fabre teres atq; eralis vndiq; nodis.
Nauali ſimilis malo: præfixa gerebat
Vnce tela manus: ea celſo ex aggere muri
Bellantes curui rapiebat in aera ferri
Vnguibus: & mediā reuocata ferebat ī vrbē.
Nec ſolos vis illa viros: quin ſępe triremem
Belligeræ rapuere trabes: cum deſuper actū
Incuterent puppi calybē: morſuſq; tenaces:
Qui ſimul affixo vicina in robora ferro
Suſtulerant ſublime ratem: miſerabile viſu:
Per ſubitum rurſus laxatis arte cathenis
Tāta precipitem reddebant mole profundo
Vt totam haurirēt vndę cum milite puppē.
His ſuper inſidijs anguſta foramina murus.
Arte cauata dabat: per quę cōfundere tæla
Tutū erat oppoſito mittētibus aggere valli.
Tum ſine fraude labos arcta ne rurſus eodē
Spicula ab hoſte via vicibus contorta redirēt
Calliditas graia atq; aſtus pollentior armis
Marcellum tantaſq; minas terraq; mariq;
Arcebat: ſtabatq; ingens ad mœnia bellum
Vir fuit iſthmaicis decus īmortale colonis.
Ingenio facile ante alios telluris alumnos.

Reuocata:reducta plumbeo libramento. Chalybem:ferream manum ideo ait morſus tenaces. In ro bora:naues propiores muro. Laxatis:reſoluris : & ſic nauis magno impetu decidebat in mare. Pro fundo :mari. Mole.impetu: Vndæ : aquæ abſumerent puppim & milites. His ſuper inſidijs : deſcribit nunc quædam foramina ab ipſo archimede excogitata : nam vt ſui vulnere intacti tela in hoſtem ingere rent murum ab imo ad ſummum crebris cubitalibus fere cauis vt ait Liuius perforauit per quę caua pars ſagittis pars ſcorpiombus modicis & occultis petebant hoſtem. His ſuper:præter hæc. Confun dere : emittere:hæc foramina fiunt noſtro etiam tempore in muris oblonga & anguſta in parte exteriori.

Nudus opem:ſed cui cœlū terręq; paterēt.
Ille nouus pluuias titan vt proderet ortu
Fuſcatis triſtis radijs:ille hęreat:anne
Pendeat inſtabilis tellus:cur fœdere certo
Hunc affuga globū tethys circunliget vndis:
Nouerit atq; vna pelagi lunæq; labores:
Et pater oceanus qua lege effunderet ęſtus.
Non illū mūdi numeraſſe capacis harenas
Vana fides puppes etiam constructaq; ſaxa
Fœminea traxiſſe ferunt cōtra ardua dextra.
Hic dū italū ductorē aſtu teucroſq; fatigat
Adnabat centum late ſidonia velis
Claſſis ſubſidio:& ſcindebat cærula roſtris.
Erigitur ſubitas in ſpes arethuſia proles.
Adiungitq; ſuas portu progreſſa carina.
Nec cōtra auſonius tonſis aptare lacertos
Addubitat:merſiſq; celer fodit ęquora remis.
Verberibus torſere fretū:ſalis icta frequēti
Albeſcit pulſu facies.perq; æquora late
Spumat canenti ſulcatus gurgite limes.

ſed in interiore latioravt commodius tela emit tantur & hoſtes propter os exterius anguſtum noſcere non poſſunt. Oppoſito aggere vali: ideſt oppoſito vallo romanorum ideſt tutum erat ſyracuſis tela imittere in vallum & propu gnacula romanorum per illa foramina. Nec ſine fraude labos. ſcilicet erat. labor ille archi medis inquit erat cum fraude:quoniam ideo talia excogitauit foramia ne hoſtium tela per illas anguſtias remitti poſſent. Vicibus : per vices remiſſa. Pollentior:potentior : quoni am archimedes ſolus arte ſua & ingenio roma nis obſtabat & eos ludificabatur. Terra.nam ea quoq; pars vt ait Liuius:omni apparatu tor mentorum inſtructa erat hieronis impenſis cu raq; per multos annos archimedis vnica arte. Vir fuit iſthmiacis. deſcribit poeta archimedē ſyracuſium de quo Liuius .romani vrbem cœ piſſent niſi vnus homo ſyracuſis ea tempeſtate fuiſſet arhimedes:is erat vnicus ſpectator cæli ſyderumq;:mirabilior tamen inuentor ac ma chinator bellicorum tormentorum operumq; qui ea quæ hoſtes ingenti mole agerent ipſe p leui momento ludificaretur. Iſthmiacis:ſyra cuſijs ab iſthmo corinthio vnde habuerūt ori ginem ſyracuſæ. Facili ingenio :apto ad om nis diſciplinas& potiſſimum mathematicas.

Nudus opum : non habebat bona fortunæ ſed animi quæ longe pręſtabiliora ſunt & per ſe expetende cum diuitiæ ob aliud expetantur Cælum terręq; paterent: Mathematica ſcientia habet quattuor partes: Arithmeticam: Geometriam: Mu ſicam: & Aſtrologiam:quas poeta dicit calluiſſe archimedem. Aritmetica eſt quæ rationes:affectus :affi nitateſq; inter ſe numerorum docet:ſub qua cellocatur muſica. nam vbi arithmeticus numeros abſolute conſiderat atq; ſeiunctos ab omni materia ſenſibili:muſicus numerum vt ſonorum ſibi ſubijcit:affectuſq; eius conſiderat ſub quo etiam & his quis qui demulcet aures concentu muſicus collocatur. Geometria ē quæ diſciplinamq; redegit. Sub geometria collocatur perſpectiua:quę conſiderat lineas non abſolute ſed viſſibilitatis:ita dicam.ratione:nam arithmeticus & geometra puri mathematici formas ſenſibiles a mate ria penitus ſeparant:geometria.n.conſiderat lineas:puncta:ſuperficies:ſeu plana corpora ſeparata omni no a materia viſibili. Aſtrologia verſatur circa numeros & magnitudines nō omnio abſtractas vt arithme tica & geometria ſed vt accomodatas ad corpora cœleſtia quæ ſenſui ſubijciunt:ex quibus patet arithme ticam & geometriam puras eſſe mathematicas ; reliquas vero duas non puras ſed partim mathematicas partim naturales vt Ariſtoteles in naturalibus videtur aſſerere. hæc omnia Syllius complexus eſt:ſed pci pue valebat archimedes ſcia ſolidorum & tormentorū conficiendorū arte quibus in bello vtimur. ſed hæc ad geometriam referunt opus quippe eſt menſuris & figuris quibus ipſe geometra vtitur. Cui cœlum: & ſic inuenit aſtronomiam aſtrologiamq;. Terræ innuit geometriam. Paterēt: manifeſta eſſent oīa quæ cœlo continentur. calebat inquit per geometriam metiri terras. Ille nouus titan : cognoſcebat ex or tu ſolis an eſſet futura pluuia & hæc eſt aſtrologia nautica & practica:ita dicam ruſtici quadam aſſuetu

dine aſpiciētes qualitatem cœli & ſolis futuras tempeſtates prouidēt.ſigna ſolis occidētis orietiſq; & etiā lunæ Vir.cecinit in georgicis.& Plinius non omiſit. Proderet:ſignificaret. Triſtis:non lucidus ſed fere pallidus. Hæreat anne:globus terræ nō pēdet:ſed hæret & fixus eſt in medio firmamenti & in loco ſuo cū ipſa terra grauiſſimū ſit elementū. Ignis ob leuitatē ſupremum obtinet locū.duo ſunt media aer & aqua.aer comparatione aquæ leuis eſt & ſic ſupra aquam & infra ætherem & aqua ſubeſt aeri:eſt autem leuior q̄ ſit terra & .ideo eſt ſuper ipſam:ſed non totam operit prouidentia diuina vt ſcilicet animalia viuere poſſint. Aliqui dixerunt terram eſſe ſuſpenſam:ſed vt dixi eſt in loco ſuo nec pōt naturaliter moueri aſcēderet ei ſi moueref quod eſt abſurdiſſimū niſi fiat motu violento : cum omnia grauia ſua natura deorſum ferātur.vnde ait Cicero in prima tuſculana: Tum globum terræ eminentem e mari fixum in medio vniuerſi mundi loco.

Fœdere certo :lege:nam deus glorioſus opifex vniuerſi circundedit mari terminum ſuum & legem poſuit aquis ne tranſirent fines ſuos.

Affuſa thetis: ipſe Oceanus fuſus circum terræ globum. Pelagi & lunę labores : quoniam motus lunæ & affectus eſt cauſa æſtus ipſius oceani qui creſcit & decreſit vt dictum eſt.luna etiam circa proprium defectum laborat inquit Macrobius non accipiendo ſolis lumen: cuius beneficio noctem colorat: quod ſciens Vir.diſciplinarum omnium peritiſſimus ait: Defectꝰ ſolis varios lunæq; labores. Aeſtus : ipſius maris ebulitionem & incrementum. Pater: ſic Vir. oceanum patrem rerum dixit ex illorum opinione qui putauerunt aquam fuiſſe principium generationis :ideſt ipſam humiditatem cum ex calido & humido omnia procreentur. Numeraſſe harenas.nunc innuit ariſmethicam qua verſatur circa numeros. Capacis:magni. Puppes etiam : nunc innuit ſcientiam ſolidorū quę bella conficit tormenta:& qua ingentia pōdera artificioſe fœminea manu trahuntur : vt Archimedes ſaxa conſtructa & puppes per aduerſa montis trahebat nullis pœne viribus.

Inſultant pariter pelago:at neptunia regna
Tēpeſtate noua trepidant:tū vocibus æquor
Perſonat:& clamat ſcopulis clamoris imago.
Ac iam diffuſus vacua bellator in vnda
Cornibus ambierat patulos ad pręlia fluctus
Nauali claudens humentem idagie campū.
Ad ſimili curuata ſinu diuerſa ruebat
Claſſis:& arctabat lunato cęrula gyro.
Nec mora terrificis ſeuæ ſtridoribus æris
Per vacuum late cantu reſonante profundū
Incubuere tubæ: quis excitus æquore triton
Expauit.tortæ certantia murmura conchę
Vix meminere maris:tā vaſto ad prælia niſu
Incūbunt proni:poſitiſq; i margine puppis
Extremę plantis nutantes ſpicula torquent.
Sternitur effuſis pelagi media area telis
Celſaq; āhelatis exurgēs ictibus alnus
Cęrula nigranti findit ſpumantia ſulco.
Aſt aliæ lacerę atq; incuſſi roboris ictu

Ductorem marcellum. Teucros:romanos. Fatigat : ludificatur ſua arte archimedes. Sidonia claſſis deſcribit nunc pugnam naualem ſed a liuio diſſentit qui ſic narrat: Sub idem fere tempus & naues longæ quinq; & .l.carthaginenſium cum bomilcare claſſis pręfecto in magnum portum ſiracuſium ex alto decurrerunt: & romana claſſis.xxx.quinque remes legionem primam panormiſ expoſuere : & bomilcar ſimul parum fidens nauibus ſuis duplici facile numero claſſe aduentantibus romanis ſimul inutilem moras cernens nil aliud ab ſuis q̄ inopia aggrauari ſocios velis in altum datis in aphricam tranſmiſit. Syllius canit acerrinam pugnam & romanorum victoriam prælio nauali. Erigitur:attollit animos Arethuſia:ſyracuſia: proles & iunxit naues ſuas cum nauibus pœnorum. Tempeſtate noua : trepidabant maria nouo impetu nauium expedientium ſe ad pugnam. Imago :ipſa eccho. Cornibus:nam ſtructa erat claſſis eo modo vt extenderetur in gyrum tanq̄ cornua quæ milites noſtri temporis appellant.alas ideſt acies ambientes exercitum hoſtilem. Indagine:curſu. Simili ſinu:paribus cornibus. Tortæ conchæ quoniam triton concha marina perſonat quæ torta eſt. Media area:ſpacium quod erat inter vtranq; claſſem. Alnus:nauis. Anhelatis:ictu remorum cum labore ac anhelitu remigantium:& ſic naues videbantur volare remis impulſæ. Aſt aliæ: deſcribit naues inuicem concurrentes & frangentes remos attritu & colliſione laterum & roſtris ſe mutuo perforantes :ob quod innexæ retinebantur nec poterant diuelli. Incuſſi adacti in nauem hoſtilē:Detergent:elidūt & frangūt.Quo retinēt naues pforatæ roſtris detinebanſ tali vulnere & inuicē hoſtiles & vulnerātes detinebāt Sublimior ibat puppis:deſcribit nauē himil

Detergent remos:aliꝗ per viſcera pinus
Tranſmiſſis ipſo retinentur vulnere roſtris
Quo retinent:medias inter ſublimior ibat
Terribilis viſu puppis qua nulla per omne
Egreſſa eſt libycis maior naualibus æuum.
Sed quater hęc centū numeroſo remige pōtū
Pulſabat tonſis:veloq; ſuperba capaci:
Cum rapidū hauriret boreā:& cornibus oēs
Colligeret flatus:lento ſe corpore agebat:
Intraret fluctus ſolis ſi pulſa lacertis.
Procurrunt leuitate agili docileſq; regentis
Audiuiſſe manum latio cum milite puppes
Has vt per leuum venientes ęquor himilco
In latus obliquas:iuſſamq; incurrere proram
Conſpexit:propere diuis in vota vocatis
Aequoris:intento volucrem de more ſagittā
Aſſignat neruo:vtq; oculis librauit in hoſtē
Et calamo monſtrauit iter:diuerſa relaxās
Brachia deduxit vultu comitante per auras
In vulnus telum:& reſidētis puppe magiſtri
Affixit plectro dextram:nec deinde regenda
Puppe manus valuit flectenti īmortua clauo.
Dūq; ad opē accurrit ceu capta nauita puppe
Ecce iterum fatoq; pari neruoq; ſagitta
In mediū perlapſa globū trāſuerberat ictu
Orba gubernacli ſubeuntem munera taurū.
Irrumpit cumana ratis:quē corbulo ductor
Lętaq; complebat ſtabiarum littore pubes.
Numen erat celſæ puppis vicina dionæ.
Sed ſuper ingeſtis propior quę ſubdita telis
Bella capeſſebat:media ſubſedit in vnda.
Diuiſitq; fretum:clamantem ſpumeus ora
Nereus īplet aquis:palmæq; trahēte ꝓfūdo
Luctantum fruſtra ſūmis in fluctibus extāt.
Hic audax ira magno per cęrula ſaltu
Corbulo tranſgreſſus:nā textā robore turrī
Appulerant nexę ferri compage triremes.
Euadit tabulata ſuper flammaq; comantem
Multifida pinum celſo de culmine quaſſat.
Inde atros alacer paſtoſq; bitumine torquet
Aduentante noto pœnoꝶ apluſtribus ignes.

conis quę ob ſui magnitudinem quadrigentos
remos habebat. Tonſis:remis.Cornibus:ſci
licet antēnarum quæ vela ſuſtinent. Lento ro
bore:tarda mole q̄uis plena eſſēt vela propter
ſui magnitudinem non plus mouebatur q̄ ſi ſolis
remigantium ictibus impelleretur. Agili leui-
tate: quia triremes erant Romanæ quæ facile
voluebantur ab illo qui clauum regit. irruebāt
igitur,puppes romanę in naues pœnorum gra
ues. Regentis:magiſtri tenentis clauum id-
eſt temonem.Incurrere:ſcilicet in ſuam nauim
qua himilco vehebatur: hic numine inuocato
ſagitta clauo affixit manum gubernatoris:inde
vulnerauit taurum ſubeuntem munus guber-
natoris prius vulnerati: quod cum corbulo vi-
diſſet impulſit ſuam nauim & ſuis auxilio fuit.
Calamo:ſagittæ. Vir.pariterq; oculos telumq;
tetendit. Vultu comitante: quoniam proſeq̄-
bantur oculis emiſſam ſagittam. Deduxit:im-
miſit.Magiſtri:regentis clauum.Plectro:clauo
& temoni quem a ſimilitudine: quia manu te-
netur:plectrum appellauit:quemadmodū ple
ctrum mouet fides citharæ. Immortua: affixa
clauo vt munus regendi obire non poſſet. Or-
ba:priuata ſuo rectore Littore ſtabiarum: ſta-
biæ vetus campaniæ oppidum deletum bello
ſyllano patria huius corbulonis:& alludit poe-
ta reſpiciens ad tempora ſua ad illum corbulo-
nem qui tempore neronis armenię præfuit.
Vicina dionæ: venus quam vicinam dixit pro-
pter templum veneris quod erat in eryce mon
te ſicilię.Sed ſuper ingeſtis:ſenſus:illa nauis ro
mana quæ propior erat naui himilconis & ma-
gis ſub ictu merſa eſt&vix extarent manus nau
tarum tunc corbulo aſcendens ſuprema tabula
ta nauis ignem iaculatus eſt in nauem himilco-
nis dolens vicem ſuorum qui mergebātur. Sub
ſedit: merſa eſt. Damnatum: quod Romani
tunc damnabant cum nauis mergeretur. Pal-
mæ luctantum:manus nautarum qui luctaban
tur aquis.ſed fruſtra:ipſum quippe profundū
eos trahebat. Nereus:ipſum mare:numen ꝓ
mari ponitur.Extant:apparent. Hic:tunc cū
cerneret caſum ſuum corbulo. Magno ſaltu:
quia inſiluit in turrim nauis quæ ſubiederat &
ipſa turris erat connexa alteri cathenis vt non
poſſent auelli:hoc etiam fit noſtro tempore.
Appullerant:coniunxerant copulauerant.Ne-
xæ:illigatæ. Compage ferri: cathenis. Co-
mantem accenſam. Paſtos:nutritos bitumi-
ne quod ardet vt dictum ē & naſcitur in aſphal
tite lacu iudeæ.Noto:vento auxiliante:Aplu-
ſtria ſunt ornamenta nauium: Fori ſunt tabula
ta nauium per quæ propugnatores curſitāt.Sū
mis: ab his qui erant in prima parte nauis.

Arctis periculoſis. Ad imos ad eos qui erant in ima parte: Vnguine: vnctione picis: & bitumi nis vnguem dicit ab vngendo. Alueo: carinæ nauis. & ideo dixit tepidatur a ſummis. quia nō dum ignis deſcenderat ad carinam: & illos qui erant ſub primis tabulatis. Dirus: crudelis vrgē te periculo: & horrēdus nouitate mali. Fatum: incendium & exeidium. Cydnus: immittens facem in nauem hoſtilem interficitur a lycheo: & in mare cadit. Murali: magno Lubrica dicū tur loca in quibus non poſſum⁹ firmare pedes. Tranſtra ſunt nauium ſedilia itranſuerſum lo- cata. Nidore graui: fœtore propter picem ac bi tumen. Auras: aerem. Sabrata: erat pœnus no men deductum ab oppido. ſupra dixit. Sabrata tum tyrium vulgus hic immiſit haſtam qua te- lonem cōfecit cum prius Iouem hammonē im ploraſſet qui erat depictus in puppi. Gentile numen: quoniam nauis erat libyca: & ipſe ham mon libycus: & illic colebatur ſub eff gie arietis Sedens locatus in puppi cornigera imagine. Vates: quoniam dabat illi reſponſa vt dictū eſt. Certa. inferentia ictum. Cornus: haſta ex cor no arbore. Neptunicolæ: incolentis mare. nā ca preas incolebat: & alludit poeta ad Telonē qui capreis regnauit. Vrgebat. ſenſus & ordo. pup- pis himilconis flagrans vrgebat ipſos nautas iā prope mortem coactos in eam partem: quę nō dum ardebat. himilco tādem ſemiuſtus per fu nem euaſit. Nihilo leui⁹: non minus q̄ ante. q̄uis ille iouem nauis numen īploraſſet. Vacuam tæ dæ: ſine īcēdio. Proxia: vicina illi parti adhuc intactę igni. Curſu fulmineo: celeri inſtar fulmi nis. Ouantibus: victricibus totam quippe naui iam occupauerant. Stygios: peſtiferos. Sociū: ſociorum qui eum remis exceperunt. Batonis: qui erat rector nauis quem a peritia gubernādi laudat. Crudo procelloſo: & concitato. Luctari: pugnare per artem nauigandi: & nauticam ſol lertiam. Exire: euadere ingenio & induſtria. An teibat: prouidebat. longa nauigandi experien- tia edoctus. Peruigilem: diligentem vultū & op timum iudicium in cognoſcēdis ſtellis: & ſigni- ficationibus. Cynoſura: vrſa maior. hīc dicitur tramontana. adeo inquit callebat nauigādi ar- tem: vt in maximis obſcuritatibus cum cælum & ſydera non viderentur vnq̄ a cynoſura deci- peretur. Nullus modus: nullus finis incendij. Impie locutus in iouem hammonem ſe interfe cit: Cornua: iouis hammonis: qui erat in effigie arietis. Hos inter. daphnis filius mercurij ex nympha autore diodoro Thermitanus fuit & educat⁹ in mōtib⁹ ſilicię q erij vixitq; inter pa- ſtores. nomē accepit a ſylua lauri i q̄ ē nat⁹. car- mē buco. inuenit. iō V ir. I ſuis buco. daphni ſępi⁹

Intrat diffuſos peſtis vulcania paſſim
Atq; iplet diſperſa foros trepidatur omiſſo
Summis remigio: ſed enim tam rebus ī arctis
Fama mali nondū tanti penetrarat ad imos.
Et rapidus feruor per pingues vnguine tedas
Illapſus flammis victricibus inſonat alueo
Qua nōdū tamē intulerat vi dardana lāpas.
Parcebatq; vapor: ſaxorum grandine dirus
Arcebat fatumq; ratis retinebat himilco.
Hic miſer igniferam dum ventilat aere pinū
Murali ſaxo per lubrica ſanguine tranſtra
Voluitur in fluctus lichei vulnere cidnus.
Fas nidore graui fœdauit cominus auras.
Ambuſto ſtridēs pelago: ferus inde citatū
Miſſile adorata contorquet ſabrata puppe.
Ammon numē erat libycæ gentile carinæ:
Cornigeraq; ſedens ſpectabat cærula frōte.
Fer pater afflictis fer ait garamantice vates
Rebus opē: inq; italos da certa effūdere tela.
Has inter voces tremulo venit agmīe cornus:
Et neptunicolæ trāſuerberat ora telonis
Vrgebat nihilo leuius iam in limine mortis
Quos fuga pcipites partē glomerarat ī vnā
Puppis adhuc vacuā tedę: ſed proxima curſu
Fulmineo populatus ineuitabilis ardor
Correptā flammis īuoluit ouantibus alnū
Primus ope ęquori funis delapſus in vndas
Qua nōdū ſtygios glōerabat mulciber æſtus
Ambuſtus ſocium remis aufertur himilco
Proxima nudarunt miſerandi fata bathonis
Deſertam ductore ratē: bonus ille per artem
Crudo luctari pelago: atq; exire procellas.
Idē quid boreas quid vellet craſtinus auſter
Anteibat: nec peruigilem tu fallere vultum
Obſcuro quanuis curſu cynoſura valeres.
Is poſtq̄ aduerſis nullus modus accipe noſtrę
Ammon ſanguinē ait ſpectator cladis iniquę:
Atq; acto ī pectus gladio dextra deide cruorē
Excipit: & large ſacra inter cornua fundit.
Hos inter daphnis deductū ab origine nomē
Antiqua fuit infœlix cui linquere ſaltus

Et mutare caſas infido marmore viſum:
At princeps generis quantò maiora parauit
Intra paſtorē ſibi nomina:daphnī amarunt
Sicilides muſę:dexter donauit auena
Phœbus caſtalia:& iuſſit proiectus ī herba
Si quando caneret lætos ꝑ prata ꝑ arua
Ad daphnin ꝓperare greges: riuoſq; ſilere.
Ille vbi ſeptena modulatus harūdie carmen
Mulcebat ſiluas:non vnq̄ tempore eodem
Syren aſſuetos effodit in æquore cantus.
Scyllei tacuere canes:ſtetit atra charybdis;
Et lętus ſcopulis audiuit iubila cyclops.
Progeniē hauſerūt & nomen amabile flāmę
Innatat ecce ſuper tranſtris fumantibus aſꝑ
Ornytos.ac lōgā ſibimet facit ęquor morte.
Qualis oilides fulmen iaculante minerua
Surgentes domuit fluctus ardētibus vlnis.
Tranſigitur valida medius dū ſe alleuat alpi
Cuſpide marmarides ſcyron pars ſubnatat
Mēbroꝝ pars extat aqs:totūq; ꝑ ęquor (ūda
Portatur rigido miſerādū īmortua roſtro.
Accelerāt puppes vtrinq; :atq; ora ruentum
Sanguinei feriunt remorum aſpergie rores.
Ipſe adeo ſęuis ductor retheius ibat
Pulſibus:& valido ſuperabat remige vētos.
Quā rapidis puppē manibus frenare lileus
Dum tentat:ſeua trūcatur mēbra bipēni.
At fert hęrētes trabibus ratis incita palmas.
Sicania eoliden portabāt trāſtra podētum.
Hic æuo q̄q̄ nondū exceſſiſſet ephœbos:
Seu lęui traxere dei:ſeu feruida corda:
Nec ſat maturus laudum belliq; cupido
Arma puer niueis aptarat picta lacertis.
Et freta gaudebat celſa turbare chimera.
Iāq; ſuper rutula ſuper & garamātide pinu
Ibat ouans melior remo:meliorq; ſagitta.
Et iam turrigeꝝ demerſerat ęquore neſſū.
Heu puero male ſuada rudi noua gloria pu
Dū criſtā galeę trucis exuuiaſq; ꝑcatur (gnæ
De duce marcello ſupos temerarius haſta
Excipit raptim vulnus lętale remiſſa

inculcauit.ab apolline fiſtulam accepit. In agro thermitano vt ſcribit ſolinus eſt arundinum ferax:q̄ ad fiſtulas optię ſūt.ad hūc daphnin poeta alludit. Marmore:mare.i.ꝓpter mare relīqt ſyluas.Priceps generis:primꝰ ille daphnis filius mercurij inuentor buccolici carminis.Intra paſtoré. in vita paſtorali caſtalius fons parnaſi muſis ſacer.Caſtalia:phœbea.Dexter:fauens & propiciꝰ Syren: de ſyrenibus dictum eſt : quę ſuauiſſime canebant.daphnis tñ eas ſuperabat. In æquore: qm̄ habitabant Iſulas e regione ad ſurrentum. Eodem tempore: quo canebat daphnis. Syllei canes:quoniam ſcylla mōſtrum marinum in freto ſiculo tenus inguine habet canes latrantes. Stetit nō abſorbuit aliquid. Atra:obſcura vorago quę in freto ſiculo dicitur charybdis.cyrce apud Homerū.xij.odyſſeę.ſic monet vlyſſem. duo ſūt ſcopuli.cacumen montes exuperat in quod nemo mortalius aſcēdit vnq̄.In medio ſcopulo ſpelunca erebi inſtar.habitat illic ſcylla monſtrū immane cui pręter deum occurreret nemo.aſpectu triſtis.xij.habet pedes:colla pręlonga ſex.totidē capita.dētes triplici ſerie pectinatos capita exerens beluas ingentes piſcatur: & paulopoſt. Tremenda charybdis ter nigrantem vndam & abſorbet & eructat:cū attrahit aquam caueto.nam ne ipſe quidem Neptunus liberare te poſſet.ad ſcyllam impelle nauim.ſed ex tuis tātum deuorabit quos perdere ſatius eſt q̄ omnis.charybdis:vt fabulæ volūt fœmina voraciſſima fuit:q̄ boues herculis ferē rapuiſſe:& ideo a ioue fulmine icta eſt & in mare deiecta conuerſaq; in mōſtrum:quod omnia vorat & abſorbet.ſcylla eſt verſus italiam charybdis autem verſus ſiciliam.Cyclops:polyphemus. Lentus.ocioſus. Iubila cātulenas:& carmen.Progeniem:hunc daphnin ab illo antiquo progenitum conſumpſit ignis.Aequore :aqua q̄ non permittebat:vt ſtatim igni abſumeret. Qualis oilides:vt aiax oileus quē pallas fulmine perdidit. Medius alui:ideſt tranſfoſſus per medias aluum.loquutio eſt ſyllij .dixit enim in primo vo lumine:concidit exacti medius per viſcera teli. Marmarides:libycus.Rigido:duro roſtro nauis

Ductor rheteius :marcellus romanus:Sęuis. magnis & validis ictibus remorum. Aeoliden. pronepotem ęoli. Ephœbos:pueros in prima adoleſcentia. Lęui: ſiniſtri & aduerſi. Feruida:calentia martis ardore. Nec maturus :nondum plane aptus armis & bello. Chimera nauis in qua erat chymera pro inſigni.eſt etiā nauis apud Virgilium. Rutula: romana. Garamantide: libyca naui. Turrigerum : proceræ ſtaturæ. Male ſuada:quæ male ſuadebat. Rudi:imperio.non enim callebat bellandi diſciplinā appetebat ꝗppe ipoſſibilia exuuias ſ.marcelli

&ideo erat imprudens& nimius invoto. Trucis horrendæ. Pro qualis: deſcribit poeta ſtudia huius podeti. Qualis: q̄ pulcher: q̄ nitidus & conſpicuus cum luderet diſco. diſcus eſt pila æ nea retunda ſiue ex alio metallo quæ in altũ ia citur. Splendentem: politum. Exigeret: emit teret in altum. Aligeras: veloces in curſu. Improba: magna. Flatu: vno ſpiritu. Docuere labores: antiqui & maxime cretenſes & ſpartani ex diſciplina lycurgi & Minois laborib⁹ erudiebant iuuentutem: & ſic Romani in campo martio in quo fiebant etiam exercitationes armiferę quæ arma campeſtria appellantur. Horatius. Ludere qui neſcit campeſtribus abſtinet armis. Tuto diſcrimine: exercitationibus varijs: quibus cenſebatur ſine periculo. Fraudatum oſſa: ideſt cuius oſſa erant fraudata ſepulchro. modus eſt loquendi. cyane &anapus fontes ſunt in agro ſyracuſano. Aretuſa eſt fons ortygiæ paruæ inſulæ ante ſyracuſas. Præſeſ: qui naui præerat. Io: eſt interiectio lætantis & bacchantis. Terreſtria. ac ſi in terra eſſent: nauibus inuicem implicitis. Perrumpunt. inſiliunt in nauem hoſtilem. Recluſit. aperuit: quoniam cædibus aperuerunt ſibi viam. Mela nomen proprium illius qui hortabatur ſocios abrumpere vincula: vt receptos romanos in alto remotius obtruncarent. Polyphemus vaſtus corpore cum nauim impellere cepiſſet ab laronio interfectus eſt. Diducere. ſeparare. Lupa. alludit ad illum antiquum polyphemũ qui fuit a lupa nutritus. Cyclopeia libido. efferatus appetitus cædis. Corde. animo multum refert quo quis lacte nutriatur. naȝ quemadmodum vis & natura ſeminis ad fingēdas animi corporiſq; ſimilitudines valet: ſic ad eandem rem vt ait phauorinus lactis quoq; ingenia & proprietates valent quod in beſtijs animaduertitur. non mirum igitur ſi ferinum animum habebat polyphemus ferino lacte altus. Relaxatis. ſolutis viculis quibus alligata erat nauis. Tonſas. remos ideſt remigabat quod vix morte remiſit. Ductus. motus remorum. Somno. morte. nam mors eſt perpetuus ſomnus. Ignauum. inutilem. Cuneo. multitudine: & ſic nauis ea parte in qua erant coacti merſa eſt. Inerti. inutili: quoniam mergebantur nullo vulnere hoſti illato. Tutelæ deum. numina in quorum tutela erat nauis. Hic. aliquis pugnat fractis remis cum non habeat ferrum. Torquens. immitens in hoſtem. Non paſcitur. non ſatiatur accipere fragmenta carinæ. etiã accipiebant tela quæ vaga ferebantur aquis. Vulneribus. ingrediebatur aqua per vulnera pugnatum inde aqua pellebatur ab anima iam

Proh qualis ſeu ſplendentem ſub ſydera niſu
Exigeret diſcum: iaculo ſub nubila ſupra
Surgeret: aligeras ferret ſeu puluere plantas
Vix tacto: vel dimenſi ſpatia improba campi
Tranſiret velox ſaltu: docuere labores
Sat prorſus ſat erat decoris diſcrimine tuto
Sat laudis: cur facta puer maiora petebas?
Illũ vbi labentem pepulerũt tela ſubvndas:
Oſſa ſyracuſio fraudatum naufraga buſto
Fleuerunt freta: fleuerunt cyclopeia ſaxa.
Et cyanes &a napus & ortygię arethuſa
Parte alia præſes puppem tyberinus agebat
Quaq; ferebatur ductor ſydonius io
Concurrunt iniecta ligant hinc vincula ferri
Atq; illinc ſteteruntq; rates ad prælia nexæ
Ne iaculo: aut longe certatur harũdine fuſa
Cominus: & gladio terreſtria pręlia miſcent.
Perrumpunt itali qua cædes prima recluſit:
Monſtrauitq; viam vaſtas & mæla cathenas.
Hortatur ſocios & vincla abrumpere ferri
Ac parat hoſtili reſoluta puppe receptos
Auehere&paribus pelago diducer̄ ab armis.
Aetnęo polyphemus erat nutritus in antro.
Atq; inde antiquæ nomen feritatis amabat
Vbera præbuerat paruo lupa. corporis alti
Terribilis moles: mens aſpera: vultus in ira
Semper: & ad cædes cyclopeia corde libido.
Iſq; relaxatis membroꝝ pondere vinclis
Impulerat puppi. &mergebat gurgite tõſas
Duxiſſetq; ratem: preſſa laronius haſta
Ni propere duro nitentem exurgere velox
Affixet tranſtro: vix morte incepta remittit.
Nãq; manus ſeruat dũ ſuetos lãguida duct⁹
Ignauũ ſumma atraxit ſuper æquora remũ:
Percuſſi cuneo pœni denſentur in vnum.
Q đ caret hoſte larus: ſubito cũ ponere victus
Inſiliente mari ſubmergitur alueus vndis.
Scuta virum criſtæq; & inerti ſpicula ferro
Tutelęq; deum fluitant: hic robore fracto
Pugnat inops chalybis: ſeſeq; in p̄lia rurſus.
Armat naufragio: remis male feruidus ille

Feſtinat ſpoliare ra temi:diſcrimine nullo
Nautarũ interdũ conuulſa ſedilia torquens
Nõ plectro ratis aut frãgẽdę ĩ vulner̃ prorę
Paſcitur:& pelago repetũtur nantia tela
Vulneribus patulis intrat mare:mox ſua põto
Singultante anima ꝓpulſa refũditur vnda.
Nec deſunt qui correptos ãplexibus arctis
Immergãt pelago:& iaculis ceſſãtibus hoſtẽ
Morte ſua perimãt:remeãtũ gurgite mẽtes
Crudeſcũt:ac pro ferro ſtat fluctibus vti.
Haurit ſanguineus cõtorta cadauera vertex.
Hinc clamor:gemitus illinc:morteſq; fugęq;.
Perfuſũ bello feruet mare:feſſus acerbis
Terga fuga celeri libyæ conuertit ad oras
Exigua ſeſe furatus himilco carina.
Conceſſer̃ mari tandem graiuſq; libyſq;:
Et iã captiuę vinclis ad littora longo
Ordie ducũtur puppes flagrantibus alto.
Stant aliæ tedis ſplendet lucente profundo
Mulciber:& tremula vibratur imagie põtus
Ardet nota fretis cyane:pennataq; ſiren.
Ardet & europe niuei ſub imagie tauri
Vecta ioue:ac prẽſo tramittẽs ęquora cornu.
Et duæ fuſa comas curuũ p cęrula piſcem
Nereis humẽti moderatur roſcida freno.
Vritur vndiuagus phytõ:& corniger ãmon.
Et quæ ſydonios vultus portabat eliſæ.
Bis ternis ratis ordinibus graſſata p vndas:
Ac vinclis trahitur cognata in littora anapus.
Gorgoneaſq; ferens ad ſydera pegaſus alas.
Ducitur:& libycę puppis ſignata figuram.
Et tritõ captiuus:&ardua rupibus ętnæ
Spirãtis rogus ẽceladi:cadmeaq; ſidõ. (ros
Nec mora.qn trepidos hac clade irrũper̃ mu
Signaq; ferre deũ templis iã iamq; fuiſſet
Ni ſubito inportuna lues:inimicaq; peſtis.
Inuidia diuũ:pelagiq; labore parata
Polluto miſeris rapuiſſet gaudia cœlo.
Criniger aſtriferis titã feruoribus auras:
Et patulã cyanien lateq; paluſtribus vndis
Stagnãtẽ ſtygio cocyti oppleuit odore.

ſingultante.Remeantum.emergentiũ ab imo:
ad ſummitatem maris. Stat.placet vti aqua cũ
non poſſent vti ferro. Acerbis.aduerſa fortu•
na himilco exigua carina ſalutem ſibi compa•
rauit: in libyamq; tranſmiſit. Graius.ſyracuſa
nus oriundus a corintho. Libyx.carthaginen•
ſis.Romani captiuas puppes abduxerunt. illas
vero incenderunt quæ adduci non poterant &
ignis reſplendebat in vndis.Mulciber.ignis.
Cyane nomẽ ẽ nauis a fõte.Pẽnata.velox hñs
ſyrenẽ p inſigni.Europæ.nauis in q̃ erat imago
europæ filiæ agẽoris vectę a ioue verſo i tauꝝ ex
phœnicia ĩ cretã inſulã : & europę nomẽ dedit
tertiæ orbis pti.Aequora.maria. Nauis i q̃ erat
nereis depicta moderãs delphinũ freno.Curuũ
qm̃ delphinus curuũ hẽt dorſũ.Phytõ.nauis i q̃
erat depictus phytõ ſerpẽs quẽ apollo iteremit
Eliſę.didõis noia ſũt nauiũ ab imaginib⁹.Graſ
ſata.q̃ pugnauerat ſex ordinib⁹ remoꝝ.Anap⁹.
nauis ab anapo fõte ſyracuſãi agri.iõ ait cogna
ta littora. Pegaſus. nauis a pegaſo alato equo
quo vectus dr̃ pſeus cũ meduſã gorgonẽ itere•
miſſet.libya a puella noiata eſt:cui⁹ imago nũc
erat in naui.Rogus.appoſitio ẽ. ſub ætna ſepul
tus erat encelad⁹ vt fabulę canũt.Cadmea.qm̃
apud ſydonẽ regnauit cadmus.Nec mora cap•
tæ igt fuiſſent ſyracuſę poſt naualẽ pugnã ni pe
ſtis ꝓhibuiſſet. Iã iam.ſtati.Importuna.pnicio
ſa & ipediẽs romanoꝝ opportunitatẽ potiũdæ
vrbis. Lues.peſtis. Labore.pp laborẽ quẽ paſſi
fuerant in bello nauali & ipa cadauera iſecerãt
vnde lues tanta exarſeat.Inuidia deũ.q inuide•
bant romanis celerẽ victoriã. Miſeris.romanis
tali peſte afflictis. Polluto cœlo.corrupto ae•
re.Li.ait.accedit & peſtilẽna cõe malũ qd facile
vtroꝝ aios auertere a belli conſilijs. nã tẽporo
autũni & locis natura grauib⁹ multo magis ex•
tra vrbẽ q̃ ĩ vrbe itolerãda vis æſtus. p vtraq; ca
ſtra oium fere corpora mouit & prio tpis ac lo
ci vitio & ægri erãt & moriebãr: poſtea curatio
ipa & cõtactus ægroꝝ vulgabat morbos:& aut
neglecti:deſertiq; q icidiſſent morerent̃.aut aſ
ſidẽtes curãteſq; eadẽ vis morbi repletos ſecũ
traheret:quotidianaq; funera & mors ob oium
oculos eẽnt & vndiq; dies nocteſq; ploratus au
dirent̃ poſtremo ita aſſuetudie mali affectauerat
aios vt nõ mõ lachrymis. iuſtoq; cõploratu nõ
pſeq̃rent̃ mortuos.ſed ne efferrent qdẽ aut ſepe
lirẽt iacerẽtq; fracta & exaiata corpa icõſpectu
ſimilẽ quoq; mortẽ expectãtiũ:mortuiq; ęgros:
ægri validos cũ metu cũ tabe ac peſtifero odoꝛ
corpoꝝ cõficerent : & vt ferro poti⁹ morerẽtur
qdã inuadebãt ſoli hoſtiũ ſtatiões :multo tamẽ
maior vis peſtis pœnorũ caſtra q̃ romana affe•
cit:& Li.dicit hanc peſtẽ fuiſſe poſt captã par•

tem ſiracuſanoꝝ. Corniger habens radios q ſūt crines ſolis: q tūc æſtuabat & ſficiebat aerē: aqſq; paluſtres odore ſtygio replebat. Patulā. latā cyane ē fōs hñs aquā ſtagnātē. Stigio peſtifero q̄ lis eſt ī cocyto fluuio īferno Lætis donis. pomis Fœdauit. corrupit īpe ſol. poſt vtrūq; ſolſtitiū p centū dies corpa magis ægrotāt q̄ alijs tpib⁹ pp tēpoꝝ mutatiōes: & cruditas pomoꝝ ī autūno generat morbos. Vitiato dorſo. maculata ei⁹ ſuꝑficie. Ater va. peſtifera exhalatio accendebat aerem. Picea æthra. aere iā corrupto: & primi qui ceciderūt fuere canes: & hoc fuit pp odoratum quo canes valēt. Sterni. ſternebanť. Populari. populabať. Hauſtis. cōſūptis militib⁹ Arebat deſiccabať nimio ęſtu febris. ſigna mortis ſiccitas & nigredo linguæ atq; ſudores frigidi: quoniam p̄cordia & īternæ ptes retrahūt ad ſe calorē iā deficientē: & illę ſupfluitates & humores collecti ſub cute calore deſtituti frigidi egrediūtur. vñ ait hyppocrates. In ſudore rigor malum Siccę. pp abſētiā humidi iā cōſūpti adeo ſiccatę erāt fauces vt cibum non admitterent. Quatit pul. propter nimium calorem a corde vſq; ad os ideo ſpritus id eſt flatus erat igneus. Vnca na. hyppocrates ait. naſus acutus & adūcus tpa caua & cutis frōtis arida mortale ſignū. Sanies expuitur. & hoc pp ptiſim & tabē. Tegit oſſa. pp diminutionē ſubſtātię Heu dolor. deplorat poeta ignauā mortē. nam peſte abſumpti fortitudinem oſtendere nō poterāt Succubuit. victa eſt: quoniā nō inueniebať remediū. Acheruſia. infernalis & fœtida ex feruore. Nec leuiore. peſtis vexabat etiā ſyracuſanos: & pœnos. Eadeꝫ imago. ſimile genus morbi & læti. Nulla tamē latios: laudat fortitudinē romanoꝝ qui tāta ſtrage afflicti animos nō demiſerūt. imo ſeſe erigebant incolumi Marcello ductore: cuꝫ quo mortuos repedebant. Vnū caput. ipſius marcelli. ſyrius eſt ſtella in lingua canis. grauis & peſtifer. Cū primū ceſſauit peſtis Marcellus iuſſit īferri ſigna & ſyracuſas expugnauit. Ceu ſidēte. Marcellū ſedata peſte repetentē oppugnationē ſyracuſaꝝ cōparat piſcatori repetenti piſcationem ſedata tēpeſtate. Sidēte. ponente vēto: & cadēte Luſtratis recognitis & diſpoſitis īclaſſes. Sorte pudēda. ignaua morte. Cōuulſis⁹ diruta parte mœniū. Inuia tecta. ſupradixit. Nuſq̄ hoſte intra tos muros. Tot arces. quattuor ei erāt. Iſthmiacis. ſyracuſanis: peruenerāt ſyracuſæ ad maxias opes: vt ſcribit Strabo & deſcribit opera magnifica quib⁹ cenſebanť ſyracuſę. Suggeſta. ſublimia. Certantes mari. oppoſitas marinis fluctib⁹. Rura. villas. domorū magnitudo & laxitas æq̄bat villas. Quid incluſos. nūc gymnaſia dicit ī quibus iuuenes ſe exercebant. Porrecto. in lon

Temporaq; autumni latis florentia donis
Fœdauit: rapidoq; accendit fulminis igni.
Fumabat craſſus nebulis caliginis aer.
Squalebat tellus vitiato feruida dorſo.
Nec victū dabat: aut vllas lāguētib⁹ vmbras:
Atq; ater picea vapor expirabat in æthra.
Vim primi ſenſere canes: mox nubibus atris
Fluxit deficiens penna labente volucris:
Inde feræ ſiluis ſterni: tum ſerpere labes
Tartarea atq; hauſtis pplari caſtra māiplis
Arebat lingua: & gelidus per viſcera ſudor
Corpore manabat tremulo: deſcēdeř fauces
Abnuerant ſiccę viſorū alimenta ciborum.
Aſpera pulmonē tuſſis quatit: & per anhela
Igneus efflatur ſitientum ſpiritus ora.
Lumia ferre graue vix ſufficientia lucem
Vnca nare iacent: ſanieſq; immixta cruore
Expuitur: mēbriſq; cutis tegit oſſa pereſis.
Heu dolor inſignis notis bellator in armis
Ignauo rapitur læto: iactantur in ignem
Dona ſuperba virū multo mauorte parata.
Succubuit mędicia malit: cumulātur aceruo
Labentū & magno cineres ſeſe aggere tollūt.
Paſſi etiam deſerta iacent inhumataq; late
Corpora: peſtiferos tetigiſſe timētibus artus
Serpit paſcendo creſces acheruſia peſtis.
Nec leuiore quatit trinacria mœnia luctu:
Pœnorūq; parē caſtris fert atra laborem.
Aequato par exitio & communis vbiq;
Ira deū: atq; eadem lęti verſatur imago.
Nulla tamē latios fregit vis dura malorum
Incolumi ductore viros: cladeſq; rependit
Vnū inter ſtrages tutū caput. vt grauis ergo
Primū lætiferos repreſſit ſyrius æſtus:
Et poſuere auidę mortis contagia peſtes:
Ceu ſidente noto cū ſe maria alta reponūt:
Propulſa inuadit piſcator cærula cymba.
Sic tandē ereptā morbis graſſantibus armat
Marcellus pubē luſtratis rite maniplis.
Signaq; circūſtant alacres: auidiſq; tubarū
Reſpirāt lęti clangoribus: itur in hoſtem

gum ducto.Sacros.cõſecrato: certamine.Fulgẽtia culmina.nũc tangit ſpolia quæ in porticibus tẽplorũ ſuſpendebatur olim.Marathonius.athenienſis:marathon campus atticę regionis:& athenienſesvicti fuerũt a ſyracuſanis pugna nauali:vt dictũ ẽ:ducegilippo lacedęmonio. Subacta libya.victisbello nauali carthagtnenſibus.Hic agathocleis.Agathocles Dionyſio tyrãno ſucceſſit exhumili & ſordido genere nat⁹:pater enĩ figulus fuit:& ipſe ſuã pueritiã impudicitiæ addixit.ide cũ adoleuiſſet gregarius miles fuit ſeditioſ⁹:& ad oia facinora prõptiſſimus manu valebat & eloquentia. Inde centurio.poſtea tribunus militũ factus in damaſconis ducis mortui locũ ſuffectus eſt:cuiusvxorẽ adulterio coiquinatã duxitvxorẽ.Inde pyrata fuit.

Et ſi fata ferant:iuuat inter prælia ferro
Poſſe mori:ſociũ miſeret:q morte pudenda
In morẽ pecudum effudere cubilibus atris
Illaudatã aiam:tumulos inhonoraq; buſta
Reſpiciunt:& vel nullo iacuiſſe ſepulchro:
Quã debellari morbis placet:ardua primus
Ad muros dux ſigna rapit:tenuata iacendo
Et maciem galeis abſcondũt ora:maluſq;:
Ne ſit ſpes hoſti:velatur caſſide pallor.
Infũdunt rapidũ cõuulſis mœnibus agmen:
Condẽſiq; ruunt tot bellis inuia tecta
Tot vno introitu capiuntur militis arces.
Totum qua vehitur titã nõ vlla ꝑ orbem
Tũ ſeſe iſthmiacis ęquaſſent oppida tectis.
Tot delubra deum:totq; itra mœnia portus
Adde fora:& celſis ſuggeſta theatra colonis.
Certanteſq; mari molles:adde ordine longo
Innũeras ſpacioq; domos æquare ſuperbas
Rura:quid incluſos porrecto limite longis
Porticibus ſacros iuuenũ certamine lucos.
Quid tot captiuis fulgẽtia culmina roſtris
Armaq; fixa deis:aut quę maratõnius hoſtis
Perdidit:aut libya quę ſunt aduecta ſubacta.
Hic agathocleis ſedes ornata tropheis.
Hic mitis hieronis opes:hic ſancta vetuſtas
Artificũ manibus:non vſquã clarior vllo
Gloria picturę ſęclo:non ęra iuuabant:
Quæ ſcirẽt ephyren:fuluo certaret vt auro
Veſtis ſpirantis referens ſubtegmie vultus.
Quę radio celat babylon:vel murice picto
Lętha tyros:queq; attalicis variata per artẽ
Aulęis ſcribũtur acu:aut memphitide tela.
Iã ſimul argento fulgentia pocula mixta
Quis gẽma qſitus honos.ſimulachra deorũ
Numen ab arte datũ ſeruantia.munera rubri

ſyracuſas patriã ſuã ex tyrãnide inuaſit ſenioribus trucidatis:& cũ ſyracuſæ obſiderent̃ a carthaginẽſibus duce Amilcare giſgonisfilio.ip̃e I aphricã traiecit.vbi hãnonẽ pœnoꝝ ducẽvicit:& predas ingẽtes egit multis hoſtiũ milibus trucidatis aphri ad eũ defecerũt.poſtea tradito exercitu filio in Siciliam ꝓpere trãſmiſit : & oẽm Siciliã in ditionem accepit· In aphricam iterũ traiecit.tandẽ cũ carthaginenſibus pacẽ æqs cõditionib⁹ fecit.diuitijs & oi regali inſtrumento reliquos ſuperauit autore trogo.Agatocles igr̃ victorijs:&tropheis ſuis iſigniuit ſyracuſas.Mitis opes.In pace comparatas: qm̃ hyeron placide vixit:& in amicitia romanoꝝ pſeuerauit.
Ephyren.i.æra corinthia : q̃ in maximo quõdã erãt ꝑcio.corithiũ æs inqt.Pli.caſus miſcuit corintho cũ euerteret̃ incenſa.mireq;circa id multorum affectatio fuit. Radio.radius nauicula ẽ qua trama immittit̃ per ſtamen. nunc appellãt druam.Babylon eſt caput chaldæorũ in aſſyria Acu facere veſtes autore Pli.idei phryges inuenere.indeq; phrygiones appellati ſũt. Aurũ intexere in eadẽ aſia inuenit Attalus rex. Ide nomen attalicis.colores diuerſos picturę intexere babylon maxie celebrauit.nomẽq; impoſuit Celat.cõponit effingit texendo. Memphitide tela.lino ægyptio. Memphis eſt caput ægypti. Quis.quib⁹ poculis erãt additæ gẽmæ. Numẽ datũ ab arte.ab artificij ꝑſtantia adeo bñ ſimulachra deorũ erãt expreſſa:vt ob id viderentur hẽre numẽ & coli. Munera.gẽmas:& margaritas aduectas ex mari rubro.Depexavellera:ſericũ qđ naſcitur in arborib⁹ apđ ſeres. Vir.Velleraq; vt folijs depectãt tenuia ſeres: q ſunt cõtigui indis vergentib⁹ ad ſeptẽtrionẽ apđ quos lanigerę ſunt arbores. Vnde ſericũ primũ factũ ex quo fiebant veſtes ſubtiliſſimę qb⁹ mulieres pellucebãt.Vñ ſeneca.video inqt ſericas veſtes quibus ſũptis mulier parꝫ liquido nudã ſe non eẽ iurabit.marcellus poſtea ouãs Romã rediẽs cũ cætera ꝑda multa nobilia ſigna ſtatuaſq; intulit.qb⁹ inter primas græcię vrbes ſyracuſæ ornatę fuerant.Intulit& vaſa ex argento æreq;& ꝑcioſas veſtes.Ductor. Marcellus qui vt autor eſt Li.ſyracuſas ingreſſus ex ſupiorib⁹ locis vrbem fermæ omniũ illa tẽpeſtate pulcherrimã ſubiectã oculisvt vidit illachrymaſſe dicit̃ parti gaudio perpetratæ tãtæ rei:partim vetuſta glo

riã vrbis:athenienſium claſſes demerſæ:& duo ingẽtes exercitus cũ duobus clariſſimis ducibus deleti occurrebant:& bella cum carthaginenſibus tãto cũ diſcrimine geſta.tot tñ opulenti tyrãni regeſq; pter cæteros hiero cum recentiſſimæ memorię rex beneficijs in populũ romanũ inſignis. Aggere. muro & loco edito. Clangoribus.ſonitu tubaꝝ:& militũ irrũpẽtiũ clamore:ac ſtrepitu. Poſitũ in ſuo nutu:poteſtate atq; arbitrio an ſtent mœnia ſyracuſana & an ardeãt vt ſequẽti die nulla domus appareat. Horruit.horrore quodã affectus eſt reputans ſecũ tantũ licere mortalibus:vt.ſ.in poteſtate vni⁹ ſit tãta vrbs. Videbat quippe volente fortuna poſſe accidere vt Roma eẽt in poteſtate vnius qui eã poſſet fũditus delere. Ideo angebatur Marcellus humani officij & reꝝ humanaꝝ nõ ignarus tñ homini licere: & ſic ꝓhibuit incẽdi domos & tẽpla. Indulgens.ꝑmittẽs. Se plãxit.ꝑcuſſit geſtiẽs lætia. victoria alata depingit̃. Tu quoq;. archimedẽ inqt Li.memoriæ ꝓditũ eſt in tanto tumultu q̃tũ captæ vrbis diſcurſu diripiẽtium militũ cieri poterat intentũ formis quas in puluere reſcripſerat ab ignaro milite quis eẽt interfectũ ægre id Marcellũ tuliſſe ſepulturæq; curã habitã:& propinquis ẽt inqſitis honori ꝓſi dioq; nomẽ eius & memoriã fuiſſe. At reliquũ vulgus.gaudebant & certabãt gaudio ſyracuſij victi cũ romanis victorib⁹ cũvidiſſent nõ incẽdi ſyracuſas.quas viſus eſt Marcellus denuo cõdere cum illis parceret. Ipſe:Marcellus. Aemulus.imitator deoꝝ. Tropheũ.ſignũ tantæ clemẽtię. Antiquos mores.in capiendis & diripiendis vrbibus:& tpa ſua notat Syllius quibus per fas & nefas imperatores oĩa agebãt:quondã inqt bella non tñ exhauriebãt vrbes quantũ nũc pax ſęuiente auaritia tyrãnoꝝ. Iã vero inqt Cor. Tacitus nouis cladib⁹ vel poſt longã ſæculorũ ſeries repertis afflictæ:hauſtæ:aut abruptæ vrbes:fœcundiſſima cãpaniæ ora:& vrbs incendijs vaſtata conſũptis antiquis delubris:ipſo capitolio ciuiũ manib⁹ incenſo:pollutæ cærimoniæ:plenũ exilijs mare:infecti cædibus ſcopuli. At ni cura viri.adulatur Domitiano Syllius quo imperãte floruit niſi:domitianus inqt q ſua prudẽtia & clementia dedit otia mundo: vrbeſq; a rapinis vindicauit prohibuiſſet direptiones prouinciæ vrbeſq; penitus denudarentur. Fretum ipſas inſulas.adulat̃ vt dixi:cũ Domitian⁹ turpis:& crudelis fuerit quẽ caluũ Neronẽ. appellat iuuẽalis.

PEtri Marſi interpretatio in decimũquintum volumen Syllii italici.

AT noua romuleũ. Gneo fuluio Cẽtimallo. P. Sulpicio galba conſſ. comitia de mittẽdo procõſule in hiſpaniã habita ſunt.tũ Scipio.xxiiij.ãnos natus profeſſus eſt ſe ituꝝ vt mortẽ patris.ac patrui vlciſceretur.itaq; ingenti fauore miſſus eſt datuſq; ei adiutor fuit. M. Iunius Syllanus ꝓpretor.cũ.xxx.quĩq̃remib⁹ ab oſtijs tyberinis in hiſpaniã nauigauit. Vbi monit⁹ per nocturnã quietam apatre: vt Syllius fingit:cartaginem nouã expugnauit.caſtitatis cõtĩãtiæq; romanę ſeruata virgine experimẽtũ.dedit.bellũ Ię tolia

Pręterea ponti:depexaq; vellera ramis:
Fœmineus labor.his tectis opibuſq; potitus
Auſonius ductor poſtq̃ ſublimis ab alto
Aggere diſpexit trepidã clãgoribus vrbem:
Inq; ſuo poſitũ nutu ſtent mœnia regum
An nullos oriẽs videat lux craſtina muros
Ingemuit nimium:viris tãtumq; licere
Horruit:& propere reuocata militis ira
Iuſſit ſtare domos: idulgens tẽpla vetuſtis
Incolere atq; habitar̃ deis:ſic parcere victis
Pro pręda fuit:& ſeſe cõtenta nec vllo
Sãguie pollutis plauſit victoria pẽnis. (liſſi
Tu quoq; ductoris lachrymas memorãde tu
Defenſor patrię:meditãtẽ i puluer̃ formas
Nec turbatum animi tanta feriente ruina
Ignarus miles vulgi tum forte peremit.
At reliquũ vulgus reſoluta in gaudia mente
Certarunt victi victoribus:emulus ipſe
Ingenij ſuperum ſeruando condidit vrbem.
Ergo extat ſedis:ſtabitq; inſigne tropheum
Et dabit antiquos ductorum noſcere mores.
Fœlices populi ſi quondã vt bella ſolebãt:
Nũc quoq; i exauſtas pax nr̃a liq̃ret vrbes.
At ni cura viri qui nũc dedit ocia mũdo:
Effrenum arceret populandi cũcta furorem.
Nudaſſet auidæ terraſq; fretũq; rapinę.

Liber Quintuſdecimus

AT noua romuleum carpebat cura ſenatum.
Quis trepidas gentes martẽq; ſubiret iberum
Attritis rebus geminus iacet hoſte ſuperbo
Scipio:belligeri mauortia pectora fr̃es
Hic metus in tyrias ne iam tarteſſia leges

ætolia macedones ſuſcitarunt. Fabi Maximus tarentum recuperat. Marcellus conſul in brutiis cadit:& aſdrubal ad metaurum ceditur caputq; Hannibali oſtentat Nero. Trepidas:propter mortem duorum Scipionum. Martem iberum. bellum hiſpanum. Attritis reb⁹. mortuis imperatorib⁹. Geminus Scipio. Publi⁹ & Gne. Hoſte ſuperbo. aſdrubale Magone:& alio aſdrubale ducibus tunc carthaginenſium. Hic metus timebant Romani ne hiſpani deficerent ad pœnos. Tarteſſia. hiſpana a tarteſſo oppido. Propriora libyca Circnnſpctās. Liui. ait. At magiſtratus verſi circũſpectant ora pricipium aliorumq; alios intuentiũ fremũt ꝙ adeo perditas res. deſperarumq; de repu. eſſe. Laceris afflictis morte dudum. Abſteret iuuenem. ſenſus ꝓpinqui ſcipionis eum ab hac ꝓuincia deterrebãt. ne. ſ. eo ꝓficiſcereť vbi pater & patruus occubuerãt. cũ ea ꝓuicia videreť eſſe infauſta ſcipionibus. Piare. vlciſci mortẽ ſuoꝝ. Annos. ætatem Scipionis quaſi nõ ſufficientẽ tãto põderi. Buſta. Sepulchra Flagret. ardeat ꝓpitior marte Nec prõptũ. nec eẽ facile. Rudi inexperto. Sub vmbra lauri. lauro coronabanť triũphantes: & ꝗa Scipio erat ſupaturus hiſpaniã: & tandẽ de carthagine triũphaturus: ideo ſub lauro ꝙ in remota parte domus erat de bello ineũdo cogitabat. Ingenioſa fictio poetæ. virtus hortata ẽ ſcipionẽ ad labores tollerandos pp gloriã. pollicita triũphũ de ãnibale. hoc de virtute & voluptate primus finxit ꝓdicus chius & repetiit xenophon vt dictũ eſt in cõmẽtariis officioꝝ. cogitãti ergo Scipioni belli euẽtũ apparuerũt virtus: & voluptas. Altera. voluptas. Achemenei dicũtur ab achemene ãtiquo duce. vnde odores: & aromata aduehebanť. Amomũ inqt hippocrates eſt frutex naſciť in ſyria: & armẽia ſemẽ reddens ſibi cõnexũ floř albo veluti violæ. folia ſimilis brioniæ. bonũ hẽt odorẽ: ſõnoſq; ſuaues facit. Ambroſias. odoratas. Suffuderat. itexuerat. veſtis erat purpurea itexta auro. Nõ indignor inqt Seneca ꝙ poſt voluptatẽ poniť virtus. ſed ꝙ oino cũ voluptate cõferať cõtẽptrix ei⁹ & hoſtis & lõgiſſime ab illa reſiliẽs. labori: ac dolori familiarior virilibus incõmodis pot⁹ ꝙ iſti effœminato bono iſerẽda. Acu. calamiſtro iſtrumẽtũ eſt ad cõponẽdos cõcine crines. hic dixeť oronẽ nimis faleratã calamiſtratã: & qm̃ calamiſtris cinere calefactis criſpanť capilli: iõ illi q talí officio fungũť cini flones appellãť. Hora. i ſermonibus: cuſtodes: lectica: ciniflones. Ancipiti. vacillãti voluptas. n. motu oculoꝝ laſciuit: quos virt⁹ hẽt ſedatos: & oportet ituẽtes ſine aliquo affectu. Alterius. deſcribit nũc Imaginẽ virtutis Altũ qddã eſt virt⁹ inqt Seneca. excelſũ: & regale inuictũ: ifatigabile: voluptas humile: ſeruile: ibellicũ: caducũ: cui⁹ ſtatio: & domicilium fornices: & popinę ſũt. Virtutẽ in tẽplo iuuenes: i foro in curia: pro muris ſtantẽ puluerulẽtã calloſas habentẽ manus: voluptatẽ latentẽ ſępius: ac tenebras captantẽ circa balnea: ac ſudatoria ac loca ędilẽ metuẽtia mollẽ eneruẽ. Niueæ: cãdidæ & purę. hic habitus cõuenit virtuti ꝙ nihil eſt cãdidius: nihil purius. Quis furor. oroyo

Concedat tellus:propioraq; bella paueſcat.
Anxia turba patꝝ q̃ſſo medicamĩa mœſti
Imperio circũſpectãt:diuoſq; precantur
Qui laceris auſit ductor ſuccedere caſtris.
Abſterret iuuenem patrios patruiq; piare
Optantẽ manes triſti conterrita luctu
Et reputans annos cognato ſanguine turba.
Si gentem petat infauſtã inter buſta ſuorum
Decertandũ hoſti:qui fregerit arma duorum
Qui conſulta ducũ ac flagret melioř gradiuo.
Nec promptũ teneris ĩmania bella lacertis
Molliri:regimenq; rudi depoſcere in æuo.
Has lauri reſidens iuuenis viridãte ſub vmbra
Aedibus extremis voluebat pectore curas.
Cum ſubito aſſiſtũt dextra leuaq; per auras
Allapſæ:haud paulũ mortali maior imago:
Hinc virtus:illinc virtuti inimica voluptas.
Altera achemenium ſpirabat vertice odorẽ:
Ambroſias diffuſa comas:& veſte refulgens
Oſtrũ qua fuluo tyrium ſuffuderat auro.
Fronte decor quæſitus acu:laſciuaq; crebras
Ancipiti motu iaciebant lumina flammas.
Alterius diſpar habitus:frõs hirta:nec vnq̃
Compoſita mutata coma. ſtans vultus & ore
Inceſſuq; viro proprior:lętiq; pudoris.
Celſæ humeros niueæ ſurgebat ſtamie pallę.
Occupat inde prior promiſſis fiſa voluptas
Quis furor hic nõ digne puer cõſumeř bello
Florẽ æui? cannæ ne tibi grauiorq; palude
Meonius ſtygia lacus exceſſere:paduſq;?
Quẽ tãdem ad finẽ bellando fata laceſſes
Tu ne etiã tetareparas atlantia regna
Sidoniaſq; domos? moneo certare periclis
Deſine:& armiſonę caput obiectare ꝓcellæ.
Ni fugis hos ritus:virtus te ſęua iubebit

luptatis ad Scipionẽ:cui ꝓponit delitias: ſi voluptati velit in ſeruire: & incõmoda.vt magis eum a virtute deterreat &incipit a rep̄hẽſione:q̄ſi Scipio furore quodã ductus ad picula ruat:ſpnat voluptatẽ quã videt̃ eſſe amica naturæ.Nõ digne.q nõ mereris vt flos tuæ ætatis in bello cõſumat̃. Cãnæ ne tibi.exẽplo cladũ acceptaꝝ a romanis deterret Scipionẽ a bello : oblitus ne es igt q̄tã calamitatẽ acceperit romani ad cãnas traſimenum:Trebiã atq; ticinũ . Lacus meonius.traſimenus. Granior. funeſtior romano noĩ ipa palude inferna.Padus.ſtrages ad ticinũ & trebiã:qui in padũ emittũt.Tu ne ẽt.exẽplo patris & patrui monet Scipionẽ vt qeſcat nec ſe bellico furori cõmittat.Atlantica.hiſpana:atlas eſt ĩ finibus mauritaniç vbi icipit hiſpania freto gaditano diuiſa ab aphrica. Sidonias.carthaginẽſes.Ni fugis proponit oĩa incõmoda q̄ virtus cogit homines ſubire. Ritus bellicos.ſ.Sæua.horrida cruda & hominẽ crudelitatibus exponens. Decios.patrẽ:in bello latio.filiũ in bello hetruſco.nepotẽ in bello cõtra pyrrhũ.hi ſe pro legionib⁹ deuouerũt.Titulũ.gloriam ſepulchro.& in morte . Prætẽdit.ꝓponit. Nec ſenſuræ.i.aĩę q̄ non ſẽtiunt funera.nõ.n.inquit ptinet ad mortuũ ſi inſcribũt̃ eulogia in ſepulchris qppe nihil ſentit.Nõ limite duro.i.via amœna & florida:viã virtutis:& voluptatis deſcribit heſiodus.Arctoã.ſeptẽtrionalẽ.Furentis cancri ardores æſtiuos cũ ſol aſcẽdit ad cancꝝ. Albus.fœlix&ſignãdus albo lapillo:qđ thraces inſtituerũt.Perſius. Hũc macrie diẽ nũera meliore lapillo : Qui tibi labantes apponit cãdid⁹ annos.Serenæ.fœlices & ſine pturbatiõe.locus eſt ab vtili.Molli.dulci ac iocũdo.Lenis ęui.trãquillæ ac iucũdæ ætatis.Illa ego ſũ.inqt q̄ effeci vt anchiſes cũ venere coiret:vñ natus eſt æneas autor romanoꝝ. Simois fluuius troadis.Parentem.iouẽ qui verſus in aquilã rapuit ganimedẽ: & in forma tauri aſportauit europã. Quis luce ſup̄ma.i.in morte.Quas nã iuuenẽ.oratio virtutis inuehẽtis in ipſã voluptatẽ alliciẽtẽ iuuenes in fraudẽ.& ſic illius rõnes cõfutat.& oĩa oppoſita ſuadet agẽda vt gloriã cõſequat̃ hõ ad quã natus eſt & honeſtatẽ:q̄ eſt finis ipſius virtutis: ꝓponitq; vtilitatẽ dicẽs.dabo tibi victum annibalẽ q nũc viſcera italię aduit. Florẽtibus.iuuenibus & aptis ad virtutem ſuſcipiẽdã cũ laboribus q aĩos generoſos nutriunt. Pellicis.allicis & trahis in fraudẽ &vitã reprehẽſione dignã.inde pallacẽ Vlyſſẽ appellat.Vir. Tenebras.ſine aliqua laude ac nois lumine. Ratio. itellectus quo a cęteris diſtam⁹ aĩalib⁹:&hęc rõ poſtea diſciplinis& artib⁹efficit̃ recta rõ & appellat̃ prudentia:qua hõ homini antecellit.Cęleſtia ſemina.aĩus pars diuini ſpũs:vt qbuſdã philoſophãtibus placuit.Empedocles dixit animã noſtraȝ eẽ deũ. Hora.appellat animã:diuiæ aurę particulam: deus glorioſus animã infundit.iſti homines habentes rationẽ: & animam diuinam. Minores deos hoĩes Degeneres degenerãtes a ſua excellẽtia& oblitos cæleſtis ſeminis voluptatiq; inſeruiunt:quæ hominibus cum cęteris beluis cõis eſt:& affert exẽpla illoꝝ :qui e na-

Per medias vo litare: acies medioſq; p ignes:
Hęc patrẽ patruũq; tuos:hęc ꝓdiga paulũ.
Hęc decios ſtygias herebi detruſit ad vndas.
Dũ cineri titulũ memorãdaq; noia buſtis
Prętẽdit:nec ſenſurę quid geſſerit vmbrę.
At ſi me comitem puer non limite duro
Iã tibi decurret conceſſi temporis ætas.
Haud vnq̄ trepidos abrũpet buccia ſomnos.
Nõ glaciem arctoam nõ experiere furentis
Ardorẽ cancri:nec menſas ſæpe cruento
Gramĩe cõpoſitas:aberũt ſitis aſpa:& hauſt⁹
Sub galea puluis:partiq; timore labores.
Sed current albuſq; dies:horęq; ſerenæ:
Et molli dabitur victu ſperare ſenectam.
Quãtas ipſe decus lętos generauit in vſus
Res homini plena dedit bona gaudia dextra.
Atq; idem exemplar lenis mortalibus æui
Impertubata placidus tenet ocia mente.
Illa ego ſũ;anchiſæ veneris ſimõetis ad vndas
Quę iunxi:generis vobis vnde editus autor.
Illa ego ſũ verti ſuperũ quę ſæpe parentem
Nũc auis in formã:nũc torua in cornua tauri.
Huc aduerte aures.currit mortalibus ęuum:
Nec naſci bis poſſe datur:fugit hora:rapitq;
Tartareus torrẽs ac ſecum ferre ſub vmbras
Si qua animo placueř negat:quis luce ſup̄ma
Demiſiſſe meas ſero nõ ingemit horas?
Poſtq̄ cõticuit:finiſq; eſt addita dictis:
Tũc virtus:quas nã iuuenẽ florẽtibus inquit
Pellicis in fraudes annis:vitæq; tenebras?
Cui ratio & magnæ cęleſtia ſemina mẽtis
Munere ſunt cõceſſa deum:mortalibus alti
Quãtũ cælicolæ tantũdẽ animalibus iſti
Pręcellũt cunctis:tribuit nãq; ipſa minores
Nos terris natura deos:ſed fœdere certos:

natura & virtutis p̄ſcripto viuentes cælo dicati ſunt. priſcos quippe heroes pro genere humano bene meritos poſteri beneficioꝝ memores cælo ſacrarūt: q̄m deū imitati ſunt: q oium ſaluti proſpicit: & cōmodo: generoſi animi: & magnifici eſt iuuare: & ꝓdeſſe: q dāt benefica inquit ſeneca deos imitant̄: q repetūt feneratores. Cūcta domanē. Herculem q mōſtra domuit & labores qb⁹ cælum meruit. ex hac noſtroꝝ opinione inquit Cicero Romulus in cęlo cū dijs agit æuū. Indeq; ꝑlapſus ad nos & vſq; ad oceanū Hercules tāt⁹ & tā p̄ſens habet̄ deus. hic liber deus ſemele natus: eadēq; famæ celebritate tyndaridæ fratres nōmō adiutores ī p̄lijs po. ro. ſed ēt nūcij fuiſſe p̄hibent̄. Seras & indos. bacchus domuit oriētē & frenata tygride triūphans redijt. Taurus mōs vt dictū mediā ſecat aſiā & cū ſcythiā attigit dr̄ caucaſ⁹. Suſpiratos īploratos a nautis quoꝝ ſūt numina & quib⁹ helena dira nocet. Lędeos fratres. caſtorē: & pollucē filios lædæ. Hora. in carminib⁹. Quoꝝ ſimul alba nautis ſtella refulſit. Defluit ſaxis agitatus humor. cōcidunt vēti fugiūtq; nubes. & minax ſic dij voluere pōto vnda recumbit. Pli. de hoꝝ ſtellis loquens ait: geminę aūt ſalutares & proſperi curſus p̄nuncię: quaꝝ aduentu fugari diram illam ac minacē appellatāq; helenā ferunt & ob id polluci & caſtori id numen aſſignant. eoſq; ī mari deos inuocant. Quirinū. Romulum qui vrbis Romę auſpicato fūdamēta iecit. Nōne vides. nunc arguit a præſtātia formæ ipſius hominis: Cice. li. primo de legibus ait. Artes innumerabiles repertæ ſūt docente natura quam imitata rō res ad vitā neceſſarias ſollerter cōſequuta eſt. ipſū aūt hominē eadem natura nō ſolum celeritate mentis ornauit ſed & ſenſus tāq̄ ſatellites attribuit figurāq; corporis habilē: atq; aptā ingenio humano dedit. Nā cū cæteras animantes abiecißet ad paſtū. ſolum hoiem erexit ad cęliq; q̄ſi cognationes domicilijq; priſtini cōſpectum excitauit. tū ſpeciē ita formauit oris vt in ea penit⁹ recōditos mores effingeret. & Ouid. li. i. metamorphoſeos: Pronaq; cū ſpectent animalia cætera terrā. Os homini ſublime dedit. Vultus. i. ipſa ora: q̄m vultus a voluntate fingit̄ inde dicimus irato mœſtoq; vultu. Cice. in legibus ait. & is q appellat̄ vultus qui nullo in animāte eſſe poteſt pręter hominē indicat mores. Sublimia. erecta ad cælū. Traxiſſet. inclinaſſet ad terrā: & ventri obedientes finxiſſet ipſas pecudes: & cętera id genus. Obſcœnā. turpē & plenā fecibus. homo aūt inquit da laudes & ad gloriā natus eſt. Munera diuū. ſi recte vtet̄ muneribus naturæ patētis rōne. ſ. & formæ excellentia Huc age. argumentū ab vrbe Roma ſumit: q̄ ex tenui aucta principio ardentiſſima virtute ciuiū ſuorum orbis regina facta eſt. Inde a contrario docens florētiſſimas vrbes luxu euerſas. fidena vrbs hetruriæ albanorū colonia fuit trans tyberim: ſtadi. xl. diſtabat ab vrbe. victa a romulo vrbis conditore in coloniam deſcripta eſt idibus aprilis. Aſylo. concurſu hominū cōfugientium ad aſylum quod erat tēplum cui ius tale datum erat neqs inde vllo crimie diuelli poſſet. Romu

Degeneres tenebris animas dānauit auernis
At quis ætherei ſeruatur ſeminis ortus
Cęli porta patet: referā qd cuncta donātem
Amphitrioniadē? qd cui poſt feras & indos.
Captiuo liber cum ligna referret ab euro
Caucaſeæ currū duxere per opida tygres?
Quid ſuſpiratos magno i diſcrimine nautis
Lędeos referam frēs? veſtrūq; quirinum?
Nō ne vides hoim vt celſos ad ſydera vultus
Suſtulerit deus? ac ſublimia finxerit ora:
Cū pecudes volucrūq; genus formaſq; feraꝝ
Segnē atq; obſcœnā paſſi ſtrauiſſet in aluū.
Ac laudes genitum capiat ſi munera diuum
Fœlix ad laudes hoim gen⁹: huc age paulum
Aſpice nec lōge repetā modo roma mināti
Impar fidenę contentaq; creſcere aſylo
Quo ſeſe extulerit dextris: idē aſpice late
Florentes quondā luxus quas verterit vrbes
Quippe nec ira deū tātū nec tela nec hoſtes
Quātū ſola noces animis illapſa voluptas.
Ebrietas tibi fida comes: tibi luxus: & atris
Circa te ſemper volitans infamia pennis.
Mecū honor: & laudes: & lęto gloria vultu.
Et decus: & niueis victoria concolor alis.
Me cū̆ctus lauro perducit ad aſtra triūphus.
Caſta mihi domus: & celſo ſtāt colle penates
Ardua ſaxoſo perduxit ſemina cliuo
Aſpera principio: nec enī mihi fallere mos ē.
Proſequitur labor: ad nitendū intrare volenti
Nec bona cōſcēdūt quę ſors infida dediſſet:
Atq; eadē rapuiſſę valet: mox celſus ab alto
Infra te cernes hominū genus: omnia cōtra
Experienda manēt: q̄ ſpōdet blāda voluptas
Stramine proiectus duro patiere ſub aſtris
Inſomnes noctes: friguſq; famēq; domabis

lus cũ multitudinẽ deſideraret apuit aſylũ. Iuue. Et tamenvt lõge repetas lõgeq̃ reuoluas nomẽ ab infami gentẽ deduci aſylo. Id cadmus dicit̃ inſtituiſſe in cõdendis thebis. Templũ dianæ epheſiæ id iuris habuit quod Alexander magnus ad ſtadiũ ꝑduxit: quod tandẽ ampliatũ ab Antonio Auguſtus ſuſtulit cũ ſcelerati ꝑpoſita tali ĩpunitate augerentur. Dextris. robore ac fortitudine ciuiũ. Luxus. voluptatesvirtuti inimicæ. Quippe nec ira deũ. ꝓbat ab effectu q̃ ſit ſpernenda voluptas. Atris. nigris: & ſceleratis. Celſo colle. domus virtutis: vt ſcribit heſiodus eſt in ædito loco: qm̃ verſatur circa difficile: habetq̃ radices amaras ipſa virtus. fructus autẽ ſuauiſſimos. Neq̃ mos fallere: nã virtutis ꝓpriũ eſt nõ diſſimulare: ſed palã loq & odiſſe atq̃ amare palã. Intrare. ſ. nr̃os penates. opus eſt maximis laboribus parare virtutẽ: qm̃ delitijs nõ itur ad aſtra. in ſuauẽ & aſperã inquit diuus Hieronymus fecit nobis viãvirtutis cõſuetudo peccãdi. Nec bona cõſcendũt. nõ attigũt inquit domũ meã bona fortunæ: q̃ ſunt quæ habent̃ extra animũ & corpus: vt diuitiæ: honores magiſtrat⁹: affines: ꝓpinqui: & cætera id genus Infida quoniã dat: & aufert cũ vult. eſt. n. temeraria & cæca: virtus cõſtãs: & ꝑpetua: & nõ poteſt auferri. loquit̃ poeta ex ſentẽtia ſtoicoꝝ q dicebantvirtutẽ ſatis eſſe ad bene: beateq̃ viuendũ. peripathetici & academici addebant bona coporis: & fortũę: bias priẽnẽſes direpta patria ptena fugiẽs dixit. oĩa mea bona mecũ porto. Ille hæc ludibria fortunę ĩquit Cicero in paradoxis. ne ſua quidez putauit q̃ nos appellamus ẽt bona: bonũ eſt ſiquid recte fit. & cũ virtute. Mox cũ per veneris ad ipſã virtutẽ tantũ antecelles cæteris hoĩbus q virtute vacãt quantũ homines beſtijs. Blãda. illecebris plena: q̃ quo eſt maior eo magis mentẽ a ſua ſede: ac ſtatu dimouet. Domabis. continentia. ſ. animiq̃ robore. Cultor. amator. Ferro nec auro. i. nõ debes vinci aliquo timore aut auaritia & cupiditate: ſed in oĩ actione fortis: & prudẽtis viri ſeruare decorum. Vitiatas. tinctas purpureo colore: de amomo dictũ eſt ſupra. dabo tibi inq̃t ſuperare ãnibalẽ: & nobiles de carthagine triumphũ. Triũphãtes lauro coronativehebãt̃ curru in capitoliũ & laureã deponebãt ĩ gremio iouis capitolini. Exciſis pœnis. deuictis carthaginẽſibus: & ad tributum redactis. Quõdam. in futurũ: & ſic dãnat tẽpora ſua Syllius q̃ luxu diffluebant. perdebantque optimaq̃ iſtituta maiorũ. Ardua roſtra: quoniã erãt affixa tribunali in foro. Nullo volente: nemo quippe audebat ĩ hiſpanã ꝓficiſci: vbi duo clariſſimi ceciderãt iperatores: cũ popul⁹ autore: Liuio fortunã dom⁹ horreret: Scipio aduocata cõciõe primũ de ætate ſua. poſtea de impiõ alto animo ĩ roſtris diſſeruit vt ardorẽ qui reſidebat ĩ animis hoĩuz excitaret moueretq̃ oĩs & certioris. impleret ſpei. Ancipitis ꝑiculoſi: & dubij. Sed quãq̃ tacitus ordo & ſẽſus. terror quãuis tacitus. i. ipſa tacita cogitatio latenter ingrediebatur pectora romanorũ ægra & mœſta tantis periculis: qui belli magnitudinem expendunt. ideſt conſiderant & rationem habent ætatis.

Idem iuſtitiæ cultor: quæcũq̃ capeſſes
Expiẽda manẽt: q̃ ſpõdet blanda voluptas:
Tunc quotiẽs patrię rerũq̃ ꝑicula poſſent
Arma feres primus: primus te ĩ mœnia tolles
Hoſtica: nec ferro mẽtem vincere nec auro.
Hinc tibi non tyrio vitiatas murice veſtes
Nec domũ dęforme viro flagrantis amomi
Sed dabo qui veſtrũ ſęuo nunc mare fatigat
Imperiũ ſuperare manu: laurumq̃ ſuperbam
In gremio iouis exciſis deponere pœnis
Quę poſtq̃ cecinit ſacrato pectore virtus
Exemplis lætũ vultuq̃ audita probantem
Conuertit iuuenẽ: ſed enĩ indignata voluptas
Nõ tenuit voces: nil vos iã demoror vltra
Exclamat: veniẽt veniẽt mea tempora quõdã
Cum docilis noſtris magno certamię roma
Seruiet ĩ periis. & honor mihi habebitur vnĩ
Sic caſſãs caput in nubes ſe ſuſtulit atras
At iuuenis plenus monitis ingentia corde
Molitur: viſęq̃ calet virtutis amore.
Ardua roſtra petit nullo fera bella volente:
Et grauia ancipitis depoſcit munera matris
Arrectĩ cũctorũ animi pars lumina patris
Pars credũt toruos patrui reuiſcere vultus.
Sed quãq̃ tacitus magnis tamẽ ęgra periclis
Pectora ſubrepit terror moleq̃ pauentes
Expẽdũt belli: & numerat fauor anxius ãnos
Dũq̃ ea cõfuſo percenſet murmure vulgus
Ecce per obliquũ cæli ſqualentibus auro
Effulgens maculis ferre inter nubila viſus
Anguis: & ardẽti radiare per aera ſulco.
Quaq̃ ad cęl iferi tendit plaga littus atlantis
Perlabi reſonãte polo bis terq̃ coruſcũ
Addidit augurio fulmen pater: & vaga late
Per ſubitum moto ſtrepuere tonitua mũdo

Tumvero capere arma iubẽt:gẽtibuſq ſalutãt
Submiſſi augurio:atq; iret qua ducere diuos
Perſpicuũ:& patrio monſtraret ſemita ſigno.
Certatim comites rerum belliq; miniſtri
Agglomerant ſeſe:atq; acres ſociare labores
Expoſcũt:laudũq; loco ẽ iiſdẽ eſſe ſub armis.
Tũ noua cęruleũ deſcendit claſſis in æquor.
It comes auſonia:atq; in terras trãſit iberas:
Vt cũ ſæua fretis immiſit prælia chorus.
Iſthmon curuata ſublime ſuberigit vnda:
Et ſpumante ruens per ſaxa gementia fluctu:
Ionium ægeo miſcet mare:celſus in arma
Emicat:ac prima ſtans ſcipio puppe ꝓfatur
Diue tridente potens:cuius maria ire per alta
Ordimur:ſi iuſta paro decurrere claſſi
Da pater:& noſtros ne ſperne iuuare labores
Perpontũ pia bella veho:leuis inde ſecunda.
Aſpirans aura propellit carbaſa fletus:
Iãque agiles tyrrhena ſonãt q̃ cærula puppes
Auſonium euaſere latus:ligurumque citatis
Littora tranſmittũt proris hic gurgite ab alto
Tellurẽ procul irrũpentem in ſidera cernunt
Aerias alpes:occurunt mœnia graio
Cõdita maſſilæ populis excincta ſupbis
Barbarus immani cũm territa accolla ritu.
Antiquæ morẽ patriæ cultuſque habitũque
Phocais armiſonas inter tenet hoſpita gẽtes:
Hinc legit auſonius ſinuatos gurgite ductot.
Anfractus pelagi nemoroſo vertice celſus
Apparet collis:fugiunt que in nubila ſiluæ.
Pyrenes:tunc emporiæ vetereſque per ortus
Graiorũ vulgus.tunc hoſpita tarraco boccho
Conſidunt portu.ſecuræ gurgite clauſo
Stant pupes:poſituſq; labor terror q̃ ꝓfũdi.
Nox ſimiles morti dederat placidiſſima ſõnos
Viſa viro ſtare effigies ante ora parentis:
Atque hac aſpectu turbatum voce mouere.
Nate ſalus quondam genitoris:nate parentis
Et poſt fata decus:bellorum dira creatrix
Euaſtanda tibi tellus:& cæde ſuperbi
Ductores libyæ cauta virtute domandi:

Fauor anxius.ideſt qui fauebant& anxij erant timentes malum euentum:numerabant annos Scipionis: qui non videbantur tanto rerũ ponderi ſufficere. Ecce per obliquus.augurium deſcribit poeta.Scipio natus erat ex ioue qui cum pompeia in formã anguis cõcubuit. nam fama vt inquit Liui.aſſerebat conceptum eſſe Scipionem:vt de Alexandro magno prius diuulgatũ fuerat:concubitu anguis immanis: & icubiculo matris eius perſepe viſam prodigij eius ſpeciem interuentuq; hominum euolutam repente atq; ex oculis elapſam. Quaq; ad cæliferi.videbatur anguis tendere ad atlantem montem & ſic via oſtendebatur Scipioni.vt ſtella mõſtrauit iter æneæ & filio ad idam montem:Cæliferi. quoniã atlas ſuſtinet cælũ: vt fabulę volunt Mundo. cælo. Patrio ſigno.quoniam iuppiter pater Scipionis.Noua claſſis.quiqueremes xxx.fuerũt: & ad eas copias quas ex vetere exercitu hiſpania habebat quæque a puteolis cum.C.Nerone traiectę erant aliæ additæ ſunt inde hoſtiis tyberinis profectus præter oras tuſci maris alpes atque gallicũ ſinũ deinde pyrenei circumuectus promontoruim emporijs copias expoſuit.inde Tarraconem profectus eſt. Auſonia.ipſa pubes itala & milites: qui auſpicia Scipionis ſequuti ſunt.Vt cum ſæua. tranſitum Scipionis in hipaniam celeri nauigatione vento qui mare Ionium ægeo miſcet cõparat. ſic Scipio ex littore italo celeriter littoribus hiſpanis appulſus eſt. Corus. ventus qui flat ab occidente. Mare ionium incidit a tarento:& ſe extendit exſq; ad pelopõneſum vltra quam eſt mare ægeum. Iſthmus eſt q̃ſi collum ipſius peloponneſi.& hinc ionio ideo ægeo infeſtatur. Vnde Ouidi. Equora bina ſuis oppugnãt fluctibus iſthmõ. Et tenuis tellus audit vtrũq; mare. Curuata vnda: quæ illiſa rupibus iſthmiacis reſilit & curuatur in ſinum. Papinius in thebaide irata atq; terrę Curua palemonio ſecluditur vnda lacheo. Diue potẽs.oratio Scipiõis ad Neptunum. Pia.iuſta& pro patria. Tyrrhena cęrula q̃m nauigauit per mare tyrrhenũ ide liguſticũ Auſonium.italũ. Hic:ex mari liguſtico aſpiciebant alpes. Maſſyliacondita fuit aphocẽſibus. ideo ait graio. Excincta.circundata gallis ſtolidis:& bellicoſis:& q̃uis barbari immani ritu inſultẽt: tamẽ maſſylia retinet antiquũ morẽ patriæ. Nã maſſylienſes rẽ vrbanã p optiates regebant: & leges more ionico ꝓponebant: optimis viuentes inſtitutis:& nobiliſſiromãi imaſſiliã ad capeſſẽdas bõarũ artiũ diſciplinas ꝓficiſcebãtur. frugales erãt i victu:& cultu corporis modeſtiſſimi: Immani ritu: q̃m galli placabãt numia & maxime tarari hũano ſãguie Phocais hoſpita ipſa maſſylia cõdita a phocẽſib⁹:& ipſi

phocenſes qui in gallia hoſpites fuerunt. ex eubœa quippe illuc nauigarunt. Anfractus: curuos ſinus.nã pyrenei circũuectꝰ ẽ pmõtoriũ Collis.ipſi montes pyrenei qui gallias ab hiſpaniiſq diuidũt. Emporiæ:vrbs in principio hiſpanię prope pyreneos montes. Veteres ortus: quoniam maſſylienſes a græcis oriundi cõdiderunt emporias.tarraco:vrbs celtiberorũ:vino clara. Viro:ſcipioni apparuit imago paterna per nocturnã quietem. Quondam ſalus:nã Scipio adoleſcẽs patrem vulneratum ad Ticinum liberauit vt dictũ ẽ. Bellorũ creatrix.bellicoſa hiſpania. Superbi:elati ac tumidi cęde noſtra.tres erant libyci ductores vt dixi. Ancipiti:dubio & periculoſo vrbs colitur:deſcribit nouã carthaginem. Syrius incola.quoniam pœni fecerũt illam coloniam & appellauerunt carthaginem: & vt carthago eſt celebris in libya & caput: ſic iſta in hiſpania. Situ:poſita eſt noua carthago in colle:& ab vno latere mari alluitur. Fabricanda ad tela opulẽtiſſima erat carthago ;& bellicorum inſtrumentorum plena. qua expugnata a ſcipione captus eſt ingens belli apparatus: lege Liuium. Auerſis:abſentibus.inuade ingẽ carthaginem nunc:abſunt ductores. Nulla acies:pugna cum hoſte. Propius: vehementius. Patrios:paternos. Sarrane murice:tyria purpura. Inferiæ:dicuntur victimæ quæ mactantur diis inferis. parentabo inquit manibus veſtris.ſepulchra etiã patri & patruo extruxit ſcipio celebrauitq; ludos funebres. Sic vbi: celeritatem ſcipionis comparat æquo currenti in ludis piſeis & olympicis. Ante ſuos:cum quibus eſt legatus ad currum. Iamq; hyperonia: Scipio a Tarracone carthaginem ſeptimis caſtris exercitum perduxit.hyperion ſol dicitur. M.claudio Marcello.M. Valerio leuino conſ. Scipio cum a Tarracone ad exercitum veniſſet habita concione addidit hoc.ſed quoniam vos inſtructos atque ordinatos cognoſco ad carthaginem nouam oppugnandam totis viribus & bono animo tranſeamus. cumque omnes vna voce hoc faciundum ſucclamarent eos carthaginem duxit. Arces : ipſius carthaginis quã oppugnaturi petebant Admoto greſſu:quanto magis apropiquabant vrbi tanto magis culmina vrbis creſcebant. Ac pelago vectus:lælius pręerat claſſi & hora temporeq; conſtituto claſſem illuc appulit & vrbem cinxit: qua mari alluitur. Liuius ait.& a nauibus eodem tempore eaquę mari alluit pars vrbis oppugnari cœpta eſt. Hora: die conſtituto a Scipione vt adeſſet. Subigendę:admouendæ ad vrbẽ. Carthago impenſo:deſcribit ſitum carthaginis. Impenſo: magno quoniam eſt in ædito loco ſita in beti-

Qui ſua nunc trinis deducunt agmina caſtris
Si cõferre manu libeat:coeantq; vocatę
Hinc atq; hinc acies:valeat quis ferre ruẽtes
Tergemina cũ molle viros?abſiſte labori
Ancipiti:ſed nec ſegnis potiora capeſſe.
Vrbs colitur teucro quõdã fũdata vetuſto
Nomẽ cathago:tyrius tenet incola muros.
Vt libyæ ſua ſic terris memorabile iberis
Hæc caput eſt:nõ vlla opibus certauerit auri:
Nõ portu celſo ve ſitu:non dotibus arui
Vberis:aut agili fabricanda ad tela vigore.
Inuade aduerſis nate hanc ductoribus vrbẽ
Nulla acies fundæ tantum prædæ ve pararit.
Talia monſtrabat genitor:ꝓpiuſq; monebat:
Cum iuuenẽ ſopor & dilapſa reliquit imago.
Surgit & in fernis habitantia numina lucis
Ac ſuplex patrios compellat nomine manes.
Eſte duces bello & mõſtratam ducite ad vrbẽ.
Vobis vltor ego:& ſarrano murice fulgens
Inferias mittam fuſis inſignis iberis:
Et tumulis addã ſacros certamine ludos.
Progreditur:celeratq; vias:& corripit agmẽ
Pernici rapidum curſu:campoſq; fatigat.
Sic vbi proſiluit piſeo carcere præceps
Añ ſuos it victor equus:currũq; ꝑ auras
Nõ ſolũ ante alios:ſed enim mirabile dictu
Haud vlli durant viſus æquare volantem.
Iãq; hyperonia lux ſeptima lãpade ſurgens
Senſim attollebat propius ſubeũtibus arces
Vrbis:& ad moto creſcebant culmina greſſu.
Ac pelago vectus ſeruata lęlius hora:
Quã dederat ductor ſubigendę ad mœnia (claſſi
Atergo affuſis cigebat tecta carinis
Carthago impenſo naturę adiuta fauore
Excelſos tollit pelago circũfluamuros.
Arctatas põti fauces modica inſula claudit.
Qua titã ortu terras aſpergit eoo.
At qua proſpectat phœbi iuga ſera cadentis
Pigrã in planiciẽ ſtagnantes egerit vndas:
Quas auget veniẽs ĩfluuſq; reciprocat æſtus.
Sed gelidas a fronte ſedet ſublimis ad arctos

ca regione. Arctatas fauces:clauſtra.deſcribit portum illi ſimilem quem Virgilius libro primo æneidos finxit inſula quippe facit portum claudendo illa clauſtra vt maris impetus non ingrediatur.hic portus ab oriente eſt.ab occidentevero ſtagnū in quod ęſtus oceani effunditur:vrbs ipſa in dorſo montis porrecta ē ad ſeptentrionē .Iuga ſera:occaſū ſolis.Pigram planiciem:ſtagnū iners.Egerit.emittit.reciprocare ē flue re:& refluere:& amorem mutuū reciprocū dicimus:ſupradixit:ſequiturq; reciproca tethis.Audax ſeu pla no:milites romani non aliter ſcandebant iugum q̄ ſi per plana ingrederen tur.Liuius ait.Itaq; in vulnera: tela ruunt nequllos muri:neq; ſuperſtantes armatiarcere queunt quin ſtatim aſcendant. Arris defende bat arcē obſtabatq; militibꝰ romanis aſcēdentibus:Li.ait nō Arri:ſed magonē p̄ſidia ipoſuiſſe arci:& tumulū firmaſſe militibꝰ.In arctis:difficultatibꝰ & piculis.Pręcixerat:vallauerat militū corona.Excelſa loci:ſūmitatē tumuli vt eiꝰ milites natura loci adiuti romanos ſubeūtes facile deturbarēt.Inſtabiles:cadētes p pna. Verū vbi cū nūciatū eſſet ſcipioni ęſtū decedere:ac facilē trāſitū dari militibꝰ ad murū eo armatos duxit & vrbē ingreſſꝰ ē.Reuolubilis:reciprocās.Cōceſſit:abijt æſtus.Impune:tuto:Nereus:deꝰ maris quē p mari ponit Nectēs:cogitās.Informidatꝰ. nō eni timebāt ab illa parte vrbis Carthaginenſes ppter aquā:& iō ſcipio informidatꝰ illac irrupit in vrbē.Pœnus colla dedit: Li.ait Mago arcē conatꝰ defēder̄ cū oia hoſtiū plena videret neq; ſpē vllā eſſe:ſe arcēq; & p̄ſidiū dedit.liberorū capitū virilis ſexus ad.x.milia capta ſūt.Hāc oriēs: eodē die quo cœpta ē oppugnari expugnata eſt carthago priuſq̄ ſol igrederet̄ oceanū Vallari:obſideri & oppugnari. Ociꝰ:citiuſq̄ ſol occideret.Tū merita æquant̄:militū virtutē col laudauit ſcipio q; difficultate loci nō eſſent deterriti ab vrbis oppugnatione. Muralis corōę Qu.Theriliū q; ſex.Digitiū muralibus coronis donauit q; pariter murū aſcenderēt tū reliquos vt ait liuius put cuiuſq; meritū virtuſq; erat donauit.ante ois.C.lælīū p̄fectū claſſis & omni genere laudis ſibi æquauit & corona aurea .c.xx. bubus honeſtauit.Titulo:honore ac laude pugnæ naualis. Pœni rectoris:arris qui fuerat rector cuiꝰ arma ſcipio donauit lælio. Libamina principia & priæ.Captiuæ opes:p̄lia ingēs fuit autore liuio.Signa militaria.lxxiiij.argēti & auri magna vis. pateræ aureæ. cc. lxxvi.fere oīs pondo libræ.ex argēto decē & octo milia & .ccc. vaſoꝝ argēteoꝝ magnus numerus omnia data fuerunt.C.Flaminio quęſtori.Scipio duo milia opificum populo roma. aſcripſit Patribus ærario populi ro. Bello:ad bellum:hęc ingt ſeruata ſūt ærario.cætera p̄da militibꝰ data ē.Regi diuū:ioui capitolino. Quin ēt accitꝰ:captiua eximiæ formę ſcipiōi oblata ē a militibꝰ q̄ oīus oculos in ſe cōuertebat q̄cūq; iret:cū ſcipio cognouiſſet deſpōſatā eē pricipi celtiberoꝝ cui lucceio nomē erat extēplo parētibꝰ ſponſoq; e domo accitis virginē itactā reſtituit :& cū parētes aurū attuliſſēt p redēptiōe puellę vocato ad ſe luceio.ſup dotē ingt quā accepturꝰ a ſocero es

Vrbs i poſta iugo:pronūq; excurrit i ęquor.
Et tuta æterno defendit mœnia fluctu.
Audax ſeu plano gradiens victricia campo
Ferret ſigna iugū certabat ſcandere miles.
Arris ductor erat:qui cōtra āplexus i arctis
Auxiliumq; excelſa loci:præcixerat arcem.
Pugnabat natura ſoli:paruoq; ſuperne
Bellātum niſu paſſim per prona voluti
Truncato inſtabiles fūdebāt corpore vitā:
Verū vbi conceſſit pelagi reuolubilis vnda:
Et fluctus rapido fugiebat in æquora lapſu:
Quaq; mō excelſę ſulcarāt cęrula puppes
Hac ipune dabat nereus tranſcurrer̄ planta.
Hinc tacite nectens informidatus adire
Ductor dardāiusſubitā trahit æquore pubē.
Perq; vndas maris pedes aduolat:ide citati
A tergo accelerāt:qua fixus fluctibus aris
Incuſtoditā ſine milite liquerat vrbem
Tū proſtratus humi miſerādū victa catheīs
Pœnus colla dedit populūq; adduxit iermē.
Hanc oriens vidit titā cū ſurgeret vrbem
Vallari caſtris:captamq; aſpexit eadem.
Ocius heſperio q̄ gurgite tingeret axem.
Aurora ingrediens terris exegerat vmbras.
Pricipio ſtatuūt aras:cadit ardua taurus.
Victima neptuno pariter:pariterq; tonāti.
Tū merita ęquātur donis:ac premia virtus
Sāguie parta capit:falleris hic pectora fulget
Hic torque aurato circūdat bellica colla.
Ille nitet celſus muralis honore coronæ.
Lelius ante omnes.cui dextra clara domuſq;
Terdena boue & ęquorei certaminis alto
Donatur titulo:pœniq; recenti bus armis
Rectoris:tunc haſta viris & martia cuiq;
Vexilla & meritū: & prædæ libamia dētur.

hæc tibi dona accedunt aurumq; tollere ac ſibi habere iuſſit: quo beneficio adeo ſibi obnoxium reddidit
luceium.vt cum mille &.cc.equitibus intra paucos dies ad romanum ducem redierit. Indelibata:intacta.
Gaudēti luceio. Macte o venerande pudici:verba lælij in laudem ſcipionis continentia pudiciaq; cla
ri.taxatq; intemperantiam agamemnonis qui bryſeida abſtulit achilli.cedat iam tibi Lęlius inquit virtus
heroum:quos tu omni genere virtutis facile ſuperas. Carmine:ſcilicet homeri:qui agamēnona. Menelaū
Achillem cæteroſq; celebrauit heroas:qui tempore belli amoribus detinebantur: & captiuis nō abſtinue
runt. Rector:agamemnon qui mycenis regnauit. Inachijs:argiuis & peloponneſiacis. Inachus fuit rex ar-
gorum. Theſſala arma:propter achillem theſ-
ſalum & alios& ſic vult intelligere agamemno
nem armaſſe totam gręciam:vt raptum helenę
vlciſceretur. Socium fœdus: quoniam abſtulit
bryſeida achilli:q capta leſbo diomedeā phor-
bantis regis filiam abduxit. Ideʒ capta lirneſſo
vrbe cylicum Aſtynomen chryſei filiam:deīde
expugnata pedaſo hippodamiā filiā briſei vn-
de briſeis patronomicuʒ. Aſtynomen agamem
noni data eſt:cuius pater ſacerdos ſmithei apol
linis fretus religione cū ſimulachro dei ſuplex
venit in caſtra græcorū.ferens etiam preciū re-
demptionis:cū omnis lachrymis mouiſſet ſuis:
cenſerentq; gręci reddēdā eſſe filiā:ſolus Aga-
memnon obſtetit.hac tādem reſtituta.briſeida
vt ſtomachuʒ achilli faceretvoluit. Captiuis to
tis.puellis raptis ab hoſtib⁹. Aiax habuit Teg
meſſam filiam theatrantis. Barbara: hiſpana.
Sanctius:incorruptius & maiore continentia q̄
ſeruauerit agamemnon caſſandràm veſte ſacer
dotem. Phœbade iliaca:caſſandra troiana q̄ tē
ploveſtæ ꝑerat:q̄ capta troia data eſt agamēno
ni:q̄ cum eſſet fatidica & ab apolline diuinādi
peritia donata phœbas appellata eſt:de q̄ Oui
dius Teq; Myceneo phœbas amata duci.ethra
obtigit demophōti:clymene achamāti. Andro
mache neptolemo:hecuba vlyxi.polixenā māi
bus paternis pyrrhus inferias dedit.ſanctius in
quit tu ſeruaſti barbaram virginem q̄ alij ſer-
uent virginem vaſtalem. Emathio interea:
nunc canit bellum geſtum aduerſus Acarnes &
philippum macedonię regeʒ:hoc ſupra ꝓpo-
ſuerat.&macetum luſtrare domos.& achaia ru
ra.M.Claudio Marcello.T.Quintio criſpino
conſ.philippus contra ætolos implorātibus au
xilium achēis bellum gerit. romani miſſo ſulpi
tio & ſocio Attalo rege ætolos defendunt &
græcos. Emathio: macedonico.emathia dicta
eſt macedonia ab ematione. Tellus ætola:æto
lis intulit bellum philippus rex macedonum.
Acarnanes ſunt finitimi ætolis: quorum fines
diuidit Achelous. Subitis carinis:miſſis a phi-
lip. cui ætolorum defectio ad romanos pellæ hyemanti nunciata eſt qui ſubitam expeditionem parauit:
& cum.cxx.biremibus apoloniā & oricō iuaſit. Cauſa noui motus:qm̄ erat fœdus īter ānibalē &philippū:
vt magna claſſe in italiā traijceret: & maritimam orā depopularet.bellum pro parte ſua terra mariq; gere
ret:vbi debellatum eſſet italia ois & roma carthaginenſium eſſet: ꝓdaq; omnis Annibali cederet per do-
mita italia nauigarent in græciam.bellūq; cum quibus regibus placeret gererent:quæ ciuitates ad mace
doniā vergūt philippi eiuſq; regni eſſēt.iō philippus & Acarnanes mouerūt bellū ætolis romanoꝝ amicis

Poſtq̄ perfectæ laudes hominumq; deumq;
Captiuę ſpectātur opes:digeſtaq; pręda
Hoc aurū patribus bello hęc martiq; talenta
Hoc regi donis diuum:hoc ante oia templis.
Cætera bellantū dextræ pulchroq; labori.
Quin etiam accitus populi regnator iberi
Cui ſponſa & ſponſæ defixus ī oſſibus ardor
Hanc notā formę conceſſit lætus ouanſq;
Indelibata gaudenti virgine donum.
Tum vacui curis vicino littore menſas
Inſtituūt:feſtoq; agitant conuiuia ludo:
Lelius affatur:macte:o venerande pudici
Ductor macte animi:cędat tibi gloria lauſq;
Magnorū heroū:celebrataq; carmine virtus:
Mylle mycęneas qui traxit in ęquora portas
Rector:& inachiis qtheſſala miſcuit arma
Fœmineo ſocium violaui fœdus amore.
Nullaq; tū phrygio ſteterāt tentoria campo
Captiuis non plena thoris:tibi barbara ſoli
Sanctius iliaca ſeruata eſt phoebadevirgo:
Hęc atq; his paria alterno ſermone requirūt
Donec nox atra circundata corpus amictu
Nigrantes inuexit equos.ſuaſitq; quietem
Emathio interea tellus ætola tumultu.
Feruebat macetum ſubitis perculſa carinis.
Proximus huic hoſti dextras iūgebat acarnā.
Cauſa noui motus p œnis regiq; phillippo
In bellū auſonium ſociatæ fœdere vires.

Auſonium.romanorum:& italum. Gente egregius:deſcribit originem:& ſemina philippi.Aeacidus:æpy rotarū. æacidæ pronepotes Achillis ex epyro vbi regnauit pyrrhus achilleides.philippus maternum gen⁹ ab Achille ducebat. Tumebat:elatus erat & ſuperbiebat inſcribens generi ſuo achillem virum fortiſſimum. Nocturnis: armis philippus apolloniam prius tentauit leuibus biremibus.c.xx.flumine aduerſo ſubiectus. inde ad oricum oppidum ætoliæ in finibus verſus macedoniam nocte admonuit exercitum. quam vrbem in palano ſitam: neq; mœnibus neque viris neq; armis validam primo impetu oppreſſit. Taulantius:Taulantij dicti ſunt: vt appianus ait: a Taulantio filio illyri a quo illyrici nominantur.

Hic gente egregius veteriſq; ab origie regni
Aeacidū ſceptris proauoq; tumebat achille.
Ille & nocturnis conterruit oricon armis.
Quaq; per illyricum taulātius īcola littus
Exiguos habitat non vllo nomine muros:
Turbidus inceſſit telis ille æquore vectus
Nunc & pheacum teſprotiaq; arua laceſſens
Epirū caſſis luſtrabat futilis auſis.
Hinc & anactoria ſigna oſtentauit in ora
Ambracioſq; ſinus pelleaq; littora bello
Perfundit rapido:pepulit vada feruida remis
Leucatæ:& phœbi vidit citus actia templa.
Nec portus ithacæ laertia regna ſamenq;
Liquit inacceſſā:fluctuq; ſonantia cano
Saxa cephalenū & ſcopuloſis neriton aruis.
Ille etiam pelopis ſedes & achaia adire
Meonia gauiſus triſtem calydona dianæ.
Oeneaſq; domos curetica tecta ſubibat.
Promittēs cōtra heſperiam ſua prælia graijs.
Tū luſtrata ephyre patreq;:& regia pleuron.
Parnaſuſq; biceps:phœboq; loquentia ſaxa.
Ac ſæpe ad patrios bello reuocante penates
Cū modo ſarmaticus regna īfeſtaret oreſtes:
Aſpera nūc dolopum vis exundaſſet ī agros:
Incepto tñ haud facilis deſiſtere vano
Belli:per graias vmbram circuntulit oras.
Donec nunc pelago nūc terra exutus omiſit
Spem poſitā ī tyriis:&ſupplex fœdera ſaxit.

Non vllo nomie ideſt ignobilia oppida & nullius nominis inuaſit philippus & cœpit.Pheacū:pheaces habitatores ſunt corcyræ inſulæ claræ hortis alcynoi. Teſproti & Chaones ſunt populi epyri. Caſſis auſis: vanis & fruſtra quippe nihil profecit. Anactoria ora:epyrotica.Anactorium vrbs maritima opus moloſſorum: eratq; tunc ditionis ætolorum.Ambratia vrbs ad mare dicta ab Ambrace rege:a qua ſinusambraci⁹ Pellea:macedonica pella oppidū in finibus macendoniæ patria Alexādri magni.Leucatæ:leucata eſt promontorium epyri:& actiū in quo erat templū appollinis:Vir. Et formidatus nautis aperitur apollo.Ithaca iſula patria laertispatris Vlyxis.Same inſula eſt prope ithacam.cui⁹ meminere Homerus & Virgilius. Cephalenum:cephalenia inſula ſaxoſa quondam melena dicebatur. Neritus vt dicunt coſmographis & homerus canit in odyſſea:mōs eſt ithacæ.Neritum pro inſula poſuit Virgilius.Et neritos ardua ſaxis:quem ſequitur Syllius:loquitur enim nunc de inſulis.Pelopis ſedes:pelopōneſum vbi regnauit pelops tantali filius. achaia incipit ab iſthmo peloponneſi.Calydon vrbs caput ętolię inuiſa dianæ:quæ irata calidonibus immiſit aprū:qui totā ꝓuinciā deuaſtauit.Vir.cōceſſit in iras Ipſe deum antiquā genitor calydona dianę. Triſtē:inuiſā: Oeneas:ætolas ab oeneo patre tydei rege ætoliæ. Curetica tecta:curetes ætoliā incoluerūt.pulſiq; fuere in carnaniā ab ætolis duce ætolo:vñ ętolia denominata eſt.Heſperiā:italiā.Graijs:græcis quos ſollicitabat ad bellū cōtra romāos.Ephyre:corinthus i capite iſthmi.Patre vrbs i ꝓmōtorio pelopōneſi ſita ex aduerſo ętoliæ.pleurō vrbs etoliæ regia regū ætolorū duplex fuit noua & vetus:Parnaſus:mōs ē phocidis in quo erāt delphi oppidū cū oraculo Apollinis.iō ait ſaxa ſonantia phœbo. duo hēt cacumia parnaſus.Saxa:Trogus ait libro vigeſimo quarto.Tēplū Apollinis delphici poſitū ē in rupe vndiq; pendēti.Ac ſæpe: q̄uis inqt philippus reuocaret ad patriā bello laborantē tñ non ceſſabat vagari ꝑ oēm græciā oſtētādo belli vmbrā & ſimulachrū.Oreſtes ſarmaticus:rex ſarmataꝝ q macedoniā infeſtabat.Priuſq̄ decederet ab achaico bello philippus reliqt ſupra duo milia ois generis armatoꝝ ſub Menippo & Polyphōte:q ꝓſto ſocijs eſſent:ſi res poſceret:cū ipſe ad macedoniā ꝓperaret:pueniſſetq; demetriadē ali⁹ venit nūci⁹ afferēs de motu dardanoꝝ q ſarmatis ꝓpinq ſūt.Aſpera vis:multitudo crudelis.Exundaſſet:ſeſe effudiſſet.In agros dolopū:theſſalos.nā dolopes fuerūt i theſſalia:militarūtq; ſub pyrrho achillis filio.Vmbrā:ſimulachrū belli.more quippe latronis vagatus fuerat.Donec nūc pelago:vict⁹ fuit philippus tandē:& cū.M.Vale. claſſē ad oſtiū fluminis duceret:ne nauib⁹ rex fugeret. philipp⁹ videſe ſe iparē ro. & nauali & terreſtri certamine incēſis nauib⁹ terra macedo.petiit magna ex pte iermi exercitu ſpoliatoq;.

Tyriis:carthaginenſibus & Annibale. Sanxit fœdera.P.Cor.ſcipiōe. P.licinio craſſo conſ.p. P.Sem.Tuditanō cū philippo pax in fine anni facta ē. Iā finis q̄rtidecimi āni belli punici erat & ſtat in idē Sēpronius & M.cethegus cōſulatum inuenit. Initiūq; anni.xv.erat. Nec refugit non eſt aſpernatus accipere legem romanorū. Regno:ſcilicet ſuo: ideſt nō refugit conditiōes impoſitas ſuo regno. Tunc & tyndarij tūc narrat poeta quo pacto Fabius tarentum recuperauit. Tyndarij:Lacedęmonij a Tyndaro patre Lædæ reginæ laconiæ. Latias opes:ingens prę da tarētia fuit argēti facti ſignatiq; auri.lxxxiij. milia pōdo.ſigna.tabulæ.ꝓpe vt ſyracuſanꝫ ornamenta æquauerūt: ſed & maiore animo generis eius præda abſtinuit fabius q̄ Marcellus. Fabio ſeni ad differentiam filij Qu.Fabio maximo.V.Qu.Fuluio. Flacco.iiii.conſ.tarentum receptum fuit. Sollertia:ſumma diligētia. Tūc quoq;: quemadmodum prius fregerat Annibalem aſtu. Nāq; vt compertum: ſine cęde ſuorū: tarentinorum Fabius voti compos fuit præſidiū brutiorum ab Annibale relictum tarenti erat. eius præfectus mulierum ardebat: cuꝰ frater ſub Fabio militabat. Is certior factus a ſorore conſuli Fabio rem narrauit:qui iuſſit vt transfugam ſimularet:& ſic per ſororem præfecto cōciliatus euꝫ mulibribus illecebris ad proditionem loci cui præerat allexit. Inde ad conſulem noctu rediens acta rettulit. Fabius noctu ſcalas admoueri iuſſit ad eam partem in qua Brutij erant:quibus adiuuantibus in vrbem tranſcenſum eſt. Autores proditionis cæſi ſunt:& cartalo dux punici præſidij obtrūcatus.& multi brutij per errorem. Virtuti:ipſius Fabij. Rutulis romanis. Sed quis nam auerſos: nunc deſcribit mortem Marcelli :quis inquit dubitaret intelligens eodem tempore cecidiſſe Marcellum fraude punica ſolem auertiſſe ſuos radios & equos ab vrbe roma: quaſi dicat. Nemo dubitaret. nam ipſa numina Romanis aduerſa erant cum paſſa ſint tantum ducem tali tempore ruere. Callido gradiuo :feruenti marte. Laus marcelli a fortitudine inſubeundis laboribus & periclis. Collis agenoreum: inter caſtra Romana & punica collis ſylueſtris a neutris primo occupatus.in hunc collem Annibal inſidias locauit. Marcellus & Criſpinus collega cum ad loca exploranda proficiſcerentur. volebant enim tumulum occupare: ne tanq̄ in ceruicibus hoſtem haberent:cum in inſidias incidiſſent Marcellus haſta tranſfixus cecidit.collega duobus iaculis ictus cum adoleſcente filio Marcelli etiam ſaucio euaſit. Agenoreum vallum: caſtra punica romanis. Mauors bellum.

Dardana:nec legem regno accepiſſe refugit.
Tunc & tyndarij latias fortuna tarenti
Auxit opes:laudēq; ſimul:nā per fida tādem
Vrbs fabio deuicta ſeni: poſtremus in armis
Ductoris titulus cauti ſollertia turum. (ris.
Tū quoq; adepta decꝰ captis ſn̄ ſāguie mu=
Nāq; vt cōpertū qui punica ſigna regebat:
Fœminea exuri flamma:tacituſq; quiete
Exinvirtuti placuit dolus.ire ſorori.
Nā caſtris erat in rutulis germanus amaræ:
Cogitur:& magnis muliebria vincere corda
Pollicitis: ſi recluſas tranſmittere portas
Concedat libycus rector votiq; potitus.
Euictofabius pœno circundata telis
Incuſtodita penetrauit mœnia nocte.
Sed quis nā auerſosphœbū tūc iūgeī aburbe
Romuleia dubitaret equos: qui tēpore eodē
Marcellū accipere lætū oppetiſſe ſub armis?
Moles illa viri validaq; habitata gradiuo
Pectora:& haudvllis vnq̄ tremefacta periclis
Heu quantum ānibalem clara fractura ruina
Procubuere:iacet campis carthaginis horror.
Forſan ſcipiadæ confecti nomina belli
Rapturus:ſiquis paulū deus adderet ęuo.
Collis agenoreum dirimebat aggere vallum
Auſonio:dauni mauors concederat aruis.
Curarū comes & ſummi criſpinus honoris
Marcello ſocius communia bella ciebat.
At quē marcellus.geſtit luſtrare propinquas
Mens ſiluas medio viros imponere monti:
Ne libys occultis tumulū prior occupet auſis
Si cordi eſt te participē criſpine laboris
Eſſe velim.nunq̄ deſunt conſulta duobus.
Hæc vbi ſedere:ardentes attollere ſeſe.
Iādudum certāti equos. marcellus vt arma
Aptātē natum aſpexit:lætumq; tumultu:
Vincis ait noſtros mirando ardore vigores
Sic prematurus fœlix labor:vrbe ſicana
Qualē te vidi.nondum permitteret ętas:
Cum tibi bella meo tractātem prelia vultu:
Huc decus huc noſtrū lateri te iūgeī paterno

Et me diſce nouū martē tentare magiſtro
Tum pueri colla amplectēs ſic pauca ꝓfatur.
Sūme deum libyco ſaxis de prēſide victor.
His humeris tibi opia ferā:nec plura ſereno
Sanguineos fudit cum iuppiter æthere rores
Atq; atris arma aſperſit nō ꝓſpera guttis
Vix dū finitis intrarāt vocibus arctas
Læ tiferi collis fauces :cum turba volucris
Inuadunt nomades iaculis: niboq; feruntur
Aetherio ſimiles:cæca fundēte latebra
Armatos in bella globos.circūdata poſtq̄
Nil reſtare videt virtus: quod debeat vltra
Iā ſuperis:magnū ſecū portare ſub vmbras
Nomē mortis auet torte nūc eminus haſtę
Altius īſurgit:nunc ſæuit cominus enſe.
Forſā & enaſſet rapidi freta ſęua pericli
Ni telū aduerſos nati eueniſſet in artus.
Tū patriæ tremuerē manus:laxataq; luctu
Fluxerūt rigidis arma infœlicia palmis.
Obuia nudatū tranſmittit lancea pectus
Labēſq; impreſſo ſignauit grāmia mento.
At poſtq̄ tyrius ſæua inter prēlia ductor
Infixū aduerſo vidit ſub pectore telum
Immane:exclamat:latias carthago timere
Deſine iam leges:iacet exitiabile nomen
Auſonij columē regni:ſed dextera noſtræ
Tā ſimilis nō ob ſcuras mittatur ad vmbras.
Magnanima īuidia virtus caret:alta ſepulchri
Protinus extruitur:cæloq; educitur ara.
Conuectēt ſiluis ingētia robora credas
Sidoniū cecidiſſe ducē.tū thura dapeſq;
Et faſces clypeuſq; viri pompa vltia fertur.
Ipſa face ſubdēs laus inquit parta perennis.
Marcellum abſtulimus latio:deponerē forſā
Gēs italum tandē arma velit:vos ite ſuperbę
Exequias aię:& cinerem donata ſupremi
Muneris officio nūq̄ hoc tibi roma negabo.
Alterius par:atq; eadē fortuna laborū
Conſulis:exaīm ſonipes ad ſigna reuexit.
Talia in auſonia.ſed nō eſt talis iberis
Armorum euētus campi:carthaginis oēs

Marcellus:& Criſpinus conſules in apuliam ſe contulerunt. Annibal ex brutijs apuliam petijt & ſic omnis belli moles erat in apulia. Geſtit mens:apud Liuium ſic loquitur Marcellus. quimus ipſi cum paucis equitibus exploratum ſubiecta res oculis noſtris certius dabit cōſilium. Luſtrare:explorare. Sedere placuere. Iam dudum:ſtatim. Præmaturus:ante legitimum tempus bellicis laboribus aptus. Vrbe ſicana:ſyracuſis.nam vbi militauit ſub patre Meo vultu:ferocia & ardore meo ſimili. Sanguineos rores:hoc fuit prodigium infauſti itineris.nam Marcellum non proſpere litaſſe aruſpices dixerunt. Lætiferi:in quo marcellus cecidit. Annibal aliquod Numidarum turmas in medio ſaltu condiderat : quorum interdiu nemo a ſtatione mouebatur ne aut arma. aut ipſi procul aſpicerentur. Quod debeat ſuperis: quoniam erat prope mortem. in vita debemus ſuperis :poſt mortē minime:vt poetice loquar: Virgilius de pallāte mortuo ait :Nos iuuenem exanimum:& nil iam cæleſtibus vllis debentē vano mœſti comitemur honore. Latias leges: iura romanorum & imperium. Columen ſalus: & fulchrum romani imperij. Magnanima virtus caret inuidia:quoniam magnanimus & prudens non inuidit:inuidemus quippe maioribꝰ. nā vir magnus habet in ſe omnem perfectionē: & ideo honorem alicui inuidere non debet. Superbæ:inclytæ & magnæ. Alterius conſulis : criſpini qui euaſit vulneratꝰ : & paulo poſt deceſſit. Signa: caſtra romana. Annibal reliquias Marcelli in argenteo vaſe filio remiſit. Iberis:nunc tranſit ad hiſpanias vbi Scipio fulminabat. Orſum. incepiſſe pugnam magnis auſpicijs ſtatim expugnata carthagine. Patria fulmina: quoniam habebat iouis filius. Conſumpto anno : hoc dicitur ad laudem Scipionis.nā octauo menſe ſagunthum expugnauerat ,maiora igitur erant auſpicia Scipionis: qui vno die carthaginem expugnauit munitiorem ſaguntho viris : & opibus. Proximus applicito : Scipio totam hyemem reconciliandis barbarorum animis cōſumpſit. primo vere Aſdrubal cum hoſtium res tantis incrementis augeri cerneret:ſuas vero imminui:ac fore vim ſi audendo aliquid moueret: vt omnes ruerent dimicare q̄ primum ſtatuit. Saxoſis ſyluis:proxime inquit Liuius carthaginenſium exercitus aſdrubalis prope vrbem betuliam erat pro caſtris equitum ſtationes habebat. Romani caſtra poſuerunt prope. Aſdrubal nocte in tumulū copias recepit paulo campo in ſummo patentem Applicito:adiuncto aggere caſtrorum ſyluis.

Tendebat: tẽtoria explicabat & locabat caſtra. Vir. hic ſæuus tendebat achilles. Spirãs: referens Annibalem. videbatur alter Annibal. ſupra dixit & fratrem ſpirat in armis. Hinc robur: deſcribit milites aſdrubalis. Rebellibus: fœdifragis. Volucri. veloci ad curſus. de aſturibus & cantabris: & mauris dictum eſt. Tantaq; ſenſus. tanta erat maieſtas aſdrubalis in hiſpania: quanta in italia Annibalis. Forte dies priſcum: aſdrubal cũ carthaginis natalẽ celebraret a ſcipione turbatus eſt: ſic romani natalem vrbis. x. calẽ. maias lauro tota vrbe redimita celebrant. Tyrij ſolennis: tyrię celebritatis: & natalis carthaginis quæ erat libyę caput. ſolennia ſacra dicuntur quæ certis temporibus anniſq; fieri ſolent. Orſi incipientes iecere fundamẽta carthaginis. Mapalibus: domibus. Altæ: claræ & multi nominis: erat enim æmula romani imperij. Signis: vexilis & militibus: ſic apud romanos coronabantur omnes lauro: ad quod alludit poeta. Pacificans. ſacrificans: & placans deos patrios ſacrificando. Lena: veſtis quam annibali donauerat hieronymus ſyracuſan⁹ de quo ſupra. Fœderis: qđ percuſſit cum annibale: & carthaginenſibus. Rex: hieronymus poſt mortem hieronis. Aeolijs tyrannis. ſiculis. nam prope ſiciliam ſunt eoliæ inſulæ: in hac veſte regali erat raptus ganymedis: & antrũ polyphemi qui ſocios Vlyſſis deuorauit vt canit Home. I odyſſea. Acus inſtrumentum quo aurum intexitur. Corpora: duos ex Vlyſſis ſocijs polyphem⁹ ita terræ alliſit vt cerebro paſſim humum ſpargeret. Inde membratim diſcerptos cœnam parauit. Laertia pocula. vinum quod Vlyſſes propinauit: qui proficiẽs ad antrum polyphemi: vt canit Homerus in nono odiſſeæ: vtrem vini ſuauiſſimi ſecum tulit: quod maro iſmari accola ſacerdos apollinis dederat: cum polyphemus duas in cœna capras deuoraſſet ei poculũ vini vlyſſes blandis verbis obtulit: quo guſtato ter iuſſit ad ſe deferri: & exhilaratus de nomine quæſiuit: callidus vlyſſes neminem ſe vocari reſpondit: neminem inquit polyphemus vltimum comedam. Tyrius. aſdrubal cõſpicuus lena auro intexta. Siculi ſubtegminis: veſtis ſiculę: ſubtegmen proprie dicitur quod ſubit ſtamini in tela. Quadrupedante: currenti inter ſacra nunciatũ eſt aſdrubali hoſtem aduẽtare. pœni clauſerũt ſe vallo ſequenti die prodiere ad pugnã. Audax ſabura: hic irruens in ſcipionem tranſfixus ab eo fuit haſta cornea. Prima hoſtia: exclamatio ſcipionis ad manes paternos: quibus iã mactauerat ſaburã. inde hortatur ſuos ad pugnã: & decorum romani nominis ſeruandum. Spirãtibus ducibus. viuis Scipionibus pr͡e ac patruo

Per ſubitũ raptæ pernix victoria late
Terruerat gentes: ducibus ſpes vna ſalutis
Si ſocias iungant vires. ingentibus orſum
Auſpicijs iuuenẽ: patria ceu geſtet in armis
Fulmina: ſublimi vallatam vertice montis
Ex oculis vrbem cumulatam ſtrage virorũ
Non toto rapuiſſe die: qua martius ille
Annibal interea conſumpto verterit anno.
Nec pube æquãdã nec opum vbertate ſagũ=
Proxim⁹ applicito ſaxoſis aggere ſiluis (thũ
Tendedat fratris ſpirans ingentia facta
Aſdrubal: hic robur mixtuſq; rebellibus afris
Cãtaber: hic volucri mauro pernicior aſtur.
Tantaq; maieſtas terra rectoris ibera:
Annibalis quantus laurenti terror in ora.
Forte dies priſcum tyrij ſolennis honorem
Rettulerat: quo primũ orſi carthaginis altæ
Fũdamenta nouam cepere mapalibus vrbẽ.
Et lętus repetens gentis primordia ductor
Feſta coronatis agitabat laurea ſignis.
Pacificans diuos: fraternum lena nitebat.
Demiſſa ex humeris donũ: quã fœderis arcti
Trinacrius libyco rex inter munera pignus
Miſerat: eolijs geſtatũ inſigne tyrannis.
Aurata puerũ rapiebat in ęthera penna
Per nubes aquila: intexto vibrata volatu.
Antrũ i gẽs iuxta qđ acus ſimulauit i oſtro.
Cyclopũ domus: hic recubãt manãtia tabo
Corpora lętifero ſorbet polyphemus hiatu
Circa fracta iacent: excuſſaq; morſibus oſſa.
Ipſe manu extenta laertia pocula poſcit:
Permiſcetq; mero ructatos ore cruores.
Conſpicuus ſiculi tyrius ſubtegminis arte
Gramineas pacem ſuperũ poſcebat ad aras.
Ecce inter medios hoſtilia nuncius arma
Quadrupedãte iuectus equo aduentare fere
Turbatæ mẽtes: iperfectuſq; deorũ (bat.
Ceſſit honos: ruptis linquunt altaria ſacris:
Clauduntur vallo: tenueq; vt roſcida miſit
Lucẽ aurora polo rapiunt certamina martis.
Audax ſcipiadæ ſtridentẽ ſabura cornum

Excipit gemięq; acies velut omine motę.
Exclamat latius ductor:prima hoſtia vobis
Sacrati manes campo iacet:en age miles
In pugnā & ſedes qualis ſpirantibus ire
Aſſueras ducibus:talis rue:dumq; ea fatur
In cumbunt:myconum lenas:cirtāq; latius.
Et thyſdrum maro:& iceſtum catilina nealcē
Germāę thalamo obtrūcat:cadit obuius acri
Cartalo vaſidio libycæ regnator arenæ.
Te quoq; cyrenes vidit conterrita tellus
Permixtū pœnis:& vix credenda furentem
Magnū dardaniæ læli decus:omnia fœlix
Cui natura dedit.nullo renuente deorum.
Ille foro auditus cum dulcia ſolueret ora:
Aequabat pyliæ neleia verba ſenectę
Ille vbi ſuſpenſi patres & curia vocem
Poſceret:& cantu ducebat corda ſenatus
Idem cū ſubitū cāpo perſtixerat aures
Murmur triſte tubæ:tanto feruore ruebat
In pugnā:atq; acies vt natū ad ſola liqueret
Bella:nihil vitę peragi ſine laude placebat
Tunc e furtiua tractantem prælia luce
Deiecit galam:ſacris carthaginis illum
Suppoſito mater partu ſubduxerat olim.
Sed ſtant nulla diu deceptis gaudia diuis
Tūc alabī murrū atq; dracē demiſit ad ūbras.
Fœmio clamore dracem extrema rogātem.
Huius ceruicē gladio inter verba præceſq;
Amputat:abſciſſo durabant murmura collo.
At nō ductori libyco par ardor in armis.
Frondoſi collis latebras ac ſaxa capeſſit
Auia:nec cedes extrema ve dāna mouebant
Agminis italiā profugus ſpectabat ad alpes
Præmia magna fugę:tacitū dat teſſera ſignū:
Dimiſſa in colles pugna ſiluaſq; ferantur
Diſperſi:& ſummā quicunq; euaſerit arcem
Pyrenes culmenq; petat:tū primus honore
Armorū exuto & parma celatus ibera
In montes abit:atq; volans palantia linquit
Agmina.deſertis latius victricia ſigna
Immittit miles caſtris.non vrbe recepta

ſub quibus militaſtis:& animos militum emeretur & captat cum dicit eos ducibus operā nauaſſe ſuis. Incumbunt:ruunt in pugnam:lenas erat ex Romanis Maro: catilina & vaſidius

Inceſtum thalamo germanę:qui ſororem inceſtu polluerat. Regnator: qui regnabat i libya

Te quoq;:laudat lęlium poeta ab eloquentia & pręſtantia rei militaris:atq; vehementia i perſuadendo:ſed alludit poeta:ad. C.Lælium huiꝰ nepotem:& amicum aphricani minoris:de quibus ſic ait Cicero i Bruto:ſed &.C. Lælius.&. P.Aphricanus imprimis eloquentes fuerunt: quorum extant orationes ex qbus æſtimari de ingeniis oratorum poteſt.de maiore aphricano ait:ipſum Scipionem accepimus non infantem fuiſſe. Dardaniæ:romæ. Pyliæ ſenectæ:neſtoreæ. Neſtor nelei filius ſuauiter loquebaꝛ nam ex eiꝰ ore vt canit Home. dulcior melle fluebat oratio. Suſpenſi:dubij. Ducebat corda:mouebat eos ad quęcunq; volebat affectum: erat.n. vehemens orator:ſed ad alium vt dixi ſapientē & eloquentem Læliū alludit. Cantu: ſuauitate cantus. Perſtrinxerat:tetigerat Aures clangor tubarum.i.cū erat pugnādū. Liqueret: cōſtaret omnibus: & pateret. Sine laude: quoniam & in toga.& in caſtris officio fungebaꝛ:& actiōes ſtudioſas nunq̄ omiſit: ſiue togatus ſiue armatus. E furtiua luce: vita quā furto quondā habuerat. nam cū debuiſſet mactari ad aras punicas de more aliū mater ſuppoſuit. Vnde vita ipſius erat furtiua:ſed numen hanc fraudem diu non pertulit. Frondoſi collis cæſa fuerūt in hac acie ad octo milia hominū. Aſdrubal aleam pugnæ non expectauit:rapta pecunia:vt ſcribit Liuius pręmiſit elephantos quamplurimos potuit:tagoq; ſuperato ad pyreneum contēdit. Scipio caſtris hoſtiū potitus eſt. p̄ter libera corpora oēm p̄dam militibus cōceſſit :hiſpanos ſine p̄cio dimiſit:pœnos quęſtorem vendere iuſſit. Nepotem Maſiniſſæ captiuum liberauit: & veſte & equo donatum auunculo remiſit. deide reliquū æſtatis conſumpſit in recipiendis in fidem hiſpanię populis .nomenq; regium recuſauit cuꝫ rex ab hiſpanis appellareꝛ: dicens ſibi maximū nomen imperatoris eē quo ſe ſui milites appellaſſent. regium nomen alibi magnum :romæ intolerabile eē. Collis. prope quem pugna fuerat. Inde ad pyreneum contendit. Dimiſſa in colles pugna hoc erat edictum vt dimiſſa pugna oēs aſcenderent colles & pyrenea iuga. Exuto honore armorum: depoſitis armis ꝓprijs ſumpta parma hiſpani militis abijt ad pyrenē. Celatus. incognitus propter arma mutata. videbaꝛ quippe hiſpanus miles. Palantia:paſſi diffuſa. Non vrbe recepta : tanta p̄da fuit in caſtris q̄ta non

fuiſſet in aliqua vrbe: & ꝓda retinuit iras mili-tum a cæde.non enim inſequuti ſũt hoſtes fugientes.& ita futurum prouiderat aſdrubal & de induſtria opulenta caſtra reliquit : vt ipſe cum ſuis euaderet:vt facit fiber: qui cum videt ſe peti avenatoribus teſtes deponit dentibꝰ.ob quos petitur Vnde iuue.imitatus caſtora q ſe Eunuchum ipſe facit.cupiens euadere damno teſticulorum.adeo medicatũ intelligit inguem.Cauſa pericli: quoniam gnarus eſt ſe ob inguina peti. Auius.fugiens.Vmbris :nemoribus & ſyluis. Maiora petuntur:Scipio nõ eſt inſequutus hoſtem fugiẽtem:ſed retro vertit iter:vt hiſpanos pœnoſq; domaret :erexitq; tropheum in pyreneo iugo cum titulo quem in clypeo ſcripſerat. Scipio dicat marti ſpolium aſdrubalis .Vir.de ænea : & rem carmine ſigno.æneas hæc de danais victoribus arma.Certior:q̃ aſdrubal qui fugiebat & ſyluarum auxilio ſe tutabatur. Interea : dum Scipio flexit iter retro aſdrubal pecunijs animos gallorum ad bella ſollicitauit. Bebricia aula:pyrenea.Bebryx fuit parer pyrenes vt dictum eſt & tenuit illos montes. Largus:nõ parcens pecunijs in emẽdis militibus.Prodigere:effundere.Præmiſſa:nam p̃miſerat pecuniæ magnã vi:& elephantos aſdrubal. Animos audaciam Aſdrubalis. Metalliferis.hiſpania aurifera.de metallis hiſpanis dictum eſt.Longo diſcrimine : belllo. Hinc. propter hanc pecuniæ vim. Venales:quoniam pecunia alliciebant &facti ſunt aſdrubalis ſtipendiarij.Pigerrimus vndæ:quoniam leniter fluit arar. ſupradixit:auget opes ſtanti ſimilis.de rhodano : & arari loquẽs.Affecta:finita & iã ineũte vere.affecta ꝓprie vt ſcribit gellius dicebantur ea quę non ad finem ipſum ſed proxima fini progreſſa deducta ve erant.Quos roma inquit·verba aſdrubalis mirãtis Romam non eſſe iam ſuperatam ab Annibale qui alpium tantam molem trãſcenderat : precaturq; vt Annibal ſit incolumis tanta virtute prędıtus. Læuus.iniquus nobis & ſiniſter· Vſque ad ſydera.ideſt ſuperaſſe alpes ad cælum erectas. Primordia belli.aduentum ipſius Annibalis. Italo ſanguine : quoniam cæſi fuerant Scipiones in hiſpania ſuperatiq; exercitus:&in italia magnas clades ediderat Annibal M.Liuio Salinatore.C.Appio Claudio Nerone conſ.Aſdrubal in italiam irrupit. Admœnia.romana ſcilicet vt fecerat Annibal. Spicula.miſſa ab Annibale& ſuis :cum fuit ad portam collinam.Eliſeis.punicis. His ſuper.vltra querelas & trepidationem romanorum ipſa italia queſta eſt ſe a pœnis lacerari :& queritur de ſuperis:quos ait eſſe ingratos cum ipſa gremio ſuo ſaturnum profugus exceperit regnumq; de

Plus vlla partum prædę.tenuitq; moratas
A cede:vt libycus ductor prouiderat:iras.
Fluminei veluti deprenſos gurgitis vndis
Auulſa parte inguinibus cauſaq; pericli
Enatat intento prædę fiber auius hoſte
Impiger occultis pœnꝰ poſtq̃ additur vmbris
Saxoſæ fidens ſiluę:maiora petuntur
Rurſus bella retro:& ſuperari certior hoſtis
Pyrenes tumulo clypeum cum carmine figũt
Aſdrubalis ſpolium gradiuo ſcipio victor.
Terrore interea poſito tranſardua montis
Bebrycia populos armabat pœnus in aula:
Mercandi dextra largus belloq; parata
Prodigere in bellum facilis pręmiſſa:feroces
Augebant animos argenti pondera & auri:
Parta metalliferis longo diſcrimine terris.
Hic noua cõplerũt haud tardo milite caſtra:
Venales animæ rhodani:qui gurgite gaudẽt
Quoq; ſerpit arar ꝑ rura pigerrimus vndę
Iamq; hyeme affecta miteſcerẽ cœperat ãnus
Inde iter ingrediens rapidũ ꝑ celtica rura
Miratur domitas alpes:ac peruia montis
Ardua:& herculeę quęrit veſtigia plantę.
Germaniq; vias diuinis comparat auſis.
Vt vero ventum in culmen:caſtriſq; reſedit
Annibalis:quos roma ĩquit quos altius oro
Attolit muros? qui poſt hęc mœnia fratri
Victa meo ſtent incolumes?ſit glã dextrę
Fœlix tãta precor:neue vſq; ad ſydera adiſſe
Inuideat lęuus nobis deus:agmine celſo
Inde alacer qua munitũ decliuis ab alto
Agger mõſtrat iter ꝑperatis deuolat armis.
Non tanto ſtrepuere metu primordia belli.
Nũc geminũ hãnibalẽ:nũc iactant bina coire
Hinc atq; hinc caſtra:& paſtos ꝑ ꝓſpera bella
Sanguie ductores italo coniũgere martem:
Et duplicare acies:vẽturũ ad mœnia curſu
Hoſtẽ præcipiti:& viſurũ hęrentia portę
Spicula eliſeis nuper contorta lacertis.
His ſuper infrẽdẽs ſic ſecũ œnotria tellus.
Tãto ne heu ſuperi ſpernor cõtẽpta furore

Sidoniæ gentis:quæ quõdam ſceptra timentẽ
Nati ſaturnum noſtris conſidere in oris
Et regnare dedit:decia iam hęc vertitur æſtas
Ex quo proterimur:iuuenis cui ſola ſuperſũt
In ſuperos bella:extremo de littore rapta
Intulit arma mihi: temeratiſq; alpibus ardẽs
In noſtros deſcẽdit agros:quot corpora texi
Cæſorũ ſtratis totiens deformis alumnis:
Nulla mihi floret bacis fœlicibus arbor.
Immatura ſeges rapido ſucciditur enſe.
Culmia villarũ noſtrum delapſa feruntur
In gremiũ.fœdantq; ſuis mea regna ruinis.
Nũc etiã vaſtis qui nunc ſeſe intulit oris
Perpetiar miſeras quærentẽ exurere belli
Reliquias:tũ me ſcidat vagus afer aratro:
Et libys auſoniis commẽdet ſemina ſulcis.
Ni cũcta exultant quę latis agmina campis.
Vno condiderim tumulo:dum talia verſat
Et thalamos clauſit nox atra hoimq; deumq;
Tendit amyclei præceps ad caſtra nepotis.
Is tum lucanis cohibentem finibus arma
Pœnũ:vicini ſeruabat ceſpite valli.
Hic iuuenẽ aggreditur latiæ telluris imago.
Clauſarũ decus:atq; erepto maxima romæ
Spes nero marcello rũpe:atq; expelle quietẽ
Magnũ aliquid tibi:ſi patrię vis addere fatis:
Audẽdũ ẽ:qđ depulſo quoq; mœnib⁹ hoſte
Victores feciſſe tremãt:fulgentibus armis
Pœnus inundauit campos:qua ſena relictũ
Gallorum a populis ſeruat per ſęcula nomẽ:
Ni ꝓpe alipedes rapis ad certamia turmas
Serus deletæ poſt auxiliabere romæ
Surge age fer greſſ⁹:patulos regiõe metauri
Dãnaui tumulis pœnoꝝ atq; oſſibus agros.
His dictis abit:atq; abſcedẽs viſa pauentem
Attrahere:& factis turmas ꝓpellere portis
Rũpit flammato turbatus corde ſoporem:
Ac ſuplex geminas tẽdẽs ad ſydera palmas
Tellurẽ noctẽq; & cęlo ſparſa precatur
Aſtra:ducẽq; vię tacito ſub lumie phœbẽ.
Inde legit dignas tãtą ad conamina dextras.

derit. Oenotria. itala. Iuuenis. Annibal. Extremo.hiſpano :& occiduo. Bacis. fructibus. quoniam cæſæ erant arbores. Villarum.domorum quæ ſunt in agris:& ruunt. Vaſtis oris depopulatæ: deſolatæq; italiæ. Vagus inſtabilis: & hoc ꝓpter numidas.omnia inquit ſupradicta mihi accedent niſi ego vno ſepulchro condidero omnis pœnos qui nunc arma in italiam moliuntur : & ſic portendit cladem aſdrubalis & ſuorum. Verſat. loquitur ſecum italia. Thalamos.quoniam quieſcunt animata noctu adiuit imago italiæ claudium Neronem conſulem dormientem qui iam bis vicerat Annibalem :& in apuliam inſequutus erat : ille metapontum aufugit:& hic veſtigia premebat ſequendo. Amyclei nepotis. Claudii Neronis qui originem a clauſo Sabino de quo dictum eſt habebat.amyclei dicit:quoniam lacedæmonii mixti fuerunt cum Sabinis. Amyclę oppidum prope ſpartem in laconia. Clauſorum decus.oratio imaginis italiæ ad claudium Neronem.clauſii prius inde claudii dicti ſunt.Erepto.cæſo.Si vis addere fatis patriæ. ſi vis vt patria ſit icolumis: & libera. Quod depulſo.ſeſus eſt:audendum id tibi eſt quod poſtea victor miraberis animo volutans tantæ rei euẽtum ſi res ad votum non ſucceſſiſſet. Fulgentibus armis. narrat aſdrubalis aduentum in italiam. Inde docet quid ſit agendum ſuadens ab vtili.Inundauit impleuit. Sena.oppidum in agro piceno nunc dicitur ſenogallia nomen habuit a gallis ſenonibus. Ni propere ꝓponit periculum & ſimul oſtendit ab vtili non eſſe cunctandum. ne patria ruat quæ cæteris rebus bono ciui debet eſſe antiquior. Metauri. fluuii de quo dictum eſt ad metaurum cecidit aſdrubal. Tumulis.ſepulchris carthaginenſium. Pauentẽ. Neronem timentem iuſſa: & educere milites e caſtris vt properaret in galliam ciſalpinam. timebat enim ne Annibal caſtra iuaderet :aliqui codices habent viſa : vt ſit.viſa eſt ipſa imago attrahere pauentem Neronem : & propellere turmas ex apertis caſtris. Phœben. lunam. Tacito lumine: Vir.Tacitæ per amica ſilentia lunæ. Inde legit.Nero ex omni exercitu ciuium ſociorũq; quod roboris erat delegit.vi.milia peditum & mille equites:pronũciatq; ſe velle occupare in Lucanis proximam vrbem vt ad iter pręſto parati eſſent:relicto. Qu. Caſſio ad cuſtodiam caſtrorum profectus noctu flexit in picenum ꝑmiſſis qui per agrum larinates. marrucinum frentanum & pretutianum neceſſaria pararent. Marrucini erant duri bello frentani conſtantes. Prætutia vero vitifera. Superi põti.maris adriaci.Achemenio. parthico de achẽ

menijs dictum eſt. Ancipites.dubij.poſitum eſt inquit o milites in veſtra celeritate an roma ſtet incolumis an pereat. Acer ductor.concitatus.Nero vtebatur hoc genere exhortationis præcedere ſcilicet currendo & milites ducem ſequebantur·Augent.erigunt in ſpem : & dant illi animos cum eum ſtudioſe ſequerentur. At Roma aduerſi.deſcribit trepidationem romanorum de profectione Claudij Neronis cuius audacia habitura erat famam ex euētu:Romæ militum fuit terroris ac tumultus cum alatum eſt Neronem relictis caſtris contendiſſe in galliam terrebat etiam Romanos q; ſint auſpicijs tantam rem inchoaſſet. Vno vulnere. morte Claudij Neronis & ſi Annibal caſtra oppugnaret abſente conſule:nam exercitu amiſſo nulla erat ſpes ſalutis exhauſta Roma & deficientib⁹ ſocijs. Iam rurſus.poſtq̄ Annibal dicebant cognouerit diſceſſum Neronis : veniet rurſus ad portas vrbis. Deuia.remota : & longinqua a ſuo vallo ideſt caſtris.Superbo fratri. Annibali dicebant veniſſe aſdrubalem in italiam vt certaret cum fratre cui nam deberetur gloria Romę deletę.Fremit.cum fremitu & timore dicit. Amens.territus. Sub vno corde. vna ſententia.omnes quippe idem ſentiebant : erigebant tamen contra aduerſa vt romanos decebat : & conſultabant qua ratione fortunæ vrgentis tela declinarent. Seruitio.ſeruituti quæ videbatur imminere. Iniquos.ſiniſtros. Noctis opacæ. noctu caſtra Liuij Nero ingreſſus eſt: ne aſdrubal ſentiret:&teſſera data eſt a Liuio per caſtra vt tribunus tribunum : centurio centurionem : eques equites: pedes peditem acciperet:caſtra Liuij ſalinatoris a caſtris aſdrubalis quingentis paſſibus diſtabāt. Belligeris quondam.deſcribit mores & ſtudia Liuij ſalinatoris qui multis annis ante ex conſulatu populi romani iudicio dānatus fuerat : quod adeo ægre tulit vt & rus migraret & per multos annos:& omni cœtu careret hominum.octauo poſt damnationem anno.M.Claudius marcellus:&.M.Valeri⁹Leuinus conſules reuocarunt ipſum in vrbem : ſed erat veſte obſoleta capilloq; &barba prolixa:p̄ſe ferens in vultu habituq; inſignem memoriā ignominiæ apertæ.L.Veturius&.P.Licinius cēſores eum tondere:ac ſqualorem deponere : & in ſenatu venire fungiq; alijs publicis muneribus coegerunt. Scitus. peritus in re militari. Donauerat etiam patriæ.depoſuerat iram pro pter vtilitatem patriæ:cui ſuccenſere bono ciui non licet. At non aſdrubalem.aſdrubal autore Liuio prouectus ante ſigna cum paucis equitibus ſcuta hoſtium notauit quę ante nōviderat: & ſtrigoſiores equos. multitudo quoq; maior

Quaq; iacet ſuperi larinas accola ponti
Qua duri bello gens marrucina:fidemq;
Exuere indocilis ſocijs frentanus in armis
Tum qua vitiferos domitat prętutia pubes
Læta laboris agros & pēna & fulmie & ūdis
Hybernis:& achemenio velocior arcu
Euolat:hortator ſibi qſq;:age:perge:ſalutē
Auſoniæ ancipites ſu pi & ſtet roma cadat ne
Inpedibus poſuere tuis:clamantq; ruuntq;
Hortādi genus acer habet pręcedere ductor
Illum augēt curſus adniſi æquare ſequendo.
Atq; indefeſſi noctemq; diemq; feruntur.
Ac roma aduerſi tantum mala gliſcere belli
Accipiens trepidare metu:nimiūq; neronem
Speraui ſſe queri: atq; vno ſibi vulnere poſſe
Auferri reſtātē animam:non arma nec aurū
Nec pubē:nec quē fūdant ſupereſſe cruorē
Scilicet aſdrubalē inuadāt:ad prælia ſoli
Hānibali ſatis eſſe nequit.iā rurſus vbi arma
Auertiſſe ſuo cognorit deuia vallo:
Hęſurum portis pœnū:veniſſe ſuperbo
Qui fratri certet:cui maxima gloria cedat
Vrbis deletæ:fremit amens corde ſub vno
Ordo patrū:ac magno iterea meditatur amorē
Seruādi decoris quonam ſe fine minanti
Seruitio eripiat:diuoſq; euadat iniquos.
Hos inter gemitus obſcuro noctis opacę
Succedit caſtris nero quæ coniuncta feroci
Liuius aſdrubali vallo cuſtode tenebat.
Belligeris quondā ſcituſq; accendere martē
Floruerat primo clarus pugnator in ęuo.
Mox falſo læſus non æqui crimine vulgi
Secretus ruri triſtes abſconderat annos.
Sed poſtq̄ grauior moles terrorq; periclo
Poſcebat propiore virum:reuocatus ad arma
Tot cæſis ducibus patrię deuouerat iram.
At non aſdrubalē fraudes latuere recentum
Armorum:quāq̄ tenebris nox texerat aſtus.
Pulueris in clypeis veſtigia viſa monebant.
Et propere ſignū ad curſus ſonipeſq; viriq;
Subſtricti corpus:bis clarum buccina ſignū.

Preterea gemino prodebāt iuncta magiſtro
Caſtra regi: verum fratri ſi vita ſuperſit:
Qui tandē licitum ſocias coniūgere vires
Cōſulibus:ſed enim ſolū dū vera pateſcant
Cunctandi reſtare dolum:martēꝙ trahendi
Nec conſulta fugæ ſegni formidine differt.
Nox ſomni genitrix mortalia pectora curis
Purgarat:tenebræꝙ horrenda ſilētia alebāt.
Erupit ſuſpenſa ferens veſtigia caſtris.
Et mutata elabi tacito iubet agmina paſſu.
Illumen nacti per rura tacentia noctem:
Accelerant:vitāt ſocios:ſed percita falli
Sub tanto motu tellus nequit.implicat actas
Cæco errore vias:vmbriſꝙ ferentibus arcto
Circūagit ſpatio ſua per veſtigia ductos.
Nam qua curuatas ſinuatis flexibus amnis
Obliquat ripas:refluoꝙ per aſpera lapſu
In ſeſe redit:ac caſſo ducente labore:
Exiguū inuoluūt fruſtratis greſſibus orbē.
Inꝙ errore viæ tenebraꝝ munus ademptū
Lux vrget:panditꝙ fugā:ruit acer apertis
Turbo equitū portis:atꝙ omnis ferrea late
Tēpeſtas operit capos:nōdū arma manuſꝙ
Permixtæ:iam tela bibunt permiſſa cruorē.
Hinc iuſſę pœnū fugientem ſiſtere pennæ
Dicteæ volitant:hinc lancea turbine nigro
Fert lœtū cuicūꝙ viro quē prēdidit ictus:
Deponunt habitus curam.trepidiſꝙ coactas
Conſiſtunt acies:& ſpes ad prælia vertunt.
Ipſe inter medios.nam rerū dura videbat
Sidonius ductor:tergo ſublimis ab alto
Quadrupedantis equi tēdēs voces manuſꝙ
Per decora extremo vobis quæſita ſub axe.
Per fratris laudes oro veniſſe probemus
Germanum annibalis:latio fortuna laborat
Aduerſis documēta dare:atꝙ oſtēdeř quātꝰ
Verterit ī rutulos domitor telluris iberæ
Suetus ad herculeas miles bellare columnas.
Forſitan & pugnas veniet germanus ī ipſas.
Digna viro digna obteſtor ſpectacula pleno
Corporibus properate ſolo quicūꝙ timeri

ſolita viſa eſt: ſuſpicatus id quod erat receptuſ cecinit. Inde fugere tētauit. & via eluſus pugnādo cecidit. Aſtus. ipſius neronis noctu igrediētis caſtra collegæ. Subſtricti corpus. i. ipſi equi ſtrigoſi ideſt propter laborem anhelantes. & ſtricta habentes ilia. Strigoſus īquit nonius apd veteres morbus dicebatur iumentoruꝫ qui corpora aſtringat: aut fame aut alia vitiȷ cauſa quaſi ſtringoſus: monebant ergo aſdrubalem veſtigia pulueris viſa in clypeis & equi ſubſtricti corpus: quod erat ſignum ad curſus propere. oſtendebant equi ſtrigoſi & viri curſum quo illuc cōtenderāt. milites quippe ſalinatoris erant in caſtris. aliunde veniſſe putauit equos ſtrigoſiores ſolito. Bis: quoniam vtriuſꝙ conſulis tuba audita eſt: & ideo creuiſſe exercitum ſuſpicatus ē. Prodebant: indicabant. Præterea. vltra ſigna equorum & hominuꝫ quos labor attriuerat ipſa tuba indicauit. Regi. i. gubernari caſtra. Gemino magiſtro. duobus rectoribus & conſulibꝰ. retulere exploratores inquit Liuius duplex ſignum in conſularibus caſtris ceciniſſe: quod ſignum erat duos eſſe conſules. Verum fratri. dicebat aſdrubal ſi viuit frater Annibal quo nā modo alter conſul ab eo diſceſſit. Qui. i. quomodo licuit conſulibus ſe coniungere vnde cūctandum eſſe dicebat donec veritas pateret.

Nec conſulta fugæ. his anxius curis aſdrubal inquit Liuius extictis ignibus vigilia prima dato ſigno vt taciti vaſa colligerēt ſigna efferri iuſſit & per tortuoſi amnis ſinus flexuſꝙ cum errore ſe reuoluens non multum ꝓceſſit: eū Claudius Nero aſſequutus eſt: & cato qui erat prætor in caſtris cum leui armatura. Erupit. aſdrubal e caſtris. Suſpenſa veſtigia. exprimit habitum clam fugientis veſtigia quippe ſuſpēdūt ne ſtrepitum faciant. Muta: ſine clamore: vt diſceſſum non intelligerent hoſtes. Elabi. egredi cito paſſu. Illumen. obſcuram ſine lumīe. illumis nox obſcura: cum luna non lucet. Vitāt ſocios. Agmen inquit Liui. pœnorum primo ꝑ agros palatur: feſſiꝙ aliquot ſomno ac vigiliȷs ſternunt corpora paſſim. atꝙ infrequentia relinquunt ſigna. Percita. percuſſa fugientium ictibus. Nequit falli. non poteſt decipi a pœnis: immo ipſa tellus & fluminis anfractus eos deluſerunt. Implicat actas: docet quomō aſdrubal per noctem via eluſus reuertebatur vnde diſceſſerat. Implicat. inuoluit. Actas quas iam ꝑfecerant curſu iterum repetebant. errabant enī noctu: & eodem reuertebantur. Cæco. nocturno. Circumagit. ducit circum: & implicat errore viæ. Ferentibus. ducentibus eos per tortuoſas ripas fluminis. Arcto. anguſto: quoniam non elōgabantur: ſed reuertebantur eodem. Amnis

metaurus. Exiguum orbem. breue ſpatiū : qm̄
parum procedebant ſequentes flexus ripę. Tur
bo.agmen inſtar turbinis. Portis caſtrorum.ſ.
Tempeſtas.ipſi milites tanq̄ tempeſtas. Pennæ
dictææ.ſagittæ cretenſes. Curam abitus.aſdru
bal poſtq̄ pugnandumvidit depoſita omni cura
fugiendi aciem inſtruxit. Rerum dura pericu
lum & difficultatem. Per decora extremo. ora-
tio aſdrubalis ad ſuos milites quos hortatur ad
operam nauādam cum totvictoriis in hiſpania
claruerint:obteſtatur ꝑ eos per laudem Anni-
balis:vt eis fratrem in italiam factisveniſſe oſtē
dant qui alpes tranſcendens oppoſitum agmē
romanorum profligauit.Decora glorias.Extre
mo axe.hiſpania quæ eſt ad occaſum ſolis ; vbi
vicerant duo fulmina belli Scipiones.Laborat.
nititur oſtendere romanis.qualesilli ſunt qui al
pes tranſcendūt. Aduerſis.calamitatibus totiēs
acceptis.Verterit.venerit.Iberæ.hiſpanæ Ple-
no ſole.ſtrato cadaueribus romanorum. Iacet
fratri.cæſus eſt a fratre annibale:& ſic trahit ro
manos in contemptū. Infracto æuo.valde debi
li ſenecta.Damnatum caput.ipſe Liui. ſalinator
quem prius romani damnauerant ob male rē
geſtā in cōſulatu.Sit pudor.pro puderet Clau
dius Nero ex alia parte ſuos hortabatur ſic cla
mat apud liuium.Quid ergo pręcipiti curſu tā
longum iter emenſi ſumus o milites? Cluſiſſe.
finiſſe.locus eſt ab vtili:inde proponit gloriam
quā ex victoria cōſequuturi ſūt. Pedibus.celeri
curſu ex appulia.vnde huc cōtēdimus.Dextra.
viribus & pugna. Temere.imprudēter:& locus
eſt ab honeſto. Adducto robore:delectis militi
bus ex omni numero. Factum.noſtram profe-
ctionem ex caſtris & iter ꝑperatum. Huc iuue-
nes. verba Liuii hortātis ſuo exemplo iuuenes
ad operam patriæ nauandam:Præcludite.clau
dite alpes cadaueribus hoſtiū qui nimius in ita
liam graſſant.Patulas .apertas. Fulmen cartha
ginis.quo vtitur cartago tanq̄ fulmie.Quis de⁹
ſi veniet Annibal inq̄t etiā deus non poſſet nos
a morte liberare:locus eſt ab vtili.Sācit.firmat.
Obtectus. habens tectam canitiem galea Rho
dani iuuētus.comati galli.Nabis erat ſacerdos
iouis Ammonis. Secur⁹ fati.nō timens mortē.
Vano.mendaci.Cerula.viridis & cærulei colo-
ris. Ardebat.radiabat. Gemma garamātide.de
hac gemma loquitur ſolinus dicēs illic & lapis
legitur Ammonisvocant cornu.nam ita tortuo
ſus eſt & inflexus:vt effigiem reddat cornu arie
tis fulgore aureo.iō dicit poeta ardebat:hoc iō
finxit : quoniā Nabis erat Ammonis ſacerdos:
qui etiam in caſſide habebat effigiem iouis cor
nigeri. Inſula depēdēs. ī humeris.ſ.vt nūc ſūt mi
thrę epiſcopoꝝ hn̄tes ſtolas ex hūero pēdētes.

Dux bello poterat fratri:iacet vnica nūc ſpes
Et pœnæ e latebris infracto liuius æuo
Damnatū offertur vobis caput:ite agite oro
Sternite ductorem:cū quo concurrere fratri
Sit pudor:& turpis finē donate ſenectæ.
At contra nero:quid ceſſas clauſiſſe labores
Ingētis belli? pedibus tibi gloria miles
Parta igēs:nūc accumula cœpta ardua dextra
Heu temere abducto rupiſti robore caſtra:
Ni factum abſoluitvictoria præripe laudem.
Aduentu cecidiſſe tuo memorabitur horis.
Parte alia inſignis nudatis caſſide canis
Liuius huc iuuenes huc me ſpectate ruentem
Inpugnas: quantūque meus patefecerit ēſis:
Tantū intrate loci:& tādē præcludite ferro.
Iam nimiū patulas pœnis graſſantibus alpes
Quod ni veloci proſternimus agmina marte:
Et fulmen ſubitū carthaginis annibal adſit:
Quis deus īfernis quēq̄ nr̄m eximatvmbris?
Hinc galea capite accepta:dicta horrida ferro
Sancit:& obtectus ſeniū fera prælia miſcet.
Illum per cuneos & per denſiſſima campi
Corpora tot dentem læto quot ſpicula torſit
Turbati fugere macę.fugere feroces
Autololes:rhodonique comas itōſa iuuētus.
Fatidicis nabis veniens ammonis harenis
Improba miſcebat ſecurus prælia fati.
Cæu tutāte deo:ac patriis ſpolia iproba terris
Fixurum vano tumidus promiſerat ore.
Ardebat gemma garamantide cæru la veſtis.
Vt cum ſparſa micant ſtellarum lumina cælo.
Et gēmis galeam clypeūque accenderat auro.
Caſſide cornigera dependens inſula ſacros
Præ ſe terrores:diuum que ferebat honorem
Arcus erat pharetręq; viro atq; icocta ceraſtis
Spicula:& armatus peragebat bella veneno.
Necnon cornipedis tergo de more repoſtus
Suſtentata genu per campū pondera conti
Sarmatici prona aduerſos vrgebat i hoſtes.
Tanto tranſfixum telo per membra ꝑ arma
Conſulis ante oculos magno clamore ſabellū

Aſportabat ouans:& ouans ammona canebat·
Non tulit hanc iram tantoſque in corde tumores
Barbarico ſenior.telumque intorſit:& vna
Prædam animamque ſimul victori victor ademit.
Aſtitit audito triſtis clamore ruinæ
Aſdrubal:& ceptantem atabum raptare pempto
Gemmiferi ſpolium cultus auroque rigentes
Exuuias iaculum a tergo perlibrat ad oſſa:
Iam correpta miſer geminis velamina palmis
Carpebat propere:& tepidos nudauerat artus:
Cõcidit:& ſacras veſtes:atque aurea fila
Reddidit exanimo ſpoliatum lapſus in hoſtem:
At canthus rutulum obtruncat:cui mille ſub altis
Lanigeræ balant ſtabulis:ipſe ocia molli
Exercens cura gelido nunc flumine ſoles
Frangebat nimios pecori:nunc lætus in vmbra
Tondebat niuæ ſplendentia vellera lanæ.
Aut pecus e paſtu cum ſeſe ad tecta referret:
Noſcentes matres ſpectabat ouilibus agnos.
Occubuit clypei tranſfixo proditus ære.
Et ſero ingemuit ſtabulis exiſſe paternis.
Acrius hoc italum pubes incurrit:& vrget:
Vt torrens:vt tempeſtas:vt flamma corruſci
Fulminis:vt boreã pontus fugit:vt caua currunt
Nubila:cum pelago cœlum permiſcuit eurus.
Proceræ ſtabant celtarum ſigna cohortes
Prima acies:hos impulſu cuneoque feroci
Laxat vi ſubita:& feſſos errore viarum:
Nec ſoli faciles longique laboris anhelos
Auertit patrius gentem pauor:addere tergo
Haſtas auſonius:teloque inſtare ſequaci.
Nec donare fugam:cadit vno vulnere tyrus
Non vno rhodanus:profligatumque ſagittæ
Lancea deturbat morinum:& iã iamque cadentem
Cedentem que vrget totas largitus habenas
Liuius acer equo:& turmis abeuntibus infert
Cornipedem:tunc auerſi turgentia colla
Dicidit enſe moſę:diſcuſſit pondere terram
Cum galea ex alto lapſum caput:ac recidentem
Turbatus rapuit ſonipes in prælia truncum.
Hic caro.nam medio vibrabat & ipſe tumultu:

Incocta ceraſtis. infecta veneno ceraſte ſerpentis. Conti ſarmaticum longum erat inſtar conti oblongo ferro. Prędam.ſabellum quem nabis aſportabat. Triſtis ruinę mortis illius ſacerdotis Gemmiferi cultus. veſtis gemmatæ. Rigentes.aſperas propter aurum intextum. Ad oſſa.ipſius atabi. Tepidos.recenter cęſos. Aurea fila.infulam Lapſus. cadens ſuper nabim a ſe ſpoliatũ

Inuicti phileni.aræ philenorũ erant in maiore ſyrti appellatæ a philenis fratribus:quem locus finem imperij verſus ægyptum habuere carthaginenſes. Inuicti fortes:quoniam pro patria mori voluerunt. illic enim vbi poſtea illorum honori aræ fuerunt erectæ viui obruti ſunt. cum carthaginenſes:& ſyrenaici de finibus agrorum certarent. Aere. clypeo. Proceræ.altę ſtaturæ. gallos oppoſuerat aſdrubal claudio Neroni. non tantum eis fidens: vt inquit Liuius:quantum ꝙ ab hoſte timeri eos credebat. galli primo impetu feroces ſunt inde pauent. vbi ad hos gallos cædes peruenit minimum certaminis fuit.pars magna ab ſignis aberat qui errauerant feſſi itinere:vigilijs.Laxat. aperit diſſipat

Nec ſoli faciles.non idonei ad tolerandos ſolis calores. nam:vt ſcribit.L.Florus cedunt ſolaribꝰ radijs & reſoluuntur vt glacies. Addere.addebat:Hic.tunc. Cato.prætor laudauit Liuium conſulem dicens ſi hic oppoſitus fuiſſet Annibali deſcendenti ex alpibus non eſſent cæſi tot imperatores & milites. Iuueni. Annibali.

Parui campi.martij in quo erant comitia:& hoc potiſſimum dicit propter varronem:qui cauſa fuit cladis cannenſis.hei mihi inquit quot dextras amiſimus propter malam electionem conſulum.
Ceſſauit.mortua eſt. Induerat pauor gallorum fugientium incuſſerat cæteris pauorem. Ruebat.fauebat iam romanis. Alas.pennas ſuas ad romanos. victoria ſemper alata fingitur. Cohibete fugas.verba Aſdrubalis ad ſuos:quibus deprimit Liuij ſenectam principium.origo. de belo dictum eſt ſupra. Gentes. hiſpanæ quas vici æquant me Annibali. Parce petitum. ideſt haſta Aſdrubalis parum nocuit Liuio conſuli. Perſtrinxit.vulnerauit. Vana. quoniam vulnus non alte inſederat. Rutuli .romani turbati ſunt conſulis vulnere. Conſul. Liuius increpabat futiles vires Aſdrubalis. Vana cornua.vanas acies hoſtiles. punicum vulnus inquit fœmineum eſt: & ideo hoſti oſtendite quale vulnus romanæ inferant manus Ripas. metauri repleti cadaueribus. Vt cum venatu. ſtragem æditam ad metaurum comparat feris a diana venatu cæſis. Dictynna.diana. Matri.latonę pindus eſt mons theſſaliæ. Menalus arcadiæ. Coryti. vt dictum eſt tegmina arcuum ſũt ex corio:&pro pharetris etiam vſurpantur: vt in hoc loco. Muſco lanugine illa viridi quæ naſcitur in locis humidis.

Si primas inquit bello cum amiſimus alpes
Hic iuueni oppoſitus tyrio foret:hei mihi quãta
Ceſſauit latio dextra:& quot funera pœnis
Donarunt parui ſuffragia triſtia campi
Iamque inclinabant acies:cunctiſque pauorem
Gallorum induerat pauor:& fortuna ruebat
Sidonia ad rutulos.victoria verterat alas.
Celſus ceu prima refloreſcente iuuenta
Ibat conſul ouans maior:maiorque videri
Ecce trahens ſecum canentem puluere turmam:
Ductor agenoreus ſubit:intorquenſque lacertis
Tela ſonat:cohibete fugam:cui cedimus hoſti.
Nonne pudet? conuerſa ſenex marcentibus armis
Agmina agit.nũc quæſo mihi nũc dextera in armis
Degenerat noſtrique piget? mihi belus auorum
Principium:mihi cognatum ſidonia dido
Nomen:et ante omnes bello numerandus amilcar
Eſt genitor.mihi cui cedunt monteſque lacuſque
Et campi atque amnes frater:me magna ſecundum
Carthago putat annibali:me betis in oris
Aequant germano paſſæ mea pręlia gentes.
Talia dum memorat medios ablatus in hoſtes
Vt noua conſpecti fulſerunt conſulis arma
Haſtam præpropero niſu iacit:illa pro oras
Aerati clypei & loricæ tegmine ſummo
Incidit haud fœlix humero:parceque petitum
Pręſtrinxit corpus:nec multo tincta cruore:
Vana ſed optanti promiſit gaudia pœno
Turbati rutuli confuſaque pectora viſu
Terrifico:tum increpitans conamina conſul
Fœmineis læſum vana inter cornua corpus
Vnguibus aut palmis credas puerilibus ictum
Ite docete viri romanæ vulnera fuerint
Quanta afferre manus:tum vero effunditur ingẽs
Telorum vis:& denſa ſol vincitur vmbra.
Iamque per extentos alterna ſtrage virorum
Corpora fuſa iacent campos:diuerſaque in vndam
Iunxerunt cumulos creſcente cadauera ripas.
Vt cum venatu ſaltus exercet opacos
Dictynna & lętę præbet ſpectacula matri:
Aut pindi nemora excutiens aut menala luſtrans

Omnis naiadum plenis comitata pharetris
Turba ruit:ſtridunt ſagittiferique coriti
Tum per ſaxa feræ perque ipſa cubilia fuſæ
Per valles fluuioſque atque antra virētia muſco
Multa ſtrage iacent:exultat vertice montis:
Et latam luſtrans oculis latonia prædam.
Audito ante alios ſenioris vulnere rumpit
Per medios nero ſæuus iter viſaque virorum
Aequali pugna:quid enī:quid deinde relictū eſt
Italię fatis? hunc ſi non vincitis hoſtem:
Annibalem vincetis ait:ruit ocius amens
In medios:tyriumque ducem iter pria fremētē
Agmina vt aſpexit:rabidi ceu belua ponti
Per longum ſterili ad paſtus iactata pfūdo
Cum procul in fluctu piſcem male ſaucia vidit:
Aeſtuat:& luſtrans nantē ſub gurgite prędam
Abſorbet late permixtum piſcibus æquor.
Non telo mora non dictis haud amplius īquit
Elabere mihi:non hic nemora auia fallent
pyrenes:nec promiſſis fruſtrabere vanis:
Vt quondam terra fallax deprenſus ibera
Euaſti:noſtram mæntito fœdere dextram.
Hæc nero:& intorquet iaculum:nec futilis ictus
Nam latere extremo cuſpis vibrata reſedit
Inuadit ſtricto ſuper hęc interritus enſe.
Collapſique premēs vmbonē tremētia mēbra
Siqua ſub extremo caſu mandata referri
Germano vis forte tuo portabimus inquit.
Contra ſidonius.læto non terreor vllo:
Vtere marte tuo:dum noſtris manibus adſit
Actutum vindex:mea ſi ſuprema referre
Fratri verba paras:mando capitolia victor
Exurat:cinerique iouis permiſceat oſſa
Et cineres noſtros:cupientem adnectere plura
Feruentem que ira martis tranſuerberat enſe:
Et rapit infidum victor caput:agmina fuſo
Sternuntur duce non vltra fidentia marti.
Iamque diem ſoliſque vices nox abſtulit atra
Cum vires parco victu:ſomnoque reducunt.
Ac nondum remeante die victricia ſigna
Qua ventum referunt clauſis formidine caſtris

Ceu belua pōti. Neronis auiditatem comparat balęnæ vorantis in mari piſces laxo hiatu. Male ſaucia. fame laborans. Aeſtuat. furit. Haud amplius inquit. verba Neronis ad Aſdrubalem non euades inquit nunc vt euaſiſti ī hiſpania victus a Scipione ad pyreneos montes:aut cum victus a romanis fœdere ſimulato euaſiſti. Nec futilis. non fuit vanus ictus Neronis. Siqua ſub extremo verba Neronis inſultantis aſdrubali proſtrato. Manibus. vmbris. Actutum. cito. Liuius ait. poſtremo cū aut dubie fortuna hoſtium eſſet ne ſupereſſet tanto exercitui ſuum nomen concitato equo ſe in cohortem romanā immiſit. ibi vt patre Amilcare & Annibalis fratre dignum erat pugnans cecidit. nunquam eo bello vna acie tantum hoſtiu; interfectum eſt. redditaq; æqua cannenſi clades vel ducis vel exercitus videbatur. Clauſis caſtris ſuis. quæ in lucania reliquerat. Nero vt ad caſtra redijt caput Aſdrubalis proijci ante hoſtium ſtationes iuſſit & vinctos aphros captiuos oſtendi:& duos ſolutos ire ad Annibalem; qui acta narrarent. Annibal tanto publico:priuatoq; ictus luctu agnoſcere ſe fortunam carthaginis dixit. caſtriſque inde motis in angulum italiæ abijt. Minuit ferendo. laus Annibalis a fortitudine. nam conſtans fuit in tanto dolore. nec eſt aliqua ægritudine conflictatus vt tantum imperatorem decebat. Vicitq; fortunam:quæ homines vincit niſi tota vincatur. Ferendo. patiendo forti animo. auferebat vim præſentibus malis Annibal robore animi ſubnixus: cum ſciret frangi aduerſis non eſſe clari imperatoris. explorant quippe aduerſa viros:vt ſupra cecinit poeta:& in aduerſis virtus cognoſcitur. Inferias. victimas & exequias.

Aduerſa. calamitatem & dolorem ex morte fratris. Quiete. ideſt quieſcendo:& non appetendo pugnam. Dubia certamina. dubiam fortunam & belli euentum. Excluſit. remouit quoniā in bruttios abijt.

¶PETRI Marſi interpretatio in ſextumdecimum volumen Syllij Italici.

BRuttia mœrẽtem:poſt cædem aſdrubalis Annibal in bruttios profectus bello abſtinebat:nec eum quieſcentẽ mœſtum & ſuſpirantẽ ſe ob inuidiã aduerſæ factionis vinci ꝓuocare romani tantũ in eo vim eſſe cenſebant q̃uis aduerſa fortuna laboraſſet: qui & ſi exercitum habebat coactuȝ ex colluuione tot gentium & tam diſpari cultu ritu & lingua.tamen tanta erat viri maieſtas vt ſeditio in caſtris laborantibus interdum cõmeatus inopia minime oriretur: dum hæc in italia agerentur Scipio in hiſpania ſecũdo marte pugnauit.pœnus tandẽ tota hiſpania ceſſit:Maſſiniſſa romanorũ amicitiã iniuit. Scipio & aſdrubal apud ſyphacem ſuſcepti amicitiã regis certatim petunt.redijt Scipio in hiſpaniam:&apud carthaginem patri.patruoq; funebres ludos celebrauit.inde romam reuerſus conſul cum craſſo pontifice maximo creatus eſt. deq; in aphricam traijciendo exercitu agit. Suoſq;.& mortem fratris. Septus. munitis caſtris ad ſecuritatem. Coquebat meditabatur animo. Abditus vt. Annibalem vltionem parantem comparat tauro qui cędit grege ac ſtabulis& in ſolitudine pugnam contra victorem meditatur. Auia remota. Hauſturus. conſumpturus italiam ſi a carthaginenſibus ſupplementuȝ habuiſſet. & ſi non obſtitiſſet alterius factionis inuidia.

Obtrectante. recuſante & prohibente mitti ſubſidia. Senio rerum.iam prælijs ſeneſcentibus& militia.quieſcebat enĩ in bruttijs Annibal

Tamẽ q̃uis vigor ille torpeſceret. Manu.pręteritis victorijs. Caput.ipſius Annibalis:cuiꝰ nomen ſat erat pro omnibus auxilijs:& ſua maieſtate milites in officio continuit. Gradu.in ordine ſine aliqua ſeditione aut iter ipſos :aut aduerſus ducem. Retuſis.fractis:& aduerſante fortuna. Nec vero.nunc ad hiſpanias tranſgreditur poeta: non ſolum inquit i italia mars fauebat romanis:ſed etiam in hiſpania. Phœnix carthaginenſis oriundus a phœnicia. Auriferis.hiſpanis vbi aurum foditur. Iam mago Anno nouus imperator cũ nouo exercitu magoni ſe coniunxerat quos ſcipio acie ſuperauit: duo aut amplius millia peditũ equitatuſq; omnis vis inito prælio cum magone effugerunt. Anno alter imperator viuus captus eſt. Mago ad gades profectus aſdrubali giſgonis filio ſe coniunxit. poeta canit magonem illico tranſmiſiſſe in libyam.

Tum nero procera ſublimia cuſpide portãs
Ora ducis cæſi:cannas penſauimus inquit
Annibal & trebiã & traſimeni littora tecũ
Fraterno capite.i.duplica nunc perfida bella
Et geminas arceſſe acies:hæc pręmia reſtant.
Qui tua trãſmiſſis optarint alpibus arma.
Cõpreſſis lachrymas pœnus:minuitq̃ ferẽdo
Conſtãter mala:& iferias in tempore dignas
Miſſurum fratri clauſo commurmurat ore.
Tum caſtris procul amotis aduerſa quiete
Diſſimulãs dubia excluſit certamina martis.

Liber ſextuſdecimus:

BRuttia moerentem caſus patriæque ſuoſque
Annibalẽ accepit telus:hic aggere ſeptus
In tempus poſita ad renouandum bella coquebat.
Abditus vt ſylua ſtabulis cum ceſſit ademptis
Amiſſo taurus regno gregis auia clauſo
Molitur ſaltu certamina:iamque feroci
Mugitu nemora exterret:perque ardua curſu
Saxa ruit:ſternit ſyluas:rupeſque laceſſit
Irato rapidus cornu:tremit omnis ab alto
Proſpectãs ſcopulo paſtor noua bella paratẽ:
Sed vigor hauſurus latium:ſi cętera martis
Adiumenta forent:praua obtrectãte ſuorum
Inuidia reuocare animos:agitare negata
Cogebatur ope:& ſenio torpeſcere rerum
Parta tamẽ formido manu:& tot cędibus olĩ
Quęſitus terror velut inuiolabile telis
Seruabãt:ſacrũq; caput proq;omnibus armis
Et caſtrorũ opibus:dextris querecẽtibus vnũ
Annibalis ſat nomen erat.tot diſſona lĩgua
Agmina barbarico tot diſcordantia ritu
Corda virũ manſere gradu:rebuſque retuſis
Fidas ductoris tenuit reuerentia mentes.
Nec vero auſonia tantum ſe lętus agebat
Dardanidis mauors.iam terra cedit ibera
Auriferis tandem phoenix depulſus ab aruis.

Iam mago exutus caſtris agitante pauore
In libyam propero tranſmiſit cærula velo.
Ecce aliud decus haud primo cōtēta fauore
Nutribat fortuna duci:nam concitus anno
Aduentabat agēs trepidātibus agmina cetris
Barbara:& īdigenas ferus raptabat iberos.
Non ars aut aſtus belli:vel dextera deerat
Si non ſcipiadæ concurreret agmina ductor
Magna adeo auſonius maiori mole ꝑmebat
Vt phœbe ſtellas: vt fratris lumina phœben
Exuperant:mō teſque atlas:vt flumia nilus:
Vt pater oceanus neptunia cærula vincit:
Vallantē caſtra obſcuro iā veſper olympo.
Fundere non æquā trepidāti cœperat vmbrā
Aggreditur latius rector ſubitoque tumultu
Ceduntur paſſim cœpti munimina valli
Imperfecta ſup cōtexere herbida lapſos
Pondera:& in tumuli cōceſſit ceſpes honorē.
Vix vni mens digna viro nouiſſe minores:
Quā deceat preciūq; operis ſit tradere famæ
Cantaber ingenio membrorū & mole timeri
Vel nudus telis poterat larus: hic fera gentis
More ſecurigera miſcebat prælia dextra:
Et quanquam fundi ſe circum pulſa videret
Agmina:deleta gentilis pube caterue
Cęſorū implebat ſolus loca. ſeu foret hoſtis
Cōminus:expleri gaudebat vulnere frontis
Aduerſę:ſeu lęua acies in bella vocaret
Obliquo telum reflexum marte rotabat.
At cum pone ferox auerſi in terga veniret
Victo nil trepidans retro iactare bipennem
Callebat:nulla belli non parte timendus.
Huic ducis inuicti germanus turbine vaſto
Scipio cōtorquēs haſtam cudone comantes
Diſiecit crines nanque altius acta cucurrit
Cuſpis.& elata procul eſt eiecta ſecuri.
At iuuenis cui telum ingens acceſſerat ira
Barbaricā aſſiliēs magno clamore bipennem
Incutit:intremuere acies ſonuitque perauras
Condere bellígero pulſati tegminis vmbo.
Haud īpune quidē:remeāsnā dextera abīctu

Ecce aliud decus. ſeparat poeta pugnam Scipionis cum annone. ſed Liuius coniungit. Decus.victoriam. Duci.Scipioni. Cetris clypei:& ſcutis. Liuius ait. Iam ferme omnibus ſcutatis celtiberorū interfectis. Crepitantibus.ſonantibus ſupra dixit. Ad numerus reſonas gaudentem plaudere cætras. Indigenas. illic genitos. Non ars aut aſtus·laudat annonē vt maior laus victori Scipioni accedat. Vt phœbe ſtellas comparatione magnitudinē Scipionis probat. Cærula.maria mediterranea: qbus pręeſt Neptunus. Oceanus autem ambit totam terram. Vallantē. Scipio aggreſſus eſt annonē migrantem caſtra. Non æquā.noxiā: quoniam non vidit hoſtes aduentare Aſdrubal. Herbida pōdera:ipſe ceſpites quos advallum muniendum potauerant contexere ipſos milites:& præbuerunt eis vicem ſepulchri. Lapſos milites proſtratos qui pondera herbida portabāt. Vix vni mēs digna viro: vix īter tot celtiberos fuit vnus quē deceat minores ideſt poſteros nouiſſe.ſ. ex carmine & hiſtoria.i.vix fuit vnus memoria dign⁹. Mens digna viro:robur animi quale decet virū habere. Sit precium operis.i.ſit operępreciū:& vtile poſteris ◌̄tare famæ: quoniam m⁹iores pręclara facta imitantur: ideo eſt operępreciū illa litteris mandare. Vnde dicit liuius in proemio ſuæ hiſtoriæ ad octauium auguſtum. vnde tibi tueæq; reipu.qđ imitere capias. Cantaber larus:hic eſt ille vnus memoria dignus. īgenio arte bellandi:& viribus corporis : geſtabat ſecurī de more cantabrorum. Gentilis:ex eadem gēte. Seu foret hoſtis : dexteritatem lari in prelio deſcribit poeta:qui ante retro:lęua ſiniſtra:& ol deniq; ex parte pugnās timēdus erat. Obliquo marte:leua pugna. Pone:poſt. Aduerſi:lari.germanus ducis. L.Scipio qui poſtea dict⁹ eſt aſiaticus ab aſia deuicta. Cudone:galea ex cudone ſeu codone ideſt pelle cruda.ſupra dixit.caput his condone ferino ſtat cautum Acta:impulſa ab ipſo laro : qui ſecuri haſtam Scipionis in altum egit. Telum ingens. quoniam ira ē magnum incitamētū ad res agendas: Vnde dicit Home.vires iniecit ira. Ira inquit ariſtoteles neceſſaria eſt:nec quicq̄ ſine illa expugnari poteſt niſi illa ipleat animum & ſpiritum accendat. Vtendum autem eſt illa non vt duce :ſed vt milite. Vmbo:Scipionis qui lauro manus abſcidit. Telo: ſecuri. Qui murus : larus tanq̄ murus & tutela ſuorum. Per medios annon: vituperatur annon a poeta: qui vt viueret hanc ignominiam captiuitatis paſſus eſt : potius debuit pugnando mori vt fecerat aſdrubal : & vt fortes & magnanimi faciunt imperatores. Scipio eū deriſit dicēs ſi eſtis ita faciles ad ſeruitu-

tem cui pugnatis:romanorum ē pugnare qui ſeruire neſciunt. Lucem:vitam. Heu dulcia lumina cæli:damnat poeta tantam vitæ cupiditatē: ꝓ qua turpitudo ſubiſ iterdū:cū magis hoiem deceat pro decoro ſeruādo mori q̄ viuere. Qui regna:imperiū orbis. Toga:romani togati & a romulo habentes originem. Quis quibus. Quirini:romuli bellicoſi. Seruitium: ſeruituri. Refertis:retractatis. Hæc inter:Scipio.L. Scipionem romam miſit cum annone & cæteris captiuis: cum audiuiſſet aduentare aſdrubalem vt ſe annoni coniungeret ad pugnam ſe expediuit. Immo ad certam victoriam videns hoſtes ad morteꝫ ruere Nil amplꝰ inquit:verba Scipionis ad ſuperos:ſatis inquit mihi dediſtis offerendo hoſtes. Victoria eſt in manu noſtra nil aliud optabam niſi poſſe congredi:compos voti: vt ad victoriam conſequendam adiuuetis non poſco. Profugus: hoſtis qui fugiebat. Furentes: vmbræ inquit patris & patrui vocant hoſtes furētes ad morteꝫ ꝓ inferijs. Modus finis belli hiſpani. Luſtra: Syluas & cubilia ferarum. Ad tarteſiacos portꝰ:aſdrubal nauibꝰ acceptis nec ꝓcul inde aberat mare noctu relicto exercitu gades ꝓfugit. Proximus i pugna:iā de maſiniſſa loquiſ ſed a Liuio diſſētit:q ſic ait. poſt fugaꝫ aſdrubalis ſcipio.x.millia peditū mille eqtes reliquit ſyllano ad caſtroꝝ obſidionem ipſe tarraconē redijt. poſt ꝓfectionē eiꝰ maſiniſſa cum ſyllano clā cōgreſſus vt ad noua cōſilia gētē quoq; ſuā obedientē haberet cū paucis popularibꝰ in aphricā traiecit. inde rediēs cū ſcipiōe cōgreſſꝰ amicitiā iiuit:data fide. poeta canit maſiniſſę reuerſo ex acie noctu arſiſſe capillos:quod ꝓdigiū mater iterpretata ſuaſit filio vt amicus populi ro. eēt. & ſic duraret eius capiti lumē & decꝰ. nā cōſtātiſſime ad vltimā ſenectā. fidem ſeruauit. Ductori:Aſdrubali.

Deciſa eſt gladio:ac dilecto immortua telo.
Qui poſtq̄ murus miſeris ruit:agmina concors
Auertit fuga confeſtim diſperſa per agros
Nec pugnæ ſpecies:ſed pœne triſtis imago
Illa erat:hinc tātū⁊cadentū:atq; inde ruentū.
Permedios annon palmas poſt terga reuinctus
Ecce trahebatur:lucemq; heu dulcia cœli
Lumina captiuus lucem inter vincla petebat:
Tum rector latius.tanta en qui regna repoſcant?
Quis cedat toga:& armiferi gens ſacra quirini?
Seruitio ſi tam faciles cur bella refertis?
Hęc inter celerare gradum coniungat vt arma
Aſdrubalem ignarum cladis prænuncius affert
Explorator eques:raptat dux obuia ſigna
At poſtq̄ optatam lętus contingere pugnam
Vidit &: ad lætum magno venientia curſu
Agmina:ſuſpiciens cælum nihil amplius inquit
Vos hodie poſco ſuperi protractus ad arma
Quod profugus ſatis eſt:in dextera cętera nobis
Vota viri rapite ite precor:vocat ecce furentes.
Hic pater hinc patruus gemia o mihi numia belli
Ducite:adeſte:ſequor digna ſpectabitis: haud me
Præſcia mens fallit veſtro iam nomine cedes
Nam quis erit tandem campis telluris iberæ
Bellandi modus:en vnquam lucebit in orbe
Ille dies:quo te armorum carthago meorum
Aſpiciam ſonitus admotaq; bella trementem
Dixerat: & raucus ſtridenti murmure clangor
Increpuit:tonuere feris clamoribus aſtra.
Concurrunt: quantumq; rapit violentia ponti
Et notus & boreas:& inexorabilis auſter.
Cū mergunt plenas tumefacta ſub æquora claſſes
Aut cum lętiferos accēdens ſyrius ignes
Torret anhelantem ſæuis ardoribus orbem
Tantum acies hominumq; ferox diſcordia ferro
Demetit:haud vllus terrarum ęquarit hiatus
Pugnarum damna:aut ſtrages per inhoſpita luſtra
Vnquā tot dederit rabies horrenda ferarum
Iam campi valleſq; madent hebetataq; tela
Et libys occubuere:& amantes martis iberi.
Stat tamen vna loco perfoſſis debilis armis:

Luctaturq; acies:qua concutit aſdrubal haſtam.
Nec finem daret ille dies animoſaq; virtus.
Ni prelapſa foret loricæ tegmine arundo:
Et parco ſummum violaſſet pondere corpus:
Suaſiſſetq; fugam:rapido certamina linquit
In latebras euectus equo:noctiſq; per vmbram
At tartheſſiacos tendit per littora portus.
Proximus in pugna ductori marte manuque
Regnator nomadum fuerat:mox fœdere longo
Cultuq; æneadum nomen maſiniſſa ſuperbum.
Huic feſſo quos dura fuga & nox ſuaſerat atra
Carpenti ſomnos ſubitus rutilante coruſcum
Vertice fulſit apex: criſpamq; inuoluere viſa eſt
Mitis flamma comam:atq; hirta ſe ſpargere frōte
Concurrunt famuli:& ſerpentes pectora circum
Feſtinant gelidis reſtinguer̄ fontibus ignes.
At grandęua deum pręnoſcens omnia mater
Sic ſic cælicolæ portentaq; veſtra ſecundi
Condite ait:duret capiti per ſæcula lumen.
Ne vero ne nate deum tu læta paueſce
Prodigia:aut ſacras metue iter tempora flammas.
Hic tibi dardanię promittit fœdera gentis:
Hic tibi regna dabit regnis maiora paternis
Ignis:& adiunget latiis tua nomina fatis
Sic vates:iuueniſq; animum tam clara mouebant
Monſtra:nec apœnis vlli virtutis honores:
Annibal ipſe etiam iam iamq; modeſtior armis.
Aurora obſcuri tergebat nubila cęli:
Vixq; atlantiadum rubefecerat ora ſororum:
Tendit in auſonios:& adhuc hoſtilia caſtra.
Atq; vbi ſe vallo intulerat:ductorq; benigno
Accepit latius vultu:rex talibus infit
Cæleſtum monita & ſacræ reſponſa parentis.
Diiſq; tua o rutulum rector gratiſſima virtus
Auulſum tyriis huc me duxere volentem:
Si tibi non ſegnes tua contra fulmina ſępe
Viſi ſtare ſumus dignam te nate tonantis
Afferimus dextram:nec nos aut vana ſubegit
Incertę mentis leuitas.& mobile pectus
Aut ſpes & læti ſectamur pręmia martis.
Perfidiam fugio:& periuram ab origine gentem:

Nomadum :maſiniſſa rex numidarum. Superbum:nobile ſeruata fide populo romano. Mitis: non adurēs. Serpentes:diſcurrentes. Omnia:prodigia. Sic ſic.verba fatidicæ matris maſiniſſæ. Regna maiora:nam ſublato ſyphace regnum eius conceſſum eſt a ſenatu maſiniſſæ. Latiis fatis: fortunæ romani imperii:quoniā appellatus eſt maſiniſſa ſocius & amicus populi .ro. Iuueniſq; animum:hæc tria mouerunt animū maſiniſſæ ad ineundam cum romanis amicitiam.clara prodigia inde q; ſibi carthaginēſibus meriti honores habiti non fuerant. deniq; q̄ a Annibal non videbatur amplius fœlici marte vti.immo imminui in dies famam eius & vires. Modeſtior : minoris famæ ac nominis in re militari. modeſtus a modico dicitur. Sororum: vergiliarum quę dicūtur atlantides filiæ athlantis &.vii. fuerunt. dicūturq; pleiades a matre: & a fratre hiades:illuſceſcente inquit aurora:& vix ſole irradiante cacumina montis atlantis qui propter ſuam altitudinem ab indigenis colūna cęli appellatur:profectus eſt maſiniſſa ad ſcipionem. Heſperides etiam quæ tres fuerunt filię atlantis habitę ſunt :quæ illic habebant hortos: Cæleſtum monita : oratio maſiniſſæ ad ſcipionem. Tua fulmina :ferociā bellicā:& ingētē virtutē,& fulmen dixit:quoniā Scipio habebatur filius iouis tonantis: Dextram : noſtram dignam te o Scipio : quoniam non erat degener in bello maſiniſſa : aut indecorus ſcipioni. Perfidiam:ſcilicet carthaginēſium. metis .i.cū perueneris ad finem hiſpaniæ. columnaſq; herculis vna mecum inuade carthaginem :quæ eſt parens:& origo huius belli. Quādo :quoniam viciſti omnem hiſpaniam. Ille:Annibal. Si pulchra tibi : verba ſcipionis ad maſiniſſam.ſi iquit videmur tibi clari preſtantia rei militaris: clariores tamen ſumus fide.

Bilingues:fallaces perfidos. Ci-
tiuſq; vel armis: citius inquit ſu-
perabor bello q̄ officio ideſt non
ero ingratus. Iuueni:maſiniſſæ.
natus erat maſiniſſa annis .xxiij
Cornipedem ſtratum: ornatum
purpura. Animum :audaciam
ipſius equi. Maſſylis regnator
erat:ſcipio potius omni hiſpania
conciliādis regibus animum ap
plicat .C. Lælium ad ſyphacem
miſit autore Liuio maſſylis im-
perantem quæ gens finitima eſt
mauris contra hiſpaniam vbi eſt
noua carthago ſita:q̄uis cum car
thaginēſibus fœdus haberet:ac-
ceptis donis a.C.Lælio amicitiā
romanorum nō recuſauit : ſed cū
duce colloqui velle dixit. fide ac
cepta Lælius ad ſcipionem rediit
.L.Martio Tarracone.M. Sylla
no carthagine relictis cum dua
bus quinqueremibus comite Lę
lio ad ſyphacem trāſmiſit ſcipio
& eodem tempore aſdrubal ad-
uenit.& ambo a ſyphace accep-
ti benigne ſunt. Tethis.ideſt hi
qui habitāt ad oceanum.magnū
inquit liuius in omnia momen-
tum.ſyphax affectanti res aphri
cæ erat opulentiſſimus eius ter-
ræ bello iam expertus ipſos car-
taginēſes finibus etiam regni ap
te ad hiſpaniam poſitis quo fre-
to exiguo dirimuntur. Belua:
elephanti. Getulis ahenis:pur-
pura quæ apud getulos tingeba
tur.Fucaret:tingeret: Ahenis
caldariis. Capeſcit:meditatur.

Fugiens : quoniam pulſus e-
rat ex hiſpania a Scipione. Tota
mole :omni conatu Tanto hono
nore: q: duo clariſſimi duces ad
ſe venerint. Quam te darda-
nidæ:verba ſyphacis ad Scipio-
nem.Serena:lęta & iucunda.Sci
piadæ:ſcipionis patris tui.Reuo
cat;refert patrem ſcipionem.
Erythrea littora. gaditana. nam
gades erythrę etiam dicebantur
licet aliqui dicant erythram eſſe
inſulā poſt gades. Aeſtib9:motu
oceani de quo dictū ē.vicia : qm̄
betis erūpit i fretum gaditanum.

Et quando herculeis finiſti prælia metis
Hanc ipſam belli nobiſcum inuade parentem:
Ille tibi qui iam gemino laurentia luſtro
Poſſedit regna:& ſcalas ad mœnia romæ
Ad mouet:in libyam flammis ferroq; trahendus.
Sic nomadum ductor:tūc dextera ſcipio dextram
Amplexus.ſi pulchra tibi mauorte videtur:
Pulchrior eſt gens noſtra fide:dimitte bilingues
Ex animo ſocios.magna hinc te præmia claræ
Virtutis maſiniſſa manent:citiuſque vel armis
Quam stratę ſtudio vincetur ſcipio mentis
Cætera quę libyam portare incendia ſuades
Expediet tempus:nec enim ſunt talia rerum
Non meditata mihi:&mentem carthago fatigat:
Hinc iuueni dona inſignem velamine picto
Dat chlamydem:ſtratumq; oſtro:quē cœperat ipſe
Deiecto victor magone:animumq; probarat:
Cornipedem:cum qua diuum libabat ad aras
Aſdrubal ex auro pateram galeamq; comantem.
Exin firmato ſociali fœdere regis.
Vertendas agitat iam nunc carthaginis arces.
Maſſylis regnator erat ditiſſimus oris
Nec nudus virtute ſyphax:quo iura petebant
Innumeræ gentes extremaque littore tetys.
Multa viro terra ac ſonipes & belua terror
Bellorum nec non marti delecta iuuentus.
Nec foret aut ebore:aut ſolido qui vinceret auro:
Getulis ve magis fucaret vellus ahenis.
Has adiungere opes reputans:auiduſque laborem
Si vertat rex ad pœnos dare vela per altum
Imperat.atq; animo iam tū affrica bella capeſſit.
Verum vbi per ventum:& portus tenuere catinæ:
Iam trepida fugiens per proxima littora puppe
Aſdrubal afflictis aderat noua fœdera quęrens
Rebus:& ad tyrios maſſylia ſigna trahebat.
Audito pariter populorum in regna duorum
Aduenisse duces:qui tota mole laborent:
Diſceptentq; armis terrarum vter imperet orbi:
Celſus mente ſyphax acciri in tecta benigne
Imperat:& tanto regni ſe tollit honore.
Tum lętos voluens oculos aduerſa per ora:

Sic latium affatur iuuenem:ac prius incipit vltro
Quam te dardanidę pulcherrime mente ſerena
Accipio:intueorq; libens:quamq; ora recordor
Lætus ſcipiadæ:reuocat tua forma parentem.
Nam repeto herculeas erythrea ad littora gades
Cum ſtudio pelagi & ſpectandis æſtibus vnde
Veniſſem magnos vicina ad flumina betis.
Ductores miro quondam me cernere amore.
Tum mihi dona viri præda delecta tulere
Arma ſimul regnoq; meo.tum cognita primum
Cornipedum frena atq; arcus:qui cædere noſtra
Non norunt iacula:& veteris tribuere magiſtros
Militię:qui diſperſas ſine lege cateruas
Veſtro formarent ritu ad certamina martis.
Atq; ego cum noſtra in noſtris quæ copia regnis
Nunc auri ferrem:niuei nunc munera dentis.
Nil valui præcibus ſolos ſibi cœpit vterq;
Quos cohibebat ebur vaginę ſectilis enſes
Quare age lætus habe noſtros intrare penates
Ac mea quando habuit libycum fortuna per vndas
Ductorem facili quæ dicam vt percipe mente:
Et vos qui tyrię regitis carthaginis arces
Aſdrubal huc aures huc quæſo aduertite ſenſus.
Quanta per auſonios populos torrentibus armis
Tempeſtas ruat:& latio ſuprema minetur
Vtq; bibant tyrium bis quino ſæua per annos
Sicana nunc tellus:nunc littora ibera cruorem
Cui neſcire licet:quin ergo triſtia tandem
Conſidunt bella:& deponitis arma volentes
Tu libya tu te auſonia cohibere memento.
Haud deformis erit vobis ad fœdera verſis
Pacator mediuſq; ſyphax.ſubiungere plura
Non paſſus gentis morem arbitriumq; ſenatus
Scipio demonſtrat:nāque illum abſiſtere cœpti
Spe iubet.& patres docet hæc expendere ſolos
Suadendi modus hic:quodque eſt de parte diei
Exacti ſuper ad menſas & pocula vertunt.
Atq; epulis poſtq̄ finis dant corpora ſomno.
Et dura in noctem curarum vincula ſoluunt.
Iamq; nouum terris pariebat lumine primo
Egrediens aurora diem.ſtabuliſq; ſubibant

Frena.quoniam prius numidæ non vtebantur frenis : ſed virgula regebant equos vt dictum eſt. Magiſtro veteris militæ.M.Fabio:C.Sempronio conſſ.Numidiæ rex ſyphax cum res proſperę ſcipionum in hiſpania eſſēt amicus romanorum fit.tres ad eum milli centuriones legati :Vnum apud ſe orat remanere vt diſciplinam rei militatis romanorū rudibus numidis oſtēderet fide accepta.Qu.ſtatorius apud eū remanſit qui morem romanū in inſtruēdis peditibus primus barbaras illas gentes docuit. Numidæ quippe tātū eqtatu valebāt carthaginēſes cum galla fœdus pcuſſerunt qui filiū maſinuiā dedit natum annos.xvij.qui militauit in hiſpania :vſq; ad victoriā ſcipioniſcum quo fœdus percuſſit:& amicus romanorum factus eſt. Dentis:eboris ex dentib⁹elephantorū. Sectilis:diſtinctę ac elaboratę niueo ebore. Libycū ductorem aſdrubalē. Quarta p auſonios:cōmemorat calamitates in genere:Quas per tot ānos paſſi fuerant:& patiebantur romani:atq; carthaginenſes: vt ab vtili ambobus ducibus pacē ſuadeat.ſeq; mediū pollicetur: ſed Scipio id in ſe nō eē ſitum dixit ſed in poteſtate ſenatus. Vtq; bibant:hęc eſt calamitas carthaginenſium. Sicana tellus:quoniā victi fuerunt carthaginenſes in ſicilia. Ibera : hiſpana propter victoriam ſcipiōis: & alia pręlia q̄ illic fuerant.Tandem:poſt tot cædes. Morem gentis : conſuetudinem romanorum. Spe fœderis percutiendi vt volebat ſyphax. Expendere.examinare iudicare ſolos ſenatores romanos. Modus finis hic fuit ſuaſionis non vlterius progreſſ⁹ eſt ſyphax audito Scipione : & quod ſupereſſet at diei verterūt ad epulas inde quieuerunt.

Exacti : iam prope finiti. ipſe. ſol. deſcribit aurorã. .Pacator :ſcipio qui pacauit hiſpanias. Prima mihi : exprimit ſcipio ſyphaci cauſã ſui aduentus & ab vtili ſuadet: vt fœdus cum romanis percutiat. Prima : maxima. Quæſumus: ideſt nõ oramus res difficiles tuo regno. Vnanimum: concors & fidum. Non tibi maſſylæ: nõ tãtum honoris affert tibi tuum regnum: & pro auita potentia quantum afferent romani: pro quibus dij pugnant cum nullus alicui deorum acceptus ſit qui arma læſerit romana. Cum ſubito: cum victima fugiebat malum erat ſignũ vt poeta innueret perfidiam ſyphacis: & fœdus non duraturum dicit: taurum mactandus ad aras fugiſſe: quoniam ſyphax violato fœdere ad pœnos ſe vertit & filiam aſdrubalis duxit vxorem. Decoramen ornamentum ſuorum: maiorum : & per hoc oſtendebatur caſuram eſſe gloriam ſeruatæ fidei ex capite ſyphacis : & eum depoſiturum eſſe coronam regni quod ſui maiores tenuerant. fuit enim poſtea captus ſyphax: & viuus ad Scipionem perductus.

Caſuro: quod paulo poſt cadere debebat. Omnia: ſigna & prodigia futuræ calamitatis.

Ad iuga ſolis equi: nec dum ipſe aſcenderat axem:
Sed prorupturis rutilabant æquora flammis.
Exigit e ſtratis corpus vultuq; ſereno
Scipio contendit maſſyli ad limina regis
Illi mos patrius fœtus nutriſſe leonum
Et catulis rabiem: atque iras expellere alendo
Tum quoque fulua manu mulcebat colla: iubaſq;
Et fera tractabat ludentum interritus ora:
Dardanium poſtq̃ ductorem accepit adeſſe:
Induitur clamydem regnique inſigne vetuſti
Geſtat leua decus: cinguntur tempora vitta
Albente: ac lateri de more aſtringitur enſis.
Hic in tecta vocat: ſecretiſque ædibus hoſpes
Septrigero cum rege pari ſub honore reſidunt
Tum prior his infit terræ pacator iberæ.
Prima mihi domitis pyrenes gentibus ire
Ad tua regna fuit properantem & maxima cura
O ſceptri venerande ſyphax: nec me ęquore ſæuus
Tardauit medio pontus. non ardua regnis
Quęſumus aut inhonora tuis: coniunge latinis
Vnanimum pectus: ſociuſq; accede ſecundis.
Non tibi maſſylæ gentes extentaque tellus
Syrtibus & latis proauita potentia campis
Amplius attulerint decoris: q̃ romula virtus
Certa inuicta fide: & populi laurentis honores.
Cętera quid referam? non vllis ſcilicet vlli
Aequus cælicolum qui dardana læſerit arma.
Audiuit læto maſſylus & annuit ore:
Complexuſque virum: firmemus proſpera dixit
Omnia: nec votis ſuperi concordibus abſint.
Cornigerumque iouem tarpeumq; ore vocemus
Et ſimul extructis ceſpes ſurrexerat aris.
Victimaque admotæ ſtabat ſubiecta bipenni:
Cum ſubito abruptis fugiens altaria taurus
Exilijt vinclis. mugituque excita late
Impleuit tecta: & fremitu ſuſpiria rauco
Congeminat: trepida terrorem ſparſit in aula:
Vittaque maiorum decoramen fronte ſine vllo
Delapſa attractu nudauit tempora regis.
Talia cęlicolæ: caſuro triſtia regno
Signa dabant: ſęuique aderant grauia omnia fati.

Hinc fractum bello regem ſolioque reuulſum.
Tempus erit cum ducet agens ad templa tonantis:
Qui tunc orabat ſocialia fœdera ſupplex
His actis repetit portum:puppemque ſecundo
Dat vento:& notis reddit ſe ſcipio terris.
Concurrunt auidæ gentes:varioſque ſubacta
Pyrene miſit populos:en omnibus vna
Concordes regem appellant: regemque ſalutant.
Scilicet hunc ſummum norunt virtutis honorem:
Sed poſtq̄ miti reiecit munera vultu
Auſonio non digna viro:patrioſque viciſſim
Edocuit ritus:& romam nomina regum
Monſtrauit neſcire pati:conuerſus in vnam
Quę reſtat curam:nullo ſuper hoſte relicto:
Et latium ſimul & vulgum betiſque tagique
Conuocat :ac medio in cœtu ſic deinde profatur.
Quando ita cælicolum nobis propenſa voluntas
Annuit:extremo libys vt deiectus ab orbe
Aut his occideret campis aut axe relicto
Heſperio:Patrias exul luſtraret harenas
Iam veſtra tumulos terra celebrare meorum
Eſt animus:pacemque dare expoſcẽtibus vmbris
Mente fauete pari:atq; aures aduertite veſtras
Septima cum ſolis renouabitur orbita cœlo:
Quique armis ferroque valent quique arte regẽdi
Quadriiugos pollent currus:quis vincere planta
Spes eſt.& ſtudium iaculis impellere ventos
Adſint.& pulchræ certent de laude coronæ.
Præmia digna dabo:& tyria ſpolia inclyta præda.
Nec quiſq̄ noſtri diſcedet muneris expers.
Sic donis vulgũ laudumque cupidine flammat.
Iamq; dies prędicta aderat cœtuque ſonabat
Innumero campus ſimulataſque ordine iuſto
Exequias rector lachrymis ducebat obortis
Omnis iber:omnis latio ſub nomine miles
Dona ferunt:tumuliſque ſuper flagrãtibus addũt.
Ipſe tenens nunc lacte ſacro:nunc plena lyeo
Pocula:odoriferis aſpergit floribus aras:
Tum manes vocat excitos:laudeſque virorum
Cum fletu cantat.veneratur facta iacentum.
Inde refert ſeſe circo: & certamina prima

Fractũ :victum a Scipione ſyphacem. Solio: proprio regno. Repetit portum : Scipio fœdere iacto cum ſyphace profectus ex aphrica die.iiij.portus carthaginis ingreſſus eſt. Notis terris hiſpaniæ. Summum honorem :appellando ſcilicet regem Munera : nomen regis.

Auſonio romano : quoniam Romani oderant maxime nomen regium . ideo dixit Scipio: regium nomen alibi magnum romæ autem intolerabile eſſe.

Patrios romanos peroſos regiam dignitatem. Quando ita cælicolum. oratio Scipionis ad milites. Orbe extremo :hiſpania,quæ eſt ad occidentem. Vmbris : manibus patris & patrui. Orbita:curſu ſolis. Liuius ait Scipio carthaginem ad vota ſoluenda dijs munuſq; gladiatorum quod mortis cauſa patris patruiq; parauerat edendũ rediſt. Simulatas exequias: fictam pompam exequiarum cũ imaginibus ac ſi cadauera ſuorũ illic comburenda fuiſſent. ludi funebres inquit Liuius additi ſunt ſpectaculo gladiatorum ꝑ copia & prouinciali caſtrenſi apparatu. Tumulis rogis ardentibus. Manes : patris : & patrui euocat.Laudes virorum: habuit orationem funebrem in illorum honorem:quod primus apud romanos : inſtituit Valerius publicola in funere.L.Bruti. Circo i quo erant celebrandi ludi. Mobile vulgus:inconſtans multitudo ſpectatorum. Fores:exitus carcerum ex quibus equi emittuntur ad curſum repagula vt Sex.Pompeius ait:ſuntque patefaciendi gratia ita figuntur vt e contrario oppugnentur repagula dicim⁹ obſtacula quæ pro carceribus ſunt. Sigeo : ſono tubæ :ideſt poſtquam emiſſi fuerunt equi e carceribus.

Inchoat:& rapidos curſus proponit equorum.
Fluctat æquoreo fremitu rabieque fauentum
Carceribus nondum reſeratis mobilevulgus.
Atque fores oculis & limina ſeruat equorum.
Iamq; vbi prolato ſonuere repagula ſigno:
Et toto prima emicuit vix vngula cornu:
Tollitur in cœlum furiali turbine clamor.
Proniq; ac ſimiles certantibus ore ſequuntur
Quiſq; ſuos currus:magnaq; volantibus idem
Voce loquũtur equis:quatitur certamine circus
Certantũ:ac nulli mentem non abſtulit ardor.
Inſtant pręceptis:& equos clamore gubernant.
Fuluus harenoſa ſurgens tellure ſub vndas
Erigitur globus:atq; operit caligine denſa
Cornipedumq; vias:aurigatumq; labores.
Hic ſtudio furit acris equi:furit ille magiſtri
Hos patriæ fauor:hos accendit nobile nomen
Antiqui ſtabuli:ſunt quos ſpes grata fatiget:
Et noua ferre iugum ceruix:ſunt cruda ſenectus
Quos iuuet:& longo ſonipes ſpectatus in æuo.
Euolat ante omnis:rapidoq; per aera curſu
Callaicus lampon fugit:atq; ingentia tranat
Exultans ſpatia:& ventos poſt terga reliquit.
Conclamant:plauſuq; fremunt:votiq; peractã
Maiorem credunt præcepto limite partem.
At quis interior cura & prudentia circi
Altior effuſas primo certamine voces
Damnare:& caſſis longe increpitare querelis
Indiſpenſato laſſantem corpora niſu:
Quo nimius:quo cirne ruis? nam cirnus agebat.
Verbera dimitte:& reuocata moderatus habenas
Heu ſurdas aures:fertur ſecurus equorum.
Nec meminit quantum campi decurrere reſtet.
Proximus a primo diſtans quantũ æquore currus
Occupat ipſe loci tantum:ſed proximus ibat
Aſtur panchates:patrium frons alba nitebat
Inſigne:& patrio pes omnis concolor albo.
Ingentes animi:membra aut procera:decuſq;
Corporis exiguum:ſed tum ſibi fecerat alas
Concitus:atq; ibat campo indignatus habenas.
Creſcere ſublimem:atq; augeri membra putares.

Toto cornu:vix equi extulerãt totum pedem e carceribus a motis repagulis. Ore.verbis & fauore. Proni:exprimit habitum eorũ qui fauebant currentibus & eos oculis proſequebantur. Idem: qui ſequuntur ore currus magna voce alloquũt ipſos equos:hortã turq; ad curſum vt fit. Nulli nõ ideſt ardor & ſtudium reddidit omnis pene inſanos. Præceptis ideſt monent ipſos currentes. Antiqui ſtabuli: generoſitatis ipſorũ equorum. Noua:prima ad curſum. Cruda: viuida .& adhuc habilis ad curſum. Lampon callaicus.equus adductus a callaicis populis. Pręcepto limite:occupato primo ſtadij loco arbitrabãtur iam partam eſſe victoriã quia tenebat primum locum in curſu: ſed hi qui hanc artẽ callebant aliter putabant. Damnare.damnabant illum primum impetum: & effuſas eſſe omnes vires quæ ſũt moderandę. Cirne:cirnus erat auriga melampodis equi:pãchates erat ſecundus equus: & regebatur ab ibero. Ciniphio peloro equo nutrito apud ciniphios de quibus dictum eſt. Rector:ipſe durius. duo erãt equi pelorus: & camphaſus durius regebat pelorum Atlas camphaſum. Clauſum ferrum: frenum.ideſt nõ mãdebat frena ore ſanguineo.pelorus autem erat patiens freni. Non vnquam:ideſt nunq̃ ipſe pelorus deuius ſinuabat effuſum id eſt laxius vagantem currum:quoniam cum pareret frenis adhærebat metæ quam luſtrabat. & ſic minus ſpatium occupãs facile ſuperabat.currebant quippe circã metam. vnde Horatius: Metaq; feruidis euitata rotis. Stringebat quaſi tangebat metam. Tramite læuo.ſiniſtro curſu. Interior: adhærens metæ quod cum ſit in leuam eſt reuolutio. Multa:longa. Plurimus iubæ:habens longam iubam demiſſam per collum:Ludentis.diſcurrentis.

Cinyphio rector radiabat fronte peloro
Camphaſus:ipſe aſper:nec qui ceruicis amaret.
Applauſe blandos ſonitus:clauſumq; cruento
Spumeus ad morſu gauderet mādere ferrum.
At docilis freni & melior parere pelorus.
Non vnquam effuſum ſinuabat deuius axem.
Sed leuo interior ſtringebat tramite metam.
Inſignis multa ceruice.& plurimus idem
Ludentis per colla iubę:mirabile dictu.
Nullus erat pater zephyri noua flamina campis
Vectonum eductum genitrix effuderat harpe
Nobilis.hūc durius ſtimulabat in æquore currū.
Caucaſus antiquo fidebat atlante magiſtro:
Ipſum ętola vago diomedi condita tyde
Miſerat.exceptum troiana ab origine equorum
Credebant:quos æneæ ſimoentis ad vndas
Victor tydides magnis abduxerat auſis.
Iamque fere.medium euecti certaminecampum
In ſpacia addebant:niſuſq; apprendere primos
Panchates animoſus equos:ſuper altior ire
Et præcedentem iam iamque aſcendere currū
Pone videbatur:curuatiſq; vngula prima
Callaicum quatiens pulſabat calcibus axem.
At poſtremus atlas:ſed non & ſegnior ibat.
Poſtremo durio pacis de more putares.
Aequata fronte&concordi currere freno.
Senſit vt exhauſtas qui proximus ibat iberus.
Callaicas cernit vires:nec vt ante ſalire
Præcipitem currum:& fumantes verbere cogi
Aſſiduo violenter equo:ceu morte procella
Cum ſubita ex alto ruit:vſque ad colla repente
Cornipedum protentus:& in capita ardua pendēs
Concitat ardentem quod ferret lora ſecundus.
Panchaten:voceſque addit cum verbere mixtas.
Tene aſtur certante feret quiſq̄ æquore palmam
Erepto?conſurge:vola per labere campum.
Aſſuetis velox pennis decreſcit anhelo
Pectore conſumptus lampon:nec reſtat hianti
Quem ferat ad metas iam ſpiritus:hęc vbi dictat
Tollit ſe ſonipes:ceu tunc e carcere primo
Corriperet ſpatium:& nitentem opponere lęuos

Vectonum:populorum hiſpaniæ apud quos equæ aperto ore in Zephirum verſæ concipiunt. Eductum:nutritum. Harpe:equa mater ipſius pelori. Nobilis durius: alludit ad durium amnem qui habet ramenta auri.ſupra dixit.Hinc certant pactole tibi duriuſq; taguſque.

Antiquo : iam ſeni & aurigandi perito. Vago. erranti. errauit enī Diomedes poſt euerſum ilium :& condidit in hiſpania tyden denominatam a nomine patris vt dictum ē.

Aeneæ :Diomedes pugnauit cū ænea.& illi equos abſtulit a quibus hoc genus equorum in hiſpania ꝓpagatum fuerat apud tyden maxime conditam a Diomede.lege Homerum. Magnis auſis: quoniam congreſſus fuerat cum ænea & venerem vulnerauit. vt canit Homerus. In ſpatia addebant:currebant per ſpacia circi.Virgilius. Addūt ſe in ſpatia.nec audit currus habenas:

Currum præcedentem ſcilicet quem trahebat lampon callaicis.

Vngula prima :prima pars vngulę id eſt iam pede percutiebat pedē equi pręcedentis. Nō ibat ſegnior: pares erant hi duo in curſu camphaſus & pelorus. Callaicas vires :lāponis equi callaici. Protentus:extendens ſe ſuper colla equorum. Pendens : incumbens ſuper capita equorumvt fit quoniam eſſet ſecundus in curſu. Tene :verba iberi ad panchatem equum : qui venerat ex aſturia. Aequore : ſpatio in ipſo curſu. Conſurgere:erige te in curſu

Anhelo : defatigato. Socios iugales:trahebat alios equos qui ſecum erant ligati ad eundem currum. idō eosappellat iugales. In orbem:in gyrum nunc voluebāt ſe in dextrā: nunc ad ſiniſtram : vt alter alterum impediret.tandem durius per tranſuerſum obiecit currum atlanti ſeni:&ſic proſtratus eſt. Dexter:a parte dextra. Propulit:deiecit currum atlantis.

Cernuus:præceps. Nec longum ſcilicet erat:ideſt parū aberat a cyrno cuius equi erant iam defeſſi. Sonipes: pelorus iam ponebat os ſuper dorſum panchatis. Auriga:iberus. Genitore pelore:verba durij ad pelorum equum zephiri flatu conceptum. Pecudum: animalium & equorum. Diuini ſeminis: quoniam ex vento conceptus erat pelorus. Patri: zephiro. Nimio ſucceſſu.gaudio & etiaȝ pauore qui ex lætitia oriebatur excidit flagellum durio: & ſic palmam amiſit. Corona: prima gloria victoriæ. Subducto verbere: amiſſo flagello equi nō parebant aurigæ. Lora inania.nō inferentia dolorem. Arduus effuſas:deſcribit panchatem victoria geſtientem. Mollia:flexibilia.Superbi:tumidi & victoria elati.attollebat greſſus præ lætitia:& altius ſolo ingrediebatur cum gaudio crura reponens

Par donum: bipennis data eſt omnibus indifferenter :ſed primus iberus habuit equum quē ſyphax ſcipioni muneri munere dederat. Quæ multa tacet: quoniam ingens præda erat i caſtris romanorum victorijs parta.Gentilis:hiſpani.nam athlas erat hiſpanus ex vectonibus populis.

Aut æquare gradus cyrnum poſt terga relinquit.
Confremit & cœlo:& percuſſus vocibus altis.
Spectantum circus :fretur ſublime per auras
Altius attollens ceruicem victor ouantem
Panchates:ſocioſque trahit prior ipſe iugales
At poſtremus athlas durius poſtremus in orbem
Exercent artes:leuos nunc appetit ille.
Conatus:nunc ille premit:certatque ſubire
Dexter:& alterni nequicquā fallere temptant.
Donec confiſus primæuæ flore iuuentæ.
Obliquum durius conuerſis pronus habenis
Oppoſuit currum:atque euerſum propulit axem
Athlantis ſenio inualidi:ſed iuſta querentis
Quo ruis?aut qui nā hic rabidi certaminis eſt mos?
Et nobis & equis læthum commune laboras.
Dūque ea proclamat perfracto voluitur axe.
Cernuus:ac pariter fuſi miſerabile campo
Diſcordes ſternūtur equi:quatit æquore aperto
Lora ſuis victor:mediaque pelorus harena
Surgere nitentem fugiens athlanta reliquit.
Nec longum cyrni defeſſos prendere currus.
Hūc quoq; cūctātem:& ſero moderamina equoꝝ
Diſcentem rapido præteruolat incitus axe.
Impellit currum clamor voceſque fauentum.
Iamq; etiam dorſo atque humeris trepidātis iberi
Ora ſuperpoſuit ſonipes:flatuſque vapore
Terga premi:& ſpumis auriga caleſcere ſentit
Incubuit campo durius:miſitq; citatos
Verbere q̄drupedes:nec fruſtra eq̄re videtur:
Aut etiam ęquauit iuga pręcedentia dexter.
Attonitus tum ſpe tanta genitore pelore
Te zephyto eductum nunc nūc oſtendere tempus
Diſcant qui pecudū ducunt ab origine nomen:
Quantum diuini præcellit ſeminis ortus.
Victor dona dabis:ſtatueſque altaria patri.
Et ni ſucceſſu nimio lętoque pauore
Proditus elapſo foret inter verba flagello.
Forſan ſacraſſet zephyro quas vouerat aras.
Tum vero infœlix veluti delapſa corona
Victoris capiti foret in ſe verſus abira
Auratam medio diſcindit pectore veſtem

Ac lacrimæ ſimul & queſtus ad ſydera fuſi.
Nec iam ſub ducto parebat verbere currus.
Pro ſtimulis dorſo patiuntur inania lora.
Interea metis certus iam laudis agebat.
Seſe panchates:& præmia prima petebat.
Arduus effuſas lenis per colla per armos
Ventilat aura iubas:tum mollia crura ſuper hi
Attollens greſſus magno clamore triumphat
Per donum ſolido argento celata bipennis
Omnibus:ac vario diſtantia cætera honore.
Primus equum volucrē maſſyli munera regis
Haud ſpernenda tulit:tulit hinc virtute ſecundus.
E tyria quæ multa iacet duo pocula prędа.
Aurifero perfuſa tago villoſa leonis
Terga feri:& criſtis horrens ſidonia caſſis
Tertius inde honorē:& poſtrēo munere atlantis
Quamuis perfracto ſenio ſubſederat axe:
Attritum donat victor miſeratus & æuum:
Et ſortem caſus:famulus florente iuuenta.
Huic datur adiuncto gentilis honore galeri
His actis ductor læta ad certamina plantæ
Inuitat:poſitiſq; accendit pectora donis.
Hanc primus galeam.hac acies terrebat iberas
Haſdrubal.hunc enſem cui proxima gloria curſu
Accipiet:cęſo pater hunc detraxit hyempſę.
Tertius extremam tauro ſolabere palmam.
Cętera contenti diſcedent turba duobus
Quiſq; ferox iaculis:quæ dat gentile metallum.
Fulgentes pueri tarteſſos & heſperos ora
Oſtendere ſimul vulgi clamore ſecundo.
Hos tyria miſere domo patria inclyta gades.
Beticus hoc dederat puero cognomen ab amne
Corduba:& haud parco certamine lęta fauebat
Inde comam rutilus:ſed cum fulgore niuali
Corporis impleuit caueam clamoribus omnem.
Eurytus:excelſo nutritum colle crearat
Setabis:atq; aderant trepidi pietate parentes.
Tum lamus & ſicoris proles bellacis ilerdę:
Et theron potator aquæ ſub nomine lœthes.
Quæ fluit imemori pſtringens gurgite ripas.
Qui poſtq̄ arrecti plantis:& corpora proni

His actis:nunc de curſu hominum. Enſem: quem ſcipio pater Scipionis ademerat hyēpſę a ſe occiſo. Gentile metallum.hiſpanum. Fulgentes pueri: deſcribit pueros qui ſeſe ad pugnam expediebant. Fulgentes ora:formoſi. alludit ad heſperum ſtellam. Tyria domo. quoniam gades: vt dictum eſt tyrij condiderunt. corduba eſt in betica regione Hiſpaniæ.

Haud parco certamine :nam miſit iuuenes qui honori eſſent Scipioni celebranti ludos cum lęticia. Læta:res lætas: ideſt ipſos ludos & ſpectacula. Rutilus comam: habens comam aurei coloris& corpus candidum. vnde propter pulchritudinem clamores omnium excitauit. Setabis oppidū hiſpaniæ de quo ſupra. Sycoris:eſt fluuius prope ilerdā a quo denominatur hic iuuenis. Bellacis:hoc dicit poeta reſpiciens ad bellum ciuile.ſupra dixit.nec quæ dardanios poſt vidit ilerda furores. Potator aquæ: ideſt accola lęthes fluui hiſpani de quo ſupra.

Immemori gurgite:aqua quæ obliuionem inducit. Aeſtu: cupiditate laudum. Spatium campum ad ſonum tubæ. Exiluere:emicuere ad curſum velocius ſagittis emiſſis ab arcu. Exturbante corda: impellente. Ire leues:agiles ad curſum. Strigit vegiſtia:ſuo pede premebat pedes euryti præcedentis. Prima planta:prima parte pedis. Cyllenida plantam :pedis Mercuri habentis talaria.

Sua per veſtigia: quoniam aſſequebatur eum pedibus. Tantis alis: tāta velocitate teronis. Quartus: ipſe tartheſſus. Nequicquam: fruſtra. laborat inquit in caſſū tarteſſus: ſi tres primi tenuiſſent ſuuz curſum. Tres: eurytus: heſperus & Theron. Fratrem: heſperum. therō erat medius iter tartheſſum & heſperum. Plenum iræ: iratum qꝫ a therone ſuperaretur. Vnus erat ſuper: iam ſupereratvnus eurytus & vicinitas metæ incendebat ipſos currentes grauioribus ſtimulis. Aegros: timentes ſuperari: & ſuſpenſos animo. Labor: & pauor ademerant vires. tamen id robur quod vterqꝫ habebat ad victoriā: & vltimum conatum aduocabat: ſed heſperus therone coma retardauit: & ſic euritus ad palmam emicuit. Breuia conamina: quoniam parum iam diſtabant a meta. Vterqꝫ: eurytus & theron. Euadit: præterit. Patrio: hiſpano.
Hinc grauiora virum: nunc de gladiatorio munere: de quo Liuius. gladiatorum ſpectaculum fuit nō ex eo genere hominū ex quo laniſtis cōparare mos eſt ſeruorū deletu ac liberorum qui habent ſanguinem venalem voluntaria omnis: & gratuita opera pugnantium fuit. nam alij miſſi a regulis ſūt ad ſpecimen inſitæ virtutis oſtendendum. alij ipſi profeſſi ſe pugnaturos in gratiam ducis alios æmulatio & certamen: vt prouocarent ꝓuocati ve: vt non abnuerent trax. t Creuere. pugnauere. inde cernere & decernere ferro. apud Virgilius idest pugnare. Martigena e vulgo: bellicoſo hiſpano. Sueti laboris: quoniam hiſpani ſunt aſſueti dimicatiōibus & bellis. Hos inter gemini. Liuius ait: quidam quas diſceptando cōtrouerſias finire nequiuerant: aut voluerant. pacti inter ſe: vt victorem res ſequeretur ferro decreuerunt. neqꝫ obſcuri generis homines: ſed clari: illuſtreſqꝫ & corbis & orſua patrueles fratres: de ciuitatis principatu ambigētes ferro ſe certaturos ꝓfeſſi ſūt. Iras Scipio ſedare voluit: illi martē iu-

Pulſanteſqꝫ æſtu laudum exultantia corda
Accepere tuba ſpacium exiluere per auras.
Ocius effuſis neruo exturbante ſagittis.
Diuerſa & ſtudia & clamor: pendentqꝫ fauentes.
Vnguibus atqꝫ ſuos: vt cuiqꝫ eſt gratia anheli
Nomine quemqꝫ ciēt: grex inclytus æquore fertur:
Nullaqꝫ tranſmiſſa veſtigia ſigna tharena.
Omnes primæui flauentiaqꝫ ora decori.
Omnes ire leues: atqꝫ omnes vincere digni.
Extulit incumbens medio iam limite greſſum
Eurytus: & primus breuibus ſed primus abibat
Præcedens ſpacijs: inſtat non ſegnius acer
Heſperos: & prima ſtringit veſtigia planta
Progreſſę calcis: ſatis eſt huic eſſe priori.
Huic ſperare ſat eſt fieri ſe poſſe priorem
Acrius hoc tendunt greſſus: animiqꝫ vigore
Corpora agunt: auget pueris labor ipſe decorem
Ecce leni niſu poſtremoque agmine curſus
Poſtquam ſat viſum ſibi concepiſſe vigoris:
Celſus inexhauſtas effundit turbine vires.
Non expectato ſubituſqꝫ erumpit ad auras.
Pręuehitur theron: credas cyllenida planta
Aethereo nexis curſu talaribus ire.
Iamqꝫ hos: iamqꝫ illos populo mirante relinquit
Et modo poſtremus nunc ordine tertia palma
Heſperon infeſtat ſua per veſtigia preſſum.
Nec iam quem ſequitur tantū: ſed prima coronæ
Spes trepidat tantis venientibus eurytus alis.
Quartus ſorte loci: ſed ſi tres ordine ſeruent
Inceptos curſus: nequicquam vana laborans
Tarteſſos fratrem medio therone premebat.
Nec patiens vltra tollit ſeſe æquore theron
Igneus: & plenum præteruolat heſperon irę.
Vnus erat ſuper: & metæ propioribus ægros.
Vrebat finis ſtimulis quaſcunqꝫ reliquit
Hinc labor hinc penetrās pauor in pręcordia vires
Dum ſperare licet: breuia ad conamina vterqꝫ
Aduocat: ęquatur curſus: pariterqꝫ ruebant.
Et forſan gemina meruiſſent præmia palma
Peruecti ſimul ad metas ni terga ſequutus
Theronis fuſam late per lactea colla

Heſperos ingenti tenuiſſet ſęuus ab ira
Traxiſſetq; comam:tardato lętus ouanſq;
Eurytus euadit iuuene:atq; prælia victor
Emicat:& galeę fert donum inſigne coruſcæ.
Cętera promiſſo donata eſt munere pubes.
Intonſaſq; comas viridi redimita corona
Bina tulit patrio quatiens haſtilia ferro.
Hinc grauiora virum certamina:cōminus enſis
Deſtrictus:belliq; feri ſimulacra cientur
Nec quos culpa tulit:quos crimina noxia vitę
Sed virtus animuſq; ferox ad laudis amorē
Decreuere pares ferro:ſpectacula digna
Martigena vulgo:ſuetique laboris imago.
Hos inter gemini.quidnam non regibus auſum?
Aut quod iam regni reſtat ſcelus? impia circo
Innumero fratres cauea damnante furorem:
Pro ſceptro armatis inierunt prælia dextris
Is genti mos dirus erat:patriumq; petebant
Orbati ſolium lucis diſcrimine fratres.
Concurrere animis quantis confligere par eſt
Quos regni furor exagitat:multoq; cruore
Exatiata ſimul portantes corda ſub vmbras
Occubuere:pari niſu per pectora adactus
Intima deſcendit mucro:ſuperaddita ſęuis
Vltima vulneribus verba.& conuicia voluens
Dirus in inuitas effugit ſpiritus auras.
Nec manes pacem paſſi:nam corpora iūctus
Vna cum raperet flamma rogus impius ignis
Diſſiluit:cineresq; ſimul iacuiſſe negarunt.
Cætera diſtincto donata eſt munere turba:
Vt virtus & dextra fuit:ducere iuuencos
Impreſſis dociles terram proſcidere aratris.
Ducere aſſuetos luſtra exagitare ferarum
Venatu iuuenes:quos dat maurusia præda.
Necnō argenti nec non inſignia veſtis
Captiuæ precia & ſonipes:& criſta nitenti
Inſurgens cono:ſpolia exuuiæque libyſſæ:
Tum iaculo petiere decus ſpectacula circi
Poſtrema:& metæ certarunt vincere finem
Qua tagus auriferis pallet turbatus harenis
Et glagus inſignis ventos ante ire lacerto:

dicem volebant.cum a tāta rabiæ dirimi nequirent inſigni ſpectaculum exercitui prębuere:documētumq; quantum cupiditas imperij malū inter mortales eſſet. maior corbis vſu armorum & aſtu facile ſtolidas vires orſuæ ſuperauit. Quid non auſuſ quaſi dicat reges vt imperare poſſint omnia audēt: vnde Cæſar ſæpius vſurpabat. ſi violandum eſt ius:gratia regnandi violandum eſt:in omnibus alijs pietatem colas. Gemini.erant.ſ. patrueles. Circo innumero:frequētibus ſpectatoribus: immo exercitu. Cauea.ideſt ipſis ſpectatoribus damnantibus talem furorem. cauea appellatur concauitas ipſius theatri. ſic etiam circi. & ponitur pro ipſis ſpectatoribus. Pro ſceptro:principatu vnius ciuitatis. Mos durus: mos fuit in hiſpania finiri certamen armis eorum qui volebant regnare. Solium regnum: cum diſcrimine vitæ. Orbati: ſine patre. orſuæ pater: vt ait Liuius. princeps proxime fuerat a fratre maiore poſt mortem eius principatu accepto. Pari niſu: mutuis vulneribus ciciderunt a Liuio diſſentit poeta:qui dicit orſuaſ natu minorem cecidiſſe. Dirus:crudelis.morientes hi duo ſe inuicem conuicijs inceſſebant. Manes: animæ ſeruarunt etiam in morte diſcordiam:vt de æthεocle ac polynice canit Papinius. Turba:gladiatorum ſcilicet. Mauruſia pręda punica. Libyſſę:libycæ. Tū iaculo:nunc de iaculatoribus qui vltima ſpectacula fuerunt. Vincere:ſuperare iaculis metaſ & ſignū poſitum. Brunus.i.erat primus iaculator: habebatq; claros natales: & erat tagi accola aureas habentis harenas. Auis: maioruſ ſtemmate clarus. Pallet:propter colorem auri. Inſignis:clarus:& peritus. Lacerto:iaculo lacertis impulſo. Acontheus:tanto impetu emittebat haſtilia vt cerni nō poſſent. Fugiſſe:euolaſſe per aerem propter fugam rapiendam. Indibiliſq; :hic regulus fuit ſueſſanorum & illergetum in hiſpania

qui diu cum romanis pugnauit.nam contra .P. Scipionem huius ſcipionis patrem.vij.& quingenta ſueſſanorum in aciem eduxit.Iam ſocius tpe.ſ.ſcipionis ludos celebrantis indibilis & mādonius frēs cū omni populorum manu relicto aſdrubale ſcipioni occurrerunt:& in amicitiam ſocietatemq; recepti ſunt:& fœdere ab his accepta fides ſed poſt diſceſſum ſcipionis iterū excitarunt bellum. Victiq; ſunt ab iperatoribus.L. Lentulo &.L.Mālio in pugna indibilis cecidit cum.xui.milibus hominū.Mādonius dum per legatos deditionē tentat in concilium venit ibi captus cū cæteris principibus pœnas dedit. Latinis.i.pugnare cum romanis.Deprendere:vulnerare. Burni:ſerua noie damū burno data eſt tingēdis lanis docta.Murice:purpura getulica. At quē ꝓxima honorāt p̄mia :.hoc eſt ſecundū præmiū.Illerdes accepit puerū qui curſu ſuperabat.damas Vicinā metæ:burrus metā tetigerat.Illerdes adegit haſtā metæ vicinā:&ideo ſecunda p̄mia ipſum ornarunt.Tollere:vincere:& perimere.Nullā non:affirmare.i.vincere ois damas.tertia victoria habuit canes.Germanus ducis.L.Scipio.Iacentū.ſcipionū.Tulit.habuit a ſcipione.Multiplicis auri.multiplicatis lamis aureis ex quibus torax cōficitur.Iugales equos aſtures.Vmbris.manibus patris & patrui. Subite frondes.hoc tractū eſt ab hiſtoria romuli qui haſtam ex palatio in auentinū cōtorſit quæ creuit in magnā arborem cornū.hæc haſta ſcipionis creuit in quercum:quoniam ſcipio liberaturus erat romā &oēm italiam reuocato annibale in aphricam & ſuperato : ciuium liberatores querna corona donabantur quæ ciuica dicebatur.Præſagi.futura prouidentes. Portendere. ſignificare. Repetit auſoniam.Scipio pulſis ex hiſpania carthaginēſibus.L.Lentulo&.L.Manlio prouincia tradita cum.x.nauibus romam redijt.Ducēte triumphum.fama ſcipionis triumphante.ipē enim non triūphauit:quoniam ſine magiſtratu rem geſſerat. Nec latium curis.comitijs conſularibus omnes centuriæ ingenti fauore.P.Scipionem conſulem dixerunt cum.P. Licinio craſſo pōtifice maximo.oēs fere ſcipioni perinde ac in italia debellatū eēt prouinciam aphricam deſtinarunt:quod ſcipio vel maxime cupiebat:ſed Fabio.obſtitit cum ſenioribus. Latium.ipſa roma caput latij.Faſces.conſulatū Iuueni.ſcipioni. Nec bello proſpera turba.ipſi ſenes propter longam rerum experientiam timentes. Nec proſpera.non fauens. Ancipiti periculoſo bello:&dubio &ſic pattū prudentia laudatur :qui nil temere agendum putabant.

Cepta.talem in aphricam profectionem cum videretur latijs rebus periculoſa.

Et cuius nunq̄ fugiſſe haſtilia cerui
Prærapida potuere fuga venator aconteus.
Indibiliſq; diu lætus bellare latinis.
Iā ſocius:volucreſq; vagas deprendere nube
Aſſuetus iaculis idem & bellator ilerdes
Cui ludus nullam curſu non tollere damam
Tertia palma habuit gemios īſignis acōteus
Nec timidos agitare canes latratibus aprum
Quos poſtq̄ clamor plauſuſq; ꝓbauit hono
German⁹ ducis atq; effulgēs lelius oſtro(res
Nomina magna vocant læti maneſq; iacentū
Atq; haſtas ſimul effūdūt:celebrare iuuabat
Sacratos cineres:atq; hoc decus adder̄ ludis.
Ipſe etiam mentis teſtatus gaudia uultu
Ductor vt ęquauit meritis pia pectora donis
Et frater thoraca tulit multiplicis auri:
Lelius aſturica rapidos degente iugales
Contorquet magnis victricem viribus haſtā
Conſurgens:vmbriſq; dari teſtatus honorē
Haſta volans mirū dictu medio incita cāpo
Subſtitit ante oculos:& terræ īfixa cohæſit.
Tum ſubitę frondes celſoq; cacumine rami
Et latam ſpargēs quercus dū naſcitur vmbrā
Ad maiora iubent pręſagi tendere vates.
Id monſtrare deos:atq; hoc portender̄ ſignis
Quo ſuper augurio pulſis de littor̄ cūctis
Heſperio pœnis cultor patrięq; domuſq;
Auſoniam repetit fama ducente triumphū.
Nec latium curis ardet flagrantius vllis
Quā iuueni libyā & ſūmos permitter̄ faſces.
Sed frigent animis nec bello proſpera turba
Ancipiti ſenior temeraria cœpta vetabant.
Magnoſq; horrebant cauta formidie caſus:
Ergo vbi de lato conſul ſublimis honore
At patres conſulta refert:deturq; poteſtas
Orat delendę carthaginis altius orſus:
Hoc grādeua modo fabius pater ora reſoluit
Haud eqdē metuiſſe queā ſatiatus & æui.
Et decoris:cui tā ſupereſt & gloria & ętas
Necredat nos inuidiæ certamie conſul
Laudibus obtrectar̄ ſuis:ſatis iclyta nomen

Geſtat fama meū: nec egēt tā ꝓſpa laude
Facta noua: veꝗ & patriç dū vita manebit
Deeſſe nephas: aīmꝗ nephas ſcelerarē ſilēdo:
Bella noua in libyæ molitis ducere terras.
Hoſtis enim deeſt auſonia: nec vicere nobis
Eſt ſatis ānibalē? petitur quç gloria maior.
Littore eliſeo ſtimuli ſi laudis agunt nos.
Hāc ſegetē mete cōpoſuit ꝓpioribus auſis
Dignū te fortuna parem. vult itala tellus
Ductoris ſibi vult tādē haurire cruorem
Quo martē āt quo ſigna trahis? reſtiguerē pri
Ardētē italiā: tu feſſos obuius hoſtes (mū ē
Deſeris: ac ſeptem denudas ꝓditor arces
An cū tu ſyrtin ac ſteriles vaſtabis harenas
Nō dira illa lues notis iā mœib⁹ vrbis
Aſſiliet? vacuūꝗ iouē ſine pube ſine armis
Inuadet? quāti ē vt cedas: romāꝗ reliquas
Emerito: ac tanti perculſi fulmine belli:
Siccine te vt nuper capua ē accitus ab alta
Fuluius çquoreis libyç reuocabimus oris?
Vince domi: & trinis mœrentē funera luſtris
Auſoniam purga bello: tū tēde remotos
In garamātas iter: naſamoniacoſꝗ triūphos
Molirae: anguſtae ꝓhibent nunc talia cœpta
Res italç. pater ille tuus qui nomina veſtræ
Addidit haud ſegnis genti: cum conſul iberi
Tenderet ad ripas reuocato milite primus
Deſcendenti auide ſuperatis alpibus vltro
Oppoſuit ſeſe hannibali: tu conſul abire
Auictore paras hoſte atꝗ auellere nobis
Scilicet hoc aſtu pœnū: ſi de inde ſedebit
Impauidus: nec te in libyā tuaꝗ arma ſeꝗ̄tur
Capta damnabis cōſulta improuida roma.
Sed fac turbatū conuerterē ſigna: tueꝗ
Claſſis vela ſequi: nēpe idem erit hānibal idē
Cuius tu vallū vidiſti e mœnibus vrbis
Hæc fabius ſeniorꝗ māus paria ore freme
Tū cōtra conſul: cęſis ductoribus olim (bāt.
Magnanimus lætho geio cui tota ſubiſſet
Sidonium poſſeſſa iugū tartheſia tellus.
Non fabio non quis eadē eſt ſententia cordi

Haud equidem metuiſſe queam. oratio Fabij qua Scipiōis deſiderio aduerſatur: & īcipit a confutatione ne audientes putarent Fabiū inuidia ductum talia diſſuadere. Inde expurgata ſuſpitione liuoris ad ſcipionem verba cōuertit ſuadendo ab vtili tutandam potius italiā: q̄ ſe ancipiti fortunç comittere. Non poſſum inquit iam timere ne ſcipio conſul credat me loquuturum propter inuidiam: & obſtractionem laudū ipſius. nam ſolemus inuidere aliis id qd nobis deeſt: at mihi ſuperſūt honores. Vnde veriſimile eſt me non liuore duci: ſed vſu reipu. cui ſemper pro virili parte proſpexi. Aeui ideſt plenus annorum & dignitatum. fuerat enim dictator: & .V. conſul. Supereſt. ſuperabundat gloria vſꝗ ad faſtidium. Obtrectare. repugnare & detrahere. Proſpera. præclara acta mea. Scelerarē. maculare. quippe boni ciuis & ſenatoris eſt nihil diſſimulare quod patriæ conducat. Silendo. tacendo ea quæ ex vſu patriæ ſint: & ſic pietas fabij erga patriam laudatur. Bella noua. narratio eſt. Hoſtis enim. ironice loquitur: quaſi dicat ſi tuus animus ardet gloria bellica congredere cum annibale tibi æquali: & eſt in hac parte confutatio. Eliſeo. cartaginenſi. Mete. tolle Annibalē e medio. Compo ſuit oppoſuit te fortuna Annibali: nō eſt op⁹ traijcere in aphricam propiores ſunt hoſtes contra quos potes audere. Auſis. viribus & audaciæ tuæ Parem. Annibalem cum quo poteris congredi: & decorum ſeruare tuum: cum ſit imperator tanti nominis: & inſerit ſemper confutationes: reſpondens tacitis obietionibus. Tandem. poſt tot annos: & clades. Quo martem. abvtili ſuadendo impetum Scipionis latenter accuſat.

Septem arces. romam quæ ſuis muris .vii. colles complectitur. Dira lues. ipſe Annibal peſtis tabifica. Aſſiliet. inſultabit. Iam notis quoniam prius fuerat ad portam collinam.

Vacuum iouem. ipſum capitolium. Quanti eſt. ſenſus. hoc quod tu optas annibal ſi poſſet magno pręcio emeret vt ſcilicet italiam relinquas. ſic Virgilius hoc ithacus velit: & magno mercentur atridæ. Emerito annibal iam emerito & quaſi ſeni in italia.

Aſt tanto.nos inquit percuſſi pœnoꝝ impetu reuocabimus ne te ex libya vt paulo ante Fulꝰuium ex obſidione capuæ? apud liuiũ ait.qd ſi quod oẽs diį omẽ auertãt & dicere reformidat animus:ſed q̄ acciderũt accideꝛ poſſũt:& victor annibal ire ad vrbẽ ꝑgat tũ demũ te conſulẽ ex aphrica ſicut. Qu. Fuluiũ e capua arceſſemus. Trinis luſtris. xv.annis.Molire.para meditare Anguſtæ res.calamitas italiæ prohibet tuã ꝑfe ctionẽ.Pater ille tuus.exẽplo ſcipiõis pris mõet nõ eẽ italiã reliquẽdã:quippe ſcipio ille rediẽs e maſſylia quo tranſmiſeratvt patriç adeſſet annibali ex alpibus deſcendenti ad ticinũ occurrit.Nomia.gloriã ꝗppe dicti ſũt illi fratres duo fulmina belli. Ad ripas iberi. cũ inaugaret in hiſpaniam. Auellere.remouere a nobis annibalem hoc aſtu:tranſmittẽdo.ſ.in aphricã. Sed fac turbatũ.eſto inquit ꝙ annibal te ſequaꝛ non ne idem erit quẽ tu vidiſti inſultantẽ mœnibus noſtris. Turbatũ.ægre ferentẽ te patriã vexare ſuã.Cõuertere ſigna.redire in aphricã. Paria.ſ. milia.ſeniores Fabio aſſẽtiebãtur. Cęſis ductoribus.cõcio ſcipionis: qua ſeniorũ tarditatẽ accuſat cum ipſe ſua celeritate hiſpanias vicerit. Vbi ceciderant duo fulmina belli ſcipiões. apđ Liuiũ ait. Vnde hæc repente de me cura exorta cum pater:patruuſq; meus interfecti cũ amiſſæ hiſpaniæ cũ quattuor exercitꝰ pœnoꝝ:quattuor duces omnia metu armiſq; tenerent cũ q̄ſitus ad id bellum imperator nemo ſe oſtenderet pręter me nemo ꝓfiteri. auſus eſſet : cum mihi quattuor&.xx.annos nato detuliſſet imperium populus ro.tũ nemo ætatẽ meã vim hoſtiũ difficultatem belli.patris patruiq; recentẽ cladẽ cõmemorauit.Lętho gemino.morte duoꝝ ſcipionũ. Sidoniũ iugũ.imperiũ punicũ.i.cũ omnis hiſpania pareret carthaginenſibus. Ad opẽ.auxilium ferendum.nemo.n.illuc proficiſci audebat. Primoribus.iuuenilibus.natus erat ſcipio xxiiij.annos.Nubem.turbinẽ & impetũ belli. Grãdæua manus.tum inquit ſeniores & potiſſimum Fabius dicebãt mea incepta eſſe temeraria: & ſic fabium eludit : quẽ ironice vatem appellat:& ex ſtomacho. Puer ille.ego ſcipio quẽ dicebatis eſſe puerũ.Futilis ætas.inutilis vt videbatur vobis :& inepta ad tantã belli molem: reſtituit romanis hiſpanias.Illeſus.nil mali paſſus in tanta rerum mole. Troiugenis.romanis. Pepulit.fugauit ex hiſpania omnis carthaginẽſes. Exegit.fugauit & expulit : profectus vſq; ad atlantẽ:&ſolis occaſũ. Signa auri.nec prius rediſt romam cũ ꝑda ingenti q̄ viderit omnem ſubactam hiſpanã.Romano littore.romanis iã ſubdito .i.donecvidit hiſpanã in ditionem romanorum vſq; ad oceanum vbi ſol occidit.

Quoq̄ ad opẽverſo fateor primoribus ãnis
Excepi nubem belli: ſoluſq; ruenti
Obiecit telo caput:atque in me omnia verti.
Tũ grãdęua manus puero male credita bella
Atq; idẽ hic vates temeraria cœpta canebat.
Dijs grates laudẽq; fero:ſub nomine quorũ
Gens troiana ſumus:puer ille & futilis ætas
Imbelleſq; ãni nec dum maturus ad arma
Scipio reſtituit terra illęſus iberas
Troiugenis .ꝑpulit pœnos:ſoliſq; ſecutus
Extremas ad atlanta vias:exegit ab orbe
Heſperio nomen libyę:nec rettulit auri
Signa: priuſq̄ fumantes circa æquora vidit
Romano phœbum ſoluẽtem littore currus.
Adſciuit reges idem nunc vltimus actis
Reſtat carthago noſtris labor hoc ſator æui
Iuppiter æterni monet:ãnibalẽ ecce ſenectus
Intremit:aut ægros ſimulat mẽtita timores.
Ne finem longis tandem peperiſſe ruinis
Sic noſter titulus.certe iam dextera nobis
Experta:& robur florẽtibus auximus annis.
Ne vero fabricate moras:ſed currere ſortem
Hãc ſinite ad veteꝝ delẽda opprobria cladũ
Quam mihi ſeruauere dei:ſat gloria cauto
Non vici pulchra eſt fabio peperitq; ſedẽdo
Omnia cũctator nobis:nec mago:nec hãno
Nec giſgone ſatus:nec amilcaꝛ terga dediſſẽt
Si ſegnes clauſo traheremus prælia vallo.
Sidonius ne puer vix pubeſcente iuuenta
Laurentis potuit populos & troia adire
Mœnia:flauẽtẽq; ſacro cum gurgite tybrim.
Et potuit latium longo depoſcere bello?
Nos libyę terris tranſmittere ſigna pigebit:
Et tyrias agitare domos? ſecura pericli
Littora lata patent:& opima pace quiete
Stat tellus:timeat tandem carthago timeri
Aſſueta:& nobis quãuis œnotria nondum
Annibale arua vacẽt:ſupeſſe intelligat arma
Illum ego quem voſmet cauti:conſultaq; vr̃a
In latio fecere ſenem:cui tertia large
Fũdenti noſtrum dicuntur luſtra cruorem

Aſciuit.ſocios & amicos fecit maſiniſſam & ſyphacem ſolum inquit mihi ſupereſt vt carthaginē expugnem:quod iuppiter pollicetur.Senectus.Fabius & alij ſenes. Intremit.timet annibalē:aut ſimulat timorem.ne accedat mihi titulus euerſæ carthaginis. Aegros.ab effectu:quoniā timor facit homines ægros. Longis ruinis.calamitatibus quas per tot annos paſſi ſumus. Ne fabricate.nolite inquit īpedire meū iter ad carthaginem vt vlciſcar clades acceptas Cauto.Fabio cūctatori:qui cū ſibi parauerit magnā gloriā cūctando.ſinat me nunc tendere quo fata vocant.Non vinci.ab annibale.ſ.Peperit oia.rem romanā labantē reſtituit & accuſans Fabij cunctationem ait.nec ego viciſſem hānonem Magonem & aſdrubalē ſi fuiſſem cunctator.Nec amilcare ſatus.aſdrubal quē vicit prope pyreneos montes alter fuit aſdrubal victus ab eo in hiſpania giſgonis filius.Sidonius puer.non ne inquit annibal quaſi puer in italiā venit:& illam conſilio armiſq; terribilē tāto belli turbine vexauit.Troiana.romana.Longo bello.iam.xv.annis.Tyrias.carthaginēſes.Littora.punica.ſ.Illum ego reuocabo inquit annibalē ī libyā quem vos cunctando i italia fouiſtis:& trahit fabiū in inuidiā. Tertia luſtra.xv.ānis. Veſtigia.ſigna.i.haſtas affixas portæ vrbis manu hoſtili. Turres.quæ erāt ad portā collinā.prius inquit q̄ annibal veniat iterū ad vrbē audiet exurimœnia carthaginis.apud liuiū ait. hic modo nihil moræ ſit.vna & traieciſſe me audietis:& ardere bello aphricā:& amolientē hinc annibalē & obſideri carthaginē. Rutulis.romanis.Fato.diſpoſitione fatorū ita volēte. patres annuerūt verbis ſcipionis. Fauſtūq; p̄cati.antiqui oībus rebus agendis qd bonū fauſtū fœlix:fortunatūq; eſſet p̄fabant.Dederūt.cōceſſerūt ſcipioni vt bellū in aphricā trāſferret bonis auib⁹: & ſic ſcipio ex ſicilia ſoluēs bono ſydere ī libyā trāſmiſit.

Illū ego ad incenſas trepidātē & ſæua pauētē
Aduertam patriæ ſedes:an roma videbit
Turpia agenoreę muris veſtigia dextrę?
Carthago immunis noſtros ſecura labores
Audeat interea:& portis bellabit apertis?
Tumvero noſtras iterū pulſet īprobus hoſtis
Ariete ſidonio turres:ſi templa ſuorum
Non ante audierit rutulis crepitantia flāmis.
Talibus accenſi patres:fatoq; vocante
Conſulis ānuerant dictis:fauſtumq; precati
Vt foret auſoniæ:tranſmitterē bella dederunt

Liber ſeptimuſdecimus

Hoſtis vt auſonijs diſcederet aduena terris.
Fatidice fuerant oracula priſca ſibyllæ.
Cælicolum phrygia genitricē ſede petitam:
Laomedonteę ſacrādā mœnibus vrbis
Aduectum exciperet numen qui lectus ab oī
Conſilio patrum pręſentis legeret eui.
Optimus heu nomē melius maiuſq; triūphis.
Iamq; petita aderat latia portā te cybelem
Puppe:atq; omnis magno ſedente ſenatu:
Obuius accitis properabat ſcipio ſacris.
Qui genitus patruo ductoris ad africa bella.
Tunc lecti multa fulgebat imagine auorum.
Iſq; vbi longinquo venientia numina ponto
Accepit ſupplex palmis thuſciq; ſonora
Tybridis adducit ſublimis ad oſtia puppim.
Fœmineę tum deīde manus ſubiere p̄ ānem
Quę traherent celſā religatis funibus alnum.
Circum arguta cauis tinnitibus ęra ſimulq;
Certabant rauco reſonantia tympana pulſu.

PETRI Mar. interpretatio in vltimū volumen Syllij italici.

Hoſtis vt auſonijs. Ciuitatē iqt Liui⁹ eo tpe recēs religio ſuaſerat inuento carmie i libris ſibyllinis: qd tale erat. Quādoq; hoſtis alienigena bellū italiæ intuliſſet eū pelli italia viciq; poſſe ſi matris deū peſſinūte numen romam aduectum foret. Itaq; ſcipione.&.P.Craſſo conſ.legati ad attalū miſſi ſūt.M.Valerius Leuinus.M.Cecilius.Metellus.P.Sul.Galba.& Tremelius Flaccus .M.Valerius falco:quos Attalus comiter acceptos deduxit i phrygiā: & ſacrū lapidē quē matrem deū eē incolę dicebant tradidit:ac deportari romam iuſſit.Scipio ī aphricā traiecit:ſyphace:aſdrubaleq; victis cartaginēſes i patriā reuocauerūt Annibalē:q nō ſine idignatiōe ac dolore reſpectans italia ceſſit:quē ſcipio ad zamā magno p̄lio vicit: carthaginē tributariā reddidit:& romā ad triumphum reuerſus eſt.Hoſtis aduena alienigena ſic dicebat carmen ſibyllinū. Phrygia ſede.ex peſſinūte vrbe phrygię Laomedonteæ vrbis.romæ.Qui lectus.electus a ſenatoribus vir optimus:qui hoſpes eſſet numinis idei.

M.Cornelio cethego.P.Semp.Tuditano conſſ.cybeles ſimulachrum romam aduectum eſt. Scipio Naſica adoleſcens nondum queſtor vir optimus a ſenatu iudicatus eſt. Is vectus naue in mare a ſacerdotibus deam accepit:& in terram extulit primoribuſq; matronarum dedit inter quas claudia ſuæ caſtitatis teſtimonium dedit. Matronæ in ædem victoriæ quæ erat in palatio tulerũt pridie idus aprilis. Iſq; dies feſtus fuit.populus frequens dona congeſſit:lectiſterniũ & ludi fuere iſtituti: quos megaleſia appellarũt. Heu nomẽ.hoc nomẽ inqt poeta optimi viri erat clarius ac melius oĩ triũpho. Properabat.cũ nobilibus matrõis ſcilicet ad excipiendam cybelem. Sacris.cũ cerimoniis.P.Cornelius cum omnibus matronis oſtiam ire iuſſus obuiam deæ inquit Liuius vt eam de naui acciperet: & in terrã delatam traderet inferendam matronis. Patruo.erat filius Gnei Scipionis patrui maioris aphricani qui tunc ad bellum libycum deſtinabatur. Vnde cognomen reportauit

Imagine.nobilitate gentis corneliæ. Fœmineæ.quoniam ſcipio tradidit nobilibus matronis numen vrbi inferendum. Alnũ. nauim ex alno arbore. Aera.vaſa ẽrea ſonãtia:qm̃ in ſacris cybelis erant æra:tympana: & tybiæ ſacerdotes erãt galli ſemiuiri dicti a gallo fluuio phrygiæ. Semiuiri chori:ipſi galli ſacerdotes caſtrati. Gemino:duo cacumia hñte dindim⁹ mõs phrygiẽ vbi cybele colebaẽ. Caſta:pp ipſos ſacerdotes caſtos.

Dicteo ãtro:cretenſi.dicte ẽ vrbs cretæ vbi curetes:& choribantes iouẽ educauerũt ob ſtrepentes circa ne vagit⁹ exaudireẽ æris tinnitu bacchãẽ: furore incitanẽ. Idæo:ida eſt ſylua cretæ. Silẽtes in qb⁹ educatus fuit iuppiter ne audireẽ a ſaturno. Fremitus:æris & & tympanoꝝ. Subitis:currẽtib⁹ ſubſtitit nauis vt eẽt teſtis pudicitiæ claudiæ veſtalis. Sacerdos:primus ſacerdos cybelis. Pollutis ĩpudicis. nolite igt tãgere funẽ pollutis manibus. Profanẽ:ſceleratẽ. Labori trahendæ naui. Dũ ſatis ẽ nouiſſe deæ.i.diſcedite priuſq̃ dea vos puniat:cui hactenus fuit ſatis monuiſſe ſe.ſ.nolle trahi manu pfana:ſed ſi qua eſt hic pudica capiat ſola funẽ & ratis ſequeẽ.tũc claudia acceſſit q̃ ipudica falſo putabaẽ & p̃cata deã vt ſuæ pudicitiæ teſtis eſſet facili manu nauẽ traxit. Pia munera.officia nauis trahẽdẽ:ac piũ miniſteriũ. Vel.ẽt ſola dextra nõ erit op⁹ initi humeris. Non æqua.iniq̃ fama. Pli.ait li.vii.pudiciſſia fœmina religionis experimẽto iudicata ẽ claudia iducta ab ea romã deoꝝ matre.hui⁹ hiſtoriæ plena ſunt omnia.nam meminit valerius. Oui.in faſtis.de qua etiam ſuetonius i tyberio.claudia ex gente claudia fuit quæ nauim cum ſacris matris deum cohærentẽ tyberino vado extraxit precata propalam vt ita demum ſequeretur ſi ſibi pudicitia conſtaret. Cælicolum genitrix.oratio claudiæ ad cybelem. Cuncta numia qm̃ cybele

Semiuiriq; chori gemino q dindima monte
Caſta colunt:q dictæo bacchantur in antro
Quique idẽa iuga & locos nouere ſilentes.
Hos inter fremitus ac læto nota tumultu:
Subſtitit adductis renuens pcedere vinclis
Sacra ratis ſubitiſq; vadis immobilis hẽſit.
Tum puppe media magno clamore ſacerdos
Parcite pollutis contingere vincula palmis.
Et pcul hinc moneo pcul hic quẽcũq; profanæ
Ferte gradus:nec vos caſto miſcete labori.
Dum ſatis eſt monuiſſe deẽ.quod ſiqua pudica
Mente valet:ſiqua illeſi ſibi corporis aſtat
Conſcia vel ſola ſubeat pia munera dextra.
Hic priſca ducens clauſorum ab origine nomẽ
Claudia non æqua populi male credita fama
In puppim verſis palmiſq; oculiſq; profatur:
Cælicolum gẽitrix numẽ quod nuina nobis.
Cũcta creas:cuius proles terramq; fretũq;
Syderaq; & manes regnorũ ſorte gubernat:
Si noſtrũ nullo violatum eſt crimie corpus:
Teſtis diua veni.& facili me abſolue carina
Tum ſecura capit funem fremituſq; leonum
Audiri viſus ſubito:& grauiora per auras
Nulla pulſa manu ſonnuerunt tympana diuæ.
Fertur prona ratis:ventos impellere credas
Contraq; aduerſas ducẽtẽ præuenit vndas.
Extemplo maior cunctis ſpes pectora mulcet.
Finem armis tandem:finemq; venire periclis
Ipſe alacer ſicula diſcedẽs ſcipio terra.
Abſcondit late propulſis puppibus æquor:
Cui numen pelagi placauerat hoſtia taurus.
Iactaq; cæruleis innabãt fluctibus exta.
Tunc ſede deum purũq; per ẽthera lapſæ
Armigerẽ iouis ante oculos cœpere volucres
Aequoreas monſtrare vias:ac ducere claſſem.

dicitur mater deorum. Fretum. hic eſt neptunus. Sydera iuppiter. Manes. pluto. Secura. cum eſſe conſcia ſuæ pudicitiæ. Fremitus leonum. hoc fingit poeta: quoniam leones trahebant currum cybeles Aduerſas. contrarias. Ducentem. claudiam præueniebat ipſa nauis claudiam quamuis vndæ obſtarent.

Ipſe alacer ſicula. M. Cornelio cethego. P. Sempro. Tuditano conſſ. Scipio proconſule ſicilia in aphricam traiecit priuſq̃ marte cōſcenderet pulcherrimā habuit orōnē q̃ apud liuiū eſt. maximū iniecit carthaginēſib⁹ timorē ſcipio cū littorib⁹ aphricæ naues appuliſſet. Numē pelagi. neptunū: cui taurū ꝓ fœlici nauigatiōe mactauerat. Extra. poſt orationē: & cæſā victimā ſcipio cruda exta vti mos erat in mare proiecit tubaq; ſignū dedit ꝓficiſcēdi.

Auguriū clangor lętum dabat: i nde ſequuti
Tantū progreſſos liquida ſub nube volatus
Quātū non fruſtra ſpeculātū lumina ſeruant
Littora agenoreę tenuerunt perfida terræ.
Nec ſegnis tanta ī ſemet veniēte procella.
Affrica terribilē magno ſub nomine molē
Regis opes cōtra: & maſſyla parauerat arma.
Speſq; ſyphax libycis vna: & laurētibus vnus
Terror erat: campos pariter valleſq; refuſas:
Littoraq; implerat. nullo decorare tapete
Cornipedē nomas aſſuetus dēſæq; ꝑ auras
Condebant iaculis ſtridētibus æthera nubes
Immemoris dextræq; datæ: iūctiq; per aras
Fœderis: & menſas teſtis atq; hoſpita iura:
Faſq; fidemq; ſimul paruo mutatus amore
Ruperat: atq; thoros regni mercede pararat.
Virgo erat eximia ſpecie: claroq; parente:
Aſdrubalis ꝓles: thalamis quā cœpit vt altis
Ceu face ſuccenſis prima tedaque iugali
Vertit opes: gener ad pœnos: latiæq; ſoluto
Fœdere amicitiæ dotalia tranſtulit arma.
Sed non auſonio curarum extrema ſyphacē
Ductori nouiſſe fuit: miſſique minentur
Stet regno reputet ſupos facta hoſpita ſeruet
Longe coniugia ac longe tyrios hymeneos
Inter dardanias acies fore ſanguine quippe:
Si renuat blando nimium facileque marito:
Statura obſequia: & thalami flagrātis amores
Sic latius per mixta minis & caſſa mouebat
Ductor: nā ſurdas coniūx obſtruxerat aures.
Ergo aſper monitis fruſtra nitentibus enſes
Aduocat: & caſtas polluti fœderis aras
Teſtatus varia martem mouet impiger arte.
Caſtra leui calamo canaq; intorta paluſtri
Qualia maurus amat diſpſa mapalia paſtor:

A ſede deū. a lacteo circulo. fingit poeta aqlas mōſtraſſe viā nauigāti Scipioni: qui iouis fili⁹ putabaſ cui aqla ſacra ē. ſic ęneas habuit colūbas duces Armigerę. qm̄ aqlæ miniſtrāt ioui fulmia. Clāgor. quē edebāt alis ipę aqlæ. Sequuti. romani nauigātes ſequuti ſūt oculis volatus auiū eatenus quatenus oculi ſpeculari poſſunt. Liquida. puro are. Nec ſegnis tāta. aſdrubal giſgōis fili⁹ timēs aduentū Scipiōis i libyā: ſyphace generū ſibi fecit & carthaginēſiū amicū. erat eni aſdrubali nubilis virgo quā ſyphax duxit vxorē amore flagrās: qm̄ numidæ ad libidinē ꝓpēſi ſunt. Procella īpetu belli. Terribilē molē. maximum auxiliū: & hoſtib⁹ timendū. Sub magno nomie ſyphacis. ſ. regis ea tēpeſtate i aphrica potētiſſimi. Regis opes. appoſitio ē. parauerat molem opes. ſ. i. potentiā ſyphacis: q maſſylis iperabat. Laurētib⁹. romanis Replerat cāpos. ſyphax cū qnquagita milib⁹ peditū: & decē eqiū i auxiliū carthaginēſiū venit. Nullo tapete: ſine aliquo ornamēto aut ephippio. nā nudis bellabāt eqs numidę. Dēſe nubes. mltitudo iaculoꝝ iſtar nubis. Dextræ datæ. Scipioni cū quo fœd⁹ ꝑcuſſerat ſyphax. Prauo. ab effectu: qm̄ traxit ſyphacē ad prauitatē & ſcelus. Regni mercede. ꝑauit ſibi vxorē hac mercede: vt eoſdē aicos inimicoſq; hērēt & regnū ſuū ſyphax paratū hēbat i pœnoꝝ fauorē: & ſic effrena libido ſyphacis taxaſ q vt vxorē hēret regnū ꝓ mercede dedit. Virgo erat. ſophoniſba vocabaſ hęc puella q̄ mētē ſyphacis alienauit penit⁹ a romāis. gener. ſyphax gener aſdrubalis. Arma dotalia. vt ꝓmiſerat tā q̄ pro dote ſe. ſ. allaturū opē pœnis. ideo dixit regni mercede ſyphacē paraſſe ſibi thoros. Sed nō auſonio. hæc q̄ poeta canit Liuius narrat fuiſſe ante ꝓfectionē ſcipionis e ſicilia. prima cura fuit ſcipiōi monere ſyphacē vt in amicitia fideq; ꝑſeueraret. Stet regno. maneat i regno ſuo nec adhereat carthaginēſib⁹: & meminerit eſſe deos teſtes violati ab eo fœderis. Pacta hoſpita. iura hoſpitij q̄ erat iter ſcipionē ac ſyphacē. Lōge cōiugia. monet eū ab vtili ne deſerat romanos. ſi ꝑſeuerabis igr i tua ꝑfidia: & tecū pugnabimus nihil proderūt tibi carthaginēſes: & aſdrubal ſocer. & ſanguine ꝓprio lues obſequia vxoris tuę. Si renuat. perſtare ſcilicet in fœdere.

Statura ideſt conſtabunt tibi magno pre
cio obſequia tua erga vxorem. Obſtru
xerat.clauſerat. Ergo aſpet. ſcipio cum
nihil monitis proficeret ſyphacem ador-
tus eſt bello. Teſtatus.cum appellaſſet
deos violati fœderis.inuocauerant quip-
pe in iaciendis fœderibus iouem capito-
linum & cornigerum. Varia arte. quo-
niam noctu caſtra: & hybernacula hoſtiũ
incendit quæ erant ex harundinibus & ex
materie agreſti. Qualia mapalia. quales
caſas paſtoritias. Tacita nocte. Scipio
partem copiarum lelio dedit cum maſiniſ
ſa ac numidis edixitq; vt ignem in caſtra
ſyphacis conijceret.ipſe ad caſtra Aſdru-
balis profectus eſt quæ iuaſit cum primũ
caſtra ſyphacis accẽſa vidiſſet.ita bina ca
ſtra deleta ſunt nonnullis incendio abſũ-
ptis. Pinguia pabula.materiam aptã ad
incendium nutriendum: proximis caſtris
hæſit ignis. inquit Liuius: ex templo pro
xima queq; & deinceps contigua ample-
xus totis ſe paſſim diſſipauit caſtris. Pro
pellunt ideſt extendunt ſe ad auras effu-
ſis habenis tranſlatio ab equis indomitis
& non parentibus lupatis. Lues.incen-
dium. Turbine.impetu.Omni tecto.ta
bernaculo. Sentitur quoniam conbure-
bantur dormiẽdo.multos in ipſis cubicu
lis ſemiſomnes. inquit liuius hauſit flam-
ma:multi pręcipiti fuga ruentesſup alios
alij in anguſtijs portarum obruti ſũt. Al-
benti.cinericia.Virum.ſyphacem conſum
pſiſſet ignis. Satelles.cuſtos regij cubicu
li. Multa precantem.facientem vota pro
ſalute. Iuncto aggere.iunctis caſtris cũ
aſdrubale. Accita pubes regno.milites
euocati a ſyphace in ſubſidiũ a ſuo regno
Coniunx.vxor.inquit Liuius iam non blã
ditijs:ſed plena lachrymarum obteſtata ẽ
ſyphacem ne patrem ſuum patriamq; p-
deret:hiſdemq; flammis carthagines qui
bus caſtra conflauiſſent abſumi ſineret.
Afflata ora.ſemiuſta nocturno incendio.
Sed enim non luce.hęc omnia iactabat ſy
phax ſe.ſ.nõ potuiſſe vici niſi illa fraude.
apud Liuium ſic loquitur. ſcire incendio
non prælio cladem acceptam eum bello
inferiorem eſſe qui armis vicatur.Vecors
inſanus. Flatus.ſpiritum & animi elatio
nẽ.Atropos:fatũ ipſũ.Tumidæ: inſolẽtis
iactabũdæ ac vẽtoſæ. Stamia: fatũ ipſũ
& finẽ.Nãq; vbi pſiluit:deſcribit temerita
tẽ ſyphacis irruẽtis in aciẽ veluti ãnis turbi
dus cõtra cui⁹ vanitatẽ rutuli ſeſe erexerũt.

Aggreditur furtim armorum tutãtibus vmbris.
Ac tacita ſpargit celata incẽdia nocte:
Inde vbi collecti rapidam diffundere peſtem
Cœperunt ignes:& ſe per pinguia magno
Pabula ferre ſono clare expatiantur in auras
Et frenos volucri propellunt lumine flammæ
It totis inimica lues cum turbine caſtris.
Atque alimenta vorat ſtrepitu vulcanus anhelo
Arida:& ex omni manant incendia tecto.
Sentitur pleriſq; priuſq̃ cernitur ignis
Excitis ſomno:multorumque ora vocantum
Auxilium inuadunt flammæ:fluit vndiq; victor
Mulciber:& rapidis amplexibus arma viroſque
Corripit:exundat peſtis ſemiuſtaque caſtra
Ardenti volitant per nubila ſumma fauilla.
Ipſius ingenti regis tentoria ſaltu
Lugubre increpitans late circunuolat ardor.
Hauſiſſetque virum:trepidus ni clade ſatelles
E ſomno ac ſtratis rapuiſſet multa precantem.
Verum vbi mox iuncto ſociarant aggere vires
Maſſylus tyriuſque duces:accitaque regno
Lenierat pubes infauſtæ vulnera noctis:
Ira pudorque dabant & coniũx tertius ignis
Immanes animos afflataque barbarus ora
Caſtrorum flammis & ſe velamine nullo
Vix inter trepidas ereptum ex hoſte cateruas
Frendebat minitans.ſed enim non luce ſyphacẽ
Nec claro potuiſſe die nec ſole tuente
Aquoq̃ vinci:iactarat talia vecors.
Sed iam claudebat flatus nec plura ſinebat
Atropos & tumidę properantur ſtãina linguæ.
Nanq; vbi proſiluit caſtris ceu turbidus amnis
Qui ſyluas ac ſaxa trahens per deuia pręceps
Voluitur:& ripas ſpumanti gurgite laxat:
Ante omnes præuectus equo:trahit agmia voce
Contra ſana manus rutuli celſuſque ruebat
Viſo rege procul raptis exercitus armis.
Ac ſibi quiſque vides ne vides ait agmie primus
Maſſylus volitat depoſcens prælia rector.
Fac noſtrũ hoc mea dextra decus:violauit & aras
Cælicolum & caſti ductoris fœdera rupit

Sit ſatis hūc caſtris ſemel effugiſſe crematis.
Sic ſecum taciti:& ceratim ſpicula fundunt.
Prima in cornipedis ſedit ſpirantibus ignem
Naribus haſta volans:erexitq; ore cruento
Quadrupedem elatis pulſantem calcibus auras
Corruit aſper equus:confixaq; cuſpide membra
Huc illuc iactans rectorem prodidit hoſti.
Inuadunt vanāq; fugam atq; attollere feſſos
Adnitentem artus euocato a vulnere tælo
Corripiunt:tum vincla viro manicæq; pudenda
Addita:& exemplum non vnq̄ fidere lætis
Septriferas arcta palmas vinxere cathena.
Ducitur ex alto deiectus culmine regni
Qui modo ſub pedibus terras & ſeptra patenſq;
Littora ad oceani ſub nutu viderat æquor.
Proſtratis opibus regni phœniſſa metuntur
Agmina:& inuiſus marti notuſq; fugarum
Vertit terga citus dānatis aſdrubal auſis.
Stabat carthago truncatis vndiq; membris
Vni nixa viro:tantoq; fragore ruentem
Annibal abſenti retinebat nomine molem.
Id reliquum feſſos opis auxiliiq; ciere.
Rerum extrema iubent:huc confugere pauentes.
Poſtq̄ ſe ſuperum deſertos nomine cernunt.
Nec mora propulſa ſulcant vada ſalſa carina
Quæ reuocent patrięq; ferāt mandata monentes
Ne lentus nullas videat carthaginis arces.
Quarta aurora ratem dauni deuexerat oras.
Et fera ductoris turbabant ſomnia mentem.
Namq; grauis curis carpit dum nocte quietem
Cernere flaminium gracchūq; & cernere paulum
Viſus erat ſimul aduerſos mucronibus in ſe
Diſtrictis ruere atq; itala depellere terra
Omniſque a cannis thraſimeniq; omnis ab vndis
In pontum impellēs vmbrarumq; exercitus ibat
Ipſe fugam cupiens notas euadere ad alpes
Quærebat:terræq; vlnis amplexus vtriſq;
Hærebat latiæ:donec vis ſæua profūdo
Truderet:& rapidū daret aſportare procellis.
His ægrum viſis adeūt mandata ferentes
Legati:patriæq; extrema pericula pandunt.

Sana manus.ipſi rutuli prudentes & ſanæ mentis pugnantes arte non autem temere vt ſyphax. Prima in cornipedis. in ipſa pugna cū maſſeſſyli non modo primum impetum:ſed ne conſpectum quidez armorum pati poſſent terrore ſuperioris calamitatis:ſyphax hoſtiū turmis obequitabat:ſi pudoř ſi periculo ſuo fugam ſuorū ſiſtere poſſet: equo grauiter icto effuſus opprimitur & viuus capiť a romanis: vt lętum ſpectaculum maſiniſſæ p̄beret. Erexit. effecit vt ipſe equus erigeretur & excuteret ſyphacem inſeſſorem. Feſſos artus adnitebatur ſyphax attollere membra. & ſic ligatus ad ducem perductus fuit. Lætus. proſperæ fortunæ quæ mutabilis neminem:inquit Seneca:comminuit aduerſa fortuna niſi quem ſecunda decepit. Septriferas. regias. Metuntur. cæduntur milites hoſtiles. Inuiſus marti. infœlix iam in ipſa pugna. Notus fugarum. qui prius in hiſpania victus a ſcipione fugerat Dānatis auſis. omiſſo prælio iam damnabāt ſe prodiiſſe in aciem aduerſus ſcipionem tam fauſti martis ducē. Truncatis mēbris. ſuperatis exercitib⁹:profligatis ducibus:capto ſyphace. Vni nixa viro. ſperās in ſolo annibale: cuius nomen retinebat carthaginem ruētem. Molem ruentem. carthaginem ipſam labantem. Id reliquum. ipſum annibalem qui erat ſolum & reliquuz ſubſidium patrię labantis. Rerum extrema. vltimę neceſſitates. Feſſos opis. carthaginenſes iam omni ope ac auxilio deſtitutos. poteſt etiaz eſſe talis ordo ciere id reliquum opis auxiliiq;. Huc. ad Annibalem. Nec mora. miſerunt carthaginēſes legatos ad annibalem : qui ſecundo vento nauigantes quarto die ad ipſum venerunt in apulia habentez caſtra. Fera. crudelia mali hominis. videbat per quietem annibal romanos duces qui in prælio ceciderant ſtrictis in ſe mucronibus ruere.

Truderet.impelleret in ipſum mare.Aegeū.moeſtum.Negato lætho.morte:quoniam ſeruabatur viuus ad triumphū & iouē capitolinū. Prærapidū iuuenē.Scipionem dicebāt in arma furentē: & fauſto marte pugnātē dixiſſe carthaginem ſe ſolo æquaturū: dū Annibal in bruttijs tēpus terit ne habeat domū in quā ſe italia pulſus recipiat. Detracturū.cōſumpturū incendio. Inclyta facta:clara geſta in italia.inde mouerūt affectus ipſi legati. Toruo obtutu.truci aſpectu.Liuius ait.frēdens fremens: gemēſq; ac vix lachrymis temperans dicitur legatorū verba audiuiſſe. Expendit.cōſiderat.An tanti.ſ.eēt carthago vt dimitteret̄ italia. & ꝑfecto tanti erat patria.cui non ſolū bona externa.verū etiam vitam debemus.vnde vituperādi ſūt illi qui ne aliquam famæ iacturā faciāt patriam ſinūt perire. & maxime culpandi ſunt ſi patriæ poſcenti noſlunt adeſſe.In hoc igitur laudat̄ pietas Annibalis erga patriā cui ſe reuocanti & laborāti calamitate fauere ac ſuccurrere debebat q̄uis:dimitteret italā p tot annos poſſeſſā:videret̄ indecorū q̄m patriæ ſalutē ꝓpriæ gloriæ ꝓponere æquū erat & decebat.Odirū exitiū mortalibus. deteſtatur Annibal inuidiā annonis qui cā fuerat:vt Annibali ſupplementū cęteraq; ad bellū fouēdū idonea minime mitterent̄.ē inuidia magnū exitiū ipſis mortalibus : quippe nō patitur res: laudeſq; creſcere.Seruitiū ad ſeruiendū:q̄ nunc imperat.Gentē.romanā.ſ.& italā.Feſſos.ſecundis victorijs:& eſt pars cōfutationis: Tyrōe.nouis militib⁹:nō petebas inq̄t auxilia ꝓ paterer calamitates:ſed erā victorijs defatigatus:vt oēs culpam reijciat in Annonē. Submiſſo. miſſo in ſubſidiū.Texere.defatigare cōſumere.Victu.alimento.Rhetia.romana.Agenoreas.carthaginēſes.Nunc patriæ decus.obijcit ingratitudinē & imprudentiā tacite ipſis carthaginenſibus :qui prius nullā pœne Annibalis rationē habuerāt nunc prementib⁹ malis dicebant ipm eſſe dec⁹ & vnicū patriæ ſubſidiū. Vertent̄ ſigna.ibimus inquit vt ſenatores cēſuerūt. Et ſeruabimus annon ex ſtomacho loq̄tur :q̄m anno nō merebat̄ ab annibale:cuius gloriæ inuidebat ſalutē.Detonuit.alta voce iclamauit.ſeruat decorū Annibalis irati qui tonabat nō loquebat̄.Celſas puppes.Annibal iā hoc ipm p̄ſagiens animo p̄parauerat naues. itaq; qd robur in exercitu erant in aphricā tranſuexit. Multū gemēs.raro queq̄ alium .inquit Liuius patriā exilij cā relinquentem magis mœſtū abijſſe ferunt q̄ Annibalem hoſtiū terrā excedentē receſſiſſe ſępe italię littora:& deos hominesq; accuſantē ſe quoq; ac ſui ipſius caput execratū ꝙ nō cruentū ab cannenſi victoria militē romā duxiſſet.Non terga.

Maſſyla vt fuerint arma:vt ceruice cathenas
Regnato tulerit libyæ:lærhoq; negato
Seruetur noua pōpa ioui:carthago laboret.
Vt trepidi aſdrubalis q rex agitabat habeās
Non vna concuſſa fuga ſe triſte profatur
Vidiſſe arderent cum bina ī nocte ſilenti
Caſtra:& luceret ſceleratis africa flammis.
Prærapidum iuuenem minitari:brutia ſeruet
Littora dū pœnus detracturū ignibus atris:
In quā ſe referat patriā ſuaq; inclyta facta.
Hec poſtq̄ dicta:& caſus patuere metuſq;
Effūdūt lachrymas dextrāq;:vt numē adorāt
Audiuit toruo obtutu defixus:& ægra
Expendit tacito cura ſecū ipſe volutans
An tanti carthago foret:ſic deinde profatur
O dirum exitium mortalibus.o nihil vnquā
Creſcere nec magnas patiēs exurgere laudes
Inuidia:euerſam iam pridē excindere romā
Atq; æquaſſe ſolo potui traducere captam
Seruitium gentē:latioq; imponere leges
Dū ſūptus:dūq; arma duci feſſoſq; ſecundis
Summiſſo tyrone negāt recreare manipſos
Dūq; etiā terere:& victu fraudaſſe cohortes
Annoni placet.induitur tota africa flammis.
Pulſat agenoreas rheteia lancea portas.
Nūc patrię decus & patrię nūc ānibal vnus
Subſidiū nūc in nr̄a ſpes vltima dextra
Vertētur ſigna:vt patres ſtatuere:ſimulq;
Et patriæ muros:& te ſeruabimus annon.
Hæc vbi detonuit celſas elittore puppes
Propellit:multūq; gemēs mouet ęquor̄ claſſē
Nō terga eſt auſus cedētū iuadere quiſq̄.
Nō reuocare virū:cuncti præſtare videntur
Quod ſpōte abſcedat ſupi:tādēq; reſoluat
Auſoniā vētos optāt:& littora ab hoſte
Nuda videre ſat ē:ceu flamia cōprimit auſter
Cū fera & abſcedēs reddit mare nauita parco
Interea voto non auras poſcit amicas
Contentus caruiſſe noto:pacemq; quietam
Pro facili curſu reputat ſalis:omnis in altum
Sidonius viſu conuerterat vndiq; miles.

Ductor defixos itala tellure tenebat
Intentus vultus:manãteſq͡ȝ ora rigabant
Per tacitũ lachrymę & ſuſpiria crebra ciebat
Haud ſecus vt patriã pulſus dulciſq͡ȝ penates
Linqueret:& triſtes exul traheretur in oras.
Vt vero affuſis puppes procedere ventis
Et ſenſim cœpere procul ſub ſidere montes
Nullaq͡ȝ iã heſperia:& nuſq̃ iã daunia tellus
Hæc ſecũ infrẽdẽs.mẽtiſne ego cõpos:& hoc
Indignus reditu:q memet finibus vnq̃ (nũc
Amorim auſoniæ flagraſſet ſubdita tedis
Carthago:& potius cecidiſſet nomẽ eliſæ
Quid tunc ſat cõpos:qui nõ ardẽtia tæla
Acãnis in templa tuli tarpeia?ioueẽq͡ȝ
Detraxi ſolio?ſparſiſſẽ incendia montes
Per ſeptem bello vacuos:gentiq͡ȝ ſuperbę
Iliacum exitiũ:& proauorũ fata dediſſem.
Cur porto hęc angãt:nũc nũc inuadere ferro
Quis ꝓhibet?ruriũq͡ȝ ad mœnia tẽder greſ=
Ibo:& caſtroꝝ relegẽs monimẽta meorũ (ſũ
Qua via nota mihi ẽ remeabo anienis ad vn=
Flectite in italiã proras:auertite claſſẽ (das
Faxo vt vallata reuocetur ſcipio roma.
Talibus ardẽtem furijs neptunus vt alto
Proſpexit:vertiq͡ȝ ratẽ ad littora vidit
Quaſſãs cęruleũ genitor caput:ęquora fũdo
Eruit:& tumidũ mouet ultra littora pontũ.
Extẽplo ventos hymbreſq͡ȝ e rupe procellas
Cõcitat æolias:ac hymbribus ęthera condit.
Tum penitus tęlo molitus regna tridẽti
Intima:ab occaſu tethyn impellit & ortu.
Ac totũ oceani turbat caput:æquora ſurgũt
Spumea & illiſu ſcopulus tremit oĩs aquaꝝ.
Primus ſe attollẽs naſamonũ ſedibus auſter
Nudauit ſyrtim correpta nubibus vnda.
Inſequitur ſubliẽ ferẽs nigrãtibus alis
Abruptũ boreas põti latus intonat ater
Diſcordi flatu:& patrẽ rapit æquoris eurus
Hic rupti reboare poli atq͡ȝ hic crebra micãt
Fulmina:& in claſſẽ ruẽt implicabile cœlũ.
Cõceſſere ignes:nimbiq͡ȝ:& fluctus & ira
Ventoꝝ:noctemq͡ȝ freto impoſuẽr tenebræ

nemo auſus eſt inuadere diſcedentẽ Annibalem. Immo romani ventos optabant qui ſtatim ipſum a conſpectu Italiæ auferrent. Cuncti ſuperi. putabant romani ſuperos hoc beneficium conferre ꝙ Annibal ſponte ſua excedat:& liberet italiam tot cladibus attritam. Ceu. flatuina. romanos non quærẽtes de Annibale victoriam:ſed contentos illum abire illeſum comparat nautæ qui auſtro quo fuerãt iactatus ponẽte non requirit auram leuẽ & ferẽtẽ. Fera flamina. horrẽdos flatus. Reddit mare. ipſis nauigantibus quod abſtulerat. parco voto. moderata optanti. Amicas. ad nauigandum aptas. Salis. maris. Omnis in altum. milites Annibalis aſpiciebant mare:ipſe vero reſpectabat italiam. Triſtes oras. loca exilijs damnata:& afferentia exulibus triſtitiam. Subſidere. abſcondi montes vt nauigantibus accidit cum in mare prouehũtur. Mentis ne ego compos. verba Annibalis turbati animo:quibus dementiam accuſat ſuam ꝙ italiam dimiſerit quam per tot annos lacerauerat & ꝙ poſt pugnam cannenſem non ẽ profectus ad vrbem. Mentis ne. hæ interrogatiões irato conueniunt. Hoc reditu. turpi ſcilicet ſine triumpho de italia:q̃rit ergo an ſit indignus hoc reditu quaſi dicat inſanus ſum ꝙ dimiſi italiam etiam ſi carthago romanorum incẽdio deflagraſſet. A cannis. poſt pugnam cannenſẽ.

Solio. ſede ſua capitolina ſeruat decorum viri impij. Vacuos bello. ſine præſidio:quoniã ceciderant romani ad cannas:& ideo colles vrbis erant vacui propter bellum& ſic annibal ſe execratur & deos qui tunc illi mentem eripuerunt.

Iliacum exitium. quale habuerunt troiani a græcis qui ilium incenderunt. Proauorum. troianorum a quibus romani originem habent. Cur porro hæc angant?cur hæc me angunt inquit?ibo iterum ad portas vrbis. quis prohibet? Nunc nunc. exprimit affectum ipſius annibalis Monimenta. ſigna. Auertite. ex libya ad italiam vertite. Faxo. efficiam vt obſeſſa a me roma Scipio ex aphrica reuocetur. fingit poeta neptunum timentem romanis concitaſſe tempeſtatem:vt pœnos redire:in italiam cogitãtes obrueret:qui tandẽ venere ita cupiẽte in aphricam compulſi ſunt. Eruit. concitat. Eolias ꝓcellas:ventos quibus præeſt ęolus in ſuo antro & rupe. Condit. abſcondit. Molitus. cum concitaſſet ſuo tridenti mare ab imis ſedibus.

Tethyn. mare. Illiſu. impulſu omnis ſcopulus quatiebatur fluctibus vento illiſis. Naſamonum ſedibus. quoniam auſter flat a meridie & videtur habere domicilium apud naſamões qui habitant arenoſam aphricam. Nudauit. aperuit. Virgilius Et vaſtas aperit ſyrtes. Abruptum latus ponti. ingentem aquę cumulum.

Diſcordi flatu. quoniam eurus flat ab oriente Poli. duo axes. Rupti. aperti fiebat chaſma & videbatur aperiri cœlum. Reboare. reſonabāt

Implacabile cœlum: ipſa cœli ruina. Conceſſere. ſimul venerunt. Ignes coruſcationes & fulgura. Rupe. ſcopulo. Antennæ. cui alligatur velum. Rudentem. funium. Fœlix o frater: ex clamatio Annibalis dolentis ſe aqua extingui: & morte ignaua. laudatq; mortem Aſdrubalis fratris qui pugnando cecidit. Aequate: par diuis in morte. At mihi inquit non licuit deponere vitam ad cannas vbi cecidit paulus totq; viri egregij. Egregium lœthum: decoram mortem. Telo. fulmine. Dum mœret idest mœſtus talia iactaret. Geminum: vtrumq; latus ipſius nauis qua Annibal vehebatur. Atris aggeribus: nigris cumulis aquarum & harenarum. Mox: paulo poſt ipſa nauis emerſit ab harenis Nigris verticibus: cumulo harenæ exundantis idest æſtu furentis. Pulſa: ipſa ratis ab imo remeauit in altum: Librante: ſuſtinente ipſam nauim. Murice acuto: prominenti ſaxo. Facies: apparentia & aſpectus. Sepoſta: reſeruata in die triumphi ab annibale quam acceperat potiſſimum ex tēplo feroniæ in latio: vt ſupra

Culta. adorata. Nequicquā: fruſtra. Cum venus: fingit poeta venerem oraſſe neptunum ne ānibalem vndis perderet: quoniam volebat illum vinci a ſcipione ne poſſet gloriari carthago annibalem non potuiſſe ſuperari niſi adeo.

Hoc ſatis iræ: oratio veneris ad neptunum.

Genitor neptune quoniam venus nata eſt e ſpuma maris. Cætera: in cęteris & per cętera noli ſeuire vlterius ne annibal hic moriatur.

Pœni annibalis. Conſidunt: quieſcunt. Obuiaque aduerſis: annibal primum ad lepti claſſem appulit atque ibi copias expoſuit. Initium inde fuit anni. xvij. M. Seruilio. T. claudio cōſulibus hinc hadrumentum peruenit vbi ad reficiendos milites paucos dies conſumpſit excitus pauidis nuncijs omnia circa carthaginem armis romanis obtineri magnis itineribus zamam contendit & caſtra prope ſtatiua ſcipionis poſuit a quo per nuncium colloquia petijt: colloquuti inuicem ſunt in ſingulis interpretibus clariſſimi ea tēpeſtate duces: pauliſper mutua admiratione prope attoniti conticuerūt. annibal prior locutus eſt: & de conditionibus pacis multum differuit: finis tandem fuit armis certandum eſſe: & habendam eam fortunam quam dij dediſſent. Dux: Annibal qui ab ineūte ætate in armis verſatus fuerat. Scitus: peritus mouere milites ad affectum laudando eos a rebus geſtis. Ignifero: ardenti & concitato.

Ecce in torta noto venienſq; a rupe ꝓcella
Antennę immugit: ſtridorq; immite rudētū
Sibilat: ac ſimilem monti nigrante ꝓfundo
Ductoris frangit ſuper ora trementia fluctū.
Exclamat voluens oculos cęloq; fretoq;.
Fœlix o frater diuiſq; æquate cadendo
Aſdrubal. egregiū fortis cui dextera in armis
Pugnāti peperit lœthum: & cui fata dedere
Auſoniā extremo tellurē apprendere morſu.
At mihi cannarum campis vbi paulus & illæ
Egregiæ occubuere animæ. dimittere vitam
Non licitū: vel cū ferrem in capitolia flāmas
Tarpeij iouis ad manes deſcendere telo.
Talia dum mœret diuerſis flatibus acta
In geminū ruit vnda latus: puppiq; ſub atris
Aequoris aggeribus tenuit: ceu turbine merſā
Mox nigris altę pulſa exundantis harenę
Verticibus ratis ęthereas remeauit ad auras.
Et fluctus ſupra vēto librante pepēdit.
At gemias notus i ſcopulos atq; horrida ſaxa
Dura ſorte rapit miſerādū & tricte biremes.
Increpuere ictu proræ. tū murice acuto
Diſſiliens ſonuit rupta compage carina
Hic varia añ oculos facies natat æquorē toto
Arma inter galeaſq; virū criſtaſq; rubentes
Florentis capuæ gaza & ſepoſta triumpho
Laurēs præda ducis. tripodes mēſæq; deorꝫ.
Cultaq; nequicq̄ miſeris ſimulacra latinis.
Cum venus emoti facie conterrita ponti
Talibus alloquitur regē maris: hoc ſatis irę
Interea genitor ſatis ad maiora minarum
Cætera parce precor pelago. ne tollat acerba
Hoc carthago decus nullo ſuperabile bello
Progenuiſſe caput: noſtroſq; in funera pœni
Aeneades vndis totoq; eguiſſe profundo.
Sic venus: & tumidi cōſidūt gurgite fluctus
Obuiaq; aduerſis propellunt agmina caſtris.
Dux vetus armorꝫ: ſcituſq; accendere corda
Laudibus ignifero mentes furiabat in iram
Hortatu: decoriſq; vrebat pectora flammis.
Tu mihi flamminij portas rorantia cęſi.
Ora ducis: noſco dextrā: tu primus in ictus

Ingentis pauli ruis:ac defigis in oſſa
Mucronem:tibi pugnacis geſtantur opima
Marcelli: graccuſq; cadens tibi proluit ēſem.
Ecce manus quæ te pulſantem belliger appi
Mœnia ſublimis capuę de culmine muri
Excelſo fuſa moribundū pertulit haſta.
Ecce aliud fulmē dextræ:quo nobile nomē
Fuluius excepit non vnū pectore vulnus.
Huc prima teſiſte acie:cui conſul in armis
Criſpinus cecidit metu cōmitante per hoſtes.
Qui vobis memini ad cannas lętiſſimus iræ
Seruili fers ora ducis ſuffixa veruto
Cerno flagrātes oculos:vultumq; timēdum
Non ipſo minus enſe tuum fortiſſime pœnū
O iuuenis qualem vidi cum flumine ſęuo
Inſignis trębiæ cōplexū ingentibus vlnis
Merſiſti fundo luctantem vana tribunum
At tu qui gelidas ticini primus ad vndas
Scipiadæ patris tinxiſti ſanguine ferrum
Incepta exequere:& nati mihi redde cruorē
Horreſcamne ipſos veniant ad prelia diuos:
Cum ſtetis turmæ? vidi certantia cœlo
Cū iuga calcaſtis ſūmas volitare p alpes.
Cū videā quoq; ferro manibuſq; capaces.
Arſere argyripę cāpi nū ſegnior ibis
Nūc mihi qui primus torquēs in mœnia tęlū
Dardana nec noſtrę facilis cōcedere laudi
Te vero te te extimulem:qui fulmina cōtra
Et nimbos tonitruſq; ac ſūmi nominis iras
Cum ſtarem perferre ferox ac vana iubebas
Nubila? & ante ducē capitolia celſa petebas.
Quid vos quis claro deletū ē marte ſagūthū
Exhorret:quos nobilitant primordia belli?
Vt meq; & vobis dignū defendite quæſo
Pręteritas dextræ laudes diuū ipſe fauore
Vincēdoq; ſenex patria poſt trina labātem
Luſtra:& non viſos tam lōga ætate penates.
Ac natum & fide iam pridem coniugis ora
Confiſus vobis repeto:non altera reſtat
Iā libyæ:nec dardanijs pugna altera reſtat.
Certatus nobis hodie dominū accipit orbis.
Annibal hæc:ſed non patiēs remorātia verba

Flammis:ardore ac cupiditate. Decoris: laudis & gloriæ decoriq; ſeruandi. Tu mihi flaminij.oratio Annibalis hortātis milites ad operam patriæ nauandam:ne poſt tot victorias in vltimo actu perdāt decorum:& partam gloriam. Mihi: ad meam gloriam o miles inquit qui flaminium interfeciſti adſis in prima acie vt referas ſpolia ſcipionis. Appi: vertit ſermonem ad Appium: qui ad capuam cecidit cum muros aſcenderet deiectus ab hoſte. Chriſpinus collega marcelli. Lætiſſimus iræ:qui adeptus es lætitiam propter iram quia interfeciſti Seruilium. Pœnum pœnorum. Tribunum .L. Fuluium qui cecidit ad Trebiam.Scipiadæ patris :ad Ticinum fuit vulneratus Scipio: vt dictum eſt. Nati.huius Scipionis illius filij. Certantia cœlo:erecta vſq; ad cœlum. Cum videas.Horreſcam ne inquit cum videam vos qui omnem apuliam ferro igniq; vaſtatis. argiripa oppidum apulię cond tum a Diomede. Capaces:ampli patentes. Nec docilis concedere noſtrę laudi: ideſt qui me laudibus æquas. nec ſcis cedere noſtræ gloriæ. Fulmina contra:hoc dicit propter tēpeſtatem quam paſſi fuerant ad portas vrbis. Ante ducem:me q eram dux. Primordia belli: primū bellum ſagunthinum. Natum: aſparem. Coniugis:himilcea.Cōfiſus vobis: fretus fortitudine veſtra o milites huc redij: vt patriæ laboranti adeſſem.Certatus nobis hodie inquit orbis terrarum,p quo certauimus dominum accipiet :& orbis erit pręmiū certaminis. Ad effatus.ad prima verba ducis petebant ſignum pugnæ. Qui te mētis edunt morſus: verba iouis ad iunonem. Morſus: curæ quę cor mordent & vrunt :inde curæ dictæ

Fatalia regna:romana quæ fatis ita volentibus imperare debent. Quis modus :quis finis. & menſura voti cuius vt fiat compos ōēius faſq; violat. Cadmea:carthagienenſi.

Iuuenem annibalē. Immiſti: imiſiſti. Cōponere gentē: redigere ad modū atqꝫ mediocritatem ipſos pœnos omnia conturbantes. Ianua belli: alludit ad tēplum iani quod in pace clauſū erat. piſo in annalibus tradidit ædificatū fuiſſe templū a Numa pompilio iter forū romanum & boarium iano gemino & ab eodem cōſtitutum vt eius porta clauſa ſignificaret pacē: aperta bellū: clauſa fuit ſuo tēpore: & primo bello punico finito luctatio conſule: inde finitis bellis ciuilibus ſub auguſto. appellabatur hæc porta ianualis cū ſigno iani qui appellabatur ianus quirinus quia eſſet bellorū potens. Trāquillus in auguſto ait: ianū quirinū ſemel atqꝫ iterum in condita vrbe ante memoriā ſuam clauſum in multo breuiore temporis ſpacio terra mari qꝫ pace parta clauſit. Gratia lāguet: qm̄ non eſt mihi inquit ea gratia apud te q̄ quondā eſſe ſolebat: & cecidit iam primus amor. Languet: fit minor. Fila ſororum. i. contra fata. Cineres troiæ: ex ſtomacho loquitur. i. ipſi romani oriundi a troianis reliquiis græcorum: & incēdio abſumptis imponāt leges carthagini.
Remittas: dones ei vitam nec ſinas eū capi a romanis. Stent etiā: petit ne carthago euertatur. Contuſa malis. tot calamitatibus afflicta & vexata. Fracto nomine ſidonio: amiſſa fama quā de orbis imperio quęrebant. Noſtro honori: qm̄ iuno illic imprimis colebatur placabatqꝫ humano ſanguine. Do ſpacium muris. vaticinatur iuppiter quicquid futurum eſt de carthagine quā ſcipio æmylianus in tertio bello punico euertit atqꝫ incendit: ideo ait: do ſpaciū muris.
Quatenus: quandiu & quouſqꝫ fatis placet indulgere carthagini. Sub pari noie ſcipio nepos per adoptionem huius ſcipionis qui victo annibale carthaginem ad tributū redegit. Miſcere hic ſydera. conabitur annibal liberatus hoc prœlio miſcere cœlum mari. i. conturbare oia: & hoc dicit propter antiochū quem fecit hoſtē populo romano. Redeuntib⁹ renouatis. Saturnia regna: italiam. Romulei iuuenis: Scipionis. Statuit: conſtituit fata carthagini & annibali Alta merces: magna. erat enim pręmium victoriæ ipſe orbis. De magno nomine: fama nomen ipſius Annibalis erat terror. Bene cognitus: quem romani fue-

Auſonius miles quatiens dux cœperat ora
Soluere ad effatus ſignum pugnamqꝫ petebat.
Hęc procul aeria ſpectantē nube ſororem
Vt vidit diuum genitor: mœſtoſqꝫ ſub acri
Obtutu vultus: ſic ore effatus amico eſt.
Quæ te mentis edunt morſus? da noſcere coniunx.
Non pœni caſus ducis & carthaginis angit
Cura tuæ? ſed enim reputa tecum ipſa furores
Sidonios: gentem contra & fatalia regna
Teucrorum: quis erit quæſo germana rebelli
Fractis fœderibus populo modus? ipſa malorum
Non plus carthago tulit exhauſitqꝫ laboris
Quam pro cadmea tu exercita gente tuliſti
Turbaſti maria: ac terras: iuuenemqꝫ ferocem
Immiſti latio tremuerunt mœnia romę.
Perqꝫ bis octonos primus fuit annibal annos
Humani generis. tempus componere gentem.
Ad finem ventum: & claudenda eſt ianua belli
Tum ſupplex iuno: neqꝫ ego mutare laborans
Quis eſt fixa dies pendenti nube reſedi.
Nec reuocare acies bellūqꝫ extendere quęro
Quæ donare potes. quoniam mihi gratia lāguet
Et cecidit iam primus amor. nil fila ſororum
Aduerſus poſco: vertat terga annibal hoſti.
Et placet & cineres troię carthagine regnent.
Illud te gemini per mutua pignora amoris
Et ſoror & coniunx oro tranare pericla
Magnanimum patiare ducem: vitæqꝫ remittas:
Ne ve ſinas captum auſonias perferre cathenas.
Stent etiam contuſa malis mea mœnia fracto
Nomine ſidonio. & noſtro ſeruentur honori.
Sic iuno: & breuiter contra ſic iuppiter orſus.
Do ſpacium muris: vt vis carthaginis altę
Stent lacrymis precibuſqꝫ tuis: ſed pręcipe cōiunx
Quatenus indulſiſſe vacet: non longa ſuperſunt
Fata vrbi: venietqꝫ pari ſub nomine ductor
Qui nunc ſeruatas euertat funditus arces.
Aetherias quoqꝫ vti poſcis trahat annibal auras
Ereptus pugnæ: miſcere hic ſydera ponto
Et terra implere volet redeuntibus armis.
Noui fœta viri belli pręcordia: ſed lex
Muneris hęc eſto noſtri: ſaturnia regna

Ne poſt hac videat.repetas neue amplius vmq̄
Auſoniā nunc inſtanti raptum auehe lœtho
Ne ſi miſcebit latis fera prælia campis
Romulei nequeas iuuenis ſubducere dextrę.
Dum ſtatuit fata omnipotens vrbiq; duciq;
Inuadunt acies pugnam: & clamore laceſſunt.
Sydera non alio grauiores tempore vidit
Aut populos tellus:aut qui paria arma mouerent
Maiores certare duces: diſcriminis alta
In medio merces:quicquid tegit vndiq; cœlū
Ibat agenoreus prȩfulgens ductor in oſtro
Excelſumq; caput penna nutante leuabat
Criſta rubens:ſęuus magno de nomine terror
Præcedit:latioq; micat bene cognitus enſis
At contra ardenti radiabat ſcipio cocco
Terribilem oſtentans clypeum quo patris & vna
Cœlarat patrui ſpirantes prȩlia dira
Effigies flammam ingentem frons alta vomebat.
Sub tanta cunctis vi telorumq; virumq;
In ducibus ſtabat ſpes & victoria ſolis.
Quin etiam ſubigit fauor vt plerūq; metuſue
Scipio ſi libycis eſſet generatus in oris
Sceptra ad agenoreos eſſent ventura nepotes.
Annibal auſonia genitus ſi ſede fuiſſet
Haud dubitant terras itala in dictione futuras
Contremuere aurę rapido vibrantibus haſtis
Turbine & horificam traxere per æthera nubem
Inde enſis propiorq; acies & cōminus ora
Ad mota ac dira flagrantia lumina flamma
Sternitur in medium contemptrix turba pericli.
Quę primis ſe precipitem tulit obuia telis
Gentilemq; bibit tellus inuiſa cruorem.
Feruidus ingenij maſiniſſa & feruidus æui
In primas macetum turmas immania membra
Infert:& iaculo circunuolat alite campum
Cęrulus haud aliter cum dimicat incola tyles.

erant in italia experti. Cocco:paludamento coccineo vt moris erat romanorum ducum: coccum nunc appellam⁹ granam & roſatum. Spirantes:præſeferentes prȩlia.fuerant enim duo fulmina belli & erant ſcipioni numinum inſtar. Frons alta:ipſius ſcipionis videbatur radiare: Li.ait:adeo celſus hic corpore vultuq; ita læto:vt viciſſe iam crederes dicebat. Subigit: cogit credere atque ingreditur mentes ipſorum militum. Vt plerumq;.ſcilicet ſi vt fauor & metus cogant homines diuerſa ſentire credereque: & per hoc oſtenditur prȩſtantia ipſorum ducum. Nepotes agenoreos.i. imperium orbis peruenturum ad carthaginenſem. Ditione itala. ideſt totum orbem in poteſtate Romanorum. Nubem: quam fecit multitudo haſtarum. Gentilem: ipſorum aphrorum. Macetum turbas: milites quos philippus macedonum rex miſerat in auxilium annibalis cum quo iūctus erat fœdere:vt dictum eſt.

Cærulus aut aliter maſiniſſam acies hoſtiles vaſtantem comparat illis qui falcato curru denſa circunſerant agmina. Cærulus:maris cerulei incola.thyle eſt inſula oceani britānici vltima iſularum quæ orcades dicuntur. Falcigero: habenti falces quæ obuios ſecāt & ad latus accedentes. Couinno: plauſtro ſiue curru: eſt enim couinnus vehiculi genus. Phalanx:proprie loquutus eſt cum phalanx vocabulum macedonicum ſit. Patrio more:macedonico ritu:nam phalanx multitudine militum denſa erat: & qui erant in phalange vtebantur vmbone. vnde Iuuenalis:Sed illos defendit numerus iūctæq; vmbone phalanges. & Syllius dicit phalangem nullis haſtis fuiſſe penetrabilem. Immemor pacti: quod prius habuerat cum romanis. Has: cateruas. Poſt fœdus :quod cum Annibale philippus percuſſerat. Vrbem carthaginem conditam ab agenoreis.

Periuria grata:ipſos macedones periuros: quoniam ruperant fœdera.

ſylaro lucaniæ. Caudin⁹.nomẽ ac
ceptum a caudini furcis:quę ſunt
in ſamnio:caudinis : & ſarris erãt
ex brutijs. Vir.& aman⁹ ex roma-
nis. Noti habitus.qa cgnoſcebant
illos eẽ italos ꝑpter habitus:&vo
cẽ.ergo habitus accẽdebãt iras ro
manoꝝ. Qualis in ęſtiferis: Anni
balẽ furentẽ & pugnã inſtaurantẽ
comparat ſerpenti qui virus effũ
dit. Colla fœta : plena veneno.
ſic annibal attollens caput vocife
rabatur. Aeſtiferis:torridis quo
niam inhabitabilis eſt illa regio ꝑ
pter ſolis ardores & ſerpentes.
Paretonius:libycus ab oppido pa
retonio ſiue loco de quo dictum
eſt. Continuo: Annibal ſtatim
interemit herium Marrucinum
cogitantem illum conficere.thea
te oppidum & caput marrucino-
rum de quo dictum eſt. Clarum
theate:quoniam erat caput gen-
tis : & dicatum cælicolum matri
vt ſupra cecinit. Nitẽti magnum:
qui magnam rem moliebatur.in-
feſta quippe haſta ibat in anniba
lem. Arrecto:intento:& qui erige
batur ad laudem crœſi ducis. Pro
les barcę:annibal cuius pater bar
ca cognominabatur. Vmbris:in-
ferna ſede. Abigat.pellat a ſe ꝙ
romanis pepercerim poſt ſuã cæ-
dem. Libys:annibal ruens in præ
lium vertit per longum ſpatiũ ho
ſtes in fugam.adeo erat terribilis
incutiebatq; terrorem hoſti: vt to
nitrua omni generi animantium.
Labat:ruit ipſum cælum. Obor-
ta lux. coruſcationes. Viritim:
ſingulis viris. Perculſis:ipſis mor
talibus animo conſternatis audi-
to fulmine viſiſq; coruſcationib⁹.
Proiecit in ora:coegit eos fugere
& ſic poſt terga vulnus accipien-
tes cadebant in faciem quod tur-
piſſimum eſt. Horum.aliquorum
fortitudo:& vera virtus dedit pe-
ctora. Gradiuo.i.pugnæ & enſi:
vt viros fortes decebat:qui aduer
ſo pectore vulnera excipiunt. Du
ctor rhetetius : Romanus Scipio
quem marti comparat ſyllius. He
brum.fluuius thraciæ.getæ etiam
vt dictum eſt:mixti fuerunt thra-
cibus.

Atq; aperit patulas proſtrato corpore late
Inter tela vias:irrumpit mole ruinæ
Auſonius globus:& periuria graia reſignat.
Archemorũ ruilus teucrũ norbanus & ãbos
Mantua labenti genitrix dimiſerat æuo.
Obtruncat ſamiũ bellacis dextra caleni.
At clytium ſelius:pelleũ & vana tumentem
Ad nomẽ patrię clytium:ſed gloria pelle
Haud valuit miſero defendere daunia tela
Seuior his latio vaſtabat bruttia ſigna
Lęlius increpitans.adeo ne œnotria tellus
Deteſtanda fuit:quã per maria aſpera perq;
In ſanos tyrio fugeretis remige fluctus?
Sed fugiſſe ſatis furit:latio ne cruore
In ſuper externas petiti perfundere terras?
Hæc dicens ſilarum meditantẽ in prelia tælo
Præuenit:haſta volans imo ſub gutture ſedit
Et vitę vociſq; vias ſimul incita clauſit
Virgilio caudinus:acerbo ſatis amano
Sternitur:accendunt iras:vultuſq; virorum
Armorũq; habitus noti:& vox conſona linguæ
Quos vbi nutantes conſpexit amilcare cretus
Terga fugæ.ſtate ac noſtram ne prodite gẽtẽ
Vociferans ſubit:& conuertit prelia dextra.
Qualis in æſtiferis garamãtũ fœta veneno
Attollit cãpis ferventi paſtus harena
Colla parethonius ſerpens:lateq; per auras
Vndantẽ torquet perfundẽs nubila tabem.
Continuo infeſta portantẽ cuſpide vulnus
Impedit anteuolans herium cui nobile nomẽ
Marrucina domus clarumq; theate ferebat
Atq; illi magnũ nitẽti & laudibus hoſtis
Arrecto capuli ad finẽ manus incita fodit:
Q ęurebatq; miſer morienti lumine fratrem.
Cum iuuenis ſubit & letho ſtimulatus acerbo
Pleminius ſeuum mucronẽ ante ora coruſcat.
Ac fratrem magno minitãs clamore repoſcit.
Huic proles barcę:germanũ reddere vero
Si placet:haud renuo:maneãt mõ fœdera nr̃a
Aſdrubalẽ reuocar̃ vmbris:ego ne aſpa ponã
Vnq̃ in romanos odia? aut mã ſueſcer̃ corda
Nr̃a ſinã? parcamq; viro:quem terra crearit

Itala: dum manes inimica ſede repellat
Eterna:ſocioq; abigat me frater auerno
Sic ait:& clypei propulſum pondere toto
Lubrica qua tellus lapſantis ſanguine fratris
Fallebat niſus:proſternit:& occupat enſe.
Extendit labens palmas heriumq; iacentem
Amplexus iuncta leniuit morte dolorem.
Tum libys inuadi mixtę certamina turbę
Conuertiq; ruens per longum hoſtilia terga.
Vt cum fulminibus permixta tonitrua mundum
Terrificant:ſūmiq; labat domus alta parentis
Omne hominū terris trepidat genus:ipſaq; oborta
Lux atrox micat:& pręſens aſtare viritim
Creditur intento perculſis iuppiter igne.
Parte alia ſeu ſola forent diſcrimina campo
Qua miſcebat agens truculentus ſcipio martem
Aſpera pugna nouas varia ſub imagine lęti
Dat formas.hic enſe iacet proſtratus adacto.
Hic ſaxo perfracta gemit lachrimabilis oſſa
Atq; hos turpe pauor fuſos proiecit in ora.
Horum aduerſa dedit gradiuo pectora virtus
Ipſe ſuper ſtrages ductor rheteius inſtat.
Qualis apud gelidum currus quatit altior ebrum
Et geticas ſoluit feruenti ſanguine mauors
Lætus cæde niues:glaciemq; aquilonibus auctam
Perrumpit ſtridens ſub pondere belliger axis
Iamq; ardore truci luſtrans fortiſſima quęq;
Nomina obit ferro:claris ſpectata per orbem
Stragibus occumbit late inter tela iuuentus.
Qui muros rapuere tuos miſeraſq; nephandi
Principium belli fecere ſagunthe ruinas.
Qui ſacros thraſimene lacus:phaetontia quiq;
Polluerant tabo ſtagna ac fiducia tanta
Quos tulit:vt ſuperum regi ſoliumq; domoſq;
Irent direptum:mactantur cōminus vno
Exitio:redduntq; animas:temerata ferebant

Nefandi ſuſcepti ab Annibale contra fœdus. Phaetontia ſtagna:padū propter pugnam ad ticinum& trebiam qui in padum emittunt. Tanta fiducia:vt auderent tendere ad vrbem vt deijcerent iouem capitolinum e ſede tarpeia. Secreta deum.violata deorum ſacra quoniam ſpoliauerunt templum feroniæ& iunonis laciniæ in bruttijs quod ad eum diem inuiolatum fuerat. Ruebat:fugiebat dabatq; terga Scipiōi vt vulgus fugit incendium. Erumpit: euolat ex domibus. Teneri.occupari ſtrage vulgarium militū. Iam Scipio appetebat Annibalem qui tanti erat vt etiā ſi carthago cecidiſſet: & omnis exercitus nil actū eſſet a romanis ſi is viueret. Profectum:ideſt nullam vtilitatem eſſe italię. Effigiem latiam. formā Scipionis: imitatio eſt Virgilii. Attollit:erigit quemadmodum habebat Scipio honorem: paludamentum coccinum. Fulgentis: rubri. Sine corpore quoniam vmbra erat:& fantaſma. Simulatus iunoni:imago ſcipionis ſimulata a iunone

Ales.velox imago Scipionis. Cæco. non viſo mihi. Cur latet monſtro ſub falſa Scipionis imagine. Secundus .propitius italiæ non eripies mihi Scipionem inquit vlla arte. Auſpicium. principium & ſignum vt pugnarent. Inglori a fata.inhonoratam mortem: & quæ potius timidi eſt q̄ hominis fortis. Compendia grata. breue iter ad locum vbi pugnatur. Patres.ſenatores. Cælata.ipſa Iuno ſub forma paſtoris. Intera cadmea manus .ipſi milites carthaginenſes abſē te Annibale vt poeta fabulatur.

Attonitū erumpit ſubita formid ievulgus.
Latæq; vt capta paſſim trepid atur in vrbe
Verū vbi cunctari tedet diſperſa virorum
Prælia ſectantē & leuiori marte teneri:
Omnes in cauſā belli autoremq; malorum
Vertere iam vires tandē placet ānibal vnus
Dū reſtet:non ſit muris carthaginis ignis
Subdatur:ceciq; cadant exercitus omnes
Profectū latio:contra ſi concidat vnus
Nequicq̄ fore agenoreis cūcta arma:viroſq;
Illum igr̄ luſtrans circūfert lumina campo.
Rimaturq; ducē iuuat in certamina ſumma
Ferre gradū: cuperetq; viro concurrere tota
Spectante auſonia:celius clamore feroci
Prouocat icrepitās hoſtē & noua p̄lia poſcit
Quas poſtq̄ audiuit voces conterrita iuno
Ne libyci ducis impauidas ferrētur ad aures
Effigiem informat latiā:propereq; coruſcis
Attollit criſtis: addit clypeūq; iubaſq;
Romulei ducis:atq; huēris iponit honorem
Fulgētis ſaguli dat greſſus habituſq; ciētis
Pręlia:& audaces addit ſine corpore motus.
Tum par effigies fallacis imagine vana
Cornipedis moderāda cito per deuia paſſu
Belligerę datur:ad ſpeciē certaminis vmbrę.
Sic pœni ducis ante oculos exultat & vltro
Scipio iunoni ſimulatus tela coruſcat.
Ac viſo lętus rectore ante ore latino:
Et tandē propius ſperās ingētia pœnus:
Quadrupedi citus iponit velocia membra.
Et iacit aduerſā properati turbinis haſtam.
Dat terga:& cāpo fugiens volat ales imago.
Tranſmittitq; acies:tū vero vt victor & alti
Iā compos voti ferrata calce cruentat
Cornipedē:& largas pœn⁹ cadit aſp habenas
Quo fugis oblitus nr̄is te cedere regnis?
Nulla tibi libyca latebra eſt o ſcipio terra.
Hæc ait:& ſtricto ſequitur mucrone volantē
Donec longinquo fruſtratū duxit in arua
Diuerſa ſpatio ꝓcul a certamine pugnę.
Tum fallax ſubito ſimulacrū in nubila ceſſit.
Fulmineus ductor quis nā ſe lumine cæco

Compoſuit nobis inquit deus: aut latet idē
Cur mōſtro: tātū ne obſtat mea gloria diuis:
Sed non auelles vnquā quicūq̧ ſecundus
Cælicolum ſtas auſoniæ: non artibus hoſtem
Eripies verum nobis: frena inde citatis
Cōuertit furibundus equis: cāpūq̧ petebat.
Cū ſubita occulto peſtis collapſa tremore.
Cornipedis moles ruit: atq̧ efflauit anhelo
Pectore iunonis curis in nubila vitā.
Tū vero impatiens veſtra ē hæc altera eſt ra.
Fraus īquit ſuperi: non fallitis ęquor merſū
Texiſſēt ſcopuli: pelaguſq̧ hauſiſſet & vndę
Anne huic ſeruabar lęto: mea ſigna ſecuti
Quis pugnæ auſpicū dedim :cedūtur & ab
Accipio gemit⁹: voceſq̧ & verba vocātū (ſēs
Annibalē: quis nr̄a fatis delicta piabit
Tartareus torrēs: ſil' hęc fundebat: & vna
Spectabat dextrā: ac lęti feruebat amore.
Tū iuno miſerata virum: paſtoris in ora
Vertitur: ac ſyluis ſubito procedit opacis.
Atq̧ his alloquitur verſantē ingloria fata.
Quæ nam te ſyluis accedere cā ſubegit
Armatū noſtris: rium dura ad prælia tendis
Magnus vbi auſoniæ reliquos domat ānibal
Si velox gaudes ire: & cōpēdia grata (armis:
Sūt tibi: vicino in medios te tramite ducā.
Annuit atq̧ onerat promiſſis pectora largis
Paſtoris: patreſq̧ docet carthaginis altę.
Magna repēſuros: nec ſe leuiora daturum
Præcipitē & vaſto ſuperantē pxima ſaltu
Circūagit iuno: & fallēs regione viarum.
Nō gratā inuito ſeruat celata ſalutem.
Interea cadmea manus deſerta pauenſq̧
Nō vllū annibalē nuſq̄ certamia cernit
Sęqui nota ducis: pars ferro occūbere credunt.
Pars dānaſſe aciē. & ſuperis ceſſiſſe ſiniſtris.

Siniſtris. aduerſis. Verſos. ſ. in fugā perſequebatur Scipio. Tarteſſiacas. oras hiſpaniæ ad oceanum vbi eſt tarteſſus. Domos batti. cyrenaicā regionē. Flumina lagi. nilum a lago patre Ptolemæi. Sic vbi vi ceca. famā huius cladis ſparſā latius cōparatione pbat: quēadmodū inquit ſeres populi orientis hn̄tes arbores lanigeras vidētes cineres in ſuis arborib⁹ intelligūt arſiſſe veſbiū montē cāpaniæ q̄uis ab ipſis lōga terræ mariſq̧ intercapedine diſtet. ſic remotæ gētes: & natiões intelligebāt cladē pœnoꝝ illis narrantibus q timore pulſi fugiebant. Vi ceca. occulta potētia: qm̄ accendit ignis in viſceribus mōtis vēto agēte invenas ſulphuteas. Tandē. poſt magnū cōflictum ipſoꝝ ventoꝝ in venis terræ. Paſtos p ſæcula. nutritos in viſceribus mōtis per multos annos. Monſtꝝ. rē mirā videt quippe mōſtroſum eſſe q̧ arbores orientis caneſcāt cinere auſonio Caneſcere. albeſcere. Gargani. hoc dicit pp̄ter pugnā cānenſem. Vada. trāſimenū. Amnē phaetontis padus. Proſtratis. cæſis militibus punicis. Cannas. gloriā meā cæſis romanis in pugna cānenſi. Decedes regnis. ptius amittes tu cælum o iuppiter q̄ ego nomē reꝝ a me geſtaꝝ: hęc ipſietas cōuenit ānibali pfido & irato. Patriæ. ſ. meæ ero ſupſtes ad ſpes armoꝝ vt. ſ. cōtra te bellū inſtauret Tibi reſidēt hoſtes: o Roma inqt tibi hoſtes cadūt. nā p̄cellis hac pugna & victrix es: ſed mihi ſatis erit quo ad vixero terrori eſſe italiæ: nec ero in patria ne conditionibus pacis aſtringar: & aufugit carthaginenſium ſociourmq̧. inquit Li. cęſa ſunt eodie ſupra milia. xx. par ferme numerus captus eſt cum ſignis militaribus. cxxxiii ſ. victores ad decem mil. cecidere. Annibal cum paucis equitibus elapſus iter tumultum adrumētum pfugit pia & in p̄lio: an̄ aciem priuſq̄ excederet pugna exptus: & cōfeſſiōe et Scipiōis oiumq̧ ꝑitoꝝ militię illā laudē adept⁹ ſingulari arte aciē eo die iſtruxiſſe. ānibal poſtea carthaginē accitus. vi. & . xxx. āno poſtq̄ puer ide pfect⁹ erat faſſus ī curia eſt nō p̄lio mō ſe ēe ſed bello victū nec ſpē ſalutis alibi q̄ ī pace ponēdā ēe. Annibale igit autore legati ad pacē petēdā miſſi ſūt. Lęlius romā a ſcipiōe mittit victorię nūcius. interea ſupat verramia fili⁹ ſyphacis q cū exercitu auxilio pœnis veniebat. Reſerāt ꝑtin⁹ arces. cū Scipio caſtra hēret ad tuneta. xxx. legati carthalinēſiū ad eūvenerūt: qb⁹ ſcipio cū dixiſ

puli ro.nō gererēt.Maſiniſſę res redderētfœdus
qꝫ cū eo facerēt.x:mil.talenta deſcripit pēſioni-
bus æquis in annos.L.ſoluerent obſideſqꝫ cētuʒ
Scipionis arbitratu darent:nec minores. xiiij.ā
nis nec.xxx.maiores Belua.elephātus. Excelſæ
rates.naues carthaginenſium inqt Liui.prouec
tas in altum incendi iuſſit. quingētas fuiſſe oīs
generis quæ remis agerentur quidam tradunt:
quaꝝ conſpectum repente incendiū tā lugubre
fuiſſe pœnis q̄ ſi tum ipſa carthago arderet: bel
lum hoc punicum ſecundū auſpiciū habuit poſt
primū annis trib⁹& xx.P.cornelio Scipione.T.
Sempro. Gracco cōſul.finitū eſt.xvii.āno. Gn.
Cornelio.Lentulo:&.P.Helio peto cōſul.Nere
us.ipſe deus maris.Cōpos.Scipio adeptus glo-
riam imortalem roma redut.Primus.Liuius ait
aphricanū cognomē militaris ꝑti⁹fauor an popu
laris aura celebrauerit :an ſicuti fœlicis ſyllę ma
gniqꝫ Pōpeij patruʒ memoria cœptū ab aſſenta
tione familiari ſit paꝝ cōpertū habeo .prim⁹
certe hic iperator noīe victę a ſe gentis eſt nobili
tatus. exemplo deide huius nequaq̄ victoria pa
res inſignes imaginū titulos claraqꝫ cognomina
familię fecerūt.Securus ſceptri.victorię a ſe par
tæ.Sublimi.ampliſſimo clariſſimoqꝫ oium triū-
phorum qui ante id tēporis fuerant. pace terra
mariqꝫ parta.P.Scipio regi maſiniſſæ auitum re
gnum reddidit additis vrbibus quæcunqꝫ in po
teſtatē po.ro.ex regno ſyphacis veniſſēt:exercitu
in naues ipoſito in ſiciliā traiecit iter p italiā fa-
ciēti obuiā magna frequētia itū eſt.& clariſſimo
triūpho vrbē inuectus.Argenti tulit i ærariū pō
do.c.milia&.xxiij.militib⁹q̄dragēos ęris diuiſit.
Syphax morte ſubtract⁹ ſpectaculo magiſq̄ glo
riæ paulo ante apud tybur deceſſerat:quo ab al
ba traduct⁹ fuerat.publico illic funere elat⁹fuit.
polybius tradit in triūpho ductum.Qu.Teren-
tius culleo pileatus triumphantē Scipionem ſe-
quutus eſt.forma triūphi talis fuit coronati mi-
lites precinentibus tibijs fercula pręferebāt ſpo
lijs hoſtium cincta .ligneæ turres ad imaginē ca
ptarum vrbiū ꝑlatæ ſunt.auꝝ deide: & argentū
rude:atqꝫ ſignatū:coronæ deide bellica virtute
partæ candidi.boues cū auratis cornibus & ele-
phanti ſequebantur. poſt primores carthaginē-
ſium:& numidarum captiui. Ipſū imperatorē li
ctores ſericis ornati veſtibus ꝑibant. citharedo-
rum ac tybicinum deinde turba inſtar hetruſcæ
pompæ aureis coronis redimiti precinentes.in
ter quos ridiculus ſenex armillis &auro amictus
captis illudebat. currum odores ac thura affla-
bant. Scipio ipſe caput habebat redimitum au-
rea corona lapillis præcioſis : & margaritis or-
nata:& de more patrio geſtabat purpuream ve-
ſtem intexto auro ſub effigie ſtellarū altera ma
nu eburneum ſceptrum ferēs altera laurum.ade

Pars batti petiere domos:pars flumina lagi
Sic vbi vi cęca tandem deuictus ad aſtra
Euomuit paſtos per ſęcula veſbius ignes:
Et pelago & terris fuſa ē uulcania peſtis
Videre ęoi monſtrū admirabile ſeres.
Lanigeros cinere auſonio caneſcere lucos
Quē ceſſum tumulo tandē regina ꝓpiquo
Siſtit iuno ducē:facies vnde omnis & atrę
Apparent admota oculis veſtigia pugnæ
Qualē gargani campū trebiæqꝫ pal udē
Et tyrrhena vada:& phaetontis viderat ānē
Strage viꝝ vndantem:talis miſerabile viſū
Proſtratis facies aperitur dira maniplis.
Tum ſuperas iuno ſedes turbata reuiſit.
Iāqꝫ ꝓpinquabāt hoſtes:tumuloqꝫ ſubibāt
Cū lecū pœnus:cælum licet omne ſoluta
In caput hoc cōpage ruat:terræqꝫ dehiſcāt
Non vllo cannas abolebis iuppiter æuo
Decedeſqꝫ prius regnis:q̄ nomina gentes
Aut facta ānibalis ſileāt: nec deide reliquo
Securā te roma mei patrięqꝫ ſuperſtes.
Ad ſpes armoꝝ viuā tibi:nā modo pugna
Præcellit. reſident hoſtes mihi ſatqꝫ ſuperqꝫ
Vt me dardanię matres.atqꝫ itala tellus
Dū viā expectēt:nec pacē pectore norit.
Sic rapitur paucis fugiētū mixtus:& altos
Inde petit retro mōtes:tutaſqꝫ latebras.
Hic finis bello reſerātur protinus arces
Auſonio iā ſpōte duci:iura iproba adēpta:
Armaqꝫ & inciſę leges : opibuſqꝫ ſuperbis
Vis fracta:& poſuit geſtatas belua turres.
Excelſę tum ſæua rates ſpectacula pœnis
Flāmiferam accepere facem:ſubitaqꝫ ꝓcella
Arſerūt maria:atqꝫ expauit lumina nereus.
Manſuri compos decoris per ſęcula rector
Deuictę referens primus cognomia terrę
Securus ſceptri repetit per cærula romā
Et patria inuehitur ſublimi tecta triūpho.
Ante ſyphax feretro reſidēs captiua ꝑmebat
Lumina:& auratæ ſeruabant colla cathenę
Hic hanno clariqꝫ genus phœniſſa iuuenta
Et macetū primi:atqꝫ icocti corpora mauri.

rant & pueri virgineſq;:habenis equoꝝ hærebant cognati iuuenes:ſequebanť curꝝ liberati ciues raſo capite:& pileati omnes.poſt hos ſcribæ ſcriptoreſq;:& miniſtri.poſtremo exercitus in turmas diuiſus lauro redimitus.hac inſigni pōpa cū ad templū capitolini iouis venit⁊ eſt laureā in pris ſui iouis gremio poſuit epulū amicis vt moris erat in ipſo tēplo ꝓbuit.Ante ſyphax.aut poeta ſequiť polybiū qui ſcribit ductū fuiſſe in triūphū ſyphacē:aut itelligit de imagine ſyphacis:q̄ freto ferebať vt imago carthaginis & Annibalis. de feretro ac ferculo dictū eſt ſupra.Hanno.q fuerat captus ī hiſpania.Phœniſſa iuuēta.iuuenes carthaginenſes capti:habentes claros natales.Primi macetū.quos philippus miſerat ex macedonia.Incocti corpora.nigri & aduſti ſolis ardoribus. Carthago. imago carthaginis. Effigies oræ iberæ. hiſpanæ quam ſcipio in ditionē romanoꝝ redegerat Iam iciuis:qm̄ erāt cōtuſi hiſpania a Scipione. Solis equos. occidentē ſolē. Mater belloꝝ.qm̄ illic habitantes bellicoſiſſimi erāt: & ſic poeta per loca q̄ tāgit omnē hiſpaniā ſubactā itelligit & oia ſub vno aſpectu ad laudē Scipiōis ponit. Amnes: qm̄ iberus octo fluuios in mare defert Tenebat.oblectabat mētes &oculos romanoꝝ Ipſe.ſcipio. Martia ora. bellicoſum aſpectū. Quiritibus romanis.Qualis odoratis. talē dicit fuiſſe triūphantē Scipionē:qualis bacchus fuit cum de indis triumphauit cuius curꝝ tygrides trahebant:aut qualis Herculesvictis gigantib⁹ in phlegra valle.Odoratis.vnguētis:& aromati busperfuſis:&a qbus odores.&aromata aferūť Pāpineos:pāpinisredimitosCōfecta.vita mole gygātea. Phlegra erat vallis theſſalę & vbi fuit bellū giganteū cū dijs:eſt etiā cāpus phlegreus vt dictū eſt in campania vbi hercules deleuit gigantes. Tangens aſtra.ꝓpter heroicam virtutem quā habebat vt tranſcenderet naturam humanā.Salue iuicte parens.adorat poeta Scipionē autorē pacis libertatiſq;:ac patriæ ſuæ alterum cōditorē. Vnde nō cedebat Romulo qui magis fatis fœliciq; auſpicio vrbis Romæ .xi. kalen.maias fundamēta iecit. Nec cedebat camillo qui vrbem a gallis occupatā aſſeruit .ſic Scipio patriā e manibus barbarorum extorſit: concludens igiť poeta dicit:o Scipio :cū roma iactat te eſſe filiū iouis capitolini ꝓfecto nō mētitur.Immēſa virtus tua id oſtendit&cōprobatParens.ſ.vbris.nā pater patrię merito poterat appellari.Quirino.Romulo vrbis cōditori. Meritis.quaſi dicat nō minora ſunt tua merita q̄ fuerint camilli:nec minoris laudes q̄ fuerint romuli.

Tū nomades:notuſq; ſacro cū luſtrat harēas.
Ammoni garamas:& ſēper naufraga ſyrtis.
Mox victas tēdēs carthago ad ſydera palmas
Ibat:& effigies oræ iam lenis iberæ
Terraꝝ finis gades:ac laudibus olim
Terminus herculeis calpe:betiſq; lauare
Solis equos dulci conſuetus fluminis vnda.
Frondoſumq; apicē ſubigēs ad ſydera mater
Bellorum fera pyrene nec mitis iberus.
Cū ſimul illidit ponto quos attulit amnes.
Sed nō vlla magis mēteſq; oculoſq; tenebat
Quā viſa annibalis cāpis fugientis imago.
Ipſe aſtās curru:atq; auro decoratus & oſtro
Martia prębebat ſpectanda quiritibus ora.
Qualis odoratis deſcendens liber ab indis
Egit pampineos frenata tigride currus.
Aut cum phlegreis confecta mole gigātum
Inceſſit cāpis tangens tyrinthius aſtra.
Salue inuicte parēs non conceſſure quirino
Laudibus:ac meritis non conceſſure camillo.
Nec vero cum te memorat de ſtirpe deorū:
Prolem tarpeij mentitur roma tonantis.

¶Commentariorum Petri Marſi in Syllium Italicum finis

Auſpicijs tuis inuictiſſime princeps Virgini huic operi bellicoſo extrema manus īpoſita eſt: in quo de duobus clariſſimis in toto orbe iperatorib⁹.Scipione:atq; Annibale igiť:q adeo rebus ꝓclare geſtisclaruerunt:bellicāq; virtutē & gloriā cōſequuti ſūt:vt iā nequidē ſibi ipſis cōparari poſſēt.Iccircovictus Annibal tot victorijs aduerſus populum romanum conſilio armiſq; terribilem ſuperbiens quantum gloriæ Scipioni fuerit:& cognomen victæ a ſe ferociſſimæ gētis inclytū :&quāto ꝓconio reſtitutor publicæ libertatis & amator ardēti virtute decorus Scipio dignus ſit omnibus ...